

שבוע פרשת שמיני - פרשת פרה

(24 - 30 March 19)

י"ז - כ"ג אדר ב' תשנ"ט

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כָּלֵנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשִׁמּוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָתְךָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכָכָל נַפְשְׁךָ וּכָכָל מֵאֲדָרְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמִעוּ אֶל מְצִוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּה אֲתָם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל לְבַבְכֶם וּכָכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבִהְמֶתְךָ, וְאָכַלְתָּ וְשִׂבַּעְתָּ. הַשְּׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְתָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִתְּרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַפֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵהָיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתְךָ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבִנָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה לחשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבידול קופת־צדקה משלו - שלתוכה נתן צדקה (לכר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנתן לו מהוויו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לה"י)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיו.

מוזמור משני פסוקים רמז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָל־הָאֲמִיּוֹת: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קית.

בו יוספר גודל הבטחון שזיה לדוד והרבה תחלות להשיי שקיים לנו מזה שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב וְאִמְרוּ־נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ג וְאִמְרוּ־נָא בֵּית־אֱהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ד וְאִמְרוּ־נָא יִרְאִי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחֹב יָהּ: ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִּי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בִּשְׁנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח בְּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח בְּבָדִיקִים: י כָּל־גּוֹיִם סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יא סִבְבוּנִי גַם־סִבְבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יב סִבְבוּנִי כְּבָדִּים וְדַעְכוּ כַּאֲשֶׁר קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יג דַּחֲזֵה דַחֲזֵה לִנְפֹל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עֲזֵר וְזַמְרֵת יְהוָה וַיהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רָנָה וַיִּשְׁוּעָה בְּאַהֲלֵי צַדִּיקִים יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יָמִין יְהוָה רֹמְמָה יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמֹת בִּירְאָחֶיהָ וְאִסְפָּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: יח יִסַּר יִסְרָנִי יְהוָה לְלִמּוֹת לֹא נִתְּנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אֲדַהּ יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה צַדִּיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אֲוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי־לִי לִישׁוּעָה: כב אֲבֹן מָאֶסוּ הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה: כג מֵאֵת יְהוָה הִתְּחַה וְאֵת הָא נִפְלְאֹת בַּעֲיִינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׂמַחַה בּוֹ: כה אֲנִי יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה תַּצְלִיחָה נָא: כו בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל | יְהוָה וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבָתֵים עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלֵי אֵתָה וְאֲוֹדֶךָ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמוֹךָ: כט הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

קימ.

זה המוזמור נכבד מאד וחברו דוד על שמונה א"ב וכל אות ח' פסוקים ובכל פסוק יש בו דרך או תורה עדות פקודים מצוה אמירה דבור משפט צדק חקים, כל המוזמור הוא מוסר ובקשות גדולות שמן הראוי כל אדם לאמרו בכל יום והוא חכמה גדולה לעבודת הקדוש ברוך הוא (פר"ן ב"ן דמ"ה סימן שבהם מלת עדותך בוי"ו חולם):

א אֲשֶׁר־י תְּמַיִמִי־דָרְךָ תְּהַלְכִּים בְּתוֹרַת יְהוָה: ב אֲשֶׁר־י נִצְרִי עֲדֹתִיו בְּכָל־לֵב יִדְרְשׁוּהוּ: ג אֵף לֹא־פָעִלְוּ עוֹלָה בְּדַרְכָּיו הִלְכוּ: ד אֵתָה צוּיִתָה פִּקְדֵיךָ לְשֹׁמֵר מֵאֹד: ה אֲחִלִּי יִכְנֹו דְרָכֵי לְשֹׁמֵר חֲקִיד: ו אֵז לֹא־אֲבֹשׁ

המשך מזמור קיט נדפס בעמוד ג

אגרות קודש

בי"ה, כ"ט אדר"ר, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק בו כותב אשר מצב הפרנסה אינו כמו שהי' לפני זה כי נגרע מאז.

והנה ידוע מאמר הקב"ה ובחנוני נא בזאת. והוא בענין הצדקה שיהי' עשר בשביל שתתעשר. וידוע ג"כ שבצדקה אמרו לפום גמלא שיחנא. ובמילא מה הפלא אם כשאין נוהרים בענין הצדקה כדבעי שהוא לכה"פ מעשר ומה טוב יותר מזה שעיי"ז הנה נגרע מצב הפרנסה. אבל לאידך גיסא מזה גופא נודע

המשך בעמוד רב

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיז, קיח, קיט ג
- (ג) מאמר ד"ה לויטן זה יצרת לשחק בו שבת פרשת שמיני, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן ה'תשכ"ה ה
- (ד) שיחת שבת פרשת שמיני, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשכ"ה יב
- (ה) יום ג', כ"ו אדר-שני, ה'תשכ"ה יט
- (ו) לקוטי-שיחות פרשת שמיני כרך יז כ
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כה
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שמיני כז
- (ט) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת שמיני כח
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת שמיני נג
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת שמיני נד
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת שמיני סג
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם סה
- שיעורי רמב"ם**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת שמיני סח
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת שמיני קיד
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת שמיני קלז
- (יז) נביאים וכתובים ירמיה פרק יא, קהלת פרק א קמ
- (יח) משניות – מסכת בבא בתרא/סנהדרין ביאור קהתי קמב
- (יט) עין יעקב מסכת מגילה קנג
- (כ) מסכת חולין עם ביאורים מדף קיז עד דף קכג קנד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינוים אדמו"ר הזקן קפג
- (כב) שולחן ערוך הלכות תפילין לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן קפד
- (כג) לקוטי תורה ד"ה ביאור על "לויטן זה יצרת" אדמו"ר הזקן קפז
- (כד) שערי תשובה אדמו"ר האמצעי קצא
- (כה) מאמרי הצ"צ – דרך מצותיך אדמו"ר ה"צמח צדק" קצד
- (כו) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש קצה
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהרש"ב קצו
- (כח) ספר המאמרים – קונטרסים אדמו"ר מוהררי"צ קצט
- (כט) ספר השיחות ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק אדמו"ר מוהררי"צ ר
- (ל) אגרות קודש אדמו"ר מוהררי"צ רב
- (לא) חומש לקריאה בציבור רג
- (לב) קריאה התורה למנחת שבת-קודש ריב
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת שמיני ריד
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש רטו

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

39 כוז אינה כשרה, אבל על לעתיד-לבוא נאמר "תורה חדשה מאתי תצא" ודרשו
40 חכמים חדוש תורה מאתי תצא, שהקדוש-ברוך-הוא יתיר
41 אַז לעתיד לבוא שחיטה זו שישחוט הלויִתן את הבהמה שור
42 הבר בסנפיריו. עד כאן דברי המדרש. וממשיך ב'לקוטי-תורה':

43 וּלְהַכִּין עֲנִין קְנִיגִי מִשְׁחָק זֶה
44 דְּלִוְיָתָן עִם שׁוֹר הַבֵּר וְכו',
45 כְּדִלְקֻמֶּנּוּ (סעיף ג) כפי שיוכא
46 להלן ממאמר זה בספר 'לקוטי תורה'.

47 (ב) וּבַהֲקָדִים שֶׁבְּלִקּוּטֵי-
48 תוֹרָה' כָּאן בפרשת שמיני
49 נִתְבָּאֵר רַק עֲנִין קְנִיגִי זֶה
50 דְּלִוְיָתָן עִם שׁוֹר הַבֵּר, אֲבָל
51 לֹא נִתְבָּאֵר כָּלִלוֹת עֲנִין

52 הַקְּנִיגִי הַמִּשְׁמַעוֹת שֶׁל 'מִשְׁחָק' זֶה
53 עַל פִּי פְּנִימִיּוֹת הָעֲנִינִים. אֵף עֲנִין
54 זֶה מְבֹאֵר בְּאַרְצָה ב'תורת
55 חיים' לאדמו"ר האמצעי פְּרִשְׁת

56 תולדות דבור-המתחיל במאמר
57 הפותח בפסוק וַיִּתֵּן-לָהֶם⁹, וְגַם
58 בִּסְפֵר 'שְׁנֵי הַמְּאֻרֹת'¹⁰
59 [שְׂתוּבָה עַל הַשְּׁעָר שְׁזָהוּ

60 מֵאֲדָמוֹר הָאֲמֻצָּעִי¹¹, אֲבָל
61 בְּנִרְאָה מִסְגָּנוֹן הַמְּאֻרִים,
62 הֵם מְאֻרִים קְצָרִים שֶׁל רִבְנו
63 הַזֶּקֶן שֶׁרִשְׁמָם שָׁמַע וְהִעֲלָה עַל

64 הַבֵּר וְכו', כְּדִלְקֻמֶּנּוּ (סעיף ג).

65 (ב) וּבַהֲקָדִים שֶׁבְּלִקּוּטֵי-תוֹרָה' כָּאן נִתְבָּאֵר רַק עֲנִין קְנִיגִי זֶה דְּלִוְיָתָן עִם
66 שׁוֹר הַבֵּר, אֲבָל לֹא נִתְבָּאֵר כָּלִלוֹת עֲנִין הַקְּנִיגִי. אֵף עֲנִין זֶה
67 מְבֹאֵר בְּאַרְצָה ב'תורת חיים' פְּרִשְׁת תולדות דבור-המתחיל וַיִּתֵּן-לָהֶם⁹, וְגַם
68 בִּסְפֵר 'שְׁנֵי הַמְּאֻרֹת'¹⁰ [שְׂתוּבָה עַל הַשְּׁעָר שְׁזָהוּ מֵאֲדָמוֹר הָאֲמֻצָּעִי¹¹, אֲבָל
69 בְּנִרְאָה מִסְגָּנוֹן הַמְּאֻרִים, הֵם מְאֻרִים קְצָרִים שֶׁל רִבְנו הַזֶּקֶן שֶׁרִשְׁמָם שָׁמַע וְהִעֲלָה עַל

70 הַבֵּר וְכו', כְּדִלְקֻמֶּנּוּ (סעיף ג).

71 (ב) וּבַהֲקָדִים שֶׁבְּלִקּוּטֵי-תוֹרָה' כָּאן נִתְבָּאֵר רַק עֲנִין קְנִיגִי זֶה דְּלִוְיָתָן עִם
72 שׁוֹר הַבֵּר, אֲבָל לֹא נִתְבָּאֵר כָּלִלוֹת עֲנִין הַקְּנִיגִי. אֵף עֲנִין זֶה
73 מְבֹאֵר בְּאַרְצָה ב'תורת חיים' פְּרִשְׁת תולדות דבור-המתחיל וַיִּתֵּן-לָהֶם⁹, וְגַם
74 בִּסְפֵר 'שְׁנֵי הַמְּאֻרֹת'¹⁰ [שְׂתוּבָה עַל הַשְּׁעָר שְׁזָהוּ מֵאֲדָמוֹר הָאֲמֻצָּעִי¹¹, אֲבָל
75 בְּנִרְאָה מִסְגָּנוֹן הַמְּאֻרִים, הֵם מְאֻרִים קְצָרִים שֶׁל רִבְנו הַזֶּקֶן שֶׁרִשְׁמָם שָׁמַע וְהִעֲלָה עַל

76 הַבֵּר וְכו', כְּדִלְקֻמֶּנּוּ (סעיף ג).

77 (ב) וּבַהֲקָדִים שֶׁבְּלִקּוּטֵי-תוֹרָה' כָּאן נִתְבָּאֵר רַק עֲנִין קְנִיגִי זֶה דְּלִוְיָתָן עִם
78 שׁוֹר הַבֵּר, אֲבָל לֹא נִתְבָּאֵר כָּלִלוֹת עֲנִין הַקְּנִיגִי. אֵף עֲנִין זֶה
79 מְבֹאֵר בְּאַרְצָה ב'תורת חיים' פְּרִשְׁת תולדות דבור-המתחיל וַיִּתֵּן-לָהֶם⁹, וְגַם
80 בִּסְפֵר 'שְׁנֵי הַמְּאֻרֹת'¹⁰ [שְׂתוּבָה עַל הַשְּׁעָר שְׁזָהוּ מֵאֲדָמוֹר הָאֲמֻצָּעִי¹¹, אֲבָל
81 בְּנִרְאָה מִסְגָּנוֹן הַמְּאֻרִים, הֵם מְאֻרִים קְצָרִים שֶׁל רִבְנו הַזֶּקֶן שֶׁרִשְׁמָם שָׁמַע וְהִעֲלָה עַל

82 הַבֵּר וְכו', כְּדִלְקֻמֶּנּוּ (סעיף ג).

83 (ב) וּבַהֲקָדִים שֶׁבְּלִקּוּטֵי-תוֹרָה' כָּאן נִתְבָּאֵר רַק עֲנִין קְנִיגִי זֶה דְּלִוְיָתָן עִם
84 שׁוֹר הַבֵּר, אֲבָל לֹא נִתְבָּאֵר כָּלִלוֹת עֲנִין הַקְּנִיגִי. אֵף עֲנִין זֶה
85 מְבֹאֵר בְּאַרְצָה ב'תורת חיים' פְּרִשְׁת תולדות דבור-המתחיל וַיִּתֵּן-לָהֶם⁹, וְגַם
86 בִּסְפֵר 'שְׁנֵי הַמְּאֻרֹת'¹⁰ [שְׂתוּבָה עַל הַשְּׁעָר שְׁזָהוּ מֵאֲדָמוֹר הָאֲמֻצָּעִי¹¹, אֲבָל
87 בְּנִרְאָה מִסְגָּנוֹן הַמְּאֻרִים, הֵם מְאֻרִים קְצָרִים שֶׁל רִבְנו הַזֶּקֶן שֶׁרִשְׁמָם שָׁמַע וְהִעֲלָה עַל

1 נאמר בתהלים (בפרק 'ברכי נפשי'): לִוְיָתָן זֶה יִצְרָתָ לְשִׁחָק בּוֹ¹,
2 הקדוש-ברוך-הוא יצר את הלויִתן כדי 'לשחק' בו וּמוֹכָא ב'לקוטי
3 תורה' יִישׁ פְּרִשְׁתָּנוּ דְּבוּר-הַמִּתְחִיל בַּמֶּמְרָא חֲסִידוֹת הַפּוֹתַח בַּפִּסּוֹק
4 הַזֶּה² [אַחַד הַמְּאֻרִים שֶׁל אַדְמוֹר הַזֶּקֶן שֶׁבַח ה'צִמְח צִדֵּק'

5 לְכָלִל בַּסְפֵּר 'תורה אור' ו'לקוטי
6 תורה' מִתּוֹךְ אֲלָפִים מְאֻרִים³,
7 יִישׁ לִזְמַר שֶׁהַדִּיק דְּמִסְפָּר
8 אֲלָפִים מְאֻרִים הוּא מִסְפָּר זֶה

9 מְדוּרִיק וּמְכוּוֹן עַל-פִּי מְאֻמָּר
10 רַז"ל⁴ בַּמֶּדְרָשׁ אֲלָפִים שָׁנָה
11 קְדָמָה תוֹרָה לְעוֹלָם⁵ נִמְצָא
12 שֶׁלְדַבְּרֵי תוֹרָה יֵשׁ קֶשֶׁר מִיחַד לַמִּסְפָּר

13 אֲלָפִים], דְּאִיתָא מוֹכָא ב'מִדְרָשׁ
14 רַבָּה' פְּרִשְׁתָּ שְׁמִינִי⁶, בְּהַמּוֹת
15 (שׁוֹר הַבֵּר) וְלִוְיָתָן הֵם קְנִיגוֹן
16 הַמִּשְׁחָק שֶׁל צִדִּיקִים לְעִתִּיד-

17 לְבֹא כּו', וְלִוְיָתָן נוֹתֵן
18 לְבְּהַמּוֹת הַשּׁוֹר בִּסְנִפִּירָיו
19 וְנוֹחֲרוֹ כּו' וְזֶה לִשּׁוֹן הַמֶּדְרָשׁ: 'וְכָל
20 מִי שֶׁלֹּא רָאָה קְנִיגוֹן שֶׁל אוֹמוֹת הָעוֹלָם

21 בְּעוֹלָם הַזֶּה, זֹכֵר לַרְאוּתָה לְעוֹלָם הַבָּא,
22 כִּיצַד הֵם נִשְׁחַטִּים, בְּהַמּוֹת נוֹתֵן לְלִוְיָתָן
23 בְּקִרְיָו וְקוֹרְעוֹ, וְלִוְיָתָן נוֹתֵן לְבְּהַמּוֹת
24 בִּסְנִפִּירָיו וְנוֹחֲרוֹ'. וּמִמִּשְׁחָק הַמֶּדְרָשׁ

25 (וּמִקְשָׁה) אֵיךְ יִכּוֹלָה לִהְיוֹת שְׁחִיטָה
26 שֶׁל שׁוֹר הַבֵּר בִּסְנִפִּירָיו שֶׁל הַלִּוְיָתָן
27 וְלֹא כֵף תִּנְיָן⁷, וְכִי לֹא כֵךְ שֶׁנִּינוּ
28 הַכֹּל שׁוֹחֲטִין וּבְכָל שׁוֹחֲטִין

29 וְלְעוֹלָם שׁוֹחֲטִין חוּץ מִמֶּגֶל
30 קְצִיר כּו' (וְהִנֵּנוּ, שְׂאִין
31 הַשְּׁחִיטָה כְּשֶׁרָה בִּסְכִין פָּגוּם
32 שֶׁשְּׁעוּשֵׁי מִמֶּגֶל קְצִיר וּמִגֵּרָה

33 שֶׁהֵם כְּלִי חִיתוּךְ בְּעֵלֵי שִׁנּוּיִים וְלֹא כְמוֹ
34 סִכִּין חֲלָקָה לְלֹא פְּגִימוֹת, וְאִם-כֵּן,
35 אֵיךְ תִּהְיֶה שְׁחִיטַת שׁוֹר הַבֵּר

36 בִּסְנִפִּירָיו הַלִּוְיָתָן שֶׁהֵם כְּמוֹ
37 סִכִּין פָּגוּם⁸, עַד שֶׁהַמֶּדְרָשׁ
38 מְסִיִּים וְאוֹמֵר שֶׁאֵין בְּזֶמֶן הַזֶּה שְׁחִיטָה

39 (1) תהלים קד, כו. (2) יח, א ואילך. (3) "היום יום" - יד אדר א. (4) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד.
רש"י. זח"ב מט, א. (5) ראה גם שיחת ש"פ ויקהל שנה זו ס"ח (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ב ע' 309). שיחת ש"פ
בחוקותי תשמ"ו (התוועדויות תשמ"ו ח"ג ע' 385). (6) פ"ג, ג. (7) חולין טו, ב. (8) ראה יפ"ת לויק"ר שם. (9) פ"י (קנג, ד)
ואילך. וראה גם סה"מ תקס"ב ע' צ"ז. אוה"ת תולדות קסב, ב. (10) ע' יו"ד (נדפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן על מאמרי
רז"ל ע' קמא ואילך). (11) ואף שספר זה לא הוגה ונדפס ע"י רבותינו נשיאנו, הרי יש בו כמה מאמרים שהם אות באות
כמו המאמרים שבכתבי רבותינו נשיאנו, ומזה למדים על הכלל כולו, שגם שאר המאמרים שבספר זה הם מדויקים.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 גבי הכתב אדמו"ר האמצעי¹² (פידוע מדברי כבוד קדושת
2 מורי ורבי אדמו"ר¹³ הרבי הרי"צ שבמאמרי אדמו"ר
3 האמצעי יש שלשה סוגי סגנון. האחד, מאמרים קצרים
4 כפי שנאמרו על-ידי רבנו הזקן. השני, תוספת באור
5 והסבר למאמרי רבנו הזקן,
6 באריכות קצת לגבי המקור של
7 דברי אדמו"ר האמצעי עצמם.
8 והשלישי, מה שכתב אדמו"ר
9 האמצעי בעצמו באריכות
10 גדולה, שלכן הרי זה המאמר
11 כפי שהוא מופיע בספר 'שני המאורות'
12 בקיצור לגבי אריכות הדברים
13 ב'תורת חיים']. ומבאר שם
14 אדמו"ר האמצעי לגבי המשמעות
15 הכללית של ה'קניג', שהוא ענין
16 הצחוק משחק לשם צחוק והנאה,
17 כמו שעושים השירים כדי
18 ליהנות ולהשתעשע שיעמידו
19 בפניהם ארי עם נמר ללחום זה
20 בזה כו', שבאמת אין צורך
21 המשחק לא דורש ומחייב שיכה
22 הארי את הנמר וינצחנו או
23 בהיפך שהנמר יכה וינצח את
24 האריה, שהרי השירים הם
25 מסבכים את הדבר, הם מנחלים
26 את המשחק וקובעים מי יתגבר וינצח
27 על ידי שאוחזים את הארי
28 בשלשלת שיהיה קשור וכבול
29 בצורה כזו שיוכל הנמר לקום
30 עליו, ואחר-כך מניחים את
31 הארי מאפרים לו להשתחרר
32 מאחזיה כן שיהיה ביכולתו לעמוד
33 נגד הנמר כו', וכשרואים
34 שעומד האריה להרגו את הנמר
35 אזי מעבכים אותו את האריה
36 וכובלים על-ידי השלשלת כו',
37 ואם-כן, כל עקר המעשה
38 בזה אינו אמתית והמאבק בין
39 האריה והנמר הוא לא אמיתי ואינו
40 מוכיח מי מהם יותר חזק וגיבור
41 באמת, אלא נעשה לצחוק
- ותענוג להנאתם של השרים המנהלים את המשחק וצופים בו בלבד.
וגם כל עקר התענוג שילחמו זה בזה כל העונג של הצופים
בחיות הנאבקות זו בזו אינו תענוג אמיתי מצד עצמיות הענין,
אינו עונג אמיתי הנגרם כתוצאה מכך שהדבר עצמו הוא דבר מענג כמו
למשל התענוג מקול ערב ועם
לאוזן וכיוצא בזה דברים שמצד
עצם מהותם גורמים לאדם עונג והנאה,
אלא התענוג הוא בענין
שמצד-עצמו הוא שפל, עצם
המאבק והמלחמה בין חיות טרף הוא
דבר שלילי נחות אלא שבכל זאת
אנשים עושים זאת לשם תענוג כיון
שיוכל האדם למצוא בו תענוג
מצד השחוק בלבד, רק בגלל
המשחק בלבד, והוא ענין
השפלת התענוג העצמי יש
כאן 'הורדה' והשפלה של התענוג
העצמי, כוח התענוג שקיים בעצם
הנפש, להיות מציאות התענוג
ליהנות ולהתענג בדברים
השפלים שהם דברים שליליים
ונחותים שמצד-עצמם אינם
תענוג כלל, אף מכל מקום למרות
שהדבר עצמו הוא בכלל לא דבר מענג
דוקא בדבר השפל שמצד-
עצמו אינו כלום ואינו אמור
לגרום תענוג, נמשך ומתגלה
התענוג העצמי עצם הכוח הנפשי
להתענג.
וכן הוא בנוגע לכללות ענין
העבודה התוכן הכללי של עבודת
ה' על ידי כך שהאדם עובד על שיפור
האישיות והתכונות שלו בתקון
וחיזוק הטוב על-ידי קיום
מצות-עשה וביעור וביטול
הרע על-ידי זהירות ושמירה שלא
לעבור על מצות לא-תעשה,
שהתענוג בזה אינו מצד
אמתית הענין, מצד עצמם,
הפעולות של קיום מצוות-עשה או
ההימנעות מעבירה על איסורי לא-

(12) ראה גם מכתב 'י אייר תשי"ב (אג"ק ח"ו ע' לח). (13) ראה רשימת "ויכוח מינסק" (קה"ת, תשס"ט) ע' כב. אג"ק שלו ח"ג ע' תכד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וירומם את 'שור הבר' על-ידי הטיסה שלו, וזהו שהעליה הזו
2 הנקראת 'שחיטה' תהיה "בסנפיריו", שבהם ועל-ידם עקר
3 העליה שלו של הליתין עצמו וכו'.

4 ובפטריות יותר, לכאר יותר את העליה של ה'שחיטה' האמורה על ידי
5 ה'סנפירים', כפי שמבאר
6 אדמו"ר האמצעי בתורת
7 חיים הנזכר לעיל¹⁴, שענין
8 סנפירי הליתין הוא כמו כנפי
9 העוף שעל-ידם פורח העוף
10 באויר הגבה למעלה בגובה רב,
11 והינו על-ידי שהוא מנדנד
12 מנפנף בכנפיו אנה ואנה
13 לכיוונים שונים, באחד בכנף אחד
14 יגביה לעלות העוף מנפנף כלפי
15 מעלה, ובשני ירד למטה העוף
16 מנפנף כלפי מטה לדחות האויר
17 למטה, ובנדנד זה יעלה
18 מעט מעט לרחף יותר ויותר גבוה.
19 וכן הדגים שבים ששטים
20 ונעים במהירות ממקום למקום בשני
21 סנפירים, באחד ישוב
22 להלאה, ובשני ידח למטה
23 כו' בסנפיר אחד הליתין מתקדם
24 הלאה ובסנפיר השני הוא דוחף כלפי
25 מטה וכך אינו טובע בעומק מי הים.
26 ובעבודה המשמעות של שני
27 הכנפים בעוף ושני הסנפירים בדג
28 שכאמור כל אחד מהם פועל פעולה
29 בכיוון אחר, כפי שהיא באה לידי
30 ביטוי בעבודת ה' הוא ענין אהבה
31 ויראה, אהבת ה' ויראת ה' הן שתי
32 'תנועות' שונות בנפש שהם בחינת
33 'רצוא ושוב', בנבואת יחזקאל על
34 מראה המרכבה העליונה נאמר
35 (יחזקאל א, יד) "והחיות [המלאכים
36 הנקראים 'חיות הקודש'] רצוא ושוב".

37 והמשמעות הפנימית היא שמצד אחד יש בהם תשוקה ורצון
38 להתעלות למעלה ("רצוא") ומצד שני נרגשת בהם הכוונה האלקית לרדת
39 ולהאיר למטה ("שוב"), וכך גם בעבודת ה' של כל אחד מישראל, יש שילוב
40 של תשוקה לדבוק באלקות עד כלות הנפש ("רצוא") ומילוי השליחות
41 המוטלת על הנשמה כפי שהיא למטה בגוף גשמי ובעולם גשמי, ושתי
42 ה'תנועות' הללו משתקפות בענין האהבה והיראה דהיינו, התנועה של
43 אהבה היא עליה והסתלקות של נפש האדם למעלה ליפלה לדבוק
44 בה' עד כדי איבוד המציאות האישית והתכללות במקור חוצבו כו',

1 תעשה אינם דבר שאמור לגרום לקדוש ברוך הוא תענוג, כביכול, אלא הוא
2 רק תענוג העשוי, הקדוש ברוך הוא בחר ועשה כך שיהיה לו עונג מכך
3 והינו שנשפך ירד מלמעלה למטה ונמשך מהתענוג שבעצמותו
4 לתברך מכוח התענוג העליון כפי שהוא קיים אצל הקדוש ברוך הוא בעצמו
5 להתענוג מענין זה כו' של

6 מצוות-עשה ומצוות לא-תעשה.
7 (ג) ומבאר ב'לקוטי תורה'
8 בענין הקניגי דליתין עם שור
9 הבר הנזכר במדרש המובא לעיל,
10 שליתין קאי הכוונה על
11 הצדיקים שעבודתם העיקרית
12 בעבודת ה' היא ברוחניות,
13 ליחד יחודים עליונים כו',
14 מבאר בחסידות שהשפעה מדרגה
15 לדרגה בסדר השתלשלות של האור
16 האלוקי היורד ונמשך מהקדוש-ברוך-
17 הוא מלמעלה למטה היא כך שה'סוף'
18 והחלק ה'חיצוני' של כל בחינה
19 ומדריגה יורד ונמשך לדרגה הבאה,
20 ומה שנחשב בדרגה העליונה
21 חיצונית, הופך להיות פנימית בדרגה
22 שלמטה ממנה, אך יש גם השפעה
23 פנימית מדרגה לדרגה כך שהאור
24 הנמשך מדרגה אחת לשניה הוא לא
25 החיצונית של הדרגה העליונה אלא
26 הפנימיות שלה, והחיבור בין הפנימיות
27 של דרגה אחת לפנימיות של הדרגה
28 האחרת נקרא 'יחוד' (והוא ממשך
29 אור רב יותר ונעלה יותר מאשר האור
30 שנמשך בסדר השתלשלות בדרך
31 כלל) והצדיקים יש להם כוח ויכולת
32 'לייחד יחודים' שגדלה מעלתם
33 של צדיקים אלה העובדים את ה'
34 ברוחניות על הצדיקים
35 שעבודתם היא בגשמיית,
36 בקיום המצות המעשיות כו',

37 וצדיקים שעוסקים בעבודת ה' הרוחנית הו נקראים 'ליתין' לפי
38 שהילוכם ועלייתם ממדריגה למדריגה הוא כמשל דג הים הליתין
39 ששט במהירות מקצה העולם ועד קצהו על-ידי סנפיריו,
40 כך הילוכם של צדיקים אלה ברוחניות בטיסה תנועה מהירה
41 אחת עולים ומגיעים למעלה מעלה כו' ומתעלים דרגות רבות
42 בבת אחת.

43 וזהו התוכן הפנימי של דברי המדרש האמורים שלעתידי-לבא ישחוט
44 שליתין את שור הבר, פירוש שיעלה אותו הליתין יעלה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שָׁזָהוּ ה'רְצוּא' בְּאַהֲבָה וּתְשׁוּקָה גְדוֹלָה. וּבְחִינַת הִירִידָה
2 לְמִטָּה לְמַלֵּא אֶת הַשְּׁלִיחוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁזָהוּ בְּחִינַת
3 ה'שׁוֹב' שֶׁמֶצֶד הִירָאָה וּפָחַד כּו'. שְׁגוּרִים לֹאֵדָם לֹא לְהִתְקַרֵּב אֶלָּא
4 לְהִתְרַחֵק.
5 וְעַל-פִּי־זֶה מוּכָן מֵה שֶׁעָקַר
6 הָעֲלִיָּה שֶׁל הַלְוִיָּתָן הַצְדִּיקִים
7 הַעוֹבְדִים אֶת ה' בְּרוּחָנִיּוֹת, כְּמִבּוֹאֵר
8 לְעִיל, הִיא עַל-יְדֵי הַסְּנַפִּירִים
9 הַכּוֹלֵלִים אֶת שְׁתֵּי הַתְּנוּעוֹת הָאֲמֻרוֹת,
10 גַּם אַהֲבָה וְגַם יִרְאָה, וְלָכֵן לְעֵתִיד-
11 לָבֹא יִשְׁחוּט הַלְוִיָּתָן אֶת שׁוֹר
12 הַבָּר וְיֵעֲלֶה אוֹתוֹ וְיִרְוּמֵם אוֹתוֹ
13 בְּסִנְפִירָיו דִּוְקָא.
14 (ד) וַיֵּשׁ לְקֶשֶׁר זֶה עִם פְּרִשְׁת פָּרָה, עַל-פִּי
15 הַמִּבְאָר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' פְּרִשְׁת
16 חוֹקֶת¹⁵ בְּעִנְיָן פָּרָה אֲדוּמָה שֶׁנֶּאֱמָר בָּהּ¹⁶ זֹאת
17 חוֹקֶת הַתּוֹרָה, שָׁזָהוּ לְפִי שֶׁמֶצֶת פָּרָה אֲדוּמָה
18 הִיא כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה, כִּי כְּלָלוֹת עִנְיָן הַמֶּצֶת הוּא
19 שֶׁעַל-יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ לְאָדָם הַבְּחִינָה וּמִדְּרָגָה
20 תּוֹרָה' פְּרִשְׁת חוֹקֶת¹⁵ הַפְּרָשָׁה
21 בַּה כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה פְּרִשְׁת פָּרָה בְּעִנְיָן
22 פָּרָה אֲדוּמָה שֶׁנֶּאֱמָר בָּהּ¹⁶
23 זֹאת חוֹקֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא זֹאת
24 חוֹקֶת הַפְּרָשָׁה אֵף שֶׁלִּכְאוּרָה מְדוּבָר עַל
25 מִצְוָה אַחַת בְּלִבָּד וְלֹא עַל כָּל מִצְוֹת
26 הַתּוֹרָה, שָׁזָהוּ לְפִי שֶׁמֶצֶת פָּרָה
27 אֲדוּמָה עִם הִיטָה מִצְוָה אַחַת,
28 לְמַעֲשֵׂה הִיא מִצְד הַתּוֹכֵן שֶׁלָּה
29 כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה, כִּי כְּלָלוֹת
30 עִנְיָן הַתּוֹכֵן הַכּלָּלִי שֶׁל הַמֶּצֶת
31 הוּא שֶׁעַל-יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ
32 לְאָדָם הַבְּחִינָה וּמִדְּרָגָה
33 ד'רְצוּא וְשׁוֹב', שְׁעִינָה מְבֹאֵר
34 לְעִיל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב ב'סִפֵּר
35 יִצְיָרָה'¹⁷ "אִם רָץ לְפָנֶי שׁוֹב
36 לְאַחֲד", "רָץ לְפָנֶי" הוּא עִנְיָן
37 ה'רְצוּא' בְּאַהֲבָה כּו', שָׁזָהוּ
38 בְּחִינַת יִסּוּד הָאֵשׁ שֶׁבִּלְבָב שְׂבֹא
39 לְיָדֵי תְשׁוּקָה וְצִמְאון הַבּוֹעֵר כֹּאשׁ,
40 וְאַחֲרֵי־כֵן "שׁוֹב לְאַחֲד",
41 בְּחִינַת יִרְאָה וּבִיטוּל, שָׁזָהוּ
- 42 בְּחִינַת יִסּוּד הַמִּים שֶׁטְבַעַם לִכְבוֹת אֶת הָאֵשׁ. וּבְעִנְיָנו, הִירָאָה וְהִירָחוּק
43 הֵם רְחִיעָה הַמְבַטֵּלֶת אֶת הַתְשׁוּקָה וְהַצִּמְאון. וְלָזֶה לִשְׁנֵי הַדְּבָרִים שֶׁל 'רְצוּא'
44 ו'שׁוֹב', בָּאִים עַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמֶּצֶת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁸ עַל הַתּוֹרָה
45 מִיִּמִּינוֹ אֵשׁ דָּת, וּבִכֵּן נִכְלָלִים שְׁנֵי הַדְּבָרִים "יִמִּינוֹ" הוּא בְּחִינַת
46 מִים קוֹ הַחֲסֵד הַשֵּׁיךְ לְצַד יְמִין, וְגַם
47 "אֵשׁ דָּת", שֶׁכְּלִילִים אֵשׁ וּמִים
48 מְשַׁתֵּי בְּחִינּוֹת אֵלּוּ הָאֵשׁ מְסַמֵּלֶת
49 אֶת ה'רְצוּא', וְהַמִּים מְסַמֵּלִים אֶת
50 ה'שׁוֹב', וְעַל-יְדֵי־זֶה יָבֹא הָאָדָם
51 לְבְּחִינַת 'רְצוּא וְשׁוֹב', בְּעִבּוּדֹת
52 ה', שֶׁהֵם בְּחִינַת אֵשׁ וּמִים
53 אַהֲבָה וִירְאָה, שֶׁהֵן כְּלָלוֹת
54 הַתּוֹרָה, שֶׁעַל דְּבָר זֶה שֶׁל 'רְצוּא
55 וְשׁוֹב' הוֹסְדוּ כָּל הַמֶּצֶת.
56 וְזֶהוּ עִנְיָן מִצְוֹת פָּרָה אֲדוּמָה,
57 וְלָכֵן הִיא כּוֹלֵלֶת אֶת כָּל הַתּוֹרָה וְנֶאֱמָר
58 בַּה זֹאת חוֹקֶת הַתּוֹרָה, שָׁזָהוּ הַתּוֹכֵן
59 שֶׁל פָּרָה אֲדוּמָה כְּלָלוֹת הַעִנְיָן
60 ד'רְצוּא וְשׁוֹב', ה'רְצוּא'
61 שְׂכִימוֹר בֹּא לְיָדֵי בִיטוּי בְּעִנְיָן הָאֵשׁ
62 (אַהֲבָה וְצִמְאון) הוּא עִנְיָן שֶׁרִפְת
63 הַפָּרָה לְאַפֵּר, וְה'שׁוֹב' שְׂכִימוֹר
64 בֹּא לְיָדֵי בִיטוּי בְּעִנְיָן הַמִּים (יִרְאָה
65 וּבִיטוּל) הוּא עִנְיָן הַאֲמֹר בַּתּוֹרָה
66 לְגַבִּי אוֹפֵן עֲשִׂית פָּרָה אֲדוּמָה "וְנָתַן
67 עָלָיו עַל אִפְר הַפָּרָה מִים חַיִּים
68 אֶל כָּלִי". וְלָכֵן נֶאֱמָר בְּמִצְוֹת
69 פָּרָה אֲדוּמָה דִּוְקָא "זֹאת
70 חוֹקֶת הַתּוֹרָה" כִּי אֲמַנֵם הִיא מִצְוָה
71 אַחַת, אֲבָל נִמְדוּ בַּה הַתּוֹכֵן שֶׁל מִצְוֹת
72 הַתּוֹרָה.
73 וְעַל-דֶּרֶךְ הַמִּבְאָר¹⁹ בְּחִסְדוֹת
74 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל
75 מֶאֱמָר רַ"ל²⁰ יִפָּה עֲדִיפָה
76 וְחִשּׁוּבָה יוֹתֵר שִׁיחָתָן דִּיבּוּרֵם שֶׁל
77 עֲבָדֵי (בְּתִי²¹) אֲבוֹת עֲבָדֵי
78 הָאֲבוֹת אֲבֵרָה יִצְחָק וְיַעֲקֹב מִתּוֹרָתָן
79 שֶׁל בָּנִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנֵי אֲבוֹתָם,
80 שֶׁהֵרִי פֶּרֶשָׁה שֶׁל אֲלִיעֶזֶר עֲבָד
81 אֲבֵרָה שֶׁהֵלֵךְ לְהַבִּיא אֶת רִבְקָה לְחֵית
82 אֲשֶׁתוֹ שֶׁל יִצְחָק אֲבִינוֹ כְּפֻלָּה

(15) נו, א ואילך. (16) ר"פ חוקת. (17) פ"א מ"ח. וראה סה"מ תרנ"ט ע' ריג בהערה. (18) ברכה לג, ב. (19) ראה לקו"ת ברכה צו, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' לו ואילך. תו"ח חיי שרה קלה, א ואילך. אוה"ת שם קכו, ב ואילך. (20) ב"ר פ"ס, ח. פירש"י חיי שרה כד, מב. (21) כ"ה הגירסא בב"ר שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בתורה מספרת (בפרשת חיי שרה) את סיפור הליכתו ומעשיו של
- 2 אליעזר פעם אחת בתיאור ההתרחשויות והדברים נכפלים פעם נוספת בסיפור
- 3 דברי אליעזר לבני משפחתה של רבקה והכל מסופר לפרטי פרטים, וְהַרְבֵּה
- 4 גופי תורה הלכות עיקריות ויסודיות בתורה לא נתנו בתורה שבכתב
- 5 אלא ברמיזה, שָׁזָהוּ הטעם לכך
- 6 ששיחתן של עבדי אבות אכן חשובה
- 7 מתורתן של בנינים הוא לפי שפָּרָשָׁה
- 8 שֶׁל אֱלִיעֶזֶר (בַּעֲנֵן נְשׂוּאֵי
- 9 יִצְחָק וְרַבְקָה) הוא עֲנֵן
- 10 הַתְּחַבְּרוֹת שֶׁ בִּין לְשֵׁם
- 11 מִ"ה, כאשר שם הוי' כתוב במילוי
- 12 אותיות אֶלֶף, היינו יו"ד, ה"א, ו"ו,
- 13 ה"א הגימטריא של האותיות הללו
- 14 היא מ"ה (45), וכאשר שם הוי' כתוב
- 15 במילוי אותיות ה"א, היינו יו"ד, ה"ה,
- 16 ו"ו, ה"ה הגימטריא של האותיות
- 17 הללו היא בִּין (52). ומבואר בקבלה
- 18 וחסידות שעל ידי לימוד התורה וקיום
- 19 המצוות פועלים 'יחוד' וחיבור
- 20 (השפעה פנימית) של מִ"ה ובִּין, וענין
- 21 הנישואין הוא חיבור שם מִ"ה (האיש,
- 22 המשפיע) עם שם בִּין (האשה,
- 23 המקבל) שָׁזָהוּ עֲנֵן החיבור של
- 24 תורה שֶׁבְּכַתֵּב המקור המשפיע
- 25 וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה המקבל, שָׁזָהוּ
- 26 החיבור ביניהם כפי שהוא בתורה הוא
- 27 כָּל־לוֹת הַחֲבוּר דְּמִ"ה וּבִין,
- 28 וּבְכָל מַצְוָה פְּרִטִית חיבור זה הוא
- 29 בְּדֶרֶךְ פְּרִט, שֶׁהִיחֹדֵד ההשפעה
- 30 הפנימית מדרגה לדרגה שֶׁבְּמַצְוָה
- 31 זו הוא בחינה פְּרִטִית.
- 32 וְכֵן הוא גַּם בַּעֲנֵן פָּרָה
- 33 אֲדוֹמָה שֶׁעַלֶּיהָ נֶאֱמַר "זֹאת
- 34 חֻקַּת הַתּוֹרָה", שֶׁעַל־יָדֶי
- 35 הָאֶפֶר בחינת האש, אהבה ורצוא,
- 36 וּמִים חַיִּים יראה ושוב, נַעֲשֶׂה
- 37 כָּל־לוֹת חֲבוּר הִרְצוּא'
- 38 וְהִשּׁוּב', שָׁזָהוּ כָּל־לוֹת
- 39 הַתּוֹרָה, וּבְכָל מַצְוָה הָרִי חיבור
- 40 זֶה בְּבַחֲנִיָּה פְּרִטִית.
- 41 ה) וּמִמְשִׁינָה לְבָאֵר בִּלְקוּטֵי
- 42 תוֹרָה' בַּפְּרָשָׁתוֹ²² פרשת שמיי
- 43 בְּנוֹגֵעַ לְשַׁחֲסִית שׁוֹר הֶבֶר בְּסַפְּרֵי שֶׁל
- 44 הַלְוִיָּתָן, שָׂאָף שֶׁבַּהִיּוֹם בזמן הזה, לפני ביאת המשיח שֶׁחִטָּה זו

שבת פרשת שמני, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 עֲלֶיהָ (רצוא) וִירִידָה (שוב) כו'. וּמִמָּשִׁיף לְבָאֵר²⁴ ב'תורת חיים'
- 2 שם, שָׁאֵף-עַל-פִּי שָׁפֵל עָקָר קִיּוֹם הַמָּצוֹת הוּא בִּאֲהָבָה
- 3 וִירָאָה, בְּבַחֲנֵינָה 'רָצוּא וְשׁוֹב' דִּוְקָא (וכמו שֶׁנֶּתְבָּאֵר לְעִיל
- 4 (סעיף ד) בְּעֵנֵין מָצוֹת פְּרָה אֲדוּמָה, שֶׁהוּא עֵנֵין 'רָצוּא
- 5 וְשׁוֹב', חִיבוֹר הָאֶפֶר שְׁנַעֲשָׂה בָאֵשׁ
- 6 (רצוא) עִם הַמִּים (שוב), וְלִכְן
- 7 נִקְרָאת "חֻקַּת הַתּוֹרָה" כִּי
- 8 'רצוא ושוב' הוּא כִלְלוֹת כֹּל הַתּוֹרָה),
- 9 מִכָּל-מָקוֹם לְמִרוֹת שְׁזוּה סֹדֵר
- 10 הַעֲבוּדָה הַרְצִי בַּעֲבוּדַת ה', בּוֹמֵן הִזֶּה
- 11 אֵין הַשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה בְּסִפִּין
- 12 שְׁעָשׂוּי חֲרִיצִין חֲרִיצִין
- 13 בְּפִגְמִיּוֹת שֵׁישׁ בָּהֶם עֲלֶיהָ
- 14 וִירִידָה, אֵלָּא דִּוְקָא בְּסִפִּין
- 15 חֲלָק שְׁאֵין בּוֹ פִּגְמִיָּה כָּלָל,
- 16 וְהִסִּיכָה לִכְן הִיא כִּי עֲכָשׁוּ בּוֹמֵן
- 17 הַגְלוֹת עָקָר הַפְּנוּנָה הַמְטָרָה
- 18 וְהַתְּכִילִית שֶׁל הַעֲבוּדָה בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת
- 19 הִיא לְבָרֵר וְלִהְבְּדִיל בֵּין טוֹב
- 20 וְרָע (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִיּוֹם
- 21 פְּרִשְׁתָּנוּ פֶּרֶשֶׁת שְׁמִינִי לְהִבְדִּיל
- 22 בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר גו'),
- 23 וְכוּנֵת הַהִפְרָדָה בֵּין הַטוֹב לְרָע הִיא
- 24 שְׁלֵא תִהְיֶה יְנִיקָה הַשְּׁפַעַת חַיּוֹת
- 25 וְשִׁפְעַ לְרָע מִן הַטוֹב
- 26 בְּחִיצוֹנִיּוֹת הַכָּלִים ד'חֶסֶד
- 27 וּגְבוּרָה' שֵׁשׁ הִיָּה תַּעֲרֹבוֹת
- 28 עֵין הַדַּעַת טוֹב וְרָע, מְבוֹאֵר
- 29 בְּחִסְדִּיּוֹת שֶׁכָּל בַּחֲנָה וּמְדִירָגָה יֵשׁ
- 30 'פְּנִימִיּוֹת', הִדְרָב עֲצֻמּוֹ, רַחֲמִיּוֹת'
- 31 הַחֲלָק שֶׁל הַשִּׁיחַ הַתְּגַלּוֹת אֶל הַזּוּלָּת,
- 32 וְכֵן גַּם ב'כָּלִים' שֶׁל הַסְּפִירוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת
- 33 (וְהַתְּגַלּוֹת וְהַפְּעוּלָה שֶׁל הַסְּפִירוֹת הִיא
- 34 בְּדֶרֶךְ שֶׁל 'אוֹרוֹת' הַמְּאִירִים ב'כָּלִים')
- 35 וְהַתְּעֹרְבוֹת שֶׁל הַטוֹב וְהָרָע בְּעֵין הַדַּעַת
- 36 הִתָּה בְּסִפִּירַת הַחֶסֶד, מְקוֹר הַטוֹב,
- 37 וְסִפִּירַת גְּבוּרָה שֶׁמִּמֶּנָּה מִשְׁתַּלְשֵׁל
- 38 בְּרִיבּוֹ צִמְצוּמִים הִיפֵךְ הַטוֹב
- 39 בְּחִיצוֹנִיּוֹת הַכָּלִים (לֹא בְּפִנִּימִיּוֹת, שֶׁם
- 40 אֵין מָקוֹם לְרָע) וְהַהִפְרָדָה וְהַהֲבִלָּה
- 41 בֵּין טוֹב לְרָע הִיא כְּדִי לִמְנוּעַ יְנִיקָה
- 42 וְתוֹסַפַּת חַיּוֹת בְּבַחֲנָה זֶה, וְלִכְן
- 43 אֲסוּר לְשַׁחוּט בְּסִפִּין פָּגוּם, כִּי יִדְוַע שְׁעָקָר סִבַּת הַתְּהוּוֹת
- הַכָּלִים שֶׁבְּגִלְגַּל הַהֲתַלְבְּשוֹת שֶׁל הָאוֹרוֹת בְּכָלִים יֵשׁ בָּהֶם מִרְדִּיה וְהַגְּבִלָּה
- הִיא מִהֲסִתְּלָקוֹת עֲלֶיהָ וְהַתְּפַשְּׁטוֹת הָאֵרֶה וְגִילּוֹ בְּחִינַת
- 'רָצוּא הַסִּתְּלָקוֹת וְשׁוֹב' הַתְּפַשְּׁטוֹת' דִּוְקָא, הֵינּוּ שֶׁהַתְּהוּוֹת הַכָּלִים עַל
- יְדֵי הַשִּׁילּוּב שֶׁל שְׁתֵּי ה'תְּנוּעוֹת' גַּם יֵחַד שְׁעַל-יְדֵי שֶׁהָאוֹר מִתְיָשֵׁב
- וְנָח לְמִטָּה אַחֵר הַהֲסִתְּלָקוֹת
- וְהַעֲלִיָּה, כְּשׁוֹחֵר וּמִתְפַּשֵּׁט לְמִטָּה
- יֻכַּל לְהִיּוֹת הָאוֹר מוֹגְבֵּל בְּכָלִי
- כו' (בַּעֲדֹ שֶׁכֹּאֲשֶׁר הָאוֹר הוּא
- ב'תְּנוּעָה' שֶׁל הַתְּפַשְּׁטוֹת וְהַסִּתְּלָקוֹת הִרִי
- הוּא לְמַעַל מִמְּדִירָה וְהַגְּבִלָּה בְּכָלִים),
- וְעַד לְמִדִּירָה וְהַגְּבִלָּה גְּדוּלָּה כְּפִי
- שֶׁהוּא כֹּאֲשֶׁר הָאוֹר יוֹרֵד לְבַחֲנֵינָה
- חִיצוֹנִיּוֹת הַכָּלִים שֶׁמֶהֶם יוֹרֵד
- הַשְּׁפַע לְמִטָּה מִטָּה בְּיֹתֵר,
- עַד שֶׁגַּם הַחִיצוֹנִים הַכּוּחוֹת
- שֶׁמִּחוּץ לְגִבּוּל הַקְּדוּשָׁה יוֹכְלוּ
- לְקַבֵּל יְנִיקָה כו' וְהַשְּׁפַעַת חַיּוֹת
- מִהָאוֹר. וְדוּגְמָתוֹ שֶׁל הַבַּחֲנָה שֶׁעַל
- יְדֵה נַעֲשֶׂה עֵנֵין הַכָּלִים, הַחִיבוֹר שֶׁל
- הַסִּתְּלָקוֹת (רצוא) וְהַתְּפַשְּׁטוֹת (שוב)
- בְּפִגְמִיּוֹת הַסִּפִּין שֶׁכְּתוּבָא מִזֶּה
- הַסִּפִּין אֵינְנָה חֲלָקָה אֵלָּא שֵׁישׁ בָּה
- עֲלֶיהָ וִירִידָה, שְׁמֹנֶה יְכוּלָּה
- לְהִיּוֹת יְנִיקָה לְבַחֲנֵינָה גְּבוּרָה
- קָשׁוֹת כו' וִישׁ צוּרֵךְ בַּעֲבוּדָה שֶׁל
- הַבְּדִלָּה הַטוֹב מִהָרָע כְּדִי לִמְנוּעַ אֵת
- הַיְנִיקָה הַזֶּה, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל.
- וְכָל זֶה הוּא עֲכָשׁוּ בּוֹמֵן הַגְלוֹת
- דִּוְקָא, שְׁאֵי-אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת
- בַּעֲדֹ הָרָע לְגִמְרִי, אֵלָּא רַק
- הַבְּדִלָּתוֹ וְהַפְּרָדָתוֹ מִן הַטוֹב,
- כְּנ"ל. אֲבָל לְעִתִּיד-לְבֹא,
- שִׁיקוּיִם הֵיעִידוּ שֶׁל הַנְּבִיאִים עַל
- יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ "אֵת רוּחַ הַטּוֹמָאָה
- אֲעִבִיר מִן הָאָרֶץ"²⁵ וְלֹא תִהְיֶה
- מִצִּיאוֹת שֶׁל רָע כָּלָל, אֲזִי גַם
- מִבְּחִינַת ה'שׁוֹב' גַּם כֹּאֲשֶׁר הָאוֹר
- יוֹרֵד רִנַּח לְמִטָּה, לֹא תִהְיֶה יְנִיקָה
- לְחִיצוֹנִים כו'.
- (ו) אֵף עֲדִין צָרִיךְ עֵינֵין בְּבֹאֵר
- הַדְּבָרִים, דְּלִקְאוּרָה, מֵאַחֵר שֶׁעֵנֵין הַשְּׁחִיטָה לֹא
- שֶׁעֵנֵין הַשְּׁחִיטָה וְהַתְּעֹלּוֹת שֶׁל
- יְכוּל לְהִיּוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁל 'רָצוּא וְשׁוֹב', בֵּינָן שְׁמֹנֶה
- שׁוֹר הַכָּר' עַל יְדֵי ה'לִיּוֹת' לֹא

לוינתן זזה יצרת לשחק בו

יא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְשׁוֹב, פִּינּוֹן שְׁמֹהּ יְכוּלָה לְהִיּוֹת יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים כּו', וּלְכֹן
- 2 'שְׁחִיטָה' זֶה תְּהִיָּה רַק לְעֵתִיד לְבֹא, כַּמְבֹאֵר לַעֲלִי, אִם פֶּן, בִּיצֵד יְכוּלָה
- 3 לְהִיּוֹת כְּלָלוֹת הָעֲבוּדָה שֶׁל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת וְהַהֲבִדְלָה בֵּין הַטּוֹב
- 4 וְהָרַע בּוֹמֵן הַזֶּה בְּאֹפֶן שֶׁל 'רְצוּא וְשׁוֹב' דְּוָקָא, וּמַהוּ הַחֲלֹק
- 5 בֵּין עֲנִיָּן הַשְּׁחִיטָה לְכָלְלוֹת
- 6 הָעֲבוּדָה, שְׁלֹכְאֹרָה הֵם
- 7 בְּאֹפֶן שְׁסוּתָרִים זֶה לָזֶה
- 8 שֶׁמֶצֶד אַחֵר מְבֹאֵר שְׁאִין זֶה סֹדֵר
- 9 הָעֲבוּדָה הַנֶּחָן וְעוֹלָל לְגִרוֹם יְנִיקָה
- 10 לְחִיצוֹנִים, וּמֶצֶד שְׁנֵי מְבֹאֵר שׁוּחֵר סֹדֵר
- 11 הָעֲבוּדָה שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת.
- 12 וְאִין לֹמֵר לִישֵׁב אֶת הַסְתִּירָה
- 13 וּלְחֹלֵק שְׁעֲנִין ה'רְצוּא וְשׁוֹב'
- 14 שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת בְּכָלְלוֹת
- 15 הָעֲבוּדָה וְהוּא סֹדֵר עֲבוּדָה רְצוּי
- 16 הוּא בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם שְׁבָה אֲכָן
- 17 צָרִיכָה לְהִיּוֹת הָעֲבוּדָה בְּדֶרֶךְ זֶה, מֵה־
- 18 שְׁאִין-פֶּן בְּנוֹגֵעַ לְעֲבוּדָת
- 19 הַבְּרוּרִים בְּדָבָר הַמְתַּבָּר, אֲזִי יְכוּלָה
- 20 בְּעִנְיַי הָעוֹלָם הַזֶּה, אֲזִי יְכוּלָה
- 21 לְהִיּוֹת יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים מֵעֲנִיָּן
- 22 שֶׁל 'רְצוּא וְשׁוֹב' וּבּוֹמֵן הַזֶּה יֵשׁ
- 23 לְהִימָנַע מִמֶּנּוּ, לֹאמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר אֵין
- 24 לֹמֵר כֵּן שְׁהִי שְׁעֲנִין ה'רְצוּא
- 25 וְשׁוֹב' שְׁבִפְרָה אֲדוּמָה
- 26 (שְׁהִיא כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה, פִּינּוֹן
- 27 שְׁבִאֹפֶן פֶּזָה הִיא כְּלָלוֹת
- 28 הָעֲבוּדָה דְּתוֹרָה וּמְצוּוֹת, פֶּן-ל
- 29 וּלְכֹן נֹאמֵר עַל מְצוּה זֶה בִּפְרָט "זֹאת
- 30 חֻקַּת הַתּוֹרָה") הוּא גַם בְּנוֹגֵעַ
- 31 לְבְרוּר כֹּחַ הַמִּתְאַוָּה שְׁבִנְפֶּשׁ
- 32 הַבְּהִמִּית כּו' וְהַעֲלָאוֹת לְקֹדוּשָׁה,
- 33 כַּמְבֹאֵר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' 26
- 34 שְׁהִי הַבְּרוּר שֶׁל כֹּחַ הַמִּתְאַוָּה
- 35 (שֶׁמֶצֶד עֲצֻמוֹ אֵינוֹ רַע וְצָרִיף לְהַפְכוֹ
- 36 שִׁתְּאוּוֹה לְדַבְרִים חִיּוּבִים, עֲנִינֵי
- 37 קֹדוּשָׁה, וְלֹא לְעִנְיַי הָעוֹלָם) עֲנִיָּן
- 38 שְׁרֵפֶת הַפָּרָה, שְׁהִי הַדָּבָר
- 39 הַמְתַּבָּר כּו' וְלֹא מְדוּבָר שֶׁם רַק
- 40 עַל כּוֹחַת הַנֶּפֶשׁ. וְאִם כֵּן, הַשְּׁאֵלָה
- 41 בַּמְקוֹמָה עוֹמֶדֶת.

- 42 וְלֹא בָּאֵתִי אֶלֶּא לְהַעֲרִי, שְׁיַעֲנִינוּ וְיִתְבּוֹנְנוּ
- 43 בְּעֲנִיָּן זֶה, וְיִשְׁתַּדְּלוּ לִישֵׁב הַדְּבָרִים, בְּאֹפֶן שֶׁ"אָדָם רּוֹצֵה
- 44 בְּקָב שְׁלוֹ" כּו' 27 אִמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל "אָדָם רּוֹצֵה בְּקָב (כְּמוֹת קִטְנָה)
- 45 שֶׁלּוֹ יוֹתֵר מִתְּשַׁעָה קָבִין שֶׁל חֲבֵרוֹ", כִּי הָאָדָם מִחֻבֵּב וּמִיִּיקֵר אֶת הַדְּבָרִים
- 46 שְׁיַיִכִּים לוֹ וְהוּא הַשִּׁיג אוֹתָם בְּעַמֵּל
- 47 וּיְגִיעָה, וְכֵן גַּם לְגַבִּי יִישׁוּב הַשְּׁאֵלָה
- 48 הָאִמּוּרָה שְׁרָצוּי שְׁתַּהִיָּה כְּאֵדָם הָעוֹסֵק
- 49 בְּדָבָר שְׁיַיִךְ וְנוֹגֵעַ לוֹ אִישִׁית. וְגַם
- 50 אִם הַמְשַׁתְּדִלִּים לְמִצּוּא יִישׁוּב
- 51 לְשְׁאֵלָה, בְּסוֹפּוֹ שֶׁל דָּבָר לֹא יִבְאֹו
- 52 לְבְרוּר מִסְקָנָת הָעֲנִיָּן, הָרִי
- 53 תְּהִיָּה בִּינְתִים מַעֲלָת הִיגִיעָה
- 54 בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת, שְׁעַל-יְדֵי-
- 55 זֶה מִתְקַשֶּׁרֶת בְּחִינַת חֲכָמָה-
- 56 בִּינָה-דַעַת שְׁבִנְפֶּשׁוֹ וּמוֹחוֹ שֶׁל
- 57 הָאָדָם הַמִּתְיַעַב בַּהֲבִנַת תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת
- 58 עִם פְּנִימִיּוֹת חֲכָמָה-בִּינָה-
- 59 דַעַת הַמוֹחִין הָעֲלִיּוֹנִים דְּאִין-סוֹף
- 60 בְּרוּךְ-הוּא 28, וְזוֹהִי תַכְלִית
- 61 הַמִּטְרָה וְהַתַּכְלִית שֶׁל 'יְרִידַת
- 62 הַנְּשִׁמָּה מִשׁוֹרֶשָׁה וּמְקוֹרָה הָעֲלִיּוֹן
- 63 לְמַעֲלָה בְּאֵלְקוֹת לְמִטָּה לְהַתְלַבֵּשׁ
- 64 בְּנוֹף גִּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, שְׁהִיא יְרִידָה
- 65 גְּדוּלָה בִּיּוֹתֵר, וְזֹאת כְּדִי לְהִתְיַעַב
- 66 בְּלִימּוּד פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה,
- 67 וְעַל-יְדֵי-זֶה בּוֹכּוֹת הִיגִיעָה בְּתוֹרַת
- 68 הַחֲסִידוֹת הָעוֹסֶקֶת בִּידִיעַת אֵלְקוֹת
- 69 זֻכִּים לְעֵתִיד לְבֹא לְבַחֲינַת
- 70 "עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים
- 71 זוֹלָתָךְ, יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה-
- 72 לוֹ" 29, לְהַתְגַּלּוֹת בַּחֲנִיָּה נְעִלִית
- 73 בְּאֵלְקוֹת שְׁתַּתְּגַּלָּה 'לְמַחְכָּה לִר'.
- 74 וְהַכּוּוֹנָה הִיא, כְּדָבָרֵי הַזּוֹהָר לְמֵאֵן
- 75 דְּדִיקִין בְּמִלִּי דְּחֻקְמִתָּא 30,
- 76 לֹאֵלָה שְׁמַדִּיִּיקִים בְּדָבָרֵי חֲכָמָה, הֵינּוּ
- 77 הָעוֹסִקִים בְּתוֹרָה בִּיגִיעָה כַּמְבֹאֵר
- 78 בְּאֵרוּכָה בְּהַמְשָׁךְ מֵאִמְרֵי
- 79 הַחֲסִידוֹת שֶׁל הָרַבִּי הַרְשֵׁ"ב שֶׁבֹאוּ
- 80 כְּסֹדֶרָה אֲרוּכָה בְּשַׁנַּת תרס"ו 31 שֶׁם
- 81 מְבֹאֵרֶת בְּהַרְחָבָה חֲשִׁיבוֹת הִיגִיעָה
- 82 בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה.

בס"ד. שיחת שבת פרשת שמיני, פרשת פרה, מבה"ח ניסן, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

- 1 א. על הפסוק "ויהי ביום השמיני" שבהתחלת פרשתנו, מפרש רש"י: "שמיני למילואים, הוא ראש
- 2 חודש ניסן, שהוקם המשכן בו ביום, ונטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם"¹.
- 3 והנה, פירוש רש"י זה מוקשה לגמרי, מתחילתו עד סופו:
- 4 (א) פירוש רש"י הוא פשוטו של מקרא, ובנדון דידן, הרי הפירוש ד"ויהי ביום השמיני" הוא "שמיני
- 5 למילואים", ולמה מוסיף רש"י "הוא ראש חודש ניסן", ולא מסתפק בזה, אלא ממשיך ומוסיף "שהוקם
- 6 המשכן בו ביום, ונטל עשר עטרות כו'" - שכל זה אינו שייך לכאורה לפירוש הכתוב "ויהי ביום
- 7 השמיני", שיהיה צורך לפרש באיזה חודש ובאיזה יום בחודש, ועל-אחת-כמה-הוסיף להוסיף ולפרש
- 8 המעלות המיוחדות של יום זה, "שהוקם המשכן .. ונטל עשר עטרות"?
- 9 [ואף שב'תורת כהנים' על הפסוק נתפרש ש"אותו היום נטל עשר עטרות" - הרי ה'תורת כהנים' אינו
- 10 מוגבל לפירוש הכתוב על-פי הפשט, אלא יש בו גם ענינים על דרך ההלכה כו', ועד שמצינו בגמרא² בנוגע
- 11 ל"סיפרא דבי רב" ('תורת כהנים'³) שעל זה נאמר⁴ "והוא ירד והכה את הארי גו'", להיותו "חמור שבספרים"⁵;
- 12 מה-שאינ-כן פירוש רש"י שענינו הוא רק לפרש פשוטו של מקרא, הוצרך לפרש רק "שמיני למילואים"].
- 13 (ב) גם אם רש"י צריך להוסיף ש"אותו היום נטל עשר עטרות", אינו מובן בנוגע לציון מקור הדברים
- 14 - "השנויות בסדר עולם" (שתיבות אלו הם מדברי רש"י, ולא כבכל מקום שציון המקור אינו מדברי
- 15 רש"י, שלכן בא בחצאי עיגול, ואינו בכל הדפוסים):
- 16 (א) רש"י אינו רגיל לציין את המקור לפירושו (אלא-אם-כן ציון המקור מוסיף בתוכן הפירוש)⁶,
- 17 ולמה כאן ציין את מקור הדברים?
- 18 (ב) למה מציין רש"י ל'סדר עולם' דוקא, בה בשעה שענין זה נמצא גם בגמרא⁷, במדרש רבה⁸
- 19 וב'תורת כהנים' על הפסוק; בשלמא בנוגע לגמרא - הרי מקור דברי הגמרא גופא הוא ב'סדר עולם'
- 20 (כלשון הגמרא⁹: "תניא בסדר עולם"); אבל בנוגע ל'תורת כהנים' - גם אם מקור דברי התורה כהנים
- 21 גופא הוא ב'סדר עולם', מתאים יותר להביא זאת מ'תורת כהנים', שמפרש זאת בפסוק זה, ובהמשך
- 22 לפירושו ש"ויהי ביום השמיני" הוא "שמיני למילואים", במקום להביא זאת מ'סדר עולם', ששם נזכר
- 23 כענין בפני עצמו, ולא בשייכות לפירוש הכתוב?
- 24 (ג) מהו דיוק לשון רש"י "השנויות בסדר עולם", ולא (כהלשון הרגיל בכגון-דא¹⁰) כפי ששנינו ב'סדר
- 25 עולם'?
- 26 ב. יתירה מזה:
- 27 גם "שמיני למילואים" - שזהו הפירוש ד"ויהי ביום השמיני" - מיותר לכאורה, כיון שמובן מעצמו
- 28 מפשטות הכתובים, שהרי בסוף פרשת צו¹¹ אמר משה לאהרן ובניו "כי שבעת ימים ימלא את ידכם",
- 29 וכתיב¹² "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה", ובהמשך לזה נאמר בריש פרשתנו
- 30 "ויהי ביום השמיני", ואם כן, מובן מעצמו שהוא "שמיני למילואים"?
- 31 ואף שב'תורת כהנים' איתא "אין אנו יודעין אם שמיני למנין, אם שמיני לחודש" - הרי זה רק על

עטרות, כמ"ש רש"י על המדרש (פי' מהרז"ו לב"ר שם), ולכן
לא ציין רש"י למד"ר.

(9) שם פח, רע"א.

(10) ראה גם פרש"י בראשית ו, ג. נח יו"ד, כה. וירא כא, לד.

ועוד.

(11) ח, לג.

(12) שם, לו.

(1) פ"ז.

(2) ברכות יח, ב.

(3) פרש"י שם.

(4) שמואל-ב כג, כ.

(5) תוד"ה סיפרא - ברכות שם.

(6) ראה תורת מנחם - התוועדויות חמ"א ע' 198. ע' 220.

(7) שבת פז, ב.

(8) ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. - אבל, "כאן נשתבשו היו"ד

- 1 דרך ההלכה, אבל על דרך הפשט אין מקום לקא-סלקא-דעתך שהכוונה היא "שמיני לחודש", כיון
2 שבפשטות הרי זה בהמשך להענין שאודותיו מדובר לפני זה.
- 3 וראיה לדבר - שהרי ב'תורת כהנים' כאן מביא גם בנוגע לפסוק¹³ "ויהי ביום השלישי" שנאמר
4 במתן-תורה, ש"אין אנו יודעים אם שלישי לשבת (לחודש¹⁴) או שלישי למנין", ואף-על-פי-כן, לא הוצרך
5 רש"י לפרש שהכוונה היא "שלישי למנין", כיון שמובן מעצמו מהמשך הענין. ואם כן, למה הוצרך
6 לפרש כאן "שמיני למילואים"?
- 7 ג. ויובן בהקדם קושיא נוספת - "קלאץ קושיא" - על פירוש רש"י ש"ויהי ביום השמיני" קאי על
8 "שמיני למילואים הוא ראש חודש ניסן", שלכאורה הרי זה היפך פשוטו של מקרא:
- 9 בסוף פרשת פקודי נאמר: "וידבר ה' אל משה לאמר ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את
10 משכן אהל מועד"¹⁵, "ויהי בחודש הראשון .. באחד לחודש הוקם המשכן"¹⁶. וכיון שלאחרי זה באה
11 פרשת ויקרא ופרשת צו, ששם מסופר אודות שבעת ימי המילואים - מסתבר לומר שהתחלת ימי
12 המילואים היתה בראש חודש ניסן (ולא לפני זה), כשהוקם המשכן, שרק אז היו יכולים להתחיל לחנך
13 את אהרן ובניו, ומובן שחנינוך זה לא היה יכול להיות בשדה, אלא דוקא במשכן (המקום שבו נעשית
14 העבודה), ומה גם שמפורש בקרא כמה פעמים "פתח (משכן) אוהל מועד"¹⁷; ובמילא, "ויהי ביום
15 השמיני", "שמיני למילואים", הוא שמיני בניסן, ולא ראש חודש ניסן.
- 16 ואם כן, מה שכתב רש"י ש"שמיני למילואים הוא ראש חודש ניסן", הרי זה לכאורה היפך פשוטו
17 של מקרא, ועד כדי כך, שבגלל זה צריכים לחדש: (א) ש"פרשה זו (דימי המילואים) נאמרה שבעת ימים
18 קודם הקמת המשכן"¹⁸ בראש חודש ניסן, (ב) ועיקר: שאף שציווי הקדוש-ברוך-הוא היה להקים את
19 המשכן בראש חודש ניסן, הקדים משה והקים את המשכן שבעה ימים לפני זה (בכ"ג אדר), ו"כל שבעת
20 ימי המילואים העמידו .. ופרקו בכל יום"¹⁹ - אף שלא מצינו בכתוב אודות הקמת המשכן לפני ראש
21 חודש ניסן!
- 22 ומה שכתב הרמב"ן²⁰ ש"לא הוצרך לצוות עתה על הקמת שבעת הימים הראשונים, כי אמר לו
23 מתחילה והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר"²¹, וכיון שפירש לו עתה כי ביום החודש הראשון
24 תהיה הקמתו לעמדה, הנה ידע כי שבעת ימי המילואים יצטרך להקים ולהוריד, ומוסיף, "ואולי היה כן
25 להרגיל הלוויים כו'" - הנה לכאורה אין זה פשוטו של מקרא, ובפשטות הכתובים היתה הקמת המשכן
26 לראשונה בראש חודש ניסן²².
- 27 ועל-פי-זה אינו מובן: למה מפרש רש"י ש"שמיני למילואים הוא ראש חודש ניסן" - הרי מוטב לפרש
28 שהוא שמיני בניסן, שאז אין צורך לחדש שהיתה הקמת המשכן לפני ראש חודש ניסן, ואין צורך לשנות
29 את סדר הפרשיות?
- 30 ד. ואכן, בפירוש האבן-עזרא²³ איתא: "היה נראה לנו כי ביום השמיני שמיני לניסן, כי המשכן הוקם
31 באחד לחודש, רק המעתיקים (מעתיקי התורה, היינו, חכמינו זכרונם-לברכה שקיבלו בעל-פה את פירושי
32 התורה) אמרו שהיה ראש חודש ניסן, ובשבעת ימי המילואים היה משה מקים את המשכן בכל יום
33 וסותרו, כדי להרגיל בו וללמד".
- 34 אבל, כיון שרש"י מפרש פשוטו של מקרא, על כן צריך לומר, שהכרחו של רש"י לפרש ש"שמיני
35 למילואים הוא ראש חודש ניסן", הוא (לא בגלל שכך מפורש בדברי חכמינו ז"ל, אלא) מפשטות הכתובים.

(19) פרש"י פרשתנו ט, כג.

(20) פקודי שם, ב.

(21) תרומה כו, ל.

(22) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 181 ואילך. ח"ב ע' 58 - גם

מהתוועדות זו.

(23) ריש פרשתנו.

(13) יתרו יט, טז.

(14) גירסת הגר"א.

(15) מ, א"ב.

(16) שם, יז.

(17) שם, ו. שם, יב. ועוד.

(18) פרש"י צו ח, ב.

- 1 [וכדמוכח מפירוש רש"י על הפסוק²⁴ "ממחרת השבת": "ממחרת יום-טוב הראשון של פסח, שאם
2 אתה אומר שבת בראשית, אי אתה יודע איזהו", היינו, שהכרחו של רש"י שהפירוש ד"ממחרת השבת"
3 הוא "ממחרת יום-טוב הראשון של פסח" הוא (לא מפני שכך פירשו חכמינו ז"ל, אלא) מפשטות הכתובים
4 - "שם אתה אומר שבת בראשית, אי אתה יודע איזהו".
- 5 ואין לומר שהכרחו של רש"י ש"ביום השמיני" אינו שמיני בניסן, הוא מזה שנאמר "ביום השמיני"
6 סתם, ולא נאמר בפירוש "בשמיני בחודש" (כדברי הגמרא²⁵: "ואימא שני בחודש, אם כן שני בחודש
7 בהדיא הוה כתיב ביה") - כי: (א) פרשה זו באה בהמשך למה שנאמר בפרשת פקודי "ויהי בחודש
8 הראשון .. באחד לחודש הוקם המשכן", ומעצמו מובן ש"ביום השמיני" הוא שמיני בחודש, (ב) יום זה
9 הוא לא רק שמיני לחודש, אלא גם שמיני למילואים, ולכן נאמר "ביום השמיני" סתם, ולא נאמר "ביום
10 השמיני לחודש", כדי שלא לשלול היותו גם "שמיני למילואים".
- 11 וכמו כן אין לומר שהכרחו של רש"י ש"ביום השמיני" אינו שמיני בניסן הוא מהקרבנות שהקריבו
12 הנשיאים ב"ב הימים שלאחרי הקמת המשכן²⁶, כיון שעל-פי-זה נצטרך לומר שהקריבו גם בפסח, אף
13 שקרבנות הנשיאים היו קרבן יחיד שאינו דוחה יום-טוב, ולכן מוטב לומר שיום השמיני למילואים הוא
14 ראש חודש ניסן, שעל-פי-זה הסתיימה הקרבת קרבנות הנשיאים לפני חג הפסח - שהרי בלא-הכי
15 הקריבו הנשיאים גם ביום השבת²⁷ (שהרי הקריבו במשך י"ב הימים ללא דילוג, וכן נוהגים באמירת
16 קרבנות הנשיאים בכל י"ב ימים ראשונים דחודש ניסן, ללא הפסק, גם ביום השבת), אף שאסור להקריב
17 בו קרבן יחיד, ואיסורו חמור מיום-טוב, כדמוכח משלמי שמחה שמותר להקריב ביום-טוב ואסור
18 להקריב בשבת²⁸, ועל כן צריך לומר, שבקרבנות הנשיאים היה דין מיוחד (ולא כמו כל קרבן יחיד)
19 שדוחים את השבת, ומכל-שכן יום-טוב.
- 20 ה. ויש לומר הביאור בזה:
- 21 בפרשת פקודי מסופר שכאשר בני-ישראל סיימו והביאו למשה את עבודת המשכן, אזי "ויברך אותם
22 משה"²⁹, "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם"³⁰. ובהמשך לזה מסופר בפרשתנו אודות
23 השראת השכינה "ביום השמיני" - "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח גו' וירא כל העם וירנו גו'³¹.
24 ולכאורה: אם נאמר ש"יום השמיני" הוא בהמשך ל"אחד בחודש" שבו הוקם המשכן, היינו, שמיני
25 בניסן - אינו מובן: מדוע היתה השראת השכינה - על-ידי ירידת האש כו' - רק בשמיני בניסן, ולא מיד
26 כשהוקם המשכן בראש חודש ניסן?!
- 27 ולכן מוכרח רש"י לפרש "ויהי ביום השמיני", "שמיני למילואים הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן
28 בו ביום":
- 29 אף-על-פי שמהמשך הכתובים ("כי שבעת ימים ימלא את ידכם וגו'") מובן מעצמו ש"ויהי ביום
30 השמיני" הוא "שמיני למילואים" (כנזכר לעיל סעיף ב), מכל-מקום, כיון ש"היה נראה לנו כי ביום
31 השמיני (הוא גם) שמיני לניסן, כי המשכן הוקם באחד בניסן", ומסתבר לומר שרק אז התחילו שבעת
32 ימי המילואים (כנזכר לעיל סעיף ד) - צריך רש"י להבהיר ש"ויהי ביום השמיני" פירושו (רק) "שמיני
33 למילואים" (ולא גם שמיני לניסן, אלא) "הוא ראש חודש ניסן", וההכרח לדבר - מזה שהשראת השכינה
34 ("ותצא אש גו'") היתה "ביום השמיני" - כיון "שהוקם המשכן בו ביום" (ולא שהוקם בראש חודש ניסן,
35 ושרתה שכינה רק בשמיני בניסן, יום השמיני להקמתו);
- 36 ואילו בשבעת ימי המילואים היתה מציאות המשכן באופן של חינוך בלבד (כמו החינוך של אהרן
37 ובניו)³², שלכן "העמידו .. ופרקו בכל יום", ומשום זה לא שרתה בו שכינה כל שבעת ימי המילואים,
38 עד ל"שמיני למילואים הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן בו ביום"³³.

(29) לט, מג.

(30) פרש"י עה"פ.

(31) ט, כד.

(32) ראה גם לקו"ש שבהערה 22. לקו"ש חל"א ע' 221.

(33) ברשימה נוספת, שעפ"ז יובן פירוש רש"י נוסף בר"פ

(24) אמור כג, יא.

(25) ר"ה ג, א.

(26) נשא ז, א ואילך.

(27) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 42 ואילך. וש"נ.

(28) ראה פסחים עא, א. לח"מ לרמב"ם הלי' חגיגה פ"א ה"ד.

ולהעיר: גם בשבעת ימי המילואים היתה קדושת הקרבנות³⁴, אף שעדיין לא היה הענין ד"ותצא אש גו"³⁵ [וכמו הקרבנות שהקריבו בבית שני שבו לא היתה אש שלמעלה על גבי המזבח³⁵, ומכל-מקום היתה בהם קדושה, אם כי במדריגה פחותה מקדושת הקרבנות דבית ראשון], אבל אף-על-פי-כן, לא היו בגדר של הקרבת קרבן במשכן, אלא רק על-דרך הקרבת קרבן בבמה³⁶.

ו. אך עדיין אינו מובן:

הן אמת שמצד השראת השכינה ב"יום השמיני" צריך לומר ש"הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן בו ביום", ולא שמיני בניסן, שאז יוקשה למה לא שרתה שכינה תיכף כשהוקם המשכן בראש חודש ניסן - אבל לאידך, ישנו קושי גם בפירוש ש"יום השמיני" הוא ראש חודש ניסן, שעל-פי-זה צריך לומר שפרשת שבעת ימי המילואים "נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן", שלא כסדר הכתובים!?

ואף שרש"י מביא את הכלל ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה"¹⁸, הרי ידוע מה שכתב השל"ה³⁷ שאין הכוונה שהתורה נכתבה ללא סדר חס-ושלום, אלא בודאי יש טעם לכך שפרשיות מסוימות נכתבו שלא לפי סדר הזמנים. וכדי לומר ש"פרשה זו (דשבעת ימי המילואים) נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן", שלא כסדר הכתובים, צריך להיות טעם לדבר.

וכיון שיש קושי בשני הפירושים [להפירוש שיום השמיני הוא שמיני בניסן - למה לא היתה השראת השכינה בראש חודש ניסן, ולהפירוש דיום השמיני הוא ראש חודש ניסן - למה נכתבו הפרשיות שלא כסדר הזמנים], אם כן, מאי אולמא של הקושיא למה לא היתה השראת השכינה בראש חודש ניסן, יותר מהקושיא למה נכתבו הפרשיות שלא כסדר הזמנים, שמצד זה הוכרח רש"י לפרש ש"שמיני למילואים הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן בו ביום"?

ולכאורה - אדרבה: הקושיא למה נכתבו הפרשיות שלא כסדר הזמנים היא גדולה יותר מהקושיא למה לא היתה השראת השכינה בראש חודש ניסן, כי כתיבת הפרשיות שלא כסדר הזמנים היא היפך השכל, ואילו בנוגע להשראת השכינה בשמיני בניסן, הרי זה רק שאין אנו מבינים את הטעם מדוע לא שרתה שכינה במשך שבעת ימי המילואים, וכשם שאין אנו מבינים את הטעם שימי המילואים הוצרכו להיות שבעה ימים, כך אין אנו מבינים את הטעם שהקדוש-ברוך-הוא בחר להשרות שכינתו בשמיני בניסן דוקא, אבל אין זה היפך השכל.

ולכן לא מסתפק רש"י בהפירוש ד"שמיני למילואים הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן בו ביום", ומביא ראיה נוספת שמדובר כאן אודות ראש חודש ניסן - ש"נטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם", כדלקמן.

ז. בהמשך הפרשה³⁸ מסופר אודות הקרבנות שהקריבו ביום השמיני: "ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה והנה שורף ויקצוף גו' לאמר מדוע לא אכלתם את החטאת .. הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה אכול תאכלו אותה בקודש כאשר צויתי", "וידבר אהרן אל משה גו' הייטב בעיני ה'", "וישמע משה וייטב בעיניו".

ומפרש רש"י, ש"שעיר החטאת" ש"שורף" היה "שעיר מוספי ראש חודש, ושלשה שעירי חטאות קרבו בו ביום, שעיר עזים ושעיר נחשון ושעיר ראש חודש, ומכולן לא נשרף אלא זה". ועל זה קצף משה רבינו באמרו "היה לכם לאכלה אף-על-פי שאתם אוננים", "כאשר צויתי" "לכם במנחה" (מנחת שמיני ומנחת נחשון - "קחו את המנחה גו' ואכלוה"³⁹). ועל זה השיב אהרן: "אם שמעת בקדשי שעה (מנחת שמיני ומנחת נחשון, ומזה מובן גם בנוגע לשעיר עזים ושעיר נחשון) אין לך להקל בקדשי דורות" (שעיר ראש חודש).

(35) ראה יומא כא, ב.

(36) ראה תוד"ה במה - ע"ז לר, א. וראה גם צפע"נ עה"ת

פקודי מ, לא. וש"נ.

(37) שם, א, תב, ב. וראה לקו"ש חכ"ג ס"ע 64 ואילך. וש"נ.

(38) יו"ד, טז ואילך.

(39) שם, יב ובפרש"י.

פקודי: "ביד איתמר", "הוא הי' פקיד עליהם למסור לכל בית אב עבודה שעליו" - לכאורה אינו מובן, הרי "בפרשה זו נימנו כל משקלי נדבת המשכן כו'" (פרש"י ר"פ פקודי), ומה נוגע כאן שאיתמר הי' פקיד עליהם כו' (חסר כל הענין - המו"ק).

(34) ובודאי אין לומר שהיו בגדר חולין, אלא שעדיין לא הי' האיסור דחולין בעזרה.

- 1 ועל כן צריך לומר, ש"יום השמיני" היה ראש חודש ניסן (ולא שמיני בניסן), שלכן היה בו קרבן
 2 מיוחד - שעיר מוספי ראש חודש⁴⁰, שלא היה בגדר "קדשי שעה" (כמו שעיר עזים ושעיר נחשון), אלא
 3 "קדשי דורות".
 4 אך עדיין אינו מובן: הרי הציווי אודות קרבן ראש-חודש נאמר רק בפרשת פינחס⁴¹, ואם כן, מנא-לן
 5 ש"שעיר החטאת" ש"דרוש דרש משה והנה שורף" היה "שעיר מוספי ראש חודש" שהציווי על הקרבתו
 6 נתפרש רק לאחר זה?
 7 ועל זה מביא רש"י ש"נטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם"⁴².

* * *

- 8 ח. בהמשך לביאור בפירוש רש"י "שהוקם המשכן בו ביום", כיון שבשבעת ימי המילואים היה
 9 המשכן רק פרט בחינוך אהרן ובניו, ולא ענין של הקמת המשכן (כנזכר לעיל סעיף ה)⁴³, נתבאר, שהקמת
 10 המשכן בשבעת ימי המילואים, ולפני זה - נדבת כל בני ישראל, העבודה במלאכת המשכן, וההבאה אל
 11 משה, היא רק הכנה מצד עבודת המטה (אתערותא דלתתא), ואילו בראש חודש ניסן נעשית הקמת
 12 המשכן על-ידי משה לבדו דוקא, והשראת השכינה מלמעלה (אתערותא דלעילא)⁴⁴; וההוראה בעבודת
 13 האדם, שצריך לידע שעבודתו בכח עצמו היא רק הכנה, ועליו להביא כל עבודתו אל משה, שהוא ענין
 14 המסירה ונתינה למשה שבדור, למלא השליחות בהפצת היהדות והמעיינות חוצה (ולא לטעון שרצונו
 15 להמתין עד שיונח אצלו בפנימיות שצריך לעסוק בהפצת המעיינות), ודוקא על-ידי-זה נבנה גם המשכן
 16 שלו - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁴⁵ בלקוטי-שיחות חלק י"א עמוד 182 ואילך.
 17 ט. ויש להוסיף בהאמור לעיל בנוגע למילוי השליחות דהפצת המעיינות חוצה:
 18 ידוע הפתגם⁴⁶ שהיצר הרע מתלבש ב"איצטלא של משי" ("אין א זיידענע זופיצע"), כיון שאינו יכול
 19 לבוא פתאום לשדל יהודי לעשות דבר הפכי, שהרי בודאי לא ישמע אליו, והוא עוד עלול להתרגל שלא
 20 לשמוע אליו.
 21 ועל-דרך-זה בנדון דידן, שישנו מי שאינו מוכן לנסוע למרחקים כדי למלא את השליחות לעסוק
 22 בהפצת המעיינות, אלא שתולה זאת בטענה של קדושה, באמרו: על-פי חסידות העיקר הוא עבודה בכח
 23 עצמו, ו"למעשה יריך תכסוף"⁴⁷, ולכן דורשת חסידות חב"ד שלא לסמוך על הצדיק ש"באמונתו ..
 24 יחי"⁴⁸, אלא הוא בעצמו צריך להתייגע ולפעול ("אליין דורכה-אָרעווען און דורכטאָן") כל הענינים, ולכן
 25 אינו נוסע למרחקים למלא את השליחות של כבוד-קדושת-מורי-וחמי אדמו"ר בהפצת המעיינות, אלא
 26 נשאר כאן עד לאחר שיתייגע ויונח אצלו כו', ובינתיים, נהנה מטוב ארצות-הברית, שותה חלב כו',
 27 וקורא את העיתון... ובגלל זה צריכים כמה וכמה מבני ישראל להמתין עד שיוכלו לשמוע דבר ה'!...

השכינה ("ותצא אש גו") היתה ביום השמיני למילואים יש להוכיח שמקודש קודם.

אמנם, השקו"ט בנוגע לחביב ומקודש מי מהם קודם, שייכת רק כאשר שניהם באותו סוג. וכיון שבשבעת ימי המילואים לא הי' עדיין גדר המשכן, הרי החביבות דיום הראשון היא בסוג אחר מהקדושה דיום השמיני, ולכן אין להוכיח שמקודש קודם מזה שהשראת השכינה היתה ביום השמיני למילואים (המקודש), ולא ביום הראשון (החביב).

44 וע"ד מאד"ל (ראה שהש"ר פ"ה, ב) "פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם".

45 בשילוב שיחת יו"ד שבט תשל"ב.

46 ראה תורת מנחם - התוועדות חל"ץ ע' 121. וש"נ.

47 איוב יד, טו. וראה של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך).

עובה"ק חלק העבודה בתחלתו.

48 ראה לקו"ד ח"א קמא, ב. ועוד.

40 ראה גם פ"י הרא"ם - צו ח, ב.

41 כח, יא-טו. וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 338 הערה 36.

42 המשך הביאור - שבלשון הסדר עולם' מודגש יותר שהכוונה היא למעלה של ראש חודש (משא"כ בתו"כ י"ל שהכוונה היא למעלה של חודש ניסן), ומזה מוכח שבעל הסדר עולם' - התנא ר' יוסי - ס"ל שכבר אז הקריבו הקרבנות דר"ח, ועפ"ז אתי שפיר ש"שעיר החטאת" ש"דרוש דרש משה והנה שורף" הי' "שעיר מוספי ר"ח" - אינו ברור (המו"ל).

43 ויש להוסיף בזה - בשייכות לחלק ההלכה שבתורה: מצינו בגמרא (זבחים ז, סע"ב) "איבעיא להו, תדיר ומקודש איזה מהם קודם". ועד"ז יכולים לשאול בנוגע לחביב ומקודש - איזה מהם קודם. ולכאורה יש להוכיח מכאן שמקודש קודם, כי יום ראשון למילואים הוא חביב, להיותו דבר חדש שיש בו חביבות מיוחדת (ראה פרש"י ואתחנן ו, ו), ואילו יום השמיני למילואים הוא מקודש, שהרי נטל עשר עטרות. ומזה שהשראת

האמת היא, שהסיבה לכך שאינו נוסע למרחקים היא - בגלל אהבת עצמו, ועל זה נאמר⁴⁹ "על כל פשעים תכסה אהבה", היינו, שאהבת עצמו מכסה (לא רק על שגגות, אלא) גם על "פשעים", "אלו המרדים"⁵⁰, כבנדון דידן, שהעובדה שאינו מוכן למלא את השליחות היא מידה ברבי... למרות שהוא חושב שמרמה את העולם בכך שמצדיק זאת בתירוץ של "עבודה בכח עצמו", בה בשעה שבכגון-דא מתאים יותר הביטוי "סאם סאפאזשניק"⁵¹: הוא בעצמו "סנדלר", כך, שיש ביכולתו ליצור זוג תפילין!... - הוא לא עוסק ב"עבודה בכח עצמו" על-פי חסידות, אלא בסנדלרות!...

ועל זה אומרים לו, שכל האפשרות לבחור באתערותא דלתתא ועבודה בכח עצמו מתחילה רק לאחר הקמת המשכן על-ידי משה; מה-שאינ-כן קודם הקמת המשכן, בהיותו עדיין במדבר, מקום שיש בו "נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים"⁵², ולא עוד אלא שנמצא במעמד ומצב שהצמאון אינו נוגע לו, כיון שעסוק בדברים חשובים יותר...

וכבר היה לעולמים אצל דור המדבר, שהיו "דור דעה"⁵³, וקיבלו את התורה, ועשו את כל הענינים כדבעי, כמו שכתוב⁵⁴ "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים גו'", באופן "שלא הטו ימין ושמאל", ואף-על-פי-כן, לא היו יכולים להקים את המשכן בעצמם, אלא רק משה היה יכול להקים את המשכן.

וזוהי גם ההוראה - שיכולים ללמוד נגלה וחסידות וכו', ואף-על-פי-כן, יש צורך בהקדמת אתערותא דלעילא על-ידי משה רבינו, כולל גם בנוגע ל"זקני ישראל", שאף שגדלה מעלתם, וכפי שמביא כבוד-קדושת-מורי-וחמי אדמו"ר במכתבו⁵⁵ מאמר המדרש⁵⁶ שהזקנים הם בדוגמת הכנפיים שעל ידם פורח העוף, מכל-מקום "קרא משה .. לזקני ישראל"⁵⁷, שהוא ענין האתערותא דלעילא כו'.

ודוקא באופן כזה יכולים לבוא להעילוי ד"יום השמיני", כמבואר בחסידות שהוא מלשון שומן⁵⁷, ועד ל"ויברכם", "ברכת כהנים, יברכך יאר ישא"⁵⁸.

* * *

י. בנוגע ללימוד ה'לקוטי-תורה' דפרשת השבוע⁵⁹ - הרי כיון שדרושי ה'לקוטי-תורה' בפרשה זו הם מעט בכמות, בודאי ישנם הרבה שסיימו הלימוד, ולכן יאמרו עתה לחיים, וינגנו ניגון שמח, מתוך החלטה ללמוד ולסיים ה'לקוטי-תורה' דפרשת השבוע גם בשבתות הבאים.

* * *

יא. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל לויתן זה יצרת לשחק בו.

* * *

יב. בסיום פרשתנו נאמר "להבדיל וגו'" - שקשור עם ענין ההבדלה במוצאי שבת, אלא ששם נזכר ענין כללות ההבדלה בין קודש לחול, ואילו כאן נתבאר ענין ההבדלה בפרטיות: "בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל".

ובהתאם לכך, הנה לפני אריכות הביאור בפירוש רש"י על הפסוק "להבדיל וגו'", יש להזכיר אודות אירוע שיערך במוצאי שבת לאחר הבדלה - מסיבת "מלוה-מלכה" בקשר עם ענין ה"מעמד"⁶⁰, וכידוע מכתב כבוד-קדושת-מורי-וחמי אדמו"ר⁶¹ אודות גודל חשיבות ענין ה"מעמד".

(56) שמו"ר פ"ה, יב. תנחומא שמות כט.

(57) ראה תורת מנחם סה"מ תשרי ע' רכה. וש"נ.

(58) פרשתנו ט, כב ובפרש"י.

(59) ראה שיחת ש"פ צו, ט"ז אדר-שני ס"ח (לעיל ע' 105).

וש"נ.

(60) ראה גם שיחת ש"פ ויק"פ, פ' פרה, מבה"ח ניסן

דאשתקד ס"ד (תורת מנחם - התועדויות חל"ט ע' 210). וש"נ.

(61) ראה אג"ק שלו ח"ב ס"ע נב ואילך.

(49) משלי יו"ד, יב.

(50) יומא לו, ב.

(51) ראה סה"ש תרח"צ ע' 264. וראה גם תורת מנחם -

התועדויות ח"ט ע' 52. וש"נ.

(52) עקב ח, טו

(53) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פ"ט, ג.

(54) ס"פ צו ובפרש"י.

(55) אג"ק שלו ח"ו ע' שיא.

- 1 ויש להוסיף ולהעיר גם ממאמר רז"ל⁶² על הפסוק⁶³ "את כל היקום אשר ברגליהם", "זה ממונו של
- 2 אדם שמעמידו על רגליו":
- 3 כאשר חז"ל אומרים אודות ממונו של אדם שמעמידו על רגליו - בודאי אין כוונתם לממון שמוציא
- 4 האדם על אכילה ושתייה, על קניית העיתון וכיוצא בזה; ממון זה אינו מעמיד את האדם על רגליו, והלואי
- 5 שלא יגרום את ההיפך... אלא הכוונה היא לממון שהאדם נותן לצדקה, שזהו "ממונו של אדם" - "אתם
- 6 קרויין אדם"⁶⁴ - ש"מעמידו על רגליו".
- 7 ויובן בהקדם ביאור ענין הרגל:
- 8 ידוע שהנשמה המתלבשת בגוף נקראת בשם "רגל"⁶⁵. ובפרטיות יותר, יש גם בנשמה שבגוף
- 9 (שנקראת רגל) כל חילוקי הדרגות דראש גוף ורגל: ענין השכל (ראש), רגש שכלב (גוף), ועד לענין
- 10 הקבלת-עול (רגל), כולל גם מעלת הרגל, שמעמיד את כל הגוף, גם את הראש.
- 11 וכן הוא בנוגע לענין הצדקה - שיש אופן שנתנת הממון לצדקה היא מצד הבנה והשגה או מצד
- 12 רגש הלב, ויש אופן שנתנת הצדקה היא מצד קבלת עול.
- 13 וזהו ענין ממונו של אדם שמעמידו על רגליו - שכאשר נתנת הצדקה היא מצד קבלת עול, שזהו
- 14 ענין הרגל, הרי זה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.
- 15 ועל-פי-זה יובן הקשר והשייכות של שני הפירושים בענין "בכל מאדך"⁶⁶ (שזהו ענין "עושיין רצונו
- 16 של מקום"⁶⁷): (א) ענין המסירת נפש⁶⁸, (ב) "בכל ממוןך"⁶⁹ - כי, כאשר נתנת הממון לצדקה היא מצד
- 17 ענין ה'קבלת עול', הרי זה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, כמו ענין ה'מסירת נפש' שהוא בלי גבול.
- 18 ובנוגע לפועל - בקשר לענין ה"מעמד" - הנה אם היה מדובר רק אודות ענין של אכילה ושתייה, היה
- 19 אפשר לעשות זאת ביום השבת עצמו, עליו נאמר⁷⁰ "וקראת לשבת עונג", ששייך יותר לענין הבלי-גבול
- 20 ד"בכל מאדך"; אבל כיון שזהו ענין הקשור עם ממון, הרי זה מוכרח להיות לאחר השבת, אלא
- 21 שהנתינת-כח על זה היא מיום השבת, ש"מינייה מתברכין כולהו יומין"⁷¹.
- 22 [כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א צוה להכריז אודות ה"מלוה מלכה", המקום והזמן, וסיים בברכה
- 23 שיהיה בהצלחה כו', וצוה לנגן ניגון⁷²].

* * *

- 24 יג. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק "להבדיל בין הטמא ובין הטהור", "צריך לומר בין חמור לפרה,
- 25 והלא כבר מפורשים הם, אלא בין טמאה לך לטהורה לך, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו", "ובין
- 26 החיה הנאכלת", "צריך לומר בין צבי לערוד, והלא כבר מפורשים הם, אלא בין שנולדו בה סימני טרפה
- 27 כשרה, לנולדו בה סימני טרפה פסולה" - דכיון שבהמשך הפסוק נזכר חיה, מובן, שתחלת הפסוק קאי
- 28 על בהמה, דבר המצוי. ובשניהם מדובר אודות מינים שדומים זה לזה: בבהמה - חמור ופרה, ובחיה -
- 29 צבי וערוד, שלכן יש צורך להבדיל ביניהם. וכיון שמדובר אודות בהמות שמותרות באכילה (שהרי חמור
- 30 ופרה "מפורשים הם"), ואף-על-פי-כן נאמר לשון טומאה, אף שלא מצינו טומאה בבעלי-חיים המותרים
- 31 באכילה, על-כרחך צריך לומר, שמדובר אודות נבלת בהמה טהורה - "נשחט חציו של קנה" - שמטמאת;
- 32 והמשך הכתוב באיסור אכילה ("אשר לא תאכל") - קאי ב"נולדו בה סימני טריפה", אבל השחיטה כשרה,
- 33 ולכן אינה מטמאת.

(68) ראה תו"א מקץ לט, ג. לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ.

(69) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י עה"פ.

(70) ישע"י נח, יג.

(71) זח"ב סג, ב. פח, א.

(72) באמרו בבת-שחוק, שצריכים להתחיל להעיר את

ה"קהל" כדי שלא ישנו ב"מלוה מלכה" כמו שישנים עתה...

(62) פסחים קיט, א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"פ.

(63) עקב יא, ו.

(64) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(65) ראה תו"א משפטים עז, א. תשא פו, ב. ובכ"מ.

(66) ואתחנן ו, ה.

(67) ראה ברכות לה, ב ובחדא"ג מהרש"א שם. וראה גם

לקו"ת פרשתנו יח, ב.

ועל דרך ההלכה: (א) "נשחט חציו של קנה" - כי בושט, אם ניקב כל שהוא (לא רק חציו) נעשית נבילה, ולא מתאים הלשון "להבדיל" בין "כל שהוא" ל"רובו". (ב) כיון שאי-אפשר לצמצם, הרי גם ב"נשחט חציו" יתכן שנשחט יותר מחציו וכשר, ומכל-מקום, לשיטת רש"י⁷³, ספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה, ובפרט שהבהמה בחייה היא בחזקת איסור.

וה"ינה של תורה: השייכות ד"להבדיל בין הטמא ובין הטהור" לפרשת "שמיני", מדריגה נעלית שבה "לא יגורך רע"⁷⁴, כי לצורך הבדלה במשהו וחוט השערה בלבד, יש צורך בנתינת כח מבחינה שלמעלה מהשתלשלות (שמיני) - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ז עמוד 65 ואילך.

בס"ד. יום ג', כ"ו אדר-שני, ה'תשכ"ה.

מה¹ שמסר כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א להרב חדקוב שי' למסור להתמימים הנוסעים לארץ הקודש תבנה-ותכונן:

כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א מסר שאינו יכול לקרוא אתכם כולכם ביחד לחדרו ולומר הנ"ל באופן הדרוש וכו' - מסיבתו הפרטית בשנה זו² ולכן מסר על-ידי.

כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א משתתף בשני שקל - על-ידי כל אחד מהתמימים - בהתוועדויות שיערכו כדלקמן.

סדר ההתוועדויות הוא: ההתוועדות בהשתתפות כולכם; בשיבת 'תומכי תמימים' ליובאוויטש המרכזית, 'תורת אמת' המרכזית, וכפר חב"ד. בשאר המקומות - יתוועדו שנים שנים לכל הפחות. ובאופן שכל אחד ישתתף על-כל-פנים באחד מהם, והם: ראשון-לציון ובתי-ספר של הרשת אהלי יוסף יצחק.

בכל הנ"ל - למסור על-כל-פנים נקודות ממה ששמעו פה. להדגיש בכל מקום ומקום - המתאים אליו ביותר. בכל אחד ואחד מכל הנ"ל לסיים במסירת ברכתי לחג הפסח כשר ושמח, ואשר האריז"ל כתב³ שהכשרות של פסח - מועילה לכל השנה שלא יחטא. ומסיימין בטוב.

אם יתהוו ספיקות - יחליטו על פי הגורל וכדומה.

הוצאות הנסיעה להתוועדויות וכו' יבקשו מר' אברהם פריז ולמסור לו החשבון.

לעשות ממונה - אחד או שנים - שיסדרו הנ"ל ושיכתבו לכאן מהנעשה בכל הנ"ל.

בנוגע לפריז, הנה כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א משתתף בשני שקל להתוועדות. באם יתוועדו רק בשיבת ברונאה יתנו לר' ניסן נעמינאָוו שני השקל, ואם יתוועדו גם בקרב אנ"ש ימסרו אחד לר' ניסן ואחד ל'לשכה'.

אם ישהו במאָרסייל - יבקרו במחנה העולים ותמסרו פרישת שלום מכבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א ושביקש שאתם התלמידים החוזרים מפה, ימסרו בשמו ברכת חג הפסח כשר ושמח ושיתוועדו וימסרו שני השקל להתוועדות שם. ואם לא יוכלו להתוועד - לסדר שיוכלו להתוועד אחר-כך לבד שם. אם גם זה לא יאפשר - למסור את שני השקל בארץ הקודש, אחד ל'תומכי תמימים' ליובאוויטש המרכזית, ואחד ל'תורת אמת'.

(73) יבמות פח, ב (ד"ה היכי דמי), קידושין עג, א (ד"ה המו"ל).

ואב"א), חולין כב, סע"א (ד"ה איצטריך קרא למעוטי).

(74) תהלים ה, ה.

(1) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפס בהוספות ללקו"ש

חי"ד ע' 339. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י

(2) שנת האבילות אחרי אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה

- נפטרה ו"א תשרי שנה זו [תשכ"ה].

(3) הובא בבאר היטב או"ח ר"ס תמו. וראה זח"ג רפב, ב

(ובנצו"ז שם).

לקוטי-שיחות פרשת שמיני כרך יז

א.

פירוש רש"י על "הולך על גחון"

שמנגח והולך והומה", ובדומה לכך אפשר להסביר את
 "על גחוןך תלך": הנחש זוחל על האדמה (כפי שאומר
 רש"י, ש"רגלים היו לו ונקצצו"), ולכן נקראת הליכתו
 "על גחוןך" – כלשון האבן-עזרא⁶: "בעבור הרוח
 שיגיה ממנו". כלומר, רש"י מסתמך על פירושו בפסוק
 קודם, על המילה "גחוןך"⁷.

(ב) "גחון" הם מעיים, כדברי התרגום⁸ "על גחוןך
 תלך" – על מעך תיזיל" [א], כפירוש האבן-עזרא⁶ –
 "חזה", [ורש"י אינו צריך להסביר זאת, כי מילה זו
 בלשון-הקודש מובנת לתלמיד [בדיוק כשם שמוכנת לו
 המילה "מעיים" (או "חזה")]⁹.

אך לפי זה קשה מצד שני: מדוע אין פירוש הביטוי
 "הולך על גחון" כאן, לדעת רש"י, זהה לפירוש של
 "על גחוןך תלך", כפי שהאבן-עזרא מפרש. מהו
 ההכרח לכך שכאן אין הפירוש "הולך והומה", או,
 כפירוש התרגום (גם כאן) "מעוה", אלא "לשון
 שחייה"....¹⁰?

ג.

השאלות לגבי הפירוש על "כל הולך"

אחר-כך מצטט רש"י את המילים "כל הולך"¹¹,
 ומפרש: "להביא השלשולין ואת הדומה לדומה".

וצריך להבין:

(א) אמנם, המילה "כל" היא מילת ריבוי, אך מהי
 ההוכחה, לפי הפשט¹², שהיא מרבה שני דברים: (א)
 שלשולין, (ב) ואת הדומה לדומה¹³?

(ב) הקושי אף מתחזק: דרשה זו נמצאת ב"תורת
 כהנים"¹⁴ ובגמרא¹⁵. דברי רש"י "ואת הדומה לדומה"

1 בפירושו על הפסוק "כל הולך על גחון וכל הולך
 2 על ארבע עד כל מרבה רגלים.."¹ – מצטט רש"י
 3 (ב"דיבור המתחיל" הראשון) את המילים "הולך על
 4 גחון", ומפרש: "זה נחש ולשון גחון שחייה, שהולך
 5 שח ונופל על מעיו".

6 מובן בפשטות מדוע מסביר רש"י ש"הולך על גחון
 7 – זה נחש": המקום היחיד בתורה שבו מצוי ביטוי
 8 דומה (לגבי שרצים) הוא בענין הנחש, בפרשת
 9 בראשית², ששם כתוב "על גחוןך תלך". ומכאן מובן,
 10 שגם ב"הולך על גחון" הכוונה היא לנחש³.

11 אבל צריך להבין את סוף דברי רש"י – "ולשון
 12 גחון שחייה שהולך שח ונופל על מעיו": כאמור: כבר
 13 בפרשת בראשית כתוב "על גחוןך תלך", ושם אין
 14 רש"י מפרש מהו "לשון גחון" (אלא ש"רגלים היו לו
 15 ונקצצו"), ואינו מובן: רש"י צריך היה להסביר את
 16 משמעות המילה "גחון" בפעם הראשונה שהיא כתובה
 17 בתורה, ולא להסתמך על פירושו בפרשת שמיני?

ב.

פירושים קודמים על הביטוי "גחון"

18 לכאורה, ניתן היה להשיב שרש"י אינו מפרש
 19 בפרשת בראשית את הביטוי "על גחוןך תלך", כי
 20 משמעות המילה "גחון" מובנת מאליה, באחת משתי
 21 הדרכים הבאות:

22 (א) על הפסוק⁴ "ושם הנהר השני גחון" (שכתוב
 23 לפני "על גחוןך תלך"), מפרש רש"י: "גחון – שהיה
 24 הולך והומה והמיתו גדולה מאוד, כמו וכי יגח"

הוא "לשון שחייה". אבל ראה רד"ק בראשית שם. ובת"י כאן (ועד"ז
 בבראשית שם. וראה פ"י לתרגום ירושלמי כאן): "כל הולך (על גחון) –
 כל דשחף כו".

(11) הטעם שרש"י מקדים פירושו על "הולך על גחון" קודם פירושו
 על תיבות "כל הולך" – מובן בפשטות, כי בתחילה מפרש העיקר "הולך
 על גחון", ואח"כ – ההוספה ד"כ הולך גוי" (ועד"ז ב"וכל הולך על
 ארבע").

(12) כי אף שדרשה זו מקורה בגמ' ותו"כ כדלקמן בפנים – הרי רש"י
 מעתיק בפירושו רק דרו"ל השייכים לפשט"מ, ובפרט בנו"ד שלא כתב
 ע"ז שהוא דרש, מובן שפירוש זה מוכרח בפשטות הכתובים.

(13) ולהעיר מגירסת הרי"ף והרא"ש בחולין שם: "כל לרבות שלשול
 קטן" (ותו לא).

(14) עה"פ.

(15) חולין סז, ב.

(1) פרשתנו יא, מב.

(2) ג, יד.

(3) ראה גם ראב"ע כאן.

(4) בראשית ב, יג.

(5) משפטים כא, כח.

(6) בראשית ג, יד.

(7) ואף שהראב"ע שם כ' "זה דרך דרש" – הוא לשיטתי דגם
 ב"גחון" כתב כן, אבל רש"י מפרש כן שם סתם – בלי להוסיף שזהו
 דרש.

(8) ועד"ז בתיב"ע שם. ת"י שם (הובא בערוך ע' שחף). ועד"ז בת"א,
 תיב"ע ות"י כאן.

(9) אבל דוחק הוא – שהרי תיבה זו בלתי רגילה. ובפרט שגם מפרשי
 התורה שקו"ט בפירושה.

(10) ודוחק לומר דכוונת התרגום היא [לא שפירושו של "גחון" הוא
 "מעיו", כ"א] כברש"י ש"הולך שח ונופל על מעיו" (הפירוש ד"גחון"

1 כתובים ב"תורת כהנים", ואילו בגמרא מצוי הביטוי
2 "ואת הדומה לעילעול"¹⁶.

פירוש רש"י על "מרבה רגלים"

3 לפי נוסח הגמרא אפשר להסביר (בדוחק קצת)
4 שהמילה "כל" מרבה דבר אחד: שלשול והדומה לו.
5 כלומר, "שלשול" הוא דוגמא למין שאותו מרבים,
6 הכולל כל שרץ הדומה לשלשול (ובודאי גם שלשול).
7 אבל לפי הנוסח שב"תורת כהנים" – "ואת הדומה
8 לדומה" – מודגשים שני ריבויים: א) "שלשול",
9 הדומה לנחש. ב) "ואת הדומה לדומה" – שרצים
10 שאינם דומים לנחש, אלא דומים לשלשול, שהוא רק
11 דומה לנחש¹⁷.

12 ורש"י בוחר דוקא את הנוסח של "תורת כהנים",
13 ולא את נוסח הגמרא!?

14 (ג) מדוע מצטט רש"י גם את המילה "הולך", בעוד
15 אשר הריבוי נלמד מהמילה "כל" בלבד?¹⁸

16 יתר-על-כן: מיד אחר-כך בדומה לכאן, מצטט רש"י
17 (מן המילים¹⁹ "וכל הולך על ארבע") רק את המילה
18 "כל"²⁰ ומפרש: "להביא את החפושית..." – וכאן
19 מצטט רש"י גם "הולך"?

השאלות על "להביא את החפושית..."

20 אחר־כך מצטט רש"י את המילים "הולך על ארבע"
21 ומפרש: "זה עקרב", אשר הוא השרץ היחיד ה"הולך
22 על ארבע". לאחר מכן הוא מצטט, כדלעיל, את המילה
23 "כל" ומפרש: "להביא את החפושית אשרבוטט
24 בלע"ז ואת הדומה לדומה".

25 גם כאן צריך להבין, כבסעיף ג' דלעיל:

ההסבר לכינויי התורה לנחש ועקרב

ההסבר לכל זה הוא:

55

כאמור, משתמשת התורה כאן בביטוי "גחון",⁵⁶
המצוי רק לגבי נחש, ומזה מובן שהכוונה היא לנחש⁵⁷

26 (א) מהי ההוכחה של רש"י, לפי פשט הפסוקים,
27 שהמילה "כל" מרבה שני דברים: (א) החפושית (ב)
28 ואת הדומה לדומה?²¹

29 (ב) מדוע בוחר רש"י דוקא את הנוסח של "תורת

שם: "כל".

21) ובדפוס שני דרש"י תיבות "ואת הדומה לדומה" ליתא כאן. וראה לקמן הערה 24.

(22) וראה גם פירש"י חולין שם (ד"ה גדל): "מאה רגלים קורין לו".

(23) ל' רש"י הנ"ל.

(24) בדפוס שני דרש"י איתא: "עד כל – לרבות הדומה". אבל ד"ה

זה בא קודם לד"ה "מרבח – זה נדל וכו'". ואולי יש כאן טה"ד, וצ"ל חלק מד"ה הקודם (בהמשך ל"כל – להביא את החפושית כו'"). וראה לעיל הערה 21.

(25) ל' הש"ס חולין שם, אף שבנוגע לנחש ועקרב לא כתב כן, כנ"ל.

ואכ"מ.

(16) ובדק"ס חולין שם מביא מכת"י דגם שם הגירסא היא כבתו"כ.

(17) ראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל) ודבק טוב כאן. וראה ג"כ

רא"ם כאן. פי' הראב"ד לתו"כ שם. ולהעיר מהגירסא ברש"י כת"י:

השלשול ואת הדומה לו ואת הדומה לדומה.

(18) וכבחולין שם: "כל לרבות השילשול וכו'" (ובתו"כ שם: כל

הולך על גחון להביא כו').

(19) אף שבכתוב נאמר "וכל – כ"ה גם בחולין ותו"כ שם. וי"ל

שאי"ז ד"ה חדש (בפירש"י) והעתקת לשון הכתוב, כ"א חלק מד"ה

הקודם ("הולך על ארבע") ולכן מסתפק בהעתקת לשון הכתוב הנוגע

לכאן ("כל"). ועד"ז בד"ה "הולך על גחון".

(20) אף שבחולין ותו"כ שם מעתיק "כל הולך" (אבל ברי"ף ורא"ש

כפירוש התרגום "על גחון" – "על מעוהי"²⁹, כי אז
אינו מובן: מדוע משתמשת התורה בביטוי "גחון"
שממנו מוכרחים להבין ש"זה נחש" (כי ביטוי זה נאמר
רק לגבי נחש), ונזקקה לריבוי "כל הולך..." כדי לרבות
שרצים אחרים – היא היתה יכולה להשתמש
מלכתחילה בביטוי הכולל את כל השרצים מסוג זה³⁰,
כגון "הולך על מעיו"³¹ וכדומה?

אם-כן צריך לומר, ש"הולך על גחון" היא תכונה
הקיימת רק אצל הנחש. ולכן מפרש רש"י "ולשון גחון
שחיה"³² שהולך שח ונופל על מעיו: בתחילה הוא
הולך כפוף (לא "על מעיו"), ומאוחר יותר הוא "נופל"
על מעיו, לעומת ה"ששולין" וכדומה, שאותם מרבה
המילה "כל", שהם זוחלים לכתחילה על מעיהם.

ובדומה לכך לגבי "כל הולך על ארבע": רק עקרב
"הולך על ארבע" כפשוטו, לעומת ה"חפושית"
וכדומה, וכל השרצים שאותם מרבה המילה "כל", יש
להם "יותר מארבעה רגלים אלא שהעליונים אינם
משמשיין כל כך"³³.

ולכן מצטט רש"י מן הפסוק את המילים "כל
הולך": בכך הוא מדגיש שהדמיון בינם לבין הנחש
הוא רק בהליכה שמופיעה אצל הנחש מאוחר יותר,
לאחר שהוא "נופל על מעיו". אבל התכונה של "גחון"
– "לשון שחיה שהולך שח" – אינה קיימת אצלם³⁴.

ח.

בחירת הנוסח של "תורת כהנים"

לפי האמור לעיל, מובן מדוע בחר רש"י דוקא
בנוסח של "תורת כהנים" – "ואת הדומה לדומה". בכך
הוא מאפשר לנו לדעת שתי נקודות:

(א) שהמילה "כל" אינה באה לרבות שרצים נוספים
ממין הנחש והעקרב, שאז היא היתה מרבה גם כאלה

1 – "זה²⁶ נחש", וכן, כיון שהשרץ היחיד שהוא "הולך
2 על ארבע" הוא העקרב, מובן שבביטוי זה מתכוונת
3 התורה לעקרב – "זה²⁵ עקרב".

4 אך מדוע נאמר בתורה "הולך על גחון", "הולך על
5 ארבע", ולא נאמר בקיצור ובמפורש: נחש ועקרב?

6 לגבי הביטוי "מרבה רגלים", ולא "נדל", אפשר
7 להסביר, שמילה זו אינה מלשון המקרא, והיא אינה
8 נמצאת בתנ"ך, אלא ב"תורת כהנים" ובמשנה²⁷, ורש"י
9 מצטט זאת, אבל המילים נחש ועקרב כתובות מספר
10 פעמים בתורה.

11 צריך אפוא לומר, שבביטוי "הולך על גחון" אין
12 התורה מתכוונת לנחש באופן כללי, לכל תכונותיו, אלא
13 דוקא לנחש כפי שהוא בעל התכונה של "הולך על
14 גחון". ולכן מובן ש"כל הולך על גחון" מרבה שרצים
15 הדומים לנחש דוקא בתכונה זו ("ששולין..."). בדרך
16 דומה יש להסביר לגבי "כל הולך על ארבע"²⁸.

17 ולפיכך אין התורה אומרת "נחש" או "עקרב", כי
18 אז היתה המילה "כל" מרבה רק שרצים ממין הנחש
19 והעקרב. או, גם אם היתה מרבה את הדומה להם, לא
20 היו יודעים במה הם צריכים להיות דומים: האם
21 בתכונה "הולך על גחון" או "הולך על ארבע", או
22 שמא בתכונות אחרות.

23 ולפי-זה מובן בפשטות מדוע אין רש"י מסביר כאן,
24 שמשמעות המילה "גחון" היא – "בעבור הרוח שיגיע
25 ממנו", כפי שהוא מפרש על "גחון", כי "כל הולך על
26 גחון" מרבה שרצים אחרים שיש להם תכונה זו, ולא
27 מצוי שרץ אחר שהוא הולך ומגיע רוח.

ז.

רש"י אינו יכול לפרש כאן כפירוש התרגום
לפי-זה מובן, שרש"י אינו יכול להסביר כאן

(30) ע"ד הנ"ל הערה 24.

(31) שהרי נמצא לו חבר בקרא (תולדות כה, כג. וראה פירוש"י בא
יב, ט. ויקרא א, טז – אבל מובן שאין לומר "הולך על קרבו", כי לשון
"קרבו" הוא ע"ש שנמצא בקרבו – בפנים (למיעוטי עורו המכסה עליו
ושעליו הולך)).

(32) ומצינו לו חבר בקרא (מיכה ד, י) "חולי וגחיי", וכפרש"י שם:
"כרעי ושחיי" (ומביא דוגמא) על גחון וכן בלשון משנה* (תוספתא
מ"ק פ"א ה"ד) "כותל הגוחה לרה"ר". וגם בלשון ארמי (גמרא) מצינו
"גחין ותלחוש" (ב"מ נט, א. ועד"ו בכ"מ).

(33) רא"ם כאן. ועד"ו בפ"י הראב"ד לתו"כ כאן.

(34) משא"כ ב"הולך על ארבע" שה(קצת) דימין בין "חפושית"
ועקרב הוא ב"הולך על ארבע".

(26) משא"כ עה"פ (לעיל יא, כז) "על כפיו", פרש"י: "כגון כלב ודוב
וחתול" (וגם אינו מפרש הריבוי ד"נל הולך גר") – אף שבתו"כ שם:
"זה הקוף, כל להביא כו" – כי הפירוש ד"וכל הולך על כפיו" ע"ד
הפשט הוא: כל החיות שבסוג הזה (ורש"י מביא דוגמאות אחדות),
משא"כ כאן שמוכרח לפרש "זה נחש", "זה עקרב" (ובמילא – ד"כל"
בא לרבות). וראה לקמן בפנים ס"ט.

(27) מראות פ"ה מ"ג. וראה פרש"י (מקץ מג, ל) ובלשון משנה..
ובלשון ארמי.. ובמקרא.

(28) שהרי "ששולין" הוא תולעת (ולא מין נחש). וכן "חפושית" אינו
מין עקרב (ראה רמב"ם הל' פרה פ"ט ה"א. ולהעיר מרמב"ם הל'
מאכלות אסורות פ"ב ה"ו: נחשים ועקרבם וחפשית ונדל וכיו"ב).

(29) נוסף ש"ל שלא נמצא עוד בקרא שגחון פירושו מעוהי, משא"כ
שיה"י פירושו שחיי – כנסמן לקמן הערה 32.

(*) ראה לקו"ש (ח"י ע' 115. חס"ד (המתורגם) ע' 376 הערה 6) דבפ"י עה"ת קורא רש"י גם לתוספתא – "לשון משנה".

רגלים – זה נדל...", ואינו כותב אפילו "כגון נדל" 29?
התשובה לכך היא: בשני החלקים הקודמים –
"הולך על גחון... הולך על ארבע" – מתכוונת התורה
לשרץ אחד בלבד – נחש או עקרב. ולכן סביר לומר,
שגם בחלק השלישי – "מרבח רגלים" – הכוונה היא
לשרץ אחד בלבד – נדל. ומשמעות המילים "כל מרבח
רגלים" היא: כל הסוגים שבמין של "מרבח רגלים",
ורש"י אינו צריך להסביר זאת, כי הדבר מובן מאליו,
בדומה לנאמר מספר פעמים לפני כן "למינו" וכדומה.

יא.

הדרך להתגברות על היצר הרע - לימוד התורה ופנימיותה

כדי להבין את ההוראה הנלמדת מכך לעבודת ה',
צריך להקדים דברים אלו:

לכאורה, עדיין לא מובן: סוף סוף הולך הנחש "על
מעיו", ורק בתחילת הליכתו הוא "הולך שח", ומדוע
לא כתבה התורה "הולך על מעיו" וכללה בזה את כל
השרצים מן הסוג הזה, כולל הנחש?

אלא, מכך נלמדת הוראה לגבי עבודת ה': על
הנחש אומרים חז"ל 36 "דא יצר הרע". ואומרת התורה:
היצר הרע אינו בא מלכתחילה להשפיע על היהודי
להיות "הולך על מעיו" – ללכת, לזחול ולהיות שקוע
בעניני אכילה וענינים גשמיים אחרים 37. הוא מתחיל
ב"הולך שח": ראשו של האדם מורד, מכופף, חסרה
לו ההתנהגות של "שאו מרום עיניכם וראו..." 38. וזה
מוביל בסופו של דבר ל"נופל על מעיו". כדברי חז"ל 39
"כל אומנתו של יצר הרע, היום אמר לו עשה כך...
עבוד עבודה זרה".

ולכן, הדרך להתגבר על ה"נחש" היא באמצעות
שקיעה בעניני מרום – תורה 40 בכלל, ובמיוחד תורת
הנסתר ופנימיות התורה 41, המונעים את "הולך שח".

גם דבר זה נרמז בפסוקנו, כפי שמסביר מהרש"א
על דברי חז"ל 42 "לפיכך נקראו ראשונים סופרים, שהיו

אשר "אין דומין זה לזה" 35, אלא שרצים הדומים לנחש
ולעקרב בתכונות "הולך על גחון... הולך על ארבע".

(ב) מצד שני: אפילו "שלשולין" אינם דומים לנחש
בכל הפרטים, ואף לא בתכונת "הולך על גחון", ויש
ביניהם דמיון מועט בלבד, שהרי הנחש "נופל על
מעיו", והם אינם כך. ובדומה לכך ה"חפושית" דומה
לעקרב מעט מאד בתכונת "הולך על ארבע", שהרי
"עליונים אינם משמשין כל כך".

כיון שכך, מובן, שהמילה "כל" מרבח אפילו את
"הדומה לדומה" – לו רק יש ביניהם דמיון מועט
בתכונות "הולך על גחון" ו"על ארבע".

ט.

ההבדל בין שני החלקים הראשונים לחלק השלישי

לפי כל האמור לעיל, מובן ההבדל בין "כל הולך
על גחון וכל הולך על ארבע" לבין "כל מרבח רגלים"
(ששם אין רש"י מפרש את המילה "כל"):

התכונות "הולך על גחון" ו"הולך על ארבע"
קיימות, בשרצים, רק אצל הנחש והעקרב. ולכן, כאשר
מוסיפה התורה "כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע"
אי אפשר לפרש זאת באופן הפשוט, שהכוונה היא לכל
השרצים בעלי תכונה זו, כי מלבד הנחש והעקרב אין
שרץ הולך על גחון או על ארבע. לפיכך הכרחי לומר,
שהמילה "כל" אינה כפשוטה, אלא באה לרבות.

לעומת זאת, התכונה "מרבח רגלים", יותר מארבע,
קיימת אצל שרצים רבים (גם אם קיים מקום בגופם
ליותר רגלים, שלא כנדל), ולכן משמעות המילים "כל
מרבח רגלים" כאן היא פשוטה, ורש"י אינו צריך
לפרשן: כל השרצים שהם בעלי התכונה "מרבח
רגלים".

י.

זה נדל - ולא כגון נדל

אך צריך להבין: אם כן, מדוע מפרש רש"י "מרבח

כ" דוחה ומפיל נחש בריח דקליפה כו". וראה לקמן בפנים סי"ב
ובהערות 56, 58.

(41) דבתורה עצמה היא בחי' שמים שבתורה – ראה לקו"ש
[המתורגם] ח"ד ע' 20. ורש"י.

וראה אוה"ת פרשתנו (ע' רמ) וסד"ה אמרו"ל לפיכך תרצ"ט, דו"ו
דגחון שמפסיק כח הנחש (כדלקמן בפנים) הוא בחי' פנימיות התורה.
וראה אוה"ת פרשתנו (ע' רמ"ר) שהוא בחי' עה"ת, ולכן בכחו לברר
הנחש בחי' עה"ד, עיי"ש.

(42) קידושין ל, סע"א. חד"א"ג שם.

(35) פרש"י לעיל יא, יג ("כל עוף שנאמר בו למינה.. יש באותו המין
שאין דומין זה לזה").

(36) זח"א לה, ב.

(37) להעיר מפרש"י (ויקרא א, טז): בנוצתה. עם בני מעי' ונוצה ל'
דבר המאוס כו' וזהו שת"א באוכלי.

(38) ישע"י מ, כו.

(39) שבת קה, ב.

(40) התורה היא בחי' "שמים" – תו"א בתחלתו. ובכ"מ.
ולהעיר מאוה"ת ואתחנן (ריש ע' שו) ד"נחש בריח לעומת בריח
התיכון שבקדושה.. ע"י הקול קול יעקב בעסק התורה בחי' בריח התיכון

ה"צמח-צדק"⁵⁴ מסביר לגבי הענין של וי"ו דגחון
 חציין של אותיות של ספר תורה, שהוי"ו הרבתי של
 "גחון" רומזת ל"ספירת התפארת" (ה"ספירה"
 השישית מתוך עשר ה"ספירות" שבסדר ירידת השפע
 האלקי לעולם), העולה עד לדרגת ה"כתר", ולכן יש
 בכוחה לחבר בין שני חצאי ספר התורה, שהם כנגד
 הספירות חסד וגבורה (בדומה⁵⁵ לידוע⁵⁶ לגבי חצות
 הלילה, המחבר בין שני חצאי הלילה, שהראשון
 שביניהם קשור לענין של "דין", והשני – לחסד). לכן
 מפסיקה הוי"ו של "גחון" את כח הנחש, כי הנחש
 מקבל את כחו מריבוי של צמצומים מסטרא דשמאלא
 (=הצד השמאלי, של דין), אבל באמצעות התאחדות
 – "התכללות" – של ימין עם שמאל (על-ידי "ספירת
 התפארת"), מופסקת השפעת כח זה.
 וה"שלוש" בין נחש דקליפה לבין שרשו, נחש
 דקדושה, הוא על-ידי וי"ו רבתי, כי החיבור בין
 "מעלה" לבין "מטה" הוא באמצעות הקו האמצעי⁵⁷
 ה"מברית" ומחבר מן הקצה העליון ביותר עד הקצה
 התחתון ביותר⁵⁸ – דלא כטעות המין ש"מפלגך
 לעילאי דהורמיו (=צד הטוב) מפלגך לתתאי דאהורמיו
 (=צד הרע)⁵⁹. ולכן הוא עושה שלום בין פמליא של
 מעלה לבין פמליא של מטה⁶⁰, עד אשר גם בנחש
 שלמטה מתגלה שרשו, הנחש דקדושה.
 "שלוש" זה יהיה בגלוי בביאת משיח צדקנו שגם
 הוא מכונה "נחש"⁶¹, והוא יביא לידי "ישלים אתו",
 בקרוב ממש.

(משוחזת ומאמר ש"פ שמייני תש"ל)

1 סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים וי"ו
 2 דגחון חציין של אותיות של ספר תורה...", ואלה
 3 דבריו: האותיות אינן מורים רק על שמותיו של
 4 הקדוש-ברוך-הוא שהוא הנסתר גמור של התורה⁴³
 5 ולפי שהסטרא דשמאלא בכל הטומאה הוא נחש
 6 הקדמוני.. ועל כן הפסיק באותיות התורה בוי"ו דגחון
 7 לרמוזו כפי אותיות התורה שהן כולן שמותיו של
 8 הקדוש-ברוך-הוא⁴⁴ אין כאן מקום כלל לכח הטומאה
 9 דוי"ו דגחון מפסיקו.

יב.

צריך לזכך את ה"נחש" ולהפכו לקדושה

10 הפסק זה של כח הנחש אינו צריך להיעשות רק
 11 באמצעות ביטול ואיבוד כח הנחש, אלא גם באמצעות
 12 בירור וזיכוך הנחש, עד להפיכתו לקדושה. כדברי
 13 חז"ל⁴⁵ על הפסוק⁴⁶ "גם אויביו ישרים אתו", "זה
 14 הנחש". כלומר, הנחש הוא אמנם "אויביו", כנאמר⁴⁷
 15 "ואיבה אשית בינך וביני...". למרות זאת, ישלים הנחש
 16 עם האדם⁴⁸.

17 בירור הנחש של ה"קליפה" והטומאה הוא
 18 באמצעות גילוי שרשו, אשר שטן לשם שמים נתכוון⁴⁹
 19 – נחש דקדושה. כמוסבר⁵⁰ לגבי "נחש הנחושת"
 20 שעשה משה רבינו⁵¹, שעל-ידי "והביט אל נחש
 21 הנחושת"⁴⁹ ו"מסתכלין כלפי מעלה"⁵², באמצעות
 22 ראיית הנחש דקדושה, השורש של נחש ד"קליפה",
 23 נגרמת התוצאה "וחי" – זיכוך הנחש ד"קליפה"⁵³.

24 גם ה"שלוש" בין נחש דקדושה לנחש דקליפה
 25 רמוז בפסוקנו:

(43) וראה תו"א שם (א, רע"ג) דתושב"כ ש"היא רק בחי' אותיות..
 שהן שמותיו של הקב"ה" הוא בחי' "שמים" שבתורה.
 (44) רמב"ן בהקדמתו עה"ת. יונת אלם פכ"ט. ועד"ז זח"ב פז, א.
 ובכ"מ.
 (45) ירושלמי תרומות פ"ח סה"ג. ב"ר רפנ"ד.
 (46) משלי טז, ז.
 (47) בראשית ג, טו.
 (48) ראה אוה"ת בראשית מז, סע"ב ואילך.
 (49) ב"ב טז, א. וראה (סנה' נט, ב) שמש גדול כו' אלמלא נתקלל
 נחש כו' נחשים טובים.
 (50) לקו"ת חוקת ד"ה ויעש משה.
 (51) חוקת כא, ט.
 (52) משנה ספ"ג דר"ה. הובא בפרש"י חוקת שם, ח.
 (53) ראה גם אוה"ת שם (מח, א).
 (54) אוה"ת פרשתנו (ע' רמ. רמב ואילך). וראה ג"כ סד"ה כל הולך
 תרכ"ו.

(55) אוה"ת פרשתנו שם (ריש ע' רמד).
 (56) זח"א צב, סע"ב. נתבאר באוה"ת לך ד"ה ויחלק עליהם פ"ה
 ואילך.
 (57) ע"ד הידוע דמ"ת ה' "בתחוד השלישי" – כי ענינו חיבור מעלה
 ומטה, ביטול הגזירה דעליונים לא ירדו כו' ותחתונים לא יעלו כו'
 (שמור פ"ב, ג).
 (58) ראה זח"א א, ב. ח"ב קעה, ב. ועוד. נתבאר בד"ה פדה בשלום
 תרע"ג (בהמשך תער"ב). ד"ה יחינו תש"ז פ"ב. ועוד.
 (59) סנהדרין לט, א. לקו"ת שה"ש לח, ג. ובכ"מ.
 (60) וי"ל דבחיבור ב' חצאי תורה ע"י וי"ו דגחון, נכלל גם חיבור
 מעלה ומטה שבתורה עצמה, דתורה היא "דברי כאש" (ירמ' כג, כט).
 ברכות כב, א), ולאידך דיתנה למטה דוקא, במקום ש"למצרים ירדתם..
 יצה"ר יש ביניכם" (שבת פח, סע"ב ואילך).
 (61) ראה אוה"ת פרשתנו (ע' רמ. רמב). וש"נ. וראה גם ביאור"ז
 (להצ"צ) ע' תקנו. אוה"ת ואתחנן (ע' שו). ועוד.

בראשית לז, ז - והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי

כא

יוסף בחי יסוד, ועולה בעילוי אחר עילוי, וזהו "קמה אלומתי" בחי תפארת, "וגם נצבה" בחי דעת

הצדיק הוא בחי' 1 יסוד.

ויעלה בעילוי אחר עילוי, בתפארת, ובדעת. כי 3גוף - תפארת, וברית - יסוד, כחד חשבינן. ויסוד עולה 4 בדעת ג"כ ועיין בעץ חיים שער שבירת 5 הכלים פרק ג'.

וזהו מ"ש ביוסף בחי' 6 יסוד, קמה אלומתי וגם

(1) כמ"ש (משלי י, כה) "צדיק יסוד עולם". ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פרשת נח דף ה, א (ד"ה ר' חייא פתח וכו') וז"ל: הנה בחי' צדיק הוא בחי' יסוד שהוא גוף האור השפע הנשפע מלמעלה למטה, וזהו הנקרא צדיק להיותו ממשיך שפע זאת, כמו הצדקה שהוא ההשפעה, והמשפיע נק' צדיק שמשפיע צדקות. שנק' צדיק באמת ע"י בחי' השפעתו בתמידות כמו משה רבינו מהימנא להשפיע כל התורה לישראל, וכן בכל דור בחי' המשפיע לישראל נקרא צדיק וע"ז נאמר וצדיק יסוד עולם. ע"ש.

(2) פירושו: בחי' "יסוד" שהוא האות ברית קודש, יש בו ג' בחי' ודרגות: (א) מדת היסוד בפני עצמה, היינו גוף ההשפעה, (ב) המדות והחיות שבלב המלוכש בההשפעה, הנק' מדת "תפארת" (שהוא כולל* כל המדות), (ג) שורש הטיפה הוא ממוח שבראש וכמאד"ל (יבמות נג, ב) "אין קישוי אלא לדעת", ד"סוד עולה בדעת". ומבאר כאן דוהו הג' ענינים בפ': (א) דיוסף עצמו - יסוד, (ב) קמה אלומתי - תפארת, (ג) נצבה - דעת.

(* ראה לעיל סימן ה הערה 7. לקמן סימן קסד הערה 3.

(3) והביאור: כידוע מ"ש (בראשית לז, א) "אלה תולדות יעקב יוסף", דיעקב הוא מדת התפארת "שופרא דיעקב מעין שופרא דאדם הראשון" (ב"מ פד, ב) ובתיקוני זהר בהקדמה (יז, ב), פתח אליהו - "תפארת גופא", ויסוד סיומא דגופא אות ברית קודש", וכמו שהוא ב"ציר" הגוף גשמי, דהשני ידים לימין ושמאל של האדם מרמו לחסד וגבורה, יד ימין - חסד, יד שמאל - גבורה, והגוף עצמו ששם הלב - המדות כלולים ביחד - בחי' תפארת, ואבר ה"יסוד" נמשך מהגוף עצמו - קו האמצעי.

וזהו שיוסף ברית הוא ג"כ הדרא (יופי) דגופא, דגוף וברית כחד חשבינן (ראה זוהר פ' פנחס דף רלה ע"ב. תורת מנחם - ספר המאמרים ה'ששי"ז ד"ה באתי לגנין עמוד קיד ואילך).

(4) ראה גם יבמות נג, ב "אין קישוי אלא לדעת".

(5) שער ט.

(6) יוסף בחי' יסוד: ראה זהר חלק א' דף נט, ב "יוסף בגין דנטיר לוי לברית זכה דאקרי צדיק". ובתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנג, וז"ל: "יוסף - יסוד, הי' לו נסיון עם פוטיפר, והנסיון הי' בזנות שהוא באבר היסוד ע"ש. ובהערות על ספר בראשית עמוד רפד "שיוסף בחי' יסוד מספרו ו' פעמים הוי' כי הוא המדה השישית".

וראה בתורת מנחם התוועדיות ה'שנ"ח ד' שיחות ש"פ בלק עמוד 15, ובהערה 21 וז"ל: "שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא

נצבה.

קמה, תפארת.

נצבה, בדעת.

לקוטי לוי יצחק, הערות לתניא עמוד נ

בראשית לז, יג-יד - ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה

כב

ביאור כפל לשון הזהר, דיעקב "לא חשד עליהו - ולא חשד לון"

ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם, וכי יעקב שלימא דהוה רחים לוי' ליוסף מכל בנוי, והוה ידע דכל אחוי הוו שנאין לוי', אמאי שדר לוי' לגביהו, אלא איהו לא חשד עליהו, דהוה ידע דכלהו הוו זכאין, ולא חשד לון, אלא גרים קב"ה כל דא, בגין לקיימא גזרה דגזר בין הבתרים.

ספר הזהר חלק א' דף קפד, א

לכאורה הוא כפל לשון, הרי אמר מקודם לא חשד עליהו ומהו עוד הפעם ולא חשד לון.

גם שנוי הלשון מתחלה אמר עליהו, ואח"כ אמר לון.

ויש לפרש איהו לא חשד עליהו, הוא כששלח את יוסף אליהם, לא חשד שיעשו ליוסף איזה דבר אם ששונאים אותו. ונקט כאן עליהו, כי הרי זהו קודם שבא יוסף אליהם, ולא מכרוהו, רק שהיה זה אח"כ, א"כ לעת עתה החשד הוא הוא רק בבחי' מקיף עליהם, זהו עליהו.

ואח"כ נקט ולא חשד לון, הוא כשיוסף לא שב

להביא ולהמשיך בחי' אצילות (האבות) בבי"ע - ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי ויחי כט, ד ואילך, מובא לעיל סימן ד הערה 3. אור התורה ויחי תתקצ"א א ואילך. תתשכ"א א ואילך. תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט חלק ב עמוד רז. רטו.

(7) [תרגום ללה"ק] ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם. ומקשה, וכי יעקב השלם בצדקתו שאהב את יוסף מכל בנוי, וידע שכל אחיו שונאים אותו, למה שלח אותו אליהם. ומתיר אלא הוא לא חשד עליהם, כי הי' יודע שכולם הם צדיקים ולא חשד אותם שיעשו לו רע, אלא הקב"ה גרם כל זה כדי לקיים הגזירה שגזר בין הבתרים, שאמר הקב"ה לאברהם, ידוע תדע כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם וגו'.

אליו, ואחיו באו והביאו את כותנתו מוטבלת בדם, והוא אחר המעשה דמכירת יוסף, לא חשדם שהם הרגוהו ואו מכרוהו, ולכן כאן נקט ל'ו, כי הרי זה הי' כשיוסף

איננו, לא חשד אותם שהם עשו זה בעבר. ולכן לא נקט כאן עלייהו בבחי' מקיף, כי הרי זהו אחר המעשה. לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד קמו

המשך ביאור למס' חולין ליום רביעי עמ' א

הדיוט, שהתורה אסרה רק חלב של בהמה אבל של חיה לא נאסרה, גם זה לא יתכן, שהרי נבלה נמי אשתראי להדיוט, שמליקה דחמאית העוף נבילה היא, והותרה מכלל איסורה לאכילת פהנים, ואיך דחתה הגמרא לעיל הלימוד של חלב מחמץ ונבלה. משיבה הגמרא: לעולם הכוונה לחלב חיה, והותר מכללו לאכילת הדיוט, ודקא קשיא לך ממליקת חטאת העוף שגם כן הותרה מכללה לפהנים, זה לא קשה, משום שפהנים משלחן נבזה קא זכו – משולחנו של מקום הם זוכים בחלקם, ובעבד האוכל פרס מבית רבו שאוכל מה שרבו אוכל, אבל לגבי הדיוט לא מצינו שהותר איסור נבלה. הגמרא מקשה מדוע הוצרכה התורה לרבות בשרצים שאם נימוחו דינם כאוכל ולא היה אפשר ללמוד שרצים מחלב וחמץ ונבלה. ומקשה הגמרא: והא דחמץ (בכורות ו) לגבי שרצים, שכתוב (ויקרא יא לא) 'אלה הפסאים לכם', וה'ה"א' של תיבת 'הטמאים' מיותר, ובא ללמדנו לאסור את ציצין – השומן שלהם, ורופסין – הליחה היוצאת מבשרם, וקופסין שולחן – ריסוקי הבשר ששוקע לתחתית הקדירה, למה לי לרבות בשרצים שאם נימוחו אסורים, ליגמר מהני – נלמד שרצים מחלב וחמץ ונבלה. ומשיבה הגמרא: צריכי התורה להשמיענו כן בשרצים, דאי לא כתב דחמץ אסור, אלא היינו לומדים את זה מחלב וחמץ ונבלה, הוה אמינא, דיו לבא מן הדין להיות כגדון – דיו לאיסור שרצים שנימוחו הנלמדת מחלב וחמץ ונבלה, שיהיה דינו כחלב וחמץ ונבלה, והייתי אומר שמה תתם – בחלב חמץ ונבלה, אינו חייב על אכילתם עד דאיכא בנות, אף הכא נמי בשרצים שנימוחו לא יהיה חייב עד דאיכא בנות, שהוא קטן הרבה מכזית, לכך כתוב כן בשרצים, עדשה (מעילה טו) שהוא קטן הרבה מכזית, לכך כתוב כן בשרצים, ללמדנו שגם בשרצים שנימוחו חייב עליהם כבעדשה.

1 האוכל חמץ ענוש פרת, אבל נבלה אין עליה חיוב כרת.
2 ואי כתב דחמץ כן רק נבלה, הנה – אלו השניים (חלב וחמץ) לא
3 איתא מניה – מנבילה, שכן נבילה מטמאה את האדם על ידי
4 אכילתו, אבל חלב וחמץ אינם מטמאים את האדם.
5 הגמרא מבארת מדוע אי אפשר ללמוד אחד מהם מהשנים
6 האחרים בבנין אב. ומקשה הגמרא: תרא תרא לא איתא – אמנם
7 אי אפשר ללמוד אף אחד משלשתם מדינו של אחד מהם, אבל
8 ייתי תרא תרתא – יש ללמוד אחד מהם מהשנים האחרים.
9 מבררת הגמרא: הי תיתי – איזה מהם אפשר ללמוד משני
10 האחרים. אם תאמר לא לכתוב דחמץ כן נבלה, ויתיה מהנה –
11 מחלב ומחמץ. יש לדחות ולומר, שמה שמצינו להנה שאם נימוחו
12 דינם כאוכל, הוא משום שכן בשניהם ענוש פרת, מה שאין כן
13 נבילה שאין ענוש כרת.
14 ואם תאמר, לא לכתוב דחמץ כן בחמץ, ויתיה מהנה – מחלב
15 ונבלה. יש לדחות ולומר, מה שמצינו להנה שאם נימוחו דינם
16 כאוכל, הוא משום שכן שניהם לא היתה להן שעת הכושר, מה
17 שאין כן בחמץ שהיה לו שעת הכושר.
18 ואם תאמר, לא לכתוב דחמץ כן בחלב, ויתיה מהנה – מחמץ
19 ונבלה. יש לדחות ולומר, מה שמצינו להנה שאם נימוחו דינם
20 כאוכל, הוא משום שכן שניהם לא הותרו מכלל, האם תאמר כן
21 גם בחלב, שהותר מכללו.
22 הגמרא מבררת לאיזה חלב נתכוונה הגמרא לעיל שהותר מכללו:
23 ופאי ניהו החלב שהותר מכללו, אילימא שהכוונה לחלב בפה של
24 קרבן שהותר לנבזה – להקטירה לה' על המזבח, לא יתכן לומר כן,
25 שהרי נבלה נמי אשתראי – הותרה מכלל איסורה לגבוה, שמליקת
26 העוף נבילה היא, והותרה לנבזה, ואיך דחתה הגמרא לעיל
27 הלימוד של חלב מחמץ ונבלה.
28 ואלא אם נאמר שהכוונה לחלב של חיה, והותר מכללו לאכילת

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' א

1 ארץ ישראל, כשחידש לו רבי ישמעאל בר אבא שיעור גמל
2 הרכה, אמר לו שישב מולו, לחסיד דבבל – החסידים שבבל, שרבי
3 זירא שהיה מחסידו בבל, כשחזר רבין בר חיננא ואמר לו את
4 שיעורו של גמל הרכה, אמר לו שיש לו חידוש אחד וחוזר ואומר
5 אותו כל הזמן.
6 שנינו במשנה: ועור הראש וכו' של עגל הרך. מבררת הגמרא מהו
7 שיעורו של עגל הרך: וכמה הוא שיעורו שנחשב עגל הרך. עולא
8 אמר עגל בן שנתו, לליתו נחשב רך. רבי יוחנן אמר כל זמן
9 שהעגל יונק הוא נחשב רך.
10 איבעיא להו, היכי קאמר – כיצד סובר עולא, האם כוונתו דווקא
11 כשהוא בן שנתו והוא שיונק, כלומר, באופן שמלבד היותו בן שנה
12 הוא יונק רך, אבל לאחר שהפסיק לינק אף כשעדיין הוא בן שנתו,
13 או לאחר שעברה שנתו אף שעדיין יונק הוא, מתקשה עורו.

1 מבררת הגמרא: יתיב – ישב ריש לקיש וקמיבעיא ליה כמה – מהו
2 השיעור של גמל הרכה. אמר ליה רבי ישמעאל בר אבא לריש
3 לקיש, תבי – כך אמר רבי יהושע בן לוי כל זמן שלא מענה משא.
4 אמר ליה ריש לקיש לרבי ישמעאל בר אבא, תבי לקבלי – שב
5 מולי, שאמרת לי דברי טעם וישר כחך. יתיב רבי זירא וקמיבעיא
6 ליה – והיה מתקשה כמה – מהו השיעור של גמל הרכה. אמר ליה
7 רבין בר חיננא לרבי זירא, תבי אמר עולא אמר רבי יהושע בן לוי,
8 כל זמן שלא מענה משא.
9 מספרת הגמרא: הוה קהני לה – היה רבין חוזר ואומר לרבי זירא
10 שוב את אותו הדבר, אמר ליה רבי זירא, תרא תראי לך – דבר
11 חידוש אחד היה לך ואמרת אותו כבר, ומדוע אתה שונה אותו
12 שוב להראות את חכמתך.
13 אומרת על כך הגמרא: תא תוי – בא ותראה מה בין תקיפי ארעא
14 דישחאל – התקפים שבארץ ישראל, שריש לקיש שהיה מתקיפי

ידי כהן צדק שזכרו רבותינו במסכת סוכה מכלל ארבעה חרשים שראה זכרי' והוא מן הכהנים מזרע אהרן כמו עזרא אע"פ שאחרים לא פירשו כן ולעולם כהונה מחזרת על אכסניא שלה ולא עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה דוק בקראי כרוך ותני ותשכח מרגיטא.

הרמ"ע מפאנו ז"ל – עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פ"כ – עם פירוש יד יהודה

י, ט – יין ושכר אל תשת אתה ובניך איתך בבואכם אל אוהל מועד ולא תמותו חוקת עולם לדורותיכם

ג. כשמדברים אודות ענינים של משיח, ישנם כאלו החושבים שזהו – כלשון הגמרא⁵ – "הילכתא למשיחא". צריכים לדעת שאין הדבר כן. ויש על זה ראי' מוכחת מנגלה דתורה:

יש דיעה⁶ שכהן אסור לשנות רביעית יין בזמן הזה, כי במהרה יבנה בית המקדש, ושיכור אסור בעבודה.

להפיג השכרות של יין – יכולים ע"י שני אופנים: (א) שינה, (ב) שהי' כדי מיל.

השיעור של מיל הוא י"ח דקות. והשיעור היותר גדול במיל הוא כ"ד דקות⁸.

הרי ראי' ע"פ נגלה, שבמשך זמן מועט ("א" קליינער וויילע"), פחות משיעור מיל, שזהו לכל היותר כ"ג דקות ונ"ט שניות, יכול לבוא משיח עם בית המקדש מוכן, כך שיוכלו מיד לגשת לעבודה...

תורת מנחם התוועדיות חלק יד – משיחות כ' מנחם אב ה'תשס"ו אות כ"ג

מאן נינהו ד' חרשי' אמר רב חמא בר בינא אמר רבי שמעון חסידא זה משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואלי' וכהן צדק פירש"י כהן צדק שם בן נח וכו' ע"ש, ולהרב נחא לפרש על אחד מן הכהנים מזרע אהרן שיה' לגלגל אהרן כמו עזרא וכדמסיק בסמוך.

(4) דוק בקראי כתיב עזרא בן זריה וגו', ותשכח מרגיט' שאהרן הכהן הוא עצמו עזרא והיינו בגלגול.

(5) סנהדרין נא, ב. ושי"נ.

(6) ראה תענית יז, א. רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"א ה"ז.

(7) עירובין סד, ב. שו"ע (ואדה"ז) או"ח סצ"ט ס"ב (ס"ג).

(8) שו"ע שם סתנ"ט ס"ב (ס"י).

ט, א – ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל

א. ביחזקאל מ"ה: כה אמר אד' אלקים בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש. פרש"י ז"ל פר בן בקר תמים הוא פר המלואים האמור בראש הענין ולימד כאן שזהו המלואים בא' בניסן, וכן תעשה בשבעה בחודש יש לומר כן תעשה כל שבעה וכן הוא אומר למעלה שבעת ימים יכפרו על המזבח עכ"ל.

וצריך לתת טעם למה במשכן היו המלואים קודם ניסן והשלימו ביום ר"ח ניסן שכן כתוב ויהי ביום השמיני שמיי למלואים, ולעתיד יתחילו בר"ח ניסן וישלימו בשבעה בו. אמנם נלע"ד טעם נכון עם מה שפירשנו בדרוש לפ' שמיי שא"ל משה לאהרן ולבניו שמרו את האבל שבעת ימים עד שלא יגע בכס, כי יודע ה' דרך צדיקים שהיו ראויים לפגוע בהם מדת הדין ביום השמיני למלואים בחנוכת המשכן ולא רצה לערבב אותה השמחה, ולכן צוה שיעשו אבלות שבעת ימים קודם.

אך לעתיד שבלע המוות לנצח ולא יהיו המלואים לטעם זה אלא לחנך הבית כמו שעשה שלמה המלך ע"ה שבעת ימים והיו ימי שמחה לכן יהיו המלואים מתחילים בר"ח ניסן וישלימו בשבעה בו. ועוד טעם אחר כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל וא"כ בר"ח ניסן שבו התחילה הגאולה ולא קודם יחנכו את המזבח וישלימו כסדרן.

גבול בנימין' – ח"א דרוש ס"א

ט, ז – ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה'

ב. בגאולת מצרים נתחנכה כהונה ע"י אהרן במלואים, ועולי בבל ג"כ הקריבו מלואים בימי עזרא,² ועתידים מלואים ליקרב בחנוכת הבית השלישי במהרה בימינו³ על

(1) ר' בנימין הכהן – תלמיד הרמ"ז.

(2) ועתידים מלואים וכו', כמפורש ביחזקאל.

(3) ע"י כהן צדק וכו', במסכת סוכה פ' החליל (דף נ"ב ע"ב) ויראני ארבעה חרשי'

המשך מעמוד קפב

- 1 לכותבה לגופה, ודין שומר דנבילה שנתרבה לעיל מהכתוב (שם יא
- 2 לט) 'יטמא', הוא דלא צריך התורה לכותבו, דלמא הלכתא – לצורך
- 3 איזה לימוד כתבית רחמנא, אי לא צריך – אם ללמדנו ששומר
- 4 של נבילה מצטרף עם הבשר להשלימה לשיעור כזית, הרי אכרת
- 5 לעיל בבירייתא, שהכתוב (שם) 'בנבלתה' בא למעט ששומר של
- 6 נבילה לא מצטרף עם הבשר להשלימה לשיעור כזית, וכדי
- 7 ללמדנו ששומר של נבילה יכול להוציא את הטומאה, לא נצרך
- 8 לכותבו, שהרי דין זה ששומר של נבילה מועלת להוציא את
- 9 הטומאה, בכל חומר מדין יד אית' – הוא נלמד.
- 10 אלא, אם אין ענין – מאחר שלא נצרך 'יטמא' ללמדנו דין שומר
- 11 דנבילה, תנהו ענין – תפרשה שבא ללמדנו דין יד דנבילה, שאף על

- 12 פי שאינה שומר, מוציאה את הטומאה, ואם אינו ענין – ומאחר
- 13 שלא נצרך ללמדנו דין יד דנבילה, שהרי כבר למדנו דין ידות אצל
- 14 נבילה מלכס' לרבות את הידות, תנהו ענין – תפרשה שבא
- 15 ללמדנו דין יד דנבילה – של שאר טומאות, ולא נצרך הפסוק
- 16 ללמדנו שיש דין יד להוציא את הטומאה, שהרי דין יד להוציא
- 17 בגופם כתוב, ואם כן תפרשו שבא ללמדנו שיש גם דין ידות
- 18 להכניס את הטומאה, הרי שמצינו שיד יכולה להוציא את
- 19 הטומאה, ושד יכולה להכניס את הטומאה, ואם כן דין שומר
- 20 שכתבה התורה, מיותר הוא ללמדנו ששומר מועיל אפילו לצורך
- 21 עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים.

♦ יום ראשון י"ז אדר ב' ♦

ט (א) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

לְהַשְׁמִיעַם שְׁעַל-פִּי הַדְּבָר אֲהֲרֹן נִכְנָס וּמִשְׁמַשׁ
בְּכֹהֵנָה גְדוֹלָה, וְלֹא יֵאמְרוּ מֵאֲלֵיו נִכְנָס.

כ"ז - וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. שְׁמִינִי לַמִּלּוּאִים, הוּא
רֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִסָּן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן בּוֹ בַּיּוֹם; וְנִטַּל עֶשֶׂר
עֶטְרוֹת הַשְּׁנוּיּוֹת בִּ"סֹדֶר עוֹלָם". וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת שמני, פרשת פרה, כ' אדר שני ה'תשד"ח)

ומזה מובן גם בנוגע לעבודת כל אהרן ואחד מלואים, במשכן הפרטי שבו, כמו שכתוב "ושכנתי בתוכם", דקאי על כל בית יהודי, שהוא בבחינת משכן ומקדש להקב"ה, על-ידי-זה שהבית מתנהל וחדור באוירה יהודית, ומואר באור ד"ר מצוה ותורה אור, על-ידי כל עניני התורה ומצוותיה, ובמיוחד על-ידי הדלקת נרות-שבת-קדש - שהעבודה בכל זה צריכה להיות באופן שאינו מסתפק בהישגים הקודמים, אלא מוסיף ומעלה בקדש ביתר שאת וביתר עוז.

אף-על-פי שגם לפני יום השמיני למילואים היו כל עניני המשכן בשלמותם, קרשי המשכן וכו' וכן כל כלי המשכן, ועד שמשה רבנו הקריב קבר קרבנות, שהרי "כל שבעת ימי המילואים (ש)העמידו משה למשכן ושמש בו" - הנה כל עילויים אלו לא הספיקו עדין, והנה צורך בענין נעלה יותר ("מעלין בקדש") - יום השמיני למילואים, שאז נתקמה הברכה ד"ויהי נועם ה' אלקינו עלינו". תשורה שכנה במעשה ידיכם, כמו שכתוב "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח גו' וירא כל העם ויראו".

(ב) וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח-לָךְ עֵגֶל בֶּן-בָּקָר לַחֲטָאת
וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרִב לִפְנֵי יְהוָה:

כ"ח - קַח-לָךְ עֵגֶל. להודיע שמכפר לו הקדוש-ברוך-הוא על-ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 19)

בפפרה. (א) שנמחל לו לגמרי מה שעבר על מצות המלך... ונפטר לגמרי מן הדין". (ב) "שיהיה לרצון לפני ה', ומרצה וקביב... כקדם החטא... להיות נחת רוח לקונו".

קח לך עגל (ט, ב) להודיע שמכפר לו הקב"ה... על מעשה העגל (רש"י) יש לשאל, הרי בשבעת ימי המילואים הקריב אהרן פר כדי לכפר על העגל (תצוה כט, א), ולשם מה הקריב קרבן נוסף. ויש לומר, שיש כאן שני שלבים

ג' ועם בני ישראל תמלל למימר סיבו צפיר
פר עזין לחטאתא ועגל ואמר בני שנה
שלמין לעלתא:

(ג) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר-עִזִּים
לַחֲטָאת וְעֵגֶל וּכְבֹשׂ בְּנִי-שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה:

ד' ותור ידבר ונכנסת קודשאי לדבחה קדם
י' ומנחתא דפילא במשח ארי יומא דין
יקרא די' מתגלי לכוין:

(ד) וְשׂוֹר וְאֵיל לְשָׁלָמִים לִזְבֹּחַ לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה
בְּלִילָה בַשָּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֲלֵיכֶם:

כ"ט - כִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֲלֵיכֶם. להשרות שכנתו במעשה ידיכם; לכן קרבנות הללו באין חובה ליום זה.

בעל הטורים

העגל. ואיל - שהיה מרקד לפני ה'
כאיל, והיגנו דכתיב (תהלים כט, ח
"וירקיעם כמו עגל". תורה ד

ד' תורה ב
(ב) עגל בן בקר. בגימטריא: לכפר
חטא העגל. תורה ג
(ג) ועגל וכבש. כבש - לכבוש מעשה

ט (א) השמיני קרא משה. בגימטריא:
היה ביום ראש חודש ניסן. ויהי ביום
השמיני. אמר משה: לפי שפרבתי ד'
ימים בסנה, לא זכיתי לשמש אלא

ה וְנִסִּיבוּ יָת דִּי פִקִּיד מִשָּׁה לְקִדְם מִשְׁכָּן
זִמְנָא וְקָרִיבוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא וְקָמוּ קִדְם יי:

(ה) וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל־פָּנָי אֹהֶל מוֹעֵד
וַיִּקְרְבוּ כָּל־הָעֵדָה וַיַּעֲמֵדּוּ לִפְנֵי יְהוָה:

ז וַאֲמַר מִשָּׁה דִּין פִּתְגָמָא דִּי פִקִּיד יי
תַּעֲבִדּוּ וְיִתְגַּלִּי לְכוֹן וְקִרָא דִּי:

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ
וַיֵּרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה:

ז וַאֲמַר מִשָּׁה לְאַהֲרֹן קָרֵב לְמִדְבַּחַת וְעִבֵּד
יָת חֲטָאתָךְ וְיָת עֲלֹתָךְ וְכִפֹּר עֲלֶיךָ וְעַל עַמָּא
וְעִבֵּד יָת קֳרָבָן עַמָּא וְכִפֹּר עֲלֵיהוֹן כָּמָא דִּי
פִקִּיד יי:

(ז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קָרֵב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה
אֶת־חֲטָאתְךָ וְאֶת־עֲלֹתְךָ וְכִפֹּר בַּעֲדֶךָ וּבַעַד הָעָם
וַעֲשֵׂה אֶת־קֳרָבָן הָעָם וְכִפֹּר בַּעֲדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה:

איל. קֳרָבָן הָעָם • שְׁעִיר עִזִּים וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ. כָּל מְקוֹם
שֶׁנֶּאֱמַר "עֵגֶל", בֶּן שָׁנָה הוּא, וּמִכָּאן אֵתָּה לְמַד.

כ"י • קָרֵב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ • שְׁהִיָּה אַהֲרֹן בּוֹשׁ וַיֵּרָא
לְגִשְׁתָּ. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: 'לָמָּה אַתָּה בּוֹשׁ? לָכֵף
נִבְחַרְתָּ!'. אֵת חֲטָאתְךָ • עֵגֶל בֶּן בָּקָר. וְאֶת־עֲלֹתְךָ •

ח וְקָרֵב אַהֲרֹן לְמִדְבַּחַת וְנָכַס יָת עֵגֶלֶא
דְּחֲטָאתָא דִּי לַה:

(ח) וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֵגֶל
הַחֲטָאת אֲשֶׁר־לוֹ:

ט וְקָרִיבוּ בְנֵי אַהֲרֹן יָת דָּמָא לַה וּטְבַל
אֶצְבָּעָה בְּדָמָא וַיִּהַב עַל קֳרָנֵת מִדְבַּחַת וְיָת
דָּמָא אָרִיק לִיסוּדָא דְּמִדְבַּחַת:

(ט) וַיִּקְרְבוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעוֹ
בַּדָּם וַיִּתֵּן עַל־קֳרָנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־הַדָּם יִצֹק
אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ:

י וַיִּתֵּן תְּרֵבָא וַיִּתֵּן כְּלִיתָא וַיִּתֵּן חֲצָרָא מִן כִּבְדָּא
מִן חֲטָאתָא אֶסְפֵּי לְמִדְבַּחַת כָּמָא דִּי פִקִּיד יי
יָת מִשָּׁה:

(י) וְאֶת־הַחֶלֶב וְאֶת־הַכֶּלֶיֹת וְאֶת־הַיִּתְרֹת מִן־הַכֶּבֶד
מִן־הַחֲטָאת הַקָּטִיר הַמִּזְבֵּחַה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:

יא וַיִּתֵּן בִּשְׂרָא וַיִּתֵּן מִשְׁכָּא אֹקִיד כְּנוֹרָא
מִכְבָּרָא לְמִשְׁרִיתָא:

(יא) וְאֶת־הַבֶּשֶׂר וְאֶת־הָעוֹר שָׂרָף בְּאֵשׁ מְחִוִּין
לְמַחֲנֶה:

כ"י • וְאֶת־הַבֶּשֶׂר וְאֶת־הָעוֹר וְגו' • לֹא מְצִינוּ חֲטָאת חִיצוֹנָה נִשְׂרָפֶת אֱלָא זֶה וְשֵׁל מְלוֹאִים; וְכֵלֶן עַל־פִּי
הַדְּבָר.

בעל הטורים

על חטאתינו" (תהלים עט, ט). לומר: כמו
שֶׁקָרַב מִכְפָּר עַל חֲטָא, בֶּן קִטְרֹת
מִכְפָּר עַל חֲטָא. תורה ח

בְּקִרְבֵי הַשּׁוֹר, בְּשִׁבְלֵי חֲטָא הָעֵגֶל.
וְכִפֹּר. ג' בְּמִסְוֶרָה. הָבָא, וְאִידָּה: "וְכִפֹּר
עֲלֵיהֶם" (במדבר יז, יא) גְּבִי קִטְרֹת, "וְכִפֹּר

(ז) קָרֵב אֶל הַמִּזְבֵּחַ. ב' תִּגִּין עַל רִי"ש.
שְׁהִיָּה אַהֲרֹן מִתְבַּיֵּשׁ וַאֲמַר לוֹ מֹשֶׁה:
"אֲשֶׁר־תִּבְחַר וְיִתְקַרֵּב" (תהלים סח, ד). קָרֵב
כִּי בָּךְ בִּחָר ה'! וְעוֹד, שֶׁנֶּרְאָה לוֹ הַמִּזְבֵּחַ

(יב) וַיִּשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה וַיִּמָּצְאוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן אֵלָיו
אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
כִּי־יִמָּצְאוּ • לְשׁוֹן הַשֹּׁטָה וְהַזְמָנָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 54)

לְשׁוֹן הַשֹּׁטָה וְהַזְמָנָה (רש"י ט, יב) כָּאן נֶאֱמַר "וַיִּמָּצְאוּ",
וְאֵלּוּ בַּחֲטָאת נֶאֱמַר "וַיִּקְרִיבוּ". וְנִשְׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה זְרִיקַת דָּם
הַחֲטָאת הִיְתָה בְּאֻמְצָעוֹת טְבִילַת הָאֻצָּבַע בְּדָם, וְאֵלּוּ זְרִיקַת
דָּם הָעוֹלָה הִיְתָה בְּאֻמְצָעוֹת כָּלִי שָׁבוּ וְנָתַן הַדָּם. לָכֵן נֶאֱמַר
אֻצָּבַע.

(יג) וְאֶת־הָעֵלָה הַמָּצִיאוּ אֵלָיו לְנִתְחִיָּה וְאֶת־הָרֹאשׁ
וַיִּקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

(יד) וַיִּרְחֹץ אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת־הַפְּרָעִים וַיִּקְטֹר עַל־
הָעֵלָה הַמִּזְבֵּחַ:

(טו) וַיִּקְרַב אֶת קָרְבֵּן הָעֵם וַיִּקַּח אֶת־שְׁעִיר הַחַטָּאת
אֲשֶׁר לָעֵם וַיִּשְׁחָטוּהוּ וַיַּחַטְּאוּהוּ כְּרֹאשׁוֹן:
כִּי־יִחַטְּאוּהוּ • עֲשֵׂהוּ כְּמִשְׁפַּט חַטָּאת. כְּרֹאשׁוֹן • כְּעֵגֶל שָׁלוֹ.

(טז) וַיִּקְרַב אֶת־הָעֵלָה וַיַּעֲשֶׂה כְּמִשְׁפָּט:

כִּי־יַעֲשֶׂה כְּמִשְׁפָּט • הַמִּפְרֹשׁ בְּעוֹלַת נִדְבָה בְּ"וִיקָרָא" (ביצה כ).

♦ יום שני י"ח אדר ב' ♦

(יז) וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כַּף מִמֶּנָּה וַיִּקְטֹר
עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבֹּקֶר:

כִּי־יִמְלֵא כַּף • הִיא קָמִיצָה. מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבֹּקֶר • כָּל אֵלָה עֲשֵׂה אַחֵר עוֹלֹת הַתָּמִיד.

(יח) וַיִּשְׁחַט אֶת־הַשּׁוֹר וְאֶת־הָאֵיל זֶבַח הַשְּׁלָמִים
אֲשֶׁר לָעֵם וַיִּמָּצְאוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ
עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

(טז) וַיַּעֲשֶׂה. ב' במסורה. הקא, ואיך: (שמואל ב' יב, ג-ד). פירוש: "וַיַּעֲשֶׂה" וְאֶת הַכֶּבֶשׂה יִשְׁלַח אֲרֻבָּתִים" (שם שם,
וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ הַקָּא אֵלָיו" גבי דור, כְּמִשְׁפָּט", שְׁהוּא בְּעֶצְמוֹ חֵרֶץ מִשְׁפָּטוֹ – תורה יז
בְּעֵינֵינוּ וְלִרְשׁ אֵין כָּל כִּי אִם כְּבִשָּׁה

שיעור יומי ליום שני י"ח אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום – ט – פרשת שמini לא

(יט) וְאֶת־הַחֲלָבִים מִן־הַשּׁוֹר וּמִן־הָאֵיל הָאֵלֶּיָּהּ יֵט וְיֵת תִּרְבֵּיָא מִן תוֹרָא וּמִן דְּכָרָא אֲלִיתָא וְחִפִּי גִוָּא וְכִלְיָתָא וְחִצֵּר כְּכָדָא:

וְהַמִּכְסָּה וְהַפְּלִיָּת וְיִתְרַת הַכֶּבֶד:

כז"י • וְהַמִּכְסָּה • חֶלֶב הַמִּכְסָּה אֶת הַקָּרֵב.

(כ) וַיִּשְׁיֹמוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־הַחֲזוֹת וַיִּקְטֹּר הַחֲלָבִים הַמִּזְבֵּחַ:

כ וַיִּשְׁיֹאוּ יֵת תִּרְבֵּיָא עַל חֲדוּתָא וְאַסְק תִּרְבֵּיָא לְמִדְבָּחָא:

כז"י • וַיִּשְׁיֹמוּ אֶת הַחֲלָבִים עַל־הַחֲזוֹת • לְאַחַר הַתְּנוּפָה, נִתְּנָן כֹּהֵן הַמִּזְבֵּיךְ לְכַהֵן אַחֵר לְהַקְטִירָם, נִמְצָאוּ הַעֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה.

(כא) וְאֵת הַחֲזוֹת וְאֵת שֹׁק הַיָּמִין הַנִּיף אֶהְרֹן תִּנּוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה:

כא וְיֵת חֲדוּתָא וְיֵת שׁוֹקָא דִּימִינָא אֶהְרֹן אֲרַמָּא קָדָם יְיָ כְּמָא דִּי פִקִּיד מֹשֶׁה:

(כב) וַיֵּשֶׂא אֶהְרֹן אֶת־יָדָיו אֶל־הָעַם וַיְבָרֲכֵם וַיִּרְדּוּ מַעֲשֵׂת הַחֲטָאֹת וְהָעֲלָה וְהַשְׁלָמִים:

כב וַיִּבְרָא אֶהְרֹן יֵת דְּיִדָּוֵי יֵת יְדוּהִי עַל עַמָּא וַיְבָרְכֵנוּ וַיִּנְחַת מִלְמַעְבַּד חֲטָאָתָא וְעֲלָתָא וְנִכְסַת קוּדְשִׁיא:

כז"י • וַיְבָרְכֵם • בְּרַכַּת כֹּהֲנִים: יְבָרְכְךָ, יָאֵר, יֵשָׂא. וַיִּרְדּוּ • מַעַל הַמִּזְבֵּחַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי־שיחות כרך כב, עמוד 39 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

ברכת כהנים בפרשת שמini

ההלכה. כְּדַמּוּכָּח בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּשְׁ"ס ש' וַיְבָרְכֵם קָאֵי עַל מִצְוֹת בְּרַכַּת כֹּהֲנִים].

דְּהַנָּה, הַשְׂרָאָת הַשְׂכִּינָה בְּמִשְׁכַּן הָיְתָה הוֹכְחָה עַל כִּפְרַת חֲטָא הָעֵגֶל, וְכִמּוֹ שְׁכַתֵּב רַש"י עַל הַפָּסוּק מִשְׁכַּן הָעֵדוּת (סוף פרשת פקודי) "עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל שְׁוִיתוּ לָהֶם הַקֶּבֶ"ה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, שֶׁהָיָה הַשְׂרָה שְׂכִינָתוֹ בִּיְהוּדָה".

וְזֶהוּ וְתוֹכֵן הַבְּרָכָה שֶׁבִּירַךְ אֶהְרֹן אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **יְבָרְכֶה ה'** – הַבְּרָכָה תִּגְעֵי מִהַקֶּבֶ"ה בְּעַצְמוֹ, שֶׁאַחֲרֵי כִפְרַת חֲטָא הָעֵגֶל, הוֹדִיעַ הַקֶּבֶ"ה שֶׁ"פָּנִי יִלְכוּ" – "אֲנִי בְּעַצְמִי" (תשא לג, יד ורש"י שם).

יָאֵר – "יִרְאֶה לָךְ פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת" (רש"י נשא ו, כה), וְהֵינּוּ שֶׁתִּשְׁכַּח וְתִשְׁרָה הַשְׂכִּינָה בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְהוּא עַל־יְדֵי ש' **יֵשָׂא** – "יִכְבּוֹשׁ כְּעֹסוֹ" (רש"י שם, כו), הֵינּוּ שֶׁיִּכְפֹּר הַקֶּבֶ"ה עַל חֲטָא הָעֵגֶל.

וישא אהרן את ידיו גו' ויברכם

וַיְבָרְכֵם – בְּרַכַּת כֹּהֲנִים, יְבָרְכְךָ, יָאֵר, יֵשָׂא (ט, כב). וּבְפִירוּשׁ רַש"י

בְּמִפְרָשִׁים הִקְשׁוּ עַל פִּירוּשׁ רַש"י: א. הָיָה עַל מִצְוֹת בְּרַכַּת כֹּהֲנִים נִצְטוּוּ רַק לְקַמֵּן בְּפִרְשַׁת נִשָּׂא, וּמִדּוּעַ מִפְרָשׁ שֶׁהַבְּרָכָה כָּאֵן הִיא בְּרַכַּת כֹּהֲנִים. ב. מִדּוּעַ מִפְרָשׁ "יְבָרְכְךָ יָאֵר יֵשָׂא", הָיָה פְּשִׁטָּא שֶׁבְּרַכַּת כֹּהֲנִים כּוֹלֶלֶת ג' בְּרָכוֹת אֵלּוּ. וְתִרְצוּ בְּכַמָּה אוֹפְנִים (רַאה רַמב"ן, שְׁפַתֵי חֲכָמִים, מִשְׁכִּיל לְדוֹד, וְעוֹד).

וְיֵשׁ לֹמֵר בְּזֶה, דְּחִדָּא מִתּוֹרַצַּת בְּחִבְרִיתָהּ; וְהַפְנָה ב' וַיְבָרְכֵם, הִיא לֹא שְׂקִים אֶהְרֹן אֶת מִצְוֹת בְּרַכַּת כֹּהֲנִים, אֲלֹא שֶׁבְּחֹר אֶהְרֹן **בְּרָצוֹנוֹ** לְבָרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ עַת בְּפִסּוּקֵי בְרַכַּת כֹּהֲנִים, "יְבָרְכְךָ, יָאֵר, יֵשָׂא" [לְהַעֲרִי, שֶׁזֶּהוּ רַק לְרַש"י הַמִּפְרָשׁ "פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא", מִה־שְּׁאִינֶכָן בְּדִרְךְ

בעל הטורים

עוֹלָה, שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת לז, כד) "בְּעֹלֶתְךָ לְרָאוֹת". שְׁלֹם – כְּנֶגֶד שְׁלָמִים. תוֹרָה כג

וַיְבָרְכֵם. ג' בְּרָכוֹת כְּנֶגֶד ג' מִינֵי קְרִבְנוֹת: **יְבָרְכְךָ** – כְּנֶגֶד חֲטָאָת, וַיִּשְׁמְרֶךָ מִן הַחֲטָא, שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת א' ב, ט) "רִגְלִי חֲסִידוֹ וְשֹׁמֵר". **יָאֵר** – כְּנֶגֶד

(כא-כב) תְּנוּפָה. וְסִמִּיךְ לִיהּ וַיֵּשָׂא וְגו' יְדִי. שֶׁהַנִּשָּׂא כְּפִיּו צָרִיךְ לְהִנִּיף בְּיָדָיו. וַיֵּשָׂא אֶהְרֹן אֶת יְדָיו. בְּגִימַטְרִיא: זְכָה בְּמַתְנֵת בְּהוֹנָה.

(כג) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-אַהֲלֵ מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ
אֶת-הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד-יְהוָה אֶל-כָּל-הָעָם:
כג ועל משה ואהרן למשכן זמנא ונפקו
וברכו ית עמא ואתגלי יקרא די ל כל
עמא :

נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה
לישראל. ויצאו ויברכו את-העם. אמרו: "ויהי
נעם ה' אליהנו עלינו" (תהלים ז), 'יהי רצון שתשרה
שכינה במעשה ידיכם'. לפי שכל שבעת ימי
המלוואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו
בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים
ואומרים למשה: 'משה רבנו, כל הטרח שטרחנו,
שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתפכר לנו עון העגל'!
לכך אמר להם: "זה הדבר אשר-צוה ה' תעשו וירא
אליכם כבוד ה'", אהרן אחי פדאי וחשוב ממני,
שעל-ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם
ותדעו שהמקום בחר בו.

כ"י וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְגו' • למה נכנסו? מצאתי
בפרשת מלוואים בברייתא הנוספת על 'תורת כהנים'
שלנו: למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה
הקטרת. או, לא נכנס אלא לדבר אחר? הריני דן
ירדה וביאה טעונות ברכה: מה ירדה מעין עבודה,
אף ביאה מעין עבודה. הא למדת, למה נכנס משה
עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת. דבר אחר:
פיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל
המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער
ואומר: 'יודע אני שפעם הקדוש-ברוך-הוא עלי,
ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל! אמר לו למשה:
'משה אחי, כך עשית לי, שנכנסתי ונתבישתי? מיד

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 237)

השתלשלות. אף ביום השמיני היתה השפאה זו מצד
הקב"ה, ולכן נמשכה בחינה שלמעלה מסדר השתלשלות.
ובהתאם לכלל שכל הגבוה יותר, יורד למטה יותר - הגיע
הגלוי גם ל'עם'.

וירא כבוד ה' אל כל העם (ט, כג) 'עם', מלשון גחלים
עוממות, מורה על בחינה נמוכה. בשבעת ימי המלוואים
היתה השפאת השכינה על ידי עבודת **ישראל** (הקרבנות
קרבנות), ועבודת המטה ממשיכה אור מסדר

♦ יום שלישי י"ט אדר ב' ♦

כד ונפקת אשתא מן קדם יי ואכלת על
מדבחא ית עלתא וית תרביא וחזא כל עמא
ושבחו ונפלו על אפיהון :

(כד) וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ
אֶת-הַעֹלָה וְאֶת-הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל-הָעָם וַיִּזְנוּ וַיִּפְּלוּ
עַל-פְּנֵיהֶם:

כ"י וַיִּרְצוּ • כתרנומו.

אונסיכו בני אהרן נדב ואביהוא גבר
מחיתיה ויהבו בהן אשתא ושויאו עליה
קטרת וקריבו קדם יי אשתא נוקריא די לא
פקיד יתהון :

י (א) וַיִּקְחוּ בְנֵי-אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֲתָתוֹ
וַיִּתְּנוּ בָהֶן אִשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קֹמֶרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי
יְהוָה אִשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 99)

(קטרת מלשון התקשרות) עד **שלא נזקקו לצווי**: כל
מעשיהם היו **בדרך ממילא** בהתאמה מלאה לרצון ה', כי
רצונו הפך לרצונם שלהם.

אשר לא צוה אותם (י, א) כתב ב'אור החיים', שבני אהרן
מתו מ'כלות הנפש', תשווקה עזה להקב"ה. ויש לשאל, הרי
קתיב "אשר לא צוה אותם", ומשמע שעברו על רצון ה'.
ויש לומר, שהיו בדרך-ה' של התקשרות והתחברות לה'

בעל הטורים

י (א) **אשר לא צוה**. אין לומר לא צוה להביא, אלא פירושו: אשר צווי של השמים אשר לא צויתני" (דברים יז, להביא אש זרה וגם לא צוה שלא "לא" צוה אותם. וכן "לכל צבא א. תורה ב

(ב) וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי יְהוָה:

שאַחַר מִיתָתָן הַזֶּהִיר הַנוֹתָרִים שֶׁלֹּא יִכְנָסוּ שְׂתוּיֵי יָיִן לַמִּקְדָּשׁ. מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן בֵּית וְכו', כִּדְאִיתָא בְּ"וִיקְרָא רַבָּה".

וְכֵן וַתֵּצֵא אִשׁ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא מָתוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן אֲלֵא עַל־יְדֵי שִׁהוּרוֹ הַלֵּכָה בְּפָנֵי מֹשֶׁה רַבֵּן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שְׂתוּיֵי יָיִן נִכְנָסוּ לַמִּקְדָּשׁ. תַּדַּע,

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת שמני, מברכים החודש אייר תשכ"ו)

הַמַּלְכִּים הַקָּבָ"ה, וְכֵן דְּמוּחֵי בְּמִחוּג קָמִי מִלְכָּא וְכו' - שְׁצִירָה לְהִיּוֹת בְּתַכְלִית הַבִּיטוּל "כְּעֶבְדָּא קָמִי מְרִיָּה", אָבִל עֲבוּדָתוֹ וְיִגִּיעָתוֹ בַּתּוֹרָה צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת בְּאוֹפֶן ד' שְׂתוּיֵי יָיִן" שֶׁכָּל מִצִּיאוֹתוֹ מִמּוֹלָת וּחְדוּרָה בְּשֶׁכָּל הַתּוֹרָה.

- וְכֵן שְׁמֻצֵּינֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֵילְעָאִי שְׁאִמְרָה לוֹ מְטוֹרֵנִיתָא, שְׁפָנִיו הָיוּ דּוֹמִים לִפְנֵי "שְׂתוּי יָיִן". וְאָמַר לֵה רַבִּי יְהוּדָה שְׁזָהוּ לִפִּי שֶׁתִּלְמוּדוֹ מִצִּי בִּידוֹ - וְהִינוּ דְּזָה שֶׁבְּגִשְׁמִיּוֹת הָיָה נִרְאֶה כ' שְׂתוּי יָיִן", הָרִי זֶה מִפְּנֵי שֶׁהִגְשְׁמִיּוֹת שֶׁלּוֹ הָיָה כְּפִי הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁלוֹ, וּבְרוּחָנִיּוֹת הָיָה "שְׂתוּי יָיִן" - חֲדוּר בְּהִבְנַת הַתּוֹרָה -

וְהִנֵּה זֶה שְׁבֻמֵּן הַתַּפְּלָה (בַּמִּקְדָּשׁ), מִתְבַּטֵּל הָאֲדָם מִמִּצִּיאוֹתָיו לְגִמְרֵי כְּנָל - הָרִי זֶה נוֹתֵן כֹּחַ וּפּוֹעֵל שְׂגָם עֲבוּדָתוֹ אַחֲרֵיכֶּךָ בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה בְּשֶׁכָּלוֹ הוּא, תִּהְיֶה בְּבִיטוּל הָרֹאִי, עִם שֶׁהָיָה גַם בְּהִבְנָה וְהִשָּׁגָה כְּדָבָרֵי.

אֲמַנָּם נִשְׁאַלְתָּ הַשְּׂאֵלָה: אִיךָ יִתְּנֵן הַחִיבוּר שֶׁל שְׁנֵי הַפְּסִקִּים בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה: הִרְגֵּשׁ שֶׁכָּלוֹ וְהִבְנָתוֹ שֶׁל הַלּוּמָד, וּבִיטוּל מִצִּיאוֹתָיו וְכו'? - הַתְּשׁוּבָה נִיתְּנָת בְּהִמְשָׁךְ פִּירוּשׁ רַש"י לַהֲלֹן: "מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן־בֵּית וְכו'" - מִפְּנֵי שֶׁהִמְדוּבָר בְּבִיטוּל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה "בֶּן־בֵּית" שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּבָ"ה, הָרִי הוּא יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לָהֶם הַכֹּחַ לְחַבֵּר ב' הַהִפְסִקִּים, שְׁיִכְלוּ לְלַמּוֹד בְּהִבְנָה וְהִשָּׁגָה, וּבִיחַד עִם זֶה לְהִיּוֹת בְּבִיטוּל הַמִּתְאִים וְכו': עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִפְעֲלוּ אֶת הַחִיבוּר (דָּב' הַהִפְסִקִּים) שֶׁל עוֹלָם וְאֵלֶּקֶת, הַעוֹלָם מִתְנַהֵּג עַל־פִּי פֶסֶק־דִּין שֶׁל הַלּוּמָד וּמִסְקָנָתוֹ בְּלִימּוּדוֹ, וְכִדְרִשְׁתָּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל הַפֶּסֶק לֹא־ל גּוֹמֵר עָלֶי, וּמִקְרָב עַל־יְדֵי־זֶה אֶת קִיּוֹם הַיְעוּד "וְנִגְלָה כְּבוֹד הוֹי" וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר יִחְדְּדוּ כִּי פִי הוֹי דָּבָר". בְּבִיאַת מִשִּׁיחַ צִדְקָנוּ.

עִם הִיּוֹת שֶׁמְדוּרְגָתָם שֶׁל נָדָב וָאֲבִיהוּא הָיָה נַעֲלִית בִּיּוֹתָר, וְעַד כְּדִיכֶּךָ שְׁאִמְרָה מֹשֶׁה לְאֶהֱרֹן: "שֶׁהֵם גְּדוֹלִים מִמֶּנִּי וּמִמֶּנִּי", וְהַקָּבָ"ה קִרְאָם "בְּקָרוֹבִי - בְּבַחֲרִירִי", בְּכָל זֹאת נִעְנְשׁוּ בַּעֲוֹנָת חֲמוּר בִּיּוֹתָר, בְּגִלְל הַעֲדָר ה"בִּיטוּל" הָרֹאִי לְרַבָּם - שִׁהוּרוֹ הַלֵּכָה בְּפָנֵיו.

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר - לְמִוֹת כְּחוֹ הַרְבּ בַּתּוֹרָה כְּנָל - הוּא הָאוֹמֵר ש"הָאוֹמֵר דָּבָר שֶׁלֹּא שָׁמַע מִפִּי רַבּוֹ, גּוֹרֵם לְשִׁכְנוּתָה שֶׁתִּסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל", שֶׁהַבִּיטוּל לְרַבּוֹ הוּא דָּבָר הַנּוֹגֵעַ לְגִילּוֹי הַשִּׁכְנוּת לְכָללּוֹת יִשְׂרָאֵל.

וּמִזֶּה הַהוֹרָאָה, שָׁאֵל יֹאמֵר אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל: לְמַדָּן אֲנִי וְתִלְמִיד־חֶכֶם הַנֵּנִי, וְאִיךָ אֶהְיֶה בְּטֵל לְרַב וּלְחַפּוֹת שְׁיִוְרָה לִי הַהִלְכָה בַּתּוֹרָה, וְכֵן בְּהִלְכוֹת עוֹלָם, וְהַדָּרָךְ אֲשֶׁר אֵלַף בָּהּ בַּעֲבוּדַת ה' - וְהִלָּא בְּכּוֹחֵי הַלּוּרוֹת לַעֲצָמִי!

- כִּי מִי לֵנוּ גְדוֹל כְּנָדָב וְאֲבִיהוּא, וּבְכָל־זֹאת זֶה הָיָה כָּל חֻטָּאִים, "לֹא מָתוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן אֲלֵא עַל־יְדֵי שִׁהוּרוֹ הַלֵּכָה בְּפָנֵי מֹשֶׁה רַבֵּן", וְעַד כְּדִי כֶּךָ - שֶׁזֶּה נּוֹגֵעַ לֹא רַק לָהֶם, אֲלֵא שְׁגוּרָם לְהִפָּךְ הַעֲנִין שֶׁל גִּילּוֹי הַשִּׁכְנוּת בְּיִשְׂרָאֵל.

לְאִידֶךָ גִּיסָא: דּוֹרְשִׁים מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד שְׁלִימּוּד הַתּוֹרָה שֶׁלוֹ יְהִי דְּוָקָא בְּהִבְנָה וְהִשָּׁגָה בְּשֶׁכָּלוֹ הוּא - וְעַד שֶׁכָּל כּוֹל יְהִי חֲדוּר בְּהִבְנַת הַתּוֹרָה.

- וְזֶהוּ שְׁמֻמְשִׁיךְ רַש"י וְאוֹמֵר "רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר שְׂתוּיֵי יָיִן נִכְנָסוּ לַמִּקְדָּשׁ": יָיִן הוּא בְּחִינַת בִּינָה - הִבְנָה וְהִשָּׁגָה, ו"שְׂתוּיֵי יָיִן" פִּירוּשׁוֹ שֶׁהָיוּ מְלָאִים וּחְדוּרִים הִבְנָה וְהִשָּׁגָה, וְהַחֻטָּא הוּא - שֶׁנִּכְנָסוּ לַמִּקְדָּשׁ בְּצִיּוּר זֶה: הַחֶסְרוֹן שֶׁל "שְׂתוּיֵי יָיִן" אֵינוֹ אֲלֵא בַּעַת הַפְּנִיסָה לַמִּקְדָּשׁ - אָבִל עֲבוּדַת הָאֲדָם לְקוֹנוֹ כְּשֶׁאֵינוֹ בַּמִּקְדָּשׁ, הָרִי אֲדָרְבָּה, צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּהִבְנָה וְהִשָּׁגָה:

מִקְדָּשׁ הוּא עֲנִין הַתַּפְּלָה, שְׁאֵז עוֹמֵד הָאֲדָם לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יב עמ' 51)

הַקְטִירוֹ קִטְרֶת בְּנִגּוּד לְצוּרֵי ה'. וְיֵשׁ לוֹמֵר, דְּהִנֵּה לְעִיל בְּסֻמוֹךְ נֹאמֵר לְגַבִּי הַשְּׂרָאָת הַשִּׁכְנוּת "וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי ה'";

שִׁהוּרוֹ הַלֵּכָה בְּפָנֵי מֹשֶׁה . . שְׂתוּיֵי יָיִן נִכְנָסוּ לַמִּקְדָּשׁ (רש"י י, ב) יֵשׁ לְתַמּוּהָ, הָרִי הַחֻטָּא מִפְּרָשׁ בְּתַיִב - הֵם

בעל הטורים

דְּבָרִים: אִשׁ זָרָה, הוֹרוּ בְּפָנֵי רַבָּם, שְׂתוּיֵי יָיִן, בָּנִים לֹא הָיוּ לָהֶם, נִתְּנוּ עֵינֵיהֶם בַּפְּרָנְסוֹת, לֹא נִטְלוּ עֲצָה. תוֹרָה ג	בְּחֻטְמִיהֶם. וַתֹּאכַל אוֹתָם. אוֹתָם בְּגִימְטְרִיא: זֶה הַנֶּפֶשׁ. אוֹתָם. מֶלֶא וְיִי. שְׁחָטָאוּ בְּשִׁשָּׁה	בְּגִימְטְרִיא: ה'. בְּגִימְטְרִיא: יֵצֵאָה מִקְדָּשׁ הַקְדָּשִׁים. וַתֹּאכַל. בְּגִימְטְרִיא: זֶה שְׁנֵי חוּמִין. כְּמִין שְׁנֵי חוּטִין שֶׁל אִשׁ שֶׁנִּכְנָסוּ
---	--	---

ומזה שלשון זה עצמו מופיע גם בבני אהרן, מוכח שאף גבולותם גרמה גלוי השכינה. לכן מפרש שהעבודה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יב, עמוד 49 - מתוך "לקראת שבת")

בני ביתו של הקב"ה

פנותו רק לצנן לדברי המדרש, הנה ליה לקצר ולומר "משל למלך וכו' כדאיתא בויקרא רבה", ואם ברצונו להודיע גם את תוכן המשל, הרי אין די בתחלת המשל שהביא? ויש לומר, דבדבריו אלו מתרץ מפני מה נענשו נדב ואביהוא, והרי לא נצטוו על האסור דשתיית יין, ועל זה תירץ ממשל למלך שהיה לו בן בית, דזה שהענישו המלך, אף-על-פי שלא הוזהר על כך, הוא מפני שבהיותו "בן בית" של המלך היה צריך להבין מעצמו - גם מבלי אזהרה מפורשת - שהנהגה זו היא הפך רצונו של המלך. ועל-דרך-זה בענינו, מכיון שבני אהרן היו בני ביתו של הקב"ה "בקרובי אקדש", הנה מעצמם ידעו הנהגות ביתו, גם כשלא נצטוו על זה בפרוש.

ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וגו'

ותצא אש - . . רבי ישמעאל אומר שתניי יין נכנסו למקדש, תדע שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתניי יין למקדש, משל למלך שהיה לו בן בית וכו' כדאיתא בויקרא רבה (יב, ובפירוש רש"י) משל למלך שהיה לו בן בית נאמן, מצאו עומד על פתח חנויות והתני את ראשו בשתיקה, ומנה בן בית אחר תחתיו, ואין אנו יודעים מפני מה הרג את הראשון, אלא ממה שמצוה את השני ואמר לא תכנס בפתח חנויות, אנו יודעים שמתוך כך הרג את הראשון. (ויקרא רבה) וצריך להבין מהי פונת רש"י בהעסקתו מדברי המדרש "משל למלך שהיה לו בן בית וכו'", דממה-נפשו, אם

(ג) ויאמר משה אל-אהרן הוא אשר-דבר יהוה! לאמר בקרבי אקדש ועל-פני כל-העם אפבד וידם אהרן:

ומה שכתב קבל? שנתחדד עמו הדבור, שנאמר לו לבדו פרשת שתניי יין. בקרבי. בבחירי. ועל-פני כל-העם אפבד. כשהקדוש-ברוך-הוא עושה דין בצדיקים מתירא ומתעלה ומתקלס; אם כן באלו, כל-שכן ברשעים. וכן הוא אומר: (תהלים סח) "נוכח אלהים ממקדשיך" - אל תקרי "ממקדשיך", אלא 'ממקדשיך'.

כ"י - הוא אשר-דבר וגו'. (ובחסים קטן) היכן דבר? "ונעדת שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי" (שמות כט). אל תקרי "בכבדי", אלא 'במכבדי'. אמר לו משה לאהרן: אהרן אחי! יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום, והייתי סבור: או בי או בך. עכשיו, רואה אני שהם גדולים ממני וממך! (ת"כ) וידם אהרן. (שם ושם) קבל שכתב על שתיקתו,

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש ח"ח ע' קנע)

ידיעת הרע יכולה לגרם נזק לאדם, ואלו בדרגות אלקיות שאין להם כל קשר לרע, אין ידיעת הרע גורמת לנזק. לכן משה ידע על ההולך להתרחש, כי משה הוא בבחינת אלקות שלמעלה מהעולם וידיעת הרע לא מזיקה לו. מה-שאין-כן אהרן עצם הידיעה הייתה יכולה להזיק לו, לכן לא ידע מההולך להתרחש.

ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אפבד וידם אהרן (ג) משמע מהפסוק שמשה ידע על מה שעומד להתרחש ואלו אהרן לא ידע. ויש לבאר הטעם לכך: מבאר בהסידות שמשה הוא "שושבינא דמלכא" - שתפקידו להמשיך אלקות בעולם. ואהרן הוא "שושבינא דמטרוניתא" - שתפקידו להעלות את העולם למעלה. עוד מבאר, שעצם

שיעור יומי ליום שלישי י"ט אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום - י - פרשת שמייני לה

ד ויקרא משה אל-מישאל ואל אלצפן בני עזיאל
אח אביהי דאחרן ואמר להן קריבו טולו
נת אחיכו מן קדם אפי קודשא למברא
למשריתא:
(ד) ויקרא משה אל-מישאל ואל אלצפן בני עזיאל
יד אחרן ויאמר אליהם קרבו שאו את-אחיכם
מאת פני-הקדש אל-מחוץ למחנה:

נשי"א דר אחרן • עזיאל אחי עמרם היה, שנאמר:
(שמות ו) "ובני קהת וגו'". שאו את-אחיכם וגו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות כרך יז עמוד 107 ואילך - מותין 'לקראת שבת')

המשימה של כל לוי

לחשוב, שמפיון ש"נתקדש קדש קדשים" עליו לעסוק רק
בעניני תורה וקדושה, אף בענינים הקשורים ב"סור מרע"
ו"לאפרושי מאיסורא" - מוטב שיעסקו בזה אלו שעדיין לא
נתקדשו קדש קדשים, ועדיין לא פרקו מעל צוארם
ההשבונות הרבים.
וזוה משמיענו הכתוב, שפדי "לא לערבב את השמחה",
שהעולם יהיה מוכן ומדור לשבתו יתברך, צריך להעביר
את המות מלפני הפלה, שלא לערבב את השמחה.
מצינו שבמעשה זה ד"העבר את המות" - נצטוו קרובי
המות, הלויים.
ומזה יש ללמוד הוראה נפלאה בעבודת האדם לקונו:
כתב הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) "לא שבט לוי בלבד
אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו
להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו כו' ופרק מעל צוארו
עול ההשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה
נתקדש קדש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונתתו כו' כמו שזכה
לכהנים וללויים".
והנה איש זה ש"נדבה רוחו אותו" והוא בבחינת "לוי", יכול

(ה) ויקרבו וישאם בכתנתם אל-מחוץ למחנה
כאשר דבר משה:
(ה) ויקרבו וישאם בכתנתם אל-מחוץ למחנה
כאשר דבר משה:

נשי"א בכתנתם • של מתים, מלמד שלא נשרפו בגדיהם, אלא נשמתם; כמין שני חוטין של אש נכנסו
לתוך חוטמיהם (סנהדרין נב. ת"כ).

ו יאמר משה לאהרן ולאעזר ולאיתמר
בניהי רישיכון לא תרבון פרוע ולבושיכון
לא תבצעון ולא תמותון ועל כל פנשתא יהי
רוגזא ואחיכון כל בית ישראל יכבון ית
יקדשתא די אוקיד יי:
(ו) ויאמר משה אל אהרן ולאעזר
ולאיתמר בניהי רישיכון לא תרבון פרוע
ולבושיכון לא תבצעון ולא תמותון ועל כל
פנשתא יהי רוגזא ואחיכון כל בית ישראל
יכבון ית יקדשתא די אוקיד יי:
(ו) ויאמר משה אל אהרן ולאעזר
ולאיתמר בניהי רישיכון לא תרבון פרוע
ולבושיכון לא תבצעון ולא תמותון ועל כל
פנשתא יהי רוגזא ואחיכון כל בית ישראל
יכבון ית יקדשתא די אוקיד יי:

נשי"א אל-תפרעו • אל תגדלו שער. מכאן, שאכל
אסור בתספורת. (מנ"ק יד ב) אכל אתם אל תערבבו
שמחתו של מקום. ולא תמותו • הא אם תעשו כן,

בעל הטורים

(ד) קרבו. יש בו ב' טעמים. מלמד
שלא קרבו אליהם להיכל, אלא הטילו
בהם חנית של ברזל וגררום והוציאו
אותם לחוץ. תורה ה
(ה) וישאם. ב' במסורה. "וישאם
בכתנתם", "וישאם בגי קיש אחיהם"
(דברי הימים א כ, כב). הנושא אשה חייב
להלבישה, כדכתיב (שמות כא, י) "בסותיה
וגו' לא יגרע". וזהו "וישאם בגי קיש"
- "וישאם בכתנתם", שפיון שששואם
נתחייבו בכתנותם. תורה ו
(ו) ויאמר משה אל אהרן ולאעזר
ולאיתמר בניהי רישיכון לא תרבון פרוע
ולבושיכון לא תבצעון ולא תמותון ועל כל
פנשתא יהי רוגזא ואחיכון כל בית ישראל
יכבון ית יקדשתא די אוקיד יי:

ז ומתברר ממשפן זמנא לא תפקון דילמא
תמותון ארי משח רבותא דני עליכון ועבדו
כפתגמא דמשה:

ח ומליל יי לאהרן למימר:

(ד) ומפתח אהל מועד לא תצאו פתחתו כי שמן
משחת יהוה עליכם ועשו כדבר משה: פ

(ה) וידבר יהוה אל-אהרן לאמר:

ט חמר ומרני לא תשתי את ובניך עמך
במעלכון למשפן זמנא ולא תמותון קנים
עלם לדריכון:

(ו) וישכר אל-תשת אתה ובניך אתך בבאכם
אל-אהל מועד ולא תמנו חקת עולם לדורתיכם:

ונאמר בקדוש ידים ורגלים: 'ביאת אהל מועד, מה
להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל-מועד, אף כאן
עשה גישת מזבח כביאת אהל-מועד.'

כשי"ז יין ושכר • יין פדרך שכרותו. בבאכם
אל-אהל מועד • אין לי אלא בבואם להיכל,
בגשתם למזבח מנין? נאמר כאן 'ביאת אהל-מועד',

י ולאפרשא בין קידשא ובין חלא ובין
מסאבא ובין דכא:

(ז) ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין
הטהור:

כשי"ח ולהבדיל • כדי שתבדילו בין עבודה קדושה למחללת. הא למדת, שאם עבד — עבודתו פסולה (זכחים
י. ת"כ).

יא ולא לפא ית בני ישראל ית כל קמנא די
מליל יי להון בידא דמשה:

(ח) ולהורת את-בני ישראל את כל-החקים אשר
דבר יהוה אליהם ביד-משה: פ

ולא תמתו" (במדבר יח). כהנים בעבודתם במיתה, ואין
חקמים בהוראתם במיתה.

כשי"ט ולהורת • למד שאסור שכור בהוראה (ת"כ). יכול
יהא תיב מיתה? תלמוד לומר: "אתה ובניך אתה..."

בעל הטורים

זה, שהביא וללה בעולם, כמאן דאמר
(ויקרא רבה כ, ו) שתניי יין היו ולכך מתו.
יין ושכר. וסמך ליה ולהבדיל,
שמבדילין על היין.
חלל. ב' במסורה. "בין הקדש ובין
החל", ואידך: "כבד אבן ונטל החול"
(משלי כו, א). כיון שנבדל בין קדש לחול
במוצאי שבת איכא "כבד אבן ונטל
החול", שאדם כבד במוצאי שבת
בשכיל נשמה שאבדה. תורה י
(יא) ולהורת. אותיות 'ולתורה'.
אליהם. בגימטריא: זה החלקה.
כיד משה. בגימטריא: היא
המקרא. תורה יב

שנצטוו ב"אל תפרעו".
ועל כל העדה יקצה. לפי שהיו
שלושי צבור, ושליח צבור ששעה סימן
רע לשולחיו.
ואחיהם כל בית ישראל יבבו את
השריפה. שתלמיד חכם שמת הכל
נעשים קרוביו. תורה ז
(ט) יין ושכר אל. נוטריקון: ו'אם
ש'תה כ'די ר'ביעית יין א'סור להורות.
תשת. נוטריקון: ת'פלת ש'כור
ת'ועבה.
אתה ובניך. בגימטריא: יצאו
החללים ובעלי מומין.
יין ושכר. אין פסוק מתחיל "יין" אלא

ולאיתמר. הפך פניו כנגד אהרן ודבר
עמו פה אל פה. ולכך כתיב "אל
אהרן". אבל לא הפך פניו כנגד אלעזר
ואיתמר, ולכך לא נאמר בהם "אל".
ולאיתמר בניו. פסיק. לומר, שאף הם
היו ראויים לישורף, אלא שפסקה מהם
הגזירה. וזה הוא שנאמר בסיני "וגם
הכהנים" (שמות יט, כב) ה' כהנים, אלו
אהרן וד' בניו, אלא שבזכות אהרן
ניצולו.
תפרעו. ב' במסורה. "אל תפרעו",
ואידך: "שמעו מוסר וחקמו ואל
תפרעו" (משלי ח, א). בשביל שלא שמעו
מוסר ופרעו, שהורו בפני רבם או
שהכניסו אש ורה, גרמו לנשואים

♦ יום רביעי כ' אדר ב' ♦

(יב) וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל אֱלֻעָזָר וְאֶל-אִיתָמָר בְּנֵי הַנּוֹתָרִים קָחוּ אֶת-הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאֹכְלוּהָ מִצֹּת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא:

יב ומליל משה עם אהרן ועם אלעזר ועם איתמר בנוי דאשתארו סיבו ית מנחתא דאשתארת מקרבנא דיי ואכלוה פטיר בסטר מדבחה ארי קדש קודשין היא:

את המנחה • אף-על-פי שאתם אוונגין, וקדשים אסורים לאונן. את-המנחה • זו מנחת שמעני ומנחת נחשון. ואכלוה מצות • מה תלמוד לומר? לפי שהיא מנחת צבור ומנחת שעה ואין פיוצא בה לדורות, הצרך לפרש בה דין שאר מנחות.

יב הנותרים • מן המיתה. מלמד, שאף עליהם נקנסה מיתה על עון העגל. הוא שנאמר: (דברים ט) "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו", ואין 'השמדה' אלא כלוי בנים, שנאמר: (עמוס ב) "ואשמיד פרוי ממעל"; ותפלתו של משה בטלה מחצה, שנאמר (דברים ט) "ואתפלל גם-בעד אהרן בעת ההוא". קחו

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ט עמ' 275)

בתפלה, כדי שגם מוחצה תספיק. ויש לפרש: על ידי אריכות התפלה מגיעים בדרגה עליונה יותר, ו'רגלי' הדרגה העליונה הם כנגד כל הדרגות שלמטה ממנה.

ותפלתו של משה בטלה מחצה (רש"י, יב) ספר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שמהר"י סלנטר שאל את הרבי מהר"ש, מדוע מאריכים חסידים כל-כך בתפלה, וענה, שידועה הפלוגתא אם תפלה עושה מוחצה או כלה, ולכן מאריכים

(יג) וְאֹכְלֹתָם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֹקֶךָ וְחֹק-בְּנֵיךָ הוּא מֵאִשֵּׁי יְהוָה כִּי-כֵן צִוִּיתִי:

יג ותיכלון יתה באמר קדיש ארי חלקך וחלק בניך היא מקרבנא דיי ארי כן אתפקדית:

יג וְחֹק-בְּנֵיךָ • אין לבנות חק בקדשים. כִּי-כֵן צִוִּיתִי • באנינות יאכלוה (ת"כ, זכחים קא) ♦

(יד) וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹאכְלוּ בְּמָקוֹם טָהוֹר אֹתָהּ וּבִבְנֵיךָ וּבְנִתֶיךָ אֲתָךְ כִּי-חֹקֶךָ וְחֹק-בְּנֵיךָ נָתַנוּ מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

יד וית חזיה תנופה ואת שוק התרומה תאכלו דאפרשומא תיכלון באמר דכי את ובניך ובנותיך עמך ארי חלקך וחלק בניך אתיהיבו מנקסת קודשאי דבני ישראל:

יג ואת חזה התנופה • של שלמי צבור. תאכלו בְּמָקוֹם טָהוֹר • וכי את הראשונים אכלו בְּמָקוֹם טָהוֹר? אלא, הראשונים שהם קדשי קדשים, הנזקקה אכילתם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ. אכל אלו אין צריכים תוך הקלעים, אכל צריכים הם להאכל תוך מחנה ישראל, שהוא טהור מלהפגס שם מצרעים (שם נח). מכאן,

שקדשים קלים נאכלין בכל העיר. אֹתָהּ וּבִבְנֵיךָ וּבְנִתֶיךָ • (ת"כ) אֹתָהּ וּבִבְנֵיךָ בְּחֶלֶק, אכל בנותיך לא בְּחֶלֶק, אלא אם תתנו להן מתנות, רשאות הן לאכל בְּחֶזֶה וְשׁוֹק. או אינו אלא אף הבנות בְּחֶלֶק? תלמוד לומר: "כִּי-חֹקֶךָ וְחֹק-בְּנֵיךָ נָתַנוּ" — חק לבנים ואין חק לבנות.

(טו) שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְחֲזֵה הַתְּנוּפָה עַל אִשֵּׁי הַחֲלָבִים יָבִיאוּ לַהֲנִיף תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לָךְ וּלְבִנְךָ אֲתָךְ לְחֹק-עוֹלָם בְּאִשֵּׁר צֹהַ יְהוָה:

טו שוקא דאפרשומא וחדאי דאפרשומא על קרבני תרביא יתון לארמא ארמא קדם יי ויהי לך ולבניך עמך לקדם עלם קמא די פקיד יי:

יג שוק התרומה וְחֲזֵה הַתְּנוּפָה • לשון "אשר הונף ואשר הורם". תנופה — מוליך ומביא, תרומה — מעלה ומוריד. ולמה חלקן הכתוב תרומה בשוק, ותנופה בְּחֶזֶה? לא ידענו, ששניהם בהרמה והנפה.

על אשׁי החלבים • מכאן שהחלבים למטה בשעת תנופה. וישוב המקראות שלא יכחישו זה את זה, כבר פרשתי שלשתן ב"צו את אהרן".

♦ יום חמישי כ"א אדר ב' ♦

טו וְיָת צִפְרָא דְחִטָּאָתָא מִתְבַּע תְּבַעֵי מִשָּׁה
וְהָא אֲתוּקָד וְרָגַז עַל אֱלֻעָזָר וְעַל אֵיתְמָר בְּנֵי
אַהֲרֹן דְּאַשְׁתָּאָרוּ לְמִימָר:

(מז) וְיָת | שְׁעִיר הַחֲטָאָת דְּרִשׁ דְּרִשׁ מִשָּׁה | וְהִנֵּה
שָׂרָף וְיִקְצֹף עַל-אֱלֻעָזָר וְעַל-אֵיתְמָר בְּנֵי
הַנּוֹתָרִם לֵאמֹר:

בְּמִנְחָה: "וְאֶכְלוּהָ מִצֹּת". דְּרִשׁ דְּרִשׁ • שְׁתֵּי דְרִישוֹת
הִלְלוּ: מִפְּנֵי-מָה נִשְׂרָף זֶה, וּמִפְּנֵי-מָה נֶאֱכָלוּ אֵלָיו?
כֶּף הוּא ב' תּוֹרַת כְּהֻנִּים' (ועיין זבחים ק"א הגידסא לא נאכלו אלו וכן
גורס הרא"ם הכי ומפני מה לא נאכלו) • **עַל-אֱלֻעָזָר וְעַל-אֵיתְמָר •**
בְּשִׁבִיל כְּבוֹדוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, הִפֵּךְ פָּנָיו כִּנְגַד הַכֹּהֲנִים
וְכַעֲס. לֵאמֹר • אָמַר לָהֶם: הִשְׁבִּיחוּנִי עַל דְּבָרִי!.

כ"י • שְׁעִיר הַחֲטָאָת • שְׁעִיר מוֹסְפֵי רֹאשׁ-חֹדֶשׁ.
וְשִׁלְשָׁה שְׁעִירֵי חֲטָאוֹת קָרְבוּ בּוֹ בַּיּוֹם: שְׁעִיר עֲזִים
וְשְׁעִיר נֶחֱשׁוֹן וְשְׁעִיר רֹאשׁ-חֹדֶשׁ. וּמִכֶּלֶן לֹא נִשְׂרָף
אֵלָּא זֶה. וְנִחְלָקוּ בְּדָבָר חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל (כת"ס), יֵשׁ
אוֹמְרִים: מִפְּנֵי טוֹמְאָה שְׁנִגְעָה בּוֹ נִשְׂרָף, וְיֵשׁ
אוֹמְרִים: מִפְּנֵי אֲנִינּוֹת נִשְׂרָף, לְפִי שֶׁהוּא קָדָשׁ דּוֹרוֹת;
אָבֵל בְּקֻדְשֵׁי שְׁעָה סָמְכוּ עַל מִשָּׁה, שֶׁאָמַר לָהֶם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמ' 182)

מִחֲלֻקַּת מִפְּנֵי שְׁאִין דְּעוֹת בְּנֵי אָדָם שְׁוֹת, וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁאֲחָד
מֵהֶם טוֹעָה. אָבֵל לֹאחֲרֵי שֶׁלְּמִדְּנֹה שֶׁסָּם שְׁטָעָה מִפְּנֵי הַכַּעַס,
יֵשׁ לְפָרֶשׁ כֵּן גַּם כָּאן.

וְיִקְצֹף עַל אֱלֻעָזָר וְעַל אֵיתְמָר (י, טו) בְּפִרְשֵׁת מִטּוֹת (לא,
כא) פִּרְשׁ רַש"י: "וְיִקְצֹף . . בָּא לְכַלֵּל פֶּעַס בָּא לְכַלֵּל טְעוֹת".
וְמָה שֶׁלֹּא כָּתַב כֵּן כָּאן – יֵשׁ לוֹמַר: הַחֲלּוּק בֵּין קָדָשׁ שְׁעָה
לְקָדָשׁ דּוֹרוֹת הוּא דְּבָר הַתְּלוּי בְּסִבְרָא, וּבִזְוָה אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה

י' מִדִּין לֹא אֶכְלֹתוּ יֵת חֲטָאָתָא בְּאַתֵּר קָדִישׁ
אַרִּי קָדָשׁ קוֹדֶשִׁין הִיא וְיָתָה יִהֵב לְכוֹן
לְסַלְחָא עַל חוֹבֵי כְּנִשְׁתָּא לְכַפֵּרָא עֲלֵיהוֹן
קָדָם יי:

(י) מִדּוּעַ לֹא-אֶכְלֹתֶם אֶת-הַחֲטָאָת בַּמָּקוֹם הַקָּדֹשׁ
כִּי קָדָשׁ קָדָשִׁים הוּא וְאַתָּה | נָתַן לָכֶם לִשְׂאֵת
אֶת-עֹנֶן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְהוָה:

אוֹתָהּ? . וְאַתָּה נָתַן לָכֶם לִשְׂאֵת וְגו' • שֶׁהַכֹּהֲנִים
אוֹכְלִים וּבָעֲלִים מִתְכַּפְּרִים. לִשְׂאֵת אֶת-עֹנֶן הָעֵדָה •
מִכָּאן לְמִדְּנֹה שְׁשְׁעִיר רֹאשׁ-חֹדֶשׁ הִיָּה, שֶׁהוּא מְכַפֵּר
עַל עֲוֹן טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁי, שֶׁחֲטָאָת שְׁמִינִי וְחֲטָאָת
נֶחֱשׁוֹן לֹא לְכַפֵּרָה בָּאוּ.

כ"י • מִדּוּעַ לֹא-אֶכְלֹתֶם אֶת-הַחֲטָאָת בַּמָּקוֹם
הַקָּדֹשׁ • וְכִי חוּץ לְקָדָשׁ אֶכְלוּהָ, וְהִלֵּא שְׂרָפוּהָ?!
וּמָהוּ אוֹמַר "בַּמָּקוֹם הַקָּדֹשׁ"? אֵלָּא אָמַר לָהֶם: שְׁמָא
חוּץ לְקָדָשִׁים יֵצְאָה וְנִפְסְלָה? . כִּי קָדָשׁ קָדָשִׁים
הוּא • וְנִפְסְלָת בְּיוֹצֵא, וְהֵם אָמְרוּ לוֹ: לֹא. אָמַר
לָהֶם: הוֹאִיל וּבַמָּקוֹם הַקָּדֹשׁ הִיָּתָה, מִדּוּעַ לֹא אֶכְלֹתֶם

יח הָא לֹא אֲתַעֲלֵ יֵת דְּמָה לְבֵית קוֹדֶשָׁא גִּזְאָה
מִיבֵל תִּיכְלוּן יָתָה בְּקוֹדֶשָׁא כְּמָא דִּי פְקֻדִית:

(יח) הֵן לֹא-הוּבָא אֶת-דְּמָהּ אֶל-הַקָּדֹשׁ פְּנִימָה אָכּוֹל
תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בְּקָדָשׁ כְּאִשֶּׁר צִוִּיתִי:

אף-עַל-פִּי שֶׁאַתֶּם אוֹנְנִים. כְּאִשֶּׁר צִוִּיתִי • לָכֶם
בְּמִנְחָה.

כ"י • הֵן לֹא-הוּבָא וְגו' • שֶׁאֵלּוּ הוּבָא הִיָּה לָכֶם
לְשִׂרְפָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכָל-חֲטָאָת אֲשֶׁר יוּבָא
מִדְּמָה וְגו'". אָכּוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ • הִיָּה לָכֶם לְאֶכְלָהּ

יט וּמִלִּיל אַהֲרֹן עִם מִשָּׁה הָא יוֹמָא דִּין
קָרִיבּוּ יֵת חֲטָאָתָהוֹן וְיָת עֲלִתְהוֹן קָדָם יי
וְעֲרֵעָא יְתִי עָקֹן כְּאֵלִין אֵלּוּ פּוֹן אֶכְלִית
חֲטָאָתָא יוֹמָא דִּין תִּמְשֹׁן קָדָם יי:

(יט) וַיִּדְבֹּר אַהֲרֹן אֶל-מִשָּׁה הֵן הַיּוֹם הַקָּרִיבּוּ אֶת
חֲטָאָתְכֶם וְאֶת-עֲלֹתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה וְתִקְרָאנָה אוֹתִי
כְּאֵלָּה וְאֶכְלֹתִי חֲטָאָת הַיּוֹם הַזֶּה בְּעִיטָב בְּעִיטָב יְהוָה:

מִשָּׁה קָצַף עַל אֱלֻעָזָר וְעַל אֵיתְמָר, וְאַהֲרֹן מְדַבֵּר?
הָא יְדַעְתָּ, שֶׁלֹּא הִיָּתָה אֵלָּא מִדְּרָף כְּבוֹד. אָמְרוּ: אֵינּוּ

כ"י • וַיִּדְבֹּר אַהֲרֹן • אֵין לְשׁוֹן "דְּבּוּר" אֵלָּא לְשׁוֹן
עֲז, שֶׁנֶּאֱמַר: (במדבר כא) "וַיִּדְבֹּר הָעָם וְגו'". אֶפְשָׁר,

בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברים לפניו, ואינו בדין שיהא תלמיד משיב את רבו. יכול מפני שלא היה באלעזר להשיב? תלמוד לומר: (שם לא) "ויאמר אלעזר הכהן אל-אנשי הצבא וגו'". הרי כשנצח, דבר לפני משה ולפני הנשיאים! זו מצאתי בספרי של פנים שני. הן היום הקריבו. מהו אומר? (זכחים קא) אלא, אמר להם משה: שמא ירקתם דמה אוננים, שהאונן שעבד חלל. אמר לו אהרן: וכי הם הקריבו,

שהם הדיוטות? אני הקרבתי, שאני כהן גדול ומקריב אונן. ותקראנה אתי באלה. אפלו לא היו המתיים בני, אלא שאר קרובים, שאני חייב להיות אונן עליהם כאלו, כגון כל האמורים בפרשת כהנים, שהכהן משמא להם. ואכלתי חטאת. ואם אכלתי, הייטב וגו'? היום. (שם) אכל אגניות לילה מתר, שאין אונן אלא ביום קבוצה. הייטב בעיני ה'. אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 106)

שעה לקדשי דורות. על כך השיב לו אהרן, שההוראה להקנות מאכלות אינה אלא לפני ה', במקום המזבח, אף אכילת הקרבנות אינה לפני ה' ולכן אין לאוכלם (מלבד קדשי שעה, שלגביהם היתה הוראה מיוחדת)..

אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות (רש"י י, יט) משה סבר שההתיר לאכל קדשים באגניות הוא כדי שלא לפגוע בשמחה על ידי מנהגי אכלות (בדומה לצווי "ראשיכם אל תפרעו"), ואם כן אין הבדל בין קדשי

(כ) וישמע משה וייטב בעיניו: פ

כ"י וייטב בעיניו. (ת"כ) הודה, ולא בוש לומר: לא שמעתי.

♦ יום שישי כ"ב אדר ב' ♦

יא (א) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר אלהם: א ומליל יי עם משה ולא-הרן למימר להון:

אומר: "דברו אל-בני ישראל", הרי דבור אמור לישראל. הא מה אני מקים: "לאמר אלהם"? לבניו, לאלעזר ולאיתמר.

כ"י אל משה ואל-אהרן. למשה אמר שיאמר לאהרן. לאמר אלהם. אמר שיאמר לאלעזר ולאיתמר. או אינו אלא "לאמר" לישראל? כשהוא

(ב) דברו אל-בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מפל-הבהמה אשר על-הארץ: ב במלילו עם בני ישראל למימר דא חיתה די תיכלון מפל בעירא די על ארעא:

זאת החיה • מלמד, שהיה משה אחז בחיה ומראה אותה לישראל: זאת תאכלו, וזאת לא תאכלו. "את-זה תאכלו וגו'", אף בשרצי המים אחז מפל מין ומין והראה להם, וכן בעוף: "ואת אלה תשקצו מן-העוף", וכן בשרצים: "וזה לכם הטמא". זאת החיה. מפל הבהמה • (מנחות כ) מלמד שהבהמה בכלל חיה.

כ"י דברו אל-בני ישראל • את כלם השנה להיות שלוחים בדבור זה, לפי שהשיו בדמימה וקבלו עליהם גזרת המקום מאהבה. זאת החיה • לשון חיים, לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות חיים, לפיכך, הבדילם מן הטמאה וגזר עליהם מצות, ולאמות העולם לא אסר כלום. משל לרופא שנוכנס לבקר את החולה וכו' כדאיתא במדרש רבי תנחומא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת שמני, פרשת פרה, כ' אדר שני ה'תשנ"ח)

בפשטות, שבתקופה זו לא היה ענין זה נוגע למעשה בפועל:

מה שלא נצטוו ישראל על איסור אכילת חיות ובהמות שאינן טהורות מיד לאחר מתן-תורה - אפשר לתרץ

בעל הטורים

יא (ב) אשר תאכלו. בגימטריא: חיה אכול, שאינה חיה לא תאכל. אשר תאכלו מפל הבהמה אשר על הארץ. למעוטי שור הים, תורא דינמא אסור. תורה ג

למקרא אודות קיום מצות סופה "למען ידעו דורותיכם כי בסופות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", ובודאי הסביר לו אביו שהפונה ל"ענני כבוד" שהקיפו את מחנה בני ישראל. ומפיון שפן, מבין בפשטות שבפשט דמחנה ישראל לא היו בנמצא נחשים ועקרבים. ולכן, לכל-לראש באו ענינים שהזמן גרמא - נדבת המשכן והקמתו כו', ורק אחר-כך נצטוו על איסור אכילת חיות ובהמות שאינן טהורות, דבר שיהיה נוגע לפועל בזמן שלאחר-כך - כפאשר יתקרב למקום ישוב, לארץ סיחון ועוג, וכיצא בזה, שאז תהיה באפשרותם לקנות מתגרי אוניות העולם, וכיצא בזה.

במשך כל התקופה הסמוכה למתן-תורה - חנו ישראל בסביבות הר סיני, כלומר, במדבר סיני (עד לשנה הבאה). ומפיון שבמקום מדבר אינם בנמצא כלל בעלי-חיים, כגון: גמל, שפן וארנבת, וכן עופות, כמו "נשר" וכיצא בזה, ועל-אחת-כמה-וכמה "כל אשר במים" - אין צורך להזהיר מיד על איסור אכילתם, מפיון שבלאו-הכי לא היתה קנינת אפשרות כלל לאכלם.

ובנוגע ל"נחש" ("כל הולך על גחון") שנמצא ב"מדבר" [וכמו שכתוב "המוליך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב גו"] - הרי הבה-חמש למקרא יודע שבצאתם ממצרים הלך לפניכם "עמוד ענן", שתפקידו היה "לנחותם הדרך", וכן להרוג נחשים ועקרבים. וכפי שידע הבה-חמש

ג כל די סדיקן פרסתא ומטלפן טלפין
פרסתא מסקא פשרא בכערא יתה תיכלון:

(ג) כל מפרסת פרסה ושפעת שפע פרסת מעלת
גרה בבהמה אתה תאכלו:

כך שמו; ויתכן מגזרת: (שמואל ב יד) "וכמים הנגרים", שהוא נגור אחר הפה; ותרגומו: 'פשרא', ששל-ידי הגרה, האכל נפשו ונמות. בבהמה • תבה זו תהיה היא לדרשה, להתיר את השליל הנמצא במצי אמו. אתה תאכלו • ולא בהמה טמאה. והלא באזהרה היא? אלא לעבר עליה בעשה, 'ולא תעשה' (זכחים לה).

כ"י מפרסת • כתרגומו: 'סדיקא'. פרסה • פלאנט"ה בלע"ז. ושפעת שפע • שמבדלת מלמעלה ומלמטה בשתי צפנין, כתרגומו: "ומטלפא טלפין", שיש שפרסותיו סדוקות מלמעלה ואינן שסועות ומבדלות לגמרי, שמלמטה מחברות (חולין עא) • מעלת גרה • מעלה ומקצה האכל ממעה ומחזרת אותו לתוך פיה לכתשו ולטחנו הדק. גרה •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א עמ' 222)

שבוחן שוב ושוב האם המעשה שהוא עומד לעשות, הוא אכן, טוב ונחוצ. מי שיש בו שני 'סמנים' הללו - נפשו הבהמית היא 'בהמה טהורה'.

מפרסת פרסה • מעלת גרה (יא, ג). מפרסת פרסה - רמז לאדם שעובד את ה' בשני הקוים של חסד (ימין מקרבת) וגבורה (שמאל דוחה), שאז מוכח שעושה זאת לשם שמים, לא מצד טבעו. מעלת גרה - רמז לאדם

דברים ית דין לא תיכלון ממסקי פשרא וממסדיקי פרסתא ית גמלא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכו:

(ד) אך את-זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את-הגמל כי-מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפרים טמא הוא לכם:

ה וית טפא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכו:

(ה) ואת-השפן כי-מעלה גרה הוא ופרסה לא יפרים טמא הוא לכם:

ו וית ארנבא ארי מסקא פשרא היא ופרסתא לא סדיקא מסאבא היא לכו:

(ו) ואת-הארנבת כי-מעלת גרה הוא ופרסה לא הפרסה טמאה הוא לכם:

שיעור יומי ליום שישי כ"ב אדר ב' ושנים מקרא ואחד תרגום - יא - פרשת שמיני

וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִים פֶּרֶסָה הוּא וְשֶׁעַ שֶׁעַ (י)
וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִים פֶּרֶסָה הוּא וְשֶׁעַ שֶׁעַ
פֶּרֶסָה וְהוּא גֵרָה לֹא־יִגַּר טָמֵא הוּא לָכֵם:

מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טָמֵאִים (ח)
מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טָמֵאִים
הֵם לָכֵם:

אֶל־הַכֹּהֲנִים וְגו' - כֹּהֲנִים מְזַהְרִין וְאִין יִשְׂרָאֵל
מְזַהְרִין, קַל־וְחָמֹר מַעֲתָה: וְמָה שֶׁמֵּאֵת הַמֵּת חֲמוּרָה
- לֹא הִזְהִיר בָּהּ אֶלָּא כֹהֲנִים, טָמֵאֵת נִבְלָה קֵלָה -
לֹא כָל־שֶׁפֶן?! וְמָה תִּלְמֹד לֹמַר: "לֹא תִגְעוּ"?
בְּרִגְלָה, וְזֶהוּ שֶׁאֲמָרוּ: חַיֵּב אָדָם לִטְהַר עֲצָמוֹ בְּרִגְלָה
(ר"ה יז) •

ז"י • מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ • אִין לִי אֶלָּא אֱלֹהִים, שְׂאֵר
בְּהֵמָה טָמֵאָה שֶׁאִין לָהּ שׁוּם סִימָן טְהוֹרָה, מִנֵּין?
אֲמָרָה קַל־וְחָמֹר: וְמָה אֱלֹהִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן קֶצֶת סִימָנִי
טְהוֹרָה אֲסוּרוֹת וְכו', (כל הענין בתורת כהנים) • מִבְּשָׂרָם • עַל
בְּשָׂרָם בְּאֻזְהָרָה, וְלֹא עַל עֲצָמוֹת וְגִידִין וְקַרְנִים
וְטַלְפִּים. וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ • יָכוֹל יֵהִי יִשְׂרָאֵל
מְזַהְרִים עַל מַגַּע נִבְלָה? תִּלְמֹד לֹמַר: (לִקְמָן כ) "אֲמָר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 58)

חַיֵּב אָדָם לִטְהַר עֲצָמוֹ בְּרִגְלָה (רש"י יא, ח) וְשֶׁ לִשְׂאֵל, מִנֵּין לוֹ
שְׁחוּבַת הַטְּהוֹרָה מִתִּיחֶסֶת לְרִגְלָה דִּקְוָא. וְיֵשׁ לֹמַר, דְּהִנֵּה רִש"י
פֶּרֶשׁ לְעִיל בְּפֶרֶשׁת בֹּא עַל הַפֶּסוּק "מִקְרָא קִדְשׁ" - "קִרָּא

אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ (ט)
אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ
סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם וּבְנִחְלִים אֹתָם
תֹאכְלוּ:

ז"י • סִנְפִּיר • אֱלֹהִים שֶׁשֵּׁט בָּהֶם. קִשְׁקֶשֶׁת • אֱלֹהִים קְלָפִין הַקְּבוּעִים בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: (שְׁמוּאֵל א יז) "וְיִשְׂרָאֵל קִשְׁקֶשֶׁת
הוּא לְבוּשׁ".

וְכָל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם וּבְנִחְלִים (י)
וְכָל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם וּבְנִחְלִים
מִכָּל שְׂרֵץ הַמָּיִם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּמָּיִם
שֶׁקֶץ הֵם לָכֵם:

ז"י • שְׂרֵץ • כָּל מְקוֹם מִשְׁמְעוֹ: דְּבָר נְמוּץ שְׂרוּחַשׁ וְנָד עַל הָאָרֶץ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימת יט אלול תש"א - מנחת 'לקראת שבת')

סימני הכשרות - בעבודת האדם

וְיֵשׁ לְבָאֵר זֹאת בְּעֹבְדַת הָאָדָם לְקוּנוֹ:
דְּגִים הַנִּמְצָאִים תָּמִיד בְּמִקְוֵי חַיִּיתָם - מִיָּם, רוֹמְזִים
לְיוֹשְׁבֵי אֶהָל שְׁעוֹסָקִים בְּתוֹרָה שֶׁנִּמְשָׁלָה לְמִיָּם, וְהִיא מְקוֹם
חַיִּיתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְצָרִיךְ לִהְיוֹת בָּהֶם קִשְׁקֶשֶׁת
וּסְנִיפִירִים, שֶׁשִּׁנֵּיהֶם אֵינָם מַעֲקָר הַדָּג, וְאֵינָם אֶלָּא טַפְלִים
אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כָּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִּיר
וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמָּיִם .. כָּל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת
בַּמָּיִם שֶׁקֶץ הוּא לָכֵם: (יא, ט"ב)
כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת יֵשׁ לוֹ סִנְפִּיר, וְיֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ סִנְפִּיר וְאִין
לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת (נדה נא, ב).

בעל הטורים

(ח) טָמֵאִים הֵם לָכֵם. וְסִמְיָךְ לִיה אֶת זֶה תֹאכְלוּ. רָמַז: חֲמִירָא דִּימָא דְשָׂרִי. לֹא הוֹכִיר בְּדָגִים שְׁמוֹת, לְפִי שֶׁמְכוּסִים מִבְּנֵי
אָדָם אִין לָהֶם שְׁמוֹת. תוֹרָה ט

אָלֵא "אָמַר קָרָא מִשּׁוּם יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר", שֶׁהִסְנִפִּיר עֲנִינוּ יִגְדִּיל תּוֹרָה – כִּחַ הַחִידוּשׁ בַּתּוֹרָה.
וְהִנֵּה עַל-זֶה אָמְרוּ בְּמוֹסַכְת נִדָּה, דָּג שֵׁישׁ לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת – תְּלַמִּיד-חֶכֶם שֶׁהוּא יֵרֵא-שָׁמַיִם – יֵשׁ לוֹ סִנְפִּיר, הוּא בּוֹדֵאֵי יַחֲדָשׁ בַּתּוֹרָה וְהוּא דָּג טָהוֹר – כִּף צָרִיף לְהוֹג. אָבֵל יֵשׁ לוֹ סִנְפִּיר וְאִין לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת – מִי שֶׁמַּחֲדָשׁ בַּתּוֹרָה בְּלֹא יֵרֵא-שָׁמַיִם הוּא דָּג טָמֵא, כְּמֹאמֶר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל "לֹא זָכָה נַעֲשִׂית לוֹ סֵם הַמָּנוּת".

וּמִשְׁמָשִׁים אֶת הַגּוֹף: קִשְׁקֶשִׁים שֶׁהוּא לְבוּשׁ הַמְּגוֹן עַל הַדָּג, וְסִנְפִּירִים שֶׁבָּהֶם הַדָּג שֵׁט מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.
וְזֶה מוֹרָה, עַל עֲנִינִים בְּלִימוד הַתּוֹרָה שֶׁאֵינָם מְגוּף הַלִּימוד, אָבֵל נִצְרָכִים הֵם לְהַלִּימוד: קִשְׁקֶשֶׁת – יֵרֵא-שָׁמַיִם שֶׁמִּשְׁמָרֶת עַל הַלִּימוד, כְּמוֹ קַב חוֹמָטִין הַמִּשְׁמָרֶת אֶת הַתְּבוּאָה. וְסִנְפִּירִים שֶׁבָּהֶם הַדָּג שֵׁט לְמָקוֹם אַחֵר, מוֹרָה עַל כִּחַ הַחִידוּשׁ בַּתּוֹרָה, שֶׁאֵף הוּא עֲנִין הַמוֹכֶרֶת. וְזֶה הֶרְמֵז בְּמֵה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁלְּקֹאֲרָה הַתּוֹרָה לֹא הָיְתָה צָרִיכָה לְכַתּוּב סִנְפִּיר, כִּי כָּל שֵׁישׁ לוֹ קִשְׁקֶשֶׁת יֵשׁ לוֹ סִנְפִּיר,

(יא) וְשִׁקֵּץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרְכֶם לֹא תֹאכְלוּ וְאֵת נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ:

(ס) לְרַבּוֹת יִבְחוּשִׁין שֶׁסֶנְגָן. יִבְחוּשִׁין מוֹשִׁירוֹנָ"שׁ בְּלַע"ז.

כִּי"א וְשִׁקֵּץ יִהְיוּ • לֹאֶסֶר אֶת עֲרוּבֵיהֶן, אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנוֹתָן טַעַם (חולין טז). מִבְּשָׂרְכֶם • אֵינּוּ מִזְהָר עַל הַסִּנְפִּירִים וְעַל הַעֲצָמוֹת. וְאֵת נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ • (שם)

(יב) כָּל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים שִׁקֵּץ הוּא לָכֶם:

אֵין-לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים", הָא אִם הָיוּ לוֹ בְּמִים, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִשְׁרִין בַּעֲלִיתוֹ, מֵתָר.

כִּי"א כָּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ וְגו' • (ת"ס) מֵה תִּלְמוּד לומר? שִׁיכּוּל, אֵין לִי שִׁיחָא מֵתָר אֵלֶּה הַמַּעֲלָה סִימָנִין שְׁלוֹ לִיבְשָׁה; הִשְׁרִין בְּמִים מִנֵּין? תִּלְמוּד לומר "כָּל אֲשֶׁר

(יג) וְאֵת-אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן-הָעוֹף לֹא יֹאכְלוּ שִׁקֵּץ הֵם אֶת-הַנֶּשֶׁר וְאֶת-הַפֶּרֶס וְאֵת הָעוֹנִיָּה:

שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "לְמִינָהּ", "לְמִינּוּ", "לְמִינֵהוּ", יֵשׁ בָּאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁאֵין דּוֹמִין זֶה לָזֶה, לֹא בְּמֵרְאִיָּהם וְלֹא בְּשִׁמּוּתָם, וְכֵלֶן מִין אֶחָד.

כִּי"א לֹא יֹאכְלוּ • (שבת קיד) לְחַיֵּב אֶת הַמַּאֲכִילֵן לְקַטְנִים, שֶׁכֶּף מִשְׁמָעוֹ: לֹא יִהְיוּ נֹאכָלִים עַל-יָדָךְ. אוֹ אֵינּוּ אֵלֶּה לֹאֶסֶרִין בְּהִנָּאָה? תִּלְמוּד לומר: (דברים יד) "לֹא תֹאכְלוּ", בְּאֲכִילָה אֶסוּרִין - בְּהִנָּאָה מִתְרִין. כָּל עוֹף

(יד) וְאֵת-הַדָּאָה וְאֵת-הָאִיָּה לְמִינָהּ:

יֵד וְדִיתָא וְטָרְפִיתָא לְזִנָּה:

(טו) אֶת כָּל-עֶרְב לְמִינּוֹ:

טוֹרֵת כָּל עוֹרְכָא לְזִנָּה:

(טז) וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנָה וְאֵת-הַתְּחִמָּם וְאֵת-הַשֹּׁחַף וְאֵת-הַנֶּץ לְמִינָהּ:

טוֹרֵת בֵּת נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצִפֵּר שִׁחָפָא וְנֶצֶץ לְזִנָּהּ:

כִּי"א הַנֶּץ • אישפרוי"ר.

בעל הטורים

(יג) אֶת הַנֶּשֶׁר. פֶּתַח בְּנֶשֶׁר, שֶׁהוּא מֶלֶךְ בַּעֲוֹנוֹת. עוֹרֵב לְמִינּוֹ. בְּגִימָטְרִיָּא: הַנֶּץ. בַּעַל נוֹצֵה הַרְבֵּה, וּמִנְצֵחַ שְׂאֵר נֶשֶׁר. נוֹשֵׁר נוֹצָתוֹ, וְהֵינּוּ דְכָתִיב (תהלים יד) "וְיִרְדּוּ". תורה טז

(טז) הַתְּחִמָּם. חוֹמֶס וְאוֹכֵל.

עוֹפּוֹת וְתוֹפְשִׁם. תורה יז

(יז) וְאֶת־הַכֹּסֶם וְאֶת־הַשֶּׁלֶךְ וְאֶת־הַיִּנְשׁוּף: יו וְקָרָא וְשָׁלַי נֹנָא וְקָפֹאָא:

כ"י • הַשֶּׁלֶךְ • פָּרְשׁוֹ רַבּוּתֵינוּ: (חולין סה) זֶה הַשֶּׁלֶךְ (פי' מַגִּיד) דְּגִים מִן הַיָּם. וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגֵּם אוֹנְקֵלוֹס: וְשָׁלַיִנוּא. כֹּסֶם וְיִנְשׁוּף • הֵם צוּאִיטִי"ש הַצּוֹעֲקִים בְּלִילָה וַיֵּשׁ

(יח) וְאֶת־הַתְּנִשְׁמָת וְאֶת־הַקָּאָת וְאֶת־הַרְחֵם: יח וּבִנְתָא וְקָאָתָא וִירְקָקָא:

כ"י • תְּנִשְׁמָת • הִיא קֶלֶב"א שׁוּרִי"ץ וְדוֹמָה לְעַכְבָּר וּפּוֹרְחַת בְּלִילָה; וְתִנְשְׁמָת הָאֲמוּרָה בְּשָׂרָצִים הִיא דוֹמָה לָהּ, וְאִין לָהּ עֵינִים וְקוֹרִין לָהּ טִלְפָּא.

(יט) וְאֶת־הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֶת־הַדּוּכִיפָת וְאֶת־הַעֲטָלָה: יט וְחִדְרִיתָא וְאָבּוּ לִזְנָה וְנִגְרָ טוּרָא וְעֵט־טִלְפָּא:

כ"י • הַחֲסִידָה • זוֹ דִּיהָ לְבָנָה צִיגוּנִי"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ חֲסִידָה? שְׁעוּשָׁה חֲסִידוֹת עִם חֲבֵרוֹתֶיהָ בְּמִזְזוֹנוֹת. הָאֲנָפָה • הִיא דִּיהָ רִגְזוּנִית. וְנִרְאָה לִי שֶׁהִיא שְׁקוֹרִין לָהּ הִירִירוֹן. הַדּוּכִיפָת • תִּרְנָגוּל הַכּוּר וְכַבֵּלָתוֹ כְּפוּלָה, וְכַלְע"ז הַרופ"א. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ דּוּכִיפָת? שֶׁהוּדוֹ כְּפוּת, וְזוֹ הִיא כְּכַבֵּלָתוֹ. "וְנִגְרָ טוּרָא", נִקְרָא עַל שֵׁם מַעֲשִׂיו, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוֹ רַבּוּתֵינוּ בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין בְּפֶרֶק "מִי שֶׁאֲחִזּוּ" (דף ס"ג).

(כ) כָּל שֶׁרִץ הָעוֹף הַחֹלֵף עַל־אַרְבַּע שֶׁקֵּץ הוּא לָכֶם: כ כל רִחְשָׁא דְעוֹפָא דְמִהֲלֹף עַל אַרְבַּע שֶׁקֵּצָא הוּא לָכוּן:

כ"י • שֶׁרִץ הָעוֹף • הֵם הַדָּקִים הַנִּמְוָכִים הַרוֹחֲשִׁין עַל הָאָרֶץ, כְּגוֹן: זְבוּבִים וְצָרְעִין וְיִתּוּשִׁים וְחִגְבִּים.

(כא) אֵךְ אֶת־זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל שֶׁרִץ הָעוֹף הַחֹלֵף עַל־אַרְבַּע אֲשֶׁר־לוֹ כְּרָעִים מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנֹתַר בְּהֵן עַל־הָאָרֶץ: כא כָּרִם יֵת דִּין תִּיכְלוּן מִכָּל רִחְשָׁא דְעוֹפָא דְמִהֲלֹף עַל אַרְבַּע דִּי לָהּ קַרְצוּלִין מַעֲלִי רַגְלוֹהִי לְקַפָּצָא בְּהוֹן עַל אַרְעָא:

כ"י • עַל אַרְבַּע • עַל אַרְבַּע רַגְלִים. מִמַּעַל לְרַגְלָיו • סְמוּךְ לְצוּאָרוֹ יֵשׁ לוֹ כְּמִין שְׁתֵּי רַגְלִים לְכַד אַרְבַּע רַגְלִיו, וְכִשְׁרוּצָה לְעוֹף וְלַקְפִּץ מִן הָאָרֶץ, מִתְחַזֵּק בְּאוֹתוֹן שְׁתֵּי כְּרָעִים וּפּוֹרֵחַ. וַיֵּשׁ מִהֵן הַרְבֵּה, כְּאוֹתוֹן שְׁקוֹרִין לְנִגּוּשׁט"א, אֲכָל אִין אֲנוּ בְּקִיאִין בְּהֵן, שֶׁאֲרַבְעָה סִמְנֵי טְהֵרָה נִאֲמָרוּ בָּהֶם: אַרְבַּע רַגְלִים

(כב) אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֶת־הָאֲרָבָה לְמִינָהּ וְאֶת־הַפְּלָעִם לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲרָגָל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲגָב לְמִינֵהוּ: כב יֵת אֲלִין מִנְהוֹן תִּיכְלוּן יֵת גּוּבָא לִזְנָה וְיֵת רִשְׁוֹנָא לִזְנוּהִי וְיֵת חֲרָגוּלָא לִזְנוּהִי וְיֵת חֲגָבָא לִזְנוּהִי:

בעל הטורים

(יז) הַכֹּסֶם. "כְּכֹס חֲרָבוֹת" (תהלים קב, ז), הַיִּנְשׁוּף. עַף בְּנֶשֶׁף, וְאִינוּ נִרְאָה בַּיּוֹם יוֹשֹׁם. וְנִבְכָּה מִן הָעֵין. מִפְּנֵי אֹרֶךְ הַשֶּׁמֶשׁ. תוֹרָה יח הַשֶּׁלֶךְ. שְׁשׁוּלָה דְּגִים מִן הַיָּם. (יח) תְּנִשְׁמָת. כָּל הַרְוָאָה אוֹתָהּ הַרְחֵם. שְׁמֵרְחֵם עַל בְּנֵי. תוֹרָה יט

(כג) וְכָל שָׂרֵץ הָעוֹף אֲשֶׁר-לוֹ אַרְבַּע רַגְלִים שֶׁקֶץ
הוא לָכֶם:

נשי"א וְכָל שָׂרֵץ הָעוֹף וְגו' • (ת"כ) בָּא לְלַמֵּד שָׁאֵם יֵשׁ לוֹ חֵמֶשׁ - טְהוֹר.

(כד) וְלֹא־אֵלֶּה הַטְּמֵאוֹת פְּלִי-הַנִּגְעַת בְּנִבְלָתָם וְטֵמֵא עַד-
הָעֶרֶב:

נשי"א וְלֹא־אֵלֶּה • (ת"כ) הַצֵּתִידִין לְהַזְמִיר לְמִטָּה בַּעֲנִיָּן. תְּטַמְּאוּ • כְּלוּמַר, בְּנִגְיַעְתֶּם יֵשׁ טְמֵאָה.

(כה) וְכָל-הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם יִכָּבֶם בְּגִדָיו וְטֵמֵא עַד-
הָעֶרֶב:

נשי"א וְכָל-הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם • כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמָרָה טְמֵאת מִשָּׂא, חֲמוּרָה מִטְּמֵאת מַגֵּעַ, שֶׁהִיא טְעוּנָה כְּבוֹס
בְּגָדִים.

(כו) לְכָל-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרִסַּת פְּרִסָּה וְשִׁסַּע
אֵינָנָה שֹׁסַעַת וְגֵרָה אֵינָנָה מַעֲלָה טֵמְאִים הֵם לָכֶם
פְּלִי-הַנִּגְעַת בָּהֶם וְטֵמֵא:

נשי"א מִפְּרִסַּת פְּרִסָּה וְשִׁסַּע אֵינָנָה שֹׁסַעַת • כְּגוֹן | מִחֲבֵרָת. כָּאֵן לְמִדָּד, שֶׁנִּבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה מִטְּמֵאָה,
גָּמַל שֶׁפְּרִסָּתוֹ סְדוּקָה לְמַעֲלָה, אֲבָל לְמִטָּה הִיא | וּבַעֲנִיָּן שֶׁבִּסּוֹף הַפְּרָשָׁה פָּרַשׁ עַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה.

(כז) וְכָל הַיֵּלֶךְ עַל-פָּפִיו בְּכָל-הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל-
אַרְבַּע טֵמְאִים הֵם לָכֶם פְּלִי-הַנִּגְעַת בְּנִבְלָתָם וְטֵמֵא
עַד-הָעֶרֶב:

נשי"א עַל-פָּפִיו • כְּגוֹן: כָּלֵב וְדָב וְחֲתוּל. טֵמְאִים הֵם לָכֶם • לְמַגֵּעַ.

(כח) וְהַנֶּשֶׂא אֶת-נִבְלָתָם יִכָּבֶם בְּגִדָיו וְטֵמֵא עַד-
הָעֶרֶב טֵמְאִים הֵמָּה לָכֶם: ׀

(כט) וְזֶה לָכֶם הַטְּמֵא בִּשְׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ הַחֹלֶד
וְהַעֲכָבֵר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ:

נשי"א וְזֶה לָכֶם הַטְּמֵא • כָּל טְמֵאוֹת הַלָּלוֹ אֵינָן לְאִסּוּר
אֲכִילָה, אֲלָא לְטְמֵאָה מִמַּשׁ; לְהִיּוֹת טְמֵא בְּמַגֵּעַן
וְנֶאֱסָר לְאָכַל תְּרוּמָה וְקֹדֶשִׁים וְלִפְנֵס לְמִקְדָּשׁ.

הַחֹלֶד • מוֹשְׁטִיל"ה. וְהַצֵּב • פּוּי"ט, שְׂדוּמָה
לְצִפְרִדַּע.

(ל) וְהֶאֱנֶקָה וְהִפָּח וְהִלְטָאָה וְהִחְמִיט וְהִתְנַשְּׁמַת: ל וְלֹא וְכִחָא וְחִלְטִיתָא וְחִמְטָא וְאַשְׁוִתָּא:

כ"י • וְהֶאֱנֶקָה • הריצו"ן. וְהִלְטָאָה • לישרד"ה. וְהִחְמִיט • לימצ"א. וְהִתְנַשְּׁמַת • טלפ"א.

(לא) אֵלֶּה הַטִּמָּאִים לָכֶם בְּכָל־הָשָׁרִץ כָּל־הַנֶּגַע בָּהֶם בְּמָתָם יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

(לב) וְכָל אֲשֶׁר־יִפֹּל־עָלָיו מֵהֶם בְּמָתָם יִטְמָא מִכָּל־כְּלִיעַן אוֹ בְּגָד אוֹ־עוֹר אוֹ שֶׁק בְּלִפְנֵי אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בָּהֶם בַּיּוֹם יוֹבֵא וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְיִטְהַר:

כ"י • בַּיּוֹם יוֹבֵא • (יבמות עה) וְאִם לְאַחַר טְבִילָתוֹ, טָמֵא הוּא לְתַרוּמָה. עַד הָעֶרֶב. וְאַחֲרֵי־כֵן – וְיִטְהַר • בְּהָעֶרֶב הַשָּׁמֶשׁ.

♦ שבת קודש כ"ג אדר ב' ♦

(לג) וְכָל־כְּלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאִתּוֹ תִּשְׁבְּרוּ:

כ"י • אֶל־תּוֹכוֹ • אין כלי חרס מטמא אלא מאוירו (ספרים אחרים: צריך לומר: 'בתוכו'). וְאִתּוֹ תִּשְׁבְּרוּ • (ת"כ) לִמַּד שְׂאִין לוֹ טְהָרָה בְּמִקְוָה.

(לד) מִכָּל־הָאֵכָל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲשֶׁר יִבּוֹא עָלָיו מִיֹּם יִטְמָא וְכָל־מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל־כְּלִי יִטְמָא:

כ"י • מִכָּל־הָאֵכָל אֲשֶׁר יֹאכַל • מוסב על מקרא העליון: כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא.. מִכָּל הָאֵכָל אֲשֶׁר יֹאכַל, אֲשֶׁר יִבּוֹא עָלָיו מִיֹּם וְהוּא בְּתוֹךְ כְּלִי חֶרֶס הַטָּמֵא – יִטְמָא; וְכֵן כָּל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל כְּלִי וְהוּא בְּתוֹךְ כְּלִי חֶרֶס הַטָּמֵא – יִטְמָא. לְמַדְנֵנוּ מִכָּאן דְּבָרִים הֵרָבָה: לְמַדְנֵנוּ שְׂאִין אֵכָל מְכָשֵׁר וּמִתְקֵן לִקְבֹּל טָמְאָה עַד שִׁיבּוֹאוֹ עָלָיו מִיֹּם פַּעַם אַחַת, וּמִשְׁבָּאוֹ עָלָיו מִיֹּם פַּעַם אַחַת, מִקְבֹּל טָמְאָה לְעוֹלָם וְאִפְלוּ נִגְוֵי; וְהִזְיֵן וְהִשְׁמֵן וְכָל הַנִּקְרָא מִשְׁקָה, מְכָשִׁיר וְרָעִים לְטָמְאָה בַּיּוֹם, שְׂכָף יֵשׁ לְדַרְשׁ הַמִּקְרָא: 'אֲשֶׁר יִבּוֹא עָלָיו מִיֹּם, אוֹ כָּל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל־כְּלִי – יִטְמָא הָאֵכָל'. וְעוֹד לְמַדּוֹ רַבּוֹתֵינוּ (פסחים כ) מִכָּאן: שְׂאִין וְלֹד הַטָּמְאָה מִטָּמֵא כְּלִים, שְׂכָף שְׁנִינֵנוּ: יָכוֹל יִהְיֶה כָּל הַכְּלִים מִטָּמֵאִין מִאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס? תִּלְמוּד לומר: "כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא... מִכָּל־הָאֵכָל", אֵכָל וּמִשְׁקָה מִטָּמֵא מִאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס, וְאִין כָּל הַכְּלִים

לד מִכָּל מִיכָּל דְּמִתְאַבֵּל דִּי יַעֲלוֹן עֲלוֹהִי מִיָּא יְהִי מִסָּאב וְכָל מִשְׁקָה דִּי יִשְׁתִּי בְּכָל מָאן יְהִי מִסָּאב:

מטמאין מאויר כלי חרס, לפי שהשרץ אבי הטמא והכלי שנטמא ממנו ולד הטמא, לפיכך אינו חוזר ומטמא כלים שבתוכו. ולמדנו עוד שהשרץ שנפל לאויר תנור והפת בתוכו ולא נגע השרץ בפת: התנור – ראשון, והפת – שניה; ולא נאמר רואין את התנור כאלו מלא טמא וזהו הפת תחלה, שאם אתה אומר כן, לא נתמצטו כל הכלים מלטמא מאויר כלי חרס, שהרי טמא עצמה נגעה בהן מגבן; ולמדנו עוד על ביאת מים שאינה מכשרת זרעים, אלא אם כן נפלו עליהן משותלשו; שאם אתה אומר מקבלין הכשר במחבר, אין לה שלא באו עליו מים. ומהו אומר: "אשר יבוא עליו מים"? ולמדנו עוד, שאין אכל מטמא אחרים, אלא אם כן יש בו כביצה (ת"כ יומא ב), שגאמר: "אשר יאכל", אכל הנאכל בבת אחת, ושערו חכמים: 'אין בית הפליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת'.

(לח) וְכָל אֲשֶׁר-יִפֹּל מִנִּבְלָתָם, עָלָיו יִטְמָא תַנּוּר וְכִירִים יִתֵּן טַמְאִים הֵם וְטַמְאִים יִהְיוּ לָכֶם:

כ"י- תנור וכירים • כלים (א) כלים המטלטלים הם, והם של חרס ויש להן תוף, ושופת את הקדרה על נקב החלל, ושניהם פיהם למעלה. יתץ • שאין לכלי חרס טהרה בטבילה. וטמאים יהיו לכם.

(לו) אַךְ מֵעַן וְכוּר מְקוּה־מִים יִהְיֶה טָהוֹר וְנִגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא:

כ"י- אך מעין וכוור מקוה-מים • המקברים לקרקע, אין מקבלין טמאה; ועוד יש לה ללמד. יהיה טהור • הטובל בהם – מטמאתו. ונגע בנבלתם יטמא • (כ"ח) אפילו הוא בתוף מעין וכוור ונגע בנבלתם,

(לז) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל-פְּלִזֶּרֶע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר הוּא:

כ"י- זרע זרוע • זריעה של מיני זרעונים. "זרוע" שם דבר הוא, כמו: "ויתנו-לנו מן-הזרעונים".

(לח) וְכִי יִתֵּן מִמֶּיִם עַל-זָרַע וְנִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם:

כ"י- וכי יתן מים על-זרע • לאחר שנתלש. שאם תאמר: "יש הכשר במחבר", אין לה זרע שלא הכשר! • מים על זרע • בין מים בין שאר משקין, בין הם על הזרע בין הזרע נפל לתוכן; הכל נדרש

~ נקודות משיחות קודש ~ (נקוטי שיחות כרך כו עמ' 74)

וכי יתן מים על זרע • טמא הוא לכם (יא, לח) מאכל יגש – רומז לעבודת ה' 'יבשה'. מאכל רטב – רומז לעבודה מתוך חיות ולחלוחית. ומאכל אינו מקבל טמאה עד שיבואו עליו מים, שכן הטמאה נמשכת ודוקא למקום

(לט) וְכִי יָמוּת מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר-הִיא לָכֶם לֶאֱכֹלָה הִנֵּגַע בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

כ"י- בנבלתה • (חולין קיח. ת"ס) ולא בעצמות וגידים, ולא בקרניים וטלפים, ולא בעור.

(מ) וְהָאֵכֶל מִנִּבְלָתָהּ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עֲדֵהָעֶרֶב וְהִנָּשָׂא אֶת־נִבְלָתָהּ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עֲדֵהָעֶרֶב:

מִדִּיכֹל מִנִּבְלָתָהּ יִצָּפֶע לְבוּשָׁהּ וְיִהְיֶה מִסָּאָב עַד רִמְשָׁא וּדְיָטוּל יֵת נִבְלָתָהּ יִצָּפֶע לְבוּשָׁהּ וְיִהְיֶה מִסָּאָב עַד רִמְשָׁא:

נבלת בהמה מטמאה בגדים באכילתה בלא משא, כגון: אם תחכה לו חכרו בבית הפליעה; אם-כן מה תלמוד לומר "האכל"? לתן שעור לנושא ולנוגע פדי אכילה, והוא כזית (נדה מב). וטמא עדהערב. אף-על-פי ששבל, צריך הערב שמש.

נ"י - והנשא את-נבלתה. תמורה טמאת משא מטמאת מגע, שהנושא מטמא בגדים, והנוגע אין בגדיו טמאין, שלא נאמר בו: "יכבס בגדיו". והאכל מנבלתה. יכול תטמאנו אכילתו? כשהוא אומר בנבלת עוף טהור: (לקמן כב) "נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה", אותה מטמאה בגדים באכילתה ואין

(מא) וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לָא יֵאָכֵל:

מא וכל רחשא דרחש על ארעא שקצא הוא לא יתאכל:

נ"י - השרץ על-הארץ. (חולין סז) להוציא את היתושין שבפליסין ושפולין ואת הזיזים שבעדשים, שהרי לא שרצו על הארץ אלא בתוף האכל, אבל משיצאו

לאור ושרצו, הרי נאסרו. לא יאכל. לחייב על המאכל כאוכל. ואין קרוי "שרץ" אלא דבר נמוך קצר רגלים שאינו נראה אלא פרוחש ונד.

(מב) כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכָל הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד כָּל־מִרְבֵּה רִגְלָיו לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל־הָאָרֶץ לָא תֹאכְלוּם בִּישְׁקֵן הֵם:

מב כל דמהלך על מעוהי וכל דמהלך על ארבע עד כל סגיאיות רגלאין לכל רחשא דרחש על ארעא לא תיכלנון ארי שקצא אנון:

נ"י - הולך על-גחון. זה נחש. ולשון "גחון", שחיה, שהולך שח ונופל על מעיו. כל הולך. להביא השלשולין ואת הדומה לדומה. הולך על ארבע. זה עקרב. כל. להביא את החפושית

אשקרבו"ט בלע"ז ואת הדומה לדומה. מרבה רגלים. זה נדל, שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן, וקורין צינטפיד"ש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך יז, עמוד 122 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

העצה שלא להיות "נופל על מעיו"

ראשו ולהיות "הולך שח". ועל-ידי-זה יכול היצר-הרע להוריד את האדם, רחמנא-ליצלן, עד שלא זו בלבד שיהיה "הולך" על מעיו, אלא שיהיה "נופל על מעיו", דהינו שיהיה שקוע לגמרי בתאוות רחמנא-ליצלן.

וכמאמר חכמינו ז"ל (שבת קה, ב) "כף אומנותו של יצר-הרע, היום אומר לו עשה כף וכו' עד שאומר לו עבוד עבודה-זרה".

והעצה להנצל מזה היא להיות שקוע בענייני "מרום" ו"שמים" שהוא העסק בתורה בכלל ובפנימיות התורה בפרט (ראה 'תורה אור' לבעל התניא בתחילתו. לקוטי שיחות חלק ד' עמוד 1038-9), דכש"מרים" ראשו ועוסק בתורה, הרי הוא נצול מ"הנחש דא יצר-הרע".

מג לא תשקצו ית נפשתיכון בכל רחשא דרחש ולא תסתאבון בהון ותסתאבון פון בהון:

כל הולך על-גחון

זה נחש. ולשון גחון שחיה, שהולך שח, ונופל על מעיו (יא. מב. ובפירוש רש"י)

יש לפרש הטעם שנקט הכתוב מכל תכונות הנחש דוקא "לשון גחון שחיה, שהולך שח" - בגדר הדרוש: אמרו חכמינו ז"ל (זהר חלק א לה, ב) "נחש דא יצר-הרע". ומשמיענו הכתוב, שאין היצר-הרע בא לאדם לפתותו שיהיה "הולך על מעיו", שיהיה שקוע בתאוות האכילה ובעניינים ארציים, אלא בראשונה אומר היצר-הרע לאדם שיהיה "הולך שח".

כלומר: בנגוד להוראת התורה "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" (ישעיה מ, כו), שהאדם צריך להעלות ראשו, ולהתבונן בגדלות האל, אומר היצר-הרע לאדם להוריד

(מג) אֶל־תִּשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמְתֶם בָּם:

בְּאַרְץ, אֲף אֲנִי מְטַמֵּא אֶתְכֶם בְּעוֹלָם הַבָּא וּבִישִׁיבַת מַעְלָה.

וְאֵלֶּיךָ תִּשְׁקָצוּ. בְּאֵכִילְתֶּן, שְׁהִירֵי כְּתִיב: "נִפְשָׁתֵיכֶם". וְאֵין שְׁקוֹץ נֶפֶשׁ בְּמַגֵּעַ. וְכֵן וְלֹא תִטְמָאוּ, בְּאֵכִילְתֶּם. וְנִטְמַתֶּם בָּם. אִם אַתֶּם מְטַמְּאִין בָּהֶם

מִדְּאֵרִי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶן וְתִתְקַדְּשׁוּן וְתִהְיוּן קְדִישִׁין אֲרִי קְדִישׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמָאוּן יְיָ נִפְשָׁתֵיכֶן בְּכָל רָחֶשׁ דְּרַחֲשׁ עַל אֶרֶץ:

(מז) כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדִישִׁים כִּי קְדֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמָאוּ אֶת־נִפְשֵׁיכֶם בְּכָל־הַשְׂרָץ הָרָמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ:

עֲלֵיהֶם בְּלֹאִין הַרְבֵּה; וְכָל לֹא – מְלָקוּת. וְהוּא שְׁאֲמָרוּ בְּגִמְרָא: אֲכַל פּוֹטִיתָא – לֹקָה אַרְבַּע, נְמָלָה – לֹקָה חֲמֵשׁ, צִרְעָה – לֹקָה שֵׁשׁ.

וְאֵין כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. כָּשֶׁם שְׁאֲנִי קְדֹשׁ, שְׁאֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, כִּךְ: "וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם", קְדֹשׁוֹ אֵת עֲצָמְכֶם לְמַטָּה. וְהִיִּיתֶם קְדִישִׁים. לִפִּי שְׁאֲנִי אֶקְדֹּשׁ אֶתְכֶם לְמַעְלָה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְלֹא תִטְמָאוּ וְגו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך לב, עמוד 66 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

הזירות בבבלי תשקצו לטהרת הנפש

ב"ב תשקצו" מדבריהם. דְּהִנֵּה הַדְּבָרִים שְׁאֲסָרוּ חֻמִּים מְשׁוּם "בֵּל תִּשְׁקָצוּ", הֵם דְּבָרִים "שֶׁנִּפְשׁ רֹב בְּנֵי אָדָם קָהָה מִהֶן כִּי מִתְאַוֶּנֶת מֵהֶם" (לשון הרמב"ם כאן הלכה כט), וְאִם כֵּן יֵשׁ מְקוֹם לְתַמּוּהָ, מִה רָאוּ חֻמִּים לְהַזְהִיר שְׁצִירָה לְהִמָּנֵעַ מִדְּבָרִים אֵלֶּה, כְּאֶשֶׁר בְּלֹא־הִכִּי טֹבַע רֹב בְּנֵי אָדָם לְהִתְרַחֵק מֵהֶם? וְזֶה מְשִׁמְעֵנוּ הַרְמַבַּם, שֶׁפִּנְתָּ הָאֵדָם בְּזִהוּרָתוֹ בְּדְבָרִים אֵלֶּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת לֹא רַק מִצַּד טֹבַע גּוֹפּוֹ, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁ"הַנִּזְהָר מִדְּבָרִים אֵלֶּה מְבִיא קְדוּשָׁה וְטָהָרָה יְתֵרָה לְנַפְשׁוֹ וּמְמַרְק נִפְשׁוֹ לְשֵׁם הַקָּבָ"ה, וּמְמַרְק נִפְשׁוֹ לְשֵׁם הַקָּבָ"ה" הֵינּוּ שְׂזָה נֹגַע לְקְדוּשָׁתוֹ וְטָהָרָתוֹ הַנִּפְשָׁה.

וְאֵלֶּיךָ תִּשְׁקָצוּ אֶת־נִפְשֵׁיכֶם גו' וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדִישִׁים כִּי קְדֹשׁ אֲנִי (יא, מו"מ) כֶּתֶב הַרְמַבַּם בְּסוּף הַלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, לֹא־חִרְי שְׁמוּנָה אֵת הַדְּבָרִים שְׁאֲסָרוּ חֻמִּים מִפְּנֵי שֶׁהֵם "בְּכָל־עַל תִּשְׁקָצוּ אֶת נִפְשֹׁתֵיכֶם", "כֹּל הַנִּזְהָר בְּדְבָרִים אֵלֶּה מְבִיא קְדוּשָׁה וְטָהָרָה יְתֵרָה לְנַפְשׁוֹ, וּמְמַרְק נִפְשׁוֹ לְשֵׁם הַקָּבָ"ה, שְׁנֹא־מִר וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדִישִׁים כִּי קְדֹשׁ אֲנִי". וְיֵשׁ לַעֲנֹן מְדוּעַ כֶּתֶב הַרְמַבַּם שֶׁ"הַנִּזְהָר בְּדְבָרִים אֵלֶּה דִּנְקָא שֶׁהֵם הַדְּבָרִים שְׁאֲסָרוּ חֻמִּים מִפְּנֵי "בֵּל תִּשְׁקָצוּ", מְבִיא קְדוּשָׁה וְטָהָרָה יְתֵרָה לְנַפְשׁוֹ, וְלֹא כֶּתֶב כֵּן לְגַבִּי דְּבָרִים הַמְּפֹרָשִׁים בְּקִרְאָה שֶׁהֵם ב"ב תשקצו'?" וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁבְּזֶה הַשְּׁמִיעֵנוּ גִּדְר הַזִּהוּרִים מִהַדְּבָרִים שֶׁהֵם

מִדְּאֵרִי אֲנִי יְיָ דְּאֶסֶק יִתְכוֹן מִאֶרֶץ דְּמַצְרַיִם לְמַהְיֵי לְכוֹן לְאַלְהָ וְתִהְיוּן קְדִישִׁין אֲרִי קְדִישׁ אֲנִי:

(מז) כִּי אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים וְהִיִּיתֶם קְדִישִׁים כִּי קְדֹשׁ אֲנִי:

הַעֲלִיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם אֲלֵא בְּשִׁבְלֵי שְׂאִין מְטַמְּאִין בְּשִׂרְצִים כְּשֶׁאֵר אֲמוֹת – דִּים, וּמַעֲלִיּוֹתָא הִיא גְּבִיּהוּ, וְהוּא לְשׁוֹן "מַעֲלָה" [.

וְאֵין כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם. עַל־מִנַּת שְׁתַּקְבְּלוּ מִצּוֹתֵי הַעֲלִיתִי אֶתְכֶם. [דְּבָר אַחֵר: "כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם", בְּכָל־כְּתִיב: "הוֹצֵאתִי", וְכֵן כְּתִיב: "הַמַּעֲלָה". תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: אִלְמָלֵא לֹא

מִדְּאֵרִי אֲנִי יְיָ דְּאֶסֶק יִתְכוֹן מִאֶרֶץ דְּמַצְרַיִם לְמַהְיֵי לְכוֹן לְאַלְהָ וְתִהְיוּן קְדִישִׁין אֲרִי קְדִישׁ אֲנִי:

(מז) וְזֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכָל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׁת בַּמַּיִם וְכָל־נֶפֶשׁ הַשְּׂרָצָה עַל־הָאָרֶץ:

מִדְּאֵרִי אֲנִי יְיָ דְּאֶסֶק יִתְכוֹן מִאֶרֶץ דְּמַצְרַיִם לְמַהְיֵי לְכוֹן לְאַלְהָ וְתִהְיוּן קְדִישִׁין אֲרִי קְדִישׁ אֲנִי:

(מז) לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאכְלָת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל: פַּפֵּה

בעל הטורים

לֹא תֹאכַל. בְּגִימְטְרִיא: זֶה בְּשִׁמוּנָה עֶשֶׂר מֵרִיפּוֹת.

וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאכְלָת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר

(מז) לְהַבְדִּיל. הַפְּסוּק מִתְחִיל בְּלִמ"ד וּמִסִּיּים בְּלִמ"ד. רָמַז לְרֹב אִיסוּרִין

שֶׁל קָנָה לְנִשְׁחָט רַבּוֹ. וּבֵין הַחֵיָה הַנֶּאֱכָלֶת • צִרִיף לומר בין צִבִי לַעֲרֹד? וְהֵלֵא כָּבֵד מִפְּרָשִׁים הֵם?! אֵלֵא בֵּין שְׁנוּלָדוֹ בַּהּ סִמְנֵי טְרֶפָה כְּשֶׁנָּה, לְנוּלָדוֹ בַּהּ סִמְנֵי טְרֶפָה פְּסוּלָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקר"ש כר"ז ע' 65, משיחת שבת פרשת שמיני תשכ"ה)

שָׁמָּה הַדָּבָר אֲסוּר, אִם מְדוּעַ עָלֶיךָ לְחַשֵּׁשׁ לָךְ? וּבְכָל־כֶּן טוֹעַן הַיָּצֵר הָרַע - כְּאֲשֶׁר שׁוֹחֲטִים בְּהֵמָה, הֲרִי זוֹ שְׁחִטָּה כְּשֶׁנָּה. רַב הַשְׁחִיטוֹת הֵן פְּשׁוּתוֹת, וּמְדוּעַ לְהַעֲלוֹת חֲשֵׁשׁ וּמִשּׁוּם כֵּן לְדַחוֹת אֶת הַנִּצּוֹץ הָאֱלֹקִי שֶׁבַּדָּבָר?

אִם כְּאֲשֶׁר יֵשׁ לַיהוּדֵי דֶרְגָּה שֶׁל "שְׁמִינִי" שֶׁלֹּמְעֵלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוּת, יֵשׁ לוֹ רִצּוֹן אֲמִתִּי שֶׁלֹּא לַעֲבֹר חֲסִי-וְשִׁלּוֹם עַל רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן אִם כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה, וְיֵשׁ לָךְ תִּקְוָה הַנִּעֲלָה מִהַגְבָּלוֹת הַשָּׂכָל - אֲזַי אֵין נִכְנָעִים לַפְתּוּנֵי הַיָּצֵר, כִּי הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית אֵינָה יְכוּלָה לְהִכְנִיעַ אֶת הַרִצּוֹן הָעֲצָמִי שֶׁל הַיְּהוּדִי, שֶׁהוּא 'לְמַעַל מִהַשְׁתַּלְשְׁלוּת' בְּנֶפֶשׁ.

כְּדוּעַ בְּעֵינֵינוּ הַתְּשׁוּבָה, שֶׁעַל סֶפֶק שֶׁל חֵטָא, הַתְּשׁוּבָה קִשָּׁה וְעִמְקָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַל חֵטָא וְדָאִי, וּמִשּׁוּם כֵּן עָרַכּוּ שֶׁל קִרְבֵּן חֲטָאת הוּא דִּנְקָא (דִּנְקָא, אוֹ פְּחוּת), וְעָרַכּוּ שֶׁל אֲשֶׁם - שְׁתֵּים (שְׁנֵי סְלָעִים - 48 דִּנְקָא). וְכֵן גַּם לְגַבִּי הַמְּנִיעוֹת מֵאֲסוּר מִלְּכַתְחֻלָּה, שֶׁכְּדִי לְהַשְׁמֵר מִסֶּפֶק אֲסוּר, וּבְמִיָּחָד מִסֶּפֶק שֶׁיֵּשׁ צָרָה "לְהַבְדִּיל" בּוֹ - יֵשׁ צָרָה בְּדֶרְגַת "שְׁמִינִי". זֶהוּ גַם הַקָּשֶׁר בֵּין פְּרִשְׁת שְׁמִינִי לַפְּרָשָׁה שֶׁלֹּא-חֲרִיָּה - "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר": עַל-יְדֵי שְׁמִיעוּרִים אֶת דֶּרְגַת הַ"שְׁמִינִי" שֶׁבְּנֶפֶשׁ, שָׂאִין בָּהּ שְׁנוּיִים, אִם כְּאֲשֶׁר הַהֶגְיוֹן שׁוֹנֶה מִהַרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן, כָּלֵל זֹאת עוֹמְדִים בְּתִקְוָה וְכו' - אֲזַי מְגִיעִים לְ"וְיִלְדָה זָכָר", שִׁיר חֲדָשׁ, בְּלִשׁוֹן זָכָר, בְּגֹאֲלָהּ הַעֲתִידָה, בְּגֹאֲלָהּ שָׂאִין אַחֲרֶיהָ גְלוּת (לְמַעַל מִשְׁנוּיִים), בְּגֹאֲלָהּ הָאֲמִתִּית וְהַשְׁלָמָה, בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ, בְּקִרְבֵּן מִמֶּשׁ.

וְכִי לְהַבְדִּיל • לֹא בְּלִבְד הַשְׁוֹנָה, אֲלֵא שְׁתַּהֲא יוֹדֵעַ וּמִכִּיר וּבִקִּי בְּהֵן. בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר • צִרִיף לומר בֵּין חֲמֹר לַפְּרָה? וְהֵלֵא כָּבֵד מִפְּרָשִׁים הֵם?! אֵלֵא בֵּין טָמֵא לְךָ לְטָהוֹרָה לָךְ, בֵּין נִשְׁחָט חֲצִי

כָּבֵד הַסִּבָּר פְּעָמִים רַבּוֹת, שֶׁשֶּׁם הַפְּרָשָׁה מְכִיל אֶת תִּכְנֹה שֶׁל כָּל הַפְּרָשָׁה וְהַפְּסוּקִים שָׁבָה, וְעַל-אֲחַת-כַּמָּה-וְכַמָּה אֶת סִימָנָהּ, בְּבִחִינַת "נִעוּץ תַּחֲלָתָן בְּסוּפָן וְסוּפָן בְּתַחֲלָתָן".

וְצִרִיף לְהַבִּין: מַהוּ הַקָּשֶׁר בֵּין הַמְּלִים וְהַמְּשָׁמְעוֹת שֶׁל "לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר" לְבֵין שֵׁם הַפְּרָשָׁה "שְׁמִינִי"? וְלַהִיפֹךְ: "שְׁמִינִי" הוּא מִסֶּפֶר מְקֻדָּשׁ, וּמִפְּנֵי הַמַּעֲלָה שֶׁב־"שְׁמִינִי" - אִם, בְּיִינָה שֶׁל תּוֹרָה, מְלִשׁוֹן "שְׁמִינִי" - נִטַּל יוֹם זֶה עֶשֶׂר עֶשְׂרוֹת, וְכְאֲשֶׁר מְדָבֵר עַל דֶּרְגָּה כֹּה נִעֲלָה, שֶׁנֶּאֱמָר לְגַבִּיָּה "לֹא יִגְוֹרָךְ רַע", כִּי־צַד תִּתֵּן טָמֵא, שֶׁבְּיִינָה יֵשׁ צָרָה בְּהַבְדִּילָה "בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר"?

הַהִסְבֵּר לָךְ הוּא: כְּאֲשֶׁר עוֹסְקִים בְּהַבְדִּילָה בֵּין טָמֵא לְטָהוֹר הַמַּתְבַּטָּאת בְּדִקּוֹת, כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה, כֵּן שְׁנִתָּן לְחַשֵּׁב שֶׁהַטָּמֵא הוּא טָהוֹר, וּבְכָל זֹאת נִדְרָשִׁים לְהַבְדִּיל וְלַהֲדַגִּישׁ שֶׁהוּא טָמֵא וְלְדַחוֹתוֹ - לְשֵׁם כֵּן יֵשׁ צָרָה בְּנִתְיַנֵּת כֹּחַ מִיָּחָד, דִּנְקָא מִהַדֶּרְגָּה הַנִּעֲלִית שֶׁל "שְׁמִינִי":

בְּדֶרְגָּה שֶׁל "שְׁבַעַת יְמֵי הַבִּגּוּן", בְּדֶרְגַת "הַשְׁתַּלְשְׁלוּת", קִשָּׁה לְהַבְדִּיל כְּרָאוֹי בְּסֶפֶק דֵּק כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה. אֲדַרְבָּה: הַיָּצֵר הָרַע, שֶׁהוּא הַ"פֶּקֶח", עוֹטָה "גְּלִימָה שֶׁל מְשִׁי", אִי־צִטָּא דְקִדּוּשָׁה, וְטוֹעַן כָּלפִי הָאֲדָם:

כִּינֵן שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְזַמֵּן לָאֲדָם, הֲרִי זֹאת כְּדִי שֶׁהָאֲדָם יִבְרַר וְיִזְכֶּךָ אֶת הַנִּצּוֹץ הָאֱלֹקִי הַטָּמֹן בְּדָבָר, וְאִם כֵּן - טוֹעַן הַיָּצֵר הָרַע - כִּי־צַד יוֹכֵל לְהַמְנִיעַ מִשְׁמוּשׁ בְּמֵאֲכָל וְלְדַחוֹת אֶת הַנִּצּוֹץ הָאֱלֹקִי שָׁבוּ? אֲמָנָם, יֵשׁ סֶפֶק,

צ"א פסוקים, עבדי"ה סימן. חסלת פרשת שמיני

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רח - ריב

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' ב

12 הגמרא, אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַבִּי יֵנָאי אֲרַבְעַת מִלִּין.
13 מביאה הגמרא מקומות נוספים שהשיעור ארבעה מיל: אָמַר רַבִּי
14 אֲבָהוּ אָמַר רִישׁ לְקִישׁ הַשִּׁיעוּר לְגַבִּל שֶׁלֹּשׁ אֶת עִיסַת בַּעַל הַבֵּית
15 בַּטַּהֲרָה וְנִטְמָאוּ כֻּלָּיו, שֶׁצִּירִיף לִלְכַת לְטַבּוֹל אֶת כֻּלָּיו כְּדִי שֶׁהַעִיסָה
16 תַּעֲשֶׂה בַּטַּהֲרָה. וְאִם לְתַפְלָה כְּדִי לְהַתְפַּלל בְּבֵית הַכִּנְסַת לְהַתְפַּלל
17 בְּמִנְיָן, וְלְנִמְלִיל יָדִים קוֹדֵם הָאֲכִילָה, כְּדִי לִלְכַת לְמִקּוֹם שִׁישׁ בּוֹ
18 מִים, צִירִיף לִלְכַת לְדַבְּרִים אֵלּוֹ אֲרַבְעַת מִלִּין, וְאִם רַחוּק יוֹתֵר
19 מֵאֲרַבְעָה מִיל יִלּוּשׁ בַּטּוּמָא, וְכֵן יִתְפַּלל בְּבֵיתוֹ, וְכֵן יִכּוֹל לֵאכּוֹל
20 בְּלֹא נִטִּילַת יָדִים עַל יְדֵי שִׁיכּוּרֹן אֶת יָדָיו בַּמַּפָּה.
21 הַגְּמָרָה מְבִיאָה גִּירְסָא אַחֶרֶת מִמִּירָא שֶׁהוּבָאָה לַעִיל: אָמַר רַב
22 נִחָמֵן בַּר יִצְחָק

1 בקוּפְתָּי מְהוּרָה, שְׂכִינִי שֶׁעָשָׂה בַּהּ מַעֲשֶׂה זֶה בִּיטְלָה מִדִּין בִּשְׂר. וְאִם
2 כִּשְׁלֹא הִילָךְ עָלֶיהָ כְּדִי עֲבוּדָה, אֵלֵא שִׁיחַד אוֹתָהּ לַעֲוֹר וּבִיטַל
3 אוֹתָהּ מִתּוֹרַת בִּשְׂר נִטְהַרְתָּ.
4 מִתַּרְצַת הַגְּמָרָה: שֶׁרַק בְּשִׁלְטָא לַעֲוֹר עַל גְּבִי כֻּלִּי נִטְהַר אִם עַל גֵּב
5 דְּלֹא הִילָךְ בּוֹ כְּדִי עֲבוּדָה, שְׂכִינִי שֶׁנִּתְּנוּ טֵלָא לְכֻלִּי, עָשָׂה בַּעוֹר
6 מַעֲשֶׂה וּבִיטְלוּ, אֲבָל כִּשְׁלֹא מְלָאָה וְלֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה בַּעוֹר, רַק אִם
7 הִילָךְ עַל גְּבִי הָעוֹר אֵין - כֵּן, כְּלוּמַר, בִּיטְלוּ מִתּוֹרַת בִּשְׂר וְלֹא
8 מִטְּמָא, אֲבָל לֹא הִילָךְ עַל גְּבִי כְּדִי עֲבוּדָה לֹא בִּיטְלוּ מִתּוֹרַת בִּשְׂר
9 וְלֹא נִטְהַר.
10 מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָה מַהוּ הַשִּׁיעוּר שֶׁל הַלִּיכָה לַעֲיִבוֹד: שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָה,
11 כְּמָה הַשִּׁיעוּר שֶׁל כְּדִי עָבֹד, שִׁיחַלְכוּ עַל גְּבִיחָם וְיִטְהַרוּ. מִשִּׁבְיָה

בְּהִיטִי אֶל־כָּל־מִצּוֹתָיִךְ: ז אֲדוֹד בְּיָשָׁר לִבִּי בְּלִמּוֹדִי מִשְׁפָּטִי צִדְקָךְ: ח אֶת־חֻקֶּיךָ אֲשָׁמֹר אֶל־תְּעוֹבֹנִי
 עַד־מָאֹד: ב ט בְּמָה יִזְכֶּה־נָּעַר אֶת־אַרְחוֹ לְשֹׁמֵר כְּדִבְרְךָ: י בְּכָל־לִבִּי דִרְשָׁתִּיךָ אֶל־תִּשְׁנָנִי מִמִּצּוֹתֶיךָ:
 יא בְּלִבִּי צִפְנָתִי אִמְרָתְךָ לִמְעַן לֹא אֲחַטָּא־לָךְ: יב בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה לְמִדְנֵי חֻקֶּיךָ: יג בִּשְׁפָתִי סִפְרָתִי כָּל
 מִשְׁפָּטֶיךָ: יד בְּדֶרֶךְ עֲדוֹתֶיךָ שִׁשְׁתִּי כָּעַל כָּל־הוֹן: טו בִּפְקוּדֶיךָ אֲשִׁיחָה וְאִבִּיטָה אֲרֻחָתֶיךָ: טז בַּחֲקִיתֶךָ
 אֲשַׁתְּעָשֶׂע לֹא אֲשַׁכַּח דְּבָרְךָ: ג יז גָּמַל עַל־עֲבֹדְךָ אֲחִיָּה וְאֲשִׁמְרָה דְּבָרְךָ: יח גַּלְעִינִי וְאִבִּיטָה נִפְלְאוֹת
 מִתּוֹרָתְךָ: יט גַּר אֲנִכִּי בָאָרֶץ אֶל־תִּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצּוֹתֶיךָ: כ גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל־מִשְׁפָּטֶיךָ בְּכָל־עֵת:
 כא גִּעְרַת זָדִים אֲרוּרִים הַשִּׁגִּים מִמִּצּוֹתֶיךָ: כב גַּל מַעְלֵי חֶרֶף וְכוּז כִּי עֲדוֹתֶיךָ נִצְרָתִי: כג גַּם יֵשְׁבוּ שָׂרִים
 כִּי נִדְּבָרוּ עֲבֹדְךָ יֵשִׁיחַ בַּחֲקִיךָ: כד גַּם־עֲדוֹתֶיךָ שִׁעֲשָׁעִי אֲנִשִּׁי עֲצָתִי: ד כה דְּבָקָה לַעֲפָר נִפְשִׁי חֲיִנִּי
 כְּדִבְרְךָ: כו דְּרָכִי סִפְרָתִי וְתַעֲנֵנִי לְמִדְנֵי חֻקֶּיךָ: כז דֶּרֶךְ־פְּקוּדֶיךָ הִבִּינִי וְאֲשִׁיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ: כח דִּלְפָּה
 נִפְשִׁי מִתּוֹנָה לְמִנִּי כְּדִבְרְךָ: כט דֶּרֶךְ־שֹׁקֵר הִסֵּר מִמֶּנִּי וְתוֹרָתְךָ חֲנִנִּי: ל דֶּרֶךְ־אֱמוּנָה בַּחֲרָתִי מִשְׁפָּטֶיךָ
 שְׁוִיתִי: לא דְּבַקְתִּי בְּעֲדוֹתֶיךָ יְהוָה אֶל־תִּבְיִשְׁנִי: לב דֶּרֶךְ־מִצּוֹתֶיךָ אֲרוּץ כִּי תִרְחִיב לִבִּי: ה לג הוֹרֵנִי יְהוָה
 דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ וְאֲצַרְנָה עֵקֶב: לד הִבִּינִי וְאֲצַרְנָה תּוֹרָתְךָ וְאֲשִׁמְרָנָה בְּכָל־לֵב: לה הִדְרִיכֵנִי בְּנִתִּיב מִצּוֹתֶיךָ
 כִּי־כו חֲפָצָתִי: לו הִטְלִי אֶל־עֲדוֹתֶיךָ וְאֶל אֶל־כִּפְצֵעִי: לו הַעֲבֵר עֵינִי מִרְאֹת שׁוֹא בְּדֶרֶךְ חֲיִנִּי: לה הִקֵּם
 לַעֲבֹדְךָ אִמְרָתְךָ אֲשֶׁר לִירָאָתְךָ: לט הַעֲבֵר חֲרָפָתִי אֲשֶׁר יִגְרָתִי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים: מ הִנֵּה תֹאבָתִי
 לִפְקוּדֶיךָ בְּצִדְקָתְךָ חֲיִנִּי: ו מא וַיִּבְאֵנִי חֶסֶדְךָ יְהוָה תִּשְׁוַעְתָּךְ בְּאִמְרָתְךָ: מב וְאֶעֱנֶה חֲרָפִי דָבָר כִּי־כִטְחָתִי
 כְּדִבְרְךָ: מג וְאֶל־תִּצַּל מִפִּי דְּבַר־אֱמֶת עַד־מָאֹד כִּי לְמִשְׁפָּטְךָ יִחְלָתִי: מד וְאֲשִׁמְרָה תּוֹרָתְךָ תְּכִיד לְעוֹלָם
 וָעֵד: מה וְאֶתְהַלֵּכָה בְּרַחֲבָה כִּי פִקּוּדֶיךָ דִּרְשָׁתִּי: מו וְאִדְבַּרְהָ בְּעֲדוֹתֶיךָ נֶגֶד מַלְכִּים וְלֹא אֲבוֹשׁ:
 מז וְאֲשַׁתְּעָשֶׂע בְּמִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי: מח וְאֲשֹׁא־כִפִּי אֶל־מִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְאֲשִׁיחָה בַּחֲקִיךָ:
 ז מט זָכַר־דָּבָר לַעֲבֹדְךָ עַל אֲשֶׁר יִחְלָתֵנִי: נ זֹאת נִחְמָתִי בְּעֵינִי כִּי אִמְרָתְךָ חֲיִתֵּנִי: נא זָדִים הִלְצֵנִי
 עַד־מָאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי: נב זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם: ג וְיְהוָה וְאֶתְנַחֵם: גג זִלְעָפָה אֲחֻזָּתִי מִרְשָׁעִים
 עֹזְבִי תּוֹרָתְךָ: גד זְמֹרוֹת הַיּוֹלֵל חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרִי: גה זָכַרְתִּי כִלְיָה שְׁמֹךְ יְהוָה וְאֲשִׁמְרָה תּוֹרָתְךָ:
 נו זֹאת הִיִּתְחַלִּי כִּי פִקּוּדֶיךָ נִצְרָתִי: ח נז חֲלָקִי יְהוָה אֲמָרְתִּי לְשֹׁמֵר דְּבָרֶיךָ: נח חֲלִיתִי פִּנְיָךְ בְּכָל־לֵב
 חֲנִנִּי בְּאִמְרָתְךָ: נט חֲשַׁבְתִּי דְרָכִי וְאֲשִׁיכָה רַגְלִי אֶל־עֲדוֹתֶיךָ: ס חֲשַׁתִּי וְלֹא הִתְמַהֲמַהֲתִי לְשֹׁמֵר מִצּוֹתֶיךָ:
 סא חֲבַלִּי רָשָׁעִים עוֹדֵנִי תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: סב חֲצוֹת־לַיְלָה אֶקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפָּטִי צִדְקָךְ:
 סג חֶבֶר אֲנִי לְכָל־אֲשֶׁר יִרְאוּךָ וְלִשְׁמֹרֵי פְקוּדֶיךָ: סד חֶסֶדְךָ יְהוָה מְלֵאָה הָאָרֶץ חֻקֶּיךָ לְמִדְנֵי: ט סה טוֹב
 עֲשִׂיתָ עִם־עֲבֹדְךָ יְהוָה כְּדִבְרְךָ: סו טוֹב טַעַם וְדַעַת לְמִדְנֵי כִּי בְּמִצּוֹתֶיךָ הִאֲמַנְתִּי: סז טָרַם אֶעֱנֶה אֲנִי
 שֹׁגֵג וְעָתָה אִמְרָתְךָ שְׁמֵרְתִּי: סח טוֹב־אֵתָה וּמִטִּיב לְמִדְנֵי חֻקֶּיךָ: סט טָפְלוֹ עָלַי שֹׁקֵר זָדִים אֲנִי בְּכָל־לֵב: |
 אָצֹר פְּקוּדֶיךָ: ע טָפַשׁ בַּחֲלָב לֶכֶם אֲנִי תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשַׁעְתִּי: עא טוֹב־לִי כִי־עֲנִיתִי לִמְעַן אֶלְמַד חֻקֶּיךָ:
 עב טוֹב־לִי תּוֹרַת־פִּיךָ מֵאֵלֶּפֶי זָהָב וְכֶסֶף: י עג יָדֶיךָ עָשׂוּנִי וַיְכַוְנֵנִי הִבִּינִי וְאֶלְמַדָּה מִצּוֹתֶיךָ: עד יִרְאוּךָ

יִרְאוּנִי וְיִשְׁמְחוּ כִּי לְדַבְרְךָ יִחְלָתִי: עַה יִדְעָתִי יְהוָה כִּי־צָדֵק מִשְׁפָּטֶיךָ וְאִמּוֹנָה עֲנִיתָנִי: עו יִהְיֶנָּה חֲסִדֶּךָ לְנַחֲמֵנִי כְּאִמְרָתְךָ לְעִבְדֶּךָ: עז יִבְאֹנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶחִיָּה כִּי־תוֹרַתְךָ שְׁעִשְׁעֵנִי: עח יִבְשׁוּ זֵדִים כִּי־יִשְׁקַר עוֹתוֹנִי אֲנִי אֲשִׁיחַ בְּפִקּוּדֶיךָ: עט יִשׁוּבוּ לִי יִרְאִיךָ וְיִדְעֵנִי עֲדֹתֶיךָ: פ יִהְיֶינָה לִבִּי תָמִיד בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ: כ פֹּא כָל־תָּה לְתִשׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי לְדַבְרְךָ יִחְלָתִי: כב כָּלוּ עֵינֵי לְאִמְרָתְךָ לְאֹמֹר מִתִּי תִנַּחֲמֵנִי: כג כִּי־הֵייתִי כְּנָאֵד בְּקִיטּוֹר חֲקִיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: כד כִּמָּה יִמִּי־עִבְדֶּךָ מִתִּי תַעֲשֶׂה בְּרֹדְפִי מִשְׁפָּט: כה כְּרוּלִי זֵדִים שִׁיחוֹת אֲשֶׁר לֹא כְּתוֹרַתְךָ: כו כָּל־מִצְוֹתֶיךָ אִמּוֹנָה שָׁקֵר רִדְפוֹנִי עֲזָרְנִי: כז כִּמְעַט כָּלוֹנִי בָּאָרֶץ וְאֲנִי לֹא־עֹזֹבֶתִי פִקּוּדֶיךָ: כח כְּחִסְדְּךָ חֲנִי וְאִשְׁמְרָה עֲדוֹת פִּיךָ: ל פֹּט לְעוֹלָם יְהוָה דְּבָרְךָ נֶצֶד בְּשָׂמִים: צ לְדֹר וָדֹר אִמּוֹנָתְךָ כּוֹנֵנֶת אֶרֶץ וְתַעֲמֹד: צא לְמִשְׁפָּטֶיךָ עֲמְדוּ הַיּוֹם כִּי הִפֵּל עֲבָדֶיךָ: צב לוּלִי תוֹרַתְךָ שְׁעִשְׁעֵנִי אֲזִ אֲבִדְתִּי בְּעִנְיִי: צג לְעוֹלָם לֹא־אֲשַׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיֵּיתִנִּי: צד לֹד־אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי פִקּוּדֶיךָ דִּרְשָׁתִּי: צה לִי קוֹו רְשָׁעִים לְאִבְדָנִי עֲדֹתֶיךָ אֶתְּבוֹנֶן: צו לְכָל־תַּכְלָה רָאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מִצִּוְתְךָ מְאֹד:

מ צו מִה־אֶהְבֵּתִי תוֹרַתְךָ כָּל־הַיּוֹם הִיא שִׁיחָתִי: צח מֵאִיבִי תַחֲכַמְנִי מִצִּוְתְךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא־לִי: צט מִכָּל־מַלְמְדֵי הַשִּׁפְלָתִי כִּי עֲדוֹתֶיךָ שִׁיחָה לִּי: ק מוֹקֵנִים אֶתְּבוֹנֶן כִּי פִקּוּדֶיךָ נִצְרָתִי: קא מִכָּל־אֶרֶח רַע כָּל־אֲתִי רִגְלִי לְמַעַן אֲשַׁמֹּר דְּבָרְךָ: קב מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא־סָרְתִי כִּי־אֶתָּה הוֹרַתָּנִי: קג מִה־נִּמְלָצוֹ לִחְפִּי אִמְרָתְךָ מוֹדֵבֶשׁ לִפִּי: קד מִפִּקּוּדֶיךָ אֶתְּבוֹנֶן עַל־פֶּן שִׁנְאָתִי | קה גֵּר־לְרִגְלִי דְּבָרְךָ וְאוֹר לְנִתְיָבוֹתִי: קו נִשְׁפַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לְשִׁמּוֹר מִשְׁפָּטִי צִדִּיקְךָ: קז נַעֲנִיתִי עַד־מְאֹד יְהוָה חֲנִי כְּדַבְרְךָ: קח נִדְבוֹת כִּי רָצָה־נָא יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי: קט נַפְשִׁי בְּכַפִּי תִמְוִד וְתוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: קי נִתְּנוּ רְשָׁעִים פֶּחַ לִי וּמִפִּקּוּדֶיךָ לֹא תַעֲנִיתִי: קיא נִחְלָתִי עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם כִּי־שִׁשְׁוֹן לִבִּי הֵמָּה: קיב נִטִּיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֲקִיךָ לְעוֹלָם עֶקֶב: ס קיג סַעֲפִים שִׁנְאָתִי וְתוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי: קיד סִתְרִי וּמִגְנִי אֶתָּה לְדַבְרְךָ יִחְלָתִי: קטו סוֹרוֹ־מִמֶּנִּי מְרָעִים וְאִצְרָה מִצּוֹת אֱלֹהֵי: קטז סִמְכֵנִי כְּאִמְרָתְךָ וְאֶחִיָּה וְאֶל־תִּבְשִׁינִי מִשְׁבָּרִי: קיז סַעֲדֵנִי וְאִשְׁעָה וְאִשְׁעָה בְּחֻקֶּיךָ תִּמְוִד: קיח סִלִּית כָּל־שׁוֹגִים מִחֻקֶּיךָ כִּי־יִשְׁקַר תִּרְמִיתֵם: קיט סִגִּים הַשִּׁבְתָּ כָּל־רְשָׁעֵי־אֶרֶץ לָכֵן אֶהְבֵּתִי עֲדֹתֶיךָ: קכ סִמֵּר מִפִּחְדֶּךָ בְּשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יִרְאָתִי: ע קכא עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצָדֵק כָּל־תִּנְיָחֵנִי לַעֲשֹׂקִי: קכב עָרַב עֲבָדֶךָ לְטוֹב אֶל־יַעֲשֻׁקָנִי זֵדִים: קכג עֵינֵי כָלוּ לִישׁוּעָתְךָ וּלְאִמְרַת צִדִּיקְךָ: קכד עֲשֶׂה עִם־עֲבָדֶךָ כְּחִסְדְּךָ וְחֻקֶּיךָ לְמַדְנִי: קכה עֲבָדֶךָ־אֲנִי הִבִּינִי וְאִדְעָה עֲדֹתֶיךָ: קכו עַת לַעֲשׂוֹת לִיהוָה הִפְרוּ תוֹרַתְךָ: קכז עַל־פֶּן אֶהְבֵּתִי מִצְוֹתֶיךָ מִזֶּהֱב וּמִפֶּן: קכח עַל־פֶּן | כָּל־פִּקּוּדֶיךָ כָּל יִשְׂרָאֵל כָּל־אֶרֶח שָׁקֵר שִׁנְאָתִי: פ קכט כָּל־אֲוֹת עֲדוֹתֶיךָ עַל־פֶּן נִצְרָתָם נַפְשִׁי: קל פֶּתַח דְּבָרֶיךָ יֹאִיר מִבֵּין פְּתִיִּים: קלא כִּי־פָעַרְתִּי וְאִשְׁאָפָה כִּי לְמִצְוֹתֶיךָ יֹאבֵתִי: קלב כִּי־פָנָה־אֵלַי וְחֲנִנִי כִּמְשַׁפֵּט לְאֶהְבִּי שְׁמוֹךְ: קלג כִּי־פָעַמִּי הִכֵּן כְּאִמְרָתְךָ וְאֶל־תִּשְׁלַט־כִּי כָל־אֲנוֹן: קלד כִּי־פָדִינוּ מִעֲשָׂק אָדָם וְאִשְׁמְרָה פִקּוּדֶיךָ: קלה כִּי־פָנִיךָ הָאֵר כְּעִבְדֶּךָ וְלִמְדֵנִי אֶת־חֻקֶּיךָ: קלו כִּי־פָלְגִי־מִים יִרְדּוּ עֵינֵי עַל לֹא־שָׁמְרוּ תוֹרַתְךָ: צ קלז צִדִּיק אֶתָּה יְהוָה וְאִשֶּׁר מִשְׁפָּטֶיךָ: קלח צִוִּיתָ צִדֵּק עֲדֹתֶיךָ וְאִמּוֹנָה מְאֹד: קלט צִמְתָּנִי כְּנֹאֲתִי כִּי־שָׁכְחוּ דְּבָרֶיךָ צָרִי: קמ צָרוּפָה

אִמְרָתְךָ מֵאֵד וְעֶבְדְּךָ אֶהְיֶה: כִּמָּה צָעִיר אָנֹכִי וְנִכְזָה פָקִידְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: כִּמָּה צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם
וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת: כִּמָּה צְרוּמָצוֹק מִצְאוֹנִי מִצְוֹתֶיךָ שֶׁעָשִׂיתִי: כִּמָּה צֶדֶק עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם הִבִּינִי וְאַחִיהִי:
ק כִּמָּה קָרָאתִי בְּכָל־לֵב עֲנֵנִי יְהוָה חֲקִיד אֶצְרֶה: כִּמּוּ קְרָאתֶיךָ הוֹשִׁיעֵנִי וְאַשְׁמְדֶה עֲדוֹתֶיךָ: כִּמּוּ קִדְמָתִי
בְּנֶשֶׁף וְאַשְׁוֶעָה לְדַבְּרֶךָ יַחְלָתִי: כִּמָּה קִדְמֹו עֲנֵי אֲשֻׁמְרוֹת לְשׁוֹנִי בְּאִמְרָתְךָ: כִּמָּה קוֹלִי שִׁמְעָה בְּחִסְדְּךָ
יְהוָה בְּמִשְׁפָּטַי חֲיִנִּי: כִּנּוּ קָרְבוֹ רִדְפֵי זִמָּה מִתּוֹרָתְךָ רַחֲקוּ: כִּנּוּ קָרֹב אֶתְּהָ יְהוָה וְכָל־מִצְוֹתֶיךָ אֱמֶת:
כִּנּוּ קִדְם יִדְעָתִי מִעֲדוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם יִסְדָּתָם: ר כִּנּוּ רֵאֵה־עֲנֵי וְחַלְצֵנִי מִי־תוֹרָתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: כִּנּוּ רִיבָה
רִיבִי וְגֵאֲלֵנִי לְאִמְרָתְךָ חֲיִנִּי: כִּנּוּ רַחֲוֹק מִרְשָׁעִים יִשְׁוֶעָה מִי־חֲקִיד לֹא דִרְשׁוּ: כִּנּוּ רַחֲמִיד רַבִּים | יְהוָה
בְּמִשְׁפָּטֶיךָ חֲיִנִּי: כִּנּוּ רַבִּים רִדְפֵי וְצִרֵי מִעֲדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי: כִּנּוּ רֵאֵתִי בְּגִדִים וְאַתְּקוֹטְטָה אֲשֶׁר אִמְרָתְךָ
לֹא שָׁמְרוּ: כִּנּוּ רֵאֵה מִי־פָקִידֶיךָ אֶהְיֶה בְּחִסְדְּךָ חֲיִנִּי: כִּס רֵאֵשֶׁד־בְּרָךְ אֱמֶת וְלְעוֹלָם כָּל־מִשְׁפָּט
צִדְקָךָ: ש כִּסֵּא שָׁרִים וְרִדְפוֹנִי חֲנָם וְמִדְבָּרְךָ פָּחַד לְבִי: סִבֵּב שֵׁשׁ אָנֹכִי עַל־אִמְרָתְךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב:
סִבֵּב שֶׁקָר שָׁנֵאתִי וְאַתְּעַבֶּה תוֹרָתְךָ אֶהְיֶה: סִבֵּב שִׁבְעַ בַּיּוֹם חִלְלָתֶיךָ עַל מִשְׁפָּטִי צִדְקָךָ: סִסֵּב שְׁלוֹם רָב
לְאַהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְאִין־לָמוּ מִכְשׁוֹל: סִסֵּב שִׁבְרָתִי לִישׁוּעָתְךָ יְהוָה וּמִצְוֹתֶיךָ עָשִׂיתִי: סִסֵּב שְׁמִרָה נִפְשִׁי עֲדוֹתֶיךָ
וְאַהֲבָם מְאֹד: סִסֵּב שְׁמִרָתִי פָקִידֶיךָ וְעֲדוֹתֶיךָ כִּי כָל־דְּרָכֶיךָ נִגְדָּד: ת כִּסֵּב תִּקְרַב רִנָּתִי לְפָנֶיךָ יְהוָה בְּדַבְּרֶךָ
הִבִּינִנִּי: קֵע תִּבּוֹא תַחֲנֹנִתִי לְפָנֶיךָ בְּאִמְרָתְךָ הִצִּילֵנִי: קֵעֵא תִפְעֶנָה שְׁפָתִי תִהְלֶה כִּי תִלְמַדְנִי חֲקִיד: קֵעֵב תַּעֲזֹן
לְשׁוֹנִי אִמְרָתְךָ כִּי כָל־מִצְוֹתֶיךָ צֶדֶק: קֵעֵנ תִּהְיֶי־יֶדְךָ לְעֹזְרִנִּי כִּי פָקִידֶיךָ בְּחִרָתִי: קֵעֵד תִּאֲבֹתִי לִישׁוּעָתְךָ
יְהוָה וְתוֹרָתְךָ שֶׁעָשִׂיתִי: קֵעֵה תַחֲיֶי־נִפְשִׁי וְתִהְלֶלְךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ יַעֲזֹרְנִי: קֵעֵו תִּעֲלִיתִי בְּשֵׁה אֲבִד בִּקְשׁ עֶבְדְּךָ
כִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי:

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' ב

ולתפרו, שבזה טמא כיון שבתפירתו חוזר לחזקו הראשון אין זה
נחשב כמו שנפרד, ובמשנה נחלקו באופן שאין חוזר לחזקו
הראשון, והטעם שנחשב עור הצואר 'חבור' לבשר הוא מדין
שומר של הבשר, ורבי יוחנן וחכמים במשנה פשוט העשוי לנתק
מאליו קא מיפלגי, שהעור שעל הצואר אינו דבוק בחזקה בבשר,
ואף אם לא יפשיטו הוא יפול מאליו מעל גבי הבשר, ואין הוא
נחשב אף כעור שנקרע ויכולים לתפרו, אלא בדין זה נחלקו
חכמים ורבי יוחנן בן נורי, מר פבר - חכמים סברו שאף שומר
שעשוי להינתק מאליו, כשלא ניתק הוי שומר לבשר והעור
הצואר נטמא יחד עם הבשר בעודו מחובר לו. ומר פבר - ורבי
יוחנן בן נורי סבר ששומר העשוי להינתק מאליו לא הוי שומר.
מביאה הגמרא קושיא נוספת על שיטת ריש לקיש: מתיב רבי
ירמיה, שינו במשנה בכלים, תנור שנתקמא, שאינו נטהר בטבילה
אלא בנתיצה, כיצד קטרתין אותו, על ידי ניתוצו כשלא רוצה
לכתות אותו לחלקים קטנים, מהו שיעור גדול השברים שיטהרו
כיון שלא יאחז בהם שם תנור. שוברו וחולקו לשלשה חלקים, ועל
ידי כך לא יאחז בשום חלק רובו של התנור שיישאר טמא, ונדר
- וצריך לגרד את המפילה - הטיט שהיו מורחים על גבי התנור
לחברו,

1 נפול - הרי הוא כנופל ונפרש לגמרי מהבשר, אף שהוא עדיין
2 מחובר לבשר, כיון שאינו עתיד לחזור לבשר לעולם. ואינו כעור
3 שנקרע שעתיד לתפרו יחד שיהא חתיכת עור גדולה.
4 מביאה הגמרא קושיא נוספת על שיטת ריש לקיש: מתיב רב יוסף,
5 למדנו במשנתנו, שהמפשיט את העור לחמת ומתחיל להפשיט
6 מרגלי הבהמה, העור יר לבשר עד שיפשיט את החזה, ואם הפשיט
7 את העור שעל החזה והגיע לעור ששל הצואר, רבי יוחנן בן נורי
8 אומר העור שעל הצואר אינו חבור ואינו יד לבשר. מקשה הגמרא:
9 לשיטת ריש לקיש שאומרים בעור שאף כשקרע, הרי הוא 'חלים'
10 ועדיין טמא, אמאי עור שעל הצואר אינו חיבור לבשר, הא חלים
11 וקא - הרי העור שעל הצואר עדיין עומד מחובר לבשר, ומדוע
12 שלא יאחז העור יד לבשר.
13 אביי דוחה את קושיית הגמרא על ריש לקיש: אמר ליה אביי, אימא
14 סיפא - אמור ובאר את הסיפא של המשנה, וחכמים אומרים עור
15 שעל הצואר כשלא הפשיטו הרי הוא חבור והרי הוא יד לבשר,
16 ולשיטתך יש להביא ראיה לריש לקיש משיטת חכמים שעור
17 הצואר חיבור, ואם כן עור שקרעו ויכולים לתפרו הוא כמחובר
18 ויטמא.
19 הגמרא מביאה ביאור בדברי המשנה אף לשיטת ריש לקיש: אלא
20 אמר אביי דברי המשנה אינם דומים לעור שנקרע ויכולים לחזור

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ז אדר ב' מפרק פג עד סוף פרק פז	יום רביעי - כ' אדר ב' מפרק צז עד סוף פרק קג
יום שני - י"ח אדר ב' מפרק פח עד סוף פרק פט	יום חמישי - כ"א אדר ב' מפרק קד עד סוף פרק קה
יום שלישי - י"ט אדר ב' מפרק צ עד סוף פרק צו	יום שישי - כ"ב אדר ב' מפרק קו עד סוף פרק קז
שבת קודש - כ"ג אדר ב' פרק כ מפרק קח עד סוף פרק קיב	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ז אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מזח, ונמצא כי כל... עד עמ' מזח, שם"ה גידיה.

- 1 ונמצא, כי כל תכלית של ימות המשיח ותחית המתים, המשכת האלקות לנפש החיונית, נמשכת אלקות גם בכל
2 שהוא גלוי כבודו ואלהותו ותפודה, ולהעביר רוח הטמאה העולם כולו; ולהעביר רוח הטמאה ממנה, - מהנפש
3 מן הארץ - תלוי החיונית של כל אחד
4 בהמשכת אלהותו ואור בהמשכת אלהותו ואור
5 אין סוף ברוד-הוא 1
6 לנפש החיונית 2
7 שבכללות ישראל ככל 3
8 רמ"ה אבריה, - של 4
9 הנפש. ועל-ידי מה באה 5
10 לנפש המשכה זו? - על- 6
11 ידי קיומה כל רמ"ח 7
12 מצות-עשה, - ועל-ידי 8 גידיה
- 13 המשכת האלקות לנפש החיונית, נמשכת אלקות גם בכל
14 העולם כולו; ולהעביר רוח הטמאה ממנה, - מהנפש
15 החיונית של כל אחד
16 מכלל ישראל, בפשירתה
17 כל שם"ה מצות לא-
18 תעשה, - הישמרות זו
19 מלעבור על שם"ה מצוות
20 לא-תעשה, מביאה שלא
21 יינקו ממנה - מהנפש
22 החיונית, ועל-ידיה
23 מקדושה, שם"ה גידיה, -
24 של טומאה.

ליקוטי אמרים

ונמצא כי כל

תכלית של ימות המשיח ותחית המתים שהוא גלוי כבודו ואלהותו ית' ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ תלוי בהמשכת אלהותו ואור א"ס ב"ה לנפש החיונית שבכללות ישראל בכל רמ"ח אבריה ע"י קיומה כל רמ"ח מצות עשה ולהעביר רוח הטומאה ממנה בשמירת כל שם"ה מצות ל"ת שלא יינקו ממנה שם"ה

יום שני י"ח אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מזח, כי כללות ישראל... עד עמ' מזח, יצירה עשיה.

- 25 כיצד מושגת הכחדתה של רוח הטומאה בכל העולם, על-ידי
26 קיום ושמירת תרי"ג המצוות על-ידי בני ישראל? - כי כללות
27 ישראל, שהם ששים רבוא נשמות פרטיות, הם כללות
28 החיות של כללות העולם, כי בשביל נשמות
29 ישראל, נברא, - ומאחר
30 שהעולם כולו חי ומתקיים
31 בשביל נשמות ישראל,
32 יוצא אשר וכל פרט
33 מהם - בנשמות ישראל,
34 הוא כולל ושייך לו
35 החיות של חלק אחד מששים רבוא מכללות העולם
36 תלוי בנפשו החיונית להעלותו לה' בעלייתה דהיינו
37 במה שמשמש מעו"ה לצורך גופו ונפשו החיונית
38 לעבודת ה' כגון אכילה ושתייה ודומיהם ודירה וכל כלי
39 תשמישו אלא ששים רבוא נשמות פרטיות אלו הן
40 שרשי' וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות שכל
41 ניצוץ הוא נשמה אחת וכן בנפש ורוח בכל עולם
42 מארבע עולמות אצילו' בריאה יצירה עשיה
43 לכל נשמה החלק התלוי
- 44 חלק זה של העולם, תלוי בנפשו החיונית, להעלותו לה'
45 בעלייתה, - על-ידי עליית הנפש החיונית הפרטית של יהודי.
46 כלומר: כיצד הוא מעלה את החלק מהעולם? - במה
47 על-ידי, שמשמש - בדברים מעולם הזה לצורך גופו
48 ונפשו החיונית - במטרה לנצל אותם לעבודת ה', - על-ידי
- 49 השתמשותו בעניני העולם הנצרכים לגופו ולנפשו החיונית,
50 לשם עבודת ה' - הוא מעלה את חלקו בעולם. כגון אכילה
51 ושתייה ודומיהם, ודירה וכל כלי תשמישו. - כשהוא
52 משתמש בכל הדברים הללו לעבודת ה', הוא מעלה על-ידם
53 את חלקו בעולם להקב"ה.
54 ברם, ישנן הרי יותר משש
55 מאות אלף, ששים
56 רבוא, נשמות, ונוסף לכך
57 בלתי אפשרי הדבר
58 שיהודי אחד ישתמש
59 בחלק מששים רבוא של
60 כל העולם? אלא ששים
61 רבוא נשמות פרטיות
62 אלו - שהן פרטים
63 מהנשמה הכללית של
64 כללות ישראל, הן
65 שרשים, - וכשם שכל
66 שורש מתחלק ומתפשט
67 להרבה ענפים ופרטים -
68 כך גם ביחס לנשמות שהן "שרשים" - וכל שרש מתחלק
69 לששים רבוא ניצוצות, שכל ניצוץ הוא נשמה אחת, וכן
70 בנפש ורוח, בכל עולם מארבע עולמות: אצילות-בריאה-
71 יצירה-עשיה. - ישנה בחינת נפש, או בחינת רוח או נשמה
72 מעולם האצילות, ואותו דבר מעולם הבריאה וכו',

ליקוטי אמרים

כי כללות ישראל שהם ששים רבוא נשמות

פרטיות הם כללות החיות של כללות העולם כי בשבילם נברא וכל פרט מהם הוא כולל ושייך לו החיות של חלק אחד מששים רבוא מכללות העולם תלוי בנפשו החיונית להעלותו לה' בעלייתה דהיינו במה שמשמש מעו"ה לצורך גופו ונפשו החיונית לעבודת ה' כגון אכילה ושתייה ודומיהם ודירה וכל כלי תשמישו אלא ששים רבוא נשמות פרטיות אלו הן שרשי' וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות שכל ניצוץ הוא נשמה אחת וכן בנפש ורוח בכל עולם מארבע עולמות אצילו' בריאה יצירה עשיה לכל נשמה החלק התלוי

חלק זה של העולם, תלוי בנפשו החיונית, להעלותו לה'

בעלייתה, - על-ידי עליית הנפש החיונית הפרטית של יהודי.
כלומר: כיצד הוא מעלה את החלק מהעולם? - במה
על-ידי, שמשמש - בדברים מעולם הזה לצורך גופו
ונפשו החיונית - במטרה לנצל אותם לעבודת ה', - על-ידי

יום שלישי י"ט אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' מח, וכל ניצוץ... עד עמ' 96, ניצוץ וכו'.

ליקוטי אמרים

שְׁמִירַת שֵׁם"ה לֹא תַעֲשֶׂה וְעִנְיָתָהּ, – להישמר מאיסורים
דאורייתא ודרבנן, וְלַהֲעֲלוֹת נַפְשׁוֹ הַחַיּוּנִית עִם חֻלְקָה הַשִּׁיךְ
לָהּ מִכֻּלּוֹת עוֹלָם הָיָה, וְלִקְשָׁרָם וְלִיחדָם בְּאוֹר אֵין־סוּף
בְּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר יִמְשִׁיךְ בָּהֶם – וזאת, עֲלִידֵי קִיּוּמוֹ כָּל
רַמ"ח מְצוֹת־עֲשֶׂה
בְּנַפְשׁוֹ הַחַיּוּנִית, שֶׁהִיא
הִיא – הנפש החיונית,
הַמְקַנְנָה כָּל מְצוֹת
מַעֲשִׂיּוֹת בְּנוֹכַח לַעֲלֹ. –
בפרק זה, שאין הנפש
האלקית יכולה לקיים את
המצוות הנעשות עם הגוף
הגשמי, אלא על־ידי
הנפש החיונית. שכן,
בלעדיה אין הנפש
האלקית יכולה לפעול
בגוף. וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב
[פִּעִץ חַיִּים שֶׁעַר כו.]:
כִּי הִנֵּשְׁמָה עֲצָמָה אֵינָה
צָרִיכָה תִּקּוֹן כָּלָל כו.,
וְלֹא הַצָּרִיכָה לְהִתְלַבֵּשׁ
בְּעוֹלָם הָיָה וכו., – ובגוף
ונפש הבהמית, רַק
לְהַמְשִׁיךְ אוֹר – אלקי,
כדי לְתַקְנָם כו., – את
הגוף ונפש הבהמית, וְהוּא מַמְשֵׁךְ דְּגִמְתָּ סוּר גְּלוּת הַשְּׂכִינָה,
לְבַרֵּר נִיצוּצֵי וכו., – כשם שהשכינה ירדה לגלות כדי לברר
ולהעלות את ניצוצי הקדושה שנפלו בקליפה – כך גם יורדת
הנשמה בגוף, דבר המהווה גלות לגבה, כדי לתקן את הגוף
ונפש הבהמית ולברר את ניצוצות הקדושה שבהם. על כל פנים,
מוסברת עתה הדיב מעלת המצוות המעשיות: כיוון שכל
תכלית בריאת העולמות וירידת הנשמה למטה, הוא כדי
להעלות את הגוף ונפש הבהמית, ועל־ידיה גם את כל העולם
– הרי הדבר מתבצע בעיקר על־ידי מצוות מעשיות, הנעשות
עם הגוף והנפש הבהמית.

וְכָל נִיצוּץ – של נשמה, לֹא יֵרֵד לְעוֹלָם הָיָה, – כדי לתקן
ולהעלות את עצמו, אלא לתקן את הגוף והנפש החיונית – כפי
שרבנו הזקן מסביר להלן. כיוון שרבנו הזקן מזכיר כאן את ירידת
הנשמה, הוא מפסיק (כמאמר המוסגר) כדי להדגיש גודל
הירידה לגבי הנשמה,
שגם אם ניצוץ הנשמה
יגיע כאן למטה לדרגה 1
העליונה ביותר של אהבה 2
וראה של צדיק גמור – 3
אין זה שווה לאהבה 4
וליראה של הנשמה 5
למעלה, לפני ירידתה 6
למטה – אֵף שֶׁהִיא – 7
ירידת הנשמה לעולם 8
הזה, יְרִידָה גְּדוּלָה 9
וְכַחֲמִית גְּלוּת מַמְשֵׁ, – 10
לנשמה, כִּי גַם שֶׁהִיָּה – 11
בירידתו למטה בגוף, 12
צָרִיךְ גְּמוּר עוֹבֵד ה' 13
בְּיָרֵאָה וְאַהֲבָה רַבָּה 14
בְּתַעֲנוּגִים – המדרגה 15
העליונה ביותר באהבה 16
וראה, לֹא יֵגַע – ניצוץ 17
הנשמה של הצדיק, 24
לְמַעֲלוֹת דְּבִקּוּתוֹ בַּה' 25
בְּדַחֲלוֹ וְרַחֲמוֹ בִּירֵאָה וְאַהֲבָה שהיו לניצוץ הנשמה, בְּסִרְסֵר
יְרִידָתוֹ לְעוֹלָם הָיָה הַחֲמָרִי, לֹא מִינָה וְלֹא מִקְצָתָה, – לא
ממנה ואף לא ממקצת ממנה, וְאֵין עֶרֶךְ וְרַמְיוֹן בִּינֵיהֶם – בין
היראה והאהבה של הנשמה למעלה, לבין יראתה ואהבתה
בהיותה למטה בגוף, כָּלָל, בְּנוֹדָע לְכָל מַשְׁכִּיל, שֶׁהַגּוֹף אֵינוֹ
יָכוֹל לְסַבֵּל כו., – יראה ואהבה גדולות כאלו שיש לנשמה
למעלה, הרי שהירידה הגדולה של הנשמה, היא לא עבור
עצמה – אֵלָּא יְרִידָתוֹ לְעוֹלָם הָיָה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּגוֹף וְנַפֵּשׁ
הַחַיּוּנִית, הוּא כְּדֵי לְתַקְנָם – את הגוף ונפש הבהמית, בְּלִבָּד,
וְלַהֲפָרִידם מִהָרַע שֶׁל שְׁלֹשׁ קְלִיפּוֹת הַמַּמָּאוֹת, עֲלִידֵי

7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "יל"פ השייכות כאן: דלכאורה אינו מובן כלל ירידת וסבל נפח"א (שהיא חלק א' ממעל ממש וכמשנ"ת בארוכה פ"ב גודל מעלתה שהוא וחק' אחד וכו') בשביל לתקן - נפש החיונית והגוף (ק"נ וכו'), ועד שאפי' לאחר שלמות התיקון ע"י נפח"א, הרי נ"ת זה עתה שאפי' צדיק גמור תכלית הבירור כו' אינו סובל כו.). והתירוץ שזהו ממש כו' [כי השכינה - היא מקור נפח"א - לקמן ס"פ. והניצוצין - ה"ה המהוים כל עניני העולם, גוף נפח"ח וכו'] וזה נק' סוד (מן השכל וההבנה) גלות השכינה כו.". הרבי שליט"א מסביר בהערתו זו, שייכות ענין סוד גלות השכינה למה שמדובר כאן - שכן, לכאורה לא מובנת בכלל ירידתה וסבלה של הנפש האלקית (שהיא חלק אלקי ממעל ממש, כפי שלמדנו במפורט בפרק השני על גדלות ומעלת הנשמה. שהיא באה מ"חכמה עילאה", ו"הוא וחכמתו אחד" - וממדרגה גבוהה כזו יורדת הנשמה ירידה גדולה כל כך וסובלת סבל רב כזה) - הרי זה רק כדי לתקן את הנפש החיונית והגוף (שהם קליפת נוגה, עד שגם לאחר שלמות תיקון הגוף ונפש החיונית על ידי הנפש האלקית, כפי שהדבר בצדיק גמור - הרי למדנו זה עתה, שגם בצדיק, שהגיע כבר לתכלית הבירור (האופן הנעלה ביותר בבירור הגוף וכו')). אין גופו יכול להכיל אהבה כזו להקבי"ה כמו שהיה לנשמה בהיותה למעלה. ולכאורה לא מובן כלל, לשם מה היתה, בכל זאת, ירידת הנפש האלקית? - והתירוץ הוא, שזהו ממש אותו ענין של סוד גלות השכינה לברר את הניצוצין. שכן, השכינה היא מקורה של הנפש

יום רביעי כ' אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 96, ובוה יובן... עד עמ' 98, [פ' כ"ג].

ליקוטי אמרים

וביגיעתו בא לידי ביטוי כל כוח-הפעול של נפשו החיונית –
שלא כמו במצוה אחרת, כאמור, הקשורה בכוח יחיד של הנפש
החיונית. ולכן ישנה מעלה גדולה כל כך בצדקה, יותר מאשר
בכל שאר המצוות. ברם, נשאלת השאלה: מה הדין בצדקה
שאדם נותן מכסף שלא
עבד ולא יגע להשגתו,
האם אין בה אותה מעלה?
– מסביר רבנו הזקן: וגם
מי שאינו נהנה מיגיעו,
מפלי-מקום, הואיל
ובמצות אלו – שהוא
נותן לצדקה, היה יכול
לקנות – אמצעים לסיפוק
חיי נפשו החיונית – הרי
– שבנתינתו כסף זה
לצדקה, הוא נותן חיי
נפשו לה'. – כך,
שבמצות הצדקה
מתלבשת הנפש החיונית
הרבה יותר מאשר בכל
שאר המצוות המעשיות.
ולכן אמרו רבותינו
וְרִנָּם לְבָרְכָהּ? – על
צדקה ש"מקרכת את
הנאִלָּה", לפי שבצדקה
אחת – במתן צדקה פעם
אחת, מעלה הרבה
מנפש החיונית, מה
שלא היה יכול להעלות
ממנה בל-כף פחות ובחינות בכמה מצות מעשיות
אחרות. – בקיום הרבה מצוות מעשיות אחרות לא היה מעלה
כל-כך הרבה כוחות ובחינות של הנפש החיונית, כמו בקיום
מצות הצדקה פעם אחת. וככל שמבררים ומעלים יותר את
הנפש החיונית – מקרבים יותר את הגאולה, כפי שכבר למדנו,
שתכלית ימות המשיח קשורה בהעלאת הנפש החיונית
להקב"ה. על-כל-פנים מבואר, שבצדקה יש מעלה לגבי כל
שאר המצוות, כולל גם מצות לימוד תורה. ומה שאמרו
רבותינו וְרִנָּם לְבָרְכָהּ¹⁰ ש"תלמוד תורה כנגד כלם", גם
כנגד מצות צדקה. כיצד, איפוא, הדבר תואם למה שלמדנו זה
עתה, שצדקה היא למעלה משאר כל המצוות? – היינו מפני
ש"תלמוד תורה היא בדבור ומחשבה, שהם – דיבור ומחשבה,
לבושים הפנימיים של נפש החיונית. – שלא כ"מעשה" שהוא

1 וְבוֹה – במה שהוסבר, שמעלת המצוות המעשיות מתבטאת
2 בכך שעל-ידן מתעלית הנפש החיונית, ויכן מה שהפליגו
3 רבותינו וְרִנָּם לְבָרְכָהּ⁸ במאד מאד במעלת הצדקה,
4 ואמרו ש"שקולה כנגד כל המצוות", וככל תלמוד ירושלמי
5 היא – מצות הצדקה,
6 נקראת בשם "מצוה"
7 סתם, – כשאומרים
8 שאדם עומד לעשות
9 מצוה (סתם), הכוונה היא
10 למצות הצדקה, כי כך
11 היה הרגל הלשון לקרא
12 צדקה בשם "מצוה"
13 סתם, – וכל כך למה?
14 מפני שהיא – מצות
15 הצדקה, עקר המצות
16 מעשיות, ועולה על
17 כללנה, שפילן – כל
18 המצוות המעשיות, הן רק
19 – כדי להעלות נפש
20 החיונית לה', שהיא –
21 הנפש החיונית, היא
22 המקומת
23 ומתלבשת בהן –
24 במצוות המעשיות, ליכלל
25 באור איך-סוף ברור-הוא שבמצוה – ואין לה מצוה שנפש החיונית
26 היא המלבשת בהן, –
27 במצוות המעשיות.
28 ומכיוון שכל כוונתה
29 ומטרתה של מצוה היא
30 בזה שהנפש החיונית מתלבשת באותה מצוה ומוקפת באור
31 איך-סוף ברור-הוא שבמצוה – ואין לה מצוה שנפש החיונית
32 מתלבשת בה בל-כף בכמה מצוות הצדקה, – שהרי בצדקה
33 מתלבשת הנפש החיונית במדה גדולה בהרבה מאשר בכל שאר
34 המצוות המעשיות: שכל המצות אין מתלבש בהן רק כח
35 אחד מנפש החיונית – כגון: כוח המעשה שביד המניחה
36 תפילין, או המחזיקה באתרוג וכדומה, וגם זה רק בשעת מעשה
37 המצוה לבד, אבל בצדקה שאדם נותן מיגיע פפיו – שנותן
38 צדקה מהכסף שהרוויח מיגיעת כפיו, הרי כל כח נפשו
39 החיונית מלבש פעם מלאכתו או עסק אחר – שהשקיע
40 בו כל כוח נפשו החיונית, שנשתכר בו מעות אלו, וכשנותן
41 לצדקה – אותם כספים שהשקיע בהשגתם את כל כוח נפשו
42 החיונית, הרי כל נפשו החיונית עולה לה'. – שהרי בעבודתו

האלקית (כפי שנלמד בסוף פרק זה) – והניצוצין הם הם שמהווים את כל עניני העולם, כולל הגוף והנפש החיונית – הרי זה ממש
אותו ענין: הנפש האלקית הבאה מן השכינה, מתקנת ומבררת את הנפש החיונית והגוף הבאים מהניצוצין. וזה נקרא סוד, "סוד גלות
השכינה", כי זה נסתר ולמעלה מהשכל וההבנה: כך גם בירידתה וגלותה של הנפש האלקית, לברר את הגוף והנפש החיונית, יש
משום ענין שלמעלה מהשכל וההבנה. 8. כבא בתרא ט, א. 9. שם, י, א. 10. פאה א, א.

העשה הן רמ"ח אברי המלך. וכשם שכל אבר הוא כלי לכוח
של הנפש, כך כל מצוה היא כלי להמשכת הרצון העליון.
ברם, ביחס לתורה, כתוב ב"תיקוני זוהר", ש"אורייתא וקודשא"
בריך-הוא כולא חד, תורה והקב"ה הם דבר אחד ממש (ולא
כמו "אברים"), וכפי
שיתבאר להלן ההבדל
שבין מצוות לתורה. וכמו
באדם התחתון, דרך
משל, אין ערוך ודמיון
כלל בין החיות
שברמ"ח אבריו לגבי
החיות שבמחין, שהוא
השכל המתחלק לשלש
בחינות: חכמה-בינה-דעת
דעת - שכן, אבר, שהוא
חלק מגוף האדם, אמנם
מאוחד עם הנפש המחיה
את הגוף - אך עם זאת
הם שני דברים שונים
ונפרדים. שונה הדבר
ביחס לשכל ונפש, כי
השכל הוא התפשטות
וחלק מן הנפש,
והתאחדותו עם הנפש
היא (שלא כמו שני

דברים נפרדים המתאחדים, אלא) התאחדות של חלקים של
דבר אחד. הבדל זה שבין האברים לשכל אצל האדם, משמש
כמשל על ההבדל שבין מצוות לתורה. ככה ממש דרך-משל,
להבדיל ברכבות הבדלות לאין קץ, - בין הדברים כפי שהם
באדם לבין כמו שזה למעלה, ההבדל שישנו בהארת אור
אין-סוף ברוך-הוא המתלבשת במצות מעשיות לגבי
הארת אור אין-סוף שבבחינת חכמה-בינה-דעת
שבחכמת התורה, איש איש כפי שכלו והשתנו. - עד
כמה שהוא משיג ומבין בתורה - באותה מדה מתאחד שכלו
עם הקב"ה, באופן היחוד של התאחדות השכל עם הנפש. בכך
נעלה תורה משאר כל המצוות המעשיות, כולל מצות הצדקה,
שהיחוד עם הקב"ה על ידי לימוד תורה, הוא התאחדות נעלה
בהרבה מאשר היחוד שעל-ידי מצוות מעשיות. ואף שאינו
משיג - את התורה, אלא בגשמייות - הוא משיג את התורה
רק כפי שהיא מלוכשת בענינים גשמיים, כמו "שנים אוחזין
בטלית" או "המחליף פרה בחמור", הרי התורה נמשלה
למים, שיוודים ממקום גבוה בו, - למקום נמוך. שגם
בירידתם למטה הם נשארים אותם מים כמו שהיו במקום
הגבוה; כך גם ביחס לתורה, שגם אחרי שירדה ונלבשה
בענינים גשמיים - מלוכשת עצמיות חכמתו ורצונו של הקב"ה,
באותם ענינים גשמיים בהם ירדה התורה, כמו שנתבאר
לעיל. - בפרק ד'. ואף-על-פי-כן - למרות מעלת לימוד
התורה לגבי המצוות, שעל-ידי לימוד תורה ההתאחדות עם

לבוש חיצוני - ורק על-ידי לימוד התורה, מאיר אור התורה
בלבושים הפנימיים, דבר שאינו יכול להיעשות על-ידי מצוות
אחרות: וגם - מעלה נוספת במצוות לימוד התורה: מהותן
ועצמותן של בחינות חכמה-בינה-דעת מקלפת נגה
שבנפש החיונית -
נכללות בקדושה ממש
כשעוסק בתורה בעיון
ושכל. - כשלומדים
תורה בעמקות השכל,
נתון אז השכל של הנפש
החיונית בענן הנלמד,
ועל-ידי-זה נהפכות
בחינות חכמה-בינה-דעת
של קליפת נוגה (שבנפש
החיונית), מהותן
ועצמותן, לקדושה. שכן,
כוח השכל המבין את
הענין הנלמד, נעשה חלק
מהמצוה של לימוד
התורה. אף שבפרק י"ב
למדנו, שה"בינוני" יכול
להפוך לקדושה רק את
הלבושים של הנפש
הבהמית, ולא את
עצמיות הנפש שהיא

הכוחות, כיצד, איפוא, אנו אומרים כאן שגם מהותן ועצמותן
של הכוחות נהפכות לקדושה? - ברם, אין בכך משום סתירה,
כי בפרק י"ב מדובר אודות מדותיה של הנפש הבהמית, ואותן
אין בידו של ה"בינוני" להפוך לקדושה. ואילו כאן מדובר
אודות השכל, ואותו ביכולתו של ה"בינוני" להפוך לקדושה
על-ידי לימוד תורה. להלן יסביר רבנו הזקן את הסיבה להבדל
זה שבין המדות לשכל: ואף שמהותן ועצמותן של המדות:
חסד גבורה תפארת כו' - לא יכלו להם הבינונים להפכם
לקדושה, - כיצד, איפוא, אנו אומרים כאן, שמהות ועצמות
שכל נפש הבהמית נכלל בקדושה? הינו משום שהרע - של
הקליפה, חזק יותר במדות מהחכמה-בינה-דעת, מפני
יניקתן - של המדות, שם מתקדשה יותר, - מאשר המוחין,
כידוע ליודעי ח"ן: - לומדי תורת הקבלה (ח"ן) - חכמה
נסתרת. (כי עיקר ענין "שבירת הכלים" היה במדות. ולכן קשה
יותר לברר ולהפוך לקדושה את הרע שבמדות). ואילו את
הרע של המוחין והשכל, יכול ה"בינוני" להפוך לקדושה,
על-ידי לימוד תורה מתוך עיון ושכל. ולכן, "תלמוד תורה כנגד
כולם" - מפני שעל-ידי תורה מהפכים את השכל של הנפש
הבהמית לקדושה. זאת - נוסף על המעלה האמורה, ועוד
אחרת, - יש מעלה נוספת, והיא העולה על כלל, במעלת
עסק תלמוד תורה על כל המצוות, על-פי מה שנתבאר
לעיל - בפרק כ"ג, בשם ה'תיקונים', - "תיקוני זוהר", דרמ"ח
שקודין הן רמ"ח אברין דמלכא, - רמ"ח (248) מצוות

הנפש, ועפ"ז יובן ז"ש". כלומר: לפי האמור, שעיקר התועלת
במצוות הוא בירור הגוף והעולם, ועיקר התועלת בתלמוד תורה
הוא יחוד הנפש — יובן מאמרו של רב ששת, כדלהלן: וְזוהו
שְׁאֵמֵר רַב שְׁשֵׁת¹³: "חֲדָא נִפְשָׁא, לָךְ קִרְיָא לָךְ תְּנַיָא", —
שמחזי נפשי, בשבילך אני
לומד מקרא, בשבילך אני
לומד משנה, שכן, בשביל
הנפש, היחוד שעל-ידי
תורה — מקרא ומשנה —
הוא למעלה מהיחוד
שעל-ידי מצוות, ולכן הוא
אומר לנפשו, שבשבילה
הוא לומד מקרא ומשנה,
כְּמוֹ שְׁתַּנְתָּא בְּמָקוֹם
אַחֵר בְּאַרְיכוֹת¹⁴: —
מעלת יחוד הנפש הבאה
על-ידי תורה. עד כאן
הסביר רבנו הזקן
שהמשכת אור איך-סוף
ברוך-הוא על נפש האדם

עצמה, הבאה על-ידי לימוד תורה, היא למעלה בהרבה מאשר
על-ידי קיום מצוות. להלן יסביר רבנו הזקן (כלשון כ"ק אדמו"ר
שליט"א בהערה) "ענין נעלה בהרבה יותר — שבת"ת לגבי
מצות שבהמשכת האור"ס שע"ת"ת דוקא מצינו חידוש שנק'
קריאה (משא"כ — במצות) — פ"י שקורא בו (שלמעלה מאור).
ולא עוד — אלא שאפילו לגבי קריאה סתם — יש מעלה בת"ת,
וזה ש לכל קוראיו גו' באמת בו' — היינו בנוגע לפעולת
ההמשכות". כלומר: רבנו הזקן מסביר עתה ענין הרבה יותר
נעלה שיש בלימוד תורה לגבי מצוות, והוא — שבהמשכה
מאור איך-סוף הנמשכת על-ידי תורה דוקא, מוצאים אנו
חידוש, שהיא נקראת בשם "קריאה" (מהשאינן במצוות),
כמו שאדם קורא לחברו שיבוא אליו עם ה"עצם" שלו — כך גם
על-ידי תורה קוראים וממשיכים עצמות אור איך-סוף ברוך-
הוא (שלמעלה מהאור שממשיכים על-ידי מצוות); ולא זו
בלבד, אלא שבקריאה עצמה ישנה "קריאה" סתם — והיא
נגרמת על-ידי תפילה; ולעומת זה, הקריאה שעל-ידי תורה
היא נעלה יותר, בכך שהיא נקראת קריאה באמת. וזהו כוונת
הפסוק: "קרב ה' לכל קוראיו" המוסב על קריאה סתם, ואילו
המשך הפסוק: "לכל אשר יקראוהו באמת" מוסב על קריאה
נעלה יותר, באמת, וזה בא על-ידי תורה — ומעלת הקריאה
באמת (שעל-ידי תורה) לגבי קריאה סתם, היא בנוגע לפעולה
— להמשכות הנמשכות על-ידיה. וכפי שהרבי שליט"א מציין
למאמרו של רבנו הזקן על הפסוק ב"סידור", שם מוסבר
ההבדל, שעל-ידי קריאה סתם (תפלה) ההמשכה היא בעיניים
גשמיים: רפואה לחולים, ברכת השנים, וכדומה, ואילו על-ידי

הקב"ה היא למעלה בהרבה מאשר על-ידי מצוות מעשיות, בכל
זאת, אִמְרו רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוֹנֵם לְבָרְכָהּ¹¹: "לֹא הִמְדִּיר עֵקֶר
אֱלֹא הִמְעֵשָׂה", — קיומן של המצוות המעשיות, וְ"הַיּוֹם" — בחיי
העולם הזה, לַעֲשׂוֹתָם¹² כְּתִיב¹², — שהעיקר הוא קיום המצוות
בפועל, וּמִכְבָּלֵין תְּלִמּוֹד
תּוֹרָה לְקִיּוֹם מְצֻוָּה
מַעֲשִׂית כְּשֶׁאֵי־אֶפְשָׁר
לַעֲשׂוֹתָהּ עַל־יְדֵי אֲחֵרִים,
מִשּׁוּם כִּי זֶה — קִיּוֹם
מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, כָּל —
תְּכַלִּיתוֹ שֶׁל הָאָדָם
וְתְּכַלִּית בְּרִיאָתוֹ
וְיִרְדָּתוֹ — שֶׁל הַנִּשְׁמָה,
לַעֲלֹם הַזֶּה, לְהוֹיֵת לוֹ
וְתִכְרֹךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים
דִּקְאָה, — בַּעֲלֻמוֹת
וּבְנִבְרָאִים הַתַּחְתּוֹנִים,
לְאַהֲפָכָא חֲשׂוּכָא
לְגִהוּרָא, — לַהֲפֹךְ אֶת
חוֹשֶׁךְ הָעוֹלָם הַזֶּה לְאוֹר

הקדושה, וְיִמְלָא — על-ידיה, כְּבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ
הַנִּשְׁמִית דִּקְאָה, — דוקא, וְיִרְאוּ כָל בֶּשֶׂר יַחְדָּו, — את האור
האלקי, בְּנוֹכַח לְעֵיל. — בפרק ל"ו. כלומר, התכלית של "דירה
בתחתונים" מתבצעת בעיקר על-ידי מצוות מעשיות. ולכן,
כשמדובר אודות מצוה מעשית שאיננה יכולה להיעשות על-ידי
אחר — צריכים גם לבטל לימוד תורה, כדי שעל-ידי קיום המצוה
תתבצע כוונת הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. ברם, כשאותה
מצוה יכולה להיעשות על-ידי אחר, הרי תתבצע כוונת הקב"ה
ב"דירה בתחתונים", וכל ההבדל נוגע רק לשאלה אם הוא יקיים
את המצוה ובנפשו הוא תאיר ההמשכה הנמשכת על-ידי אותה
מצוה — הרי בקשר לכך, גוברת מעלת לימוד התורה. שכן, על
ידי לימוד התורה מגיע האדם הלומד לדרגת המשכה נעלית
יותר ולהתאחדות הנפש גדולה יותר עם אלקות. ולכן עליו אז
לא לבטל מלימוד תורה בגלל קיום המצוה. ובלשון ה"תניא":
מִה־שְׁאֵי־יָכֵן כְּשֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ — את המצוה, עַל־יְדֵי
אֲחֵרִים — שאז אֵין מִכְבָּלֵין תְּלִמּוֹד תּוֹרָה, — לשם קיום מצוה,
אָף שְׂכָל הַתּוֹרָה אֵינָה אֱלֹא פְּרוּשׁ הַמִּצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, — ובכל
זאת, אסור לבטל לימוד תורה כדי לקיים מצוה שיכולה
להיעשות על-ידי אחר, וְהֵינּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא — תורה, בְּחִינַת
חֻקְמַה־בִּינַה־דַּעַת שֶׁל אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, וּבְעֶסְקוֹ בָּהּ —
בתורה, הוא מְמַשֵּׁךְ עָלָיו אֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא בִּיתֵר
שֶׁאֵת וְהָאָרֶץ גְּדוּלָּה לֹאֵין קֶץ מִהָאָרֶץ וְהַמִּשְׁכָּה עַל־יְדֵי
פְּקוּדֵין — שהוא ממשיך על נפשו על-ידי מצוות, שֶׁהֵן אֲבָרִין
דְּמִלְכָּא. — אברי המלך. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"פ
הנ"ל במצוות — עיקר התועלת בירור הגוף והעולם, בת"ת יחוד

11. אבות א, יז. 12. דברים ז, יא. 13. פסחים סח, ב. 14. "אולי הכוונה להדרוש שבתו"א ריש פ' משפטים" — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

17, - כלומר: ישנה קריאה סתם: "לכל קוראיו", וישנה
קריאה "באמת" - על-ידי תורה; דהיינו שְׁקוּרָא - וממשיך
לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא על-ידי התורה דוֹקָא, לְאִפּוּקֵי - לשלול
את המשמעות של "יקראוהו באמת" שהיא הכוונה מִי שְׁקוּרָא
אותו שְׁלֵא על-ידי עֶסֶק
התורה, אֵלָא צוֹעֵק בְּדָ: **אָבָא! אָבָא!** - כלומר
בעבודת התפילה שיהודי
צועק וקורא בתפילתו
"אבא אבא", מצד אהבתו
להקב"ה - הנה ההמשכה
שהוא ממשיך, אינה דומה
להמשכה הבאה על-ידי
הקריאה של תורה, וְכִמּוֹ
שְׁקוּבָל עָלָיו הַנְּבִיא:¹⁸
וְאֵין קוֹרֵא בְּשִׁמּוּךְ בּוֹ,¹⁹
- והערת ב"ק אדמו"ר
שליט"א: "דהול"ל וְאֵין
קורא' או 'קורא אותך'
ומהו הדיוק 'בשמן'".
כלומר: היה עליו לומר
"ואין קוראך" או "קורא
אותך" - שאין מי שקורא אותך; מהו, איפוא, הדיוק של "בשמן"
(שזה מורה שכאילו אכן קוראים להקב"ה, אלא שאין קוראים
אליו בשמו, "בשמן"). אלא הכוונה, שהנביא קובל שאין מי
שיקרא אותך בשמן, היינו על-ידי תורה, שכן, כל התורה היא
הרי שמותיו של הקב"ה, וְכִמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר. וּמִזֶּה
יִתְבּוֹנֵן הַמְּשַׁבֵּל, לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו יִרְאָה גְדוּלָה - מכאן יכול
מי שמתבונן להשרות על עצמו יראה גדולה מן הקב"ה, בְּשַׁעַת
עֶסֶק הַתּוֹרָה, - מכיון שעל-ידי לימוד תורה הוא ממשיך אליו,
בכיכול, את הקב"ה, כמו, למשל, בשעה שהוא קורא אליו אדם
אחר - הרי שזה צריך להמשיך עליו יראה גדולה מן הקב"ה,
בשעה שהוא לומד תורה, בְּכִמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל [פֶּרֶק בִּג]:¹⁹

ליקוטי אמרים

והארה זו שהאדם ממשיך ומאיר מהארת אור א"ם ב"ה
על נפשו ועל נפשות כל ישראל היא השכינ' כנסת ישראל
מקור כל נשמות ישראל כמ"ש לקמן ע"י עסק התורה
נקראת בלשון קריאה קורא בתורה פי' שע"י עסק
התורה קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול כאדם הקורא
לחבירו שיבא אליו וכבן קטן הקורא לאביו לבא אליו
להיות עמו בצוות' חדא ולא ליפרד ממנו ולישארו יחידי
ח"ו וז"ש קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו
באמת ואין אמת אלא תורה דהיינו שקורא להקב"ה
ע"י התורה דוקא לאפוקי מי שקורא אותו שלא על ידי
עסק התורה אלא צועק כך אבא אבא וכמו שקובל עליו
הנביא ואין קורא בשמך ב' וכמ"ש במ"א. ומהו יתבונן
המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בשעת עסק
התורה כמ"ש [פ' כ"ג]:

1 קריאה באמת (תורה) ההמשכה היא רוחנית ובפנימיות
2 הנשמה. ובלשון רבנו הזקן: וְהִנֵּה, הַמְּשַׁכֵּה וְהַאֲרֵה זו,
3 שְׁהָאִדָם מְמַשֵּׁךְ וּמַאִיר מִהָאֲרֵת אִדָם אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוא
4 עַל נִפְשׁוֹ, וְעַל נִפְשׁוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל, הִיא הַשְּׂכִינָה, כְּנֶסֶת
5 יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל
6 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ
7 שִׁתְּבָאֵר לְקַמֵּן, - בפרק
8 מ', שעל-ידי תורה ממשיך
9 אדם הארת אור אֵין-סוּף
10 ברוך-הוא, לא רק על
11 נפשו הוא, אלא גם על
12 נפשות כל ישראל, מכיון
13 שההמשכה היא במקור
14 נשמות ישראל שהיא
15 השכינה - והמשכה זו
16 הנמשכת על-ידי עֶסֶק
17 הַתּוֹרָה - נִקְרָאת בְּלִשׁוֹן
18 "קְרִיאָה", - ככתוב:
19 "קוֹרֵא בְּתוֹרָה", - אדם
20 הלומד תורה נקרא "קורא"
21 בתורה", שמשמעו,¹⁴
22 קריאת והמשכת ה"עצם"
23 של הנקרא, פְּרוּשׁ, שְׁעַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה קוֹרֵא לְהַקְדוּשׁ-
24 בְּרוּךְ-הוא לְבּוֹא אֵלָיו, כְּבִיכּוֹל, כְּאִדָם הַקּוֹרֵא לְחִבְרֵי
25 שְׂיָבָא אֵלָיו, וְכִבֵּן קָטָן הַקּוֹרֵא לְאָבִיו לְבָא אֵלָיו לְהִיּוֹת עִמּוֹ
26 בְּצִוְתָא חֲדָא, - ביחד אתו, וְלֹא לְפָרֵד מִמֶּנּוּ וּלְשַׁאֵר יְחִידִי
27 חֲסִי וְשִׁלּוּם. - כך גם על-ידי תורה; ישנם יהודים המוכתרים
28 כ"כאחים ורעים" להקב"ה - וביחס אליהם מובא כאן המשל
29 מאדם הקורא לחבירו, וישנם יהודים שהם בדרגת "בן" לגבי
30 הקב"ה - וביחס אליהם ה"קריאה בתורה" היא כבן הקורא
31 לאביו. וְזֶהוּ שֶׁנִּתְבָּאֵר:¹⁵ "קְרִיב ה' לְכָל קוֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר
32 יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת", - הקב"ה קרוב (א) לכל אלה שקוראים אליו
33 - (ב) לכל אלה שקוראים אליו באמת¹⁶, "וְאֵין אֵמֶת אֵלָא

15. תהלים קמה, יח. 16. הסימון א) וב) משל כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהעיר על כך שזהו: "עפמשנ"ת סנהדרין לט, רע"ב. ובסידור
על פסוק זה". 17. תנא דבי אלי' זוטא, כא. 18. ישעי' סד, ו. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה אינו מובן כלל - כי אדרבה
- עיקר היראה גדולה באה מהתבוננות דכאן - סיוס פ' זה - שבא חברו וכו' ממש, משא"כ בפכ"ג - שהוא רק מהמשכת רצה"ע ואור
(נעלה). ועכצ"ל דפי' 'כמשל' פכ"ג' - הוא להוכיח 1) שצ"ל יראה (גדולה) בשעת עסק התורה [אף שלכאורה השכלה ויראה (וכיוון)
- הפכים]. ועוד 2) ש'מזה (מת"ת) יתבונן' - שת"ת טפל ומשמש בכדי להמשיך בו' - וכמ"ש בספכ"ג: 1) ויצונו ה' את וכו' ליראה.
2) שהתורה תרעא לדרתא". כלומר: לכאורה לא מובן כלל מה שרבונו הזקן מציין כאן למה שדובר בפרק כ"ג, שהרי, אדרבה - עיקרה
של היראה הגדולה בא מההתבוננות המבוארת כאן, בסוף פרק זה, שעל ידי לימוד תורה ממשיך ומביא אדם בכיכול, את הקב"ה ממש
אליו למטה, כמו החבר הבא אליו על ידי שהוא קורא לו; ואילו בפרק כ"ג מדובר רק על המשכת הרצון העליון ואור נעלה על ידי
תורה, מדוע, איפוא, מציין רבנו הזקן ומקשר את הענין המדובר כאן למה שנתבאר בפרק כ"ג? - מסביר הרבי שליט"א, שמן ההכרח
לומר שפירוש ההוספה "כמ"ש לעיל פרק כ"ג" הוא: א) להוכיח ולהדגיש שצריכה להיות יראה (גדולה) בשעת לימוד התורה (שכן,
לכאורה אפשר הרי לחשוב שבשעת הלימוד עצמו אין משום מעלה ביראה, כי יראה מביאה לכיוון, דבר הנוגד להשכלה ולהבנה
כשלומדים ענין בתורה. - לכן מביא רבנו הזקן מפרק כ"ג, שם מוסבר שמן ההכרח שתהיה יראה גדולה בשעת לימוד התורה. ב) מה
שמדובר כאן שמלימוד התורה יתבונן האדם להמשיך יראה גדולה, הכוונה להתבונן שתלמוד-תורה הוא "טפל" (ליראה) ומשמש
כמכשיר להמשכת היראה, וכפי שמוסבר בסוף פרק כ"ג מהפסוק "ויצונו ה' את כל החוקים ליראה את ה'": א) שהתכלית של "ויצונו"
של כל חוקי התורה, היא - "ליראה"; ב) שהתורה נקראת "תרעא לדרתא" ליראה, כלומר: התורה היא כשער לגבי היראה, שהוא דבר

יום חמישי כ"א אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 98, פרק לח. והנה... עד עמ' נ, אברי הגוף.

- 1 **פָּרָק לַח.** בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן, מעלת המצוות
2 המעשיות והמצוות התלויות בדיבור, שעל ידן מתעלה הנפש החיונית
3 לקדושה.
4 שכן, המצוות שבמעשה ושדיבור, נעשות בכוח הנפש החיונית, המחיה
5 את האברים הגשמיים (כלי
6 הביצוע של המצוות) ובכוח
7 מוצאות הפה והלשון וכו'
8 הגשמיות, שעל-ידן באים
9 דיבורי התורה והתפילה לידי
10 ביטוי. ומכיון שתכלית ירידת
11 הנשמה למטה היא, לא
12 בשביל הנשמה עצמה, אלא
13 כדי לתקן ולהעלות את הנפש
14 החיונית והגוף – הדבר מושג
15 על ידי מצוות מעשיות ועל
16 ידי המצוות שדיבור.
17 **וְהֵנָּה, עִם כָּל הַנְּזָכָר**
18 **לְעֵיל,** – אודות מעלת
19 המצוות שבמעשה
20 ושדיבור, שעל ידן
21 מתעלה הנפש החיונית
22 לקדושה, יובן הַיָּטֵב
23 **פָּסֵק הַחֲלָכָה הָעֲרוּכָה בַּתְּלֻמוֹד וּפּוֹסְקִים: דִּ"הֶרְהוּר לֹא**
24 **בְּדִבּוּר דְּמִי,** – ש"הרהור" (מחשבה) אינו נחשב כמו דיבור,
25 **וְאֵם קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּבְלִבּוֹ לְבַד** – גם אם
26 עשה זאת כָּל כָּל בְּחַ פְּנִיתוֹ – לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, – בקריאת
27 שמע, על ידי הרהורו בעניני קריאת שמע על כל כוונותיה,
28 **וְצִרִיף לַחֲזוֹר וּלְקִרְוֹת,** – ולבטא את מלות קריאת שמע בפיו;
29 **וְכֵן בְּכִרְכַּת הַמּוֹזוֹן: דְּאוֹרִיתָא,** – [אף שלא נאמר בה ודברת
30 בם כמו בקריאת שמע] – אף שלגבי ברכת המזון לא נאמרה
31 בתורה הלשון "ודברת", כמו שכתוב בקריאת שמע; למרות
32 זאת, הדין הוא, שאין יוצאים ידי חובת ברכת המזון בהרהור
33 בלבד, אלא מן ההכרח לבטאה בדיבור דוקא, **וּבְשָׂאֵר בְּרָכוֹת**⁵
34 – [אף שהם רק¹⁴] **דְּרַבְנָן,** – וכן גם בשאר ברכות, אף שהן רק
35 מדרבנן, **וּבִתְפִּלָּה;** – [אף שהיא "עבודה שבלב"¹⁴] – **עבודה**
36 עם הלב ובתוך הלב. בכל זאת, מן ההכרח, שהתפילה תהיה
37 בדיבור דוקא, ולא יוצאים ידי חובה על ידי הרהור בלב בעניני
- התפילה.⁷ **וְאֵם** – ולעומת זה, אם הוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו – את מלות
קריאת שמע או ברכת המזון או ברכות או תפילה, וְלֹא כֵּן לְבַד
– יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ בְּדִיעְבַּד, – אף שלכתחילה צריכים גם לכון,
וְאֵין צִרִיף לַחֲזוֹר, – כדי לומר אותן בכוונה, לְבַד מִפְּסוּק
רִאשׁוֹן שֶׁל קְרִיאַת
שְׁמַע, וּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה
שֶׁל תְּפִלַּת שְׁמוֹנָה
עָשָׂר,⁸ – שאם לא כיוונו
בהן, לא יוצאים ידי חובה
גם בדיעבד, וּבְדִיאִתָּא
[פִּרְשׁ פָּרָק ב דְּבִרְכוֹת]:
– וכמו שאנו מוצאים
בתחילת פרק שני במסכת
ברכות:⁹ "עַד כָּאֵן מִצְוֹת
כְּוִנָּה – עד סוף פסוק
ראשון של קריאת שמע
המצוה היא בעיקר
הכוונה, מִכָּאֵן וְאֵילָף –
בשאר פסוקי קריאת
שמע, מִצְוֹת קְרִיאָה
וְכוּ". – ויוצאים בהם ידי
חובה בדיבור, גם אם
חסרה הכוונה. – לכאורה יש לשאול: מדוע לא תהייה, כוונה
ומחשבה (כלי דיבור), טובות כל כך כמו דיבור בלי כוונה? –
אלא, לפי מה שלמדנו במעלת הדיבור, הדבר מוסבר. וְהֵנָּה,
מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה אֵינָה צִרִיכָה תִּקְנוֹן לְעֲצָמָה בְּמִצְוֹת, רק –
ענין המצוות בא כדי לְהַמְשִׁיךְ אוֹר – להביא לעולם הזה את
האור האלקי ובכך לְתַקֵּן נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית וְהַגּוֹף, – וזאת,
עַל־יְדֵי אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר שֶׁהַנְּפֶשׁ מְדַבֶּרֶת בְּמַחֲשָׁה מוֹצֵאוֹת
הַפֶּה, – הגשמיות, וְכֵן בְּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁהַנְּפֶשׁ עוֹשָׂה
בְּשָׂאֵר אֲבָרֵי הַגּוֹף: – מתעלים על ידיה הנפש החיונית והגוף.
ומכיוון, כפי שהוסבר – שה"תכלית" היא בשביל הנפש החיונית
והגוף, הרי בכל המצוות שדיבור, אינן עוזרות הכוונה
והמחשבה בהן בלבד, דבר שיש לו שייכות לנפש האלקית,
אלא מן ההכרח שיהיה כאן דיבור, ומטעם זה יוצאים ידי חובה
בדיעבד בדיבור בלי כוונה ומחשבה. שכן, על ידי מעשה ודיבור
דוקא, מעלים ומתקנים את הנפש החיונית והגוף.

טפל לבית – ועל כך מדובר בסוף פרק כ"ג. 1. ברכות כ, ב. שו"ע או"ח סימן סב סעיף ג. 2. רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"א. 3. שו"ע שם, סימן קפה, סעיף ב. 4. לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א. 5. שו"ע שם, סימן רו, סעיף ג. 6. שם, סימן קא, סעיף ב. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והנה הנ"ל בפ"ע ל"ק כלל – כי אין שייך להקשות למה ציווה ה' מצוה לדבר ג"כ, כמו של"ק למה ציווה לעשות כו' אבל צריך הבנה (היטב) – למה במצוה ששייך בה ב' הענינים, דדבור וכוונה, דינם הפכי". כלומר: דבר זה כשלעצמו לא היה קשה כלל, שהרי לא שייך לשאול מדוע ציווה הקב"ה מצוה של לדבר גם, כשם שלא שייך לשאול מדוע ציווה הקב"ה לעשות מצוה מעשית; אלא מה שיש להבין הוא מדוע במצוה ששייכים בה שני הענינים של דיבור וכוונה, – דינם הפכי: בדיבור בלא כוונה – יוצאים ידי חובה, ואילו בכוונה בלא דיבור – לא יוצאים ידי חובה; וזאת מסיים רבנו הזקן: ואם הוציא בשפתי... 8. שו"ע שם, סימן ס, סעיף ה. 9. שם סימן קא, סעיף א. 10. יג, ב.

יום שישי כ"ב אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נ, אך אעפ"כ... עד עמ' נ, כל חי.

ליקוטי אמרים

אך אעפ"כ אמרו תפלה או שאר

ברכה בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה פי' כי כמו שכל
הברואים שבעו"הו שיש להם גוף ונשמה שהם נפש
כל חי ורוח כל בשר איש ונשמת כל אשר רוח חיים
באפיו מכל בעלי חיים וה' מחיה את כולם ומהוה אותם
מאין ליש תמיד באור וחיות שמשפיע בהם שגם
הגוף החומרי ואפי' אבנים ועפר הדומם ממש יש בו
אור וחיות ממנו ית' שלא יחזור להיות אין ואפס כשהיה
ואעפ"כ אין ערך ודמיון כלל בין בחי' אור וחיו' המאיר
בגוף לגבי בחי' אור וחיות המאיר בנשמה שהיא נפש

1 עד כאן (החל מפרק ל"ה) למדנו על המעלה הגדולה
2 שב"לעשותו", שכל התכלית טמונה במצוות מעשיות. שכן,
3 כאמור, כדי שתתבצע כוונת הקב"ה בבריאת העולמות, שתהיה
4 לו יתברך "דירה בתחתונים", שבעולם הזה הגשמי תהיה
5 "דירה", מקום, להתגלות
6 אור איך-סוף ברוך-הוא –
7 הרי זה בא עלידי מצוות
8 מעשיות דוקא, או מצוות
9 שבדיבור הנחשב למעשה.
10 כי עלידי-זה, מתבררת
11 החיות של הנפש החיונית
12 והגוף, הבאה מקליפת
13 נוגה, ועולה לקדושה. ועל
14 ידי העלאתה של קליפת
15 נוגה, תתבטלנה ממילא,
16 הקליפות הטמאות לגמרי
17 האחרות, ולא ישאר שום
18 דבר שיסתיר על אלקות, ויאיר אור איך-סוף בעולם הזה במדה
19 יותר גדולה מאשר בעולמות העליונים. להלן תוסבר המעלה
20 שבכוונת המצוות. היינו, בכוונה שיש ליהודי, שעל ידי המצוה
21 שהוא מקיים, יתאחד עם הקב"ה מצוה המצוה – ובגלל כך הוא
22 עושה את המצוה, שכן אנו מוצאים, מצד שני, יתרון גם לגבי
23 הכוונה. אך אף-על-פי-כן אמרו: תפלה או שאר ברכה –
24 הנאמרות בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה, – מדוע מדמים את
25 התפילה, או הברכה, ל"גוף", ואת הכוונה – ל"נשמה"? – פרוש,
26 כי כמו שכל הברואים שבעולם הזה שיש להם גוף ונשמה,
27 שהם: "נפש כל חי ורוח כל בשר איש", ונשמת "כל אשר
28 רוח חיים באפיו" מכל בעלי חיים, – לכל נברא בעולם יש
29 גם גוף וגם נשמה. וה' מחיה את כלם ומהוה אותם מאין ליש
30 תמיד באור וחיות שמשפיע בהם, – בגוף ובנשמה; שגם
31 הגוף החומרי, – ולא רק הגוף, אלא גם ואפילו אבנים ועפר
32 הדומם ממש – בהם לא נראית אפילו התנועה החיונית שישנה
33 בצומח, הגדל מקטן לגדול – הרי אפילו בהם, יש בו אור וחיות
34 ממנו יתברך, – ובמה מתבטאת החיות שבדומם? – שלא יחזור

יום שבת קודש כ"ג אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נ, ואף שבשניהם... עד עמ' 100, והתפשטות.

ליקוטי אמרים

ואף שבשניהם אור אחד שוה בבחי' הסתר

פנים ולבושי' שוים שהאור מסתתר ומתעלם ומתלבש
בו כי שניהם הם מעו"הו שבכללותו מסתתר בשוה
ובנפש. פי' שניהם – הגוף והנפש, הם מעולם הזה, – ומאחר
שבשניהם – גם הגוף וגם הנפש – הם מן העולם הזה הרי הם

69 ואף שבשניהם – בגוף
70 ובנפש, אור אחד שוה, –
71 האור והחיות האלקי
72 היוצר ומחיה את הגוף
73 ואת הנפש, בא בהם
74 במדה אחידה של אור, כשהאחידות מתבטאת בכך: בכחית
75 הסתר פנים – שפנימיות החיות מוסתרת, ולבושים שוים,

39 דְּבָרִים הַמְתָּרִים וְהַמְהוּרִים שֶׁבְּעוֹלָם הוּא, - מִקְבִּלִים אֶת
40 חַיִּיתָם עַל יְדֵי לְבוּשׁ שֶׁל קְלִיפַת נֹגֶה, וּמִמֶּנָּה - מִקְלִיפַת נֹגֶה,
41 וְעַל־יָדָהּ מְשַׁפְּעִים דְּבָרִים הַמְמָאִים, - כָּל הַדְּבָרִים הַטְּמָאִים
42 וְהַאֲסוּרִים, הַבָּאִים מִשְׁלַשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לַגִּמְרִי - מִקְבִּלִים
43 חַיִּיתָם מִן הַקְּדוּשָׁה,
44 בִּאֲמֻצוֹת קְלִיפַת נֹגֶה, כִּי
45 הֵיא - קְלִיפַת נֹגֶה, בְּחִינָה
46 מְבַצֵּעַת - בֵּין הַקְּדוּשָׁה
47 לְבֵין שְׁלֹשׁ קְלִיפּוֹת
48 הַטְּמָאוֹת לַגִּמְרִי, בְּנֻזָּקָה
49 לְעֵיל - הֵרִי שֶׁהָאֹר
50 וְהַחַיִּית הָאֱלֹקִי שֶׁל כָּל
51 עֵינֵי הָעוֹלָם הוּא, הַתְּלַבֵּשׁ
52 בְּלְבוּשׁ שֶׁל קְלִיפַת נֹגֶה,
53 הַמְּסַתֵּיר עַל הָאֱלֻקוֹת
54 שֶׁלֹּא יֵרָאוּ וְלֹא יִרְגִּשׁוּ

55 שֶׁהַחַיִּית בָּאָה מֵאֱלֻקוֹת - וּבְדִבְרֵי זֶה, הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ שׁוּיִים. אֲתָעֵל
56 פִּירְכֵן הַהֶאֱרָה, שֶׁהִיא הַמְּשַׁכֵּת הַחַיִּית אֲשֶׁר ה' מְאִיר וּמְחַיֶּה
57 דֶּרֶךְ לְבוּשׁ זֶה, אֵינָה שְׂוָה בְּכָל־ן - בְּמָה מִתְּבַטֵּא אִי הַהִשּׁוּאָה?
58 - הֵרִי זֶה בְּבְחִינַת צִמְצוּם וְהַתְּפַשְׁטוּת. - אִם הַהֶאֱרָה וְהַחַיִּית
59 הֵן יוֹתֵר בְּבְחִינַת צִמְצוּם, אוֹ שֶׁהֵן יוֹתֵר בְּבְחִינַת הַתְּפַשְׁטוּת - בְּכֶךְ
60 מִתְּבַטֵּא הַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין סוּג נִבְרָא אֶחָד לְמִשְׁנָהוּ. אֵת מָה שֶׁלֹּמְדֵנוּ
61 קוֹדֵם אוֹדוֹת ה' הַסֵּתֵר פְּנִים" שֶׁל הָאֹר וְהַתְּלַבְּשׁוֹת ב' לְבוּשׁ" נִתֵּן
62 לְהַמְשִׁיל לְאֹר הַמְּאִיר דֶּרֶךְ מִסֵּךְ עֵבֶה, שֶׁאֵז הָאֹר אֵינוֹ אוֹתוֹ
63 מֵהוּת אֹר כְּפִי שֶׁהוּא לְפָנֵי שְׁעוֹבֵר אֶת הַמִּסֵּךְ, עַד שֶׁהָאֹר הַמְּאִיר
64 דֶּרֶךְ הַמִּסֵּךְ הַעֵבֶה, הוּא כְּאִילוֹ "תּוֹלַדָּה" שֶׁל הָאֹר שֶׁלִּפְנֵי הַמִּסֵּךְ;
65 וְאִילוֹ הַמְּדוּבֵר כֵּאֵן הוּא אוֹדוֹת צִמְצוּם וְהַתְּפַשְׁטוּת הָאֹר, כְּלוּמֹר:
66 עַד כִּמָּה הָאֹר מְצַטְמֵצֵם פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר. אֵת הָעֵנִין הוּא נִתֵּן
67 לְהַמְשִׁיל לְאֹר הַמְּאִיר דֶּרֶךְ נֶקֶב קֶטָן, הֵרִי שֶׁהָאֹר מְצַטְמֵצֵם וְקֶטָן
68 בְּיוֹתֵר, אֲבָל זֶה אוֹתוֹ מֵהוּת אֹר שֶׁמְאִיר דֶּרֶךְ חִלּוֹן, שֶׁהוּא אֵז יוֹתֵר
69 בְּהַתְּפַשְׁטוּת וּבְמוֹחַשׁוּת. כֶּךְ גַּם בְּעֵינֵינוּ: הַהֶאֱרָה הָאֱלֻקִּית הַבָּאָה
70 עַל יְדֵי הַסֵּתֵר (שֶׁבִּקְשֶׁר ל'הַסֵּתֵר פְּנִים" כָּל הַנִּבְרָאִים שֶׁל הָעוֹלָם
71 הוּא שׁוּיִים) קִיִּים בְּהַבְדֵּל, אִם הִיא בָּאָה בְּאֹפֶן שֶׁל צִמְצוּם
72 וְהַקְטָנָה, אוֹ בְּאֹפֶן שֶׁל הַתְּפַשְׁטוּת. וּבְכֶךְ, כְּפִי שֶׁנִּלְמַד לְהֵלֵךְ,
73 הַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין הַהֶאֱרָה בְּגוֹפוֹ שֶׁל נִבְרָא, לְבֵין הַהֶאֱרָה שֶׁבִּנְפֶשׁ.
74 אֲלֹא, לְפָנֵי שֶׁרִבְנוּ הוֹקֵן מִסְבִּיר אֶת הַהֶבְדֵּל הוּא כְּפִי שֶׁהוּא
75 מִתְּבַטֵּא בְּגוֹף וּנְפֶשׁ, הוּא מִסְבִּיר אֶת הַהֶבְדֵּל בֵּין צִמְצוּם
76 לְהַתְּפַשְׁטוּת בְּשֶׁאֵר סוּגֵי הַנִּבְרָאִים:

1 שׁוּיִם מִבְּחִינַת הַסֵּתֵר הָאֹר הָאֱלֹקִי, שֶׁבְּכָל־לוֹתוֹ - בְּכָל הָעוֹלָם
2 הוּא, עַל עֵינֵינוּ הַגִּשְׁמִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים, מִסֵּתֵר בְּשֵׁוֹה הָאֹר
3 וְהַחַיִּית שֶׁמְרוּחַ פִּיו וְתִבְרָהּ, בְּבְחִינַת הַסֵּתֵר פְּנִים וִירִידַת
4 הַמְּדֻרְגּוֹת בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת מְדֻרְגָּה - עֲלִינָה,
5 לְמְדֻרְגָּה - תַּחְתּוֹנָה,
6 בְּצִמְצוּמִים רַבִּים

7 וְעֲצָמִים, עַד שְׁנִתְלַבֵּשׁ -
8 הָאֹר וְהַחַיִּית, בְּקְלִיפַת
9 נֹגֶה לְהַחַיִּית בְּכָל־לוֹת
10 עוֹלָם הוּא הַחֲמִיר, - כִּדִּי
11 שֶׁהַחַיִּית הָאֱלֻקִּית הַבָּאָה
12 מ'מַּלְכוּת דְּאֲצִילוֹת',
13 הַנִּקְרָא "רוּחַ פִּיו יִתְבַּרֵּךְ",
14 תֵּהִיָּה בְּמִדְרֵיגָה שֶׁל
15 לְהַחַיִּית אֶת הָעוֹלָם הוּא
16 הַחֲמוּמִי - הִיָּה עֲלֶיהָ לְרִדַּת
17 בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת. (מ'בְּרִיאָה" ל'צִירָה", מ'צִירָה"
18 ל'עִשְׂיָה"), וּבְכָל הַמְּדֻרְגּוֹת שֶׁבְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם, וְהִיָּה עֲלֶיהָ
19 לְעִבּוֹר דֶּרֶךְ צִמְצוּמִים רַבִּים, הַמְּמַעֲטִים וְהַמְּצַמְצָמִים אֶת הָאֹר.
20 בְּרֵם, גַּם כָּל הַמְּדֻרְגּוֹת וְהַצִּמְצוּמִים הָרַבִּים הָאֵלֶּה, לֹא הִיוּ
21 מִסְּפִיקִים לִיצִירַת דְּבַר שֶׁל "ש" ו'מְצִיאוֹת", כִּי לְאַחַר כָּל
22 הַצִּמְצוּמִים הָרַבִּים הָאֵלֶּה, הִיָּה הָאֹר נִשְׁאָר בְּמִדְרֵיגָה כּוֹז,
23 שֶׁמְצִיאוֹת גִּשְׁמִיָּת לֹא הִיתָה יִכְלֹה לְהִיוֹצֵר מִמֶּנּוּ כִּי־אִם רַק
24 מְצִיאוֹת רוּחָנִית, וְכִדִּי שִׁוּיָצְרוּ מִמֶּנּוּ עֵינֵינִים גִּשְׁמִיִּים שֶׁל הָעוֹלָם
25 הוּא, הִיָּה עַל הָאֹר לְעִבּוֹר גַּם צִמְצוּמִים מִהַפְּכִינִים, עַד לִידֵי שִׁינֵי
26 מִחוּלַּט שֶׁל מֵהוּת הָאֹר. וְלְאַחַר כָּל הַצִּמְצוּמִים וְהִירִידוֹת
27 הַתְּלַבֵּשׁ הָאֹר בְּקְלִיפַת נֹגֶה, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִירָאָה כָּל־לְהַחַיִּית בָּאָה
28 מֵאֱלֻקוֹת, וְכֶךְ לִתֵּן אֶת הָאֲפֻשְׁרוֹת וְהַבְּרִירָה שֶׁהִדְבֵּר יוֹכֵל לְהִיָּת
29 מִנוּצֵל לְקְדוּשָׁה וְלְדַבֵּר מִצּוּה, אוֹ ח"ו לְהִפָּךְ, לַעֲשׂוֹת בּוֹ עֲבִירָה,
30 שֶׁהִיא הִפָּךְ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהִרִי זֶה עֵינֵנָה שֶׁל קְלִיפַת נֹגֶה, כְּפִי
31 שֶׁלֹּמְדֵנוּ בְּפָרָקִים הָרַאשׁוֹנִים, שֶׁלִּגְבִי הַדְּבָרִים הַמִּקְבִּלִים חַיִּיתָם
32 מִקְלִיפַת נֹגֶה, שִׁישׁ בְּהַטוֹב וְרַע, קִיִּימַת הַבְּרִירָה לְהִיָּת מִנוּצֵלִים
33 לְעֵינֵינִים שֶׁל טוֹב וְקְדוּשָׁה, אוֹ חֲסִי־שְׁלוֹם שֶׁל רַע וְעֲבִירָה. וְכִשְׁהֵם
34 מִנוּצֵלִים, חִלִּילָה, לְעֵנִין שֶׁל אִיסוּר וְעֲבִירָה, הֵם מִקְבִּלִים אֵז אֵת
35 חַיִּיתָם מִשְׁלַשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת לַגִּמְרִי. - עַל כָּל פְּנִים, לְאַחַר
36 הִירִידוֹת וְהַצִּמְצוּמִים הָרַבִּים שְׁעוֹבֵר הָאֹר וְהַחַיִּית הָאֱלֹקִי, הוּא
37 גַּם מִתְּלַבֵּשׁ בְּלְבוּשׁ שֶׁל קְלִיפַת נֹגֶה, כִּדִּי לְהַחַיִּית אֶת כָּל
38 הָעֵינֵינִים, גַּם הַמּוֹתֵרִים וְגַם הָאֲסוּרִים, שֶׁל הָעוֹלָם הוּא: דְּחִינֵנוּ כָּל־

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' ב

7 ראשי שני העצמות שאין הבשר עליהם, לְתוֹךְ הַפִּת, וְהַפִּת
8 מֵאֵהֵל עֲלֵיהֶן - עַל הָעֲצָמוֹת, הַפִּת מֵאֵהֵל עַל הַיָּד נִחְשָׁב
9 כְּמֵאֵהֵל עַל הַבָּשָׂר, וְנִחְשָׁב כְּמֵאֵהֵל עַל כּוֹתֵם מִבָּשָׂר הַמֵּת שֶׁמִּטְמֵא
10 בָּאֵהֵל. וְהוּדָה בֶּן נִקְסָא אוֹמֵר, מִשּׁוּם דְּכִי עֵקֶב, הִיאָה שְׁנֵי עֲצָמוֹת
11 שֶׁאֵין בְּכָל אֶחָד מֵהֶם כּוֹתֵם בָּשָׂר, מִצְּמִירָפִין לְבִיָּת לְטֵמֵא אֶת הַבֵּית.

1 הוּא בִּיחָד עִם אוֹכְלִים כְּבִיָּצָה, אֵינוֹ נַעֲשֶׂה יָד לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא אֶת
2 הַטְּמָאָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, יֵשׁ דִּין יָד לְאוֹכֵל שֶׁהוּא פָּחוֹת מִכּוֹתֵת,
3 וְיֵשׁ דִּין שׁוֹמֵר לְאוֹכֵל שֶׁהוּא פָּחוֹת מִכּוֹפֵל.
4 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל רַב מִבְּרִייתָא: מִיָּתִיבִי, שְׁנֵינוּ בְּבְרִייתָא (תּוֹסֵפֶת)
5 אֲחֻלַּת פִּד הֵחָ, שְׁנֵי עֲצָמוֹת שֶׁל מוֹת, וְיֵשׁ עֲלֵיהֶן שְׁנֵי חֲצָאֵי וְיֵתִים
6 מִבָּשָׂר הַמֵּת, שֶׁבְּכָל עֵצֶם יֵשׁ חֲצִי יוֹת, וְהַכְּנִים רָאשֵׁיהֶן הַשְּׁנֵינִים -

יום ראשון	יום רביעי	יז אדר שני	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: צו, רביעי עם פירש"י. תהלים: פג"פז. תניא: ונמצא כי . . . מח גידיה.		
	באמירת תהלים (פז, ז) אומרים "כל מעיני" - הפ"ף בקמץ. בסדר ברכת המזון - הפ"ף בחולם.		

יום שני	יום חמישי	יח אדר שני	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: צו, חמישי עם פירש"י. תהלים: פח"פט. תניא: כי כללות . . . מח יצירה עשיה.		
	אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] כותב באחד ממאמריו: צריכים ללמד בכל יום תורה שבכתב עם פרוש רש"י, שזהו תרומות מדרשי רז"ל... ולכל הפחות צריך כל אחד ללמד מסכת גמרא בשנה.		

יום שלישי	יום ששי	יט אדר שני	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: צו, ששי עם פירש"י. תהלים: צ"צו. תניא: וכל ניצוץ . . . 96 ניצוצין כו'.		
	ר' משה מייזליש סיפר: דער רבי (רבינו הזקן) האט אונז געלערענט, אז דער אלף פון חסידות איז, אויסצוניצען די טבעות אין עבודה. און ראשית העבודה זאל זיין אויסצוניצען די טבע הכחות, ווי למשל די טבע פון מוח שליט על הלב.		

ר' משה מייזליש ספר: הרבי (רבנו הזקן) למד אותנו, שה'אלף' של חסידות הוא, לנצל את הטבעות ב'עבודה'; וראשית העבודה תהיה לנצל את טבע הכחות, כמו למשל את הטבע של מוח שליט על הלב.

יום רביעי	שבת	כ אדר שני, פרשת פרה	ה'תש"ג
	הפטורה: ויהי דבר ה' גו' - דברתי ועשיתי. אומרים אב הרחמים.		
	שיעורים. חומש: צו, שביעי עם פירש"י. תהלים: צז"קג. תניא: ובוה יובן . . . (פרק כג).		

רבנו הזקן ספר: מהתורות שאמר מורי (הרב המגיד) לפני ביחידות, היתה תורה על הפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח, לא תכבה", דהגם שהאש יורד מלמעלה באתערותא דלעלא, מצוה להביא [=להדליק האש] מן ההדיוט, כי באתערותא דלתתא אתערותא דלעלא, כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח, רוח מלמטה אייתי רוח מלעלא, ואמשיך רוח מלעלא ולעלא. ומצות עשה להבעיר אש על המזבח, מזבח הוא "אדם כי יקריב מכס", וההקדבה עצמה אינה מספקת, וצריכים להבעיר אש על הקרבן אשר מכס, ואש זה לא תכבה, שהיא מכבה את ה"לא".

היום יום . . .

את התורה הזאת אמר מורי לפני עשר פעמים – כדי לחקקה בעשר כחות נפשי – ויאמר לי: אתה, תלמידי, הנך נצרך לה"אש תמיד", לפי שעליך הטל לכבות "לא" (של המנגדים) גדול. אתה תכבה את ה"לא", והשם יתברך יתפך את ה"לא" להן.

יום
חמישי

יום ראשון

כא אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: פרק לח. והנה . . . נ אברי הגוף.

ה"צמח צדק" אמר בסיום ספור הנ"ל (כ אדר שני): זקני – רבנו הזקן – הוא משה רבנו בתורת חסידות חב"ד. במשה אמרו רז"ל שהתורה נתנה לו, אלא שנהג בה טוב עין. "אש תמיד" האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד – נתן הרב המגיד לזקני, וזקני נהג בה טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות. ברור לי, אשר כל הלומד עם חברו ומעורר בו את ה"אש תמיד" האלקי, הנה שכתו אתו אשר זכותו זה "לא תכבה" לעד.

יום
שישי

יום שני

כב אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, שני עם פירש"י.
תהלים: קור"קו.
תניא: אך אעפ"כ . . . נ כל חי.

ברכת כהנים הוא המשכת המחין, הגבהת הידים הוא העלאת המדות, ומברכים לישאל שהם בני מלכים – מלכות, הרי פרצוף שלם של עשר ספירות.

שבת
קודש

יום שלישי

כג אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קח"קיב.
תניא: ואף שבשניהם . . . 100 והתפשטות.

אאמו"ר אמר לרב אחד – בעל עבודה ומתמיד בלימודו: א רב בעדארף בכל עת ובכל רגע געדינקען, אז תמיד שטייט ער אויף דעם שוועל וואס צווישען מזכיר הרבים און ח"ו מחטיאי הרבים, אויף דעם שוועל פון עומק רום און עומק תחת, און אלע ענינים בעדארף נוגע זיין אין פנימית נקודת הנפש ממש, ווייל בנפשו הוא.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר לרב אחד – בעל עבודה ומתמיד בלימודו: רב צריך לזכר בכל עת ובכל רגע, כי תמיד נצב הוא על הסף שבין מזכיר הרבים, וחסד ושלום, מחטיאי הרבים; על הסף של עמק רום ועמק תחת – וכל הענינים צריכים לגעת בפנימיות נקודת הנפש ממש, כי בנפשו הוא.

המשך ביאור למס' חולין ליום שלישי עמ' ב

9 דתנן מלאי שבשבלים מיטמאין ומיטמאין ואין מצטרפין. והקשו על
10 המשנה: מלאי למאי חזי, ואמר רבי אלעאי, שמדובר במלאי שבין
11 המלאים.
12 לעיל הביאה הגמרא שהמחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש
13 נאמרה על הברייתא באהלות, עכשיו מביאה הגמרא דעה
14 שאומרת שמחלוקתם נאמרה על המשנה שבתחילת הפרק.
15 אומרת הגמרא: ואיכא דמתני לה – ויש ששנו מחלוקת זו של רבי
16 יוחנן וריש לקיש

1 מכתבא דמשום דין שומר הוא. דאי סלקא דעתך שמתמאת משום
2 יד, יקשה לך, נימא אחת למאי חזי.
3 והגמרא דוחה את הראיה: שלעולם יש לומר שמתמאת מדין יד,
4 ואפשר לפרש המשנה בדאמר רבי אלעאי לפרש את המשנה
5 בעוקצין שמדובר במלאי שבין המלאין, הקא נמי, מדובר בנימא
6 שבין הנימין, וכשמטלטל את הבשר על ידי כמה נימים אינם
7 נפסקים.
8 והגמרא מבררת: והיכא איתמר דרבי אלעאי. משיבה הגמרא: אהא

איזו מלאכה פוסלת את מי החטאת? יום ראשון י"ז אדר ב' ה'תשע"ט

ה"ח, כי מלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל לענין קידוש מי חטאת מלאכה פוסלת משום היסח הדעת משמירת המים (כנאמר "משמרת למי נדה חטאת היא") והסחת הדעת משמירה היא בין במלאכת 'תיקון' ובין במלאכת 'קלקול'!

ויש שביארו: כפורץ כדי ללכת ולמלא מים המים כשרים, כי מלאכה שנעשתה לצורך הקידוש, אפילו מלאכה גמורה, אינה פוסלת, כמו שכתב הרמב"ם כאן ש"אם הרג נחש או עקרב המעכבין אותו, הרי המים כשרין שזה מצורך הולכת המים" (מעשה רוקח, תפארת ישראל שם).

ומה שכתב הרמב"ם "ואם גדר קודם שיתן האפר - פסולין" מבאר ה'משנה אחרונה' (פרה שם): אף אם פרץ גדר של חברו שהרשה לו לעשות זאת בתנאי שיתקן את הגדר ("שפרץ על מנת לגדר") ואם כן גם תיקון הגדר הוא לצורך המים – "אם גדר קודם שיתן האפר - פסולין", כי יכול היה לעשות את תיקון הגדר לאחר נתינת האפר ואז אין המלאכה פוסלת אותם (לעיל פ"ז ה"א).

הלכות פרה אדומה פרק ח, הלכה א: הָיָה מְחַלֵּף בְּמִים, וּפָרֵץ בְּשֶׁעַת הַלֵּוֹכוֹ מִקּוֹם שֶׁלֹּף בּוֹ - אָף עַל פִּי שֶׁפָּרֵץ עַל מִנֵּת לְגִיד, בְּשָׂרִים; וְאִם גָּדַר קֹדֶם שִׁיתֵּן הָאֵפֶר, פֶּסוּלִין.

עשיית מלאכה בעת מילוי מים לקידוש מי חטאת (נתינת אפר הפרה למים) או בעת הולכתם - פוסלת את המים (לעיל פ"ז ה"א), אך אם פרץ גדר כדי ללכת ולמלא מים לקידוש - אין הפריצה נחשבת מלאכה והמים כשרים.

ומבאר ה'תוספות יום טוב' (פרה פ"ז מ"ב): פריצת הגדר אינה נחשבת למלאכה כיון ש'מקלקל'. ואף שלגבי ההולך למלא מים הפריצה היא 'תיקון', כי רק כך יהיו לו מי חטאת, מכל-מקום כיון שעשה זאת לצורך הקידוש – אינה פוסלת אף שהיא מלאכה.

והקשה ה'תפארת ישראל' (שם, בעז סק"ו): מדברי ה'תוספות יו"ט' משמע שאף אם אינו מתכוין בפריצתו להכין לו דרך לצורך הולכת המים – המים כשרים, כי זו מלאכת 'קלקול'. ותמוה, אמנם לענין שבת מקלקל פטור (הל' שבת פ"א

הזאת מי חטאת שאינה מכוח אדם יום שני י"ח אדר ב' ה'תשע"ט

דליכא כוחו כלל" (רש"י שם), אבל כאשר המים הותזו על החרס וחזרו וניתזו למחט ('מיצה עליה') הרי הם מכוח המזה וההזאה כשרה, כדינו של רבא שהזורק אבן בכותל וחזרה לאחר, מכוחו היא באה.

וכיון שהרמב"ם פוסק (הל' רוצח פ"ג הי"ב) כרבא ש"הזורק צרור בכותל וחזרה האבן לאחוריה והרגה חייב... שמכחו היא באה", איך כתב כאן שהספק הוא שמא 'מן החרש נמצא עליה' ובגללו נפסלת ההזאה, והרי זריקה החוזרת לאחר מכוחו היא באה והזאה כשרה היא?

ויש שכתבו (ערוך לגר סנהדרין שם, כתר המלך) שהגרסה הנכונה ברמב"ם היא: "ספק מן החרש נמצא עליה - הוייתו פסולה" כפירוש רש"י, שהמים נמצאו על המחט והספק הוא שמא הגיעו לשם מחמת שיפוע החרס ולא מכוח המזה כלל.

והרש"ש (סנהדרין שם) נקט שגרסת הרמב"ם שלפנינו נכונה כי לשון הגמרא "ספק על החרס היזה ומיצה עליה" משמעו שהמים הגיעו על ידי כוח המזה ובאופן כזה ההזאה כשרה. אבל הרמב"ם שינה וכתב "ספק מן החרש נמצא (לשון נפעל)", היינו שמאליהם נתמצו המים והגיעו אל המחט ולא מכוח המזה, ולכן הזאתו פסולה.

הלכות פרה אדומה פרק יב, הלכה ג: מַחַט שֶׁהָיָה נִתְּנָה עַל הַחֶרֶשׁ, וְהָיָה עָלֶיהָ סֶפֶק עַל הַמַּחַט הִזָּה, סֶפֶק מִן הַחֶרֶשׁ נִמְצָא עָלֶיהָ - הִזָּהּ פֶּסוּלָה.

הזאת מי חטאת צריכה לכוא מכוח הזאת אדם, ולכן מחט טמאה שהיתה על החרס והזו עליה מי חטאת אך לא ידוע האם המים באו על המחט מכוח המזה או נפלו על החרס ומשם הותזו על המחט, אין הם נחשבים כבאים מכוחו של האדם שהיזה. ועל כך שנינו (פרה פ"ב מ"ב): "ספק על המחט היזה, ספק על החרס היזה ומיצה עליה - הזאתו פסולה".

והקשו אחרונים (מים חיים להפ"ח, רעק"א גליון הרמב"ם): לדעת רבא (סנהדרין עז, ב), הזורק אבן בכותל וחזרה לאחוריה והרגה אדם חייב מיתה, כי האבן חזרה לאחר מכוח הזורק. והגמרא מקשה מהלכה זו שהזאת מי חטאת על המחט נפסלת שמא היתה ההזאה על החרס ומשם הותזו המים על המחט ואין זה נחשב כמים שבאו מכוח המזה, ומתרת: במקום "ספק על החרס היזה ומיצה עליה" יש לגרוס במשנה "ומצא עליה". כלומר, הספק שבגללו ההזאה נפסלת הוא שמא 'ומצא עליה' והמים שעל המחט לא הותזו אלא הגיעו לשם כי "היה מדרון והלכה הזאה על המחט,

האם אי-הידיעה פוטרת? יום שלישי י"ט אדר ב' ה'תשע"ט

אילו היה מברר את הדבר קודם המעשה, היה מוצא שהדבר אסור, אך מצד הדין לא היה מוטל עליו לערוך את הבידור; האם הרי זה כחטא באונס שאינו זקוק לכפרה או כשוגג שהרי היה יכול לברר, והשוגג צריך כפרה.

ויש שלמדו זאת מהלכה זו: טמא שהזו עליו מי חטאת

הלכות פרה אדומה פרק טו, הלכה ח: הַמֵּזֶה מְחַלֵּן שְׁמוּין מִמֵּנוּ עַל הַרְבִּים, וְהָיָה עָלָיו, וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ, וְאַחֵר בֶּן נִמְצָאוּ הַמֵּים פֶּסוּלִין - הָרִי זֶה פֶּטוּר; שֶׁחֲזָקַת הַמֵּים שְׁמוּין מִמֵּם עַל הַרְבִּים, שֶׁהֵם בְּשָׂרֵיו, וְהָרִי זֶה כָּאֵנוֹם.

הפוסקים דנו במי שנכשל בחטא מחסרון ידיעה, כאשר

וביאור דבריו, כי מאחר וספק טומאה טהור, נמצא שמלכתחילה כאשר לא היה ידוע אם הוא טמא או טהור, החשיבה אותו התורה כטהור בוודאי וממילא אין עליו חובה לברר, ואם בכל זאת התברר למפרע שהיה טמא, הרי זה אונס גמור.

אך בשאר דינים שספקם אסור והתורה לא הפכה את האיסור להיתר, כיוון שמלכתחילה היה אפשר להעלות על הדעת שמא הדבר אסור, הרי כשעשה זאת מבלי לברר בוודאות, נטל על עצמו סיכון שמא יכשל באיסור ואין להחשיבו כאנוס.

(שיירי טהרה קפה, ח)

המוחזקים ככשרים ועל סמך זה נכנס למקדש ואחר כך התברר שהמים היו פסולים ונמצא שנכנס למקדש בטומאה – פטור מקרבן כיוון שנחשב כאנוס ולא כשוגג (החייב להביא קרבן), כי מצד הדין לא היה צריך לחשוש לכשרות המים. ומוכח שאם מצד הדין לא היה צריך לברר, אף אם למעשה היה יכול לעשות זאת – נחשב כאנוס (ש"ת מהרש"ם ח"א, סי' קפ). אך יש סוברים שאינו מוגדר כאנוס וכאן יש טעם מיוחד, על פי דברי הרמב"ם בפירוש המשניות (פרה פ"ב, ה"ד) בטעמו של דין זה - 'ספק טומאה ברשות הרבים טהור', בשונה משאר איסורי תורה שיש להחמיר בהם בספק.

'מחיה' ב'בהרת' שבראש האיבר יום רביעי כ' אדר ב' ה'תשע"ט

שאינו רחב כגריס, אין מקום ל'פשוט', ולכן לא הובאו סימני טומאה אלו.

וה'כסף משנה' כתב שמדובר כאשר בראש האבר יש מקום רחב כגריס וללא ה'מחיה' היתה נראית ה'בהרת' כולה כאחת, אך אם יש 'מחיה' בתוכה "אין העין שולטת בכל הבהרת כאחת" ולכן אינה סימן טומאה (ואילו סימני הטומאה 'שער ו'פשוט' אינם מונעים את ראיית ה'בהרת' כולה כאחת והרי הם סימני טומאה).

והוסיף ה'מרכבת המשנה': "צרעת עור הבשר אינה קרויה נגע ולא מטמאה, עד שיהיה מראה הנגע עמוק מעור הבשר... במראית העין, כמראה החמה שהיא נראית לעין עמוקה מן הצל" (לעיל פ"א ה"ו). ואם כן מקום ה'מחיה' באמצע ה'בהרת' נראה גבוה יותר ממקום ה'בהרת', וה'בהרת' נראית כשופעת ויורדת סביב ה'מחיה', ולכן אין הכהן רואה את הנגע כולו כאחד.

הלכות טומאת צרעת פרק ג, הלכה ח: בְּהֵרֶת שְׁחִיתָה בְּרֹאשׁ אֶבֶר מִן הָאֲבָרִים, וְהַמְחִיָּה בְּאֶמְצַע הַבְּהֵרֶת בְּרֹאשׁ הָאֶבֶר - אֵינָה סִימָן טֹמְאָה; מִפְּנֵי שְׁחִיתָהּ חֻלְקֶת אֶת הַנֶּגֶעַ, וְנִמְצָא מִקְצָתוֹ שׁוֹפֵעַ וְיִוָּרֵד מִכָּאן וּמִקְצָתוֹ שׁוֹפֵעַ וְיִוָּרֵד מִכָּאן; וְנִמְצָא בְּנִגְעִים: "וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן", עַד שְׁחִיתָהּ רֹאֵה הַנֶּגֶעַ כְּלֹ כְּאַחַת.
לדעת הראב"ד כאשר ה'בהרת' נמצאת בראש האיבר – אין ה'מחיה' מהווה סימן טומאה, כי הכהן צריך לראות את הנגע עם ה'מחיה' כולו כאחד, ומדובר בראש איבר שאינו רחב כגריס (שהוא שיעור הנגע לטמא) ואז ה'בהרת' שופעת ויורדת לכאן ולכאן, ואין הכהן יכול לראות את הנגע כולו כאחד. ושואל הראב"ד: מדוע נקטו בהלכה זו (במשנה נגעים פ"ו מ"ז, וברמב"ם כאן) שסימן הטומאה של ה'בהרת' בראש האיבר הוא 'מחיה', הרי הלכה זו יכולה להיאמר גם כשמופיעים שאר הסימנים - 'שערות' ו'פשוט'? ומבאר: ראש האיבר אינו מקום לגידול שערות, וכיון

בין צרעת לשחיטה יום חמישי כ"א אדר ב' ה'תשע"ט

והנה בהלכות שחיטה (פ"א הכ"ב) פסק הרמב"ם שהשחיטה כשרה, היינו שהדקירה קודמת לכווייה. ומדוע אם כן בהלכה זו הדבר נשאר בספק?

ומבאר ה'כסף משנה': בסכין של שחיטה שהיא מחודדת ביותר ברור שפעולת החיתוך קודמת לכווייה ולכן השחיטה כשרה, אך כאן מדובר בשיפור שהוא מעט עבה מסכין, ובוה יש ספק האם הדקירה קודמת לכווייה או להיפך.

ויש שביארו באופן אחר: אין כאן ספק במציאות, וברור שהדקירה קודמת לכווייה ולכן השחיטה בוודאי כשרה. והספק הוא משום שלגבי נגעים אין הנידון רק לגבי מקום הדקירה אלא גם לגבי התפשטות המכה מסביב, והתפשטות הכווייה על השטח שמסביב, קודמת להשפעת הדקירה.

והספק הוא האם הדין נקבע על פי הסיבה הגורמת לנגע והרי סיבת הדקירה קודמת לסיבת הכווייה או על פי הרגע שבו נעשה הנגע בפועל, והרי הכווייה קודמת למכה (דברות משה חולין סי' כא, מב).

הלכות טומאת צרעת פרק ה, הלכה ב: לִבֵּן שְׁפֹד וְהָקָה בּוֹ... אִם הָיָה רֹאשׁוֹ חָדָּ, הָרִי זֶה סֶפֶק אִם הִיא מִכּוּהָ אוֹ שְׁחִין.

טעם הספק הוא משום שההכאה בשיפור מלוכב יוצרת פגיעה כפולה: הן מחמת חוד השיפור והן מצד חומו. ויש להסתפק האם הנזק שנוצר מחמת הדקירה קודם לנזק של החום או להיפך, וההשלכה מכך היא האם הפצע נחשב 'מכוה' (היינו נגע שנוצר מחמת אש) או 'שחין' (נגע שאינו מחמת אש) שכן דין המקום נקבע על פי הנגע האחרון שארע בו. ולכן, אם הדקירה קודמת לכווייה, הכווייה מבטלת את הדקירה והרי זו מכוה. ואם הכווייה קודמת לדקירה, הרי זה שחין (חולין ח, א).

ושאלה זו נוגעת גם לדיני שחיטה: השוחט בסכין מלוכבת - האם השחיטה כשרה או פסולה? אם נניח שהדקירה קודמת לכווייה, נמצא שהבהמה נשחטה כדין על ידי חיתוך, אך אם הכווייה קודמת, אין זו שחיטה כשרה.

יום שישי כ"ב אדר ב' ה'תשע"ט

תגלחת הנתק במצורע נזיר

דין זה שמצורע נזיר מגלח את סביבות הנתק לאחר ימי ההסגר נלמד בספרי (הובא בכסף משנה) מהכתוב 'והתגלח', לרבות אפילו נזיר. ולפי טעמו של הרמב"ם - שתגלחת מצוה של המצורע דוחה רק את הלאו שבנזירות, כי ה'עשה' אינו קיים בימי חלוטו - מובן שצריך לימוד מהפסוק שתגלחת הנתק היא גם בנזיר, שהרי היא לאחר ימי ההסגר שעולים למנין נזירותו והוא 'קדוש' בהם, ובנוסף ל'לאו' יש בה גם 'עשה' ואין ה'עשה' של מצורע יכול לדחותם. אבל לפי טעמו של הראב"ד - שה'לאו' וה'עשה' של נזיר קלים ולכן הם נדחים מפני ה'עשה' שבתגלחת המצורע - מדוע צריך לימוד מהפסוק שמצורע נזיר מגלח? ומבאר:

יש לומר שתגלחת הנתק אינה מצות-עשה אלא כדי לדעת אם פשה הנתק (לא כמו תגלחת מצוה שהיא מצות-עשה הנמנית במנין המצוות, וללא הלימוד מהפסוק לא יכול היה מצורע נזיר לגלח את הנתק ולדחות את ה'לאו' וה'עשה' שבנזיר.

הלכות טומאת צרעת פרק ח, הלכה ג: בַּיַּצֵּד מְגַלְחִין אֶת הַנֶּתֶק? מְגַלְחֵה הוּצָה לוֹ, וּמִנִּית שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת סָמוּךְ לוֹ, בְּרִי שִׁיחָה נָכַר הַפְּשִׁיז... וְאִפְלוּ הָיָה נִזִּיר, הָרִי זֶה מְגַלְחֵה. כתב הרמב"ם בהלכות נזירות (פ"ז הט"ו): "נזיר שנצטרע ונרפא מצרעתו... הרי זה מגלח כל שערו, שהרי תגלחתו מצות-עשה". ואף ש'נזיר' שגלח בימי נזרו עבר על לא-תעשה ("תער לא יעבור על ראשו") ו'עשה' ("קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו")... ובכל מקום אין 'עשה' דוחה לא-תעשה ו'עשה', ולמה דוחה 'עשה' של תגלחת הנגע לנזירות, מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת יומי חלוטו אין עולין לו... והרי אינו קדוש בהן ובטל ה'עשה' מאליו ולא נשאר אלא לא-תעשה... ולפיכך בא 'עשה' של תגלחת הצרעת דוחה אותו". אך הראב"ד (שם) כתב טעם אחר: הלאו וה'עשה' של הנזיר קלים יותר "שכן ישנו בשאלה". כלומר, הנזיר יכול להישאל אצל חכם על נזירותו, וממילא יתבטלו הלאו וה'עשה'. ולכן ה'עשה' של תגלחת המצורע דוחה אותם. וכתב ה'משנה למלך' (כאן):

שבת קודש כ"ג אדר ב' ה'תשע"ט

ביטול ציפור מצורע שנשחטה

ומבאר הגרי"ש נתנון (שו"מ תליתאה, ב, ס"ד מד): כתב ה'איסור והיתר' (הביאו הרמ"א יו"ד ס"י קי ס"ב) שבעלי חיים שהם במידה הראויה להתכבד אינם בטלים אף לאחר שחיתתם, ולפי זה יש לומר שלדעת הרמב"ם ציפור מצורע אינה בטילה כי היא 'חתיכה הראויה להתכבד', ולענין זה אין הבדל אם היא בחיים או לאחר שחיתה (ולא כדברי הט"ז (שם סק"ב) שחשיבות בעלי חיים היא מצד חיותם, ואף שהם קטנים ואינם 'ראויים להתכבד' אינם בטלים). וה'אחיעזר' נקט שלשית הרמב"ם חשיבות ציפורי המצורע היא מצד חיותם בלע"ז חיים (כדברי הט"ז הנ"ל). ומה שכתב הרמב"ם שציפור מצורע שנתערבה באלף ציפורים כולן אסורות בהנאה, מדובר שהציפור נתערבה כשהיתה בחיים ואף שאחר כך שחטה (במוד), אינה בטילה, כי בתחילה כשנתערבה היתה בחיים.

הלכות טומאת צרעת פרק יא, הלכה ז: הַצִּיפּוֹר הַשְּׁחוּטָה, אֲסוּרָה בְּהִנָּאָה; וּמֵאִמְתִּי תֹאכְרָה? מִשְׁעַת שְׁחִיטָתָה. לדעת רש"י (קדושין נו, א ד"ה משעת שחיטה) רק הציפור השחוטה נאסרת משעת שחיטה, אבל הציפור המשולחת מותרת, ואילו לדעת התוספות (שם, ד"ה משעת) משעת שחיטת הציפור השניה, גם הציפור המשולחת נאסרת עד שילוחה (ואי אפשר לקדש בה את האשה), ומוכיחים זאת מלשון המשנה (שם) "המקדש... בציפורי מצורע... אינה מקודשת", היינו ששתי הציפורים אסורות בהנאה (משנה למלך לעיל ה"א). והנה, בהלכות מאכלות אסורות (פט"ז ה"ו) כתב הרמב"ם "בעלי חיים חשובין הן ואינן בטלין, לפיכך... צפור מצורע השחוטה [שנתערבה] באלף צפרים... כולן אסורין בהנאה". וצריך להבין: הרי לדברי הרמב"ם כאן, ציפור מצורע אינה אסורה אלא משעת שחיטתה, ואז כבר אינה בעל-חי ומדוע אינה בטלה?

המשך ביאור למס' חולין ליום שלישי עמ' א

11 מטמאים בְּרִדָּה שְׂבִי אֲדָם מוֹצִיאִין אוֹתָם לזריעה, דהיינו חֲמֵה
12 בְּתוֹךְ קְלִיפָתָהּ הַחִיצוֹנָה, וְשְׁעוֹרָהּ בְּקְלִיפָתָהּ וְעֵדִשִׁים בְּקְלִיפָתָהּ,
13 כלומר שהקליפה שהיא שומר מצטרפת עם האוכל להשלימו
14 לשיעור כביצה. והרי עדשים הם פחות מכפול ומכל מקום יש להם
15 דין שומר, וקשה על רב שאומר שאין דין שומר לפחות מכפול.
16 מתרצת הגמרא: אוכל שהוא בְּרִיָּה שלמה, שאני, שבבריה שלמה
17 מודה רב שגם אם הוא פחות מכפול יש לו דין שומר.
18 הגמרא מביאה ספק של רב אושעיא בדין שומר שמצטרף עם
19 האוכל: בְּעֵי רַב אִישְׁעִיָּא,

1 טומאה בקלח, והקטניות נטמאים מדין יד, כִּי כוונת רבי אלעזר
2 בן עזריה, במה שכתב 'מפני שרוצה בְּמִשְׁמִישָׁן', הרי אינו ממשמש
3 בקטניות על ידי הקלח.
4 משיבה הגמרא: שכונת רבי אלעזר בן עזריה הוא, שהקלח
5 משמשת יד לקטניות, משום שרוצה בְּמִשְׁמִישָׁן, שעל ידי הקלח
6 מטלטל את השרביטים, נמצא שהקלח משמשת יד לאוכל
7 שבתוכם.
8 הגמרא מקשה עוד על רב מברייטא (לעיל קד): תָּא שְׂמַע, דְּתַנָּא רַבִּי
9 רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, נֹאמַר אֶצֶל טוּמְאָת אֹכְלִים (ויקרא יא לו) 'עַל כָּל זֶרַע
10 זֵרִיעַ (אֲשֶׁר יִזְרַע)', והכתוב 'אֲשֶׁר יִזְרַע' מלמדנו, שהאוכלים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ז כ"ג אדר ב' תשע"ט

יום ראשון י"ז אדר ב' ה'תשע"ט

הלכות פרה אדמה

פרק שמיני

1 יבאר המתעסק בדבר אחר קודם שיתן האפר על המים, דבר שאין בו משום מלאכה ועמד או בהיפך, הממלא מים לקדשם ומסרם לאחר לשומרם ועשו הבעלים מלאכה, היו שנים שומרים המים ועשה אחד מהם מלאכה, והמקדש בידו אחת ועשה מלאכה באחרת, מילוי או קידוש שעשה עמו מלאכה לעצמו או לאחר, האומר קדש או מלא לי ואקדש ואמלא לך, אם אמר מלא לי ואקדש לך, וההולך לקדש מה עושה.

1 א. מי שהיו מימיו על כתר וקדש וקדש הוראה הוראה
2 לאחרים, או שדן דין, או שחלצה בפניו³ או מאנה⁴,
3 או שהראה לאחרים את הדרך⁵, או שהרג נחש או
4 עקרב, או נטל אכלין מן השוק להצניעם - הרי
5 המים פסולים, שהרי נתעסק בדבר אחר קדם שיתן
6 האפר על המים. אבל אם נטל האכלין לאכלן
7 ואכלן בשהוא מהלך, או שהרג נחש או עקרב
8 המעבדין אותו⁷ - הרי המים פסולים, שזה מצד
9 הולכת המים⁸. זה הכלל: כל דבר שהוא משום
10 מלאכה שעשהו קדם מתן האפר, בין עמד בין לא
11 עמד - פסל; ודבר שאינו משום מלאכה: אם לא
12 עמד - פסל, ואם עמד - פסל. הנה מהלך במים
13 ופרץ בשעת הלוחו מקום שילך בו, אף על פי
14 שפרץ על מנת לגדר⁹ - פסלים¹⁰; ואם גדר קדם
15 שיתן האפר - פסולין¹¹. וכן אם קצה¹² פרות לאכל,
16 אף על פי שפונתו להקצות¹³ את השאר¹⁴ - פסולין;
17 ואם הקצה קדם מתן האפר - פסל¹⁵.

2 בענייני איסור והיתר. 3 השתתף כדיין בסידור החליצה. 4 קטנה יתומה שהשיאיה אמה ואחיה, יכולה למאן ולומר בפני עדים אינני רוצה בבבלי זה והנישואין בטלים. 5 עד כאן המדובר בעמד, אבל אם עשה אחת מאלה אגב הילוכו - המים כשרים. 6 אפילו אגב הילוך וכן מתפרש הדין הבא "נטל אוכלין להצניעם". מפני ששני אלה הם מלאכה ממש פוסלים אפילו לא עמד. 7 אינו יכול להמשיך בדרכו מפני הסכנה. 8 נראה שרבינו מכשיר בנחש ועקרב המעכבים אותו אפילו עמד. 9 כשיחזור בלי מי חטאת. 10 הפירצה היא לצורך הולכת המים ואינה פוסלת אף על פי שהיא מלאכה, ואפילו אם לא נתנו לו לפרוץ בלי התחייבות לגדור אחר כך את הפירצה. 11 אף על פי שלא הוסיף על מה שהיה לפניו שפרץ, הרי היא מלאכה שלא לצורך המים (מהר"ם מרוטנבורג בפירושו למשנה). 12 קצץ. 13 לקצוץ ויש מפרשים לשטוח לייבוש. 14 את הפירות שנשארו על

העץ ובעל הפירות אינו נותן לו לאכול אם לא יתחייב להקצות אותם אחר כן. 15 שמלאכה זו אינה לצורך האכילה ממש.

18 ב. היה אוכל בשעת הולכת המים והותיר, וזרק מה שהותיר לתחת התאנה או לתחת המקצה¹⁶: אם נתפנו שלא יאבדו הפרות - הרי המים פסולים, שהרי עשה מלאכה; ואם זרקן לפי שאין לו צורך בהן - הרי המים פסולים. הממלא מים לקדשן ומסרן לאחר לשמרן, ועשו הבעלים מלאכה - לא נפסלו המים, שהרי מסרן לשומר; ואם עשה השומר מלאכה - פסול, שהרי הן ברשותו והוא נכנס תחת הבעלים. הרי שנים שומרים את המים ועשה אחד מהן מלאכה - המים פסולים, שהרי השני משמר; חזר הראשון¹⁷ לשמר¹⁸ ועמד השני ועשה מלאכה - המים פסולים¹⁹, עד שייעשו כל השומרים מלאכה כאחת²⁰.

16 מחצלת שיש לה לבוזו ונותנים בה תאנים לייבשן. 17 אחר שעשה מלאכה. 18 בעשיית מלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה ולפיכך אומר רבינו "חזר לשמור". 19 אף על פי ששניהם עשו מלאכה בשעת שמירה. 20 אבל אם כל אחד עשה מלאכה בשעה אחרת - המים כשרים שהרי לא נפסקה השמירה.

21 ג. המקדש כאחת ידו ועשה מלאכה בשניה: אם לעצמו קדש - פסל, שהרי עשה מלאכה קדם מתן אפר במים²¹; ואם לחברו קדש - המים פסולים, שאין זה פוסל מימיו של חברו²² במלאכה שעשה; שאין המלאכה פוסלת בקדוש²³ אלא במים, והוא²⁴ שהיה העושה השומר או הבעלים.

21 שהרי בשעה שלקח האפר לידו התחיל לעשות מלאכה. [והר"ש מפרש הטעם, שמא קדמה המלאכה]. 22 חבירו לא מסר לו כל פעולה במילוי המים אלא בקידוש, ומלאכה פוסלת רק במילוי עד נתינת האפר. 23 ולפיכך אף על פי שנמסרה לו פעולה בקידוש, אין מלאכתו פוסלת. 24 בתנאי. ובכן, מלאכה פוסלת רק אם קיימים שני התנאים האמורים: א. אם נעשתה לפני נתינת האפר על המים; ב. עשו את המלאכה הבעלים או מי שנמסרה לו השמירה על המים.

25 ד. המקדש לעצמו ולאחר כאחת - שלו פסול, שהרי נפסלו המים של עצמו²⁵ בעסק שנתעסק בקדוש חברו. אבל אם קדש לשנים כאחת - שניהם פסולים, שאין מלאכתו פוסלת מי אחרים.

25 לפני נתינת האפר.

26 ה. הממלא לעצמו בשתי ידיו²⁶ כאחת: בקדוש

23 שֶׁחַן פֶּסוּלִין⁴⁴; וְהִשְׁנִי בָשָׂר, שֶׁהַמְּלִוי בְּשֹׁכֵר מִתָּר, וְהָרִי לֹא עָשָׂה מְלָאכָה אַחֵר שְׁמֵלָא, וְאֵין בְּכֻנְתּוֹ
24 מְלִוי אַחֵר⁴⁵.

(42) ונתבאר למעלה (פרק ז הלכה ב) שקידוש בשכר - פסול. והקידוש הראשון כשר מפני שבשעה שקידש לא קיבל כלום בשכרו וגם לא יקבל כל שכר, שהרי הקידוש השני יהיה פסול. (43) בבית אחת. (44) כלמעלה פרק ז הלכה ג, מפני שכל מילוי הוא מלאכה לגבי מילוי שני. וגם כאן רואים את מחשבתו למילוי שני כמלאכה. (45) הוא מתכוון רק למלא לחבירו אבל על מילוי בשביל עצמו אינו חושב כלל, שהרי מימיו כבר נתמלאו. והמדובר, כשקידש את מימיו לפני שהוא ממלא לחבירו, שאם לא קידשם עדיין, גם מימיו נפסלו, מפני שמילא לחבירו לפני נתינת האפר במים שלו.

26 ז. האומר לחבירו: קדש לי ואמלא לך - שגוהן
27 בשרין; שֶׁהַמְּלָאכָה אֵינָה פּוֹסְלַת הַקִּדּוּשׁ⁴⁶, וְהַמְּלִוי
28 בְּשֹׁכֵר מִתָּר. מֵלֵא לִי וְאֶקְדַּשׁ לְךָ - שְׁגוּהָן פֶּסוּלִין.
29 זֶה שְׁמֵלָא בִּתְחִלָּה פֶּסוּל - שֶׁהָרִי הוּא כְּמֵמֵלָא
30 וּמִקְדָּשׁ כְּאַחַת⁴⁷, וּפְסַל הַמִּים בְּמֵלָאכָה; וְזֶה שֶׁקָּדַשׁ
31 בְּאַחֲרוֹנָה פֶּסוּל - שֶׁהָרִי קָדַשׁ בְּשֹׁכֵר, וְכֵאלוּ הִחְזִיר
32 חֹב שְׁעָלָיו.

(46) כמבואר למעלה הלכה ג, ולפיכך אין מחשבת המילוי פוסלת את הקידוש. וההבטחה למלא בשבילו אינה נחשבת כשכר, מפני שהמקדש אינו סומך עליה, שהרי אם זה יקיימה יפסול את מימיו שנתקדשו. (47) מחשבת הקידוש כקידוש, כמו במלא לי ואמלא לך.

33 ח. ההולך לקדש - הרי זה נוטל את המפתח ופותח
34 להוציא האפר, וְנוֹטֵל קֶרֶם אִם צָרִיךְ לְחַפּוֹ בּוֹ אֶפֶר
35 הַפֶּה, וְנוֹטֵל סֶלֶם וּמוֹלִיךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם לְהִבְיֵא
36 הָאֶפֶר, וְכִשְׁרֵי⁴⁸. וְאִם מְשַׁנְטֵל הָאֶפֶר לְקָדַשׁ בּוֹ פֶּסָה
37 הַכֶּלִי שֶׁהָיָה בּוֹ הָאֶפֶר אוֹ שֶׁהִגִּיף⁴⁹ אֶת הַדֶּלֶת אוֹ
38 שִׁזְקָה אֶת הַכֶּלִי⁵⁰ בְּאַרְצָן קֶרֶם שִׁישְׁלִיךְ הָאֶפֶר לַמִּים
39 - פֶּסַל הַמִּים⁵¹; אֲבָל הָאֶפֶר בְּשֹׁכֵר לְקָדַשׁ בּוֹ מִים
40 אַחֲרֵים. זָקָן אֶת הַכֶּלִי שִׁישׁ בּוֹ הָאֶפֶר בִּידּוֹ כְּדִי שְׁלֹא
41 יִתְפַּזֵּר⁵² - בְּשָׂרִים, מִפְּנֵי שְׂאֵי אֶפֶשָׁר; שֶׁהָרִי אִם
42 הֵנִיחוֹ בְּאַרְצָן - פֶּסַל, וְאִם פֶּסָהוּ - פֶּסַל⁵³. נֹטֵל אֶת
43 הָאֶפֶר וְרָאָה שֶׁהוּא מְרַבֵּה וְהִחְזִיר מִמֶּנּוּ⁵⁴ - בְּשָׂרֵי⁵⁵.
44 נָתַן הָאֶפֶר עַל הַמִּים וְרָאָה שֶׁהוּא מְרַבֵּה וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ
45 לְקָדַשׁ מִים אַחֲרֵים - בְּשָׂרֵי⁵⁶. קָרְסֵם⁵⁷ עֲלֵה זֵית
46 לַחֲתוֹת בּוֹ הָאֶפֶר⁵⁸; אִם בְּשֹׁכֵל שְׁלֹא יִחְזִיק אֶפֶר
47 הִרְבֵּה⁵⁹ - פֶּסַל⁶⁰, וְאִם בְּשֹׁכֵל שִׁיפְנֵס הָאֶפֶר בְּכִלִּי⁶¹
48 - בְּשָׂרֵי⁶².

(48) שכל אלה הם לצורך הקידוש. (49) סגר. (50) שנטל ממנו את האפר. (51) כל אלה הם לצורך האפר ולא בשביל קידוש זה ואם כן עשה מלאכה לפני נתינת האפר על המים. (52) כשהוא שופך את האפר על המים הוא

1 אֶחָד - פֶּסוּל, בְּשָׁנֵי קִדּוּשִׁים - בְּשָׂרֵי²⁷. קָדַשׁ לְעַצְמוֹ
2 בְּשָׁנֵי יָדָיו כְּאַחַת: בְּקִדּוּשׁ אֶחָד²⁸ - בְּשָׂרִים²⁹, בְּשָׁנֵי
3 קִדּוּשִׁין³⁰ - פֶּסוּלִין³¹. מֵלֵא וְקָדַשׁ בְּשָׁנֵי יָדָיו כְּאַחַת
4 לְעַצְמוֹ³² - שְׁגוּהָן פֶּסוּלִין³³. מֵלֵא לְאַחֵר בְּשָׁנֵי יָדָיו
5 כְּאַחַת: בְּקִדּוּשׁ אֶחָד - בְּשָׂרֵי, בְּשָׁנֵי קִדּוּשִׁין -
6 פֶּסוּלִין³⁴. קָדַשׁ לְאַחֵר בְּשָׁנֵי יָדָיו כְּאַחַת, בֵּין בְּקִדּוּשׁ
7 אֶחָד בֵּין בְּשָׁנֵי קִדּוּשִׁין - שְׁגוּהָן בְּשָׂרִים³⁵. מֵלֵא
8 וְקָדַשׁ בְּשָׁנֵי יָדָיו כְּאַחַת לְאַחֵר - הַמְּלִוי פֶּסוּל³⁶,
9 וְהַקִּדּוּשׁ בְּשָׂרֵי³⁷. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל מְלִוי שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ
10 מְלָאכָה, בֵּין שְׁמֵלָא לְעַצְמוֹ בֵּין שְׁמֵלָא לְאַחֵר -
11 פֶּסוּל. וְכָל מִים שֶׁנִּתְמַלְאוּ בְּהִלָּכְתָּן וְעָשָׂה מְלָאכָה
12 קֶדֶם שִׁיתֵּן אֶת הָאֶפֶר: אִם הָיוּ הַמִּים שְׁלֹו - הָרִי הֵן
13 פֶּסוּלִין, וְאִם הָיוּ שְׁלֹו אַחֵר - בְּשָׂרִין. וְכָל דָּבָר
14 שֶׁבִּידּוֹ³⁸ וְעָשָׂה מְלָאכָה, בֵּין שִׁישׁ שֶׁם שׁוֹמֵר שְׂאִינוֹ
15 עוֹשֶׂה מְלָאכָה בֵּין שְׂאִין [שֶׁם] שׁוֹמֵר - פֶּסוּל³⁹;
16 וְדָבָר שְׂאִינוֹ בִּידּוֹ וְעָשָׂה מְלָאכָה: אִם יֵשׁ [שֶׁם]
17 שׁוֹמֵר - לֹא פֶּסַל⁴⁰, אִם אֵין שֶׁם שׁוֹמֵר - פֶּסַל⁴¹.

(26) שתי חביות. (27) הכסף משנה גורס: "בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסול" ומפרש, בקידוש אחד - כשנתכוון לקבץ כל המים לכלי אחד ולקדשם - כשר, שהרי אפילו מילא בזה אחר זה - כשרים (כלמעלה פרק ז הלכה ד), אבל בשני קידושין - לקדש כל חבית בפני עצמה - שניהם פסולים, מפני שמילוי שני פוסל את הראשון ואין אנו יודעים איזו חבית קדמה. (28) הטיל אפר בשתי ידי לחבית אחת. (29) מפני שקידוש אחד הוא ואפילו קדמה יד אחת לשנייה אין בכך כלום, כאילו הטיל בידו אחת קימעה קימעה. (30) הטיל אפר לשתי חביות כאחת. (31) שקידוש הראשון פוסל את המים שבחבית השנייה ואין אנו יודעים איזו ראשונה. [נתבאר כבר (פרק ז הלכה ה), שלעצמו פוסל הקידוש את המילוי]. (32) מילא חבית וקידש חבית שמילאה קודם. (33) שמא קדם מילוי השנייה לקידוש הראשונה ונפסלה הראשונה על ידי מילוי השנייה, והשנייה נפסלה על ידי קידוש הראשונה. (34) במילוי אין הבדל בין לעצמו ובין לאחרים, שמלאכת הממלא פוסלת אפילו לאחרים, כמו שנתבאר למעלה. (35) כמו קידש לשניים כאחת בהלכה ד. (36) שמא קדם לו הקידוש. (37) שאפילו קדם המילוי לקידוש, לא נפסל כמו שנתבאר בהלכה ג. (38) אף על פי שאינו שלו אלא חבירו מסר לו. (39) פיסול המלאכה אינו תלוי בהיסח הדעת משמירת המים אלא פיסול בפני עצמו הוא (ודעת הראב"ד שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת). (40) מלאכה אינה פוסלת בשל אחרים, והיסח הדעת אין כאן שהרי יש שומר אחר. (41) בשעת עשיית המלאכה הוא מסיח דעתו מן השמירה.

18 ו. האומר לחבירו: קדש לי ואקדש לך, וקדשו זה
19 לזה - הראשון בשר, והשני פסול, שֶׁהָרִי קָדַשׁ
20 בְּשֹׁכֵר⁴². אָמַר לוֹ: מֵלֵא לִי וְאֶמְלֵא לְךָ, וּמֵלֵא זֶה
21 לְזֶה - הָרָאשׁוֹן פֶּסוּל, הוֹאִיל וְכֻנְתּוֹ שִׁימְלֵא לוֹ
22 חֲבֵירוֹ חֲלָף מְלִוי זֶה, הָרִי זֶה כְּמֵמֵלָא לוֹ וּלְאַחֲרֵי

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בתחילה צריך להיות האפר, והיינו שמצד מחשבת האדם הרי המחשבה על האפר קודמת לנתינת המים בכלי. ועוד יש לומר שגם עניין ה'רצוא' (אפר) צריך להיות חדור ומיוסד על תנועת הביטול - 'שוב' (מים), והוא היסוד לקיום כל המצוות כולן.

(על-פי יין מלכות ספר טהרה סימן יא)

(2) סוטה טז, ב. (3) אינו צריך לתת יותר מכדי שייראה על פני המים. (4) כחכמים שם, נגד דעת ר' שמעון. (5) ומשמע שנותן המים על האפר. (6) אחר נתינת האפר על המים, יערב הכול ויהיו מים על האפר. שם מבואר, שחכמים אומרים "אל כלי" דווקא. פירוש, כתוב בתורה "מים חיים אל כלי", משמע שהמים ניתנים ישר אל הכלי ולא אל האפר.

ב. המקדש צריך שיתפנף ויתן האפר בידו על המים; שצאמר: ולקחו לטמא - עד שיהיה מתפנף לקדוש ולמלוי ולהזהה.⁸ אבל אם נפל האפר מן הכלי שיש בו האפר לתוך המים, או שנטל האפר בידו ודחפו חבירו או הרוח ונפל האפר מידו על המים, או שנטל האפר מידו על צד הכלי או על ידו ואחר כך נפל למים - הרי זה פסול.¹⁰

(7) תוספתא פ"ו ה"ג. (8) "ולקחו לטמא", משמע שהליקחה תהיה לשם טהרת הטמא. וכן שאר הפעולות. (9) משנה פרה פ"ו, מ"א. (10) מפני שנאמר "ולקחו..." ונתן, משמע מה שלקח, יתן הוא עצמו.

ג. קדש¹¹ פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי אחר - לא נתקדשו. היה האפר¹² צף על פני המים ונכנס ממנו למעלה¹³ וקדש בו מים אחרים - הרי אלו מקדשין; וכל שנגע במים - אין מקדשין בו פעם שניה¹⁴, ואף על פי שנגבו. ואפילו נשבה הרוח ונתנה את האפר על גבי המים¹⁵ - אינו מנגבו ומקדש בו.

(11) זבחים צג, ב. (12) פרה פ"ו מ"ב. (13) אפר שלא נרטב במים. (14) כחכמים, שם. (15) ואמרנו למעלה (ה"ב) שאין המים מקודשים, אף-על-פי-כן נפסל האפר לקידוש. רבינו למד דין זה מדבריהם של חכמים במשנתנו, שאמר: כל שנגע במים אין מקדשים בו, ומשמע אפילו לא נתקדשו המים.

ד. כלי קטן¹⁶ שהיה בתוך כלי גדול והן מלאין מים והמים מערבין - גזין שנתן האפר במים שפכלי הגדול נתקדשו כל המים שבתוך הכלי הקטן; ואף על פי שהיה פיו צר ביותר ולא נכנס לו אפר, שהרי המים פלן מערבין.

(16) שם משנה ג.

ה. היה ספוג¹⁷ בתוך המים בעת שנתן האפר - הרי המים שפספוג פסולין, מפני שאינן בכללי¹⁸. כיצד

מטה את הכלי שהאפר בו (במשנה: שפופרת) ואם לא יזקפנו יתפור האפר שבו. (53) המשך הנימוק למה שאמר: "אי אפשר". הדין עצמו, שאם כיסהו פסול, נאמר כבר למעלה. (54) לפני נתינתו על המים. (55) שהחזרת האפר לשפופרת אינה מלאכה (כסף משנה בשם הר"ש). (56) מפני שמלאכה אינה פוסלת אחר נתינת האפר על המים. (57) קטף (ויש מפרשים: חתך והתאימו לשפופרת). (58) עשהו כעין מרוב והכניסו לשפופרת, כדי שהאפר יעבור על פניו. (59) שלא יפול הרבה אפר לתוך המים. (60) שהרי מלאכה זו אינה לצורך קידוש זה, אלא לקמץ אפר. (61) כשיטה את השפופרת שהאפר בה, לא יתפור האפר חוץ לכלי שהמים בו, אלא יפול לתוכו. (62) מעשה זה הוא לצורך הקידוש.

פרק תשיעי

(1) יבאר כיצד מקדשים המים באפר פרה, ואם צריך כוונה לקידוש כו', קידש פחות מכשיעור בכלי זה ופחות מכשיעור בכלי אחר, אפר שנגע במים אם מקדשים ממנו פעם שנית. וכלי קטן שהוא בכלי גדול שהם מלאים מים, היה ספוג במים בעת שנתן האפר ושתי שוקתות שבאבן אחת שנתנו אפר לאחת מהן, שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת, ומים מקודשים שנתערבו בהם מים אחרים, המטביל כלי לחטאת במים שאינם ראויים לקדש, מים מקודשים שנפלו לתוכם שרצים ורמשים או ששתתה מהם בהמה או חיה, מי חטאת או אפר חטאת שנשתנו מראיהם, החושב על מי חטאת לשותותם, מים שהניחם מגולים ומצאם מכוסים או איפכא, המוסר מים מקודשים לטמא לשמרם.

א. כיצד מקדשין את המים באפר הפרה? נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים כדי שיראה על פני המים, אף על פי שהיא חבית גדולה מלאה מים³, ומערב הכל. ואם נתן האפר תחלה ואחר כך נתן עליו המים - פסול⁴. ומהו זה שצאמר בתורה: ונתן עליו מים חיים? כדי לערב את האפר במים⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי ונותן אפר על המים..." כו'.

וצריך להבין איך עולה סדר זה עם המבואר בלקו"ת בעניין שנקראה מצות פרה אדומה "חוקת התורה" כי כללות כל התורה כולה היא רצוא ושוב, וכך גם פרה אדומה ששריפת האפר הוא ה"רצוא" ונתינת המים היא ה"שוב", והלא סדר העבודה בכללותו הוא שקודם צריך להיות ה"רצוא" ואח"כ עניין ה"שוב" כסדר עבודת התפילה שבכל יום שהיא עניין ה"רצוא", ואח"כ על-ידי לימוד התורה וקיום המצוות נעשה עניין ה"שוב".

ועל-פי-זה היה צריך להיות אפר קודם למים, ומדוע אינו כן. ויתירה מזו "אם נתן האפר תחילה ואח"כ נתן עליו המים פסול". ויש לומר שכיון שהדין הוא שגם המים שנותן

ח. מִים מְקַדְּשִׁין³⁷ שֶׁנֶּעְרְבוּ בָּהֶן מִים אַחֲרֵים כֹּל
שֶׁהוּא, אֶפְלוּ מִים שֶׁנִּתְמָלְאוּ לְקִדּוּשׁ - הָרִי אֱלוֹ
פְּסוּלִין³⁸. וְכֵן אִם יָרַד לְתוֹכָן טַל³⁹ - הָרִי אֱלוֹ
פְּסוּלִין. נָפַל לְתוֹכָן מִשְׁקִין⁴⁰ וּמֵי פְרוֹת - יַעֲרָה הַכֹּל,
וְצִרְיָה לִנְגַב הַכֹּלִי וְאַחֲרֵי כֵן יִתֵּן לְתוֹכוֹ מִים מְקַדְּשִׁין
אַחֲרֵים. נָפַל לְתוֹכָן דִּיּוּ קוּמוֹס⁴¹ וְנִקְנָנְתוּם⁴² וְכָל
דָּבָר שֶׁהוּא רוּשָׁם - יַעֲרָה וְאֵין צִרְיָה לִנְגַב⁴³; שָׁאֵם
יִשְׁאָר שֵׁם דָּבָר הָרוּשָׁם, הָרִי הוּא נִרְאָה.⁴⁴

(37) שם פ"ט מ"א. (38) בפרה החמירו שלא יתבטלו המים הפסולים בכשרים. [פסק כחכמים, ונימוקם נתבאר בזבחים פ, א, שהזאה צריכה שיעור, וכאן אין שיעור מלא מפני שמים פסולים מעורבים בהם, ואפילו אם יזה פעמיים לא יועיל מפני שהזאות אינן מצטרפות. ואף-על-פי שרבינו (לקמן פ"ה ה"ז) פסק שאם נפלה הזאה כל שהיא על הטמא נטרה, מודה הוא שעל האזוב שבו מזים - צריך להיות שיעור (הר"י קורקוס)]. (39) נגד דעת ר' אליעזר, האומר "יניחנה בחמה והטל עולה". (40) המונח "משקין" בכל הספרות התלמודית, פירושו שבעת המשקין: מים, חלב, שמן, טל, יין, דם, ודבש דבורים. אבל מיצים הנסחטים מפירות, חוץ מזיתים וענבים, נקראים "מי פירות", וגם כאן כך. ויוצא מזה, שגם בנפלו מים או טל, צריך לערות ולנגב כשרוצה לקדש מים אחרים באותו כלי. ולמה כתב רבינו בבבא ראשונה סתם "פסולים"? מפני ששם בא להשמיענו דין המים המקודשים, שהלכה כחכמים נגד ר' אליעזר שאמר: יזה שתי הזיות. ובנוגע לעירוי וניגוב, סמך על מה שיתבאר בבבא שניה (תפארת ישראל, בועז אות ג). (41) שרף-אילן צובע. (42) מים מכילים חלקיקי נחושת, ועושים מהם צבע. (43) אם לא נשארו רשמי צבע על דופני הכלי. ואם נשארו צריך להסירם, והניגוב לא יועיל. ט. הַמְטָבִיל⁴⁴ כָּלִי לַחֲטָאָה בְּמִים שְׂאִינָן רְאוּיִין
לְקִדְּשׁ⁴⁵ - צִרְיָה לִנְגַב⁴⁶ וְאַחֲרֵי כֵן יִקְדָּשׁ בּוֹ. הַטָּבִילוֹ
בְּמִים הָרְאוּיִין לְקִדְּשׁ - אֵינּוּ צִרְיָה לִנְגַב⁴⁷. וְאִם
הַטָּבִילוֹ לְאַסָּף בּוֹ מִים מְקַדְּשִׁין - בֵּין כֵּן וּבֵין כֵּן
צִרְיָה לִנְגַב⁴⁸.

(44) שם פ"ה מ"ב. כל הכלים צריכים טבילה לפני שמשתמשים בהם למי חטאת. (45) שאינם מים חיים. ראה למעלה פ"ו. (46) כדי להעביר את הלוחית המים הפסולים שעל דופני הכלי. (47) ואף-על-פי שצריכים מילוי לשם קידוש, לא הקפידו על הלוחית כמו במים פסולים. ועוד, מפני שהטבילו לצרכי חטאת, הרי זה כמו לשם מילוי (תפארת ישראל). (48) מפני שתערובת מים שאינם מקודשים במקודשים - פוסלת בכל שהיא.

י. קְרוּיָה⁴⁹ שֶׁהַטָּבִילָה בְּמִים הָרְאוּיִין לְקִדְּשׁ⁵⁰ -
מְקַדְּשִׁין בָּהֶּן⁵¹; אֲבָל אֵין אוֹסְפִין לְתוֹכָהּ מֵי חֲטָאָה⁵²,
מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים שֶׁהַטָּבִילָה בָּהֶן נִבְלָעִים בְּתוֹכָהּ וְיוֹצְאִין
וּמִתְעַרְבִין בְּמֵי חֲטָאָה וּפּוֹסְלִין אוֹתָהּ. נִטְמָאָה
וְהַטָּבִילוֹתָ - אֵין מְקַדְּשִׁין בָּהֶּן⁵³, שֶׁהַמִּשְׁקִין הַטָּמְאִין
הַנִּבְלָעִין בְּגוֹפָהּ יִצְאוּ וְיִתְעַרְבוּ בְּמִים שֶׁמְקַדְּשִׁין אוֹתָהּ
בְּתוֹכָהּ.

יַעֲשֶׂה? זוֹלָה אֵת כָּל הַמִּים עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְסַפּוֹג, וְלֹא
יִגַע בְּסַפּוֹג. וְאִם נִגַע בְּסַפּוֹג, אֵף עַל פִּי שֶׁהַמִּים צָפִין
עַל גְּבִיו כֹּל שֶׁהֵן¹⁹ - פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים שֶׁבְּסַפּוֹג
יוֹצְאִין²⁰ וּמִתְעַרְבִין בְּמִים הַפְּשָׁרִין. נָפַל סַפּוֹג לְתוֹךְ
הַמִּים הַמְקַדְּשִׁין - נוֹטְלוֹ²¹ וְסוֹחֲטוֹ חוּץ לְכָלִי,
וְהַמִּים שֶׁבְּכָלִי כְּשִׁרְיִין²².

(17) שם. (18) והתורה אמרה: אל כלי. (19) פירוש, בכל כמות שהיא, אפילו הרבה. (20) ע"י לחץ קל. (21) מוציאו מן המים, ואינו חושש שמא יצאו מים ע"י סחיטה קלה. (22) אבל המים שנסחטו - פסולים. הכסף-משנה בשם הר"י קורקוס מנמק: גזרו משום נפל קודם קידוש, ולא החמירו כל-כך לאסור הנגיעה בספוג. ועוד נימוק: כי המים שאינם יוצאים אלא ע"י סחיטה, הרי הם כנשפכו מן הכלי. מקור דין זה בתוספתא פרה פ"ה ה"ה (נפלו שיבושים בתוספתא זו, וגירסת רבינו היא כמו בספרים שלפנינו).

ו. שְׁתִּי²³ שְׁקֵתוֹת²⁴ שֶׁבְּאֵבִין²⁵ אַחַת שֶׁנָּתַן אֵת הָאֶפֶר
לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן - אֵין הַמִּים שֶׁבְּשִׁנְיָהּ מְקַדְּשִׁין. וְאִם
הָיוּ נְקוּבוֹת זו לְזוֹ²⁶ כְּשֶׁפּוֹפְרַת הַנּוֹד²⁷, אוֹ שֶׁהָיוּ
הַמִּים צָפִין עַל גְּבִיָּהֶן²⁸ אֶפְלוּ כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם, וְנָתַן
אֶפֶר לְאַחַת מֵהֶן - הָרִי הַמִּים שֶׁבְּשִׁנְיָהּ מְקַדְּשִׁין²⁹.

(23) משנה שם פ"ה, ח. (24) שני בתי קיבול חצובים. (25) לא מחוברת בקרקע. (26) היה נקב במחיצה שבין שתי השקתות, והמים עוברים דרכן מאחת לשניה. (27) כשרוצים לשפוך המשקין שבנודות של עור, נותנים שפופרת לתוך פיו וקושרים אותו יפה, כדי שלא יזלפו המשקין מן הצדדים. ושיעורה כעובי "שתי אצבעות חוזרות למקומן". פירוש, שאפשר להכניס בנקב שתי אצבעות (אצבע ואמה) ולסבב אותן ברוח. (28) על גבי המחיצה המפרידה ביניהן, ונמצאו שתיהן מחוברות במים הצפים. (29) מפני שהן ככלי אחד.

ז. שְׁתֵּי אֲבָנִים³⁰ שֶׁהִקִּיפָן זו לְזוֹ וַעֲשָׂאָן שְׁקֵת³¹, וְכֵן
שְׁתֵּי עֲרֻבוֹת³², וְכֵן שְׁקֵת שֶׁנִּחְלָקָה, וְנָתַן אֶפֶר בְּחֶלֶק
אֶחָד מֵהֶן - הַמִּים שֶׁבִּינְיָהֶן³³ אֵינָן מְקַדְּשִׁין³⁴. וְאִם
הַבֶּרֶן בְּסִיד אוֹ בְּגַפְסִיס³⁵ וְהֵם יְכוֹלֹת לְהִנָּטֵל בְּאַחַת
הַמִּים שֶׁבִּינְיָהֶן מְקַדְּשִׁין³⁶.

(30) שם מ"ט. (31) כגון שבשתיהן היתה חציבה פתוחה מצד אחד ופתוחה מלמעלה, וכשהסמיכן זו לזו נוצרה שוקת. (32) כלומר, שברי עריבות (ראב"ד). (33) שכנגד החרץ שביניהן. והמדובר כשחיברן בטיט, ואם יטול לידו חלק אחד תשבר השוקת. אולם אין המים יוצאים דרך הסדק, ולפיכך המים שבשוקת מקודשים, ואם לא חיברם כלל, אין כאן כלי וכל הקידוש פסול (כסף-משנה). (34) מפני שמקום החרץ משתייך גם לחצייה השני של השוקת שמימיה נתקדשו, אבל אם נתן אפר בשני החלקים - נתקדשו גם המים שבחרץ. (35) בהרבה לשונות לועזיות - גיפס. (36) אפילו אם נתן האפר רק בחלק אחד.

(70 שם. 71) מפני שעשן אינו דבר זר לגבי אפר. (72) אפר פשוט, שלא משריפת פרה אדומה.

טו. החושב⁷³ על מי חטאת לשותות - לא פסלן, עד שישתה מהן⁷⁴. ואם שפך מן הפלי לתוך גורנו ולא נגעה שפתו במים שפפלי - לא פסל⁷⁵.

(73) משנה פרה פ"ט, ד. (74) כר' יוסי בשיטתו של ר' יהושע. והטעם, מפני שהמים כבר מקודשים אינו מסיח דעתו מהם, אולי יחזור בו ברגע האחרון. אבל אם שתה פסלם, מפני הרוק שבפיו, כמו בעלי חיים אחרים (ראה למעלה סוף פ"ז דין מים שאינם מקודשים). (75) את המים שנשארו בכלי. שם: ואם גרגר כשר. והטעם, זהירותו שלא לנגוע בשפתיו במים, מוכיחה שלא הסיח דעתו לגמרי, וחשב על הכשרן של המים שישארו.

טז. פלי⁷⁶ שיש בו מים מקדשין שהניחו מגלה ובא ומצאו מכסה - הרי אלו פסולין; שםא אדם שאינו טהור לחטאת נגע בהן, שהרי אדם פסול בודאי. הניחו מכסה ובא ומצאו מגלה: אם יכולה החלדה⁷⁷ לשנות ממנו או שירד לו טל בלילה - פסולין, ואם לאו - כשרין. מפני שיש כאן שתי ספקות: ספק אדם גלה או בהמה חיה ורמש; ואם תמצא לומר אדם גלהו, שםא היה טהור⁷⁸ לחטאת או לא.

(76) שם פ"א מ"א. (77) הפוסלת בשתייתה (ראה למעלה ה"ב). (78) ושני ספקות להיתר - מותר בין באיסור והיתר, ובין בטומאה וטהרה.

יז. המוסר⁷⁹ מים מקדשין או מים שנתמלאו לקדוש לטמא לשמן - הרי אלו פסולין⁸⁰.

(79) שם פ"ז מ"י. (80) טמא אינו שומר כראוי מן הטומאה.

יח. שנים⁸¹ שהיו שומרין את המים ונטמא אחד מהן - כשרים, מפני שהן ברשותו של שני⁸². טהר וחדר לשמר ונטמא השני - כשרים, מפני שהן ברשותו של ראשון⁸³. נטמאו שניהן פאחת - המים פסולין⁸⁴.

(81) שם פ"ח מ"א. (82) השני שומר עליהם. (83) שחזר לטהרתו. (84) מפני שאין להם שומר טהור. [דינים דומים נתבארו למעלה (פ"ח ה"ב)].

פרק עשירי

(1) יבאר הממלא מים לקידוש אם צריך שיהיה הוא בעצמו המקדש והמזה, אם ממלא ומקדש אדם מים ומניחם אצלו ואם מוליכם ממקום למקום, אם יוליכם בנהר ובספינה, ומים שנתקדשו אם מפשיל הכלי לאחריו, מי חטאת ששקלם במשקל, ומי הוא כשר להזות, המזה וזה שמזין עליו אם צריך כוונה, ואם צריך טבילת האיזוב לכל הדין.

א. הממלא² מים לקדוש - אינו צריך שיהיה הוא עצמו המקדש והמזה, אלא מקדש אחד ומזה אחד.

(49) דלעת שהוציאו את מה שבתוכה, ונשארה הקליפה העבה, וראויה לשאוב בה מים. ומפני שהיא גוף ספוגי נבלעים בה מים ונפלטים ממנה (שם מ"ג). (50) במשניות שבידינו, הגירסא "במים שאין ראויים לקדש". ורבינו גורס "הראויים". (51) ואין חוששים שמא ספגה מים אגב טבילה, ולא נשאבו לשם מי חטאת, ונפלטם לתוך המים העומדים לקידוש. אבל אם הטבילה במים שאינם ראויים לקדש - חוששים (ראה ההלכה הקודמת בדין ניגוב). (52) החמירו בתערובת שאינם מקודשים במקודשים, יותר מתערובת מים שנשאבו שלא לשם מילוי. (53) בטומאה החמירו יותר (כסף-משנה).

יא. מים מקדשין⁵⁴ שפפל לתוכן שקצים ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיהן⁵⁵ - פסולין⁵⁶. אפלו היו יבשים⁵⁷ ביותר, כגון הנמלה והדירה והכנה שבתבואה. נפל לתוכה חפושין⁵⁸, אף על פי שלא נתבקעו ולא נשתנו מראיהן - הרי המים פסולין, מפני שהיא כשפופרת⁵⁹ והמים נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הלחה שבה.

(54) שם פ"ט מ"ב. (55) של המים, ואף-על-פי שלא נתבקעו. (56) שינוי מראה המים מוכיח שנפלטה לתוכם ליחותם של בעלי החיים. (57) מטבעם, ועורם קשה. (58) תולעת שחורה בעלת כנפים קשות סוככות על כנפים דקות. (59) פיה, וכן מקום יציאתה רחבים והמעיי ישר.

יב. מים מקדשין⁶⁰ ששתה מהן בהמה או חיה - פסולין⁶¹. וכן כל העופות - פסולין; חוץ מן היונה, מפני שהיא מוצצת⁶² ואין ריר יוצא מפיה ומתערב במים. וכן כל השרצים⁶³ ששתו - אינן פסולין; חוץ מן החלדה, מפני שהיא מלקקת בלשונה, ונמצאת הלחה יוצאה מפיה למים.

(60) שם מ"ג. (61) מפני שמים מעורבים בריר, ניגרים מפיהן וחוזרים לכלי (רבינו במשנה). (62) כשהיא שותה, פותחת את פיה קימעה ומוצצת. (63) שמונת השרצים האמורים בתורה (ויקרא יא, כט - ל): החולד (חולדה) והעכבר והצב והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת.

יג. מי חטאת⁶⁴ שנשתנו מראיהן⁶⁵ מחמת עצמן - כשרים; נשתנו מחמת עשן⁶⁶ - פסולין. הגלדיו⁶⁷ וזמזרו ונמוחו - כשרים⁶⁸. אפלו נמוחו⁶⁹ בחמה. אכל אם המזון באור - פסולין.

(64) מים מקודשים ומי חטאת היינו הך, אלא שרבינו נקט לשונם של המקורות שמהם שאב. (65) תוספתא פרה פ"ט ה"ה. (66) עשן מעכיר את המים. (67) קרשו מפני הקור. (68) שם. (69) חימום טבעי, לא בידי אדם - דינו כמו נימוח מאליו.

יד. אפר חטאת⁷⁰ שנשתנו מראיו מחמת עצמו או מחמת עשן - כשרי⁷¹. נשתנו מחמת אבק, או שפפל לתוכו סיד או גפסס, או שנתערב בו אפר מקלה⁷² - כל שהוא - הרי זה פסול.

המים. ומכיוון ששינוי, שמלאכה אינה פוסלת מים מקודשים, ברור שהיסח הדעת אינה פוסלת, ולפיכך השיג כאן על דברי רבינו. (13) השמירה היא אמנם מדאורייתא, אבל חובת שמירה מעולה מלפניו דווקא ולא מאחוריו - גזירת חכמים היא, ולא גזרו במקום שאי אפשר, ולא החמירו על הממלא ללכת פעמיים (ראה למעלה פ"ז ה"ו).

ה. מי חטאת ששקלן¹⁴ במשקל¹⁵: אם הסיח דעתו - פסולין¹⁶, ואם לאו - פשוטין. אבל אם שקל דברים אחרים במי חטאת, הואיל ועשאן משקלת - פסולין¹⁷, שאין זו משמרת¹⁸. כל אלו הטהורים שממלאין או שמקדשין או שמוזין, וכן כל הכלים שממלאין ומקדשין מהם ושמזין מהן, אם היו טבולי יום, אף על פי שלא העריב שמשן - הרי אלו פשוטים¹⁹; שכל מעשה הפרה והמלוי והקדוש וההזהר פשוט בטבול יום, כמו שבארנו. ומפני הצדוקין מטמאין את כל כלי שטף ומטבילין אותן ואחר כך משתמשין בהן במי חטאת.

(14) גיטין נג, א"ב. (15) כדי לדעת משקל המים, מסקנת הגמרא שם "כנגדן" - אם הסיח דעתו פסולים, ואם לאו - כשרים. ומפרש רבינו "שכנגדן" היינו שהניח כנגד המים משקלות בכף המאזנים. (16) מפני שהיסח הדעת פוסל גם במים המקודשים. (17) בגמרא שם אמרו "בגופם", פסולים אפילו כשלא הסיח דעתו מהם. ולפי פירוש רבינו "בגופם" הכוונה שהשתמש בהם במשקלות לשקול דברים אחרים (לרש"י דרך אחרת בפירוש הסוגיא שם. ראה 'חזון איש' ו'אור שמח'). (18) והתורה אמרה (במדבר יט, ט) "למשמרת למי נדה". יוצא מזה שמלאכה במים עצמם פוסלת אפילו במקודשים, ומה שאמרו שמלאכה אינה פוסלת אחר הקידוש, הכוונה אם עשה מלאכה אחרת בשעת עיסוקו במים (ראה 'מנחת חינוך' מצוה שצט). (19) נתבאר למעלה פ"א ה"ג, ופ"ד, וכפולו דברים אלו כאן במקומן של ההלכות הנוגעות לבני אדם העוסקים במי חטאת.

ו. הכל פשוטין²⁰ להזות, חוץ מאשה וטמטום ואנדורגינוס²¹ [וחרש שוטה] וקטן שאין בו דעת²²; אבל קטן שיש בו דעת - פשוט להזות. והערל פשוט להזות, שאין הערל טמא. קטן שיש בו דעת שהזהר והאשה מסעדתו²³, כגון שאחזה לו המים בידו - הזאתו פשוטה, ובלבד שלא תאחז בידו בשעת הזאה. ואם אחזה בידו בשעת הזאתו - פסולה.

(20) פרה פי"ב מ"י. (21) שהם ספק אשה. (22) במשנה: "ותינוק שאין בו דעת". (ביומא מג, א - דרשו מן הכתוב, שקטן כשר להזות אף-על-פי שהוא פסול למילוי מים ולאסוף אפר. ומובן שהכשירו רק קטן שיש בו דעת, שהרי הזאה צריכה כוונה (לקמן ה"ז). ומזה יוצא, שבאסוף ומילוי ששינו (פרה פ"ה מ"ד) "חוץ מחרש שוטה וקטן", פסול גם קטן שיש בו דעת (תוספות יום-טוב) במשנה ג שם, וראה קושייתו מברייא יומא שם). (23) שם.

ז. המזהר צריך לכנון ולהזות על הטמא לטהרו²⁴; ו

1 וכן ממלא אדם בכלי ומערה בכלי לכלי ומקדש בכלי אחר, ומערה המים המקדשין בכלי לכלי ומזהר בכלי אחר.

(2) יומא מג, א. (3) תוספתא פרה פ"ט ה"א, וכן משמע בכמה משניות במס' פרה.

4 ב. ממלא אדם מים ומניחן אצלם בלא קדוש כל זמן שיערה ואין בכך פלוס, ומוליכן ממקום למקום ומעיר לעיר, ונותן עליהן אפר ומקדשן בכל עת שיערה. וכן המים המקדשין מניחן אדם אצלם ימים ושנים ומזהר מהן בכל יום שהוא צריך עד שיתמזו, ומוליכן ממקום למקום ומעיר לעיר. ומשמר אדם אפר פרה אצלם ומוליכו⁵ ממקום למקום ומעיר לעיר. פעם אחת⁶ הוליכו כלי שהיה בו מי חטאת בספינה בירדן, ונמצא פזית מן המת בקרקע הספינה ונטמאו המים. באותה שעה גזרו בית דין הגדול, שאין מעבירין מי חטאת ולא אפר חטאת בנהר⁷ ובספינה, ולא ישיטם על פני המים, ולא יעמד בצד הנהר מפאן ויזרקם לצד השני. אבל עובר הוא אדם במים עד צוארו⁸ ובידו אפר פרה או מים מקדשין. וכן אדם וכלים הריקנים שהן טהורין לחטאת, ומים שנתמלאו לחטאת ועדין לא נתקדשו - מעבירין אותם בנהר בספינה⁹.

(4) תוספתא חגיגה פ"ג, ט. (5) בכת"י תימן: ומוליכו. (6) חגיגה כג, א. (7) כחכמים, שם. ובמשנה פרה פ"ט מ"ה, שגזרו בכל הנהרות, נגד דעת חנניה בן עקיבא "שלא גזרו אלא בירדן ובספינה כמעשה שהיה". (8) פרה, שם. (9) שם, שלא גזרו אלא על מי חטאת אחר שנתקדשו בנתינת האפר.

ג. מעבירין מים מקדשין בספינה בים הגדול¹⁰ ושטין [בהם] על פני המים; שלא גזרו אלא על המים המקדשין ועל האפר בנהר.

(10) משמיענו, שאפילו החכמים שאינם מצמצמים את הגזירה לכמעשה שהיה, לא הרחיבוה על הים הגדול, ואפילו בספינה לא גזרו בו. ולמד זה מלשונם בברייא: "אחד הירדן ואחד שאר הנהרות" משמע נהרות אבל לא ים.

ד. המוליך מים¹¹ לקדשן, ואין צריך לומר מים שנתקדשו¹², לא יפשיל הכלי לאחוריו אלא לפניו. שנאמר: למשמרת למי נדה; בזמן שהן שמוזין - הן מי נדה, ואם לאו - פסולין. מלא שתי חביות - נותן אחת לפניו ואחת לאחוריו, מפני שאי אפשר¹³.

(11) שם, פ"ז, מ"ו. (12) בבא זו הוסיף רבינו מדעתו בהתאם לשיטתו, שפסול מלאכה ופסול היסח הדעת הם שני ענינים, והמלאכה אמנם אינה פוסלת מים שנתקדשו, אבל היסח הדעת פוסלת אותם. (נתבאר כבר שיטת הראב"ד, שמלאכה פוסלת מפני היסח הדעת משמירת

מקבל טומאה, לא נפסלו המים שנשארו באזוב, ואם נטפו לכלי טהור לחטאת - מותר לטבול בהם את האזוב ולהזות.

- י. מי חטאת⁴² שנתמעטו - טובל בהן אפילו ראשי²⁷
גבעולין⁴³ ומזה, ובכלבד שלא יספג⁴⁴. צלוהית⁴⁵
שפיה צר - טובל ומעלה כדרכו⁴⁶ ומזה, ואינו צריך²⁹
להזהר שמא יגע בצדי הפלי⁴⁷ בפעם שניה³⁰.

(42) שם מ"ב. (43) ראשי הבדים של האזוב. (44) שלא יקח מדופני הכלי, אלא יטבול (רבינו בפירושו למשנתנו). (45) שם. (46) אפילו כמה פעמים. (47) שנדבקו שם טיפות מים אגב הוצאת האזוב בפעם הקודמת, ועכשיו יעלה האזוב את אותן הטיפות ויזה בהן ואין כאן טבילה (רבינו, במשנה שם). אמנם הסגנון מגומגם קצת, אבל הכוונה ברורה (ראה ראב"ד וכסף-משנה).

יום שני י"ח אדר ב' ה'תשע"ט

פרק אחד עשר

(1) יבאר כיצד מטהרים טמא מת במי פרה, ואם טבל ביום והיזה בלילה, מי שנטמא במת ושהה כמה ימים בלא הזאה, מי שהיזה עליו בשלישי ולא בשביעי, ושכל המטמאין מקבלין הזאה, כיצד מצוות אזוב, ואם נפרדו הגבעולים ונשרו העלים או שלא אגדו, ודין מאימתי מזים באזוב, ואי זהו אזוב הכשר.

- א. כיצד מטהרים טמא מת במי נדה? לוקח אדם³¹
טהור שלשה³² קלחין³ של אזוב ואוגדן אגדה אחת,
ובכל בד ובר גבעול אחד⁴, וטובל ראשי גבעולין³³
במי נדה שבפלי, ומתפנן ומזה על האדם או על
הפלים ביום השלישי וביום השביעי אחר שתגין³⁵
החמה. ואם היזה משעלה עמוד השחר - פשר³⁶.
ואחר שניזה עליו ביום השביעי טובל ביום⁵ ומעריב³⁷
שמשו והרי הוא טהור לערב. טבל את האזוב
בלילה והיזה ביום, או שטבל את האזוב ביום והיזה
בלילה - הנאתו פסולה, והמים מטמאין³⁸ משום מי
חטאת, כמו שיתבאר³⁹. עד שתהיה טבילת האזוב
במים⁸ והנאתו מקנה ביום השלישי וביום השביעי
אחר שתגין החמה. ואם עבר ועשה משעלה עמוד
השחר - פשר, כמו שבארנו⁴⁴.

(2) בספרי חוקת פסקא קבח למדו זה בגזירה שווה מפסח מצרים שכתוב בו (שמות יב, כב) "ולקחתם אגודת אזוב", ואין אגודה פחות משלושה. (3) בדים עם השורש שלהם. (4) שלא יצאו כמה בדים משורש אחד ואם יש יותר מפרידם וכולם כשירים (רבינו בפירוש למשנה ח שם אמר שגבעול הוא פרח לפני שיפתח, אולם כאן אי אפשר לפרש כך, וראה שם משנה ט). (5) לא התכוון לומר שהטמא צריך לטבול ביום ולא בלילה, שהרי המשנה (פרה שם) אומרת בפירושו: "אבל הוא עצמו טובל בלילה" וכן כותב רבינו בהלכה הבאה, אלא מבאר, כיצד אפשר למהר את הטהרה (כסף משנה למעלה פרק ו הלכה ב). (6) פירוש, המים של

- 1 ואם היזה שלא בכונה - הנאתו פסולה. אבל זה
2 שמזין עליו²⁵ אינו צריך כונה, אלא מזין על האדם
3 לדעתו ושלא לדעתו. המתפנן להזות²⁶ לפניו והיזה
4 לאחריו, לאחריו והיזה לפניו - הנאתו פסולה²⁷.
5 נתפנן להזות לפניו והיזה לצדדין של פניו - הנאתו
6 כשרה²⁸.

(24) 'ספרי' זוטא: "והזה הטהור על הטמא" (שם, יט) ולא בזמן שלא נתכוון לטמא. (25) שם מ"ב. (26) במשנה, שם. (27) מפני שלא התכוון להזאה זו. (28) הצדדים של פניו, דינים כפניו.

- 7 ח. המזה²⁹ אינו צריך טבילה³⁰ לכל היזה, אלא
8 טובל את האזוב ומזה היזה אחר היזה עד שיגמרו
9 המים³¹. ומזה היזה אחת על כמה בני אדם או על
10 כמה פלים כאחת, אפילו מאה. כל שנגע בו מן
11 המים כל שהוא - טהור³², והוא שיתפנן המזה
12 להזות עליו. טבל את האזוב³³ ונתפנן להזות על
13 דבר שמקבל טמאה³⁴ או על האדם³⁵, והיזה מאותה
14 טבילה על דבר שאינו מקבל טמאה או על הפהמה,
15 אם נשארו מים באזוב - אינו צריך לחזר
16 ולהטביל³⁶, אלא מזה מן השאר על האדם או על
17 הפלים הטמאים, שהרי תחלת טבילתו כשרה
18 היתה³⁷. אבל אם טבל את האזוב להזות על דבר
19 שאינו מקבל טמאה או על הפהמה, והיזה על האדם
20 או על הפלי הטמא - הנאתו פסולה³⁸, עד שיתחזר
21 ויטבל פעם שניה ויתפנן להזות על האדם או על
22 דבר המקבל טמאה.

(29) שם. (30) טבילת אזוב במי חטאת. (31) שבאזוב. (32) למד זה מלשון המשנה "עד מאה". (33) שם מ"ג. (34) כלים. מלשנו של רבינו בפירושו למשנתנו, יש ללמוד שמדובר בכלים טמאים ממש, וכן באדם טמא (ראה 'ברטנורא' ו'תפארת ישראל'). (35) נקט לשון המשנה, שכתבה "אדם" בבבא בפני-עצמה (ולא נתברר לי טעם הכפילות במשנה). (36) במשנה: "לא ישנה", ומפרש רבינו, שאינו צריך להטביל פעם שנית. (37) לשם דבר שצריך הזאה. (38) מפני שהטבילה פסולה. (במשנה: "אם יש באזוב ישנה". ורבינו מפרש צריך לטבול שנית, ולפי זה, צריך לפרש מה ששינוי: "אם יש באזוב", הכוונה אפילו נשארו מים באזוב. ראה גירסת רבינו חננאל' ביומא יז, א. ופירושו. וראה רש"י שם).

- 23 ט. הטבילה³⁹ את האזוב ונתפנן להזות על דבר שאינו
24 מקבל טמאה - המים המנטפים⁴⁰ פשרין⁴¹. לפיכך,
25 אם נטפו בפלי וחזר והטביל בהן את האזוב בכונה
26 להזות על דבר המקבל טמאה - הנאתו כשרה.

(39) פרה, שם. (40) מן האזוב. (41) הטבילה בכוונה לא נכונה פסולה, שהרי התורה אמרה "וטבל... והזה", אבל המים נשארו בכשרותם. ונראה, שאפילו הזה על דבר שאינו

"נדה מזין עליה". ונראה שדין זה אינו שנוי במחלוקת (כסף משנה). (15) שם: "מלו וטבלו ועשו פסחיהם בטהרה".

ד. מצות אֶזוּב¹⁶ - שְׁלֹשָׁה קֶלְחִין, וְכָל קֶלֶח וְקֶלֶח²³
גְּבֻעוֹל אֶחָד. נִמְצָאוּ שְׁלֹשָׁה גְּבֻעוֹלִין. וּשְׁרִיר²⁴
שְׁנִים¹⁷. או אִם לִקְחָ¹⁸ שְׁנַיִם בְּתַחֲלָה וְאַגְדָן - כְּשֶׁר.²⁵
נִתְפָּרְדוּ הַגְּבֻעוֹלִין וְנִשְׂרָו הָעֲלִין, אֶפְלוּ לֹא נִשְׂאָר²⁶
מִכָּל גְּבֻעוֹל מֵהֶם אֶלָּא כָּל שְׁהוּא - כְּשֶׁר; שְׁשִׁירִי²⁷
הָאֶזוּב בְּכָל שְׁהוּא¹⁹. קֶלֶח שֵׁישׁ בּו שְׁלֹשָׁה בְּדִין²⁰ -
מִפְּסָקוֹ²¹ וְאַחֵר כֶּף אוֹגֵד שְׁלֹשֶׁת; שְׁמֻצוֹתָ לְהִיּוֹת²⁹
אֲגֻדָּה²², אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְפָּרַשׁ בְּתוֹרָה שְׁהִיָּה³⁰
אֲגֻדָּה. פְּסָקוֹ וְלֹא אֲגֻדוֹ או שְׁאֲגֻדוֹ וְלֹא פְּסָקוֹ או³¹
שְׁלֹא פְּסָקוֹ וְלֹא אֲגֻדוֹ וְהָזָה בּו - כְּשֶׁר. הָאֶזוּב³²
הַקָּצֵר²³ - אוֹגֵדוֹ²⁴ בְּחוּט עַל הַפּוֹשׁ²⁵ וְכִיּוֹצֵא בּו,³³
וְטוֹבֵל²⁶ בְּמִים וּמַעֲלָה, וְאוֹחוֹ בְּאֶזוּב וּמִזְהָ²⁷. נִסְתַּפֵּק³⁴
לוֹ אִם מִן הַחוּט²⁸ הָזָה או מִן הַפּוֹשׁ²⁹ או מִן³⁵
הַגְּבֻעוֹל³⁰ - הַזָּאתוֹ פְּסוּלָה³¹.³⁶

(16) תחילת הלכה זו נאמרה כבר למעלה ונכפלה כאן כהקדמה קצרה לדינים הבאים אחריה. (17) אם לקח שלושה ואגדם ונאבד אחד מהם מותר להזות בהם לכתחילה. (18) מצוה מן המובחר לקחת שלושה קלחים ואם לקח רק שניים ואגדם מותר להזות לכתחילה. בסוכה יג, א אמרו "לרבנן שלושה למצוה" אבל לא לעכב ופסק רבינו כרבנן. [בברייתא שם אמרו חכמים שאם נשתייר אחד גם כן כשר, ומדברי רבינו כאן משמע שרק שניים כשרים, ונראה שפסק בזה כרבי יוסי מפני שבמשנתנו אין חולק עליו]. (19) לפני כן המדובר בשיירי מספר הבדים ופסק רבינו שצריך שניים וכאן המדובר בשיירים של כל בד ובד עצמו, ודבר זה התכוון להדגיש בסיומו זה. (20) נראה שרבינו גורס כך במשנה ומפרש, ששלושה בדים יוצאים משורש אחד. בספרי שלפנינו כתוב: איזוב שיש בו שלושה קלחים. (21) מפריד את שלושת הבדים. (22) למעלה (הלכה א בהערה הראשונה) הובאו דברי הספרי חוקת פיסקא קכח, שלמדנו בגזירה שווה מפסח מצרים שמצוותו בשלושה בדים ומגזירה שווה זו עצמה נלמד שמצוה לאגדם. (23) וכשיאחזנו בידו לא יגיע למי החטאת. (24) קושרו. (25) פלך. (26) כשהוא אוחו בכוש. (27) שצריך להזות באיזוב עצמו ולא להניעו על ידי דבר אחר. (28) שאגד בו את בדי האיזוב. (29) שקשרו בו. (30) והזאתו כשירה. (31) מפני שהוא וודאי טמא ואין ספק הזאה מוציאה אותו מידי טומאתו הוודאית.

ה. אין מזין לא ביונקות האזוב ולא בתמרות³²,³⁷
אֶלָּא בַּגְּבֻעוֹלִין. אֵלּוּ הֵן הַיּוֹנְקוֹת? גְּבֻעוֹלִין שְׁלֹא³⁸
גְּמָלוֹ³³. וּמִי שֶׁהָזָה עָלָיו בַּיּוֹנְקוֹת וְנִכְנַס לְמַקְדָּשׁ -³⁹
פְּטוּר³⁴. וּמֵאִמָּתִי מִזִּין בְּאֶזוּב? מִשְׁנִינָן³⁵. וְאֶזוּב⁴⁰
שֶׁהָזָה בּו מִי נִדָּה - כְּשֶׁר לְטָהֵר בּו אֶת הַמְצָרֵעַ. כָּל⁴¹
אֶזוּב שֵׁישׁ לוֹ שֵׁם לִי³⁶ - פְּסוּל. וְהָאֶזוּב שְׁקוֹרִין⁴²
אוֹתוֹ אֶזוּב בְּיַחֲדוֹ³⁷ - הוּא הַכְּשֶׁר, וְהוּא הָאֶזוּב⁴³

ההזאה הפסולה מטמאים. (7) לקמן פרק ט"ו הלכה א, שמי חטאת מטמאים כל זמן שלא נעשה מצוותם, פירוש, שלא הוזו על הטמא כהלכתם. (8) למעלה כתב דין זה בהזאה וכאן מוסיף ומשמיענו שגם בטבילה כך הדין.

ב. מִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְשֶׁהָה בְּמָה יָמִים בְּלֹא הַזָּהָה,¹
כְּשִׁיבֹא לְהַזוֹת - מוֹנֶה בְּפָנָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים, וּמִזִּין²
עָלָיו בְּשְׁלִישִׁי וּבְשִׁבְעִי, וְטוֹבֵל בְּשִׁבְעִי וּמַעֲרִיב³
שְׁמֻשׁוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעַם הָאֶרֶץ שֶׁבֹא⁴
לְהַזוֹת, שְׁאֶפְלוּ אָמַר: הַיּוֹם שְׁלִישִׁי שָׁלִי - אֵינוֹ⁵
נֶאֱמָר, שְׁמָא הַיּוֹם נִטְמָא, לְפִיכָף צָרִיךְ לְמַנּוֹת⁶
בְּפָנָיו; אֲבָל חֵבֶר שֶׁבֹא לְהַזוֹת⁹ - מִזִּין עָלָיו או עַל⁷
כָּלּוֹ מִיָּד¹⁰. מִי שֶׁהָזָה¹¹ עָלָיו בְּשְׁלִישִׁי וְלֹא הָזָה עָלָיו⁸
בְּשִׁבְעִי, וְשֶׁהָה בְּמָה יָמִים - טוֹבֵל בְּכָל עֵת שְׁיִרְצָה⁹
אַחֵר הַשְּׁבִיעִי, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלִּילָה, וּמִזִּין עָלָיו¹⁰
בַּיּוֹם, בֵּין קֹדֶם טְבִילָה בֵּין אַחֵר טְבִילָה. אֶפְלוּ טָבֵל¹¹
בְּלִיל תְּשִׁיעִי או בְּלִיל עֶשְׂרִי¹² - מִזִּין עָלָיו לְמַחֵר¹²
אַחֵר הַגֵּץ הַחֲמִיּה¹³.¹³

(9) ואומר שהיום יום שלישי לטומאתו. (10) הזאה ראשונה ואחר ארבעה ימים מזים עליו או על כלי הזאה שנייה. (11) רבינו בפירושו למשנה פרה פרק יב, משנה יא מוסר מקור דינים אלה בספרי חוקת פיסקא קכט, ויש שם כמה גירסאות, ורבינו גורס: אין לי אלא ליום שביעי, שמיני, תשיעי ועשירי מניין (פירוש אם לא היזה בשביעי לטומאתו אלא בשמיני, בתשיעי או בעשירי, מניין שהוא טהור)? תלמוד לומר "וחטאו" - מכל מקום (בכל אופן אפילו לא בשביעי). והספרי ממשיך: שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא, תלמוד לומר "וחטאו" ואחר כך "וכבס בגדי ורחץ במים". ומפרש שם רבינו שדרשה אחרונה זו נאמרה רק כשהיזה בשביעי, אבל אם היזה בשמיני או תשיעי וראי הוא לטבול קודם ההזאה, ונימוקו, מפני שהכתוב שעליו מסתמך לימוד הספרי מדבר בהזאה בשביעי. ולפיכך פסק למעלה בהלכה א, בהזאת שביעי; "ואחר שיהי עליו ביום השביעי טובל וכו'" ובהלכה זו בשהה כמה ימים כותב: "ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין לאחר טבילה". (12) והוא טבול יום עד שקיעת החמה של יום מחר. (13) ואינו צריך טבילה שנייה. ומכל שכן כשטבל לפני שקיעת החמה ונגמרה טהרת הטבילה.

ג. כָּל הַמְטַמְאִין¹⁴ מִקְבְּלִין הַזָּהָה. פִּיצֵד? זָבִים¹⁴
וְזִבּוֹת נִדּוֹת וְיוֹלְדוֹת שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמַת - מִזִּין עָלֵיהֶן¹⁵
בְּשְׁלִישִׁי וּבְשִׁבְעִי וְהָרִי הֵם טְהוֹרִין מִטְּמֵאֵת מֵת, אֵף¹⁶
עַל פִּי שֶׁהֵן טְמֵאִין טְמֵאָה אַחֶרֶת. שְׁנֵאֵמַר: וְהָזָה¹⁷
הַטָּהוֹר עַל הַטְּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. הָא לְמַדָּת, שֶׁהִיָּה¹⁸
מוֹעֵלָת לוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טְמֵא. וְכֵן הָעֵרֶל מִקְבֵּל¹⁹
הַזָּהָה. פִּיצֵד? עָרֵל שֶׁנִּטְמָא בְּמַת וְהָזָה עָלָיו שְׁלִישִׁי²⁰
וּשְׁבִיעִי - הָרִי זֶה טְהוֹר מִטְּמֵאֵת מֵת, וּבְשִׁימּוֹל טוֹבֵל²¹
וְאוֹכֵל בְּקָדָשִׁים לְעִרְבִי¹⁵.²²

(14) ספרי זוטא חוקת יט ובברייתא ובזבחים צג, א אמרו:

המשקין עצמם הוכשר לקבל טומאה, וההכשר והטומאה באים כאחת. (49) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (50) רק מחשבת אכילה עושה אותו כאוכל.

פרק שנים עשר

(1) יבאר אדם שנטמא במת והיה עליו כמה הוא השיעור הצריך ליגע בו, נתכוון להזות על שני כלים או על שני בני אדם כאחת והיה על האחד ונפל ממנו לאחר, היה על שני כלים ונסתפק לו אם היה על שניהם כאחת, הכלים שהם חיבור לטומאה ולהזיה או לזה ולא לזה או חיבור לטומאה ולא להזיה.

- א. אדם שנטמא במת והיה עליו - בין שנגע כל שהוא ממי הנדה בכל מקום מעור בשרו של טמא עלתה לו הנדה. אפילו נפלה הנדה על ראש אצבעו או על ראש שפתו. אבל אם נגעה בלשונו - אינה פלוס; אף על פי שהלשון פאיכרים שבגלוי לענין טמא, כמו שבארנו, אינן פאיכרים שבגלוי לענין הנדה וטבילה. וכן פלי שנטמא במת והיה עליו - בין שהגיע לגופו של פלי כל שהוא ממי הנדה עלתה לו הנדה.

(2) כרבא (זבחים צג, א), שמפרש דעתם של חכמים שהזאה אינה צריכה שיעור. ופירשו שם בגמרא, שבכלי צריך להיות כשיעור טבילת ראשי גבועלים של האזוב (וכן כתב רבינו לקמן בפט"ו ה"א), אבל על הטמא מספיקה טיפה כל שהיא. (3) מפני שאינה מקום גלוי. מחלוקת רבי ורבנן בקידושין כה, א ופסק כחכמים. (4) דברי עולא שם. (5) בפ"א מהלכות טומאת מת ה"ג. (6) פרה פ"ב מ"ב: "מזין על האדם ועל הכלים אפילו הן מאה".

- ב. שני כלים או שני בני אדם שנתפנו להזות על שניהן כאחת והיה על אחד מהן, ונטפו המים מעל הראשון על השני - הרי השני בטמאתו עד שיפלו עליו המים מהזית המזה, לא מן התמצית. היה על שני כלים ונסתפק לו אם היה על שניהן כאחד או מחברו נמצה עליו - היתו פסולה.

(7) דין זה יוצא מהבבא השניה שבהלכה זו, שמקורה במשנה פרה פ"ב, ב. (8) המתמצים ממקום אחר, לא מן האזוב. (9) שספק הזאה אינה מוציאה מידי ודאי טומאה, ואנו אומרים: העמד טמא על חזקתו (ראה למעלה פ"א ה"ד).

- ג. מחט¹⁰ שנתונה על החרש¹¹ והיה עליה, ספק על המחט היה ספק מן החרש נמצה עליה - היתו פסולה.

(10) שם. (11) וכלי חרס אין לו הזאה. (12) שלוש בבות במשנה זו, ובכולן המדובר בספק הזאה: א. ספק מן החוט, ספק מן האזוב (ראה למעלה פ"א מ"ד); ב. שני כלים; ג. מחט על החרס. ונשנו בסדר "לא זו אף זו", כל בבא מוספה על קודמתה. לא רק בחוט, שהספק הוא אם בכלל

- 1 שאוכלין אותו פעלי פתים; אבל זה שקורין אותו אזוב יין ואזוב פחלית ואזוב מדברי - פסול.

(32) כיס שבו זרע האזוב (רבינו בפירושו למשנה). (33) רכים מאוד, במשנה מפרש רבינו: "הוא אשר בארץ". (34) בשוגג מחטאת ובמזיד ממלקות אם התרו בו למלקות, מפני שגם יונקות אזוב שם, וכשרים מן התורה, ומדברנן לא יצא בהזאה זו וצריך הזאה שנייה. ואם הזה בתמרות חייב. פסק כתנא קמא שם. (35) יוציא ניצה (כיס קטן שהפרח טמון בו לפני פיתוחו). (36) שם נוסף המלווה את השם "אזוב". (37) בלי תוספת.

- ו. אזוב של אשרה³⁸ ושל עיר הנדחת ושל עבודה זרה ושל תרומה טמאה³⁹ - פסולה⁴⁰. של תרומה טהורה - לא יזה, ואם יזה - פשר.

(38) אילן ונטעים אחרים שניטעו לשם אילל. כיצא בזה שנינו בסוכה כט, ב, גבי לולב ופירשו בגמרא (שם לא, ב) שהמדובר באשירה דמשה (שבזמן משה) שהתורה אמרה (דברים יב, ג): "ואשריהם תשרפון באש" ולפיכך "כתותי מיכתת שיעוריה" (ככתות וטחון הוא ואין בו שיעור) ולולב צריך שיעור. אבל האשירות שניטעו אחרי כיבוש הארץ אינן טעונות שריפה וכשירות בדיעבד אף על פי שהן אסורות בהנאה, ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" (המצוות חובה הן ולא הנאה). ונראה, שגם התוספתא כאן מתכוונת לאשירה שבזמן משה ופסול מפני שאזוב צריך שיעור (הר"ש בפירושו למשנה פרק י"א ז). (39) שם. אזוב שלקטו לאכילה חייב בתרומה ומעשרות. (40) אפילו אם הוא פחות מכביצה ואינו מטמא את מי החטאת (ראה לקמן פרק י"ב הלכה ו). והטעם, מפני שאמרה תורה (במדבר יט, יא) "והזה טהור על הטמא" למדנו שכל העיסוק בהזאה צריך להיות בטהרה (הרא"ש בפירושו למשנתנו). (41) כיצא בזה שנינו בסוכה לד, ב גבי אתרוג של תרומה ופירשו שם בגמרא (לה, ב) מפני שמפסידה או מפני שמכשירה לקבל טומאה.

- ז. אזוב שלקטו לעצים⁴² ונפלו עליו משקין⁴³ - מנגבו⁴⁴ והוא פשר להזה⁴⁵. לקטו לאכלין⁴⁶ ונפלו עליו משקין⁴⁷, אף על פי שנגבו - פסול, שהרי נטמא להזה⁴⁸; שפל המשקין וכל האכלין וכל הפלים⁴⁹ הרי הן בטמאים לענין חטאת, כמו שבארנו. לקטו לחטאת - הרי זה פולקט לעצים⁵⁰, ואם נפלו עליו משקין - מנגבו ומזה בו.

(42) אזוב שלא נלקט בכונה לאוכלו אינו מקבל טומאה, מפני שאינו מיוחד למאכל אדם ואף על פי שיש אנשים שאוכלים אותו, אבל דבר שהוא מיוחד למאכל אדם, אפילו אם לקטו להסקה - מקבל טומאה. (43) אפילו טמאים ממש. כדי שלא תתערבנה טיפות המשקין במי החטאת. (44) שהרי אינו מקבל טומאה. (45) מחשבתו עושה אותו אוכל וראוי לקבל טומאה כשיוכשר באחד משבעת המשקין. (46) שלא נשמרו בטהרת חטאת. (47) בנגיעתו במשקין שלא נטהרו לחטאת ועל ידי אותם

ו. שֶׁלֵּל²⁷ הַפּוֹכֵסִין²⁸ וְהַבֹּגֵד שֶׁהוּא תָּפוּר בְּכֻלָּאִים²⁹ וְהֵן עוֹמְדִין לְהַתִּירָן³⁰ - אֵינוֹ חֹבֵר לְהִזָּה³¹, וְהֵרִי הֵן חֹבֵר לְטִמְאָה. וְכֵן הַסֵּלִים³² שֶׁבִּקְנָתָל³³, וְהַמָּטָה שֶׁל טָרְפֵּל³⁴, וְקָרֵן שֶׁל פְּלִיכָה³⁵, וְקָרְנִים שֶׁל יוֹצְאֵי דְרָכִים³⁶, וְשִׁלְשֵׁלַת הַמַּפְתָּחוֹת³⁷ - חֹבֵר לְטִמְאָה וְלֹא לְהִזָּה; אֲלֹא צָרִיךְ שְׂנִיעוֹ הַמִּים מִן הַמָּזָה בְּכָל סֵל וְסֵל, וּבְכָל מַפְתָּח וּמַפְתָּח, וּבְכָל קָרֵן וְקָרֵן, וּבְכָל קוֹרָה וְקוֹרָה מִמָּטָה זֶה הַמַּפְתָּחֹת.

(27) תפירה שנעשתה לזמן קצר. (28) דרכם של כובסים לחבר בגדים קטנים עם גדולים, כדי שלא יאבדו אנב כביסה או כדי שלא להחליפם בבגדים של אחרים. (29) שעטנז, צמר ופשתים יחדיו, כגון שתפר בגדי צמר בחוט פשתן. (30) מפני האיסור, ולפיכך אין זה חיבור גמור. ואף-על-פי שהתפירה כשהיא לעצמה היא בת קיימא. (31) אם הזה על אחד מהם לא נטהר השני, ואף-על-פי שלטומאה הם חיבור. (32) פרה פי"ב מ"ט. (33) סלים גדולים קשורים יחד, ומובילים בהם פירות על גבי חמורים, והם תלויים אחד מימין החמור והשני משמאלו (ר"ש שם. וכנראה גם רבינו בפירושו התכוון לכך, אלא שקיצר). (34) כלי לדוש בו תבואה, והוא מחובר מכמה חלקים מתפרקים. (35) מיטת מתים שרגליה מתפרקות, והרגל נקראת "קרן" (רבינו בפירושו). (36) כלים בתבנית קרן עשויים חוליות חוליות, ומשתמשים בהם לשתיה. (37) שתלויים בהם כמה מפתחות.

ז. הַמַּחְבֵּר³⁸ שֶׁלֵּש פִּסְתוֹת³⁹ שֶׁל צֶמֶר, וְשֵׁשׁ שֶׁל פֶּשֶׁתָּן, או שְׁלֹשָׁה סְדִינִים, או שְׁתֵּים עָשָׂרָה מְטַפְחוֹת - הֵרִי אֵלֹו חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזָּה⁴⁰; יֵתֵר מִכָּאן⁴¹ - חֹבֵר לְטִמְאָה⁴² וְלֹא לְהִזָּה⁴³. חֲלוּק אֶחָד וְטִלִּית אַחַת וְקְלוֹבִקְרִין אֶחָד - הֵרִי הֵן חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזָּה, אֲפִלּוּ הֵיוּ אֲרָפִין בְּיוֹתֵר או רִחְבִּין בְּיוֹתֵר, כֹּל שֶׁהֵן⁴⁴. וְאִי זֶהוּ קְלוֹבִקְרִין? זֶה שְׁנֵי בָּגְדִים שֶׁמְגִיחִין צֶמֶר גָּפֶן בְּיָגִיחָן וְתוֹפְרִין אוֹתָן כְּאַחַת וְעוֹשִׂין מֵהֵן חֲלוּק לִימּוֹת הַגָּשָׁמִים.

(38) כלים פכ"ט מ"ב. (39) בגד עב שמתכסים בו מפני הקור. (40) דינם כבגד גדול אחד, כמו בהלכה ה. (41) אם חיבר יותר מהמספר האמור כאן. (42) לחומרא, כדין התורה. (43) אין רגילים לחבר כל-כך הרבה בגדים ביחד, ומפני כך יפרידו אותם. וגזרו חכמים שלא תספיק הזאה על בגד אחד, כמו בשלל הכובסים. משמע, שההזאה מועילה רק לאותו בגד שעליו הזה, וכל האחרים - אפילו המספר הקבוע בראש הלכה זו - לא נטהרו. (44) כל גודל שהוא.

ח. פְּסוּיִים⁴⁵ הַמַּחֲסֵם⁴⁶ שֶׁמַּחְבֵּר בְּשִׁלְשֵׁלַת⁴⁷: הִזָּה עַל הַמַּחֲסֵם - טָהֵר הַכֹּל⁴⁸; הִזָּה עַל הַפְּסוּי - לֹא טָהֵר הַמַּחֲסֵם⁴⁹ עַד שְׂנִיעָה עָלָיו.

(45) פרה פי"ב ה"י. (46) כלי גדול לחמם בו מים.

נפלה הטיפה מן האזוב, אלא גם בשני כלים, שבוודאי נפלה הטיפה מן האזוב והגיעה גם לכלי השני - פסולה. ויותר מזה, לא רק בשני כלים שהטיפה שנפלה על כלי אחד נעשית מצוותה ואינה ראויה יותר להזאה, אלא אפילו במחט על החרס, שאפילו אם נפלה על החרס לא נעשית מצוותה, ואפשר לחשוב שאפילו ניתזה מן החרס ונפלה על המחט היא כשרה, משמיעה אותנו המשנה שהיא פסולה, מפני שההזאה צריכה לבוא ישר מן האזוב על הכלי הטמא (תפארת ישראל).

ד. פְּלִים¹³ הַמַּפְצִילִין¹⁴ שֶׁמַּחְבֵּרִין זֶה לָזֶה בְּמַסְמְרִים, כְּגוֹן מְסַפְרֵת¹⁵ שֶׁל פְּרָקִים¹⁶ וְאִיזְמֵל שֶׁל רְהִיטָנִי¹⁷ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן: בְּשַׁעַת מְלָאכָה¹⁸ - חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזָּה¹⁹, שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה²⁰ - אֵינוֹ חֹבֵר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. פִּיּוֹצֵד הֵן חֹבֵר לְטִמְאָה וְלְהִזָּה? שֶׁאִם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלָאכָה - נִטְמָא הַשֵּׁנִי²¹, וְאִם הִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן בְּשַׁעַת מְלָאכָה - עָלְתָה הִזָּה לְשִׁנְיָהּ, וְכֹאֵלּוּ הֵן גּוֹף אֶחָד. וְכִיּוֹצֵד אֵינוֹ חֹבֵר לֹא לְטִמְאָה וְלֹא לְהִזָּה? שֶׁאִם נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה - לֹא נִטְמָא חֲבֵרוֹ, וְאִם נִטְמָאוּ שְׁנֵיהֶן וְהִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה - לֹא טָהֵר חֲבֵרוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מַחְבֵּרִין. וְזֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מַדְבְּרֵי סוֹפְרִים²² גָּזְרוּ, שֶׁהֵיוּ חֹבֵר לְטִמְאָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה, גָּזְרָה מִשּׁוּם שַׁעַת מְלָאכָה, וְלַעֲלוֹם אִם נִגְעָה בְּאַחַד מֵהֶן טִמְאָה - נִטְמָא חֲבֵרוֹ. וְכֵן גָּזְרוּ עַלֵיהֶן, שֶׁלֹּא יִהְיוּ חֹבֵר לְהִזָּה אֲפִלּוּ בְּשַׁעַת מְלָאכָה, גָּזְרָה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת מְלָאכָה, וְלַעֲלוֹם אִם הִזָּה עַל אֶחָד מֵהֶן - לֹא טָהֵר חֲבֵרוֹ, עַד שְׂנִיעָה גַּם עָלָיו. הִנֵּה לְמַדְתִּי, שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ חֹבֵר לְטִמְאָה וְאֵינוֹ חֹבֵר לְהִזָּה - אֵין זֶה אֲלֹא גָזְרָה מַדְבְּרֵיהֶם²³, עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(13) שבת מח, ב. (14) חלקי הכלי מתפרקים, ובשעת מלאכה החלקים מחוברים. (15) מספריים. (16) חלקים. (17) רש"י מפרש "דפוס של עץ שמכניסים בו איזמל, ובו מחליקים את הקרשים" (מעצד). אולם רבינו מתכוון כנראה לכלי אחר, שהרי כתב: "שמחברים זה לזה במסמרים" ומעצד אין חלקיו מחוברים במסמרים. (18) בזמן שהאדם משתמש בהם. (19) מבואר לקמן. (20) ואפילו כשהפרקים מחוברים. (21) כאילו נגע הוא בטומאה. (22) כרבא, שם מט, א. (23) שמן התורה אין הבדל בין חיבור לטומאה ובין חיבור להזאה, וכל מה שהוא חיבור לטומאה הוא חיבור להזאה.

ה. שְׁנֵי פְלִים שֶׁמַּחְבֵּרִין עַד שְׁנַעֲשׂוּ כְּגוֹף אֶחָד, כְּגוֹן שֶׁתָּפַר שְׁנֵי בָּגְדִים או שְׁתֵּי רִיעִיעוֹת - הֵרִי אֵלֹו חֹבֵר לְטִמְאָה²⁴ וְלְהִזָּה²⁵, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכֹלִי אֶחָד²⁶.

(24) לחומרא. (25) לקולא, אפילו מדרבנן. (26) ראה ההלכה הבאה.

(47) למיחם. (48) מפני שהמיחם הוא עיקר הכלי, והכיסוי טפל לו. כבית-הלל שם. (49) בזה גם בית-הלל מודים.

הכלי תחוב בו. (69) הקדוחות מהדקות יותר ואין רגילים לנתקן, והחרוקות מתנתקות בנקל.

פרק שלשה עשר

(1) יבאר שמעלות יתרות עשו בטהרת החטאת ומה הן, הכל נאמנין על טהרת חטאת מפני חומרתה.

א. מעלות יתרות² עשו בטהרת החטאת³: שהאדם הטהור, אפלו טבל לקדש ועומד ומשמש על גבי המזבח, אינו טהור לחטאת⁴ ולא לשרפת הפרה ולא למלוי המים ולא לקדש⁵ ולא להזות עד שיטבל לשם חטאת ואחר כך יהיה טהור לחטאת. וכן הכלים, אפלו מזרק שפצצה, אינו טהור לחטאת עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן כל האכלין וכל המשקין, אף על פי שהן טהורין, הרי הן לענין חטאת כאכלין ומשקין המטמאין.

(2) דרגות טהרה יוצאות מן הכלל. (3) טהרת פרה אדומה. (4) לשחיטה, קבלת הדם והזאתו. (5) לתת את אפרה במים חיים על-מנת להזות מהם על הטמאים. מקור הלכה זו, בחגיגה כ, א.

ב. כל כלי הראוי למשכב או למושב, אף על פי שהוא טהור לגבי הקדש, הרי הוא לגבי חטאת כמדרס הזב⁷ עד שיטבילוהו לשם חטאת. יוחנן בן גודגדא⁸ היה אוכל בטהרת הקדש כל ימיו, והיה מטפחיתו כמדרס הזב לענין החטאת⁹.

(6) שם. (7) המונח "מדרס" כולל משכב, מושב, מרכב ומדרס, ודיניהם מפורשים בהל' מטמאי משכב ומושב. (8) מגדולי התנאים. (9) היה מקפיד על מאכלי חולין שלו שיהיו טהורים, כטהרת דברים קדושים.

ג. כל¹⁰ וכל הטמאות¹¹, אף על פי שאינו מטמא אדם ולא פלים אפלו לקדש, כמו שפארנו¹² - הרי הוא מטמא אדם וכלים לחטאת. לפיכך אמרו¹³: המקדש¹⁴ את מי חטאת לא ינצל את הסנדל, שפלו משקין¹⁵ על הסנדל ונמצא הסנדל טמא, שפל המשקין טמאין הן לגבי החטאת, ויתטמא זה המקדש בנגיעתו פסגדל¹⁶, ונמצאו מי חטאת טמאים¹⁷.

(10) פרה פ"ח מ"ב. (11) הנוגע באב הטומאה נקרא ראשון, והנוגע בו הוא שני, וכן הלאה. וכולם נקראים וכל הטומאה. (12) בהל' טומאת מת פ"ה ה"דח. (13) במשנה, שם. (14) הנותן את האפר על המים. (15) שאינם טהורים לחטאת, ומטמאים אדם ובגדים לחטאת. ולמה לא חששו שמה יפלו משקין על בגדיו, מפני שדרכם של משקין ליפול על הסנדלים וקשה להזהר מזה (ע"פ פירושו של ה'ברטנורא' למשנה. ראה רבב"ד וכסף-משנה. וראה 'תוספות יום-טוב' במשנתנו). (16) אם תיפול הטיפה על רגלו, לא תטמא את האדם, שמשקין מטמאים כלים בנגיעה, אבל את האדם אינם מטמאים אלא-אם-כן נגעו בידי (לקמן

ט. הווג⁵⁰ והענבל⁵¹ - חבור לטמאה ולהזאה, ואם הזאה על אחד מהן - טהרו שניהן⁵².

(50) שם מ"ט. (51) הלשון של הפעמון המתנועע, ודופק על הווג המקיפו. (52) מפני שהם כלי אחד ואין מפרידים אותם.

י. הטוים⁵³ שטוים בו הפשתים או שזרין בו החבלים - שלשה גופין יש בו: העץ שמלפפין עליו הטווי, והוא הנקרא פוש⁵⁴; והנחשת או הפנזל שבראש העץ, והוא הנקרא צנורא, שבה פותלין וטוין; והרחים שבאמצע הפוש, והיא הנקראת פקא⁵⁵. הכוש שפותלין בו⁵⁶ החבלים שנטמא - לא יזה⁵⁷ על הפקא שלו ולא על הפוש⁵⁸, אלא על הצנורא⁵⁹; ואם הזאה על אחד משלשתן - טהר הכל. ושל פשתן⁶⁰ - מזה על אחד משלשתן בכתחלה, ששלשתן חבור.

(53) שם מ"ח. (54) לפעמים משתמש רבינו במונח כוש לפלך בשלימותו, וכן במשנה, אבל בעיקרו הוא מגדיר את העץ בלבד. (55) בפירושו לכלים פ"ט מ"ז, כותב רבינו שהפיקה היא בראש הכוש. פירוש, בראשו השני של הכוש, וכן פירשו כל מפרשי המשנה כאן. (56) כאן הכוונה לפלך בשלימותו. (57) לכתחילה. (58) העץ שמלפפים עליו. (59) שהיא עיקר הכלי. (60) חלקי הפלך שטוים בו פשתן, הם יותר מהודקים מאשר חלקי הכלי ששזורים בו חבלים.

יא. עזרי⁶¹ של צריסה⁶² שהוא מחבר לפקות⁶³ - חבור לטמאה ולהזאה⁶⁴. המלבן של מטות⁶⁵ - אינו חבור לא לטמאה ולא להזאה⁶⁶.

(61) שם. (62) רגילים היו לעשות שוליים של עור למיטות של תינוקות, ועניבות יוצאות מצידיהם, וכעין כפתורים היו תלויים בדפנות העריסה ליד השוליים ומחברים אליהם את העניבות. ולפעמים, כשהשוליים מלוכלכים ביותר, מורידים את השוליים כדי לנקותם. (63) לכפתורים. (64) מפני שהכול כלי אחד, ואין מורידים את העור אלא במקרים יוצאים מן הכלל, ובהפסק זמן רב. (65) רבינו מפרש במשנתנו שמלבן הוא "מרובע של עץ מורכב למעלה מן המיטה". בהלכות כלים פרק ד הלכה ב, מבוארת תבנית המיטה וחלקיה. ראה שם. (66) מפני שחיבורו רופף, וכשמזיזים את המיטה מורידים את המלבן. [הר"ש מפרש שמלבנות מונחים תחת כרעי המיטה].

יב. כל ידות הכלים⁶⁷ הקדוחות⁶⁸, כגון נצב הספין וכיוצא בו, שהנצב נקוב והפנזל נכנס בו - חבור לטמאה ולהזאה. אבל הידות החרוקות, כגון עין החנית, שהעץ נכנס בפנזל - אינו חבור להזאה⁶⁹.

(67) שם. (68) מלשון מקדח. יש בהן חור עמוק, וקצה

22 אָפּלוּ לֹא נִטְמָאוּ אֶלָּא אַחֲרָיו בְּלִבְד לִגְבֵי חֲטָאתָ³⁵,
23 כְּגוֹן שֶׁנִּגְעוּ מִשְׁקִין בְּאַחֲרָיו, וְנִגַּע פְּלִי זֶה בְּכָלִי שְׁנִי
24 וְשְׁנִי בְּשִׁלְשִׁי - נִטְמָאוּ הַכֹּלִים כֻּלָּן לִגְבֵי הַחֲטָאתָ,
25 וְאָפּלוּ הֵן מֵאָה.

(33 פרה, פ"ב מ"ז. (34 שם מ"ח. (ראה 'תפארת ישראל' 'בועז' יד, שבכלים החמירו יותר מבאדם, שאדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת אינו מתטמא אלא אם נגע בידיו, אבל אם נגע בגופו לא נטמא, וכלי מתטמא בכל נגיעה שהיא). (35 המילים "לגבי חטאת" מיותרות, ומקומן בסוף ההלכה לפני הפסיקה "אפילו הן מאה", ונכפלו כאן בטעות. אם נקיים הגירסא כמו שהיא לפנינו, אפשר לטעות ולפרש שגם לגבי חטאת לא נטמא תוכו כשנגעו באחוריו. ומשנתנו אומרת בפירוש: לגין של חטאת שנטמאו אחרי - נטמא תוכו.

26 ז. כָּל הָרְאוּי³⁶ לְהִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס הַזֶּה³⁷, אֵף עַל פִּי
27 שֶׁהוּא טָהוֹר לְקִדְשִׁי³⁸, אִם הֵינִדּוּ³⁹ הַטָּהוֹר לְחֲטָאת -
28 נִטְמָא, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ. וְכֵן הַטָּהוֹר לְחֲטָאת
29 שֶׁהֵינִד אֶת הָאָדָם שֶׁאִינוּ טָהוֹר לְחֲטָאת⁴⁰, או שֶׁהֵינִד
30 אֶת רֶקֶוּ אוֹ אֶת מִימֵי רִגְלָיו שֶׁל אָדָם זֶה⁴¹ - נִטְמָא,
31 אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ. אֲבָל פְּלִי שֶׁאִינוּ רְאוּי לְמִדְרָס
32 - אִינוּ מִטְמָא אֶת הַטָּהוֹר לְחֲטָאת אֶלָּא אִם כֵּן נִגַּע בּוֹ.

(36 שם פ"א מ"א. (37 כלים המיוחדים לשכיבה, לשיבה ולרכיבה. פירי דיניהם מבוארים בהל' משכב ומושב. (38 הר"ש מפרש משנתנו בטהור לתרומה, אבל הטהור לקודש אינו מטמא בלא נגיעה (ראה לקמן הערה נב, והשלמות שם). (39 הזיוו. במשנה שם שנינו: "כל הראוי לטמא מדרס - מדרף לחטאת", ומפרש רבינו (וכן הר"ש) שאם הסיטו הטהור לחטאת, נטמא טומאת מדרף. פירוש, טומאה קלה מדרבנן, מלשון המקרא (ויקרא כו, לו): "קול עלה נדף" (רבינו, בפירושו שם). (40 אע"פ שהוא טהור לקודש (ראה השלמות). (41 בתוספתא שם נאמר דין רוקן ומימי רגליו בשם רבי, ובטהור לתרומה. וסובר רבינו שהתרומה לא דוקא, הוא-הדין לקודש.

33 ח. כָּלִי⁴² הַטָּמֵא⁴³ בְּטָמֵא מֵת⁴⁴, אִם הֵינִדּוּ הַטָּהוֹר
34 לְחֲטָאת - נִטְמָא, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ, וְאֵף עַל
35 פִּי שֶׁאִין טָמֵא מֵת מִטְמָא בְּמִשְׁא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו⁴⁵.
36 כִּיצַד? מִפְּתַח שֶׁהוּא טָמֵא מֵת שֶׁהִיא תְּלוּי בְּדֶלֶת
37 וְסָגַר הַטָּהוֹר לְחֲטָאת אֶת הַדֶּלֶת, הוֹאִיל וְהֵינִד אֶת
38 הַמִּפְתָּח הַטָּמֵא - נִטְמָא⁴⁶. וְכֵן אִם הִסִּיט אֶת הַשַּׁרְיָן
39 וְאֶת שִׁכְבַּת זֶרַע⁴⁷ - הֵרִי זֶה טָמֵא לְחֲטָאת, אֵף עַל
40 פִּי שֶׁאִין אֵלּוּ מִטְמָאִין בְּמִשְׁא, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּא⁴⁸.

(42 שם. (43 טמא ממש. מדובר, בדבר שאינו ראוי למדרס. (44 מן התורה. בתוספתא שם, אנו שונים: "טמא שאמר, טמא מת ולא טמא מדרף". פירוש, הדין שהנדה מטמאה בלא נגיעה נאמר רק בטומאה דאורייתא ולא בטומאה קלה מדרבנן. (45 בפ"ה מהל' טומאת מת ה"ט. (46 ראה השלמות לה"ז. (47 תוספתא שם. בתוספתא

ה"י), והכלי שנטמא במשקין מטמא את האדם בכל נגיעה שהיא. "והרי הוא (האדם) אומר: מטמאין לא טימאני, ואתה טמאתני" (מליצת המשנה). (17 שאין מונים לחטאת ראשון ושני ושלישי (לקמן ה"ו).

1 ד. מִי שֶׁנִּטְמָאוּ יָדָיו¹⁸ בְּלִבְד¹⁹ בְּדִבְרֵים הַמִּטְמָאִין אֶת
2 הַיָּדִים, כְּגוֹן שֶׁנִּגַּע בְּאֶכְלִין או בְּמִשְׁקִין וְכִיּוֹצֵא בָהֶן,
3 אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טָהוֹר לְקִדְשׁ וְאִינוּ צָרִיךְ אֶלָּא
4 טְבִילַת יָדָיו²⁰ בְּלִבְד, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּא²¹ - הֵרִי נִטְמָא כָּל
5 גּוּפוֹ לְעִנְיַן הַחֲטָאת וְצָרִיךְ טְבִילָה²². אָפּלוּ לֹא
6 נִטְמָאת אֶלָּא יָדָיו אֶחָת²³ - נִטְמָא כָּלּוּ, וְהֵרִי הוּא
7 רִאשׁוֹן לְטָמְאָה²⁴.

(18 שם פ"ב מ"ז. (19 וגופו לא נטמא. (20 לקודש צריכות טבילה בארבעים סאה. (21 בפ"ח מהל' אבות הטומאות ה"ו. (22 טבילת כל הגוף. (23 בפרה פ"י מ"ב, שנינו: "הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בידו - טמא", משמע אפילו בידו אחת. (24 לא נתבאר כוונתו, הרי בחטאת אין מונים ראשון ושני כלל, כמו שיתבאר בה"ו. ראה 'חזון איש' שהתבלט בזה, ולא מצא יישוב לתמיהה זו.

8 ה. כָּל הַטָּעוֹן טְבִילָה²⁵, בֵּין מִן הַתּוֹרָה בֵּין
9 מִדְּבִרֵיהֶם, מִטְמָא²⁶ אֶת מִי חֲטָאת²⁷ וְאֶת אֶפֶר
10 הַחֲטָאת וְאֶת הַמִּזְבֵּה מִי חֲטָאת בְּמִגְעָה²⁸ וּבְמִשְׁא²⁹. וְכֵן
11 מִטְמָא אֶת הָאֹזֶב הַמְּכַשֵּׁר³⁰, וְאֶת הַמִּים שֶׁנִּתְמָלְאוּ
12 וְצָדִין לֹא נִתְקַדְּשׁוּ, וְאֶת הַכֹּלִי הַרִיקָן הַטָּהוֹר
13 לְחֲטָאת. מִטְמָא כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ בְּמִגְעָה אֲבָל לֹא
14 בְּמִשְׁא³¹. וְטָמֵא שֶׁנִּגַּע בְּמִקְצַת אֶפֶר חֲטָאת - פָּסֵל
15 אֶת כָּלִי³².

(25 שם פ"א מ"ו. (26 אפילו אם טבל לקודש, אלא שלא התכוון לטהרת חטאת. (27 שניתן עליהם האפר. (28 אם נגע בהם. (29 אם הוא נשא אותם בלא נגיעה, כגון שהכלי עם מי החטאת היה מונח על דבר שאינו מקבל טומאה, והטמא הגביהו או הזיוו ממקומו. (30 שנרטב במשקין טהורים לחטאת, שאם נרטב במשקין שאינם טהורים לחטאת, כבר נפסל לפני נגיעת הטמא. (31 לא גזרו חומרת משא אלא על דברים המקודשים לחטאת, אבל לא למזומנים לחטאת טרם שנתקדשו. פסק כחכמים, שם. (טומאת משא האמורה בכל מקום, פירושה שהטהור נשא את הטומאה, אבל כשטמא נושא את הטהור מטמא בזב בלבד, כמו ששנינו בשבת פג, א "שלא מצאנו לו חבר בכל התורה כולה", אלא שמעלה יתירה עשו בחטאת). (32 עדויות, פ"ח מ"א.

16 ו. אִין מוֹנִין³³ לְחֲטָאת רִאשׁוֹן וְשְׁנִי וְשִׁלְשִׁי כְּדֶרֶךְ
17 שֶׁמוֹנִין לְתִרְוּמָה וְלִקְדֶּשׁ. כִּיצַד? עֲשֵׂה שֶׁטְּבִילוֹ לְשֵׁם
18 חֲטָאת וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֶן, אָפּלוּ לֹא נִטְמָא אֶלָּא לִגְבֵי
19 חֲטָאת בְּלִבְד, כְּגוֹן שֶׁנִּטְמָאת יָדוֹ בְּלִבְד, וְנִגַּע בְּחִבְרוֹ
20 וּבְחִבְרוֹ בְּחִבְרוֹ, אָפּלוּ הֵן מֵאָה - כֻּלָּן טָמֵאִין לְחֲטָאת.
21 וְכֵן כֹּלִים³⁴ הַטָּהוֹרִים לְחֲטָאת שֶׁנִּטְמָא פְּלִי מֵהֶן,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שטף (כלים שיש להם טהרה במקווה, נקראים בלשון חכמים "כלי שטף") גזרו (רבינו, שם).

יא. הטהור לחטאת⁶² שהכניס ראשו ורבו לתוך מים שנתמלאו לחטאת - נטמא, מפני שהן שאובין⁶³; ומדברי סופרים, שהבא ראשו ורבו במים שאובין - נטמא, כמו שיתבאר⁶⁴.

(62 שם פ"א מ"ג. 63 מים הנמצאים בכלים נקראים "שואבים", ואינם מטהרים את הטובל בהם. 64 בפ"ט מהל' אבות הטומאות ה"א. מפני שאמרו, שמי חטאת אינם מטמאים את הטהור לחטאת כמו שמטמאים את שאינו טהור, אפשר לטעות ולומר שגם הבא ראשו ורובו בהם לא נטמא, מלמדת המשנה שאין דבר כן, אלא מטמאים אותו כמו מים שאובים אחרים. (רבינו בפירושו שם מבאר, שהוא נעשה ראשון לטומאה ואוכלין הנוגעים בו נעשו שני, ואף-על-פי שמים שאובים אחרים עושים את האדם שני לטומאה (רבינו בהל' אבות הטומאות, שם). והטעם מפני שהוא נטמא כשני, ונפסל לחטאת, והטמא לחטאת נטמא בנגיעה במי חטאת ונעשה ראשון (רבינו במשנתנו). ראה 'תפארת ישראל' במשנתנו, 'בועז' אות יג).

יב. הכל נאמני⁶⁵ על טהרת החטאת, ואפלו עמי הארץ⁶⁶, מפני חמרתה, ומעלות אלו שעשו בה הכל נזהרין בה. והרי נאמר בתורה: והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - כל ישראל ראויין לשמירה⁶⁷. לפיכך, עם הארץ שהביא כלי מביתו, אפלו כלי חרס⁶⁸, ואמר: כלי זה טהור לחטאת - הרי זה טהור, ומקדשין בו ומזין ממנו, ואף על פי שאותו כלי טמא לקדש ולתרומה. וכן עם הארץ שאמר: טהור אני לחטאת, או שהיו מי חטאת אצלו ואמר: טהורין הן - נאמן; שאין אדם מ'ישראל מזלזל בה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכן עם הארץ שאמר טהור אני לחטאת או שהיו מי חטאת אצלו ואמר טהורין הן נאמן שאין אדם מ'ישראל מזלזל בה".

וצריך להבין מדוע לא נקט הרמב"ם הטעם שהובא בגמרא לדין נאמנות ע'הארץ בפרה אדומה: "כדי שלא יהיה כל אחד ואחד הולך ושוורף פרה אדומה לעצמו". ויש לבאר הטעם על-פי דיוק לשון הרמב"ם (בדין טומאת ע'הארץ ברגל) ש"ע'הארץ הרי הוא בחזקת טמא" ולא כתב שחכמים גזרו עליו טומאה, כי גזירת חכמים אינה רק מחשש טומאה (טומאת ספק) אלא שהטילו על ע"ה חזקת טומאה כיון "שאינן בקיאין בדקדוקי טהרות וטומאות" לכן הן בחזקת טומאה. מסיבה זו לא הביא הרמב"ם שם את הטעם המובא בגמרא "משום איבה" כי מטעם זה לא היו חכמים מפקיעים חזקת טומאה, אלא רק משום שמפני חומרתן אין מזלזלים בה, ולכן "הרי זה בחזקת טהורה". מאותה הסיבה לא הביא הרמב"ם טעם הגמרא בדין נאמנות ע'הארץ על טהרת פרה אדומה "שלא יהא כל

שלפנינו כתוב: "ואת הנבילה". והגר"א מוחק את המילים האלו. ונראה שגם רבינו אינו גורסן, מפני שנבילה מטמא במשא אפילו חולין. (48 שרץ - לקמן בפ"ד מהל' אבות הטומאות ה"ב. שכבת זרע - שם ה"א).

ט. הטהור לחטאת⁴⁹ שנגע בכלים שהיו למעלה מן הזב⁵⁰ וכיוצא בו, והן הנקראין מדף, אף על פי שהוא⁵¹ טהור לקדש⁵² - נטמא לחטאת⁵³. וכן כלי הטהור לחטאת שנגע במדף - נטמא לחטאת.

(49 שם מ"ב. 50 ולא נגע בהם הזב, כגון שהיו הרבה כלים מונחים עליו זה על גבי זה, ורק התחתון נגע בו ונטמא מן התורה. אבל העליונים לא נטמאו מן התורה, אבל חכמים גזרו עליהם טומאה משום שדומים לכלים שהזב שוכב עליהם, שכולם, אפילו מאה, טמאים מן התורה. וטומאה זו נקראת "מדף" (ראה פ"ו מהל' משכב ומושב ה"ג). 51 (הנוגע. 52) פירוש, לא נטמא לקודש מפני שמדף דינו כראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין בלבד, אבל לא את האדם. 53) ואף-על-פי שהכלים אינם ראויים למדרס, שאם הם ראויים למדרס מטמאים אפילו כשהנידס בלי נגיעה. (ה'כסף משנה' בשם הר"י קורקוס, שואל: הלא נגיעה מטמאה גם בכלים טהורים לגמרי אלא שאינם טהורים לחטאת (למעלה בסוף ה"ז) ומה בא להשמיענו כאן בנגיעה במדף? והשיב, שכלים טהורים מטמאים רק אם נגע בידי, אבל נגיעה בגופו אינה מטמאה, בדומה לאוכלין ומשקין, אבל מדף מטמא גם אם נגע בגופו). (ראה השלמות).

י. הטהור לחטאת⁵⁴ שנגע באוכלין ומשקין, בין טהורין בין טמאים, שכל אוכלין ומשקין לגבי חטאת אינן טהורין, אם נגע בהן בידו - נטמא כל גופו, כמו שבארנו⁵⁵. נגע בהן ברגלו⁵⁶ או בשאר גופו או שהסיתן בידו ולא נגע בהן - טהור⁵⁷. וכן⁵⁸ אם נגע⁵⁹ בתנור⁶⁰ וכיוצא בו משאר כלים שאינם טהורין לחטאת⁶¹ - נטמא כלו; אבל אם נגע ברגלו בהן - הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה.

(54 משנה, שם. 55) למעלה ה"ד. 56) ה'כסף משנה' מפרש, שההבדל בין נגיעה בידי לבין נגיעה בשאר חלקי הגוף נאמר באוכלין ומשקין טהורים, אבל לא בטמאים ממש. והביא ראייה מהלכה הקודמת בנגע בכלים, שלא חילק בין מגע ידיים לבין מגע הגוף. (ב'אור שמח' דחה ראייה זו, מפני שאין לדמות אוכלין לכלים, שכלים ראויים להיות אב הטומאה ויש מקום לגזור גם כשהם וולד הטומאה, אבל אוכלין ומשקין אינם נעשים אב הטומאה. וכן משמע גם מלשונו של הר"ש בפירושו למשנתנו. והבדל זה בין ראויים להיות אב הטומאה לשאינם ראויים, כתב רבינו עצמו בפירושו למ"ד (ראה הערה אחרונה בהלכה הקודמת). 57) כחכמים, במשנה שם. וגם בזה מדובר בין בטהורים ובין בטמאים (תפארת ישראל, וכן גם ב'אליהו רבה' שם). 58) שם מ"ד. 59) בידו. 60) של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם (רבינו בפירושו למשנה). 61) שלא גזרו על כלי חרס שנגעו בגוף האדם, אבל כלי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ט אדר ב' - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה פא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מכניס אותנו לבעייה הסבוכה שהתלבטו בה רבים - ראשונים ואחרונים - אם גזירת חכמים מועילה לעניינים שהם דברי תורה. (5) שיש בו דברים המטמאים באוהל. (6) לחלק הארובה הנמצא בתוך הבית ולא יצא מפי הארובה לבית. (7) טפח אורך וטפח רוחב ברום טפח ואין טומאה נכנסת בפחות משיעור זה. והטעם, מפני שאין המקום טהור. שהרי האפר בתוך הבית הטמא וזה דומה לכלי חרס העומד על השרץ. (8) אלא מונח על פי הארובה. (9) מפני שהטומאה נכנסת לארובה והכלי אינו חוצץ ונכנסת הטומאה לתוך הכלי.

ב. הִיָּה הַכֵּלִי שֶׁל אֶפֶסֶת¹⁰, בֵּין שְׁנֵי בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח¹⁵
בֵּין שְׁאִין בָּהּ - הָאֶפֶס טָהוֹר¹⁶.

(10) שאינו מקבל טומאה כלל אפילו מדברי סופרים לא מגבו ולא מתוכו. (11) כשאינו משולשל (כסף משנה). מפני שאינו מקבל טומאה כלל הוא חוצץ.

ג. וְכֵן כָּלִי שֶׁיֵּשׁ בוֹ אֶפֶס אוֹ מִים מְקַדְּשִׁים וּמִקְוֶה צְמִיד פְּתִיל¹² וְנִתּוֹן בְּאֵהָל הַמֶּת - הָרִי הָאֶפֶס וְהַמִּים טְמֵאִים. שְׁאִין אֶפֶס הַחֲטָאֵת נִצְלָת בְּצִמִּיד פְּתִיל; שְׁנֵאָמַר: בְּמָקוֹם טָהוֹר, וְאִין זֶה מָקוֹם טָהוֹר.

(12) לשון המקרא (במדבר יט, טו) ופירוש, כלי חרס מכוסה בכיסוי מהודק ומחובר.

ד. וְכֵן אֶכְלִין וּמִשְׁקִין שֶׁל קֹדֶשׁ¹³ אֵינָן נִצְלִין בְּצִמִּיד פְּתִיל¹⁴. אֲבָל מִים שְׁאִינָן מְקַדְּשִׁין וְכָלִי רִיקָן הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת - נִצָּל בְּצִמִּיד פְּתִיל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כִּשְׁהֵיוּ הַבְּעָלִים טָהוֹרִים; אֲבָל אִם נִטְמָאוּ הַבְּעָלִים - נִפְסְלוּ הַמִּים בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵן. פִּיּוּז? הֵיוּ מִיָּמִיו מְקַפֵּין צְמִיד פְּתִיל וְהוּא וְהֵם¹⁵ בְּאֵהָל הַמֶּת - שְׁנִיָּהּ טְמֵאִים. הִיָּה הוּא מִבְּחוּץ וְהַמִּים שְׁאִינָן מְקַדְּשִׁין מִבְּפָנִים¹⁶ - שְׁנִיָּהּ טָהוֹרִין¹⁷. הוּא בְּפָנִים וְהַמִּים בְּחוּץ - כִּשֶּׁם שֶׁהוּא טְמֵא, כִּף מִיָּמִיו פְּסוּלִין¹⁸.

(13) חגיגה כה, א: אין הקודש ניצל בצמיד פתיל. (14) משנה שם. והטעם, מפני שלא כתבה תורה "במקום טהור" אלא באפר לבד, ומים המקודשים נפסלים מפני האפר שבהם. (15) המים שאינם מקודשים. (16) באוהל המת בצמיד פתיל. (17) נתבאר למעלה, שמים שאינם מקודשים ניצולים בצמיד פתיל. (18) מפני שאדם טמא שומר עליהם (זר זהב ומנחת בכורים, וראה למעלה פרק ט הלכה י"ז).

ה. הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת שֶׁהִיָּה עוֹמֵד עַל גִּבִּי הַתַּנּוּר¹⁹ וְכִיּוּצָא בוֹ מִכָּלִים שְׁאִינָם טָהוֹרִים לַחֲטָאֵת וּפְשֻׁט יָדוֹ חוּץ לַתַּנּוֹר וְכָלִי שֶׁיֵּשׁ בוֹ מִי חֲטָאֵת בִּידוֹ, וְכֵן קָנָה הַמָּטָל עַל גִּבִּי הַתַּנּוֹר וּשְׁנֵי בָלִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מִי חֲטָאֵת תְּלוּיִין בוֹ אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן - הָרִי אֵלֹו טְמֵאִין, לְפִי שְׁאִינָן בְּמָקוֹם הַטָּהוֹר לַחֲטָאֵת. וְהוּאֵיל וְהֵם נִשְׁעָנִין עַל הַתַּנּוֹר - הָרִי הֵן פְּאֵלוֹ מִנְחִין עַל גִּבִּיו. אֲבָל אִם הִיָּה עוֹמֵד עַל הַתַּנּוֹר וּבִידוֹ כָּלִי רִיקָן

אחד ואחד הולך ועושה פרה אדומה לעצמו" כי טעם זה אינו מספיק להסיר "חזקת טומאה" מעמי הארץ, ולכן נקט הטעם ש"מפני חומרתה אין מזלזלין בה".

(על-פי לקו"ש חלק ל"ז עמוד 23)

(65) שם פ"ה מ"ה. (66) שאינם נזהרים במצוות, ואינם מקפידים בדיני טומאה וטהרה, וגזרו טומאה על מגעם. (67) תוספתא, חגיגה פ"ג ה"ח. (68) שאם נטמא אין לו טהרה במקוה, אף-על-פי-כן אין חוששים שמא נטמא, ומכל-שכן כלי שטף שאפילו נטמא יכול להטבילו ולטהרו.

יום שלישי י"ט אדר ב' ה'תשע"ט

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

(1) יבאר כלי חרס שהיה בו אפר חטאת ונגע בו שרץ מצידו, הניח הכלי על גבי השרץ או על גבי אוכל שני וכיוצא בו, אם אפר חטאת ניצל בצמיד פתיל, או מים שאינם מקודשים וכלי הטהור לחטאת, היה עומד במקום שאינו טהור לחטאת והוציא ידו עם כלי שיש בו מי חטאת לחוץ, הווייה שעברה על גבי טומאה, כלי שיש בו אפר חטאת וכלי שיש בו קדש שנגעו זה בזה, הגביה או הסיט שני הכלים בידו, וכל ספק טומאות שהוא טהור לגבי תרומה מה דינו לחטאת, הספיקות שתולין בהם את התרומה מה דינם לגבי חטאת.

א. כָּלִי חֶרֶס שֶׁהִיָּה בוֹ אֶפֶס חֲטָאֵת וְנִגַּע בוֹ שְׂרָץ מִצִּיד² - טָהוֹר, שְׁאִין כָּלִי חֶרֶס מְטֵמָא מִגִּבּוֹ אֶפְלוֹ לְגַבִּי חֲטָאֵת. הֵנִיחַ הַכֵּלִי עַל גִּבִּי הַשְּׂרָץ, אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִטְמָא הַכֵּלִי - הָרִי הָאֶפֶס טְמֵא; שְׁנֵאָמַר: וְהֵנִיחַ מִחוּץ לַמִּחְנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר, וְאִין זֶה מָקוֹם טָהוֹר. וְלֹא עַל גִּבִּי הַשְּׂרָץ בְּלִבָּד, אֲלֹא אֶפְלוֹ הֵנִיחוֹ עַל גִּבִּי אֶכָּל שְׁנֵי³ וְכִיּוּצָא בוֹ מִדְּבָרִים שֶׁטְמֵאָתָן טְמֵאָה קֹלָה וְהֵם מְדַבְּרִי סוֹפְרִים - הָרִי נִטְמָא הָאֶפֶס; שְׁנֵאָמַר: בְּמָקוֹם טָהוֹר⁴ - שְׁלֹא יִהְיֶה עַל [גִּבִּי] שוֹם טְמֵאָה בְּעוֹלָם. וְכֵן כָּלִי חֶרֶס שֶׁהִיָּה בוֹ אֶפֶס חֲטָאֵת וְנִתּוֹן עַל אֶרֶבָּה שְׂבָבִית טְמֵא⁵: אִם הִיָּה הַכֵּלִי מְשֻׁלְּשֵׁל לְבִית⁶ - נִטְמָא הָאֶפֶס וְאִף עַל פִּי שְׁאִין בְּאֶרֶבָּה פּוֹתֵחַ טַפַּח⁷; וְאִם לֹא הִיָּה מְשֻׁלְּשֵׁל⁸, אִם הִיָּה בְּאֶרֶבָּה פּוֹתֵחַ טַפַּח - טְמֵא⁹.

(2) מצד הכלי ולא מתוכו. (3) שהוא שני לטומאה ואינו עושה שלישי בחולין. ינש מקום להסתפק מה דינו של שלישי בתרומה ושל רביעי בקודש. יש פנים לכאן ולכאן. ומלשונו של רבינו, שכתב "אוכל שני" יש להסיק ששלישי ורביעי אינם נקראים מקום טמא לעניין זה. (4) פירוש, חכמים עשו דבריהם כשל תורה וכשם שדברים הטמאים מדאורייתא פוסלים מן התורה את האפר שעל גביהם, אף על פי שהנגיעה בכלי אינה מטמאה, כך גזרו חכמים גם בדברים הטמאים מדבריהם. [ואפשר גם לפרש, שהאפר פסול מן התורה, מפני שהמקום הטמא מדברי חכמים אינו נקרא טהור. וסיוע קל לפירוש זה אתה מוצא בסיום דברי רבינו: שלא יהיה על גבי "שום טומאה בעולם". אולם זה

מִטְמֵא אֶת הַטְּהוֹר לַחֲטָאת עַד שִׁנְעַב בּו בְּיָדוֹ, אֶלָּא
אִם בֶּן הָיָה רְאוּי לְמִדְרָס, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(31) הוֹיָז.

ט. כָּל סֶפֶק הַטְּמֵאוֹת שֶׁהוּא טְהוֹר לְגַבִּי תְרוּמָה³²,
כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר - הָרִי הוּא טְהוֹר לַחֲטָאת; וְכָל
הַסִּפְקוֹת שֶׁתּוֹלִין בָּהֶן אֶת הַתְּרוּמָה, אִם נוֹלְדוּ
בַּחֲטָאת³³ - הָרִי אֵלּוּ נִשְׁפָּכִין³⁴. וְאִם נִעְשׂוּ טְהוֹרוֹת³⁵
עַל גַּבִּי אוֹתָן כָּלִים וְאָדָם שֶׁנוֹלְדוּ לָהֶן סִפְקוֹת אֵלּוּ
שֶׁהַחֲטָאוֹת נִשְׁפָּכִין עֲלֵיהֶן - הָרִי אוֹתָן הַטְּהוֹרוֹת
תְּלוּיוֹת³⁶. וְהַרְפָּפוֹת³⁷ אֵינָן כָּלִים, וְהָרִי הֵן טְהוֹרוֹת³⁸
לַתְּרוּמָה וְלִקְדָשׁ וְלַחֲטָאת.

(32) שלושה סוגי ספק טומאה הם לעניין תרומה: א. ספק
טומאה, ששורפים את התרומה שנולד בה הספק; ב. שאין
שורפים אותה אבל גם לא אוכלים אותה (בלשון המשנה:
"תולים"); ג. התרומה נשארה בטהרתה, ספקות אלה
לסוגיהם נתבארו במסכת טהרות פרק ה. (33) אם נולדו
ספקות כאלה במי חטאת. (34) תרומה שהיא ראוייה
לאכילה אסור לאבדה בידיים ולפיכך אם נולד בה ספק
טומאה אסור לשורפה שמא היא טהורה, אבל מי חטאת
שאפילו לא נטמאו אינם ראויים לשתייה מותר לשפוך
אותם. (35) חולין שנעשו בטהרת חטאת. (36) ואין אנו
אומרים הוואיל ומי חטאת נשפכים על ספק זה, גם חולין
על טהרת חטאת יישרפו, אלא הן תלויות. והטעם, מפני
שהמים אינם דבר מאכל ומשתה אין כל הפסד אם שופכים
אותם, שהרי אינם ראויים להזאה. אבל הטהרות ראויות
לאכילה ולא גזרו עליהן. (37) שבכות מעץ.

י. הִבְלָה³⁸ שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה³⁹ לְתוֹךְ מִי חֲטָאת
וְנִטְלָה וְאֶכְלָה: אִם יֵשׁ בָּהּ כִּפְיָצָה⁴⁰ - הַמֵּיִם טְמֵאִין,
בֵּין שֶׁהֵיטָה הִבְלָה טְמֵאָה בֵּין שֶׁהֵיטָה טְהוֹרָה; שֶׁכָּל
הָאֶכְלִין, אֶפְלוּ אֶכָּל קֹדֶשׁ, אֵינּוּ טְהוֹר לַחֲטָאת.
וְהָאוֹכֵלָה חַיִּב מִיתָה⁴¹, מִפְּנֵי שֶׁאֶכָּל תְּרוּמָה טְמֵאָה⁴².
וְאִם אֵין בָּהּ כִּפְיָצָה - הַמֵּיִם בְּטָהֳרָתָן; שֶׁאֵין הָאֶכָּל
מִטְמֵא אַחֲרֵיִם עַד שֶׁהֵיטָה בּו כִּפְיָצָה, בֵּין לַתְּרוּמָה
בֵּין לִקְדָשׁ בֵּין לַחֲטָאת.

(38) תאינים יבשות שנדרסו בעיגול ונדבקו לגוש אחד.
(39) מעצמה לא מרצון הבעלים. (40) אוכלים פחות
משיעור זה אינם מטמאים. (41) בידי שמים. (42) יש
למחוק את המלה "טמאה" ובמקומה לכתוב: והוא כבר
נטמא ממי נדה (כתב יד תימן), שהאוכל תרומה טמאה אינו
חייב מיתה, ובנידון שלפנינו חייב מיתה מפני שנטמא
בנגיעת מי חטאת שלא לצורך הזאה. וטמא שאכל תרומה
חייב מיתה בידי שמים.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

(1) יבאר הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה, וכמה שיעור
הזאה, הנוגע בהן אחר שעשו מצוות והנוגע במי חטאת
שנפסלו, מי חטאת שנפלו לתוכם מי מעיין או מי פירות,
ואפר פרה שנתערב באפר מקלה, אפר כשר שנתנו על גבי

1 הַטְּהוֹר לַחֲטָאת או מִמֵּי שְׁאֵינָן מְקַדְּשִׁין - הָרִי אֵלּוּ
2 טְהוֹרִין²⁰ כְּמוֹת שֶׁהָיָה. הָיָה עוֹמֵד חוּץ לַתְּנוּרָה וּפָשַׁט
3 יָדוֹ לַחֲלוֹן וְנָטַל כָּלִי שֵׁשׁ בּו מִי חֲטָאת וְהִעֲבִירוֹ עַל
4 גַּבִּי הַתְּנוּרָה - הָרִי זֶה טְהוֹר. וְכֵן הָיָה שֶׁעֲבָרָה עַל
5 גַּבִּי טְמֵאָה²¹, כְּגוֹן מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב²² וְכִיּוֹצֵא בָהֶן -
6 הָרִי זֶה טְהוֹרָה²³.

(19) של חרס, שאינו נעשה אב הטומאה לעולם ולפיכך אינו
מטמא את האדם שנגע בו ברגלו. (20) לא הקפידה תורה
על מקום טהור אלא באפר בלבד, ולא נטמאו מנגיעת ידיו
מפני שהאדם עצמו לא נטמא. (21) זרק את המים במקום
טהור ועברו על פני טומאה ונפלו על הטמא הטעון הזאה
העומד במקום טהור. (22) של זב שמטמאים טומאה
חמורה, ומכל שכן אם עברה על שרץ ונבילה.
(23) ומטהרת את המוזה. בתוספתא פרה פרק י הלכה ג
אמרו, שבזה אף רבי עקיבא מודה, ופירש אביי בזבחים (צג,
א) מפני שהטיפה כבר נעקרה מידו אין מקום לגזור שמא
יניחנה במקום הטמא.

7 ו. כָּלִי שֵׁשׁ בּו מִי חֲטָאת וְכָלִי שֵׁשׁ בּו קֹדֶשׁ שֶׁנִּגְעוּ
8 זֶה בָּזָה - הָרִי נְטֵמָא כָּלִי שֶׁל חֲטָאת וְכָל שֵׁשׁ בּו,
9 אֶבֶל כָּלִי הַקֹּדֶשׁ טְהוֹר כְּשֶׁהָיָה. וְכֵן אִם נִגְעַ הַטְּהוֹר
10 לַחֲטָאת בְּשִׁנְיָהּ בְּשִׁתִּי יָדָיו כְּשֶׁהָיָה מִנְּחִין עַל הָאֶרֶץ
11 - הָרִי נְטֵמָא שֶׁל חֲטָאת; שֶׁהָרִי הַטְּהוֹר לַחֲטָאת
12 נְטֵמָא בְּנִגְיַעַת הַכָּלִי שְׁאֵינּוּ טְהוֹר לַחֲטָאת, כְּמוֹ
13 שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְחֹזֵר וְטֵמָא אֶת מִי חֲטָאת.

14 ז. הִגְבִּיהָ²⁴ שְׁנֵי הַכָּלִים בְּשִׁתִּי יָדָיו²⁵ - שְׁנִיָּהּ טְמֵאִין.
15 זֶה שֶׁל חֲטָאת נְטֵמָא - מִפְּנֵי שֶׁנִּגְעַ בּו אָדָם שֶׁנִּגְעַ
16 בְּכָלִי שְׁאֵינּוּ טְהוֹר לַחֲטָאת; וְשֶׁל קֹדֶשׁ נְטֵמָא - מִפְּנֵי
17 זֶה שֶׁהִגְבִּיהוּ וְהוּא טְמֵא בְּנִשְׂאִית מִי נִדָּה, שֶׁהֵן
18 מִטְמֵאִין בְּמִשְׁא מִפְּנֵי שֶׁנִּטְמָאוּ²⁶ מִחֲמַת הַכָּלִי שֶׁל
19 קֹדֶשׁ. לְפִיכָּה, אִם הָיָה הַכָּלִי שֶׁל קֹדֶשׁ פְּרוּף בְּנִיר
20 וְהִגְבִּיהוּ בְּנִיר וְלֹא נִגְעַ בּו²⁷, וְהִגְבִּיהָ הַחֲטָאת²⁸ בְּיָדוֹ
21 שְׁנִיָּה - שְׁנִיָּהּ טְהוֹרִין; שֶׁהָרִי לֹא נִגְעַ בְּכָלִי²⁹ וְלֹא
22 נְטֵמָא לַחֲטָאת. אֶבֶל אִם הָיָה נִגְעַ בְּכָלִי הַקֹּדֶשׁ
23 בְּיָדוֹ, אֶפְלוּ הָיָה שֶׁל חֲטָאת בְּנִיר - שְׁנִיָּהּ טְמֵאִין³⁰.

(24) האדם הטהור לחטאת. (25) והוא הדין אם נגע בשל
קודש והגביה את של חטאת. (26) צריך להיות: שנטמא,
פירוש מפני שהאדם נטמא לחטאת בנגיעתו בכלי של קודש
מטמאים אותו מי החטאת במשא ואף על פי שלא נגע במים
עצמם, אבל כל זמן שהוא טהור לחטאת, אין מי חטאת
מטמאים אותו (רבינו במשנתנו שורש ז). (27) בכלי עצמו.
(28) אף על פי שאינו כרוך בנייר. (29) וכלי זה אינו מטמא
במשא. (30) טומאת משא פירושה אפילו בלי נגיעה. ואם
כן נטמא הנושא כלי החטאת וחוזר ומטמא את כלי הקודש
בנגיעתו.

24 ח. הִסִּיט³¹ אֶת שְׁנֵי הַכָּלִים בְּיָדוֹ וְלֹא נִגְעַ בָּהֶן -
25 שְׁנִיָּהּ טְהוֹרִין; שֶׁאֵין הַכָּלִי שְׁאֵינּוּ טְהוֹר לַחֲטָאת

שהאדם הוא ראשון לטומאה, וכלים אינם מיטמאים בנגיעה אלא מאב הטומאה. ב'תורת כהנים' פרשת מצורע פרשת ב ה"ט, דרשו: "ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו" - בשעת מגעו מטמא בגדים, פירש - אינו מטמא בגדים. ומכאן למדו לשאר מטמאים במשא. (8) נדה ט. (9) ללמדנו מה היא כמות המים המטמאה במשא ומטמאה בגדים. (10) משנה פרה פ"ב, מ"ד. (11) מפני שנעשה בהם כבר מה שציוותה תורה. (12) על הבהמה או על כלי אבנים. (13) מן האזוב לכלי טהור. (14) כשיטביל בהם את האזוב לשם הזאה על דבר המקבל טומאה, מפני שהטבילה הראשונה היא פסולה. (15) למעלה פ"י ה"ט. ראה בהערות שם. (16) כלומר, אפילו הזה על דבר המקבל טומאה לא נעשה מצוותם, מפני שכשהטבילה פסולה, גם ההזאה שלאחריה פסולה, ולפיכך המים שנשארו באזוב מטמאים.

ב. אין מי חטאת¹⁷ מטמאין את הכל קדם שיעשו²⁸ מצותן עד שיהיו¹⁸ טהורין וכשרין להזאה. אבל מי חטאת שנפסלו, כגון שנתערב בהן מים או ששתתה מהן בהמה וכיוצא בהן מאלו הדברים הפוסלין אותן¹⁹: אם נגע בהן הטהור לתרומה - נטמא²⁰, בין שנגע בידיו בין שנגע בשאר גופו²¹; נגע בהן אדם הטהור לחטאת ואפילו בידיו - הרי הוא טהור²² כמות שיהיה²³.

(17) שם פ"ט מ"ח. (18) פירוש, אלא אם הם. (19) נמנו למעלה בפ"ט ה"א, יב ויג. (20) ואסור לאכול תרומה מגזירת חכמים. אבל מן התורה, כיון שנפסלו ואינם ראויים להזאה אינם מטמאים (כסף-משנה). ולא גזרו אלא לתרומה, אבל לא לחולין. (21) ראה הלכה ג. (22) "לפי שהוא (המים) ממין מה שהוא טהור לו (להאדם)". לשון רבינו בפירושו שם. התכוון לומר, מפני שמי חטאת כשרים אינם מטמאים את הטהור לחטאת, לא גזרו חכמים בפסולים, ואף-על-פי שהוא נוגע שלא לצורך הזאה. (23) צ"ל: כמות שהיה (כת"י תימן).

ג. מי חטאת²⁴ שנטמאו ונגע בהן אחר שנטמאו אדם הטהור לתרומה, בין בידיו בין בגופו - נטמא²⁵. ואם נגע בהן הטהור לחטאת בידיו - נטמא²⁶; נגע בשאר גופו - הרי הוא טהור²⁷ כמות שיהיה.

(24) שם. (25) כמו בנפסלו. (26) כל גופו. והטעם, מפני שנגע במשקין טמאים. (27) שמשקין אינם מטמאים במגע בגוף.

ד. מי חטאת²⁸ שנפלו לתוכן מי מעין או מי מקנה או מי פרות: אם רב מי חטאת - מטמאין במשא²⁹; ואם רב מי פרות - אין מטמאין; מחצה למחצה - מטמאין. אפר פרה שנתערב באפר מקלה³⁰ וקדש בכלל: אם היה הרב אפר פרה - מטמאין³¹ במי נדה; ואם היה הרב אפר מקלה - אין מטמאין במגע³² אבל מטמאין במשא³³.

מים פסולים נגע בהם הטהור לתרומה, מי חטאת אם בטלים בטיט, ופרה ששתתה מי חטאת, המזה ממים שמזים עליהם לרבים ואחר כך נמצאו המים פסולים, ודין המזה באזוב הטמא לחטאת, והמגביה כלי שהיזה עליו והרי עליו מים.

א. הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה², בין אדם בין כלים - טמא, ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו³; שנאמר: והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב. הנה למדת, שמי הנדה אב מאבות הטמאות של תורה. וטמאת מגען בכל שהוא⁴, ואם היה בהן פדי הזאה - מטמאין במגע ובמשא⁵, והנוגע בהן או שנושאן שלא לצורך - מטמא בגדים בשעת מגעו⁶ או בשעת משאו עד שיפירש ממטמאיו⁷. שנאמר: ומזה מי הנדה יכבס בגדיו. אינו מדבר במזה על הטמא⁸; אם טהר את הטמא, קל וחמר שיהיה הוא טהור. מפי השמועה למדו, שזה שנאמר בתורה: ומזה מי הנדה - לא נאמר אלא לשעור⁹, שהנוגע או הנושא מי נדה שיש בהן פדי הזיה שלא לצורך הזאה - טמא ומטמא בגדים דין תורה. וכמה הוא שעור הזאה? פדי שישטבל ראשי גבעולין של אזוב במים. כמה דברים אמורים שמי חטאת מטמאין? בזמן שנגע בהן או נושאן שלא לצורך קדם שיעשו מצותן; אבל אחר שעשו מצותן - אינן מטמאין כלל¹⁰. כיצד? הרי שישטבל את האזוב והזה על האדם הטמא או על הכלים, והיו המים שותתין ויורדין מעל הטמא לארץ, וכן המים הנתזין בשעת הזאה על הארץ או על הטהור - הרי אותן המים טהורים¹¹, והנוגע בהן והנושאן טהור. הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טמאה¹² - הרי המים המנטפין¹³ פשרין להזות מהן¹⁴, כמו שבארנו¹⁵. לפיכך מטמאין טמאת מי חטאת, לפי שלא עשו מצותן, שהרי הטבילה היתה לשם דבר שאינו מקבל טמאה¹⁶.

(2) אבל לצורך הזאה אינם מטמאים (נדה ט, א). (3) כלומר, אפילו בשעת מגעו. ומכל-שכן אם נגע בכלים אחר שפירש מן המים. והמדובר, כשאין במים כשיעור הזאה. (4) אפילו טיפה קטנה מטמאה במגע. (5) בלי נגיעה, כגון הרבה כלים מונחים זה על גבי זה והמים בעליין, והגביה את כולם ונגע רק בתחתון, או שהזיז ממקומם בלי נגיעה (ספרי חוקת, פיסקא קטט). (6) בכלים פ"א מ"ב, שנינו גבי מי חטאת: "וחשוכי בגדים במגע". ופירש רבינו, למנוע בגדים מטומאה כשנגע האדם במי חטאת ולא נשא אותם. ולכאורה דברי רבינו כאן מנוגדים למשנה זו, אולם בפ"ו מהלכות אבות הטומאות ה"ג, מפרש רבינו מה שסתם כאן, וכתב: "מי חטאת . . . הנוגע בהם מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא, שאי אפשר שיגע במים שלא יסיט אותם, וכבר ביארנו שאחד הנושא ואחד המסיט", והמשנה תתפרש שאינו מיטמא משום מגע, אבל משום משא - מיטמא (כסף-משנה). (7) והבגדים שנגע בהם אחר שפירש מן הטומאה - טהורים, מפני

יונה, ועני מדוכא ("דלי דלות") מביא סולת. ברוב החטאות, אין הבדל בין עשיר לעני, ונקראות "חטאת קבועה". (46 שם. 47) דרך החלון הזה היו מזים על טמאים רבים, ונאספו שם מים, והעם היו מתחלקים ובגדיהם מתלכלכים (רבינו שם).

ט. המזה⁴⁸ באזוב הטמא⁴⁹ לחטאת⁵⁰: אם יש בו כביצה - המים פסולין⁵¹ והזיתו [פסולה]; אין בו כביצה - המים פשירים⁵² והזאתו פסולה⁵³. ואזוב זה⁵⁴ מטמא חברו וחברו לחברו אפלו הן מאה, שאין מונין לחטאת⁵⁵.

(48 שם מ"ו. 49) כגון שלקטו לאכילה (ראה פרק יא ה"ז). (50) והוא טהור לקודש. (51) ואם היה טמא לתרומה או לקודש, המים טמאים ולא רק פסולים (רבינו בפירושו). (52) שאין אוכל טמא מטמא אחרים בפחות משיעור זה (הלכות טומאת אוכלים פ"ד ה"א). (53) שנאמר (במדבר יט, יט): "וזהו הטהור", בין האדם המזה ובין האזוב שבו מזים. (54) כשיש בו כביצה. (55) ראה למעלה פ"ג ה"ו.

י. המגביה⁵⁶ פלי שהזה עליו והרי עליו המים כדי הזאה - טהור; שהמים שעשו מצותן אינן מטמאין, כמו שבארנו⁵⁷.

(56 שם מ"ה "אוחז הוא הטהור בקורדום". 57) למעלה ה"א.

ברוך רחמנא דסייען

הלכות טמאת צרעת

יש בכללן שמונה מצות. שש מצות עשה, ושתיים מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להורות בצרעת אדם כדינה הכתוב בתורה. (ב) שלא יקץ סימני טמאה. (ג) שלא יגלח הנתק. (ד) שיהיה המצרע מפרסם בקריעת בגדיו ופריעת ראשו ועטיה על שפם. (ה) טהרת צרעת. (ו) שיגלח המצרע את כל שערו כשיטהר. (ז) דין צרעת הכבד. (ח) דין צרעת הבית.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר אי זהו צרעת עור הבשר, וכמה מראות בה, ואם מצטרפים זה עם זה, מראה הפיתוך ומראה נגע שאינו עמוק מעור הבשר, שיעור כל נגע צרעת, וכל מקום שנאמר בהרת אם הוא דווקא, שלשה סימני טומאה הם בצרעת עור הבשר.

א. צרעת עור הבשר² הוא שילבין מקום מן העור³, ותהיה הלבנונית פקרום ביצה⁴ ומקרום ביצה ולמעלה⁵. אבל לבנונית שהיא דהה⁶ מקרום הביצה ולמטה - אינה צרעת, אלא בהק⁷ הוא.

(2) האמורה בתורה (ויקרא יג, ב): אדם כי יהיה בעור בשרו

(28) תוספתא פרה פ"ט ה"ג. (29) את הטהור לתרומה, אבל לא את הטהור לחטאת (חזון-איש, ראה ה"ב). ונראה שגם במגע מטמא, כדברי רבינו בפ"ו מהלכות אבות הטומאות הי"ג, שאי אפשר ליגע במים ולא להסיטם. (30) אפר עצי חולין שרופים. (31) משנה פרה פ"ט ז. (32) מפני שאפר באפר אינו נבלל יפה. ומכיוון שהרוב הוא אפר מקלה, אנו אומרים: באפר מקלה נגע. (33) בכורות כג, א. והטעם, מפני שנשא גם את אפר הפרה.

ה. אפר פשר³⁴ שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדשן ונגע בהן הטהור לתרומה, בין בידיו בין בגופו - נטמא. נגע בהן הטהור לחטאת, אפלו בידיו - הרי זה טהור כמות שהיה³⁵.

(34 שם, מ"ט. 35) כל דיניהם שווים למי חטאת שנפסלו (ה"ג).

ו. מי חטאת³⁶ שפסלו - לא יגבלם בטיט, שלא יעשו תקלה לאחרים, שמה יגע בטיט ונטמא; שמי חטאת אינם בטלין בטיט, שנאמר: חטאת היא³⁷.

(36 שם מ"ה. 37) בפירושו למשנה מביא רבינו דרשה זו בשם הספרי, אולם בספרי שבידינו לא מצאתיה.

ז. פרה ששתת³⁸ מי חטאת, אף על פי שגשחטה בתוף עשירים וארבע שעות³⁹ - בשרה טהור⁴⁰. שנאמר: למשמרת למי נדה; בזמן שהן שמוירין - אינן בטלין, אבל בזמן ששתאתן פרה - בטלו, שהרי אינם שמוירים⁴¹.

(38 שם. 39) ולא נתעכלו עדיין. (40) אף-על-פי שנגע אחר שחיטה במי החטאת שבמעיה. (41) ספרי חוקת, פיסקא קכה. פסק כר' יהודה במשנתנו נגד תנא-קמא, מפני שאמרו בספרי (שם): "וכבר הלכה זו נשאלה לפני שלושים ושמונה זקנים ביבנה, וטיהרו את בשרה", וכן נאמר שם בשם ר' יוסי הגלילי ור' טרפון (כסף-משנה).

ח. המזה⁴² מחלון שמזין ממנו על הרבים, והזה עליו ונכנס למקדש, ואחר כך נמצאו המים פסולין - הרי זה פטור⁴³; שחזקת המים שמזין מהן על הרבים שהן פשרין, והרי זה פאנוס⁴⁴. אבל אם הזה עליו מחלון של יחיד ונכנס למקדש ונמצאו המים פסולין - חייב בקרבן עולה ויורד⁴⁵, מפני שהיה לו לבדק על המים ואחר כך יכנס למקדש. מחליקים⁴⁶ הרי העם במים ששותתים בארץ מחלון של רבים⁴⁷, ויורסים אותן ונכנסים למקדש, ולא היו חוששין להן שמה פסולין הן.

(42 שם פ"ב מ"ד. 43) מלהביא קרבן, כאדם טמא ששגג ונכנס למקדש. (44) מפני שלא היה צריך לחקור אם המים היו כשרים. [בפירושו למשנתנו, מוסיף רבינו עוד טעם ואומר, שאפילו אם היה ספק שמה הוא טמא, הרי אמרו, ספק טומאה ברשות הרבים - ספיקו טהור]. (45) עשיר מביא כשבה או שעירה, ועני מביא שתי תורים או שני בני

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי י"ט אדר ב' – ספר טהרה – הלכות טומאת צרעת פה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לובן השלג והסיד הוא מסוג מיוחד שאינו דומה לסוג הלובן של צמר וקרום ביצה (ראב"ד כאן. והרמב"ן בפירושו על התורה (ויקרא יג, ג) מבאר שסוג לובן הבהרת הוא מבריק ומסנוור מהשאיין-כן סוג השאת. וראה 'תפארת ישראל' בתחילת מס' נגעים שחילק ג"כ את המראות לשני סוגים: מזהיר ובלתי מזהיר). (17) מזה שאמרנו, שהבהרת יותר לבנה משאת, וסיד יותר לבן מקרום ביצה, יש ללמוד שסיד הוא טפל לבהרת, וקרום ביצה טפל לשאת. (18) בגמרא שם משמע, ששיטת רבי עקיבא: "זו למעלה מזו, וזו למעלה מזו" מנוגדת לשיטת אבות ותולדות השנויה בנגעים פ"א מ"א, ומכאן תמיהה חמורה על דברי רבינו כאן שנוקט שתי השיטות המנוגדות זו לזו. ב'כסף משנה' עמד על תמיהה זו ומבאר, שאמנם השקלא-וטריא במס' שבועות שם מסתמכת על ניגוד בין שתי השיטות, אבל לפי המסקנה שם ו, א - אפשר שגם רבי עקיבא מודה באבות ותולדות כפי שנשנו במשנתנו. ביאור נוסף בהערה הבאה.

- ג. ארבע מראות נגעים אלו - פלן מצטרפין זה עם זה¹⁴
- זה¹⁹, בין להקל בין להחמיר²⁰; בין בתחלת ראית הנגע²¹, בין בסוף השבעה²², בין לאחר ששפטר המצרע²³ או נחלט²⁴. פיצד? אחד נגע שהיה פלו לכן פשלג או פסיד ההיכל או צמר נקי או פקרום ביצה, ואחד נגע שהיה מקצת הלכן פמראה הבהרת ומקצתו פמראה השאת ומקצתו פמראה הספחת²⁵ - הפל פמראה אחד הוא חשוב. אם פן, למה מנאום חכמים²⁶ ואמרו: מראות נגעים - שתיים שהן ארבע²⁷? כדי להבין פמראות²⁸. שפל כהן שאינו מפיר²⁹ המראות ושמותיהן פשמלמדין אותן ומודיעין אותו - לא יראה הנגע, עד שיקבין ויפיר³⁰ ויאמר: זו היא הבהרת וזו היא ספחתה³¹, זו היא השאת וזו היא ספחתה.

(19) בנגעים שם מ"ג, אנו שונים: "ארבעה מראות הללו מצטרפים זה"ו, ומשמע שאין כל הגבלה בדבר, ואפילו שתי התולדות או תולדה של שאת עם בהרת, שיש ביניהן הבדל של שלוש דרגות, גם כן מצטרפות. וכן משמע מ'תורת כהנים' פרשת נגעים פ"א ה"ד, שדרשו: והיה (פירוש, נאמר בתורה (שם יג, ב): "והיה לנגע צרעת" בלשון יחיד, ולא נאמר "והיו", והרי הכתוב מדבר בנגעים רבים) מלמד שמצטרפים זה עם זה, מפני שכולם נחשבים כאחד (ראה רש"י שבועות ו, א ד"ה ואע"ג, ורא"ש בפירושו למשנתנו). אמנם בסוגיה שם משמע, שמי ששונה אבות ותולדות סובר שתולדה מצטרפת רק עם אב שלה, אולם זה נאמר בשקלא-וטריא, אבל לפי המסקנה שם אליבא דרבי עקיבא, שדרגות הלובן אינן קובעות בצירוף, ונאמרו רק לשם לימוד טבעי הנגעים, אפשר שגם אבות ותולדות לא נקבעו לענין דיני צירוף אלא לשם לימוד טבעי הנגעים ומראותיהם "וכל כהן שאינו בקיא בהם ובשמותיהם אינו רואה את הנגעים" (גמרא שם). 'כסף משנה'. וראה דברי רבינו בסוף הלכה זו. (20) בין אם הצירוף מביא

וכו' והיה בעור בשרו לנגע צרעת. (3) להוציא צרעת בראש או בזקן, שדיניה יתבארו לקמן בפ"ח. במה דברים אמורים, כשהלבנונית קשורה באיזו שהיא מחלת העור, אבל סתם כתם לבן בעור בריא לגמרי - אינו צרעת. וכן שנינו ב'תורת כהנים' פרשת נגעים פ"א ה"ו: "והיה בעור בשרו לנגע", מלמד שהוא מצטער ממנו. ברור שהכוונה שהנגע גורם לו כאב או גירוי מצער (ראה 'התורה והמצוה' למלבי"ם שם). (4) כקרום הרך שבפנים ולא הקליפה הקשה החיצונית ('תפארת ישראל' נגעים פ"א מ"א ב'בועז'). (5) לבנונית יותר עזה. (6) כהה. (7) שנאמר (שם, לט): בוחק הוא פרח בעור טהור הוא.

- ב. וארבע מראות⁸ יש בצרעת עור הפשור, ואלו הן: לכן עז ביותר שאין למעלה ממנו, שהוא נראה בעור הפשור פשלג, הוא הנקרא בהרת⁹. ולכן שהוא דהה מזה מעט, שנראה צמר נקי של פכש פן יומיו¹⁰, הוא הנקרא¹¹ שאת¹². ולכן שדהה מן השאת מעט, שנראה פסיד ההיכל¹³, הוא תולדת הבהרת¹⁴, ונקראת ספחת¹⁵. ולכן שדהה פסיד ההיכל מעט, והרי הוא פקרום ביצה¹⁶, היא תולדת השאת, וגם זה נקרא ספחת. הנה למדת¹⁷, שהמראה שהוא פסיד ההיכל הוא ספחת הבהרת, והמראה שהוא פקרום ביצה היא ספחת השאת; שאין לשון ספחת אלא טפלה. מכאן אמרו: מראות נגעים - שתיים שהן ארבע¹⁸: בהרת וספחתה, שאת וספחתה.

(8) נגעים פ"א מ"א. (9) האמורה בתורה (שם, ב): אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת. ונקראה כך על שם הלובן העז והבהיר, כמו "בהיר הוא בשחקים" (איוב לו, כא) - רש"י בפירושו על התורה. וב'תורת כהנים' (פרשת נגעים, פ"ב ה"ב) שנינו: "וכמה תהא לבנוניתה? כשלג, שנאמר (במדבר יב, י) והנה מרים מצורעת כשלג". (10) ביום שנולד, ואחר שרחצו את צמרו כדי לנקותו (רבינו בפירושו על המשנה שם). (11) בתורה, שם. (12) כחכמים במשנה שם נגד דעת רבי מאיר. רבינו בפירושו למשנה שם אומר שהכתוב (שם, לט): "שאת לבנה או בהרת לבנה" מוכיח שאלו הן הלבנות ביותר. (13) של בית המקדש, שהוא לבן מאד, מפני שמלבינים את ההיכל בכל שנה, כמפורש במס' מדות פ"ג מ"ד ('תפארת ישראל' שם). (14) הנגעים המפורשים בתורה - בהרת ושאת - נקראים אבות, והנלמדים מדרשה כטפלים להם - נקראים תולדות, ונלמדו מהמילה "ספחת". ראה בהערה הבאה. (15) בגמרא שבועות ו, ב - אמרו: ואין ספחת אלא טפילה, וכן הוא אומר (שמואל-א ב, לו): ספחני נא אל אחת הכהונות. (16) רבינו נוקט שיטת רבי עקיבא (שבועות ה, ב) שארבעת המראות הם "זו למעלה מזו", פירוש נבדלים הם זה מזה בדרגת חוזק לבנוניתם ומסודרים בהתאם לכך, בהרת שלבנוניתה עזה ביותר נשנית בראש, ואחריה מראה השאת שהוא כצמר לבן, והשאת לבנוניתה למעלה מלובן סיד ההיכל, וסיד למעלה מקרום ביצה שלבנוניתה דיהה משלוש הקודמות. אבל לרבנן ההבדל הוא בסוג הלבנונית,

מחליט", מפני ששם מדובר כשכהן אינו סומך על עצמו כלל ואומר מה שהחכם מלמדו, כמו שמבאר שם רבינו, וכאן כשהכהן רוצה לסמוך על בינתו ואינו מזדקק להוראותיו של חכם בקיא, אסור לו לראות נגעים עד שיבין ויכיר ('קריט ספר', וראה ב'כסף משנה' שם הסבר אחר). (31) לקמן (שם) כותב רבינו שצריך להיות בקיא גם בנגעי בתים ובגדים.

- ד. הִיָּה בְּמִרְאָה הַלֵּבָן מְאַרְפֵּעַ מִרְאֹת אֱלוֹ מִקְצֵת
- אֲדָמוּמִיּוֹת מְעַרְבֶת בּוֹ - גַּם זֶה נִגְעַ צְרַעַת הוּא;
- שְׁנֵאֲמַר: אוֹ בְּהֵרֵת לִבָּנָה אֲדָמָדְמַת, וְהוּא הַדִּין
- לְשָׂאתָ³² וְלִסְפַּחַת שֶׁל שְׂאֵת וְלִסְפַּחַת הַבְּהֵרֵת.
- וְהַמִּרְאָה הַזֶּה, שֶׁהוּא מְעַרְבַּ מְלַבְּנוּנִית וּמַעֲטֵא אֲדָם,
- הוּא הַנִּקְרָא פֶּתוּךְ³³. וְכִיצַד מִרְאֵה הַפֶּתוּךְ בְּאַרְבַּע
- מִרְאֹת אֱלוֹ? כָּאֵלּוּ הֵן אַרְבַּע פּוֹסוֹת³⁴ מִלְּאֹת חֻלְבָּי³⁵,
- וְנִתְעַרְבַּ בְּכּוֹס הָרֵאשׁוֹנָה שְׁנֵי טְפֵי דָם, וּבִשְׁנֵי
- אַרְבָּעֵה טְפִין, וּבִשְׁלִישִׁית שְׁמוֹנֶה טְפִין, וּבִרְבִּיעִית
- שֶׁשֶׁ עֶשְׂרֵי טְפִין. הַפֶּתוּךְ שֶׁבְּבְהֵרֵת הוּא הַמִּרְאָה
- הַרְבִּיעִי, וְהַפֶּתוּךְ שֶׁבִשְׂאֵת - כְּמִרְאֵה כּוֹס שְׁלִישִׁית,
- וְהַפֶּתוּךְ שֶׁבִסְפַּחַת הַבְּהֵרֵת - כְּמִרְאֵה כּוֹס הַשְּׁנִי,
- וְהַפֶּתוּךְ שֶׁבִסְפַּחַת הַשְּׂאֵת - כְּמִרְאֵה כּוֹס
- הָרֵאשׁוֹנָה³⁶.

(32) נגעים פ"א מ"ב. ב'תורות כהנים' פרשת נגעים פ"ד ה"ג, אנו שונים: "יכול (אפשר לחשוב) השאת תטמא חלקה (כלי תערוכת אדמומית) והבחרת תטמא בפתוך (בתערוכת כזו, שהרי "אדמדמת" נכתבה בתורה אצל בהרת בלבד), מנין ליתן את האמור בבהרת בשאת, ואת האמור בשאת בבהרת? תלמוד-לומר צרעת היא". ופירש רבינו במשנה (שם) מפני שגם בבהרת בשאת כתוב "צרעת היא" למדים זו מזו. (זוהי אחת המידות שהתורה נדרשת בהן ונקראת "גזירה שוה", היינו שבשני מקומות נמצאת אותה המילה, ולומדים מזה ששני הענינים דינם שווה). (33) מעורב בלשון ארמית. בתרגום יונתן בן עוזיאל (איוב כה, ב): "פתיכין אשא ומיא", פירוש: מעורבים אש ומים ('תוספות יום-טוב' במשנתנו). (34) סתם כוס מחזיקה רביעית הלוג ('מראה כהן' ס"ד). (35) שבועות ו, א. (36) רבינו מפרש, שבהרת הלבנה ביותר אין אדמומית ניכרת בה אלא-אם-כן תתערב כמות גדולה של אודם, ובמראות הכהים ניכרת אדמומית כשתערבה כמות יותר קטנה, וכל מה שהלבנונית מחלישה והולכת, מצטמצמת כמות החומר האדום הדרושה, כדי שתהיה ניכרת (הראב"ד מהפך את הסדר, וראה 'כסף משנה').

- ה. כָּל הַמִּרְאֹת הָאֵלּוּ, בֵּין הַלֵּבָן בֵּין הַפֶּתוּךְ³⁷,
- מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה וְכִמְרָאָה אֶחָד הֵן חֲשׂוּבִין. וּבֵין
- שְׁהֵיָה הַנִּגְעַ פֶּלֹּ לִבָּן אוֹ מִקְצֵתוֹ לִבָּן וּמִקְצֵתוֹ
- אֲדָמָדָם - הַכֹּל כְּמִרְאֵה אֶחָד הוּא, בֵּין לְהִקָּל בֵּין
- לְהַחְמִיר.

(37) למעלה בה"ג השמיענו רבינו שארבעה המראות החלקים (כלי תערוכת אדמומית) מצטרפים, וכאן מוסיף

הקלה למצורע, בין אם הוא מחמיר עליו. כיצד? נקדים עיקרי דיני נגעי עור בשור: א. אדם שלקה בנגע מביאים אותו אל הכהן. ב. אם מצא הכהן נגע גדול כגריס (שיעורו יתבאר לקמן ה"ז) ויש בו שתי שערות שהלבינו או מחיה (בשר חי) כעדשה, הוא מודיע שהמנוגע הוא מצורע מוחלט. ג. אם אין בנגע אחד משני הסימנים האלה, הכהן מסגירו לשבעה ימים (פרטי ההסגר יבוארו לקמן). ד. אם לא פשה (= התרחב) הנגע אחרי שבעת הימים וגם לא נולדו בו סימני הטומאה שאמרנו למעלה, מסגירו הכהן שנית לשבוע. ה. אם אחרי הסגר שני לא נולדו בו אחד משלושת סימני הטומאה - שתי שערות לבנות, מחיה, פשיון - מטהרו הכהן. ולעולם אין הסגר שלישי בנגעי אדם (ראה סוף הפרק כאן). וראה רש"י בפירושו על התורה ויקרא יג, ו. וברבינו אליהו מזרחי (שם). ו. אם פשה הנגע אחרי הסגר ראשון או הסגר שני - הוא מצורע מוחלט. ז. אם אחרי ההסגר או אחרי שהוחלט התרחבה הצרעת ופרחה בכל גופו - טהור. ח. אם פרחה הצרעת בכל הגוף בתחילה, דינה ככל נגע ומסגירים את המנוגע. ועכשיו נפרש. (21) כאן הצירוף הוא לחומרא בלבד, כגון שהיה במנוגע כחצי גריס מראה בהרת וכחצי גריס מראה שאת, מצטרפים לשיעור גריס ומסגירים אותו כשאין בנגע סימני טומאה או מחליטים אותו כשיש בו סימן טומאה (ראה דין ב). (22) של הסגר ראשון או הסגר שני. ויש בשניהם להקל ולהחמיר. כיצד? היתה בו בהרת כגריס ונסגר, ואחרי שבעת הימים ירדה הלבנונית ונמצא מראה שאת, אין אנו אומרים שזה נגע חדש וטעון הסגר ראשון, אלא דנים שני המראות כנגע אחד ומסגירים אותו שנית, ואינו טעון הסגר שלישי (ראה דין ה). ולהחמיר כיצד? היתה בו בהרת כגריס, ואחרי ההסגר הוכחה הלבנונית של מחצית הנגע והפך למראה שאת, אין אנו דנים את שני החצאים כשני נגעים שונים פחותים מכגריס אלא מצטרפים ודנים אותם כנגע אחד. וכן בסוף הסגר שני הצירוף הוא לפעמים להקל ולפעמים להחמיר. להקל כיצד? היתה בו בהרת כשני גריסים, ואחרי הסגר שני, מצאו במקום הנגע גריס או יותר שאת, והשאר כמה שהיה, אין אנו אומרים נגע חדש - שאת - הוא זה וטעון הסגר, אלא מצטרפים ונגע אחד הוא שלא פשה בהסגר שני - וטהור (ראה דין ה). ולהחמיר: ניתוספה אפילו פחות מכגריס שאת, הרי זה פשיון ומחליטים את המנוגע (ראה דין ו). (23) פירוש, שטיהורו ופטורו מדיני נגעים, היינו, כשלא נמצאו סימני טומאה - שיער לבן, פשיון, מחיה - אחרי הסגר שני. ואם אחרי שפטורו פשתה הצרעת, הוא מצורע מוחלט ואפילו אם הפשיון היה ממראה אחד - מצטרף הוא לנגע הראשון. (24) אם אחר החליטה פרח נגע ממראה אחר בכל הגוף, אנו דנים שני המראות כנגע אחד ומטהרים אותו (ראה דין ז). כל הדינים שלמעלה, נשנו בקיצור במסכת נגעים פ"א מ"ג. (25) כסיד ההיכל או כקרום ביצה, ואפילו אין בנגע שיעור גריס אלא אם נצרף כל ארבעת המראות - מצטרפים. (26) שם מ"א. (27) ויותר רצוי היה לומר: מקרום ביצה ולמעלה - טמא. (28) שלימדו הכהנים להכיר ולראות הנגעים. (29) שבועות ו, א. (30) אין בזה סתירה לדברי רבינו לקמן (פ"ט ה"ב): "ואפילו היה הכהן קטן או שוטה, החכם אומר לו והוא

ט. כל מקום שנאמר בַּהֲרַת⁵⁰ - הוא הדין לְשַׁאֵר
 אַרְבַּע מְרֵאוֹת⁵¹ שֶׁל לֶבֶן אוֹ שֶׁל פְּתוּךְ. וְהוּא שְׂהִיָּה
 הַנֶּגַע בְּגָרִים אוֹ יָתֵר, וְיִהְיֶה עִמָּךְ מַעוֹר הַבֶּשֶׂר. וְזֶה
 הוּא שְׂאֵנוּ קוֹרִין אוֹתוֹ בַּהֲרַת סֶתֶם⁵². בַּהֲרַת שְׂהִיָּה
 עֲזָה כְּשֶׁלֶג נִרְאִית בְּאֵדָם שְׂהוּא לֶבֶן בַּהֲרַת⁵³, וּבַהֲרַת
 שְׂהִיָּה כֶּהָה נִרְאִית כְּבוֹשִׁי⁵⁴ עֲזָה. לְפִיכָךְ אֵין מְשַׁעֲרִין
 הַכֹּל אֶלָּא בְּבִינוּנֵי⁵⁵, שְׂאֵינוּ לֹא לֶבֶן וְלֹא שְׂחֹר.

(50) פירוש, שנאמר איזה דין שהוא בבהרת. (51) בפירושו
 על המשנה (שם) כותב רבינו, שלמדו מ'גזירה שוה', נאמר
 בבהרת "צרעת", ונאמר בנגעים אחרים "צרעת", ליתן בכל
 הנגעים את האמור בבהרת. (52) לפי הענין מסתיימת כאן
 ה"ט, ומכאן ואילך ענין בפני עצמו. (53) לפעמים אפילו
 למטה מקרום ביצה. (54) שעורו שחור. (55) לפי מראה
 עורו של אדם בינוני, לא בהיר ביותר ולא כהה ביותר.
 כחכמים, במס' נגעים פ"ב מ"א.

י. שְׂלֶשֶׁה סִימָנֵי טִמְאָה הֵן בְּצִרְעַת עוֹר הַבֶּשֶׂר⁵⁶:
 שְׁעָר לֶבֶן, וְהַמְחִיָּה⁵⁷, וְהַפְּשִׁיזוֹן⁵⁸. וְשְׂלֶשֶׁת מְפָרְשִׁין
 בַּתּוֹרָה. בִּיצַד? מִי שֶׁנּוֹלָדָה בּוֹ בַּהֲרַת וּכְהָ שְׁעָר לֶבֶן
 אוֹ מַחֲזִית בֶּשֶׂר חִי, כְּשִׁירְאָהּ הַכֶּהֶן - יִחְלִיטוּ וַיֹּאמֶר
 טִמְאָה. לֹא הִיָּה כֶּהָה שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא מַחֲזִיָּה - יִסְגֵּר⁵⁹
 שְׂבִיעַת יָמִים. וּבְשָׁבִיעֵי רֹאֵהוּ: אִם נוֹלַד בַּבַּהֲרַת שְׁעָר
 לֶבֶן אוֹ מַחֲזִיָּה, אוֹ שְׂפִשְׁתָּהּ וְהוֹסִיפָה - הָרִי זֶה מַחֲלָט;
 לֹא נוֹלַד כֶּהָה לֹא מַחֲזִיָּה וְלֹא שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא פְּשִׁתָּה
 בְּעוֹר - יִסְגֵּר שְׂבִיעַת שָׁנִי. אִם נוֹלַד כֶּהָה אֶחָד מִשְׁלֶשֶׁת
 - מַחֲלִיטוֹ, וְאִם לֹאוֹ - הָרִי זֶה טָהוֹר וַיִּפְטְרוּ; שְׂאֵין
 בְּנִגְעֵי עוֹר הַבֶּשֶׂר הַסֵּגֶר יָתֵר עַל שְׁנֵי שְׂבִיעוֹת⁶⁰. וְאִם
 לֹא־חֲסַר שְׂפִטְרוֹ וְטָהַר פְּשָׁה הַנֶּגַע אוֹ נוֹלַד בּוֹ שְׁעָר לֶבֶן
 אוֹ מַחֲזִיָּה - הָרִי זֶה מַחֲלָט טִמְאָה⁶¹.

(56) ראה למעלה הערה לו. (57) בשר בריא באמצע הנגע.
 (58) התרחבות הנגע. פרטי דיניהם מבוארים בפרקים הבאים.
 (59) ב'משנה למלך' לקמן פ"ד ה"ה כתב שאין סוגרים אותו
 ממש בבית, אלא הכהן אומר לו: הנך מוסגר, אולם רש"י
 בפירושו על התורה אומר שהכהן מסגירו ממש, וכן כתב
 גם בנדרים נו. ב. והר"ן וה'תוספות' שם קיבלו דעתו.
 (60) ראה מה שכתבנו למעלה ה"ג (דין ה). (61) נגעים פ"ג
 מ"ג.

יא. בַּהֲרַת שְׂהִיָּה עֲזָה כְּשֶׁלֶג וְלֹא־חֲסַר הַסֵּגֶר נֶעֱשִׂית
 כְּקָרוֹם בִּיצָה, אוֹ שְׂהִיָּה בַּתְּחִלָּה כְּקָרוֹם בִּיצָה
 וְנֶעֱשִׂית כְּשֶׁלֶג - הָרִי הִיא כְּמוֹת שְׂהִיָּה⁶²; שְׂאֵין
 עֲזוֹת הַמְרָאָה סִימָן טִמְאָה, וְלֹא כְּהִיָּתוֹ סִימָן טָהֳרָה.
 אֶלָּא אִם נִתְמַעַט מֵאַרְבַּע מְרֵאוֹת וְנֶעֱשִׂית כֶּהָה
 מְקָרוֹם בִּיצָה, שְׂהִיָּה נֶעֱשִׂית כֶּהָה⁶³, וְלִפְיָכָךְ טָהוֹר.
 אִם כֵּן, מֵהוּ זֶה שְׂנֵאָמַר בַּתּוֹרָה: וְהָיָה כֶּהָה הַנֶּגַע
 וְלֹא פְּשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהַר הַכֶּהֶן? ⁶⁴ שְׂאֵם כֶּהָה
 מֵאַרְבַּע מְרֵאוֹת⁶⁵ - טָהוֹר. וְכֵן אִם לֹא כֶּהָה וְלֹא פְּשָׁה
 וְלֹא נוֹלַד בּוֹ לֹא שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא מַחֲזִיָּה - הָרִי זֶה
 טָהוֹר⁶⁶.

ואומר שגם הפתוכים מצטרפים, מפני שדין צירוף מראות
 נגעים נשנה (בנגעים פ"א מ"ג) אחרי דיני הפתוכים, ומשמע
 שכל האמור למעלה כלול בדין צירוף.

ו. כָּל מְרָאָה צִרְעַת עוֹר הַבֶּשֶׂר³⁸ אֵינָה קְרוּיָה נֶגַע³⁹
 וְלֹא מִטְמָאָה עַד שְׂהִיָּה מְרָאָה הַנֶּגַע עִמָּךְ מַעוֹר
 הַבֶּשֶׂר⁴⁰. לֹא עִמָּךְ בְּמִשְׁשִׁיתוֹ⁴¹, אֶלָּא בְּמִרְאִית הָעֵין,
 כְּמִרְאָה הַחֲמָה הַנִּרְאִית לְעֵין עִמָּךְ מִן הַצֵּל. אֲבָל
 אִם הָיָה מְרָאָה הַלֶּבֶן אוֹ הַפְּתוּךְ בְּשִׁיָּה עִם שְׂאֵר
 הָעוֹר אוֹ גְבוּהָ מִן הָעוֹר - אֵינוּ נֶגַע, אֶלָּא כְּמוֹ צִמָּח
 מִן הַצִּמְחִים הָעוֹלִים בְּגוֹף.

(38) כל הנגעים שבגוף האדם, חוץ מנגעי הראש והזקן,
 נקראים צרעת עור הבשר. ודיני נגעי ראש וזקן יתבאר
 לקמן בפ"ח. (39) בין המראות הלבנים ובין הפתוכים.
 (40) שבועות ו, ב. כתוב בתורה (ויקרא יג, ג): "ומראה הנגע
 עמוק מעור בשרו". ומה שאמרו בגמרא (שם): "אין שאת
 אלא גבוה" פירושו, שגבוהה ממראה הבהרת מפני שהיא
 כהה ממנה, אבל עמוקה ממראה העור (כסף-משנה).
 (41) שיהיה העור הבריא גבוה ממש ממקום הנגע, ומורגש
 במשמוש היד. "ומראה הנגע עמוק, אין ממשו עמוק"
 (תורת כהנים' פרשת נגעים פ"ב ה"ה). התכוון לומר,
 שאפילו אין הנגע עמוק ממש מבשר העור אלא מראהו -
 נקרא צרעת, אבל גם כשהוא עמוק ממש דין צרעת עליו אם
 מראהו עמוק ('קריית ספר').

ז. שְׁעוֹר כָּל נִגְעֵי צִרְעַת, בֵּין צִרְעַת אָדָם בֵּין צִרְעַת
 בְּגָדִים - כְּגָרִים⁴² הַקְּלִיָּה⁴³ שְׂהוּא מְרַבֵּעַ⁴⁴. וְהוּא
 מְקוֹם מְרַבֵּעַ מַעוֹר הַבֶּשֶׂר כְּדִי צְמִיחַת שְׂלִשִׁים
 וַיִּשְׁשִׁי⁴⁵ שְׂעוֹרוֹת, שֵׁשׁ שְׂעוֹרוֹת אַרְךָ וַיִּשֶׁשׁ שְׂעוֹרוֹת רַחֵב.
 וְכָל הַפְּחוֹת מִזֶּה⁴⁶ אֵינוּ נֶגַע צִרְעַת⁴⁷.

(42) נגעים פ"ו מ"א. (43) מין פול שהוא יותר גדול מפול
 רגיל, ונקרא כך על שם המקום שהוא גדל שם.
 (44) פירוש, הפול עצמו הוא מרובע. כך מפרש רבינו במס'
 מעשרות פ"ה מ"ח: "ומן הפולים מין אחד שהגרגרים שלו
 גדולים (גדילים?) מרובעים מיוחדים למקום, והוא הידוע
 כגרים הקליק". (וראה רא"ש כאן שפירש, שהגרים הוא
 עגול אלא שמוסיפים עליו את ארבע הקרנות ומשלימים
 לריבוע). (45) כלומר, לא כעוביין של שלושים ושש
 שערות, אלא כשטח המקום שגדלות בו בממוצע (ש"ך יו"ד
 ס" קצ ס"ק יח). (46) ממש שערות באורך וכן ברוחב,
 ואע"פ שיש בו כדי לרבעו ויצטרף למקום 36 שערות.
 (47) ראה בהלכה הבאה.

ח. נֶגַע שְׂהִיָּה רַחֵב כְּדִי צְמִיחַת חֲמֵשׁ שְׂעוֹרוֹת, אֲפִלוּ
 הָיָה אָרְפוֹ אִמָּה - הָרִי זֶה טָהוֹר, וְאֵינוּ נֶגַע צִרְעַת
 עַד שְׂהִיָּה בּוֹ רְבִיעַ כְּגָרִים⁴⁸. וְכָל הַשְּׂעוֹרִין הַלֵּכָה
 לְמִשְׁהָ מְסִינֵי⁴⁹.

(48) באורך כגרים וברוחב כגרים. בפירושו על המשנה (שם)
 מבאר רבינו, שאין תבנית הנגע צריכה להיות מרובעת ממש,
 אלא שתתפוס מקום שאפשר להכניס בו גרים מרובע ולא
 יחרוג מגבולות הנגע. (49) עירובין ד, א.

מהכתוב (שם) "ושער בנגע הפך לבן". משמע חלק השיער שנוגע בנגע הלבין.

ב. שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת לִבְנוֹת שֶׁהֵן בְּתוֹךְ הַנֶּגַע, אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ שְׁעָרִי שְׁחֹר בִּינִיהֶן וְהֵן מְפֹזְרוֹת אַחַת בָּאֵן וְאַחַת בָּאֵן - הָרִי אֵלָיו סִימָן טְמָאָה⁷. אֲפִלּוּ הִיָּה הַנֶּגַע כְּגָרִיס מְצֻמָּצֵם - אֵין מְקוֹם שְׁעָרֵי הַשְּׁחֹר מִמֶּעֶט⁸. וּבֵין שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת שֶׁהֵן בְּתוֹךְ הַבְּהֵרֶת וְהִיא מְקַפֶּתֶן וּבֵין שְׁתֵּי כְּסוּפָה - הָרִי זֶה טְמָאָה⁹. אֲבָל אִם הָיָה בְּצִדָּה מִבְּחוּץ - הָרִי זֶה טְהוֹר¹⁰, עַד שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹר צְוּמָחוֹת בּוֹ שְׁתֵּי הַשְּׁעָרוֹת הַלִּבְנוֹת לָבֵן. הָיָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּתוֹךְ הַנֶּגַע¹¹ וְשׁוֹכְכוֹת חוּצָה לֹא¹² - טְמָאָה¹³; הָיָה חוּצָה לוֹ וְשׁוֹכְכוֹת בְּתוֹכוֹ - אֵין סִימָן טְמָאָה¹⁴.

7) ששיער לבן מטמא וכו' במכנס ובמפוזר. וכשהן מפוזרות יש ביניהן שערות מצבע הטבעי. 8) אם היה נגע כגריס מצומצם ובו שיער שחור אין אנו אומרים שמקום השיער השחור ממעט את גודל הנגע ואין בו שיעור כגריס, ולמדנו למעלה בפרק א הלכה ז שפחות מכגריס אינו מטמא (שם משנה ד). ומובן מאליו ששיער לבן - שהוא סימן טומאה וודאי אינו ממעט. 9) שם משנה ג אמרו: "מטמא וכו' במבוצר ושלא במבוצר", פירוש בין שהשערות מוקפות נגע כעיר בצורה מוקפת חומה ובין כשאין הנגע מקיף אותן אלא עומדות על גבולו ממש. 10) שם משנה א: שער לבן מטמא בתוך הנגע בלבד. 11) פירוש, צמחו בתוך הנגע. 12) נכפפו לצד העור הבריא ושוככות עליו. 13) תורת כהנים פרשת נגעים פרשתא ב הלכה ב: "ושער בנגע, להביא את מה שבתוכו (פירוש שצמח בתוך הנגע) ואפילו שוכב חוצה לו". 14) שם: "פרט שחוצה לו ושוכב בתוכו".

ג. לָבֵן¹⁵ הַשְּׁעָרוֹת מִטְּמֵא בְּכָל מְרָאָה, בֵּין שֶׁהָיָה לִבְנוֹת פְּשִׁלָּג בֵּין שֶׁהָיָה לִבְנוֹת לָבֵן דִּהָה בְּיוֹתֵר¹⁶, הוֹאִיל וּמְרָאֵהָ לָבֵן - טְמָא.

15) נגעים פרק ד משנה א: "ששיער לבן ... ומטמא בכל מראה לובן". 16) אפילו למטה מקרום ביצה, "ומראה הנגע עמוק - אין שער לבן עמוק" (תורת כהנים פרשת נגעים פרק ב, ה).

ד. אֵין שְׁעָרֵי לָבֵן סִימָן טְמָאָה עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּגוֹף הַבְּהֵרֶת¹⁷. מִיָּצֵד? בְּהֵרֶת וּבְתוֹכָהּ שֶׁחִין אוֹ מְכוֹה אוֹ בֶּהֱק אוֹ מַחֲתֵת הַשְּׁחִין אוֹ מַחֲתֵת הַמְּכוֹה, וּשְׁתֵּי שְׁעָרוֹת לִבְנוֹת בְּתוֹךְ הַשְּׁחִין אוֹ הַמְּכוֹה אוֹ הַבֶּהֱק שֶׁבְּתוֹךְ הַנֶּגַע - אֵינֶן סִימָן טְמָאָה¹⁸, וְהָרִי זֶה כְּבִהֵרֶת שְׂאִין בָּהּ שְׁעָרֵי לָבֵן וְיִסְגִּיר. אֵף עַל פִּי שֶׁהַבְּהֵרֶת מְקַפֶּת¹⁹ אֶת הַשְּׁחִין אוֹ אֶת הַמְּכוֹה אוֹ אֶת מַחֲתֵת אוֹ אֶת הַבֶּהֱק שֵׁשׁ בָּהֶן שְׁתֵּי הַשְּׁעָרוֹת. וְכֵן אִם הָיָה שֶׁחִין אוֹ מְכוֹה אוֹ מַחֲתֵת אוֹ בֶּהֱק מְקִיף אֶת שְׁתֵּי הַשְּׁעָרוֹת²⁰ - הָרִי אֵלָיו אֵינֶן סִימָן טְמָאָה²¹, וְהָרִי הַבְּהֵרֶת כְּבִהֵרֶת שְׂאִין בָּהּ שְׁעָרֵי לָבֵן וְיִסְגִּיר.

62) שם פ"ד מ"ז. דינה כאילו לא נשתנה כלל. 63) ראה למעלה ה"א. 64) ומשמע שכהיית הנגע הוא סימן טהרה, וכן אפשר ללמוד לכאורה מכאן שאם לא כהה - טמא. 65) למטה מקרום ביצה. 66) ומה שאמרה תורה "ולא פשה" הכוונה או לא פשה, כמו "ומכה אביו ואמו מות יומת" (שמות כא, טו). ורש"י בפירושו על התורה אומר, "כהה הנגע" טהור, אבל לא כהה אפילו לא פשה - טמא. (והרמב"ן שם מפרך דעת רש"י ופסק כדעת רבינו. ראה 'תוספות יום-טוב' שם פ"א מ"ג).

יום רביעי כ' אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שני

1) יבאר שיער לבן שהוא סימן טומאה, וכמה שערות יהיו ושיעורם, לובן השערות מטמא בכל מראה ובאי זה מקום יהיו, אם קדם שיער לבן את הבהרת, שיער פקודה אם הוא סימן טומאה, היתה בו בהרת כגריס ובה שתי שערות והוחלט והלך ממנה כחצי גריס וטהר.

א. שְׁעָרֵי לָבֵן שֶׁהוּא סִימָן טְמָאָה בְּצִרְעַת - אֵין פְּחוֹת מִשְׁתֵּי שְׁעָרוֹת². וְכִמְהָ יִהְיֶה אֲרָךְ? פְּדִי שֶׁיִּהְיֶה נְטִלוֹת בְּזוּג³. הִיתָה אַחַת אֲרָכָה וְאַחַת קְצֵרָה מְשֻׁעָר זֶה, אוֹ אַחַת שְׁחֹרָה וְאַחַת לִבְנָה, אוֹ אַחַת מִלְמָשָׁה וְנִחְלָקָה מִלְמַעְלָה וְנִרְאִית בְּשִׁתִּים, אוֹ שֶׁהָיָה עֲקָרָן מְשֻׁחִיר⁵ וְרֹאשֵׁן מְלִבִּין⁶ - הָרִי זֶה טְהוֹר. הָיָה עֲקָרָן מְלִבִּין וְרֹאשֵׁן מְשֻׁחִיר, אֵף עַל פִּי שֶׁהָלָבֵן כָּל שֶׁהוּא - טְמָא.

2) בתורת כהנים על הכתוב (ויקרא יג, ג): "ושער בנגע הפך לבן" דרשו: "ושער - מיעוט שיער שניים", פירוש "שערה" משמעותה - אחת, אבל "שיער" הוא שם כולל היינו שם המין וכולל כמה פרטים. 3) שאפשר יהיה לגוון במספרים. במשנה נדה נב, ב נחלקו תנאים בדבר שיעורן של השערות, ובגמרא שם אמר ר' עקיבא: "הלכה כדברי כולם להחמיר", ומפני שלדעת רבינו (בפירושו למשנה שם) שיעור זה הוא הקטן שבכולם קיבלו כאן להלכה. ולקמן בפרק ח הלכה ו בעניין שתי שערות שחורות שהן מצילות בנגעי ראש וזקן ומטהרות את המנוגע, מצריך רבינו השיעור הגדול היינו כדי לכופ ראשן לעיקרן גם כן להחמיר. [נראה שרבינו מפרש שמר עוקבא, באמרו: "הלכה כדברי כולם להחמיר" לא התכוון להגיד שמחמירים מפני הספק, אלא קבע הלכה וודאית, שלטמא ולפסול מספיק השיעור הקטן, אבל להציל מן הטומאה או מן הפסול צריך שיעור גדול, ולפיכך סתם רבינו כאן וכן לקמן בפרק ח הלכה ו וכתב סתם "טמא" ולא כתב "טמא מספק". והוכחה חותכת לפירושו זה ממה ששינונו בנגעים פרק ה משנה א: "ספק נגעים טהור", וכן פסק רבינו לקמן פרק ו הלכה ה, ולמה החמירו כאן? שמע מינה, שהלכה וודאית אמרו ולא חומרא מפני הספק]. 4) לאו דווקא שחורה, אלא כל צבע שהוא חוץ מלבן, ונקט שחורה, מפני שרוב בני האדם במקומם ובזמנם שערותיהם שחורות הן. 5) אפילו כל שהוא 6) בתורת כהנים פרשת נגעים פרשתא ב הלכה ב למדו זה

- 16 הנִּפְּקָה שְׁעָר לָבָן - שְׁהִפְּכָתוּ הִיא, לֹא שְׁהִפְּכָתוּ
17 חֲבֵרְתָּהּ³⁰.
- 28 אף על פי שהשערות נשארו, המנוגע טהור כיוון שהבהרת נתרפאה. (29) כאילו הבהרת הראשונה שהלכה לה הפקידה כאן את שערותיה הלבנות (רבינו בפירושו על המשנה). (30) והפירוש, שאינה מטמאה אלא אם נגע זה הפך את השיער ללבן אבל לא כשנגע אחר עשה זאת.
- ח. הִיָּתָה בּוֹ בִּהְרֵת פְּגָרִים וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת וְהִחְלֹט, וְהִלָּךְ מִמֶּנָּה פְּחָצֵי גְרִים וְטֹהַר³¹, וְנִשְׁאַרְוּ שְׁתֵּי הַשְּׁעָרוֹת פְּחָצֵי גְרִים הַנִּשְׁאַר, וְחִזְרוּ פְּחָצֵי גְרִים בְּמָקוֹם זֶה שֶׁהִלָּךְ וְהָרִי שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת לִבְנוֹת בִּבְהֵרֶת פְּגָרִים - אֵינָן סִימָן טְמֵאָה³², עַד שֶׁיִּהְיֶה שְׁתֵּי הַשְּׁעָרוֹת בִּבְהֵרֶת אַחַת.
- 31 מפני שלא נשאר בה כשיעור. (32) גם במקרה זה אין אנו אומרים שחצי הגרס שהלך הוא הוא שחור, אלא אנו רואים את הגרס החדש כצירוף של שתי בהרות ויוצא מזה שבהרת אחרת הפכה את השיעור.
- ט. בִּהְרֵת פְּחָצֵי גְרִים וְאֵין בָּהּ כָּלוּם, וְנִלְוָה בְּצִדָּה³³ בִּבְהֵרֶת פְּחָצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת - הָרִי זֶה לְהִסְגִּיר³⁴. בִּבְהֵרֶת פְּחָצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת, וְנִלְוָה לָהּ בִּבְהֵרֶת פְּחָצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת - הָרִי זֶה לְהִסְגִּיר³⁵. בִּבְהֵרֶת פְּחָצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, וְנִלְוָה לָהּ בִּבְהֵרֶת פְּחָצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁעָרָה אַחַת - הָרִי זֶה לְהִסְגִּיר³⁶. בִּבְהֵרֶת פְּחָצֵי גְרִים וְאֵין בָּהּ כָּלוּם, וְנִלְוָה לָהּ בִּבְהֵרֶת פְּחָצֵי גְרִים וּבָהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת - הָרִי זֶה לְהִחְלִיט, שֶׁהָרִי קִדְּמָה בִּבְהֵרֶת לְשְׁתֵּי הַשְּׁעָרוֹת הַלְּבָנוֹת³⁷. סֶפֶק שְׁעָר לָבָן קִדְּם סֶפֶק הַבְּהֵרֶת קִדְּמָה - הָרִי זֶה טְמֵא³⁸. וְיִרְאֶה לִי, שֶׁטְמֵאָתוֹ בְּסֶפֶק.
- ~ נקודות משיחות קודש ~
- "ספק שער לבן קדם, ספק בהרת קדמה הרי זה טמא.. כו".
- הרמב"ם פסק כדעת ה"מתיבתא דרקיעא", ובגמרא היא מחלוקת: "קאמיפלאגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קודמת לשער לבן טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת טהור. ספק, הקב"ה אומר טהור וכולוהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא. ואמרי מאן נוכח, נוכח רבה בר נחמני, דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות, שדרו שליחא בתרי' כו' אמר טהור טהור". והתמיהה ברורה, הייתכן שמתביבתא דרקיעא יחלקו על הקב"ה, והיאך יעלה על הדעת שרבה בר נחמני הוא שיכריע בפלוגתא שבין הקב"ה ומתיבתא דרקיעא.
- ויש לבאר בהקדים: כשאנו אומרים ש"הלכה כדברי המכריע" אין הפשט שהדעה השלישית היא כמו הראשונה או השניה, אלא שהיא כוללת את שתי הדעות ולכן הלכה כמותה. כך גם בעניינינו זה שאמר רבה בר נחמני טהור
- 17 נגעים פרק א, משנה ה. נקדים פירוש המונחים: א. שחין - מכה בעור שלא מחמת האש ונפשט העור; ב. מכווה - כמו שחין, אבל מכוויית אש; ג. מחיית השחין - התחיל להתרפאות ועלתה על השחין כעין קליפה דקה. בתורה: "צרבת השחין"; ד. מחיית המכווה - כמו מכות השחין; ה. בוהק, ראה למעלה פרק א הלכה א. (18) והמדובר כשהשחין או המכווה הם פחות מכגריס, שאם הם כגריס, מטמאים מחמת עצמם מבלי צירוף הבהרת כשיש בהם שיער לבן. (19) אין אנו רואים את השערות כאילו הן בתוך הבהרת, ומכל שכן אם הבהרת אינה מקיפה אותם מכל צדיהם, שזה כבהרת הסמוכה לשחין שהיא טהורה אפילו כשיש בה סימני טומאה, מפני שהבהרת אינה מטמאה אלא אם כן "כל שחוצה לנגע הוא בעור הבשר וראוי לפשויו" (לשון רבינו שם), ומקום השחין או המכווה אינו ראוי לכך, ואם פשה הנגע לתוכם אין זה סימן טומאה. (20) והם מחלקים את הבהרת לשני חלקים: בהרת פנימית שבה שתי שערות והיא מוקפת טבעת של שחין ובהרת חיצונית בצורת טבעת. (21) מפני שאין השערות שבבהרת הפנימית מועילה לבהרת החיצונית. והפנימית גם כן אינה מטמאה מפני שאין עור בשר ראוי לפשויו מקיף אותה. במשנה שם נמצא עוד דין אחד: "או שחילקן", פירוש, השחין נכנס בין שתי השערות והפריד ביניהן - טהור.
- ה. הִלְכוּ לָהֶן הַשְּׁחִין²² וְהַפֶּה וְהַמְכוּה שֶׁהִקִּיפוּ אֶת הַשְּׁעָרוֹת הַלְּבָנוֹת אוֹ נִסְמְכִין לָהֶן אוֹ חוֹלְקִין אוֹתָן, וְנִמְצְאוּ שְׁתֵּי הַשְּׁעָרוֹת בְּתוֹךְ הַבְּהֵרֶת²³ בְּגוֹפָה²⁴ בְּסוֹף הַשְּׁבוּעַ הָרִאשׁוֹן אוֹ בְּסוֹף הַשְּׁבוּעַ הַשֵּׁנִי - הָרִי זֶה מַחְלֹט; וְאִם לֹא הִלְכוּ לָהֶן - יִפְטָרְנוּ²⁵.
- 22 בסוף הסגר ראשון או שני וכן מסיים רבינו לקמן. 23 כגון שנרפא השחין לגמרי והתפשטה הבהרת למקומו וכן בבוהק המדובר כשהתפשטה שמה הבהרת. (24) בלי הפסק שחין או מכווה בינן ובין הבהרת. (25) יטהרנו, כדין כל בהרת שלא נולדו בה סימני טומאה אחרי ההסגר. והמדובר בסוף הסגר שני, אבל אם לא הלכו בסוף שבוע ראשון אין פוטרינ אותו אלא מסגירים אותו שנית.
- ו. אֵין שְׁעָר לָבָן²⁶ סִימָן טְמֵאָה עַד שֶׁתִּקְדִּים הַבְּהֵרֶת אֶת הַשְּׁעָר הַלָּבָן; שְׁנֵאָמֵר: וְהִיא הִפְּכָה שְׁעָר לָבָן - שֶׁתִּהְיֶה אוֹתוֹ²⁷ הַבְּהֵרֶת. אָבֵל אִם קִדְּם שְׁעָר לָבָן אֶת הַבְּהֵרֶת - הָרִי הִיא כִּבְהֵרֶת שְׁאֵין בָּהּ סִימָן טְמֵאָה וְיִסְגִּיר.
- 26 שם פרק ד משנה יא: "אם בהרת קדמה לשיער לבן - טמא, ואם שיער לבן קדם לבהרת - טהור". (27) כלומר, המלה "והיא" נמשכת אל הצרעת. והכוונה, שהצרעת הפכה את השיער השחור ללבן.
- ז. הִיָּתָה בּוֹ בִּהְרֵת וּבָהּ שְׁעָר לָבָן וְהִחְלֹט בּוֹ, וְאַחֵר כִּף הִלָּכָה הַבְּהֵרֶת וְהִנִּיחָה שְׁעָר לָבָן בְּמָקוֹמוֹ וְטֹהַר²⁸, וְאַחֵר כִּף חִזְרָה בִּבְהֵרֶת אַחֶרֶת בְּמָקוֹם הַבְּהֵרֶת הָרִאשׁוֹנָה וְהָרִי הַשְּׁעָר לָבָן בְּתוֹכָהּ - זֶהוּ הַנִּקְרָא שְׁעָר פְּקֻדָּה²⁹, וְאֵינוֹ סִימָן טְמֵאָה; שְׁנֵאָמֵר: וְהִיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

נחמני פעמיים, מכיון שמצד קוב"ה העולמות בטלים במציאות ואין בהם ישות, לכן "ספק" טהור. אבל לרבה בר נחמני שהמשיך מבחינת יחיד גם לשכל שבעולם הרי שלא רק מצד למעלה טהור אלא אף מצד למטה ובשכל שבעולם מובן שטהור.

(על פי לקו"ש חלק יב ע' 64)

(33) כלומר, סמוך לה ללא הפסק עור בריא ביניהם. (34) ואפילו אם גם בחצי גריס השני אין כלום גם כן מסגירים. בבא זו אין בה כל חידוש ונאמרה כהקדמה לבבות הבאות אחריה, וכולן נשנו בסדר "לא זו אף זו". פירוש, כל בבא יש בה יותר חידוש. (35) אף על פי שיש בה שתי שערות לבנות אין מחליטים אלא מסגירים, מפני שהשערה הראשונה נהפכה על ידי חצי הגריס הראשון ולא על ידי כל הנגע. שנינו בתורת כהנים פרשת נגעים פרשתא ג, הלכה ו: "והיא הפכה, שהפכה כולה את כולו ולא שהפכה כולה את מקצתו". (36) ולא להחליט, מפני שחצי הנגע הפך את שתי השערות ולא כולו. וברור, שמכל שכן אם אין שיערה בחצי השני הדין כך. (37) כשנהפכו ללבן הייתה כבר בהרת שלימה והפכה "כולה את כולו". (38) כתנא קמא שם בסוף הפרק. בבבא מציעא פא, א מסופר, ששאלה זו נידונה בשמים בישיבה של מעלה, הקדוש ברוך הוא אמר טהור וכל בני הישיבה אמרו טמא, ושאלו את רבה בר נחמני ואמר טהור. ומבאר הכסף משנה כאן, שנקבעה הלכה: "תורה לא בשמים היא", פירוש, הקדוש ברוך הוא מסר לחכמי ישראל את הסמכות הבלעדית להכריע הלכות, וההכרעה בישיבה של מעלה אינה קובעת.

פרק שלישי

(1) יבאר המחיה שהיא סימן טומאה כמה שיעורה ואם היתה מפורזת, אם המחיה מטמאה בכל מראה ואם צריך שתהיה בגופה של בהרת, ודין אם קדמה מחיה את הבהרת או בהרת למחיה, בהרת כגריס מצומצם ובאמצע כעדשה מצומצמת, איזה הם ראשי איברים שאינם מטמאים במחיה.

- א. אין המחיה² סימן טמאה עד שתהיה פְּעֻדָּשָׁה³
- מְרַבֶּצֶת⁴ או יתר על זה. וְכֵמָּה שְׁעוּרָה? פְּדֵי צְמִיחַת
- אַרְבַּע שְׁעוּרוֹת⁵, שְׁתֵּים אַרְבָּה וּשְׁתֵּים רִחֲבִי. וְהוּא
- שְׁתֵּיהֶן הַמְּחִיָּה בְּאִמְצַע הַבְּהֵרֶת, וְהַבְּהֵרֶת מְקַפֶּת
- אוֹתָהּ מִכָּל צֶדֶד⁷, וְהִיא יִתְּרָה עַל הַמְּחִיָּה רִחֲבִי שְׁתֵּי
- שְׁעוּרוֹת או יתר. אֲבָל אִם הִיְתָה הַמְּחִיָּה בְּצֶד הַבְּהֵרֶת
- אֵינָה סִימָן טְמָאָה. הִיְתָה מְפֻזֶּרֶת, כְּגוֹן שֶׁהִיא בְּשֹׁר
- חֵי פְתָרְדָּל בְּמָקוֹם זֶה וּבְשֹׁר חֵי פְתָרְדָּל בְּמָקוֹם אֲחֵר,
- אֵף עַל פִּי שֶׁהִפֵּל בְּאִמְצַע הַבְּהֵרֶת - אֵינֶן מְצֻטְרָפִין
- לְכַעֲדָשָׁה⁸, עַד שֶׁהִיְתָה בְּמָקוֹם אֶחָד בְּאִמְצַע הַבְּהֵרֶת
- כַּעֲדָשָׁה מְרַבֶּצֶת או יתר.

(2) בשר חי בתוך הבהרת הוא אחד משלושת סימני הטומאה, שהם: שערות לבנות, פשיון, מחיה. ומרומזים בנוטריקון של המלה "שפם" (שערות, פשיון, מחיה)

טהור הוא לא הסכמה ל"דעת" הקב"ה אלא שהיא דיעה נוספת הכוללת בתוכה את שתי הדעות.

קוב"ה ומתיבתא דרקיעא הם שתי דרגות באלוקות, קוב"ה הוא למעלה מהעולמות בחי' "סובב כל עלמין" ולכן נקרא בשם קודשא־ברוך־הוא לפי שהוא קדוש ומובדל מעולמות. והאור המאיר במתיבתא דרקיעא הוא מבחינת האור שבערך העולמות בבחינת ממלא כל עלמין. זהו "ספק, הקב"ה אומר טהור וכולו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא" כי ענין הטומאה בא מצד הישות ולכן טהרה בטבילה – אותיות ביטול. כל ישות אינה באה לעולם אלא מתוך האפשרות של הנבראים להרגשת מציאותם. האור ה"ממלא כל עלמין" שמאיר במתיבתא דרקיעא הוא אור שיש לו שייכות לעולמות, וממילא יש בו נתינת מקום למציאות וישות, ולכן במקום הספק אמרו טמא. אבל בקודשא־ברוך־הוא – "סובב כל עלמין" אין העולמות תופסים מקום ואין בו נתינת מקום לישות ומציאות. ולכן שם, ספק טהור.

אמנם ידוע שגם ל"סובב כל עלמין" יש איזושהי שייכות לעולמות, שהרי אנו אומרים "סובב כל עלמין" לשון המראה על שייכות לעולמות, כי אם היה לגמרי מובדל מהם לא היה שייך לומר עליו "סובב כל עלמין" כי אפילו אינו סובב להם. ומזה מובן שגם ביטול העולמות שמצד אור זה הגם שהוא "ביטול במציאות" אינו שולל לגמרי את מציאות העולמות, וישנה איזושהי מציאות הבטלה אליו. אבל למעלה מדרגה זו הוא עצמותו ומהותו שאינו בגדר עלמין כלל, וביטול העולמות מצד בחינה זו שולל לגמרי כל מציאות שלהם. לכן מבואר שלגבי עצמותו "לא שייך עליו מילת אחד" כי עניין "אחד" הוא שכולל הכל ז' רקיעים וארבע רוחות העולם (המרומזים במילה אחד) ולמעלה מזה הוא דרגת יחיד שאינו ביחס לעולמות כלל. ומעתה יובן מה שאמרו במתיבתא דרקיעא טמא אף שידעו שהקב"ה אומר טהור, כי מצד מדרגתם והבנת שכלם מורגשת מציאות העולם שהיא הגורמת ישות וטומאה. אבל מצד קודשא־ברוך־הוא שהוא "סובב כל עלמין", כל העולמות בביטול המציאות אליו ואין שייך שם ישות כנ"ל ולכן אמר טהור. גדולתו של רבה בר נחמני שהמשיך בעולם אור מבחינת "יחיד" – (יחיד בנגעים... כו") שאינו בגדר העולמות כלל, ולגבי בחינה זו אין העולמות תופסים מקום, לכן הכריעה סברתו של רבה בר נחמני את דעת המתיתבא דרקיעא כי המשיך בחינת יחיד גם בעולמות ובשכל שלהם. על־דרך הפס"ד של רב שכששאלוהו הטעם שתק כי לא היה שייך להסבר שכלי, אבל לא חזר בו מפסק זה.

בזה יובן מדוע הקב"ה אמר טהור פעם אחת, ורבה בר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ' אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת צא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 אַתְּ הַבִּהָרֶת בֵּין שְׁקֶדְמָה בְּהֶרֶת אֶת הַמַּחִיָּה, לְפִי
22 שְׁלֹא נֹאמַר בָּהּ 'וְהִיא הַפֶּכֶה' 19. זֶה שְׁנֹאמַר בְּתוֹרָה:
23 וְהִיא הַפֶּכֶה שְׁעָר לָבָן וּמַחִית בְּשָׂר חַי בְּשָׂאֵת - אֵינוֹ
24 צָרִיךְ לְשִׁנְיָהּ, לְשַׁעַר וּלְמַחִיָּה, אֲלֵא כֹל אֶחָד מֵהֶן
25 סִימָן טְמֵאָה; וְלֹא נֹאמַר שְׁעָר לָבָן עִם הַמַּחִיָּה אֲלֵא
26 לְתֵן שְׁעוֹר לְמַחִיָּה, שְׁתֵּהִיָּה כְּדִי לְקַבֵּל שְׁעָר לָבָן,
27 שְׁהוּא שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת.

18 שם פ"ד מ"ג: "שהמחיה מטמאה . . . הפוכה ושלֹא הפוכה", פירוש: בין שהבהרת הפכה למחיה ובין שהמחיה קדמה לבהרת. 19 ראה למעלה פ"ב ה"ו (ב'תורת כהנים' פרשת נגעים, אמרו לימוד אחר, וידועה דרכו של רבינו להביא את הלימוד שלדעתו הוא יותר פשוט, ואף-על-פי שבתלמוד או במדרשי הלכה נאמר לימוד אחר).

28 ה. בְּהֶרֶת כְּגֵרִים מְצֻמָּצִים 20 וּבְאֲמָצְעָה מַחִיָּה מְפַעֲדָשָׁה
29 מְצֻמָּצִמָּה - הִרִי זֶה מַחְלָט. נִתְמַעֲטָה הַבִּהָרֶת 21 או
30 שְׁנִתְמַעֲטָה הַמַּחִיָּה 22 - טְהוֹר 23. וְכֵן אִם רִבְתָּה
31 הַמַּחִיָּה שְׁבִתוֹךְ בְּהֶרֶת זֹו - טְהוֹר; שְׁאִין הַבִּהָרֶת
32 מְטַמְּאָה בְּמַחִיָּה עַד שְׁתֵּהִיָּה יִתְרָה עַל הַמַּחִיָּה רִחֵב
33 שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת מִכָּל צֶדֶד 24. הִיתָה הַמַּחִיָּה פְּחוּתָה
34 מִפְּעֻדָּשָׁה וְרִבְתָּה הַמַּחִיָּה עַד שְׁנַעֲשִׂית פְּעֻדָּשָׁה - הִרִי
35 זֶה מַחְלָט 25. נִתְמַעֲטָה הַמַּחִיָּה מִמָּה שְׁתֵּהִיָּה או
36 שְׁתֵּלְכָה לָהּ 26 - הִרִי זֹו כְּמוֹת שְׁתֵּהִיָּה 27, וְאִין כָּאן
37 סִימָן טְמֵאָה.

20 ביחד עם העדשה שבתוכה. 21 מבחוץ. 22 אחרי הסגר. 23 נתמעטה הבהרת - טהור, מפני שאין בה כגריס. ואם נתמעטה המחיה - טהור, מפני שאין בה כעדשה. ומשמיענו שאע"פ שפשתה הבהרת אינה מטמאה משום פשיון, מפני שאין פשיון מטמא אלא כשפשה חוץ לנגע (לקמן פ"ד ה"א) וכאן פשה לתוכו. 24 ומכיוון שכל הבהרת היא כגריס מצומצם, היינו שש שערות באורך וברוחב (למעלה פ"א ה"ז), והעדשה שבאמצעה תופסת יותר משתי שערות, לא נשאר מקום שתי שערות מכל צד. 25 שהרי נולד סימן טומאה. 26 פירוש, הבהרת נכנסה לתוך המחיה ומיעטה אותה או תפסה כל מקומה. 27 ומסגירים את המנוגע. ואינה מטמאה משום פשיון, מפני שאין פשיון מטמא אלא כשפשה מחוץ לנגע, כמו שביארנו למעלה. והמדובר כשנתמעטה אחר הסגר הראשון, אבל אחר הסגר שני - טהור. מחלוקת ר' מאיר ורבנן שם פ"ו מ"ג, ופסק כרבים. [בעדשה מצומצמת, גם ר' מאיר מודה שהוא טהור כשנתמעטה או הלכה, שהרי היה כאן סימן טומאה והלך לו. אבל מחיה פחותה מבעדשה אינה סימן טומאה, ודינה כעור בלתי מנוגע, ולפיכך אם פשה הנגע לתוכה - טמא. דעת ר' מאיר שפשיון מבפנים מטמא (תפארת ישראל שם)]. ראה פירוש רבינו למשנתנו, ועליו מסתמך ביאורנו כאן.

38 ו. בְּהֶרֶת 28 יִתְרָה מִכְּגֵרִים וּבָהּ מַחִיָּה יִתְרָה מִפְּעֻדָּשָׁה,
39 וְרָבוּ או שְׁנִתְמַעֲטוּ - טְמֵא; וּבְלִבָּד שְׁלֹא יִתְמַעֲט
40 בְּהֶרֶת מִכְּגֵרִים, וְלֹא תִתְמַעֲט הַמַּחִיָּה מִפְּעֻדָּשָׁה, וְלֹא

שנאמרה במצורע (ויקרא יג, מה "ועל שפם יעטה"). 3 נגעים פ"ד מ"ה. 4 העדשה היא עגולה, ומוסיפים עליה את הקרנות כדי לרבעה. תבניתה של המחיה אינה קובעת אלא גודלה, ואינה סימן טומאה אלא כשיש בה מקום להכניס בו עדשה שמילאו את קרנותיה ועשאוה רבוע, שאורכו ורחבו שווים. שם פ"א מ"ה. וראה רבינו בפירושו למשנה שם פ"ו, א. 5 משנה שם. 6 ב'תורת כהנים' פרשת נגעים פרשתא ג ה"ז, שנינו: מה שיער לבן מקום שתי שערות, אף מחיה מקום שתי שערות. 7 שם פ"א, מ"ה: "במצרצת". פירוש, כעיר מבצר המוקפת חומה מכל צדדיה, שנאמר בתורה (שם, ט "ומחית בשר חי בשאת"), וההיקף צריך להיות ברוחב של שתי שערות ('תורת כהנים' שם ה"ט). 8 נגעים פ"א מ"ה: "מכונסת ונתפזרה. . . הרי אלו להקל".

1 ב. הַמַּחִיָּה מְטַמְּאָה בְּכָל מְרָאָה 9, בֵּין שְׁתֵּהִיָּה מְרָאָה
2 הַמַּחִיָּה אָדָם או שְׁחוֹר או לָבָן. וְהוּא שְׁלֹא יִהְיֶה
3 הֵלָבָן מְאַרְבַּע הַמְּרָאוֹת שֶׁבְּאַרְבָּעֵי 10.

9 משנה שם פ"ד, ב. 10 למעלה בפ"א. ואם מראה שלה כלובן ארבעה המראות, אין זה בשר חי אלא נגע.

4 ג. אִין הַמַּחִיָּה 11 סִימָן טְמֵאָה עַד שְׁתֵּהִיָּה בְּגוֹפָה שֶׁל
5 בְּהֶרֶת. פִּיעֵד? בְּהֶרֶת שְׁתֵּהִיָּה 12 בְּאֲמָצְעָה 13 שְׁחִין או
6 מְכֹה או מַחִיָּה 14 או בִּהֶק, וְהַמַּחִיָּה בְּתוֹךְ הַשְּׁחִין או
7 בְּתוֹךְ הַמְּכֹה או בְּתוֹךְ מַחִיתָן או בְּתוֹךְ הַבִּהָק, אִף
8 עַל פִּי שְׁהַמַּחִיָּה בְּאֲמָצְעָה הַבִּהָרֶת - אֵינָה סִימָן
9 טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַשְּׁחִין או הַמְּכֹה או
10 בְּתוֹךְ הַבִּהָק או מַחִיתָן. וְכֵן אִם הִקִּיף הַשְּׁחִין או
11 מַחִיתוֹ וְהַמְּכֹה אֶת מַחִיתָהּ 15 וְהַבִּהָק אֶת הַמַּחִיָּה 16,
12 או שְׁנִסְמָךְ אֶחָד מֵהֶן לְמַחִיָּה מַצְדָּה, או שְׁחָלַק אֶחָד
13 מֵהֶן אֶת הַמַּחִיָּה וְנִכְנַס לְתוֹכָהּ - אֵינָה סִימָן טְמֵאָה,
14 וְהִרִי זֹו בְּבִהָרֶת שְׁאִין בָּהּ סִימָן וְיִסְגִּיר. הֵלְכוּ לָהֶן
15 הַשְּׁחִין או הַמְּכֹה או הַבִּהָק שְׁהִיו תַּחַת הַמַּחִיָּה או
16 שְׁהִיו בְּצֶדָה או שְׁהִיו מְקִיפִין אוֹתָהּ או שְׁהִיו נִכְנָסִין
17 לְתוֹכָהּ, וְנִמְצְאוּ הַמַּחִיָּה לְבִדָּה בְּתוֹךְ הַבִּהָרֶת בְּסוֹף
18 שְׁבוּעָה רְאשׁוֹן או בְּסוֹף שְׁבוּעָה שְׁנִי - הִרִי זֶה יַחְלִיט;
19 אִם לֹא הֵלְכוּ לָהֶן - יִפְטֹר 17.

11 נגעים פ"א מ"ה. 12 בדפוס רומי (ר"מ) ובכת"י תימן, הגירסא "שהיה" (והיא הגירסא הנכונה). 13 צ"ל: באמצעה (כת"י תימן), כלומר שבאמצע הבהרת היה שחין או מכווה. 14 מחית שחין או מחית מכווה. ראה למעלה פ"ב ה"ד. 15 טעות סופר, וצ"ל "אר" מחייתו . . . "אר" מחייתה. וכן הגירסא בכת"י תימן ובדפוס רומא (ר"מ). 16 אף-על-פי שהמחיה מטמאה בכל מראה, אינה זהה עם בוהק. שבוהק הוא לובן קשור במחלה - אלא שהוא למטה מקרום ביצה, אבל מחיה בשר בריא הוא ('תוספות יום טוב' נגעים פ"ו מ"ו). 17 כל הדינים שבהלכה זו, מתאימים להאמור למעלה בפ"ב ה"ד וה"ה, בדין שער לבן. ראה שם.

20 ד. הַמַּחִיָּה סִימָן טְמֵאָה לְעוֹלָם 18, בֵּין שְׁקֶדְמָה מַחִיָּה

1 תקרב המהיה לסוף הבהרת בפחות מפדי צמיחת
2 שתי שערות, כמו שבארנו²⁹.

(28 שם מ"ד. 29) בפרק זה.

3 ז. בהרת³⁰ כגריס ובשר חי בעדשה או יתר מקיפה
4 מבחוץ, ובהרת שניה מקפת את הבשר החי - הרי
5 הבהרת הפנימית להסגיר, שהרי אין בה סימן
6 טמאה³¹, ובהרת החיצונה להחליט³², שהרי המהיה
7 באמצעה נתמעט הבשר החי שביניהן³³ או שהלה
8 פלו, בין שהיה מתמעט וכלה מפנים בין שהיה
9 מתמעט מבחוץ - הרי שתייהן כבהרת אחת שאין בה
10 סימן טמאה³⁴.

(40) תוספתא נגעים פ"ב. ראה ה"ח והערות שם.

פרק רביעי

(1) יבאר כמה שיעור פשיון המטמא, ומאי זה מראה, ואם פשה לתוך הנגע, אי זה פשיון הוא סימן טומאה, ובהרת שנכנסה אחר הפטור ופשתה כמות שהיתה, בהרת כגריס ובה כעדשה ושיער לבן בתוך המחייה והחליטו, הטמא שהוחלט בתחילתו או בסוף שבוע ראשון או שני.

א. הפשיון מטמא בכל שהוא². והוא שהיה
2 הפשיון מאחת ממראות הנגעים³; אבל אם היה
3 הפשיון מראה בהק - אינו פשיון. ואין הפשיון
4 סימן טמאה עד שיפשה חוץ לנגע⁴; אבל אם פשה
5 לתוך הנגע - הרי הוא כמות שהיה. כיצד? בהרת
6 ובתוכה בשר חי פחות מפעדשה והסגירה, ובסוף
7 השבוע נתמעטה המהיה ממה שהיתה⁵ או שהלה
8 הבשר החי פלו - אין זה פשיון; שאין הבהרת
9 פושה לתוכה אלא חוצה לה.

(2) נגעים פ"ד מ"א. (3) שם. ואפילו הפשיון אינו ממראה הנגע הראשון. ב'תורת כהנים' פרשת נגעים פ"ב ה"ד, שנינו: "המראות שהאדם (הנגע העיקרי) מטמא - הפשיון מטמא". (4) ראה למעלה פ"ג ה"ה וה"ז. (5) והבהרת תפסה מקומה.

ב. אין הפשיון סימן טמאה עד שהיה אחר הסגר⁶; אבל אם בא בתחלה וראה הפה את הנגע שהוא פושה והולך - אינו מחליטו, אלא מסגירו עד סוף השבוע ויראה.

(6) נגעים פ"ג מ"ג: "ובפשיון (מטמא) בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני". וכן משמע שם בפ"ד מ"ב. ב'תורת כהנים' שם ה"ג למדו דין זה מהכתוב (ויקרא יג, ז): "אחרי הראותו אל הכהן".

ג. אין הבהרת פושה לתוך השחין ולא לתוך המקוה, ולא לתוך מחית השחין⁸ ולא לתוך מחית המקוה, ולא לראש ולא לזקן אף על פי שנקרחו והלה השער מהן; שנאמר: ואם פשה תפשה המספחת בעור⁹. אבל בהרת שפשתה לתוך הפה - הרי זה פשיון¹⁰.

(7) שם פ"ו מ"ח. (8) שם פ"א, מ"ה. וראה למעלה פ"ב ה"ד פירוש המונחים. (9) ולא בשחין ומכוה, ולא בראש ובזקן שהתורה קבעה להם דינים מיוחדים לענין נגעים (ראה לקמן פ"ח). (10) מפני שבוחק אינו נגע, ודינו ככל עור בשר. (ומה שאמרו ב'תורת כהנים' פרשת נגעים סוף

(30) שם מ"ה. (31) מפני שהמחיה אינה בבהרת אלא מחוצה לה. (32) כתנא-קמא שם, האומר שמחיה זו מבוצרת היא ע"י הבהרת החיצונה. (33) ונשאר פחות מכעדשה. (34) והפשיון אינו סימן טומאה, מפני שפשה לתוך המחיה. פסק כר' עקיבא, ואף-על-פי שהמחיה אינה סימן טומאה לפנימית, אין הפשיון שלה לתוך המחיה נקרא פשיון מבחוץ (ראה ה"ה). ואין הבדל בין אם היתה המחיה כעדשה מצומצמת, ובין אם היתה גדולה יותר, ולא כר' שמעון שם במ"ו.

ח. בהרת שהיתה בראש איבר³⁵ מן האיברים, והמהיה באמצע הבהרת בראש האיבר - אינה סימן טמאה. מפני שהמהיה חולקת את הנגע, ונמצא מקצתו שופע ויורד מקצתו ומקצתו שופע ויורד מקצתו, ונאמר בנגעים: וראהו הפה - שהיה רואה הנגע פלו פאחת. ואלו הן ראשי איברים שאינם מטמאין במהיה: ראשי אצבעות ידים ורגלים, וראשי אוננים, וראש החטם³⁶, וראש העטרה³⁷, וראשי דדין של אשה. אבל ראשי דדין של איש והיבלת והדלדולין³⁸ מטמאין במהיה³⁹.

(35) שם מ"ו. נאמרו פירושים רבים על משנה זו. והכסף-משנה כאן מפרש לדעת רבינו, שיש הבדל בין בהרת בלי מחיה ובין בהרת שיש בה מחיה, והמדובר בהלכה זו כשיש בראש האבר מקום כגריס, ואף-על-פי-כן אינה נראית כאחת אם יש באמצעה מחיה, אבל אם אין בה מחיה היא נראית כאחת. ולפיכך כתב רבינו בה"ט: "שהיה מקומן יושב כגריס מטמאים בנגעים" פירוש, אם אין מחיה חולקת אותם. [ואולם אין פירוש זה מתיישב לפי דברי התוספתא נגעים פ"ה, עיי"ש וצריך-עיון. ראה השגת הראב"ד כאן, ופירוש הרא"ש על המשנה]. (36) האף. (37) ראש אבר הזכרות. (38) גידול חולני על העור (רבינו בפירושו על המשנה). (39) שם במשנה, אומר ר' אליעזר, שגם יבלות ודלדולים אינם מטמאים, ומשמע שתנא-קמא חולק עליו. ופסק רבינו - כדרכו בכל מקום - כתנא-קמא. ולא נתבאר טעם ההבדל בין אלה ובין ראשי איברים (ראה 'תוספות יום טוב' שם).

ט. וכל ראשי איברים⁴⁰ אלו שהיה מקומן יושב

הפטור תראה כתחילה". (30) אחרי ההסגר. (31) בתוך ימי ההסגר. (32) בסוף ההסגר. (33) אם הוא בסוף שבוע ראשון. (34) אם המקרה הוא בסוף שבוע שני. ומשמיענו רבינו שאין זה פשוט כלל, ודין הנגע כאילו לא נשתנה כלל. ומקור דין זה ב'תורת כהנים' פרשת נגעים פ"ב ה"ז: "שאם כנס ופשה, כאילו לא כנס. ואם פשה וכנס, כאילו לא פשה", שכל השינויים בתוך ימי ההסגר אינם לא מעלים ולא מורידים (ראה ראב"ד וספ"מ-משנה).

ו. בַּהֲרַת כְּגָרִיס³⁵ וּפְשֻׁתָּה כְּגָרִיס³⁶, וְנֹלֵד³⁷ בְּפֻשְׁיוֹן³⁸ מִחֵה אוֹ שְׁעָר לֶבֶן, וְהִלְכָה לָהּ הָאוֹם - תִּרְאֶה בַּתְּחִלָּה³⁹. הֵיטָה בּוֹ בַּהֲרַת כְּגָרִיס וְהַסְגִּירוֹ, בְּסוֹף הַשְּׁבוּעָה וְהָרִי הִיא כְּסֻלְעָה⁴⁰, סִפֵּק שֶׁהִיא הִיא סִפֵּק שֶׁהִיא אֲחֵרָת⁴¹ בָּאָה תַּחְתֶּיהָ - הָרִי זֶה טָמֵא⁴².

(35) שם מ"ו. מחלוקת רבי עקיבא וחכמים. (36) והוחלט. (37) אחרי שפשתה והוחלט, אבל אם בא הפשיון ביחד עם המחיה או עם שיער לבן, מודים חכמים שנשאר בטומאתו הראשונה ('תפארת ישראל'. ראה שם טעמו של דבר). (38) כאילו הוא נגע חדש, וצריך הכהן להתבונן בסימני הטומאה. כחכמים שם נגד דעת רבי עקיבא האומר שנשאר בטומאתו הראשונה מפני הפשיון (רבינו בפירושו על המשנה, שם). (נראה, שרבינו שם מתכוון לבאר מהו ההבדל שבין רבי עקיבא לחכמים, שהרי לדברי שניהם המנוגע טמא, ולפיכך הוא מפרש, שלדעת חכמים שזה נגע חדש צריך הכהן לבדוק את כל הפרטים המחייבים במחיה ובשיער לבן, אבל רבי עקיבא לשיטתו שהפשיון הוא חלק מהנגע הראשון ואין צורך בבדיקת כהן. ומכאן, שאם לא נולד סימן טומאה חדש והלכה האום, אף-על-פי שנשאר הפשיון כגריס - טהור לדעת חכמים. ור"ש שם כתב שההבדל הוא לענין קרבנות, לדעת רבי עקיבא מביא קרבן אחד, ולדעת חכמים - שנים. ובגליון השי"ס על ה'ירושלמי' מועד קטן פ"א ה"ה מעיר, שביירושלמי שם נשאלה שאלה זאת: "מה ביניהן?" ומתפלל למה לא הזכירו רבינו והר"ש וגם היספ"מ משנה' את ה'ירושלמי' הזה). (39) שם פ"ה מ"א. הסלע גדול מגריס. (40) ופשתה והיא טמאה. (41) וטעונה הסגר. (42) רבינו לא ביאר כאן אם ספק טמא או ודאי טמא. ומפירושו על המשנה כאן משמע שהוא ספק טמא כמו בספק אם בהרת קדמה לשיער לבן או להיפך בסוף פ"ב.

ז. בַּהֲרַת כְּגָרִיס⁴³ וְחוּט יוֹצֵא מִמֶּנָּה⁴⁴, אִם יֵשׁ בּוֹ רֹחַב שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת - זֹקְקָהּ⁴⁵ לְשְׁעָר לֶבֶן וּלְפֻשְׁיוֹן⁴⁶, אֲבָל לֹא לְמַחֲיָה⁴⁷; שְׁאִין הַמַּחֲיָה סִימָן טָמֵא עַד שֶׁמִּקִּיף אוֹתָהּ הַבְּהֵרָת וְיִהְיֶה בֵּין סוֹף הַמַּחֲיָה וְסוֹף הַבְּהֵרָת רֹחַב צְמִיחַת שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. הֵיוּ שְׁתֵּי בְּהֵרוֹת וְחוּט יוֹצֵא מִזֹּו: אִם יֵשׁ בּוֹ רֹחַב שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת - מְצַרְפֵּן, וְאִם לֹא - אֵינוֹ מְצַרְפֵּן⁴⁸ הַסְגִּירוֹ שְׁבוּעָה אַחֵר שְׁבוּעָה, וְלֹא נֹלֵד לוֹ סִימָן טָמֵא וּפְטוֹרוֹ, וְלֹא אַחֵר הַפְּטוֹר פְּשָׁה הַנֶּגַע כָּל שְׁהוּא, הָרִי זֶה מְחֻלָּט.

(43) שם מ"ה. (44) פס מנוגע צר. (45) פירוש, דין החוט

פ"ב "פרט שפשה לבוהק" הכוונה שהפשיון הוא מראה בוהק. ראה שם).

ד. הַשְּׁחִין¹¹ וְהַמְכָּה וְהַבֶּהֱק וּמַחֲיַת הַשְּׁחִין וּמַחֲיַת הַמְכָּה שֶׁהֵן חוֹלְקִין בֵּין הָאוֹם לְפֻשְׁיוֹן¹² - אֵינוֹ סִימָן טָמֵא. הַסְגִּירוֹ¹³ וְהִלְכּוּ לָהֶן עַד שֶׁנִּמְצָא¹⁴ הַפֻּשְׁיוֹן סָמוּךְ לָאוֹם - הָרִי זֶה מְחֻלָּט.

(11) משנה, שם. (12) אחרי שבוע ההסגר, פשה הנגע והפשיון אינו נוגע בבהרת, ואחד מאלה מבדיל בינו לבניה. (13) הסגר שני. (14) אחרי שבעת ימי ההסגר.

ה. בַּהֲרַת כְּגָרִיס¹⁵ וּפְשֻׁתָּה¹⁶ כְּחֻצֵי גָרִיס וְעוֹד¹⁷, וְהִלְךְ מִן הָאוֹם¹⁸ כְּחֻצֵי גָרִיס¹⁹, אִף עַל פִּי שֶׁהַנּוֹתָר מִן הָאוֹם עִם הַפֻּשְׁיוֹן יֵתֵר מִכְּגָרִיס - [הָרִי] זֶה טָהוֹר²⁰. הֵיטָה כְּגָרִיס וּפְשֻׁתָּה כְּגָרִיס וְעוֹד²¹, וְהִלְכָה לָהּ הָאוֹם²² - תִּרְאֶה בַּתְּחִלָּה²³ וְכִסְיָר שְׁבוּעָה אַחֵר שְׁבוּעָה²⁴. הֵיטָה בּוֹ בַּהֲרַת וְהַסְגִּירוֹ, וְהִלְכָה הַבְּהֵרָת²⁵ בְּסוֹף יְמֵי הַסְגִּירוֹ²⁶, וְחִזְרָה בַּהֲרַת בְּמִקְוָה²⁷ כְּמוֹת שֶׁהֵיטָה²⁸ - הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהֵיטָה²⁹. נִתְמַעֵטָה [בַּתּוֹף יְמֵי הַסְגִּירוֹ] וּפְשֻׁתָּה וְחִזְרָה כְּמוֹת שֶׁהֵיטָה³⁰, אוֹ שֶׁפְּשֻׁתָּה³¹ וְנִתְמַעֵט הַפֻּשְׁיוֹן וְחִזְרָה³² כְּמוֹת שֶׁהֵיטָה - הָרִי זֶה יִסְגִּירוֹ³³ אוֹ יִפְטוֹר³⁴.

(15) שם פ"ד מ"ט. (16) אחרי ההסגר. (17) משהו יותר מחצי גריס. (18) מצדו השני נתמעט הנגע. (19) והתוצאה היא פשיון כשיעור ה"עוד". (20) כחכמים, שם. ונימוקם: הנגע הראשון נתמעט ולא נשאר בו כשיעור, והרי כולו כאילו אינו, ולפיכך אין הפשיון מצטרף עם הנותר להשלים את שיעורו, והחדש לבדו אינו כגריס. (רבינו דילג על הדין שבמשנה ח "שפשתה כחצי גריס", מפני שפסק כחכמים שמטהרים בכחצי גריס ועוד, ומכל-שכן בכחצי גריס מצומצם. והמשנה באה להשמיענו דעתו של רבי עקיבא שמחלק בין שני המקרים. ראה שם מ"ח ומ"ט, וראה כספ"מ-משנה לקמן ה"ה, ד"ה באור). (21) והוא-הדין אם פשתה כגריס מצומצם, ורבינו נקט לשון המשנה (שם) שרבי עקיבא חולק ומטמא בכגריס ועוד, אבל בכגריס מודה לחכמים. (22) ונשאר כל הפשיון שיש בו כגריס ועוד, היינו יותר מהאום. (23) צ"ל: כתחילה. כחכמים שם, בהתאם למה שביארנו למעלה בפשיון של כחצי גריס, שהפשיון נידון כנגע חדש. (24) פירוש, שני הסגרים חדים אם לא פשתה הבהרת אחרי ההסגר הראשון (שהוא למעשה הסגר שני), ויוצא מזה אפשרות של שלושה הסגרים. (25) שם מ"ז. (26) במשנה שלפנינו, הגירסה: "הלכה וחזרה בסוף שבוע". ואפשר לפרש, שהלכה באמצע ימי ההסגר וחזרה בסופם. ונראה שגירסת רבינו במשנה היא: "הלכה בסוף שבוע וחזרה". (27) באותו מקום עצמו של הבהרת הראשונה. (28) לא יתירה על הראשונה ולא פחותה ממנה. (29) כלומר, אין דנים אותה כנגע חדש להטיל עליו שני הסגרים, אלא דיו בהסגר נוסף אחד. ומדובר כשלא פטר הכהן את המנוגע לפני שחזרה, אבל אם פטרו - דינה כבהרת חדשה. במשנה שם, אמרו: "לאחר

סימני הטומאה. (60) ונתפשטה הבהרת לתוכה ונמצא השיער הלבן בתוך הבהרת. (61) ואע"פ שאמרנו למעלה (פ"ב ה"ו) שאם קדם שיער לבן לבהרת אינו סימן טומאה, והרי כאן היה שיער לבן במקום זה לפני שהגיעה הבהרת, סוברים חכמים שהמחיה נחשבת כחלק מאותו הנגע, והתורה אמרה (ויקרא יג, ג) "ושער בנגע הפך לבן" (תורת כהנים' פרשת נגעים פ"א פרשתא ב' ה"ז).

- 13 יא. בַּהֲרֵת⁶² וּבִה מַחִיָּה וּפְשִׁיּוֹן⁶³: הֵלֶכָה הַמַּחִיָּה -
- 14 טָמֵא מִפְּנֵי הַפְּשִׁיּוֹן; הֵלֶךְ הַפְּשִׁיּוֹן - טָמֵא מִפְּנֵי
- 15 הַמַּחִיָּה. וְכֵן בְּשֹׁעַר לָבָן וּבְפִשְׁיוֹן. הִחֲלִיטוּ⁶⁴ בְּשֹׁעַר
- 16 לָבָן וְהֵלֶךְ הַשֹּׁעַר וְחָזַר בּוֹ שֹׁעַר לָבָן אַחֵר אוֹ שְׁנוּלָדָה
- 17 לוֹ מַחִיָּה אוֹ פְשִׁיּוֹן, אוֹ שֶׁהִחֲלִיטוּ בַּמַּחִיָּה וְהֵלֶכָה
- 18 הַמַּחִיָּה וְנוּלָדָה לוֹ מַחִיָּה אַחֶרֶת אוֹ שֹׁעַר לָבָן אוֹ
- 19 פְשִׁיּוֹן, אוֹ שֶׁהִחֲלִיטוּ בְּפִשְׁיוֹן וְהֵלֶךְ הַפְּשִׁיּוֹן וְחָזַר בּוֹ
- 20 פְשִׁיּוֹן אַחֵר אוֹ שְׁנוּלָדָה בֵּה מַחִיָּה אוֹ שֹׁעַר לָבָן -
- 21 הָרִי זֶה בְּטִמְאָתוֹ כְּמוֹת שְׁהִיָּה⁶⁵. אֶחָד הַטָּמֵא
- 22 שֶׁהִחֲלִיט בַּתְּחִלָּה⁶⁶ אוֹ שֶׁהִחֲלִיט בְּסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן
- 23 אוֹ בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי⁶⁷ אוֹ אַחֵר הַפְּטוּר⁶⁸, הוֹאִיל
- 24 וְהִחֲלִיט מִכָּל מְקוֹם - אִינוֹ טָהוֹר עַד שֶׁלֹּא יֵשְׁאָר בּוֹ
- 25 סִימָן טָמֵא, לֹא סִימָן הִחֲלִיט⁶⁹ וְלֹא סִימָן אַחֵר⁷⁰.

(62) שם מ"ז. (63) פירוש, אחר ההסגר נמצאו בה שני סימני טומאה אלה, שהרי פשיון לפני ההסגר אינו מטמא (למעלה ה"ב). (64) כאן מתחילה בבא חדשה, ואינה קשורה עם הדינים שלפניה. (65) ואינה זקוקה להערכת כהן. (66) בראייה ראשונה של הכהן, כגון שהיו בו מחיה או שערות לבנות. (67) ע"י אחד מסימני הטומאה. (68) אחר שטיהרו הכהן נולד בו סימן טומאה והוחלט, ואחר-כך הלך סימן זה ובא במקומו אחר. (69) מחיה ושער לבן. (70) פשיון, שאינו סימן החלט בתחילה, אלא אחר הסגר.

יום חמישי כ"א אדר ב' ה'תשע"ט

פרק חמישי

- 1 יבאר אי זו היא מכווה ושחין וצרכת השחין ודיניהם, ואם מצטרפים זה עם זה, שחין שנעשה מכווה או בהיפך, ומי שהסגירו בעור הבשר ובסוף השבוע נעשית שחין, ואי זה קרח גיבת ומה דינם, והראש והזקן שלא העלו שיער מעולם.
- 26 א. מִי שֶׁהִיָּתָה לוֹ מִכָּה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְנִפְשַׁט הָעוֹר
- 27 מִחֲמַת הַמִּכָּה: אִם הִיָּתָה הַמִּכָּה מִחֲמַת הָאֵשׁ, כְּגוֹן
- 28 שְׁנִכּוּהָ בַּגְּחֲלֵת אוֹ בְּרִמְץ² אוֹ בְּבָרָזֶל אוֹ בְּאֶבֶן שֶׁלִּפְנֵי
- 29 בָּאֵשׁ³ וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - הָרִי זֶה נִקְרָאת מִכָּה; וְאִם
- 30 הִיָּתָה הַמִּכָּה⁴ שֶׁלֹּא מִחֲמַת הָאֵשׁ, בֵּין שֶׁלָּקָה בְּאֶבֶן
- 31 אוֹ בְּעֵץ וְכִיּוּצָא בֵּהֶן בֵּין שֶׁהִיָּתָה הַמִּכָּה מִחֲמַת חֲלִי
- 32 הַגּוֹף, כְּגוֹן גָּרָב אוֹ חֲזִזִית⁵ שֶׁהִפְסִיד הָעוֹר, אוֹ
- 33 שִׁחֲפָת אוֹ קִדְחַת וְדִלְקַת וְכִיּוּצָא בֵּהֶן שֶׁהִשְׁחִיתוּ
- 34 הָעוֹר - הָרִי זֶה נִקְרָא שְׁחִין.

כבהרת עצמה. (46) אם יש שתי שערות לבנות בתוך החוט, או אם התרחב החוט המנוגע - טמא. (47) כי אי אפשר לה למחיה שהוא סימן טומאה, להימצא במקום צר שכזה, כמו שמסיים רבינו, אבל אם רוחב החוט הוא כמקום צמיחת שש שערות, ובאמצע המחיה רחבה שתי שערות - מטמאה. (48) כאן מסתיימת ה"ז לפי הענין.

- 1 ח. בַּהֲרֵת שְׁטִהָרָה⁴⁹ מִתּוֹךְ הַסִּגְרָה⁵⁰ אוֹ מִתּוֹךְ הִחֲלִיט,
- 2 שֶׁהָלְכוּ מִמֶּנָּה סִימָנֵי טָמֵא⁵¹ - אֵין מִסְגִּירִין בֵּה
- 3 לְעוֹלָם⁵².

(49) תוספתא נגעים פ"ב. (50) שהסגירה פעמיים ולא נולדו סימני טומאה. (51) או שפרחה בכל גופו (ראה לקמן פ"ז ה"א). (52) ואם נולדו בה סימני טומאה כגון פשיון, שיער לבן או מחיה - מחליטים, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת.

- 4 ט. בַּהֲרֵת⁵³ שֶׁנִּסְתָּה אַחֵר הַפְּטוּר⁵⁴ וּפְשִׁיָּה לְכָמוֹת
- 5 שְׁהִיָּתָה⁵⁵, אוֹ שֶׁפְשִׁיָּה וְחָזַר לְכָמוֹת שְׁהִיָּתָה - הָרִי
- 6 הוּא בְּטִהָרָתוֹ⁵⁶.

(53) מדובר כשהיתה כגריס מצומצם (ראב"ד כאן), אבל כשהיא יותר מכגריס ופחתה לכגריס וחזרה ופשתה, הרי זה פשיון ומטמא (כן משמע במשנה נגעים פ"ט, מ"ג. וראה כסף-משנה כאן). (54) מפני שלא פשתה ולא נולדו בה מחיה או שתי שערות לבנות. (55) לפני הפיטור. (56) ואף-על-פי שאמרנו בה"ח שפשיון אחרי פיטור מטמא, היינו אם הנגע גדול משהיה בשעת הפיטור.

- 7 י. בַּהֲרֵת⁵⁷ כְּגָרִיס וּבִה מַחִיָּה בְּעֵדְשָׁה⁵⁸ וְשֹׁעַר לָבָן
- 8 בְּתוֹךְ הַמַּחִיָּה וְהִחֲלִיטוּ⁵⁹, וְלֹאֲחֵר הִחֲלִיט הֵלֶכָה
- 9 הַמַּחִיָּה⁶⁰ - טָמֵא מִפְּנֵי שֹׁעַר לָבָן⁶¹; הֵלֶךְ הַשֹּׁעַר לָבָן
- 10 - טָמֵא מִפְּנֵי הַמַּחִיָּה. הִיָּה הַשֹּׁעַר לָבָן בְּתוֹךְ הַבַּהֲרֵת
- 11 וְהֵלֶךְ לוֹ - טָמֵא מִפְּנֵי הַמַּחִיָּה; הֵלֶכָה הַמַּחִיָּה -
- 12 טָמֵא מִפְּנֵי שֹׁעַר לָבָן.

(57) שם פ"ד מ"ו. (58) לשון המשנה. שתי בבות בהלכה זו: א. שיער לבן בתוך המחיה: ב. שיער לבן בתוך הבהרת, ושתייה שנויות שם במחלוקת רבי שמעון וחכמים, רבי שמעון מטהר וחכמים מטמאים. ומדובר שם, בבא ראשונה כשהבהרת לבדה - בלי המחיה - היא כגריס, והבבא השניה עוסקת במקרה שאין בבהרת כגריס אלא ביחד עם מחייתה. ומכאן שינוי הלשון בבבא כגריס, ובשתייה באה המשנה להשמיענו כוחו של רבי שמעון שהוא מטהר אפילו כשהבהרת לבדה היא כגריס אם השיער הלבן הוא במחיה, ואם אין בבהרת כגריס הוא מטהר אפילו אם השיער הוא בתוך הבהרת ממש (ראה שם נימוקו). וחכמים מטמאים אפילו כשאין בבהרת כגריס בלי המחיה והשיער הלבן נמצא במחיה. רבינו פוסק כחכמים, ולפיכך דילג בבבא שניה על המילים: "היתה היא ומחייתה כגריס", כי שתי הבבות עוסקות באותו המקרה עצמו, היינו כשאין בבהרת כגריס אלא עם המחיה ואע"פ כ"טמא, וכל-שכן אם יש בה כגריס (ראה פירוש רבינו למשנה שם, וראה 'תפארת ישראל' שם 'יכין' אות מב ומה, ולשונו של רבינו בפירושו למשנה שם, מוכיחה את נכונות פירושו). (59) מפני שני

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"א אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת צה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

26 שְׁחִין בְּצַד הַמִּכּוּהָ וּבִהְרֵת כְּגָרִיס בְּשִׁתְּהֶן¹⁸ - הָרִי
27 זֶה טָהוֹר. הֵיחָה בְּאַחַת מֵהֶן וּפְשָׁתָהּ לְשִׁנְיָה אוֹ
28 שְׁפָשְׁתָהּ לְעוֹר הַבָּשָׂר - טָהוֹר¹⁹. הֵיחָה בִּהְרֵת בְּעוֹר
29 הַבָּשָׂר וּפְשָׁתָהּ לְאַחַת מֵהֶן - אִינוּ פְּשִׁיּוֹן. הֵיחָה בְּתוֹךְ
30 כְּפוֹ צִרְבֵּת שְׁחִין כְּגָרִיס²⁰ וּבִהְרֵת כְּגָרִיס²¹ -
31 יִסְגֵּר; שְׁאֵף עַל פִּי שְׁאִינָה רְאוּיָה לְשַׁעַר לְכֹן²² וְלֹא
32 לְפִשְׁיוֹן, שְׁמָא יוֹלֵד לוֹ שְׁחִין אַחֵר בְּצִדָּהּ וּתְפִשָּׁה
33 לְתוֹכוֹ.

17 אם היו בו כחצי גריס שחין וכחצי גריס מכווה אין מצטרפים לכגריס ומטהרים את המנוגע, ואף על פי שדיני שחין ומכווה שווים. בתורת כהנים שם למדו מהכתוב "או ... מכוות אש" המלה "או" באה לחלק ביניהם. 18 בשניהם יחד. 19 והפשיון מטמא רק אם פשה במקום אותה המחיה עצמה. 20 מצומצם. 21 ומילא את כל מקום הצרבת ואם כן אין כל אפשרות של פשיון, שהרי אמרנו שאינה פושה לעור הבשר. 22 אין שערות צומחות על כף היד.

ו. שחין שנעשה מכווה - בטלה מכווה את השחין²³; 34 ומכווה שנעשית שחין - בטל שחין המכווה. אם אין 35 ידוע אם שחין היה אם מכווה - אין בכך פלוס²⁴; 36 ששניהם סימן אחד וטמאה אחת, ולא חלקן הכתוב 37 אלא לומר שאין מצטרפין. 38

23 השני מבטל את הראשון. ונפקא מינה לעניין צירוף, שאמרנו בהלכה הקודמת שאינם מצטרפים זה עם זה. 24 ומטמא.

ז. הסגירו בבהרת ששחין ובסוף השבוע נעשה 39 עור הבשר²⁵, או שהסגירו בעור הבשר ובסוף 40 השבוע נעשית שחין - יראה בתחלה²⁶. 41

25 נתרפא לגמרי ויש לפנינו עכשיו נגע בעור הבשר. 26 צריך להיות: כתחילה. כאילו הוא נגע חדש וטעון שני הסגרים.

ח. מי שנשר²⁷ כל שער ראשו, בין מחמת חלי²⁸ בין 42 מחמת מכה שאינה ראויה לגדל שער, בין שאכל 43 דברים המשרין את השער או סף דברים שהשירו 44 שעריו, אף על פי שראוי לגדל לאחר זמן, הואיל 45 ואבד כל שער ראשו עתה - הרי זה נקרא קרח או 46 גבח. אם נשר שעריו מן הקדקד²⁹ ולמטה שופע 47 לאחר ועד פקח של צואר³⁰ - נקרא קרח; ואם נשר 48 מן הקדקד ולמטה שופע לפניו עד פגג פדחתו³¹ - 49 נקרא גבח. 50

27 הלכה זו היא כעין הקדמה להלכות הבאות עד סוף הפרק העוסקות בדיני נגעים שבקרחת ובגבחת. כתוב בתורה (ויקרא יג, מ) "קרח הוא טהור הוא" ובפסוק שלאחריו כתוב: "גבח הוא טהור הוא". ובפסוקים הבאים נכתבו דיני הנגעים שפרחו בקרחת או בגבחת. ובכן הקרחת והגבחת כשהן לעצמן אינן מטמאות, אלא הנגעים שבהן,

(2) אפר חס. (3) אבל מכה באבן וברזל שנתלבנו במעיינות חמים או בלוע הר געש אינה מכווה אלא שחין. (4) בכתב-יד תימן: "המכה". (5) מיני צמחים חולניים בעור.

ב. לבן שפוד⁶ והפה בו⁷: אם היה ראשו (מברז) 1 [פדור] - הרי זו מכווה, ואם היה ראשו חד⁸ - הרי 2 זו ספק אם היא מכווה או שחין. לקה במי טבריא 3 או בגפת¹⁰ וכיוצא בהן - הרי זה שחין. 4

(6) כעין רומח. (7) מכת דקירה. (8) לא חד ממש אלא מחודד קצת וההכאה פוצעת. (9) אבעיא שלא נפשטה שם, אבל בסכין חד ממש אמר שם "חידודה קודם לליבונה" כלומר, הפצע מחוד הסכין קודם להכווייה ולפיכך נידון כשחין. (10) רש"י שם פירש: פסולת זיתים שנשחטו להוציא שמנם.

ג. השחין והמכווה כל זמן שהן מפות טריות הן 5 נקראין מורדין, ואין משמאין בנגעים כלל. חיו 6 השחין והמכווה ונתרפאו רפוי גמור, אף על פי 7 שהמקום צלקת ואינה דומה לשאר העור - הרי הן 8 בעור הבשר לכל דבר, ומתטמאין בשלשה סימנין¹¹ 9 ויש בהן הסגר שני שבועות כמו שבארנו. 10

(11) פשיון, שיער לבן ומחייה.

ד. התחילו¹² השחין והמכווה להיות ולהתרפאות 11 ונעשית עליהן קלפה בקלפת השום - זו היא צרבת 12 השחין האמורה בתורה ומחית המכווה האמורה שם, 13 ומטמאות בשני סימנין: בשער לכן או בפשיון¹³, 14 ואין בהן הסגר אלא שבוע אחד¹⁴. כיצד? בהרת¹⁵ 15 שהיתה בצרבת השחין או במחית המכווה: אם היה 16 בה שער לכן - יחליט; לא היה בה שער לכן - 17 יסגיר שבוע אחד. ויראה בסוף השבוע: אם נולד 18 בה שער או פשטה - יחליט; ואם לא נולד בה פלוס 19 - יפטר. פשטה לאחר הפטור או נולד בה שער לכן 20 - יחליט¹⁶. 21

12 שם. בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ו הלכה ה שנינו: "שחין", יכול (יכול אני לפרש) מורד, תלמוד לומר "ונרפא", אי "ונרפא" יכול עד שייעשה צלקת (שיתרפא לגמרי, ותישאר במקומו צלקת בלבד), תלמוד לומר "שחין", הא כיצד? נרפא ולא נרפא. (13) אבל מחייה אינה סימן טומאה. (14) ואם לא נולד סימן טומאה אחר ההסגר - טהור. בתורה נאמר רק הסגר אחד בשחין ומכווה. (15) כבר ביארנו, שבכל מקום שרבינו כותב "בהרת" סתם ללא קשר עם דירוג הלבנונית, הכוונה לכל ארבעת המראות, שלג, צמר, סיד, קרום ביצה. (16) בזה דין שחין ומכווה כדין נגע בעור הבשר.

ה. השחין והמכווה אין מצטרפין¹⁷ זה עם זה. 22 לפיכך חלקן הכתוב, לומר שאין מצטרפין זה עם 23 זה. ואין פושין זה לזה, ואין פושין לעור הבשר, 24 ולא בהרת עור הבשר פושה לתוכן. כיצד? היה 25

פרק ששי

(1) יבאר מקומות באדם שאינם מתטמאים בבהרת ומה דינם, גוי שהיתה בו בהרת והתגיר או בעובר, נולד בקמט ונגלה ונשתנה מראהו, וכל ספק הנגעים אם ספיקם טהור.

א. אלו מקומות² באדם שאין מתטמאין בבהרת: 28
תוף העין, ותוף האזן, ותוף החוטם, ותוף הפה, 29
והקמטים שבפֶּטֶן, והקמטים שבצוואר, ותחת הירד, 30
ובית השחי³, וכף הרגל⁴, והצפרן, והראש והזקן 31
שיש בהן שער, והשחין והמכה המורדין⁵. כל אלו 32
המקומות אין מתטמאין בנגעים, ואין מצטרפין 33
בנגעים, ולא הנגע פושה לתוכן, ואין מתטמאין 34
משום מחיה, ואין מעצבין את ההופך פלו לכן⁶. 35
שנאמר: בעור בשרו, וכל אלו אינו עור גלוי, אלא 36
מהן שאינו עור⁷ ומהן שהוא עור והוא מכסה ואינו 37
גלוי⁸. ואדם השפתיים נדון בבית הסתרים⁹ ואינו 38
מטמא בנגעים. 39

(2) משנה נגעים פ"ו, ח. (3) תחת הזורע, במקום שהיא מחוברת לגוף. (4) הבשר העגול בשטח התחתון שבעקב. אבל לא שאר העקב הנמשך לפניו, מחוץ לעצם הרגל. (5) כך בכ"י תימן, וכן תיקן הכסף-משנה. בדפוסים החדשים: והמורדין. ראה למעלה פרק ה הלכה ג. (6) אם פרח הצרעת בכל הגוף אחרי הסגר או אחרי החלט - טהור (לקמן פ"ז ה"א). ומלמדנו רבינו כאן, שאם נשאר עור בריא במקומות האלה אין זה מעכב, ומטהרים אותו. (7) צפורן, וכף הרגל שעורה קשה (הרא"ש בפירושו על המשנה), אולם בכסף-משנה כתב שכף הרגל אינה גלויה כמו שאר חלקי העקב, ולפיכך אינה בכלל "בעור בשרו". (8) המקומות הללו נקראים "בית הסתרים". (9) תוספתא שם פ"ב ה"ו (גירסת הגר"א). והטעם, מפני שאינו נראה כשהאדם סוגר את פיו בהידוק שפתיים. ראה כסף-משנה.

ב. הראש והזקן ששאר כל שערן, והשחין והמכה 40
שהעלו צרבת - מטמאין בבהרת, כמו שבארנו¹⁰, 41
ואינן מצטרפין זה עם זה, ואין נגע עור הבשר 42
פושה לתוכם, ואינן מטמאים משום מחיה, אכל 43
מעצבין את ההופך פלו לכן¹¹. 44

(10) בפ"ה ה"ג וה"ט. כפל רבינו כאן את הדינים האלה, מפני הבבא האחרונה, שלא נכתבה למעלה. (11) בניגוד למקומות שנמנו בהלכה הקודמת שאינם מעכבים. (ראה ההערה שם). משנה נגעים פ"ו ח.

ג. בהרת¹² הסמוכה לראש או לעין או לאזן וכיוצא 45
בהן או לשחין או למכה - טהורה; שנאמר: וראה 46
הפהן את הנגע בעור הבשר - שיהיה כל שחוצה 47
לנגע בעור הבשר וראוי לפישוין. 48

(12) ר' יוסי בר' יהודה, בתוספתא נגעים פ"ב ה"ו. פסק רבינו כמותו, אף-על-פי שב'תורת כהנים' משמע שהתנא קמא חולק עליו, מפני שבתוספתא שם פ"א ה"י נאמר כדבריו בלשון "סתם" (כסף-משנה).

ומבאר רבינו בהלכה זו פירוש שני המונחים האלה. (28) בתורת כהנים פרשת נגעים פרק י הלכה ו גורס רבינו: יכול נשר מחמת חולי יהא טהור (פירוש, לא יטמא בנגעים)? תלמוד לומר "קרחת וגבחת", מה קרחת בידי שמים אף גבחת בידי שמים. או (אם כן) מה קרחת שאינה ראוייה לגדל שער אף גבחת שאינה ראוייה לגדל שיער, מניין אכל נשם (סם שמשיר את השערות) סך נשם? תלמוד לומר קרחת קרחת (פעמיים) - ריבה (כל קרחת שהיא - כסף משנה). ראה לקמן בפרק ח מה בין נתק לנגע בקרחת וגבחת. (29) הנקודה האמצעית בגובה הראש. (30) החוליה הראשונה מחוליות הצוואר. (31) מצחו.

ט. הקרחת והגבחת מטמאות³² בשני סימנין: 1
במחיה ובפישוין, ויש בהן הסגר שגני שבויעות; 2
שנאמר בהן: כמראה צרעת עור בשר³³. ולפי שאין 3
בהן שער, אין השער הלכן סימן טמאה בהן³⁴. 4
וכיצד מטמאין בשני סימנין ובשני שבויעות? שאם 5
היתה בהרת בקרחתו או בגבחתו והיתה בה מחיה 6
- יחליט; לא היתה בה מחיה - יסגיר. ויראה בסוף 7
השבויע: אם נולדה בה מחיה או פישוין - יחליט; 8
לא נולד בה פלוס - יסגיר שבויע שגני. פשת או 9
שנולד בה מחיה - יחליט; לא נולד בה פלוס - 10
יפטור. ואם פשת או נולד בה מחיה לאחר הפטור 11
- יחליט³⁵. 12

(32) אם נראה בהן נגע. (33) משמע שדין כעור בשר. (34) פירוש, אפילו אם צמח שיער לבן. כן כתוב בפירוש בתורת כהנים שם ולמדו זה מהמלה "היא". (35) כאמור למעלה בנגעי עור בשר.

י. הקרחת והגבחת אינן מצטרפות זו עם זו; 13
שנאמר: בקרחתו או בגבחתו - מלמד שהן שמים. 14
ואין פושות מזו לזו ולא לשאר עור הבשר, ולא 15
בהרת עור הבשר פושה לתוכן. 16

יא. הקרחת או הגבחת או הזקן שנקרח ונעשה בהן 17
שחין או מכה - מטמאין בשחין וכמכה שבעור 18
הבשר; שהראש או הזקן שנקרחו - בעור הבשר 19
לכל דבר, אלא שאין מטמאין בשער לבן. הראש 20
והזקן קדם שיצמח בהן השער וצדין לא העלו שער 21
מעולם³⁶, וכן הדלדילין שבראש ושפזקן - הרי הן 22
בעור הבשר ומתטמאין בשלשה סימנין³⁷ ושגני 23
שבויעות. וכן זקן האשה והסריס³⁸ עד שלא העלו 24
שער - הרי הן בעור הבשר; ואם העלו שער - הרי 25
הן כזקן האיש, שמתטמא בנתקין כמו שיתבאר, 26
ואינו מתטמא בבהרת. 27

(36) כגון נער שטרם צמח לו זקן ותינוק רך שטרם צמחו שערות ראשו. (37) פישוין, מחייה ושיער לבן. (38) הסנטר.

או שיעור לבן קדם. ובפרק ד' ה"ו: בהרת כגריס, ואחרי ההסגר מצא כסלע, ספק אם היא אותה הבהרת ופשתה או הראשונה הלכה וזו אחרת היא. (22) שלא הוחלט, ואפילו אם הוסגר. (23) שם משנה ד', וה'. (24) אינו זוכר במי היתה בהרת כגריס לפני ההסגר, ובמי כסלע. (25) שהיו בו שני נגעים, אחד כגריס ואחד כסלע, ואחרי ההסגר שניהם כסלע, ואינו זוכר איזה היה כגריס ואיזה כסלע. (26) באדם זה. (27) ב'תורת כהנים' פרשת נגעים פרשתא ד ה"ח: "וטמא אותו" (ויקרא יג, ג) - את הוודאי הוא מטמא, ואינו מטמא את הספק. פירוש, את הנגע הוודאי, אבל לא את הנגע הספק, ואפילו באדם אחד - טהור, מפני שאין אנו יודעים איזה נגע פשה.

ו. משנזקק²⁸ לטמאה - ספקו טמא. ביצד? שנים²⁹ שפאו אצל כהן, בזה בהרת כגריס ובה כסלע, והסגירם, בסוף השבוע והרי בזה כסלע ועוד ובה כסלע ועוד - שניהן טמאין²⁹. חזרו שניהן להיות כסלע, שהרי הלך הפשוט³⁰ מאחד מהן³¹, הואיל ואינו יודע אי זהו - שניהן טמאים³², עד שיתחזרו שניהן להיות כגריס. וזהו שאמרו: משנזקק לטמאה - ספקו טמא. וכן מי שהיתה בו בהרת ובה שער לכן שקדם את הבהרת³³ ושער לכן שהפכתו הבהרת³⁴, ואינו יודע זה שקדם³⁵ מזה שנהפך: אם מתוך הסגר נסתפק לו³⁶ - הרי זה טהור³⁷, ואם אחר החלט³⁸ - הרי זה טמא. אף על פי שהלך שער אחד³⁹ מהן ואינו יודע אי זה הלך, אם השער שהיה⁴⁰ סימן טמאה או השער האחר.⁴²

(28) משנה שם. (29) שהרי אין כאן ספק כלל. דין זה אינו הדוגמה לנזקק לטמאה, אלא הבבא שלאחריה. (30) כולו. (31) מזה שבתחילה היה בו כסלע. (32) ב'תורת כהנים' שם סוף ה"ט, למדו: "וטיהרו" - את הוודאי הוא מטהר, ואינו מטהר את הספק. (33) ואינו סימן טמאה (למעלה פ"ב ה"ו) והוסגר. (34) והוא סימן טמאה. פירוש, שאחרי ההסגר נמצאו ארבע שערות לבנות, שתיים שקדמו לבהרת ושתיים שנולדו בבהרת. (35) אין הכהן מכיר בין השער שקדם לשיער שנהפך. (36) אחר ההסגר מצא את ארבע השערות, ולא הבחין בין אלו שקדמו לבהרת ובין אלו שהבהרת הפכה אותן. (37) אע"פ שבוודאי יש כאן סימן טמאה - מפני שאינו יודע איזו שערות הן המטמאות, כמו שאמרנו בפשיון. (38) כגון שמתחילה הכיר והחליט ואחר-כך נשרו שתיים, ואינו יודע איזו נשרו. (39) "שיער" הוא שם קיבוצי ולשון זכר, ו"שערה" משמעותה שיערה יחידה. רבינו דייק וכתב "שיער אחד". והכוונה, שאחד משני הסוגים - סוג שקדם וסוג שנהפך - הלך ואינו יודע איזהו. ומה שאמר "אף-על-פי" הכוונה: לא רק כשהלכה אחת ונשארו שלוש, אלא אפילו אם הלכו שתיים, ואפשר שלא נשארו כלום מסימן הטומאה - טמא. [אפשר גם לפרש, שדווקא אם הלך סוג שלם טמא, אבל אם אפשר שהלכה אחת מסוג זה והשניה מסוג השני - טהור, מפני שבכל שיערה שהלכה יש להסתפק אולי היא נהפכה ולא נשארו

ד. אלו פהרות¹³ טהורות: עובד כוכבים שהיתה בו בהרת ונתגיר¹⁴, היתה בעבר¹⁵ ונולד, בקמט ונגלה, בראש ובזמן קשהה בהן שער ונקרחו ונשר כל השער ונתגלתה הבהרת, היתה בשחין ובמכה פשהו מורדין והעלו צרבת - הרי אלו טהורות. וכן אם היתה הבהרת בראש או בזמן קדם שיעלו שער מעולם והעלו שער והלך השער, או שהיתה הבהרת בעור ונעשה מקומה שחין או מכה וחיו והרי הן בעור הבשר, אף על פי שתחלתה וסופה טמאין, הואיל והיתה טהורה בינתיים - הרי זו טהורה¹⁶. נשתנו מראיהן, בין שהעיו¹⁷ או שפכו - יראה בתחלה¹⁸. ביצד? עובד כוכבים שהיתה בו בהרת כקרום ביצד¹⁹ ולאחר שנתגיר נעשית פשולג, או שהיתה פשולג ולאחר שנתגיר נעשית כקרום ביצד - תראה בתחלה. וכן בקטן שנולד, ובקמט שנגלה, ובראש ובזמן שנקרחו, ובשחין ובמכה שחיו: אם נשתנה מראה אותן הבהרות - יראה בתחלה, ואם לאו - טהורות.¹⁸

(13) משנה שם פ"ז, א. (14) ב'תורת כהנים' פרשת נגעים פרק א' ה"א וה"ב, למדו דין זה מהכתוב (ויקרא יג, ב): "אדם כי יהי בעור בשרו" בלשון עתיד, משמע שהנגעים שפרחו לפני מתן-תורה אף-על-פי שנשארו אחרי שניתנה תורה - אינם מטמאים. ומכאן למדו, שהנגעים אינם מטמאים אלא כשנולדו בשעה שהיו ראויים לטמא ובמקום הראוי לטמאה. (15) שאינו מקום גלוי. (16) כחכמים, נגד דעת ר' אליעזר בן יעקב שם. ואף-על-פי שאמרו (עירובין סא, ב) משנת ר' אליעזר קב ונקי (פירוש, הלכה כמותו), סובר רבינו שזה נאמר במחלוקת עם יחיד, אבל אין הלכה כמותו נגד רבים (ראה שו"ת חוות יאיר, סי' צד. וראה רא"ש עירובין פ"ד סימן ב בשם רבינו חננאל, שרק במאה ושנים מקומות - מספר "קב" - הלכה כמותו, וראה יד מלאכי אות תטו). (17) שלבנוניתם נעשתה יותר עזה. (18) צ"ל: כתחילה, וכן הוא בדפוס רומי (ר"מ), וכן יש לתקן להלן. פירוש, כאילו הוא נגע חדש. (19) רבינו נקט השניונים הקיצוניים. ומוכן שהוא-הדין בשניונים שביניהם, מראה צמר לבן שנשתנה למראה שלג או קרום ביצה.

ה. כל ספק²⁰ נגעים, חוץ משני ספקות שמנינו כבר²¹, טהור עד שלא נזקק לטמאה²²; אבל משנזקק לטמאה - ספקו טמא²³. ביצד? שנים שפאו אצל כהן, בזה בהרת כגריס ובה כסלע, והסגירם, ובסוף השבוע היה בזה כסלע ובזה כסלע ואין יודע באיזה מהן פשתה²⁴, בין בשני אנשים בין באיש אחד²⁵ - הרי זה טהור. שאף על פי שוודאי פשה הנגע בזה²⁶, הואיל ואינו יודע אי זה היא הבהרת שפשתה - הרי זה טהור, עד שידע באי זה נגע טמא²⁷.²⁸

(20) שם פ"ה מ"א. (21) בפ"ב ה"ט: ספק אם בהרת קדמה

השחין והמכה ומחית המכה והבהק - הרי זה
טהור¹⁰. נולד לו שער לבן אחר או מחיה - הרי זה
טמא, מפני שבא בלו לבן בתחלה¹¹. אחד שפרחה
הצרעת בכלו כאחת ואחד¹² שפשטה ופרחה מעט
מעט עד שהלכין בלו, אם מתוך הסגר או מתוך
החלט - טהור¹³, ואם אחר הפטור - טמא¹⁴, ואם
בתחלה - נסגיר¹⁵. אחד שהיה בלו מראה אחד או
שהיה בלו לבן בארבע המראות שבלבן ובארבע של
פתוח¹⁶ - הפל מצטרפין¹⁷, בין לטהרו בין לטמאו,
כמו שבארנו.

(8 שם מ"ז. 9) לבא בתחילה כולו לבן, אבל אם נהפך
אחר החלט או מתוך הסגר - אין שיער לבן מטמאו (ראה
לקמן ה"ג). (10) כמו בבהרת קטנה (למעלה פ"ב ה"ב,
ופ"ג ה"ג). (11) טעם זה נמשך לדין שיער לבן, שאינו
מטמא את הנהפך כולו לבן מתוך טומאה, וכאן מטמא מפני
שבא בתחילה (ראה בהערה הקודמת), אבל מחיה מטמאה
אפילו כשלא באה בתחילה אלא נהפך מתוך טומאה. ראה
לקמן ה"ג. (12) אחד... ואחד, תוקן עפ"י כת"י תימן,
ופירושו בין... ובין. בדפוסים: אחר... ואחר. (13) 'תורת
כהנים' שם פ"ג ה"ה: "אין לי אלא שפרחה כולה כאחת,
פורחת וחוזרת פורחת וחוזרת מנין? תלמוד-לומר: ואם
פרוח תפרח." "חזרות" היינו מפסיקה את הפריחה ('חפץ
חיים'). (14) נתבאר בהלכה א. (15) ואינו טמא, שהפשוין
מטמא אחר הסגר בלבד. (16) אדמומית מעורבת בלובן.
(17) נגעים פ"א מ"ג.

ג. היתה בו¹⁸ בהרת בגריס ובה מחיה בעדשה
והחלט במחיה, ופרחה הצרעת בכלו¹⁹ ואחר כך
הלכה המחיה²⁰, או שהלכה המחיה תחלה ואחר כך
פרחה בכלו²¹ - הרי זה טהור²², ואפילו נולד לו שער
לבן²³. נולדה בו מחיה - טמא; שנגמר: וביום
הראות בו בשר חי יטמא. והוא שתהיה בעדשה
מרבעת²⁴ או יתר. היתה בו בהרת ובה שער לבן
והחלט בשער לבן, ואחר כך פרחה בכלו, אף על פי
ששער לבן במקומו עומד - טהור; שנגמר: וביום
הראות בו בשר חי יטמא - במחיה מתטמא זה
שנהפך בלו לבן אחר החלט או אחר הסגר, ואינו
מטמא בשער לבן²⁵. החליטו בפשוין ואחר כך
פשטה ופרחה בכלו - טהור. ואם נראית בו מחיה -
טמא.

(18) שם פ"ח מ"ב. (19) וכל זמן שנשארה המחיה, עודנו
בטומאתו. (20) פשטה הצרעת לתוכה. (21) לפני שטיהרו
הכהן מפני שנעלם סימן הטומאה. (22) שהרי נהפך בזמן
טומאה. (23) כחכמים במשנה שם, שהפך לבן מיטמא
במחיה בלבד. ב'תורת כהנים' שם פ"ה ה"ד, דורש רבי
עקיבא מהכתוב (ויקרא יג, יד) "וביום הראות בו בשר חי
יטמא" בשר חי החוזר טמא, ואין שיער לבן החוזר טמא.
ופסוק זה בהפך לבן נאמר. (24) כשיעור טומאתה בנגע

שתי שערות מטמאות, והרי כאן שני ספיקות להקל. מקור
דין זה בתוספתא נגעים פ"ב ה"ה.

ז. מי שבא⁴⁰ אצל כהן וראהו שצריך הסגר או
שהוא פטור, ועד שלא הסגירו או פטרו נולדו לו
סימני טמאה - הרי זה יחליט. וכן אם ראהו שיש
בו סימני טמאה וקדם שיחליטו ויאמר לו 'טמא
אתה' הלכו להן סימני טמאה: אם היה בתחלה או
בסוף שבוע ראשון - נסגירו⁴¹, ואם היה בסוף שבוע
שני או לאחר הפטור - יפטר אותו.

(40) משנה נגעים פ"ז, ג. (41) אבל אם נולדו סימני טומאה
בתוך ימי ההסגר יישאר בהסגרו, בין שהלכו להם ובין
שנשארו (תפארת ישראל).

פרק שביעי

(1) יבאר מי שהיתה בו בהרת והוחלט באחד מסימני טומאה,
ודין הבא בתחילה והוא כולו הפך לבן, ואם החליטו בשיער
לבן והשחירו שתיים, אם פרחה הצרעת בכולו כאחת או
שפרחה מעט מעט, היתה בו בהרת כגריס ובה מחיה
כעדשה והוחלט במחיה ופרחה צרעת בכולו, ראשי אברים
שאינם מטמאים משום מחיה אם מטמאים הנהפך כולו
לבן, מי שאינו ראוי ליטמא בנגע הבהרת אם מעכב ההופך
כולו לבן, ודין יש נגע שנשכר מפני שהקדים להראותו לכהן
ויש מפסיד.

א. מי שהיתה בו בהרת והחלט באחד מסימני
טמאה, בין בתחלה³ בין אחר הסגר⁴, או שהסגר,
ואחר כך⁵ פרחה הצרעת בכלו ונהפך לבן, בין
שנהפך מתוך הסגר⁶ בין מתוך החלט - הרי זה
טהור. אבל אם הסגר ולא נולד לו סימן טמאה
ונפטר, ולאחר הפטור פרחה הצרעת בכלו - הרי
זה טמא מחלט⁷.

(2) משנה, נגעים פ"ח, א. (3) כשבא אל הכהן היה בו אחד
מסימני טומאה והוחלט. (4) בסוף שבוע ראשון או שני,
נמצא סימן טומאה והוחלט. (5) זה נמשך על כל המקרים
שנאמרו למעלה. (6) ולא הוחלט עדיין. ב'תורת כהנים'
פרשת נגעים פ"ד ה"ו: ופריחת הסגר תלמוד-לומר: "וטיהר
את הנגע... טהור הוא" - לרבות את כולו. (7) במשנה שם
אמרו: הפורח מן הטמא - טהור... מן הטהור - טמא.

ב. הבא בתחלה⁸ והוא בלו הפך לבן: אם היתה בו
מחיה או שתי שערות לבנות - מחליטין אותו; אם
אין שם סימן טמאה - מסגירין אותו שבוע ראשון.
נולד לו שער לבן או מחיה - מחליטו; לא נולד בו
כלום - מסגירו שבוע שני. לא נולד לו סימן טמאה
- הרי זה טהור. שדין בהרת זו הגדולה בדין
הקטנה. החליטו בשער לבן שנולד בו והשחירו
שתייה או אחת מהן, הקצירו שתייה או אחת מהן,
נסמך השחין לשתייה או לאחת מהן, הקיף השחין
את שתייה או אחת מהן, או שחלקן השחין ומחית

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי כ"א אדר ב' – ספר טהרה – הלכות טומאת צרעת צט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

והולך והצרעת מתמעטת - הרי זה בטמאתו עד
שתתמעט בהפרת מכגריס.

35) אם נשאר פחות מכעדה, הרי זה ככולו. (36) שם
מ"ד. (37) שם מ"א, אמרו: "חזרו בו ראשי איברים טמא
עד שתתמעט בהרתו מכגריס". נקטה ראשי איברים
לרבותא, שאפילו אם נתגלו רק ראשי איברים, שאינם
מטמאים במחיה – טמא, ומכל-שכן אם נתגלו מקומות
שבשאר הגוף.

ו. כל הראוי³⁸ לטמא בנגע בהפרת³⁹ - מעכב ההפך
כלו לכן⁴⁰, וכל שאינו ראוי לטמא בנגע בהפרת -
אינו מעכב. כיצד? פירחה בכלו אכל לא בראש
ובזקן, בשחין ובמכה המורדין, או שגשאר פחות
מפעדשה⁴¹ בשר חי סמוך לשחין ולמכה המורדין
ולראש ולזקן - הרי זה טהור. חזר הראש והזקן
ונקרחו, וכן אם חיו השחין והמכה והעלו צרבת⁴²
- הרי זה טמא⁴³ עד שתפרח הצרעת בהן, שהרי הן
ראויין לבהרת⁴⁴. היו בה שתי בהרות⁴⁵, אחת יש בה
סימן טמאה ואחת טהורה, ופרחה הטהורה
לטמאה⁴⁶ ואחר כך פירחה בכלו - הרי זה טהור,
מפני שהיה מחלט בטמאה⁴⁷, אף על פי שהטהורה
היא שפרחה. ולא עוד, אלא אפלו היו אחת בשפתו
העליונה ואחת בשפתו התחתונה, או בשתי
אצבעותיו או בשני ריסי עיניו, וכשהן נדבקין זה
לזה נראין שתי בהרות בבהרת אחת⁴⁸, הואיל
ופירחה בכלו⁴⁹ - טהור.

38) שם מ"ה. (39) שאם תצמח במקום זה, בהרת עם אחד
מסימני טומאה – טמא. (40) אם נשאר ממקום זה
כעדה שלא פשתה בו הצרעת (ראה למעלה הערה לב).
(41) ואם כן, יש כאן שני צדדים מחמירים: א. מקום הראש
יותר מכעדה: ב. פחות מכעדה בשר חי בעור, אף-על-
פי-כן טהור ('קריית ספר'). (42) אף-על-פי שדיני נגע
בשחין ומכוה שונים מדיני בהרת בעור הבשר, הם
מעכבים. ומכל-שכן אם נתרפאו לגמרי, שהרי דינם כעור
בשר (למעלה פ"ה, ה"ג). (43) ואף-על-פי שבשעה
שפרחה בכולו לא היו מקומות אלה ראויים לבהרת. ונראה,
שמדובר כשלא טיהרו הכהן עדיין, אבל אם טיהרו לפני
שנקרחו או נתרפאו אין הקריחה והריפוי מטמאים ('משנה
אחרונה'). מפרשי המשנה וכן נושאי-כלי רבינו מעירים,
שבמשנה שבידינו כתוב בכל אלה "טהורים", ורק בכחצי
עדשה נאמר שם "טמא". ונראה שגירסה אחרת נמצאה
בספרים שהגיעו לידי רבינו (כסף-משנה). (44) עכשיו,
כשהביאם לפני הכהן. (45) שם מ"ו. (46) ומכל-שכן אם
פרחה מטמאה לטהורה ('קריית ספר') ומשנה אחרונה. ראה
'תפארת ישראל' 'בועז' אות ח. (47) האדם היה כבר
טמא, ואם כן כל גופו כלול בטומאה זו ופרח מן הטמא
(הרא"ש בפירושו על המשנה אומר טעם אחר: מפני
שהטהורה נתבטלה בטמאה. וכן פירש ה'ברטנורא').
(48) וכשהן מרוחקות, נראה בשר בריא שביניהן.

קטן. פסק כרבי יוסי ב'תורת כהנים' שם ה"א, נגד דעת רבי
מאיר שמחיה אחר הפיטור בהופך לבן מטמאה בכל שהיא.
(25) ואפילו אם נטמא בתחילה – לפני שהפך כולו לבן –
ע"י אותו שיער לבן עצמו.

ד. אף ראשי איברים שאינן מטמאין משום מחיה²⁶
שבתוך הפרת, מטמאין ומעכבין את הנהפך כלו
לכן²⁷. כיצד? מחלט או מסגר שהלבין כלו בצרעת
חוץ מפעדשה²⁸ בשר חי אפלו בראש אצבעו או
בראש חטמו וכיוצא בהן - הרי הוא בטמאתו. וכן
זה שנהפך כלו לכן וטהר, אם חזר בו פעדשה בשר
חי אפלו בראש אחד מן האיברים - הרי זה מחלט.
נהפך כלו למראה צרעת חוץ מפעדשה, אפלו
בראש אחד מן האיברים, שנהפך לבהק - הרי זה
טמא מחלט²⁹; שגאמר: והנה כסתה הצרעת - לא
בהבק³⁰. אפלו היתה מקצת העדשה בשר חי
ומקצתה בהק - הרי זו סימן טמאה³¹. נהפך כלו
למראה צרעת וטהר, ואחר כך חזר בו בשר כמראה
הבהק³² - הרי זה טהור, עד שיראה בו פעדשה בשר
חי; שגאמר: וביום הראות בו בשר חי - לא בהק³³.
חזר בו פעדשה מקצתה בשר חי ומקצתה בהק -
אינו סימן טמאה³⁴ והרי הוא בטהרתו.

(26) ראה למעלה פ"ג ה"ח. (27) ואין דינם כדין המקומות
שנמנו בפ"ו ה"א שאינם מעכבים. (28) משמע מדבריו
שאם נשאר פחות מכעדה אינו מעכב אפילו בתחילה
ומטהרים אותו (ראה 'משנה אחרונה' נגעים פ"ח מ"ד).
(29) שם פ"ח מ"ו. (30) שבוהק אינו נגע ואינו מטמא
(למעלה פ"א ה"א), ולפיכך הוא מעכב בנהפך כולו לבן.
(31) כל בבא זו, החל מ"אפילו" אינה צריכה לגופה, שהרי
לא כל-שכן היא מהבבא שלפניה, ונכתבה מפני דין חזרה
שבסוף ההלכה. (32) בכל מקום שבגוף, ולא דוקא בראשי
איברים. (33) [בפירושו על המשנה, מביא רבינו לימוד
אחר: כתוב בתורה (ויקרא יג, טז): "או כי ישוב הבשר
החי ונהפך ללבן... טהור הוא" ולא נכתב: "ונהפך גם כן
טהור]. (34) כל זמן שאין בו מחיה ממש כעדה. במשנה
שם, שנינו: "וחכמים אומרים בוהק פחות מכעדה סימן
טומאה בתחילה ואין סימן טומאה בסוף". ומפרש רבינו,
כגון שנוסף על הבוהק היתה שם גם מחיה, וביחד – הבוהק
עם המחיה – יש כעדה. (הראב"ד גורס במשנה: "בוהק
ופחות מכעדה" ומפרש, בוהק כעדה או מחיה פחות
מכעדה הם סימן טומאה בתחילה אבל לא בחזרה (ראה
'תפארת ישראל' שם "יכין" אות נט ביאור הגירסא). ורבינו
לשיטתו שפחות מכעדה גם בתחילה אינו מעכב (ראה
למעלה הערה כו), ולפיכך הוכרח לפרש כמו שכתבנו).

ה. כל טמא שפרחה הצרעת בכלו³⁵ - טהור, נתגלה
ממנו פעדשה בשר חי - נטמא. חזר ונתפסה בצרעת
- טהור, חזר ונתגלה - נטמא, אפלו מאה פעמים³⁶.
התחיל³⁷ הבשר החי להתגלות והרי הוא מוסף

מִפְּרֵשׁ בַּתּוֹרָה. פִּיּוּצָד? מִי שְׁנֹלֵד לוֹ נֶתֶק בְּרָאשׁוֹ אוֹ
בְּזָקְנוֹ: אִם הָיָה בּוֹ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת צְהָבוֹת דְּקוֹת וְלֹא
יִתְרֶה וְאֵין שָׁם בְּנֶתֶק שְׁעָר שְׁחֹר וְלֹא קָלָל - יִחְלִיט; לֹא
הָיָה בּוֹ שְׁעָר לֹא שְׁחֹר וְלֹא צָהָב - יִסְגִּיר שְׁבוּעַ
אֶחָד. וּבִשְׁבִיעֵי רוֹאֵהוּ: אִם נֹלֵד בּוֹ שְׁעָר צָהָב דֶּק
אוֹ שְׁפֹשֶׁה הַנֶּתֶק - יִחְלִיט; נֹלֵדוֹ בּוֹ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת
שְׁחֹרוֹת - יִפְטֹר אוֹתוֹ; לֹא פֹשֶׁה וְלֹא נֹלֵד בּוֹ שְׁעָר
צָהָב וְלֹא שְׁעָר שְׁחֹר - יִגְלַח סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק וְלֹא
יִגְלַח הַנֶּתֶק וְיִסְגִּיר שְׁבוּעַ שְׁנֵי. וְחוּזֹר וְרוֹאֵהוּ בְּסוֹף
שְׁבוּעַ שְׁנֵי: אִם פֹּשֶׁה הַנֶּתֶק אוֹ נֹלֵד בּוֹ שְׁעָר צָהָב
דֶּק - יִחְלִיט; לֹא נֹלֵד בּוֹ פְּלוֹם - יִפְטֹר, שְׁאֵין הַסִּגֵּר
בְּנֶתֶקִין יֵתֵר עַל שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת. וְאִם אַחֵר שְׁפֹטְרוֹ נֹלֵד
בּוֹ שְׁעָר צָהָב אוֹ פֹשֶׁה - יִחְלִיט.⁸

(6) טעות סופר, צריך להיות "או יותר" וכן הוא בכתב יד
תימן. בתורת כהנים שם: "ושער", מיעוט שער שתי שערות.
(7) בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ט הלכה ז שנינו: וכי
מה יש בו (בנתק לגלח)? ... סמוך לנתק לא יגלח, הא
כי ציד? מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו, כדי
שיהא ניכר אם פשה. (8) כדין נגע בעור הבשר.

ג. פִּיּוּצָד מְגַלְחִין אֶת הַנֶּתֶק? מְגַלְחֵת חוּצָה לוֹ וּמְנִיחַ
שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת סָמוּךְ לוֹ, כְּדֵי שִׁיְהִי נֶפֶר הַפְּשִׁיּוֹן.
וְתִגְלַחְתּוּ כְּשֶׁרָה בְּכָל אָדָם⁹, שְׁנֹאֲמַר: וְהִתְגַּלַּח¹⁰. וְכֵן
כְּשֶׁרָה בְּכָל דְּבָר¹¹. וְאִפְּלוּ הָיָה נְזִיר¹² - הָרִי זֶה
מְגַלְחֵת. הַסִּגִּירוֹ וְלֹא גִלְחוֹ - הָרִי זֶה מְסָגֵר.

(9) ואינה זקוקה לכהן כגילוח הטהרה אחר שנתרפא.
(10) משמע בכל אופן שהוא. (11) ולא דווקא בתער
כתגלחת הטהרה. (12) שאסור לו לגלח שערו.

ד. שְׁעָר צָהָב הָאֲמֹר בַּתּוֹרָה הוּא שִׁיְהִי כְּתֻבָּת¹³
הַזָּהָב. וְזֶה שְׁנֹאֲמַר דֶּק הוּא שִׁיְהִי קָצֵר¹⁴; אֲבָל אִם
הָיָה אָרֶךְ, אָף עַל פִּי שְׁהוּא צָהָב כְּתֻבָּת הַזָּהָב -
אֵינוֹ סִימֵן טְמָאָה.

(13) כגון. (14) משאר השערות, אבל צריך להיות בו כדי
שיינטל בזוג.

ה. שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת הַצְּהָבוֹת הַדְּקוֹת סִימֵן טְמָאָה בֵּין
שְׁהִיּוֹ זֶה בְּצַד זֶה בֵּין שְׁהִיּוֹ מִרְחָקוֹת זֶה מִזֶּה, בֵּין שְׁהִיּוֹ
בְּאֲמֻצָּע הַנֶּתֶק בֵּין שְׁהִיּוֹ בְּסוֹף הַנֶּתֶק, בֵּין שְׁקָדָם
הַנֶּתֶק אֶת הַשְּׁעָר הַצָּהָב בֵּין שְׁקָדָם הַשְּׁעָר הַצָּהָב אֶת
הַנֶּתֶק - הָרִי הוּא סִימֵן טְמָאָה. וְהוּא שִׁיְהִי נְטִלוֹת
בְּזוּג¹⁵, כְּמוֹ שְׁבֹאֲרָנוּ בַּשְּׁעָר הַלָּכֵן.

(15) שאפשר יהיה לגזור אותן במספריים, כמו בשיער לכן
למעלה בפרק ב הלכה א ושם הסברו בפורטורטו.

ו. הַשְּׁעָר הַשְּׁחֹר הַמְצִיל בְּנֶתֶקִין¹⁶ אֵין פְּחוֹת מִשְׁתֵּי
שְׁעֵרוֹת. וְאֵינֶן מְצִילוֹת עַד שִׁיְהִי אָרְפָן כְּדֵי לִכְפֹּ
רֹאשָׁן לְעֶקְרָן¹⁷. בֵּין שְׁהִיּוֹ זֶה בְּצַד זֶה בֵּין שְׁהִיּוֹ
מִפְּחוֹת. וְהוּא שִׁיְהִי בְּאֲמֻצָּע הַנֶּתֶק¹⁸ וְיִשְׁאָר מִן

(49) כשהן מחוברות. דין זה מבואר במשנה שם, ורבינו
הוסיף את שתי המילים: "ולא עוד", מפני שלדעתו גם בבא
זו עוסקת בפריחה בכולו, אבל מפרשים אחרים סוברים,
שזוהי בבא בפני עצמה, ומדובר כשהיה חצי גריס בשפה זו
וחצי גריס בזו, וכן בריסים ובאצבעות. ולפי פירושם אין
מקום לומר "ולא עוד". (ונראה שזאת היא כוונת הראב"ד
בהשגתו).

ז. יִשְׁ⁵⁰ מִרְאָה נִגְעוֹ לִפְתָּח וְנִשְׁכַּר מִפְּנֵי שְׁהִקְדִּים
לְהִרְאֹתוֹ וְלֹא נִתְאַחַר, וְיִשׁ מִרְאָה וּמִפְּסִיד. פִּיּוּצָד?
מִי שִׁיְהִי מִחְלָט וְהִלְכוּ לְהֵן סִימְנֵי טְמָאָה, וְלֹא
הַסְפִּיק לְהִרְאֹתוֹ לִפְתָּח עַד שִׁפְרָחָה בְּכָלוֹ - טְהוֹר;
וְאִלוּ קָדָם וְהִרְאָה לִפְתָּח וּפְטֹרוֹ קָדָם שִׁיְהִיפֶךְ וְנִהִיפֶךְ
אַחֵר הַפְּטוֹר - הָיָה מִחְלָט, כְּמוֹ שְׁבֹאֲרָנוּ⁵¹. הָיָה בּוֹ
בְּהֵרֵת וְאֵין בָּהּ פְּלוֹם⁵², וְלֹא הַסְפִּיק לְהִרְאֹתוֹ לִפְתָּח
עַד שִׁפְרָחָה בְּכָלוֹ - הָרִי זֶה טְמֵא וְצָרִיף הַסִּגֵּר; וְאִלוּ
קָדָם וְהִרְאָה לִפְתָּח וְהַסִּגִּירוֹ קָדָם שִׁיְהִיפֶךְ וְנִהִיפֶךְ
מִתּוֹךְ הַסִּגֵּר - הָיָה טְהוֹר, כְּמוֹ שְׁבֹאֲרָנוּ⁵³.

(50) שם מ"י. (51) למעלה ה"א. (52) כל סימן טומאה.
(53) שם.

יום שישי כ"ב אדר ב' ה'תשע"ט

פֶּרֶק שְׁמִינִי

(1) יבאר הנתקים ובכמה סימנים מטמאים ואם יש בהם הסגר
וכל דיניהם, כיצד מגלחים את הנתק, ומה שיער צהוב
האמור בתורה, הראש והזקן אם מעכבים זה את זה ואם
מצטרפים.

א. נִגְעֵי הָרֹאשׁ וְהַזָּקָן הוּא שִׁיפֹל הַשְּׁעָר שִׁבְהֵן
מִעֶקְרָו וְיִשְׁאָר מְקוֹם הַשְּׁעָר פְּנוּי. וְזֶה הוּא הַנֶּקְרָא
נֶתֶק². וְאֵין נֶתֶק פְּחוֹת מִכְּגִרִיס³ הַמְּרַבֵּעַ. בֵּין שִׁיְהִי
מִרְאָהוּ עֵמֶק בֵּין שְׁלֹא הָיָה עֵמֶק. וְלֹא נֹאֲמַר עֵמֶק
בְּנֶתֶקִין אֲלֵא לֹמַר לָךְ: מַה מִּרְאָה עֵמֶק - בִּידֵי
שְׁמִים, אָף נֶתֶק הַמְּטָמֵא - בִּידֵי שְׁמִים; לְהוֹצִיא
שְׁנֶתֶקוֹ אָדָם⁴, שְׁהוּא טְהוֹר. וְהִיאֵשָׁה וְהַפְּרִיס שִׁיְהִיעֵלָה
זָקָנָם שְׁעָר - הָרִי זֶה מְטָמֵא בְּנֶתֶקִים⁵.

(2) ואפילו אין כל שינוי בעור, מריטת השיער עצמו הוא
הנגע. וחלקו על רבינו רבים וסוברים שאין נגע בלי שינוי
בעור. ולפי שיטת רבינו יש לשאול: מה בין קרחת וגבחת
ובין נתק? ומבאר שם בכסף משנה, שקרחת וגבחת פירושו,
שנקרח כל הצד האחורי או לצד הפנים וזהו דבר טבעי ולא
חולני, ונתק הוא אם נקרח באמצע הראש או הזקן ושערות
מקיפות את הקרחת מכל צדיה. (3) "הקיש נגע לנתק, מה
נגע (בעור הבשר) אינו פחות מכגריס אף נתק אינו פחות
מכגריס". (4) שהשערות לא נפלו מאליהן אלא אדם מרט
אותן. (5) תוספתא נגעים פרק ד הלכה ז: "זקן האשה
והסריס ... משהעלו שיער הרי הן כזקן לכל דבר".

ב. הַנֶּתֶקִין מְטָמֵאִין בְּשְׁנֵי סִימְנִים: בַּשְּׁעָר צָהָב דֶּק
וּבַפְּשִׁיּוֹן, וְיִשׁ בְּהֵן הַסִּגֵּר שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת. וְכָל זֶה

מתאימים למה שנאמר למעלה בסוף פרק ד בנגעי עור ובשר.

י. שני נתקים זה בצד זה²⁷ ושיטה²⁸ של שער שחור
מפסקת ביניהן²⁹, ונפרץ³⁰ השער השחור [ונתק]³¹
ממקום אחד - הרי הוא כמות שהיה³¹, שהשער
השחור הנשאר ביניהן הרי הוא בצד הנתק; ונפרצה
השטה משני מקומות³² - טהור, שהרי הנשאר מן
השטה באמצע הנתק. וכמה יהיה בכל פרצה מהן?
אין פחות ממקום צמיחת שתי שערות³³. ואם היתה
פרצה ממקום אחד כגריס - הרי זה טמא; שהפרצה
עצמה נתק אחר³⁴, והרי שער שחור בצדו ואינו
כנוס לתוכו. נתק שהשער השחור מקיפו ונתק אחר
מקיף את השער השחור: נפרץ השער שביניהן
ממקום אחד - טמא³⁵; שהנתק הפנימי לא נצל³⁶,
שהרי השער השחור בצדו, לא בתוכו. נפרץ השער
משני מקומות - טהור, ואפלו היתה פרצה כגריס³⁷;
שהרי הנתק הפנימי והחיצון נעשו נתק אחד ושער
שחור באמצע. והוא שתהיה הפרצה כדי צמיחת
שתי שערות או יתר.

(27) ובכל אחד מהם כגריס. (28) שורה. (29) ואינו מציל,
מפני שאינו מבוצר. (30) למעלה או למטה והשיעור
השחור נשאר בלתי מבוצר. (31) במשנה כתוב "טמא"
ומפרשי המשנה מבארים שטמא מפני שנגע אחד פשה.
ורבינו מפרש, שהמדובר כשנפרץ לפני ההסגר ופשיון אינו
מטמא אלא אחר ההסגר (ראה למעלה פרק ד הלכה ב),
ולפיכך הוא מפרש שלא טמא ממש אמרו, אלא הכוונה
שהשיעור השחור אינו מציל וטעון הסגר. (32) למעלה
ולמטה ואם כן הפרצות מחברות את שני הנתקים והשיעור
השחור מוקף נתק מכל צדדיו. (33) פחות מזה אינו נקרא
מבוצר. (34) קשה להבין, למה אינו נידון כפשיון הנתק
הראשון. ראה משנה אחרונה על המשנה, ששינה הגירסה
כאן. ונראה שרבינו התכוון לומר שאם נולדה פירצה
באמצע השיטה ואינה מגיעה עד הנתקים הראשונים דינה
כנתק חדש ואין אנו אומרים שמפני שהיא עומדת בין שני
הנתקים תידון כחלק מהם. (35) האדם. (36) אבל החיצון
ניצל, שהרי השער השחור שבו מבוצר. (37) אין אנו דנים
אותה כנגע חדש.

יא. נתק שהיה חוט יוצא ממנו, וכן שני נתקין
שחוט יוצא מזה לזה³⁸, אם יש ברחב החוט
הנתק³⁹ כדי צמיחת שתי שערות - זוקקין לטמא⁴⁰
בשער צהוב דק ופשיון ומצילין בצומח בו⁴¹; אבל
שער שחור הנשאר באותו החוט אינו מציל עד
שהיה רחב החוט כגריס⁴².

(38) ומחברם. (39) הנגוע בנתק. (40) אם נולד בחוט אחד
מסימני הטומאה הרי זה כאילו נולדו בנתקים עצמם.
(41) אם צמח בחוט שיעור שחור הוא מציל ואפילו אם יש
סימן טומאה בנתקים. (42) מפני שהמשואר אינו מציל

הנתק פנוי בין השער השחור שפתוכו ובין השער
שחוצה לו כדי צמיחת שתי שערות; אבל אם נשאר
השתי שערות השחורות בצד הנתק בסופו - אינן
מצילות. כיצד מצילות? שאם נשאר בתוך הנתק שתי
שערות שחורות, אף על פי שנולד בנתק שער צהוב
דק או שפשה - הרי זה טהור. החליטו בשער צהוב
או בפשיון וצמח בנתק שתי שערות שחורות - טהור
הנתק, ומצילות מיד הפשיון ומיד השער הצהוב. בין
שצמחו באמצע הנתק בין שצמחו בסופו. שהצומח¹⁹
מציל בכל מקום²⁰, והנשאר²¹ אינו מציל עד שהיה
רחוק מן הקמה²² שתי שערות.

(16) אם נמצא בנתק שיעור שחור, בין שנשאר בתחילה בין
שצמח אחר ההסגר - טהור. לפני ההסגר כתוב בתורה
(ויקרא יג, לא): "ושער שחור אין בו והסגיר" ודרשו בתורת
כהנים (שם פרק ח הלכה ט): ואם יש בו פטור; ולאחר
ההסגר כתוב בתורה בפירוש (שם לו): ושער שחור צמח בו
נרפא הנתק טהור הוא. (17) שיעור זה הוא יותר גדול
מהשיעור ניטלות בזוג. (18) ולא על גבול הנתק ממש
סמוך לשערות המקיפות אותו, וזה נקרא "מבוצר" בלשון
המשנה. (19) אחרי החלט. (20) אפילו אינו מבוצר.
(21) השערות השחורות שלא נקרחו כלל. (22) השיעור
הבריא המקיף את הנתק.

ז. שתי שערות שצמחו, אחת שחורה ואחת לבנה²³
או צהבה, אחת ארקה ואחת קצרה - אינן מצילות.

(23) שתי שערות ושתייהן שחורות מצילות ואין לבנה
מצטרפת להציל.

ח. נתק שהחלט בשער צהוב או בפשיון ונולד בו
שער שחור וטהר, אף על פי שהלך השער השחור -
הרי זה טהור, עד שיוולד בו שער צהוב אחר או
יפשה פשיון אחר מאחר שהלך השער השחור.
שנאמר: נרפא הנתק טהור הוא - פיון שנתרפא
טהור הוא, אף על פי שסימני טמאה במקומן²⁴.

(24) כלומר, סימני הטומאה שהוחלט על ידם נשאר
במקומם, אבל אם נולדו סימני טומאה חדשים מטמאים.

ט. החליטו בשער צהוב, בין שהחליטו בתחלה בין
שהחליטו בסוף שבווע ראשון או בסוף שבווע שני
או שהחליטו אחר הפטור²⁵, והלך השער הצהוב
ונולד בו שער צהוב אחר או שנולד לו פשיון - הרי
זה מחלט בשהיה²⁶. וכן אם החליטו בפשיון, בין
בסוף שבווע ראשון או בסוף שבווע שני או אחר
הפטור, והלך הפשיון וחרר פשיון אחר או שנולד
לו שער צהוב - הרי זה מחלט בשהיה. עד שלא
ישאר סימן טמאה או עד שצמיח בו שתי שערות
שחורות.

(25) כשצמחו שתי שערות צהובות. (26) וכל הדינים הללו

וראים נגעים אלא ביום ובאיזו שעה מן היום, וחתן שנראה בו נגע, אין מסגירים ולא פוטרם אלא ביום שיראה בו תחילה או בשביעי או ב"ג, אם מסגירים או מחליטים בתוך ימי הסגר, ואם רואים שני נגעים כאחד, אם יאמר הכהן לנגוע לך ושוב, אין הכהן צריך לבדוק במקום מוסתר, וכיצד יעמוד לפני הכהן כשהוא בודק.

- א. הפל² מתטמאין בנגעים, אפלו קטן בן יומ³ וְהַעֲבִידִים⁴, אָבֵל לֹא עוֹבֵד פּוֹכְכִים וְלֹא גֵר תּוֹשֵׁב⁵.
וְהַפֶּל פְּשָׁרִין⁶ לְרֹאוֹת אֶת הַנִּגְעִים. וְכָל הַנִּגְעִים אֲדָם וְרֹאֵה אוֹתָן, חוץ מַנְגְּעֵי עֲצָמוֹ.⁷

(2) משנה נגעים פ"ג, א. (3) משנה נדה מג, ב. ובגמרא שם מד, א למדו דין זה מהכתוב (ויקרא יג, ב): "אדם כי יהיה בעור בשרו", משמע אדם כל שהוא. (4) עבדים כנענים שנימולו ונטבלו לשם עבדות, והם חייבים בכל המצוות שהנשים חייבות בהן. (5) גוי שקיבל עליו שבע מצוות, שבני נוח (כל בני אדם חוץ לבני ישראל) מצווים עליהם (ראה סנהדרין נו, א). (6) כלומר, כל כהן. ואפילו אינו בקי בנגעים במראיהם ובשמותיהם. ובהלכה הבאה מבאר רבינו בפרוטרוט. (7) נגעים פ"ב מ"ה. אבל רשאי לראות נגעי קרוביו. כתנא קמא שם.

- ב. אף על פי⁸ שהפל פְּשָׁרִין לְרֹאוֹת נְגָעִים, הַטִּמְאָה וְהַטְּהָרָה תְּלוּיָה בַּפֶּה. פִּיֶּצֶד? כִּהֵן שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְרֹאוֹת - הַחֶכֶם רֹאֵהוּ וְאוֹמֵר לוֹ: אָמַר טִמָּא⁹, וְהַפֶּה אוֹמֵר טִמָּא; אָמַר טְהוֹר, וְהַפֶּה אוֹמֵר טְהוֹר; הַסִּגְיָר, וְהוּא מְסִגְרוֹ. שְׁנֵאֲמַר: וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נִגַּע. וְאֶפְלוּ הִיָּה הַפֶּה קָטָן אוֹ שׁוֹטֵה - הַחֶכֶם אוֹמֵר לוֹ וְהוּא מְחַלֵּט אוֹ פוֹטֵר אוֹ סוֹגֵר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהִיָּה הַפֶּה סוֹמֵךְ עַל דְּבָרֵי הַחֶכֶם; אָבֵל אִם הִיָּה הַפֶּה רֹאֵה וְסוֹמֵךְ עַל עֲצָמוֹ - אֲסוּר לוֹ לְרֹאוֹת נִגַּע מִכָּל נְגָעִים עַד שְׁיֻרְנוֹ רְבוֹ, וְיִהְיֶה בְּקִי בְּכָל הַנִּגְעִים וּבִשְׂמֹתֵיהֶן בַּנִּגְעֵי אָדָם כָּלָם וּבַנִּגְעֵי בְּגָדִים וּבַנִּגְעֵי בְּתִים¹⁰.

(8) שם פ"ג ה"א. (9) ראה למעלה פ"א ה"ג והערות שם. (10) 'תורת כהנים' פ' מצורע פ"ה ה"י"ז.

- ג. כִּהֵן¹¹ שִׁטְמָא אֶת הַטְּהוֹר אוֹ טְהַר אֶת הַטִּמָּא - לֹא עֲשֵׂה פְלוֹם; שְׁנֵאֲמַר: טִמָּא הוּא וְטִמָּאוּ הַפֶּה¹², טְהוֹר הוּא וְטְהוֹר הַפֶּה. וּמִצְרַע שְׁנִירָפָא, בֵּין מִתּוֹךְ הַסִּגְר בֵּין מִתּוֹךְ הַחֲלֵט, אֶפְלוּ אַחֵר בְּמָה שְׁנִים - הִרִי זֶה בְּטִמְאָתוֹ עַד שְׂיִאמַר לוֹ כִּהֵן טְהוֹר אֶתָּה¹³.

(11) תוספתא נגעים פ"א ה"י"ב; 'תורת כהנים' נגעים פרק ט ה"י"ז. (12) כלומר, אם הוא טמא יכול הכהן לטמאו, ואם לאו - אין בכוחו לטמאו. וכך בטהרה. (13) תוספתא שם ה"ו.

- ד. אֵין הַפֶּה רִשְׁאִי¹⁴ לְטִמָּא אֶת הַטִּמָּא עַד שְׁיִהְיֶה עֵינָיו בְּמָקוֹם הַנִּגַּע בְּעוֹר הַבֶּשֶׂר שְׁחוּצָה לוֹ. וְכִהֵן שְׂרָאָה¹⁵ הַנִּגַּע בַּתְּחִלָּה - הוּא שְׂרָאָהוּ בְּסוֹף שְׁבוּעָה

אלא במבוצר ואי אפשר שיהיה מבוצר אם אין ברוחב החוט כגריס היינו מקום צמיחת שש שערות, שהרי אינו נקרא מבוצר אלא אם הוא מוקף נתק ברוחב שתי שערות מכאן ומכאן ושתי השערות השחורות באמצע וביחד שש שערות.

- יב. מִי שֶׁהִיָּה בְּרֹאשׁוֹ נֶתֶק בְּגָרִים וּפְשָׁה הֶנְתֵּק [עַל כָּל רֹאשׁוֹ וְלֹא נִשְׁאַר שֵׁם שְׁעָר פֶּלֶל אֲלֵא פָחוֹת מִשְׁתֵּי שְׁעָרוֹת - הִרִי זֶה טְהוֹר, בֵּין שְׁנֵתֶּק כָּלוּ מִתּוֹךְ הַסִּגְר אוֹ מִתּוֹךְ הַחֲלֵט אוֹ אַחֵר הַפִּטּוֹר; שְׁנֵאֲמַר: קֶרֶחַ הוּא טְהוֹר הוּא⁴³. וְכֵן אִם הִיָּה הֶנְתֵּק בְּזַקְנוֹ וְנֵתֶק כָּל זַקְנוֹ - הִרִי זֶה טְהוֹר. וְאַף עַל פִּי שְׂאִין זֶה מִפְּרֵשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב, קִבְּלָהּ הִיא, שְׂאֵם הֶלֶךְ כָּל שְׁעָר הַזֶּקֶן - טְהוֹר הוּא. וְיִתְטַמֵּא עוֹר הַזֶּקֶן שְׁקֶרֶחַ⁴⁴ בַּנִּגְעֵי עוֹר הַבֶּשֶׂר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(43) כך דרשו בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ו, הלכה ב. ראה למעלה פרק ז הלכה א, שבהרת אם פרחח בכולו אחר הפיטור - טמא, מפני שדין פריחה נאמר בתורה שם בקשר לכתוב "טמא הוא" (שם יג, יא) ומשמע שהפריחה מטהרת אחר הטומאה בלבד. (44) והוא הדין לעור הראש.

- יג. הֵבֵא בַּתְּחִלָּה וְכָל רֹאשׁוֹ נֶתֶק אוֹ כָּל זַקְנוֹ נֶתֶק - יִסְגְּרוֹ⁴⁵ שְׁבוּעָה אַחֶד. אִם לֹא נוֹלֵד לוֹ שְׁעָר צָהָב - יִסְגְּרֵי שְׁבוּעָה שְ�נִי. אִם נוֹלֵד לוֹ שְׁעָר צָהָב דֶּק - טִמָּא; לֹא נוֹלֵד לוֹ - יִפְטֹר. נוֹלֵד לוֹ אַחֵר הַפִּטּוֹר שְׁעָר צָהָב - הִרִי זֶה מְחַלֵּט. נוֹלֵד לוֹ שְׁעָר שְׁחוּר⁴⁶ - הִרִי זֶה טְהוֹר⁴⁷. הֵבֵא כָּלוּ נֶתֶק רֹאשׁ אוֹ זֶקֶן וְנוֹלֵד לוֹ שְׁעָר שְׁחוּר⁴⁸ - טְהוֹר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. הֶלֶךְ הַשְּׁעָר הַשְּׁחוּר - טִמָּא מְשֻׁם פְּשִׁיּוֹן⁴⁹.

(45) ואין זה דומה לקרחת וגבחת שנקרח רק חצי הראש, אבל אם נקרח כולו הרי זה נתק. (46) אחר שצמח שיער הצהוב. (47) ואפילו הלך השחור ונשאר הצהוב, כמו בנתק קטן. (48) אחר ההסגר. (49) תוספתא שם. והמדובר כשיעור השחור הוא מן הצד, אבל אם הוא באמצע אינו מטמא משום פשיון, שהרי אין הנגע פושה לתוכו אלא מחוצה לו.

- יד. הִרֹאשׁ וְהַזֶּקֶן אֵינָן מְעַבְּדִין זֶה אֶת זֶה⁵⁰, וְאֵינָן מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה, וְאֵין פּוֹשִׁין מִזֶּה לָזֶה; שְׁנֵאֲמַר: צִרְעַת הִרֹאשׁ אוֹ הַזֶּקֶן - מְלַמֵּד שֶׁהֵן חֲשׁוּבִין שְׁנִים. וְאֵין זֶהוּ זֶקֶן? מִהַפְּרָק שֶׁל לְחֵי הַעֲלִיּוֹן עַד פִּקָּה שֶׁל גְּרִגְרָת. מוֹתֵחַ אֶת הַחוּט מֵאֲזֵן לְאֲזֵן, כָּל שְׁמֵן הַחוּט וְלִמְעָלָה - הִרִי הוּא מְכַלֵּל הִרֹאשׁ, וּמִן הַחוּט וְלִמְטָה - מְכַלֵּל הַזֶּקֶן.

(50) אם פרח בכל הראש ולא פרח בזקן - טהור, וכן להיפך. פסק כרבי יהודה.

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר מי הם המתטמאים בנגעים, והכשרים לראות שטומאה וטהרה תלויים בהם, כהן המטמא את הטהור או איפכא, הכהן שרואהו בתחלה הוא שרואהו בסוף, אין

סימני טמאה³⁴. ואין דנין אותו אלא בשעת ראיתו²⁷
לאחר השבת.²⁸

(28) כחכמים במשנה נגעים פ"א, ד. (29) משנה שם פ"ג,
ב. ומועד קטן ז, א. פסק כחכמים שאין רואים נגעים כל
ימי הרגל (אפילו בחול המועד). ראה לקמן ה"ח.
(30) לאחר השבת. (31) דחייה זו גורמת. (32) ואם יראנו
הכהן - יטמא. (33) ויסגירונו שנית, ובשבוע שני - יטהרנו.
זה הוא להקל. (34) אע"פ שסימני טומאה מטמאים גם
אחרי הפטור, יש כאן להחמיר, שאם היה רואה אותו בשבת
אחר הסגר ראשון, היה מסגירו שנית. ואפשר שבתוך ימי
ההסגר ילכו להם סימני הטומאה ויהיה טהור, וגם בשבוע
שני יש בדחייה זו להחמיר, שאם היה רואה את הנגע בשבת
היה מטהרו, וכשיבואו סימני טומאה למחר יישאר בטהרתו
עד שיראנו הכהן ויטמאנו.

ח. חתן³⁵ שנראה בו נגע - נותנין לו כל שבועת ימי
המשתה³⁶. וכן אם נראה בכגדיו או בביתו³⁷ - אין³⁰
רואין אותו עד לאחר המשתה. וכן בגדל³⁸ נותנין
לו כל ימות הרגל. שנאמר: וצוה הכהן ופנו את
הבית וגומר³⁹. אם המתנין תורה לדבר הרשות שלא³³
יטמאו פליו, קל וחומר לדבר מצוה⁴⁰.³⁴

~ נקודות משיחות קודש ~

"חתן שנראה בו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה... אין
רואין אותו עד אחר המשתה כו".

ומקור הדברים במשנה (נגעים פ"ג מ"ב), אבל בטעם הדין
נחלקו התנאים בגמרא, לדעת רבי יהודה למדים מהפסוק
"וביום הראות בו" שיש יום שאי אתה רואה בו "מכאן
אמרו חתן שנולד בו נגע נותנין לו שבעה ימים" אבל לדעת
רבי לומדים זאת מקל-וחומר "הרי הוא אומר וצוה הכהן
ופנו את הבית אם ממתנינים לו לדבר הרשות כל-שכן
לדבר מצוה" (שהרי אפשר לפנות הכלים שהיו בבית לפני
שיבוא הכהן וטהורים הם). והרמב"ם נקט הטעם כדעת
רבי.

ויש לומר ששני הטעמים חלוקים בעצם גדר הדין
שממתנינים לחתן. לדעת רבי יהודה, זה שאין רואים נגעי
החתן הוא מצד שימים אלו הופקעו מראיית נגעים ולא
שנדחו. אבל לדעת רבי שהדין הוא מצד שהתורה חסה על
כליו שלא יטמאו, הרי הדין הוא בגדר של דחוייה.

ואולי יש לומר נפק"מ לדינא שאם "ממתנינים לו" הוא רק
היתר שאפשר לדחות ראיית הנגע לאחר הרגל, הרי שאם
בדיעבד ראה הכהן את הנגע בימים אלו ה"ז טמא. משא"כ
לדעה שימים אלו הופקעו מראיית נגעים, הרי שגם אם
ראה הכהן את הנגע בימים אלו אין ראייתו כלום.

בדרך הדרוש והמוסר יש לפרש שני אופנים אלו על-פי
דברי הרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת, שמבאר שכל
עניין הצרעת הוא לטובת האדם שיעשה תשובה מעניין

ראשון ובסוף שבוע שני, והוא שמסגירו או מחליטו¹
או פוטרו. מת הכהן שראוהו תחלה או שחלה -
רואהו כהן אחר¹⁶. ואין השני יכול לטמאו בפשיון,
שאין יודע אם פשה אם לא פשה אלא ראשון.
ונאמן כהן¹⁷ לומר: נגע זה פשה ונגע זה לא פשה,
ושער לבן זה קדם את הבהרת או בהרת זו קדמה את
שער לבן.⁷

(14) שם ה"י. ראה למעלה פ"ו ה"ג והערות שם.
(15) תוספתא שם ה"א ויב, ר' תורת כהנים' שם ב, ד.
(16) שם. (17) פירוש, אם מפני סיבה שהיא, עבר הענין
מידו ליד כהן אחר.

ה. חלל¹⁸ פסול¹⁹ לראית נגעים; שנאמר: אחד מבניו
הכהנים - בכהנתם. אבל בעלי מומין פשרים²⁰ לראית
נגעים, ובלבד שלא יהיה סומא ואפלו באחת
מעיניו²¹. ואפלו כהן שפכה מאור עיניו²² לא יראה
את הנגעים, שנאמר: לכל מראה עיני הכהן.¹²

(18) שנולד מאשה שכהן אסור בה. (19) 'תורת כהנים'
נגעים פ"א ה"ח: יכול שאני מרבה חללים? תלמוד לומר
"הכהנים", כלומר, מי שהוא בקדושת כהונה. (20) שם.
מפני שנאמר (ויקרא יג, ב): או אל אחד מבניו, ובעל מום
הוא גם כן מבניו, וחלה עליו קדושת כהונה, אלא שאסור
בעבודת הקרבנות. (21) נגעים פ"ב מ"ג. (22) שם. עיני
הכהן - "עיני" משמע שתי עיניים, ומהמילה "לכל" לומדים
שצריכה ראייה מליאה ולא כחה. ובי'תוספות יום טוב' שם
מפרש, שאם כהתה ראיית עין אחת כשר. שסומא בעין אחת
אמרו שפסול, אבל כהייה דוקא בשתי עיניו.

ו. אין רואין את הנגעים אלא ביום²³, בין להסגיר¹³
בין להחליט בין לפטר, שהרי בכל הענין הוא אומר
'ביום' ו'ביום'. ואין רואין לא בשחרית²⁴ ולא בין
הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המענן, לפי
שפכה נראית עזה; ולא בצהרם, לפי שעזה נראית
בה²⁵. אימתי רואין אותן? בשעה רביעית²⁶
ובחמישית ובשמינית ובתשיעית. בין נגעי אדם בין
נגעי בגדים ובתים²⁷.²⁰

(23) 'תורת כהנים' נגעים פרק ב, ה"א. (24) שם, ומשנה
נגעים פ"ב, ב. (25) מפני שאור השמש חזק אז. (26) כו'
יהודה שם. (27) כתוב בתורה (ויקרא יד, נד-נה): "לכל
נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית", הוקשו כל הנגעים
זה לזה (לקמן פי"ג ה"ד).

ז. בכל יום רואין את הנגעים, חוץ משבת²⁸ ויום
טוב²⁹. חל יום שביעי שלו להיות בשבת או ביום
טוב - מעבירין לאחוריו³⁰. ויש בדבר³¹ להקל
ולהחמיר. שאפשר שיהיה ביום שבת זה, שהוא יום
הראוי לראות, טמא³², ולמחר ילכו להן סימני
טמאה³³; ואפשר שיהיה טהור, ולמחר יולדו לו²⁶

5 שְׂבוּעַ שְׁנֵי כָּל הַנְּגָעִים, בֵּין בְּנִגְעֵי אָדָם בֵּין בְּנִגְעֵי
6 בְּתִים וּבְגָדִים.

(41) כשיש בו כגריס ומראהו מקורם ביצה ולמעלה, ואין בו לא שיער לבן ולא מחיה - מסגירים; כשיש בו מחיה או שתי שערות לבנות - מחליטים; וכשמראהו למטה מקורם ביצה או הוא פחות מכגריס - פוטרים. (42) אבל אם נשתנה הנגע בתוך שבועה - אין מתחשבים כלל בשינוי זה, בין להקל ובין להחמיר. (43) להוציא שחין ומכוה שאין להם אלא הסגר של שבוע אחד (למעלה פ"ה ה"ג).

7 י. אֵין מְסַגֵּירִין⁴⁴ בְּתוֹךְ יְמֵי הַסִּגְרָה⁴⁵, וְלֹא מְחַלְטִין
8 בְּתוֹךְ יְמֵי הַסִּגְרָה אִם נוֹלֵד לוֹ סִמֵּן הַחֲלָטָה⁴⁶, וְלֹא
9 מְחַלְטִין הַמְּחַלֵּט אִם נוֹלֵד לוֹ נֶגַע אַחֵר, וְלֹא
10 מְסַגֵּירִין אוֹתוֹ בְּתוֹךְ יְמֵי חֲלִטּוֹ אִם נוֹלֵד לוֹ נֶגַע
11 אַחֵר שְׂרָאִי לְהַסְגֵּר. אָבֵל אִם הָיוּ בּוֹ שְׁנֵי נֶגְעִים
12 וְרָאָה זֶה וְחִזַּר וְרָאָה זֶה⁴⁷ - הָרִי זֶה מֵתָר לֹמֵר לוֹ:
13 הָרִי אִתָּה מְסַגֵּר בְּזָה וּמְחַלֵּט בְּזָה, אוּ מְחַלֵּט בְּזָה
14 וּמְסַגֵּר בְּזָה. בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בְּסוֹף, בֵּין בְּסוֹף שְׂבוּעָה
15 רִאשׁוֹן בֵּין בְּסוֹף שְׂבוּעָה שְׁנִי⁴⁸. וְאֵין רוֹאִין שְׁנֵי נֶגְעִים
16 כְּאַחַת⁴⁹, בֵּין בְּשְׁנֵי אָנָשִׁים בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד; שְׁנֵאמַר:
17 וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע.

(44) שם, פ"ג, א. (45) אם נולד בו נגע שני, אין הכהן נזקק לו כלל. (46) ונראה, שהוא הדין אם נולד בו נגע שני בתוך ימי ההסגר ובו סימני טומאה. (47) לפני שהסגירו מפני הנגע הראשון. (48) תוספתא פ"א ה"י. (49) בבת אחת, אלא מתבונן באחד ואחר-כך מתבונן בשני. משנה נגעים פ"א א.

18 יא. נֶגְעוֹעַ⁵⁰ שֶׁבָּא לִכְהֵן לְרִאוֹתוֹ - לֹא יֹאמַר לוֹ לֵךְ
19 וְשׁוּב, אֲלֵא נִזְקָק לוֹ מִיָּד. בָּאוּ לְפָנָיו שְׁנֵים - רוֹאָה
20 אֶת הָרִאשׁוֹן, מְסַגֵּירוֹ אוֹ פּוֹטְרוֹ אוֹ מְחַלְטִיו, וְחֹזֵר
21 וְרוֹאָה אֶת הַשְּׁנִי⁵¹.

(50) תוספתא שם פ"א ה"א. (51) אחר שגמר את כל הטיפול בראשון.

22 יב. אֵין הַכֹּהֵן⁵² זָקוּק לְכַשׁ⁵³ תַּחַת אֲצִילֵי יְדָיו⁵⁴ שֶׁל
23 נֶגֶעַ אוֹ בֵּין פְּחָדִי⁵⁵ אוּ בְּתוֹךְ הַקְּמִטִּים שֶׁמָּא שָׁם
24 נֶגַע, שְׁנֵאמַר: לְכָל מְרָאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן⁵⁶. וְכֵן בְּהוֹפֵף
25 כָּלּוּ לְכָן⁵⁷. וְכִיצַד יַעֲמִיד⁵⁸ לְפָנֵי הַכֹּהֵן? אִם אִישׁ הוּא
26 - נִרְאָה עֵרֶם, וְעוֹמֵד כְּעוֹדֵר⁵⁹ וּכְמוֹסָק⁶⁰ זֵיתִים. וְאִם
27 אִשָּׁה הִיא - נִרְאִית עֵרְמָה, וְיוֹשֶׁבֶת כְּעוֹרֶכֶת⁶¹
28 וּכְמִנְיָקָה אֶת בְּנָה⁶² וּכְאֻרְגָּת⁶³ כְּעוֹמְדִים⁶⁴, שְׁמַגְבֶּהֶת
29 יָדָהּ הִמְנִית עַד שִׁנְיָלָה בֵּית הַשְּׁחִי. אִם הָיָה הַנֶּגַע
30 נִרְאָה בֵּהֶן בְּזֶמֶן שֶׁהֵן עוֹמְדִין⁶⁵ בָּךְ - הָרִי זֶה טָמֵא;
31 וְאִם אֵינּוּ נִרְאָה בֵּהֶן פְּשֵׁהֶן עוֹמְדִין בָּךְ - אֵין נִזְקָקִין
32 לוֹ. וְכִשֵּׁם שֶׁהָאָדָם נִרְאָה לְנֶגְעוֹ, בָּךְ הוּא נִרְאָה
33 לְתַגְלִחְתּוֹ⁶⁶. שָׁאֵם לֹא יִרְאָה שְׁעַר כָּכָל בְּשָׂרוֹ כְּשֶׁיַּעֲמִיד
34 עֵרֶם כְּעוֹדֵר וּכְמוֹסָק אוֹ כְּשֶׁתִּשָּׁב הָאִשָּׁה כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ

לשון הרע, והיוצא מדבריו שענין הנגעים הוא ענין של חסד מלמעלה לטובת האדם כדי שישוב מדרכו, וכמו שכתב ה"חינוך" "משורשי המצוה שרצה האל בטובו הגדול לייסרנו כאשר ייסר איש את בנו... מאהבת ה' אותם יודיע מוסרו". ואפילו את הרשע אוהב ה' ומשנה סדרי עולם למען תשובתו.

שני האופנים הנ"ל: הפקעת דין ראיית הנגע מפני "דבר מצוה" או דחיית הנגע אפילו לדבר רשות, מלמדים על שני סוגי המעלות שביהודי. בזה שהתורה חסה על ממונו של כל יהודי אפילו הרשע, מתבטאת מעלתו שכל-כך חביב הוא אצל הקב"ה עד שהתורה חסה לא רק עליו אלא אף על ממונו, עם היות שזהו דבר הרשות.

ואילו זה שמפקיעים דין ראיית הנגע מפני דבר מצוה מורה על מעלת מעשה המצוה של איש ישראל שגם אם מדובר על מי שנראה בו הנגע שעמד ברשעו כ"כ שגם אחרי שנשתנו קירות ביתו ונשתנו בגדיו ואפילו עור גופו, מכל-מקום יש בכח ה"דבר מצוה" שלו להפקיע דין ראיית הנגע, ובזה נגרש גודל קדושת מעשה המצוה שלו שבגללה אי אפשר שיחול דין טומאת נגעים.

זהו גם הביאור הפנימי במחלוקת רבי ורבי יהודה, שרבי סובר שהמעלה הראשונה שהתורה חסה על ממונו הבזוי של רשע מצד ש"ישראל הוא" היא מעלה גדולה יותר, וזוהי הסיבה שבגללה ממתנינים לחתן שבעה ימים ודוחים את ראיית הנגע שלו. וזהו גם הק"ו שלו "אם ממתנינים לו לדבר הרשות כל-שכן לדבר מצוה" שאם חביבותן של ישראל מועילה לדחות ראיית הנגע בשביל דברי הרשות של ישראל, כל-שכן בעניין של מצוה.

אבל רבי יהודה סובר שזה שגם מעשה המצוה של הנגוע יכול להפקיע דין ראיית הנגע מצד קדושתו היא מעלה גדולה יותר, ולכן סובר שזהו חידוש התורה בדן "חתן... נותנין לו ז' ימי המשתה".

(על-פי יין מלכות ספר טהרה סימן י"ג)

(35) נגעים שם. (36) כלומר, אין רואים את נגעו עד שיעברו שבעת ימים מיום החתונה, שהם לו ימי משתה ושמחה. (37) ראה לקמן פ"ג וי"ד דיני נגעי בגדים, ובפס"ו דיני נגעי בתיים. (38) הכוונה לחול המועד, שהרי ב"יום טוב" נאמר כבר למעלה בהלכה ז. (39) והכתוב מסיים: "ולא יטמא כל אשר בבית", פירוש, שהכהן יצוה לפנות את כל הנמצא בבית לפני שהוא יבוא לראות ואפשר שיטמאנו ויהיה הכל טמא. (40) שמחת חתן וכלה או שמחת הרגל.

ט. אֵין מְסַגֵּירִין וְלֹא מְחַלְטִין וְלֹא פּוֹטְרִין אֲלֵא
2 בְּיוֹם שִׁירָאָה בּוֹ בַּתְּחִלָּה⁴¹, אוּ בְּשִׁבְעֵי⁴², אוּ בְּיוֹם
3 שְׁלֹשָׁה עָשָׂר בְּנִגְעִים שֶׁמְסַגֵּירִין בֵּהֶן שְׁנֵי שְׂבוּעוֹת⁴³,
4 מִפְּנֵי שְׁיֹם שְׁבִיעִי עוֹלָה לְמִנְּחָן שְׂבוּעָה רִאשׁוֹן וּלְמִנְּחָן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ב אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 - הרי זו תגלחת פשרה, ואין בהן זקוק לחפש בשאר
- 2 מקומות שמא נשאר בהן שער, אף על פי שהוא
- 3 צריך לגלח הכל, כמו שיתבאר⁶⁷.

- 4 (52) נגעים פ"ב, מ"ד. (53) לחפש. המקומות שאינם נראים
- 5 אלא כשבודקים אותם במיוחד, נקראים בית הסתרים ואינם
- 6 מטמאים בנגעים. ראה למעלה פ"ו ה"א. (54) זרועותיו,
- 7 בבית השחי. (55) אשכיו. פירוש, במקום שהגוף מכסה את
- 8 כיס האשכים ואינו נראה. (56) נגע הנראה לעיניים בלי
- 9 טיפול כל שהוא. (57) שהוא טהור (למעלה פ"ו ה"א). אם
- 10 נשארו מקומות בית הסתרים בלי נגע - אינם מעכבים את
- 11 הטהרה. (58) יש מקומות שהם נסתרים בעמידה שכזו,
- 12 ונגלים בעמידה באופן אחר. (59) כחופר אדמה שהוא
- 13 מפשק רגליו. עמידה זו קובעת למקומות שברגל.
- 14 (60) לוקט זיתים, שהוא מגביה ידו. כך בודקים המקומות
- 15 שהזרועות מכסות. (61) לשה את העיסה, ודרכה לפשק
- 16 קצת את רגליה, ומה שמתגלה אז אינו נקרא בית הסתרים,
- 17 מפני שאין דרכה של אשה לחפור באדמה - מספיק שיעור
- 18 זה. ואף-על-פי שבאיש מטמאים גם המקומות הנגלים
- 19 כשהוא עורר ואינם נגלים בשעת לישנה. (62) לנגע שהיא
- 20 תחת הדר. (63) לנגע סביב בית השחי. (64) לא כאריגה
- 21 בפלך שהיא יושבת ואורגת, אלא כאריגה בכלי גדול
- 22 שעומדים ואורגים. (65) יש להוסיף את המלה "כך", וכן
- 23 הוא בדפוס רומא (ר"מ). (66) במצורע שנתרפא, כתבה
- 24 תורה (ויקרא יד, ט): "וגלח את כל שעריו". ראה נגעים פ"ד
- 25 מ"ב, ו'תוספות יום טוב' ומשנה אחרונה שם. (67) לקמן
- 26 פ"א ה"א.

פרק עשירי

- 1 (1) יבאר התולש סימני טומאה או הכזה המחייה או הקוצץ
- 2 הנגע קודם שיבא לכהן או אחר כך, מי שנקצצה בהרתו
- 3 שלא ככוונה, והתולש שעה לבנה אחת ונפלה השנייה
- 4 וכו', ודין מי שהיתה בהרת בערלתו אם ימול, והנהגת
- 5 המצורע המוחלט והמצורע, מה בין מצורע מוסגר למצורע
- 6 מוחלט, ודין שניהם לטומאה.

- 7 א. התולש² סימני טמאה³, בין פלן בין מקצתו, או
- 8 הכוונה את המחיה⁴, פלה או מקצתה, או הקוצץ
- 9 הנגע פלו⁵ מבשרו או מן הפגד או מן הבית, בין
- 10 קדם שיבא לכהן בין בתוך הסגר או בתוך החלט
- 11 או אחר הפטור - הרי זה עובר בלא תעשה.
- 12 שנאמר: השמר⁶ בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות
- 13 ככל אשר יורו אתכם הפקדים הלויים באשר צויתם
- 14 תשמרו - שלא יתלש או שיקץ. אבל אינו לוקה
- 15 עד שיועילו מעשיו, ואם לא הועילו - אינו לוקה⁸.
- 16 כיצד? היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנות
- 17 ותלש אחת⁹, פנה מקצת המחיה ונשאר ממנה
- 18 פעדשה¹⁰ - אינו לוקה, שהרי הוא טמא בפשהיה.
- 19 וכן כל פיוצא בזה. ומפני אותו מפת מרדות¹¹. וכן
- 20 המגלח את הנתק - לוקה, שנאמר: ואת הנתק¹² לא
- 21 יגלח. ואינו חייב עד שיגלח כל הנתק בתער¹³. ומת

- 2 (2) נגעים פ"ז, מ"ד. (3) שיער לבן שבבהרת, ושיער צהוב
- 3 שבנתק. (4) בשר חי שבתוך הבהרת הוא סימן טומאה,
- 4 ואם נכוותה אין דינה כמחיה ואינה מטמאה. (5) כלומר,
- 5 עצמו ולא את סימני הטומאה שבו. והוא-הדין אם קצץ
- 6 מקצתו. (6) וכל מקום שנאמר: "השמר", או "פן", או
- 7 "אל" הוא לא-תעשה (מכות יז, ב ובכמה מקומות).
- 8 (7) 'ספרי' פרשת כי-תצא פסקא רעד. רבינו לא פירש מהו
- 9 דין קוצץ נגע טהור לגמרי כגון בוקה. רש"י במסכת שבת
- 10 קלב, ב - אומר בפירוש שעובר בלא-תעשה. (8) במס'
- 11 שבת צד, ב - נחלקו רב ששת ורב נחמן בדין זה, רב ששת
- 12 אמר פטור, ורב נחמן אומר חייב, ופסק כרב ששת
- 13 (ב'תוספות' עירובין לב, א ד"ה רב ששת, כתבו בשם רבינו
- 14 שמשון, ש'בעל הלכות גדולות' פוסק כרב ששת באיסורים,
- 15 וכרב נחמן בדינים. וכן כתב שם הרא"ש בשם 'תשובות
- 16 הגאונים'). (9) ונשארו שתיים והן מטמאות. (10) שיעור
- 17 מחיה לטמא (למעלה פ"ג ה"א). (11) מדרבנן, ומספר
- 18 המכות לפי שיקול דעת בית-הדין. (12) פירוש, שתי
- 19 שערות הגובלות את הנתק (ראה פ"ח ה"ב וה"א).
- 20 (13) כתגלחת הטהרה (לקמן פ"א ה"א). (14) ואפשר
- 21 שהמוט יעביר אותה (תוספתא שם פ"ג ה"ב). (15) חוטים
- 22 הנכרכים סביב הדקל, ועושים מהם חבלים.

- 23 ב. התולש סימני טמאה או שפנה את המחיה עד
- 24 שלא בא אצל פהן - הרי זה טהור. וכן אם עשה
- 25 בן בימי הסגר - הרי זה טהור לאחר ימי הסגר¹⁶.
- 26 ואם תלשן אחר שהחלט פהן - הרי זה מחלט
- 27 לפשהיה, ואין לו טהרה עד שתפרח הצרעת בכלו או
- 28 עד שתתמעט בהרתו מפגרים¹⁷.

- 16 (16) אם לא מצא סימן טומאה אחר. פסק כרבי עקיבא
- 17 במשנה נגעים פ"ז מ"ד, מפני שבתוספתא שם ה"ג קיבלו
- 18 דבריו רבן גמליאל ורבי יהושע (ראה ביאור הגר"א שם).
- 19 (17) כחכמים במשנה, שם.

- 20 ג. מי שנקצצה בהרתו פלה שלא בכונה - טהור¹⁸.
- 21 קצצה בכונה: אם קצץ כל הבשר החי שקצץ, אבל אם נשאר
- 22 אפילו פחות השערה - אין לו טהרה עולמית¹⁹;
- 23 קצצה בצמצום - אין לו טהרה עד שתפרח בכלו.

- 18 (18) משנה, שם. (19) בתוספתא שם ה"ה אמרו, שבזה הכל
- 19 מודים שאין לו טהרה כלל, אפילו אם תפרח בכולו. והטעם,
- 20 שמא לא היתה פורחת בבשר החי שקצץ, אבל אם נשאר
- 21 מקצת בשר חי ופרחה בכולו טהור אפילו לדעת רבי אליעזר
- 22 במשנה (מפני שאפשר לתלות ולומר, כשם שפרחה באותו
- 23 מקצת הנשאר, כך היתה פורחת בכל החוט המקיף): במה
- 24 נחלקו? כשקצץ בצמצום את הבהרת. ורבינו פסק כחכמים,
- 25 שם.

- 26 ד. התולש²⁰ שיערה לבנה אחת ונשרה השנייה - הרי

שלושת הדברים הללו הם בעיה שלא נפשטה במועד קטן שם, ופסק להקל. (36) מחלוקת תנאים שם ז, ב - ופסק כרבי יהודה להקל. (37) ולא כאבל שצריך להפוך את המיטה.

- ז. דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר, 24
שנאמר: מחוץ למחנה מושבו. ודבר זה בעירות 25
המקפות חומה בארץ ישראל בלבד. 26

~ נקודות משיחות קודש ~

"דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר שנאמר מחוץ למחנה מושבו".

מהציווי בעניין מרים "תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסר" משמע שהשהות מחוץ לשלוש מחנות היא תנאי בטהרת המצורע, ונפק"מ במקרה שאין מחנה ואין שייך להיות מחוץ למחנה האם הוא מעכב טהרת המצורע. ולפי זה תהיה נפק"מ למעשה העלולה להיות נוגעת גם בימינו, שהרי הדין הוא שטהרת המצורע נוהגת בארץ ובחוץ לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית. וא"כ, לפי הדעות שאין קדושת מחנות וירושלים בזמן הזה, ישנה שאלה האם מצורע יכול להגיע לטהרתו לאחר החורבן. אם נאמר שעיקר העניין של "בדד ישב" הוא שלא יהיה במחנה אפשרי הדבר גם בזמן הזה, אבל אם עניינו שצריך להיות "מחוץ למחנה מושבו" הרי שאין זה שייך אחר החורבן.

(על-פי לקו"ש חלק י"ח עמוד 135)

(38) במסכת כלים פ"א מ"ז, שנינו: עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה, שמשלחים מתוכן את המצורעים.

- ח. המצורע 39 אינה פורעת ואינה פורקת ולא עוטה 27
על שפם, אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה 28
לאחרים שהיא טמאה. ולא המצורעים בלבד, אלא 29
כל המטמאים את האדם 40 חייבין להודיע לכל שהן 30
טמאין, כדי שיפרשו מהן; שנאמר: וטמא טמא 31
יקרא - הטמא מודיע שהוא טמא. 32

(39) משנה, סוטה כג, א. ובגמרא שם למדו זה מן הכתוב (שם יג, מד) "איש צרוע הוא" ולא אשה. (40) 'תורת כהנים' נגעים פ"ב ה"ט.

- ט. וטמאים ואנדרוגינז פורע ופורם ועוטה על 33
שפם, מפני שהוא ספק. 34

(41) ומחמירים בו כמו בכל ספק של תורה.

- י. אחד מצרע מסגר ואחד 42 מצרע מחלט לענין 35
טמאה. 43 ואין בין מצרע מסגר למצרע מחלט לענין 36
טמאה, אלא פריעה ופרימה ותגלחת וצפריים, 37
שהטהור מתוך הסגר פטור מן התגלחת ומן 38
הצפריים והטהור מתוך החלט חייב בהן, אבל טמאה 39
שניהן שנה בכל דבר. 40

- ז' טהור 21. ה'י שלש, תלש שתיים ונשרה אחת - 1
ה'י זה בטמאתו 22. ה'יתה בו מחיה בעדשה 23, פנה 2
חציה והלך חציה - ה'י זה טהור. ה'יתה יתרה 3
מבעדשה: פנה המותר 24 והלך בעדשה - ה'י זה 4
טהור 25; פנה בעדשה והלך המותר - ה'י זה טמא. 5

(20) תוספתא שם ה"ג וה"ד. (21) שאפילו אם לא תלש היה נטהר. (22) שאלמלי לא תלש היו נשארות שתי שערות. ומשמיענו, שאין אנו אומרים כשם שנשרה האחת שנשארה, כך היו נושרות גם השתיים שנחלשו. (23) מצומצמת. (24) החלק העולה על עדשה מצומצמת. (25) מכיוון שגם בלי מעשיו הוא טהור. הכלל המונח ביסוד דינים אלה הוא: המעשה שעשה באיסור אינו מועיל לטהר, אבל גם אינה גורמת לטומאה במקרה שגם בלי מעשה האסור היה טהור.

- ה. מי שהיתה 26 בהרת בערלתו - ימול, ואף על פי 6
שהיא מילה שלא בזמנה 27; שמצות עשה דוחה את 7
לא תעשה בכל מקום. ואם מל והלך בעור הערלה 8
סימן שהיה מחלט בו 28 - ה'י זה חייב בקרבן 9
מצרע. 29 10

(26) משנה, שם סוף הפרק. (27) גמרא שבת קלב, ב. מילה בזמנה היינו ביום השמיני ללידתו, ואחר יום זה הוא שלא בזמנה. (28) שכבר החליטו הכהן. (29) שהרי נטהר בטומאתו, אבל מוסגר שמל והעביר סימן הטומאה פטור מן הקרבן, מפני שלא נטמא מעולם (תוספתא שם פ"ג ה"ו).

- ו. מצות עשה 30 שהיה המצרע המחלט מכסה 31
ראש כל ימי חלוטו, ועוטה על שפם כאבל, 12
ופורם 32 בגדיו, ומודיע העוברים עליו שהוא 13
טמא; שנאמר: והצריע אשר בו הנגע וגומר. 14
אפלו כהן גדול 33 שנוצטרע פורע 34 ופורם, שעשה 15
דוחה את לא תעשה. ואסור בשאילת שלום כל 16
ימי חלוטו כאבל, שנאמר: ועל שפם יעטה - 17
שהיה שפתיו דבוקות. אבל קורא ושונה ודורש. 18
ואסור לספר ולכבס כל ימי חלוטו. ונוהג בכל 19
הדברים האלו אפלו בשבתות וימים טובים. וה'י 20
הוא מתר ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל 35 21
ובתשמיש המטה 36 וזוקף את מטתו 37 כשאר 22
העם. 23

(30) כל זה כתוב בתורה (ויקרא יג, מה) ומבואר בגמרא מועד קטן, דף טו וטז. (31) מלשונו של רבינו משמע, שפריעה האמורה בתורה, פירושה כיסוי הראש. וזוהי דעת רבי עקיבא במועד קטן טו, א. אולם ב'ספר המצוות' לא-תעשה קסג, פירש שהכוונה לגידול שיער, כרבי אליעזר שם, וכן פירש את האמור בכהן גדול (שם כא, י'): "את ראשו לא יפרע", וכן פסק להלכה פ"ה מהל' כלי המקדש ה"ו. וצ"ע. (32) קורע. (33) שנאמר בו (שם) את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום. (34) ראה הערה ל. (35) כל

הי"ד. (56) דין זה והבאים אחריו עד "ואם עמד נטמא", מבוארים במס' נגעים שם מ"ז. (57) משנה, טהרות פ"ו, מ"ב. ראה מה שכתב רבינו שם בפירושו. (58) ושאר גופו מחוץ לבית. (59) נגעים, שם מ"ח. (60) כלומר, כשהוא רוצה להכנס. (61) מכל צד. (62) והשטח המוקף מחיצות אלו דינו כחדר בפני עצמו שהוא "מושב", ובית הכנסת מחוץ למושבו, אבל שטח מוקף מחיצות נמוכות מעשרה טפחים או קצרות מארבע אמות אינו מושב בפני עצמו.

יום ש"ק כ"ג אדר ב' ה'תשע"ט

פרק אחד עשר

(1) יבאר שטהרת המצורע ותגלחתו מצוות-עשה וכיצד מטהרים אותו, ודין שחיטת הצפור ותגלחת והזייה, ושאר מעשיו אם כשרים בלילה, ודין טהרת מצורע אפה ומתי נוהגת, והכשרים לטהר מצורע, ואם מטהרים שנים כאחת, צפור השחוטה והמשתלחת אם הן מותרות בהנאה וכל דיניהן.

- 22 א. טְהַרְתָּ מִצְרַע מִצּוֹת עֲשֵׂה², וְתַגְלַחְתּוּ כְּשִׁטְהַר
- 23 מִצּוֹת עֲשֵׂה³. פִּיֹּצֵד מִטְהַרִּין אֶת הַמִּצְרַע? מִבֵּיא
- 24 מִזְרְקִי⁴ שֶׁל חֶרֶשׁ חֲדָשׁ, וְקִבְּלָהּ הִיא⁵ שִׁיְהִיָּה [חֲדָשׁ],
- 25 וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ רִבִּיעִית⁶ מִיֵּם חֲמִים⁷ הָרְאוּיִין לְקֹדֶשׁ
- 26 אוֹתָן מִי טָטֵאת⁸, וְשִׁעוֹר זֶה מְדַבְּרִי סוֹפְרִים. וּמִבֵּיא
- 27 שְׁתֵּי צִפְרִים דְּרֹרִי⁹ טְהוֹרוֹת¹⁰ לְשֵׁם טְהַרְתָּ צִרְעַת¹¹,
- 28 שְׁנֵאמֵר: וְלָקַח לְמִטְהַר. וְשׁוֹחֵט אֶת הַבְּרוּרָה¹²
- 29 שְׁבִשְׁתִּיהֶן עַל הַמֵּיִם שֶׁבְּכָלִי חֶרֶס, וּמִמֶּנּוּ עַד שִׁיְהִיָּה
- 30 הָדֵם גָּפֵר בְּמֵיִם, וְחוֹפֵר וְקוֹבֵר הַצִּפּוֹר הַשְּׁחוּטָה
- 31 בְּפָנָיו¹³. וְדָבָר זֶה קִבְּלָהּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה. וְנוֹטֵל עֵץ
- 32 אֲרָז, וּמִצְוֹתוֹ שִׁיְהִיָּה אֲרָכּוֹ אִמָּה וְעִבּוֹ כְּרִבִּיעַ פָּרַע
- 33 מִפְּרָעֵי הַמִּטְהַר¹⁴, וְאֹזוֹב שְׁאִין לוֹ שֵׁם לוֹיִשׁ¹⁵, כְּמוֹ
- 34 שְׁבִאֲרָנִי, אֵין פִּחוֹת מִטְּפַח¹⁶, וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת¹⁷, מְשַׁקְּלוּ
- 35 שָׁקֶל. וְאֵם טַעֲמָהּ¹⁸ - פְּסוּלִין¹⁹, כְּצִבְעֵת הַתְּכֵלֶת²⁰. וְכָל
- 36 הַשְּׁעוּרִים - הִלָּכָה²¹. וְלוֹקַח עִם שְׁלִשְׁתֵּן הַצִּפּוֹר
- 37 הַחֲזִיָּה. וְאַרְבַּעָה מִיָּנִין אֵלֶי²² מְעַבְּבִין זֶה אֶת זֶה. וְעֵץ
- 38 אֲרָז וְאֹזוֹב שֶׁנִּתְקַלְּפוּ²³ - פְּסוּלִין. וְכוֹרֶף הָאֹזוֹב עִם
- 39 הָאֲרָז בְּלִשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית²⁴, וּמִקִּיף²⁵ לָהֶן רֹאשֵׁי
- 40 אֲגָפִים וְרֹאשׁ הַזֵּבֶב שֶׁל צִפּוֹר הַחֲזִיָּה, וְטוֹבֵל אֲרַבְעָתָן
- 41 בְּמֵיִם שֶׁבְּכָלִי וּבָדֵם שְׁעָלֶיהֶן, וּמִזֶּה שְׁבַע פְּעָמִים עַל
- 42 אַחֵר יָדוֹ שֶׁל מִצְרַע, וּמְשַׁלַּח אֶת הַצִּפּוֹר. וְכִיצַד
- 43 מְשַׁלַּחָהּ? עוֹמֵד בְּעִיר וְזוֹרְקָה חוּץ לַחוּמָה. וְאִינוֹ
- 44 הוֹפֵף פָּנָיו לֹא לַיָּם וְלֹא לַעִיר וְלֹא לַמַּדְבָּר²⁶,
- 45 שְׁנֵאמֵר: מִחוּץ לַעִיר אֵל פָּנֵי הַשָּׂדֶה. שְׁלַחָהּ וְחִזְרָהּ
- 46 - חִזְרָהּ וּמְשַׁלַּחָהּ, אֶפְלוֹ מֵאָה פְּעָמִים²⁷. וְאַחֵר כֶּף
- 47 מְגַלַּח הַכֶּהֱן אֶת הַמִּצְרַע. פִּיֹּצֵד מְגַלְּחוֹ²⁸? מְעַבֵּיר
- 48 תַּעַר עַל כָּל בִּשְׂרוֹ הַנֶּרְאָה, אֶפְלוֹ בֵּית הַשְּׁחִי וּבֵית
- 49 הַעֲרֻה שְׁעָר שְׁעַל כָּל הַגּוֹף, עַד שִׁיעֲשֵׂה כְּדִלְעַת.²⁹
- 50 שְׁנֵאמֵר: אֶת כָּל שְׁעָרָיו²⁹. אֵם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר רֹאשׁוֹ
- 51 וְזָקְנוֹ וְגִבּוֹת עֵינָיו³⁰? לְרִבּוֹת כָּל פִּיּוּצָא בְּהֶן, וְלִמְעַט

(42) דין אחד לשניהם. (43) אבל לענין חיוב קרבנות אינם שוים, שהמוחלט חייב להביא אשם ולוג שמן, והטהור מתוך הסגר אינו מביא. ולמה הוציא רבינו כאן מן הכלל פריעה ופרימה תגלחת וציפורים, ולא כתב קרבנות? מפני שמדובר לפני טהרתו, וכל ד' הדברים שמונה רבינו הם בעודו בטומאתו, אבל קרבנות מביא אחרי שנטהר (ראה לקמן פ"א ה"ב).

- 1 יא. הַמִּצְרַע⁴⁴ - אֵב מֵאֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת⁴⁵. מִטְמֵא אָדָם
- 2 וְכָלִים בְּמִגְעוֹ וְכָלִי חֶרֶס בְּאוֹרוֹ⁴⁶, וּמִטְמֵא אָדָם
- 3 בְּמִשְׁא⁴⁷, וּמִטְמֵא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב⁴⁸ אֶפְלוֹ תַּחַת אֶבְרִין⁴⁹
- 4 כְּזָב וְכִזְבָּה. שְׁנֵאמֵר: וְכֶסֶם בְּגָדָיו וְטָהַר. מִפִּי
- 5 הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ, שִׁטְהַר מִלְטְמֵא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב⁵⁰.
- 6 וְאַחַד הַמַּסְגֵּר וְאַחַד הַמְּחַלֵּט כָּבֵל אֵלָיו⁵¹.

(44) כלים פ"א ה"א. (45) הטומאות שטמטאות אדם וכלים נקראות אב הטומאה, והנוגע בהן נעשה ראשון לטומאה והוא מטמא אוכלין ומשקין אבל לא אדם וכלים. (46) כלי חרס אינו מיטמא כשנגעה טומאה בדופנו החיצון אלא מתוכו, ואפילו לא נגעה הטומאה בכלי עצמו אלא היתה תלויה באוירו - טמא (ראה הל' כלים פ"ג ה"א וה"ב). (47) אף-על-פי שלא נגע בו, כגון שישב על קרש ובא זה והרים את הקרש מצדו השני, בין אם הטמא הרים את הטהור ובין להיפך. (48) שם מ"ד. אם שכב או ישב על סדינים וכדומה - טמאים, ואפילו אם היו עשרה סדינים זה תחת זה והמצורע שכב או ישב על העליון ולא נגע באחרים - כולם טמאים. (49) שהיו הסדינים תחת אבן והוא ישב על האבן, אין האבן מצילה מן הטומאה (ראה כסף-משנה, שהקשה מפסחים סז, שאמרו שם: זב חמור ממצורע, שכן עושה משכב ומושב. וראה משנה-למלך כאן). (50) ומשמע שלפני-זה מטמא משכב ומושב. (51) כמו שנתבאר בהלכה הקודמת.

- 7 יב. חֲמָרָא יִתְרָה יֵשׁ בְּמִצְרַע, שְׁמִטְמֵא בְּבִיאָתוֹ⁵²
- 8 לְבֵית, בֵּין בִּימֵי הַחֲלֵט בֵּין בִּימֵי הַסֵּגֶר. פִּיֹּצֵד? נִכְנָס
- 9 לְבֵית - נְטֵמָא⁵³ כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית, בֵּין אָדָם בֵּין בְּלִים,
- 10 אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַּע בְּהֶן, נַעֲשֵׂי רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה.
- 11 שְׁנֵאמֵר: מִחוּץ לְמַחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ⁵⁴ - מָה הוּא טְמֵא⁵⁵,
- 12 אִף מוֹשְׁבוֹ טְמֵא. הִנֵּה עוֹמֵד תַּחַת הָאֵילָן וְעִבֵּר אָדָם
- 13 טְהוֹר תַּחַת הָאֵילָן - נְטֵמָא⁵⁶. הִנֵּה הַטְּהוֹר עוֹמֵד תַּחַת
- 14 הָאֵילָן וְעִבֵּר הַמִּצְרַע תַּחְתּוֹ - לֹא טְמֵאָה; וְאֵם עֹמֵד
- 15 - נְטֵמָא, שְׁהָרִי נַעֲשֵׂה לוֹ מוֹשָׁב. סָפֵק עֹמֵד סָפֵק לֹא
- 16 עֹמֵד - טְהוֹר⁵⁷. הַכֵּנִים הַמִּצְרַע רֹאשׁוֹ וְרִבּוֹ⁵⁸ לְבֵית -
- 17 נְטֵמָא כָּל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכוֹ⁵⁹. נִכְנָס⁶⁰ לְבֵית הַכֵּנֶסֶת -
- 18 עוֹשִׂין לוֹ מַחֲצִיָּה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים⁶¹ וְרִחְבָּה
- 19 אֲרַבַּע אַמּוֹת⁶² עַל אֲרַבַּע אַמּוֹת, וְנִכְנָס רֹאשׁוֹן וְיוֹצֵא
- 20 אַחֲרוֹן, כְּדִי שִׁיְהִיָּה מוֹשָׁב לְכָדוֹ וְלֹא יַעֲמֵד עִם הָעָם
- 21 בְּעֶרְבּוֹב וְיִטְמֵא אוֹתָם.

(52) שם. ונגעים פ"ג, מ"א. (53) משמע אפילו לא שהה כהרף עין, ויצא. כדעת תנא-קמא במשנה נגעים שם. (54) המקום שהוא נמצא בו. (55) 'תורת כהנים' פ"ב,

ולטהרת מצורע אחר. (28) תגלחת ראשונה. (29) לרבות מקומות שאינם גלויים. (30) פסוק זה נכתב בתגלחת שנייה, ולמדו ראשונה משנייה. (31) כלל, ואינו דומה לשיעור של בית השחי, שנגלה לפעמים כשהאדם מגביה זרועו (כסף משנה). (32) "וישב מחוץ לאהל שבעת ימים" ודרשו (בגמרא מועד קטן ז, ב) אהל זה אשתו. (33) כריתות ח, ב "מחוץ לאהל" ולא מחוץ לאהל. לא ביאר רבינו אם אסור בתשמיש המטה בימי חלוטו (לפני ריפוי). במועד קטן ז, ב נחלקו בזה רבי יוסי ברבי יהודה ורבי ושם אמרו שהמלך יתם נולד לעזיזה בימי צרעתו, ומזה למד רבי שמותר בתשמיש המטה, שהרי עזיזהו שמר על המצוות כמו שכתוב (מלכים ב טו, ג): "ויעש הישר בעיני ד'". ונכשל רק בהקרכת קרבנות.

ב. כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים³⁴ הָאֵלּוּ עֲדִין הוּא אֲב הַטְּמֵאָה. 7
מְטֵמָא אָדָם וְכָלִים בְּמַגַּע, לֹא בְּמַשָּׂא. שְׁהָרִי הוּא 8
אוֹמֵר: וְהִנֵּה בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְכֵסֶם אֶת בְּגָדָיו וְגוֹמֵר - 9
מְלַמֵּד שֶׁהִי מְטֵמָא בְּגָדִים. וְכֵסֶם שֶׁהִי מְטֵמָא 10
בְּגָדִים בְּמַגַּע, כִּן מְטֵמָא אָדָם בְּמַגַּע; שֶׁכָּל הַמְטֵמָא 11
בְּגָדִים - מְטֵמָא אָדָם. וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מְגַלְחוֹ הַכֹּהֵן 12
תְּגַלְחֵת שֹׁנֶיָּה פְּרָאשׁוֹנָה, וּמַכְבֵּס בְּגָדָיו וְטוֹבֵל, 13
וְיִטְהַר מִלְּטֵמָא אַחֲרֵים, וְהָרִי הוּא כָּל טְבוּלֵי יוֹם³⁵ 14
וְאוֹכֵל בְּמַעֲשֵׂר. הָעָרִיב שְׁמָשׁוּ - אוֹכֵל בְּתוֹמָה³⁶; 15
הַבֵּיא בְּפָרְתוֹ - אוֹכֵל בְּקָדָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ³⁷. 16

(34) נגעים פרק י"ד משנה ב: "מטמא כשרץ", ושרץ מטמא אדם וכלים במגע ולא במשא. (35) טמא שטבל ביום נקרא טבול יום עד שקיעת השמש ואסור לאכול תרומה וקדשים ומותר באכילת מעשר שני. (36) אף על פי שלא הקריב עדיין קרבנותיו, שמחוסרי כפרה מותרים באכילת תרומה. (37) בפרק א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א.

ג. כִּשְׁהוּא מְגַלַּח בְּשָׂתִי הַתְּגַלְחוֹת אֵינוֹ מְגַלַּח אֶלָּא 17
בְּתַעֲרָר. וְאֵם גִּלַּח שְׁלֹא בְּתַעֲרָר אוֹ שֶׁהִנִּיחַ שְׂתִי שְׁעָרוֹת 18
- לֹא עָשָׂה כָּלִים. וְאֵינוֹ מְגַלְחוֹ אֶלָּא כֹּהֵן. וְאֵם שִׁיר 19
שְׂתִי שְׁעָרוֹת בְּתְגַלְחֵת רִאשׁוֹנָה וְגִלְחָן בְּשֹׁנֶיָּה - לֹא 20
עָלָתָה לוֹ אֶלָּא תְּגַלְחֵת אַחַת בְּלִבָּד, וְהָרִי הִיא 21
רִאשׁוֹנָה³⁸. וְכָל הַיּוֹם כֹּשֶׁר לְטְהַר הַמַּצְרַע. 22

(38) וצריך תגלחת שנייה אחר שבעת ימים.

ד. תְּגַלְחֵת³⁹ הַמַּצְרַע וְטְבִילָתוֹ וְהִזָּאָתוֹ אֵינָן מַעֲכָבוֹת 23
זוֹ אֶת זוֹ, וְשָׂאָר כָּל מַעֲשָׂיו מַעֲכָבִים. 24

(39) בתוספתא שם הלכה ו אמרו: "תגלחת של (מצוה) מצורע, טבילתו והזאתו מעכבים ושאר כל מעשיו אינם מעכבים". ובתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא ב הלכה ד למדו, שדברים הנעשים בגופו של המצורע - מעכבים, והנעשים שלא בגופו, כגון שליחת הציפור החיה וכיבוס בגדים, אינם מעכבים.

ה. שְׁחִיטַת הַצֹּפֹר וְהַתְּגַלְחֵת וְהַהֲזִיָּה - בַּיּוֹם, וְשָׂאָר 25
כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה. אֵלּוּ - בְּאַנְשִׁים, 26

1 שְׁעָר שִׁבְתוֹף הַחֹטֵם, לְפִי שְׂאִינוֹ נִרְאָה³¹. וְאַחֵר כִּן 1
2 מַכְבֵּס בְּגָדָיו וְטוֹבֵל, וְיִטְהַר מִלְּטֵמָא בְּבִיּאָה וּמִלְּטֵמָא 2
3 מִשְׂבָּב וּמִשְׂבָּב, וְיִכְנֵס לְפָנִים מִן הַחוּמָה, וּמוֹנֶה 3
4 שְׂבִיעַת יָמִים. וְאַסוּר בְּהֵן בְּתִשְׁמִישׁ הַמַּטָּה, שְׁנֵאָמֵר: 4
5 מַחוּץ לָאֵהָל³² - מְלַמֵּד שְׂאִסוּר בְּתִשְׁמִישׁ הַמַּטָּה. 5
6 וְהַמַּצְרַע מִתְּרַת³³ בְּתִשְׁמִישׁ הַמַּטָּה. 6

(2) מצוה זו כוללת כל האמור בתורה (ויקרא יד, ד - ח) וגם תגלחת ראשונה בכלל. (3) בפני עצמה. והכוונה לתגלחת שנייה שהכהן מגלחו ביום השביעי לתגלחתו הראשונה. כן כתב רבינו במפורש בספר המצוות עשה קיא. [בספר המצוות שם מבאר רבינו למה תגלחת שנייה אינה כלולה במצוה של הבאת הקרבנות, ואף על פי שזו וזו הן גמר הטהרה: "...תכלית תגלחתו היא טהרתו מלטמא ... ואילו תכלית הבאת קרבנותיו היא להשלים כפרתו"]. (4) ספל גדול. (5) אמנם בגמרא סוטה טו, ב דרשו "מה מים חיים שלא נעשתה בהם מלאכה אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה" סובר רבינו שדרשה זו "אסמכתא" ואינה דרשה גמורה. (6) רביעית הלוג - שמונים גרם בערך. (7) מי מעיין או נהרות שוטפים. (8) לתת בהם אפר פרה אדומה להזאה על אדם שנטמא במת. (9) מין צפרים חפשיים, שאינן מקבלות תרבות. (10) כשרות לאכילה. (11) שיקח אותן הכהן בכונה לשם טהרת צרעת, אבל אינו צריך לקבוע, שלוקח לטהרת מצורע זה. דין זה שנינו בתורת כהנים מצורע פרשתא א הלכה ו: "ולקח למיטהר" לשם מיטהר, בין איש בין אשה בין קטן, מיכן אמרו: לקח לאיש כשרות לאשה, לאשה כשרות לאיש, לבית כשר למצורע, למצורע כשר לבית. (12) הבריאה יותר. (13) בפני המצורע. (14) נגעים פרק י"ד משנה ו. ולא נתפרש שיעור כרע המטה. (15) אלא קוראים לו "איזוב" סתם והוא שיח ראוי למאכל אדם. (16) נדה כו, א תני רבי חייא: איזוב - טפח. (17) צמר צבוע במיץ גרגירים אדומים שבתוכם כמו יתוש ומכאן השם "תולעת". ויש מפרשים צמר צבוע בדם תולעת או בנוזל המתמצה מביצי תולעת. (18) פירוש, אם טבל בנוזל זה צמר אחר. (19) פסול לצבוע בו הצמר לטהרת צרעת. (20) תכלית הוא צמר צבוע בדם ברייה שבים, ששמה חילזון. וגם בה פוסלת טעימה. (21) קבלה איש מפי איש עד משה רבינו, שקיבלה מסיני (עירובין ד, א ובכמה מקומות בתלמוד). (22) צפרים, ארז, איזוב ושני תולעת. (23) שהורדה קליפתם. (24) היא תולעת השני שנאמרה למעלה, ומפני שהיא ארוכה וכתבנית של לשון נקראה: לשון של זהורית. (25) מקרב, אבל אינו קושר אותה. וכן במסכת ביצה לב, ב "אין מקיפים שתי חביות", בעירובין ל, ב "שלא מן המוקף", בחולין מו, ב אין מקיפין בבועי, ועוד. (26) בתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא ב הלכה ה אנו שונים: שלא יעמוד ביפו וישלחנה לים, שלא יעמוד בגבת וישלחנה למדבר, שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה לעיר. (27) תוספתא נגעים פרק ח הלכה ד. שם אמרו: "חמש ושש פעמים" ומובן שהכוונה הרבה פעמים בלי הגבלה, והמדובר, כשלא הגיעה עדיין אל השדה, אבל כשהגיעה לשדה דינה ככל הצפרים והיא מותרת באכילה

ט. שחט⁴⁶ אחת מהן ונמצאת שלא היתה דרור - 32
 יקח זוג לשניה, והראשונה מתרת באכילה. שחט 33
 האחת ונמצאת טרפה - יקח זוג לשניה, והראשונה 34
 מתרת בהנאה. 35

(46) לשון המשנה שם, ובתוספתא שם פרק ח הלכה ח ישנן גירסאות שונות. ראה ראב"ד וכסף משנה ולחם משנה, ולהלכה: אם השחוטה אינה דרור יקח זוג לשניה, שהרי לא נקבע לה עדיין בן זוג דרור, והראשונה מותרת באכילה, מפני שאינה ציפור מצורע; ואם רצה המצורע רשאי הוא להביא שתי ציפורים אחרות ואז שתיים הראשונות מותרות באכילה (לפי התוספתא), שציפור אחת אינה נקבעת אלא זוג; אם שחט אחת ונמצאת טריפה מותרת בהנאה ואסורה באכילה מפני הטריפות. ואף על פי שרבינו פסק למעלה בהלכה ז ששחיטה שאינה ראוייה שמה שחיטה, אין שחיטת הטריפה מועילה לקבוע את השנייה כבת זוגה, מפני שהתורה כתבה "חיות טהורות" ולמדו מזה בתורת כהנים פרשת מצורע א, יב, שטריפות אינן כשרות לטהרת מצורע. וכל אלו הדינים כוחם יפה גם כשהשנייה אינה דרור או שנולדה בה טריפות לפני שחיטת הראשונה.

י. נשפך הדם⁴⁷ - מניחין את המשתלחת עד 36
 שתמות⁴⁸. מתה המשתלחת - ישפך הדם⁴⁹ ויקח 37
 שתיים אחרות. 38

(47) לפני ההזאות. (48) ואסור לקחת לה בת זוג, מפני ששחיטת הראשונה קבעה אותה לבת זוגה ואינה ראוייה לזוג אחר, מה שאין כן כשנטרפה לפני השחיטה, ששחיטה פסולה אינה קובעת. מובן שגם השחוטה אסורה בהנאה. (49) המדובר, כשמתה לפני ההזאות, שהזאות מעכבות, אבל אם מתה המשתלחת אחר ההזאות - נטהר המצורע והשילוח אינו מעכב.

פרק שנים עשר

(1) יבאר שיעור צרעת בגדים וכמה סימני טומאה יש בהם ואם מצטרפין, וכל דיניהם, קרחת וגבחת הבגדים, ואם הם צבועים או שתי צבוע וערכו לבן, ודין כמה שיעור בגד מטמא בנגעים.

א. צרעת בגדים - כגריס², כצרעת אדם; אבל פחות 39
 מכגריס - טהור. וישלשה סימני טמאה יש בהן: 40
 ירקרק, אדמדם, והפשיון. וישלשתן מפרשין 41
 בתורה³. ירקרק הוא הירק שפירקין⁴, שהוא ירק 42
 הרבה, כגוף השסם וכהוצי הדקל⁵; ואדמדם הוא 43
 אדם שבאדמים, שהוא אדם הרבה, כזהורית⁶ יפה. 44
 ושני מראות אלו מצטרפין⁷ זה עם זה. במראה 45
 ירקרק או אדמדם מסגירין את הבגד, ואם עמד 46
 במראה זה שני שבועות⁸ - מחליטין ושוזרפין⁹. וכן 47
 אם פשה¹⁰ - מחליטין ושוזרפין¹¹. כיצד? בגד 48
 שנראה בו נגע ירקרק או אדמדם - מסגירו שבועת 49
 ימים, ובשביעי רואה: אם פשה - מחליטו ושוזרף 50
 את כל הבגד¹²; ואם עמד במראהו ולא פשה, או 51

1 ושאר כל מעשיו - בין באנשים בין בנשים. אלו -
 2 בכהנים, ושאר כל מעשיו - בין בכהנים בין
 3 בישראל.

4 ו. טהרת מצרע זו נזהגת בארץ ובחוץ לארץ, בפני
 5 הבית ושלל בפני הבית. וכהן שטמאו מצוה לטהרו,
 6 שגאמר: לטהרו או לטמאו. והכל פשרין⁴⁰ לטהר
 7 את המצרע, אפלו זב⁴¹ ואפלו טמא מת. ואין מצרע
 8 מטהר מצרע. ואין מטהרין שני מצרעין כאחת.
 9 שאין עושין מצות חבילות.

(40) כל הכהנים. (41) בתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא
 א, ה, דרשו שטהרת מצורע היא בכהן שמותר לו להיכנס
 למחנה, אשר המצורע אסור להיכנס לה, ולפיכך כהן מצורע
 אינו כשר לטהרת מצורע, ומכאן נלמד שזב וטמא מת,
 שאינם משתלחים מחוץ לערים מוקפות חומה כמצורע -
 כשרים לטהרה.

10 ז. עץ ארז ואזוב ושני תולעת שטהר בהן מצרע זה
 11 - מטהר בהן מצרעים אחרים. וכן צפור המשתלחת
 12 מתר לטהר בה מצרעים אחרים מאחר שנשתלחה,
 13 ומתרת באכילה⁴². אבל הצפור השחוטה אסורה
 14 בהנאה. ומאימתי תאסר? משעת שחיטתה. שחטה
 15 ואין שם אזוב ולא עץ ארז ולא שני תולעת⁴³ - הרי
 16 זו אסורה בהנאה, ששחיטה שאינה ראויה שמה
 17 שחיטה⁴⁴. והאכל כזית מצפור השחוטה - עובר
 18 על עשה ועל לא תעשה. שגאמר: וזה אשר לא
 19 תאכלו מהם. מפי השמועה למדו, שזה לרבות
 20 הצפור השחוטה. ונגאמר: טהורה תאכלו - הא
 21 אחרת לא תאכלו; ולא הבא מפלל עשה - עשה.

(42) והמדובר כשהגיעה לשדה וחזרה, אבל אם חזרה תיכף
 אחר שילוחה ולא הגיעה כלל לשדה, כתב רבינו למעלה
 בהלכה א שצריך לשלחה אפילו מאה פעמים. (43) ואמרנו
 למעלה בהלכה א שהבאתם מעכבת ואם כן השחיטה לא
 נעשתה כהלכתה. (44) מחלוקת תנאים שם ורבינו פוסק
 בכל מקום ששחיטה שאינה ראוייה שמה שחיטה (פרט
 לכיסוי הדם).

22 ח. אין לוקחין שתי הצפרים מצפרי עיר הנדחת,
 23 ולא מצפרים שהחליפן בעבודה זרה, ולא מצפרים
 24 שהרגו את הנפש. ומצותן⁴⁵ שיהיו שתייהן שוות
 25 במראה, בקומה ובדמים, ולקחתן כאחת. אף על
 26 פי שאינן שוות או שלקח אחת היום ואחת למחר
 27 - פשרות. לקח שתי הצפרים לשם איש - פשרות
 28 לטהר בהן אשה; לשם אשה - פשרות לטהר בהן
 29 איש; לטהר בהן בית מנגע - פשרות לטהר אדם;
 30 לקחן לאדם - פשרות לבית מנגע. שגאמר: ולקח
 31 למטהר.

ג. נגע שְׁהִיָּה בְּאֶמְצֵעוֹ מְקוֹם נָקִי בְּלֹא נֶגַע וּפְשָׁה לוֹ
הַנֶּגַע - אֵינוֹ פְּשִׁיזוֹן, עַד שִׁפְשָׁה לַחוּץ²². שְׂאִין
פְּשִׁיזוֹן הַנֶּגַע לְתוֹכוֹ פְּשִׁיזוֹן בֵּין בָּאֲדָם בֵּין בַּבְּגָדִים
וּבְתֵימָם.

(22) "מה נתק שאין הפשיון לתוכו, כך נגע שאין הפשיון לתוכו". 'תורת כהנים' שם פרק ח ה"ד, ראה למעלה פ"ד ה"א.

ד. הַפְּשִׁיזוֹן²³ הַסְּמוּךְ²⁴ בַּבְּגָדִים - כָּל שֶׁהוּא²⁵,
וְהַרְחֹק אוֹ הַחוּזוֹר - כְּגֵרִים. בִּיצֵד? בְּגָד שֶׁהִסְגֵּר
וְנוֹלַד בּוֹ נֶגַע אַחֵר כְּגֵרִים רְחוֹק מִן הַנֶּגַע שֶׁהִסְגֵּר בּוֹ
- הֵרִי זֶה פְּשִׁיזוֹן וְיִשְׂרָף; וְאִם הָיָה פְּחוֹת מִכְּגֵרִים -
אֵין מְשַׁגְּחִין בּוֹ. וְכֵן בְּגָד שֶׁקָּרַע מִמֶּנּוּ הַנֶּגַע בְּסוֹף
שְׁבוּעַ שְׁנֵי, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְחֹזֵר בּוֹ נֶגַע כְּגֵרִים -
יִשְׂרָף. וְכֵן בְּגָד שֶׁפְּשָׁה בּוֹ הַנֶּגַע אַחֵר שְׁנִפְטָר²⁶ -
יִשְׂרָף.

(23) נגעים שם פ"א מ"ז. (24) לנגע העיקרי = לאום.
(25) אפילו פשה פחות מכגרים - טמא. (26) שטיהרו אותו.

ה. מִי שֶׁמְכַסֵּב²⁷ אֶת הַנֶּגַע בְּשְׁבוּעַ רֹאשׁוֹן, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוֹ, צָרִיךְ לְכַסֵּב מֵעַט מִן הַבְּגָד שֶׁחוּצָה לוֹ,
שֶׁנֶּאֱמָר: אֶת אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע²⁸. וְכָל נִגְעֵי בְּגָדִים
שֶׁמְכַסִּין אוֹתָם - מְעַבְרִין עֲלֵיהֶן שְׁבָעָה סְמָמִין²⁹
שֶׁמְעַבְרִין עַל הַתָּמָם, כְּדִרְךְ שֶׁמְעַבְרִין עַל הַתָּמָם,
כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ³⁰ בְּעֵנֵין נִדָּה.

(27) 'תורת כהנים' שם פט"ו ה"ה. (28) ולא נאמר "את הנגע", משמע המקום שהנגע בו. (29) זבחים צה, א.
(30) בפרק ט מהלכות איסורי ביאה, הלכה לו.

ו. בְּגָד³¹ שֶׁקָּרַע מִמֶּנּוּ מְקוֹם הַנֶּגַע וְתִפְרַר מְטָלִית, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְחֹזֵר נֶגַע כְּגֵרִים עַל הַבְּגָד - מְתִיר³² אֶת
הַמְּטָלִית וּמַצִּילָהּ³³, וְשׂוֹרֵף שְׂאֵר הַבְּגָד. חֹזֵר הַנֶּגַע
עַל הַמְּטָלִית - שׂוֹרֵף אֶת הַכָּל³⁴.

(31) נגעים שם מ"ו. (32) מפרידה מן הבגד. (33) מן הטומאה, מפני שבאה מבגד טהור. (34) במשנה, הגירסא: "שורף את הבגד". ומפרש רבינו שהכוונה לכל הבגד עם המטלית, שהוא עכשיו חלק מן הבגד (קריית ספר). והר"ש במשנה שם מפרש, שהמטלית נידונה כבגד בפני עצמו, ואם יש בה שלוש על שלוש (מרובע של שלוש אצבעות) מסגירה כדין כל נגע, ואם אין בה כשיעור זה אינה מיטמאה בנגעים כלל. ובתוספתא נגעים פ"ו ה"ו משמע כדברי הר"ש, אבל רבינו הסתמך על המשנה, שנאמר בה סתם: שורף את הבגד.

ז. הַטּוֹלָה³⁵ מִן הַמִּסְגָּר³⁶ בְּטָהוֹר³⁷ וְחֹזֵר נֶגַע עַל הַבְּגָד
- שׂוֹרֵף אֶת הַמְּטָלִית³⁸. חֹזֵר עַל הַמְּטָלִית - הַבְּגָד
הָרֹאשׁוֹן הַמִּסְגָּר יִשְׂרָף³⁹, וְהַמְּטָלִית תִּשְׁמַשׁ אֶת הַבְּגָד
שֶׁהִיא תְּפוּרָה בּוֹ בְּסִמָּנֵינוּ⁴⁰: אִם עָמַד בְּעֵינֵינוּ שְׁנֵי
שְׁבוּעוֹת אוֹ פְּשָׁה - שׂוֹרֵפִין הַכָּל⁴¹.

שְׁפָשָׁה וְכָהֳ¹³ מִשְׁנֵי הַמֵּרְאָה שֶׁהִסְגֵּר בָּהֶן, אוֹ
שֶׁהוֹסִיף הַמֵּרְאָה לְהֵאָדָם וּלְהוֹרִיק וְלֹא פָשָׁה - יְכַסֵּב
מְקוֹם הַנֶּגַע וְיִסְגִּיר שְׁבָעַת יָמִים שְׁנִית¹⁴. וּבִסּוֹף
שְׁבוּעַ שְׁנֵי, שֶׁהוּא יוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, רוֹאֶה: אִם כָּהֳ
לְמֵרְאָה שְׁלִישִׁית¹⁵ - הֵרִי זֶה טְעוֹן כְּבוֹס וְטָהוֹר¹⁶;
וְאִם נִשְׁתַּנָּה הַנֶּגַע מִמָּה שֶׁהִיָּה, כְּגוֹן שֶׁהִיָּה יִרְקָרָק
וְנִעְשָׂה אֲדָמָדָם אוֹ אֲדָמָדָם וְנִעְשָׂה יִרְקָרָק - קוֹרֵעַ
מְקוֹם הַנֶּגַע וְשׂוֹרֵף¹⁷ מִה שֶׁקָּרַע, וְתוֹפֵר מְטָלִית¹⁸
בְּמְקוֹם שֶׁקָּרַע, וּפּוֹטֵר שְׂאֵר הַבְּגָד, וּמְכַסֵּב לוֹ
כְּבוֹס שְׁנֵי וּמְטָבִילוֹ וְטָהַר; וְאִם עָמַד בְּמֵרְאָה שֶׁהִסְגֵּר
בּוֹ בַּתְּחִלָּה - יַחְלִיטוּ וְיִשְׂרָף אֶת כָּל¹⁹.

(2) 'תורת כהנים' פרשת נגעים פרק יד, ה"ד. ראה למעלה פ"א ה"ז. (3) ויקרא יד, מט. (4) שם ה"ב. (5) עלים של עץ התמר. (6) צמר צבוע אדום. פסק כסומכוס, בתוספתא נגעים פ"א ה"ג. (7) 'תורת כהנים' שם ה"ב. (8) שני הסגרים בני שבוע ימים. (9) את כל הבגד. (10) בשבוע ראשון. (11) מיד, בלי הסגר שני. (12) מפורש בתורה (שם יג, נב). (13) ומראהו ירוק בינוני או אדום בינוני. (14) שני המקרים הראשונים, היינו: א. עמד במראהו אבל לא פשה, ב. פשה וכהה - מבוארים בנגעים פ"א מ"ה, אבל הדין השלישי: או שהוסיף המראה וכו', קשה לפרשו, ולכאורה דומה לגמרי לדין הראשון. והמב"ט בקריית-ספר פירש, שהאדמימות או הירקות נתחזקו עוד יותר ממה שהיו לפני ההסגר. (15) אבל מירקק לאדמדם או להיפך - יבואר דינו בפסקה הבאה. (16) 'תורת כהנים' נגעים פרק טו ה"ו, אמרו: "והנה כהה הנגע" למראה שני ולא למראה שלישי. פסוק זה מדבר אחרי הסגר שני, ומצריך קריעת מקום הנגע, ומשמע מזה שאם נשתנה למראה שלישי אינו צריך קריעה. (17) דין זה למד רבינו מדרשת ה'תורת כהנים' המובאה בהערה הקודמת, שהכתוב "והנה כהה" מדבר במראה שני, היינו מירקק לאדמדם ולהיפך. דעת רבינו, שכל מה שאינו ירקק או אדמדם, אפילו הוא ירוק או אדום - נקרא מראה שלישי, וכן כל מראה אחר שהוא "מראה שני" היינו מירקק לאדמדם ומאדמדם לירקק. ובכסף-משנה מבאר, שרבינו מפרש את הכתוב (שם, נה) "והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו" שלא הפך אפילו למראה שני, ורק אז הוא טמא. ומכאן, שאם הפך למראה שני אינו טמא, ודינו כמו אם כהה. הראב"ד משיג על הלכה זו בצורה חריפה, וראה כסף-משנה. (18) טלאי. "ומנין שהוא טולה עליו מטלית? תלמוד לומר: ואם תראה עוד (ויקרא יג, נז), ואין עוד אלא מקומו" (תורת כהנים שם ה"ד). פירוש, ואם יישאר חור במקום שהיה בו הנגע - אין אפשרות שייראה שם נגע שנית. (19) שם משנה ה: העומד בשני - יישרף.

ב. נֶגַע²⁰ שֶׁהִיָּה יִרְקָרָק וּפְשָׁה אֲדָמָדָם אוֹ שֶׁהִיָּה
אֲדָמָדָם וּפְשָׁה יִרְקָרָק - הֵרִי זֶה פְּשִׁיזוֹן²¹.

(20) שם משנה ד. (21) 'תורת כהנים' נגעים פרק יד, ב, דרשו מהכתוב "והיה" בלשון יחיד, מלמד שמצטרפים זה עם זה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ג אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קיא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(52) חוטי האורך. (53) חוטי הרוחב המעורבים בשתי. (54) מה שבוטל ונראה יותר לעין. זה תלוי בסוג האריגה. תוספתא נגעים פ"ה ה"ג. (55) וחוטי צמר ופשתים, נאמר שיעורם בפרק הבא. (56) מפני שאינו ראוי לכלום. משנה נגעים פ"ב, ב.

יא. בגד⁵⁷ שארג בו פחות משלש על שלש ונראה¹⁸ בו נגע ואחר כך השלימו לשלש על שלש -¹⁹ טהור⁵⁸.

(57) שם. (58) שאין הנגע מטמא אלא אם נולד במקום ובזמן הראויים לטמא. ראה למעלה פ"ו ה"ד.

יב. התופר⁵⁹ מטליות שאין בכל אחת מהן שלש על שלש ועשה מהן בגד - הרי זה מטמא בנגעים;²² שהתפור כארוג, וכלו בגד אחד הוא.²³

(59) דין זה נלמד מהמשנה המובאת בהלכה הבאה.

יג. בגד⁶⁰ שהוא מטליות מטליות⁶¹, מהן צבועין ומהן לבנים⁶², ונראה נגע בלבן שבו⁶³ - מסגירין אותו. אם עמד שני שבעות - נטמא פלו וישרף⁶⁴. וכן אם פשה הנגע במטלית לבנה אחרת - הרי זה פשוין, אף על פי שיש ביניהם צבוע⁶⁵. הרי פלו צבוע ובו פס אחד לבן, אפילו כגריס⁶⁶, ונראה בו נגע⁶⁷ - יסגיר; שאם עמד בעיניו ולא הוסיף ולא פשה שני שבעות - ישרף⁶⁸.

(60) שם פ"א משנה ז. (61) כל הבגד תפור מחתיכות קטנות. (62) "קייטא" בלשון המשנה. (63) אם נראה בצבוע אינו מטמא כלל, כמו שנבאר למעלה ה". (64) כמו בגד שכולו לבן, שמקום הנגע קובע. (65) מפני שבבגדים מטמא פשיון הרחוק מן הנגע. והמדובר כשהפשיון הוא כגריס, אבל בפחות מגריס אין פשיון רחוק מטמא. ראה למעלה ה"ד. (66) פירוש, אפילו כל הפס הלבן אינו גדול יותר מכגריס, ואם כן אין לנגע הגדול כגריס אפשרות של פשיון, שהרי הפשיון לצבוע אינו מטמא. (67) כגריס, שפחות משיעור זה אינו טעון הסגר. (68) ואם כן, אפשר שיטמא בלא פשיון. כר' יהודה בן בתירה במשנה שם.

פרק שלשה עשר

(1) יבאר מין הבגדים שמטמאים בנגעים, בגד מוסגר שצבעו או מכרו לגוי או נתערב באחרים, בגד מוחלט שנתערב באחרים, ובגדים המנוגעים שמשלחים אותם חוץ לעיר.

א. אין מטמא² בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים בלבד, או השתי או הערב³ של צמר ופשתים, וכל כלי העור, בין קשה בין רך. אף העור הצבוע בידי שמים⁴ מטמא בנגעים. והלבדים⁵ - כבגדים, ומטמאין בנגעים. והאהלילים⁶ מטמאין בנגעים, בין שהיו של צמר ופשתים בין שהיו של עור.³⁷

(2) בתורה (ויקרא יג, מז - מח) נמנו רק אלה המפורשים

(35) משנה שם. (36) חתך מבגד שהיה בו נגע ונסגר ונטהר. (37) תפר את החתיכה הזו בבגד שלא נראה בו נגע מעולם. (38) מכיון שהיה לה זיקה לבגד מנוגע, אין זיקה זו נפקעת ממנה ע"י חיבורה לבגד טהור, ודינה כאילו חזר בה הנגע. מובן מאליו, שהבגד הראשון יישרף. (39) מפני שלא פקעה זיקתו למטלית, והריהו כאילו חזר לבגד עצמו. (40) פירוש, צריך להסגיר את הבגד השני, שהרי נולד בו נגע, וסימני הטומאה או הטהרה שיוולדו במטלית, כוחם יפה לגבי כל הבגד. יוצא מזה, שלמטלית יש זיקה בשני הבגדים. (41) ואם עבר הנגע נטהר הבגד, אבל המטלית תישרף, שהרי הוצרכה שריפה כשחזר לה הנגע ואין לה טהרה עולמית (קריית ספר. וראה ברטנורה).

ח. בגד שפא פלו בתחלה ירקרק או אדמדם - מסגיר⁴² שבו אחר שבו. אם עמד בו שני שבעות - ישרף. אבל בגד שהסגירו ופשה הנגע בכלו ונעשה ירקרק או אדמדם, או שפטר ונאחר שפטר בא פלו ירקרק או אדמדם - הרי זה טהור⁴³. פנס ופשה - ישרף.

(42) כדין נגע קטן. ראה למעלה פ"ז ה"ב. (43) ברייתא סנהדרין פז, ב: "ר' נתן בן אבטולמוס אומר: מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה? נאמר קרחת וגבחת באדם, ונאמר קרחת וגבחת בבגדים. מה להלן פרח בכולו טהור, אף כאן פרח בכולו טהור". והשווה רבינו דין פריחה בבגדים לדין נתקים, שהפריחה מטהרת בהם אפילו אחר הפיטור (למעלה פ"ח ה"ב), ולא כבהרת שהפריחה מטמאה רק מתוך החלט או מתוך הסגר (ראה פ"ז ה"א). ראה ראב"ד ומשנה למלך.

ט. בגד⁴⁴ שמוכין יוצאין על פניו מן האריג, כגון סגוס⁴⁵ של צמר, ונראה בו נגע - אינו מטמא, עד שיראה הנגע במוכין ובאריג עצמו⁴⁶. וזה שנאמר בבגדים: בקרחתו או בגבחתו, קרחתו - אלו השחקים⁴⁷, גבחתו - אלו החדשים⁴⁸.

(44) נגעים פ"א מ"א. (45) באידיש - פליש, שחוטים יוצאים מהאריג ובוטלים על פניו. (46) בשניהם יחד. (47) אריג ישן שנקרחו המוכין שיצאו ממנו. (48) 'תורת כהנים' פרשת נגעים פט"ו ה"ט. גבחתו = גבהתו, שח"ת וה"א מתחלפים (קרבן אהרן בשם פסיקתא זוטרותא).

י. הבגדים⁴⁹ הצבועים אינן מטמאין בנגעים, בין שצבועין בידי אדם בין שצבועין בידי שמים⁵⁰, עד שיהיו לבנים⁵¹. בגד ששתיו⁵² צבוע וערב⁵³ לבן, ערב צבוע ושתיו לבן - הפל הולך אחר הנראה⁵⁴. פחות משלש אצבעות על שלש אצבעות מן האריג⁵⁵ אינו מטמא בנגעים⁵⁶.

(49) שם מ"א. (50) בטבע, כגון צמר מטלאים שחורים. (51) בתורה כהנים' שם פ"ג ה"ד דרשו מהכתוב לפשתים ולצמר (ויקרא יג, מח) מה פשתים לבנה, אף צמר לבנה. הפשתן הוא לבן מטבעו, ושם דרשו: "מה פשתים כבריתו, אף צמר כבריתו", פירוש, אין דרך העולם לצבוע פשתן.

קִיב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ג אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הָעוֹר שֶׁהוּא גֹלֵם לָדָם שֶׁעָשָׂה מִמֶּנּוּ פְּלִים - אֵינוֹ
מִטֹּמֵא בִּנְגָעִים; שְׁנֹאמֶר: פְּלִי הָעוֹר.¹⁵ וְכָל פְּלִי
הָעוֹר, בֵּין פְּשׁוּטִיהֶן²⁰ בֵּין מִקְבְּלֵיהֶן²¹ כָּל שֶׁהֵן -
מִטֹּמֵאִין בִּנְגָעִים.¹⁸

(17) כדי שהעור יהיה ראוי לשימוש רצוי, מעבדים אותו ע"י
שרייה ממושכת במים שנותנים בהם מלח, קמח ועפצים.
(18) 'תורת כהנים' פ"ג ה"ט וה"י. (19) שם. (20) דברים
שאינן להם בית קיבול, כגון לוחות, כסאות וכדומה.
(21) כלים שיש להם בית קיבול, כגון נאדות. (בהל' כלים
פ"א ה"י כותב רבינו, שפשוטי כלי עור אינם מקבלים
טומאה, וברור שהוא מחלק בין קבלת טומאה ובין טומאת
נגעים, והסתמך בזה על 'תורת כהנים' שם ה"ב שמרבה
עורות אוהלים מן הכתוב (ויקרא יג, נא) "לכל אשר יעשה
העור למלאכה", ראה משנה-למלך (כאן).

ה. עוֹרוֹת חִיָּה שֶׁבֵּינָם²² - אֵין מִטֹּמֵאִין בִּנְגָעִים. חֲבֵר
לָהֶן מִן הַגָּדֹל פֶּאֶרְץ, אֶפְלוּ חוּט אוֹ מְשִׁיחָה שֶׁל צֶמֶר
אוֹ פִּשְׁתִּים אוֹ עוֹר בִּהְמָה וְחִיָּה הַמְעַבְּדִין כָּל
שֶׁהוּא²³, וְעָשָׂה מִקֵּץ פְּלִים - מִטֹּמֵאִין²⁴ בִּנְגָעִים.
וְהוּא שִׁיחֲבָרְנוּ לוֹ פֶּדֶרְף חֲבוּרֵי בְּגָדִים לְטִמְאָה²⁵.

(22) משנה, נגעים פ"א, מ"א. (23) שם. ב'תורת כהנים' שם
ה"ט למדו זה מן הכתוב "או בעור". בין שהמשיחה מצמר
ופשתים ובין שהיא מעור - מטמאה בכל שהיא. (24) גם
העור הימי. ראה 'תוספות יום-טוב' כאן. (25) היינו לא
פחות משתי תפירות, שלגבי קבלת טומאה מועיל חיבור זה
לדון שני החלקים כבגד אחד, שאם נגעה טומאה באחד
מהם נטמא כל הבגד.

ו. כָּל פְּלִי²⁶ הָרְאוּי לְהִתְטַמֵּא בְּשֶׁאֵר הַטִּמְאוֹת²⁷, אֵף
עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס הַזֶּה²⁸ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
נַעֲשָׂה לְמִשְׁקָב אוֹ לְמוֹשָׁב - הָרִי זֶה מִטֹּמֵא בִּנְגָעִים.
כְּגוֹן קֶלֶע²⁹ שֶׁל סְפִינָה, וְהַפְּרִכָּת, וְשִׁכִּים³⁰ שֶׁל
שִׁבְכָה³¹, וּמִטְפָּחוֹת סְפָרִים³², וְהָאֲבִנִּט, וְרִצּוּעוֹת
מִנְעֵל וּסְגָדִל שִׁישׁ בֶּהֶן רַחֵב כְּגָרִיס³³ - הָרִי אֵלּוּ וְכָל
פְּיוּצָא בֶּהֶן מִטֹּמֵא בִּנְגָעִים. וְאֵין צָרִיף לֹמֵר שֶׁאֵר
הַפְּלִים, כְּגוֹן פָּרִים וּכְסָתוֹת. הַחֲמָת³⁴ וְהַתְרָמֶל³⁵
נִרְאִין כְּדֶרֶךְ³⁶, וּפּוֹשָׁה הַגָּעַע מִתּוֹכָן לְאַחֲרֵיהֶן
וּמֵאַחֲרֵיהֶן לְתוֹכָן³⁷. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בֶּהֶן מִפְּלִי
הָעוֹר³⁸ הַכְּפוּלִין.³⁴

(26) שם מ"א. (27) כגון נגיעה בשרץ או בטמא מת.
(28) הזב מטמא את הדבר שדרס ("דרס" כולל שכב, ישב
ורכב) עליו אפילו לא נגע בו, כגון שאבן מונחת על הדבר
הראוי לטמא מדרס (פרטי דיני מדרס, מבוארים בהל'
מטמאי משכב ומושב). (29) מפרש. (30) הצעיף הדק
שהנשים משלשות על פניהן ('תפארת ישראל').
(31) הכיפה שהן חובשות על הראש (רבינו בפירושו למשנה,
כלים פכ"ד מט"ז). (32) שאינן מצוירות ואינן מיוחדות
לספרים בלבד, אבל מצוירות ראויות רק לספרים. ולפיכך
אינן מקבלות טומאה כלל, מפני שאינן בגד, אלא חומר גלם

כאן. (3) בצמר, השתי הם חוטים דקים והערב יותר עבים,
אבל בפשתן אין הבדל ניכר (רבינו בפירושו על המשנה,
נגעים פ"א, מ"ח). (4) עור בעל גוון לא לבן מטבעו, אבל
הצבוע בידי אדם אינו מטמא. בפרק הקודם אמרנו שצמר
ופשתים מטמאים רק לבנים ולא בעלי גוון אחר ואפילו הם
מטבעם כך, אבל עור מטמא אף הצבוע, בתנאי שהוא כך
בידי שמים. פסק כרבי שמעון (שם מ"ג) נגד רבי יהודה,
מפני שגם רבי מאיר סובר כמותו בצבוע בידי אדם
(כסף-משנה). (5) צמר שאינו טווי, אלא דופקים עליו
בכוח עד שהוא מתחבר. (6) 'תורת כהנים' פרשת נגעים
פ"ג, ה"ב.

ב. כָּל הַבְּגָדִים¹ שֶׁל צֶמֶר וּפִשְׁתִּים מִטֹּמֵאִין בִּנְגָעִים,
חוּץ מִבְּגָדֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. הַלּוֹקֵחַ בְּגָדִים מִן
הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - יִרְאוּ בַּתְּחִלָּה⁸. בְּגָד שֶׁהוּא כְּלָאִים⁹
מִן הַצֶּמֶר וּמִן הַפִּשְׁתִּים - מִטֹּמֵא בִּנְגָעִים¹⁰.

(7) שם מ"א. אפילו של נשים ועבדים וקטנים (רבינו
בפירושו על המשנה). ראה למעלה פ"ט ה"א. (8) אם נולד
בהם נגע לפני שקנה אותם הישראל, דנים את הנגע כאילו
נולד עכשיו בידי ישראל. ואין זה דומה לגוי שנתגייר או
עובר ונולד שנגעם אינו מטמא כלל (למעלה פ"ו ה"ד),
מפני שבגד זה ראוי היה לטמא בנגעים גם לפני כן, אלא
שבעליו אינם ראויים, אבל שם אותו הגוף עצמו לא היה
ראוי (הר"ש בפירושו שם). ומדובר כשראה הכהן את הנגע
לפני שקנאה ישראל, והסגירה או החליטה בטעות, כגון
שחשב שהבגד של ישראל, שאם לא כן - גם בבגד של
ישראל אין מביאין בחשבון את הימים שקדמו לראיית הכהן
(משנה-למלך לקמן פ"ד ה"ב). (9) מעורב. (10) 'תורת
כהנים' שם פ"ג ה"ב. ואע"פ שאסור ללבשו.

ג. צֶמֶר גְּמָלִים¹¹ וְצֶמֶר רַחֲלִים שֶׁטּוֹאֵן זֶה עִם זֶה:
אִם רֹב מִן הַגְּמָלִים - אֵינוֹ מִטֹּמֵא¹² בִּנְגָעִים, וְאִם רֹב
מִן הַרַחֲלִים - מִטֹּמֵא בִּנְגָעִים¹³; מִחֲצָה לְמִחֲצָה -
מִטֹּמֵא בִּנְגָעִים. וְהוּא הַדִּין בַּפִּשְׁתָּן וּקְנָבוֹס¹⁴ שֶׁטּוֹרְפֵן
זֶה בְּזֶה. וְרַחֵל בַּת עֲזָרָה¹⁵ - אֵין הַצֶּמֶר שֶׁלָּהּ מִטֹּמֵא
בִּנְגָעִים. בְּגָד שֶׁהִיא שִׁתִּי פִּשְׁתָּן וְעָרְבוּ קְנָבוֹס אוֹ
שִׁתִּי קְנָבוֹס וְעָרְבוּ פִּשְׁתָּן - אֵינוֹ מִטֹּמֵא¹⁶ בִּנְגָעִים.
וְכֵן אִם הִיא שִׁתִּי אוֹ עָרְבוּ פִּשְׁתָּן אוֹ צֶמֶר וְהִשְׁאָר
נוֹצָה שֶׁל עֲזִים וְכִיּוּצָא בָּהּ - אֵינוֹ מִטֹּמֵא בִּנְגָעִים.¹³

(11) שם מ"ב. (12) שהצמר בטל ברוב. (13) מפני שהצמר
לא נתבטל ברוב (בתוספתא פ"ה מטהר רבי שמעון בן
יהודה, מפני שזה כספק, וספק נגעים להקל. ראה 'תפארת
ישראל' כאן). (14) גדל בשדה ודומה לפשתן (האנף
בלע"ז). (15) בכורות יז, א. (16) ואין הולכים בזה אחר
הנראה כמו בערבו לבן ושתי צבוע (ראה למעלה פ"ב
ה"י). תוספתא נגעים פ"ה ה"ג: "בגד ששתי סריקין ועירבו
צמר, שתי צמר ועירבו סריקין - אינם מטמאין בנגעין".
ומפרש רבינו שסריקין הוא מין משי. והר"ש במשנה נגעים
פ"א מ"ד פירש - צמר צבוע.

ד. הָעוֹר¹⁷ שֶׁאֵינוֹ מְעַבֵּד - אֵינוֹ מִטֹּמֵא בִּנְגָעִים¹⁸. וְכֵן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ג אדר ב' - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קיג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שם. בתקופת המשנה היו החלוקים עשויים משני חלקים (ועל שם כך נקרא "חלוק") אחד תלוי לאדם מלפניו, והשני מגבו, וקושרים את שני החלקים בחוט או ברצועה, והאורג עושה שני החלקים במחובר ומשאיר ביניהם רצועה של חוטי שתי לבדם, והקונה גזור במקום זה ומפרידם. (52) האריג שיש בו שתי וערב נקרא "מסכת", ונפש המסכת הוא חוט הערב שהאורג הכניסו כבר לתוך השתי אלא שאינו צמוד עדיין לאריג, והאורג מכה עליו בכלי המיוחד לכך ונצמד לאריג. ונקרא נפש, מפני שהוא נמצא בשתי ומחזקו, כנפש היושבת בתוך הגוף ומחזקת אותו. (53) חוטי השתי המתוחים בכסא האריגה מוכנים לאריגה. (54) כלומר, בנפש המסכת שהיא כבר חלק מהבגד הנארג. (55) העומד. במשנה שם שנינו: "בנפש המסכת ובשתי העומד, הרי אלו מיטמאים בנגעים מיד", ומפרש רבינו כגון שהנגע היה מקצתו בשתי, ומקצתו בנפש המסכת. (56) ובנפש לא נראה. (57) כל האריג, ואפילו נפש המסכת, טהורה. אם מקצת הנגע בשתי ומקצתו בנפש, הנגע מצרפם. ואם לאו משתייך חוט הנפש לאריג בלי כל זיקה לחוט השתי. ודוגמה לכך אתה מוצא בסוף הלכה זו בדין נימים. (58) אפילו בנפש המסכת. (59) מאותו הנימוק עצמו שנאמר בנראה בחוט העומד לבדו. וכתב הר"ש, שמדובר כשדעתו לקצצו ולא לארוג יותר וטהור חלק החוט שייפרד מן האריג, אבל אם בדעתו לארוג - לא גרע החוט מנימין שבסדין שבסוף הלכה זו (פירוש זה, מסלק כל הקשיים שהתלבטו בהם רבים). (60) נגעים פ"א מ"י. נימין הם החוטים שמשאירים בקצות הסדין או הטלית לנוי והם טפלים לסדין, ולפיכך הנגע שבסדין מטמא גם אותם. (61) שהסדין אינו טפל לנימין. (62) תוספתא נגעים פ"ה ה"י. (גירסת הגר"א שם: הסדין טהור. וראה ר"ש במשנה כאן, שהביא תוספתא זו בגירסת אחרת).

- 22 י. חלוק⁶³ שְׁנֵינָא בּוּ נִגְע - מְצִיל אֶת הָאֲמִרִית⁶⁴
- 23 שְׁבוּ. אֶפְלוּ הֵיטָה הָאֲמִרָה צָמַר אוּ פְּשָׁתִים⁶⁵ -
- 24 מְצִילָה וְאִינָה נִשְׁרָפֶת.

(63) משנה, שם. (64) על שפת החלוק תופרים חתיכת בד עבה או פס זהב שתופרים על שפת החלוק לקישוט. (65) צבוע שאינו מיטמא בנגעים (רא"ש בפירושו למשנה), אבל אימרות מצמר לבן טמאות. ב'תורת כהנים' נגעים פט"ו ה"ג, דרשו דין זה מן הכתוב (ויקרא יג, נז) "אשר בו הנגע", היינו דבר המיטמא בנגעים. [במשנה: "אפילו הן ארגמן", ונדחק שם ה'תוספות יום טוב' לפרש את ה'אפילו'. ולפי מה שאמרנו, שאינו מציל את הלבן, מובנת המילה "אפילו", היינו לא רק מין שאינו מטמא כלל בנגעים, כגון מתכת או צמר גמלים וכדומה, אלא אפילו ארגמן שהוא צמר מציל אותו מפני שהוא צבוע, ואף-על-פי שבבגד עצמו שמקצתו צבוע ונולד נגע בחלק הלבן הכל טמא (למעלה פ"ב הי"ג), גזירת הכתוב היא באמירות. וכן משמע ב'תורת כהנים' (שם).

- 25 יא. בְּגֵד⁶⁶ מִסְגֵּר שֶׁצָּבְעוּ אוּ מְכָרוּ לְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים -
- 26 טְהוֹר⁶⁷. וְכֵן אִם נִתְעַרַב בְּאַחֲרִים⁶⁸ - פֶּלֶן טְהוֹרִים⁶⁹.
- 27 קָצְצוּ⁷⁰ וְעָשְׂהוּ מוֹכִינ⁷¹ פְּחוֹת מְשֻׁלֵּשׁ עַל שְׁלֹשׁ -

(ראה פכ"ב מהל' כלים ה"ו). (33) שהרי בפחות מכגרים אין נגע מטמא כלל. (34) נאדר. (35) ילקוט, שהרועים שמים בהם חפציהם. (36) הנאדר והילקוט דרכם להיות קשורים תמיד מצד אחד, והכפלים שבמקום הקשר אינן נראים. והנגע שבכפלים אלה אינו מטמא מפני שאינו נראה אלא-אם-כן מתירים את הקשר. (37) אם נולד נגע בצד זה ופשה מצד שני, הרי זה פשיון ומטמא מפני שלפעמים מהפכים אותם ומשתמשים בהם כשהם מהופכים. (38) משמע שבבגדים אין הנגע פושה מצד לצד. וכן משמע בתוספתא נגעים פ"ה הי"ג.

- 1 ז. סְדִין³⁹ הַמְקָמֵט - מְפַשְׁטִין אֶת קִמְטוֹ וְרוֹאִין אֶת
- 2 נִגְעוֹ.

(39) תוספתא שם פ"א ה"ה.

- 3 ח. הַשְּׁתִי וְהָעֶרֶב⁴⁰, בֵּין שֶׁל צָמַר בֵּין שֶׁל פְּשָׁתָן,
- 4 מְטַמְּאִין בְּנִגְעֵין מִיַּד מְשִׁיטוֹ, אִף עַל פִּי שְׁלֹא לִבֵּן
- 5 הַפְּשָׁתָן⁴¹ וְלֹא שֶׁלֶק הַצָּמֵר⁴². וְכֵמָּה יִהְיֶה⁴³ בְּפִקְעֻת⁴⁴
- 6 שֶׁל טוֹי וְתַטְמָא בְּנִגְעִים? כְּדִי לֶאֱרֹג מִמֶּנּוּ שְׁלֹשׁ עַל
- 7 שְׁלֹשׁ שְׁתֵּי וְעֶרֶב, בֵּין שֶׁהֵיטָה פְּלָה שְׁתֵּי בֵּין שֶׁהֵיטָה
- 8 פְּלָה עֶרֶב⁴⁵. הֵיטָה הַפְּקֻעַת מְקַבֵּצַת מִחוּטִים פְּסוּקִין⁴⁶
- 9 - אֵינָה מְטַמְּאָה בְּנִגְעִים.

(40) חוטים טווים, המיוחדים לשתי או לערב. (41) את הפשתן מבשלים במים חמים ומתלבן. (42) את הצמר אין מבשלים אלא שורים אותו במים חמים, כדי לרככו (רבינו בפירושו על המשנה). פסק כחכמים, בנגעים פ"א מ"ח. (43) שם. (44) חוטים כרוכים על קנה חלול. (45) כל החוט היה מסוג אחד. (46) ולא קשרם, אלא הם מונחים זה על זה, אבל אם קשרם - מטמאים ('ברטנורא', וכן משמע גם מלשונו של רבינו בפירושו שם, שכתב: יחובר חוט "על" חוט).

- 10 ט. שְׁתֵּי פִקְעִיּוֹת⁴⁷ הַמְעֵרֹת זֶה לְזֶה בְּחוּט⁴⁸, וְכֵן
- 11 הַשְּׁתִי שֶׁמְקַצְתוֹ לְפוּף⁴⁹ עַל הַפְּכָד הָעֲלִינָה⁵⁰
- 12 וּמְקַצְתוֹ לְפוּף עַל הַפְּכָד הַתַּחְתּוֹנָה, וְכֵן שְׁנֵי דְפִי
- 13 חֲלוּקִין⁵¹ שֶׁמְעֵרֹת בְּחוּט אֶחָד, וְנִרְאָה הַנֶּגַע בְּאֶחָד
- 14 מֵהֶן - הַשְּׁנֵי טְהוֹר, אִף עַל פִּי שְׁחוּט אֶחָד מִחֵבֵר
- 15 בִּינְיָיִן. נִרְאָה הַנֶּגַע בְּנֶפֶשׁ הַמַּסְכֶּת⁵² וּבִשְׁתֵּי
- 16 הָעוֹמֵד⁵³, אִף עַל פִּי שֶׁמְקַצֵּת הַנֶּגַע בְּבֶגֶד⁵⁴ וּמְקַצְתוֹ
- 17 בִּשְׁתֵּי⁵⁵ - הֵרִי זֶה טָמֵא. נִרְאָה הַנֶּגַע בִּשְׁתֵּי הָעוֹמֵד
- 18 לְבִדְיָן⁵⁶ - הָאָרוּג טְהוֹר⁵⁷; נִרְאָה בְּאָרוּג לְבִדְיָן⁵⁸ -
- 19 הַשְּׁתִי הָעוֹמֵד טְהוֹר⁵⁹. נִרְאָה בְּסָדִין - שׁוֹרֶף אֶת
- 20 הַנִּימִין⁶⁰; נִרְאָה בְּנִימִין - הַסָּדִין טְהוֹר⁶¹. פְּשָׁה מִן
- 21 הַנִּימִין לְסָדִין - הַסָּדִין טָמֵא⁶².

(47) משנה, שם פ"א, מ"ט. (48) מחוברות זו לזו בחוט הכרוך על שתיהן. (49) כרוך. (50) בכסא האריגה קבועות שתי קורות עגולות, העלינה בראש האריג ועליה כרוכים חוטי השתי שטרם נארגו והם מחוברים לחוטים שנארגו כבר המונחים על הקורה התחתונה. (51) משנה,

קיד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ז אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

9 ובמשא ובביאה, ועושה משקב ומושב אפלו מתחת
10 האבן⁸⁰. כיצד? בגד מנגע או שתי או ערב או כלי
11 עור המנגעין שהקנים מהן אפלו פזית⁸¹ לבית טהור
12 - נטמא כל אשר בבית, בין אדם בין בלים, ונעשו
13 פלן ראשון לטמאה. וכן משקב ומושב המנח תחת
14 האבן, והנים פזית מהן למעלה מן האבן - נטמא
15 המשקב או המושב.

(78) ב'תורת כהנים' שם פט"ז, למדו זה מהיקש לבית
המנוגע. (79) ראה למעלה פ"י הי"א והי"ב. (80) ראה
ראב"ד וכסף-משנה. (81) נגעים פ"ג מ"ח.

16 יד. מטלית שיש בה שלש⁸² על שלש, אף על פי
17 שאין בה פזית - פיון שנקנס רפה לבית טהור
18 טמאתו⁸³. היו בה כמה זיתים⁸⁴ - פיון שנקנס ממנה
19 פזית לבית טהור נטמא. אף על פי שפל השעורין
20 הלכה למשה מסיני⁸⁵, הרי הוא אומר⁸⁶: לכל נגע
21 הצרעת ולנחק, ולצרעת הבגד ולפזית - הקיש נגעי
22 אדם לנגעי בגדים ובתים. והשוה המצרע למת⁸⁷,
23 שנאמר: אל נא תהי כמת. מה המת בפזית, אף אלו
24 בפזית.

(82) אצבעות. (83) תוספתא נגעים פ"ז ה"ו. פסק כתנא-
קמא. (84) ברייתא יבמות קג, ב. (85) עירובין ד, ב.
(86) בהקדמתו לפירוש המשנה מבאר רבינו, שכמה הלכות
שנאמרו למשל בעל-פה, יש להן רמז במקרא, ואומר רבינו
כאן, שזו אחת מהן. (87) 'ספרי' בעלותך, פיסקא קה.

25 טו. בגדים המנגעים⁸⁸ - משלחין אותן חוץ לעיר,
26 בין שהיתה מקפת חומה בין שאינה מקפת. וזה
27 חקר בבגדים מבאדם⁸⁹.

(88) תוספתא שם פ"ז הי"ג. (89) שאדם המנוגע משתלח
מעים מוקפות חומה בלבד (למעלה פ"ז ה"ז).

1 טהור⁷², ומתר בהניתו⁷³. היתה בהן אחת שלש על
2 שלש ונראה בה נגע - היא לבדה טמאה.

(66) שם מ"ב. (67) נתבאר למעלה (ה"א), שבגדי גויים
אינם מטמאים בנגעים, וכן צבועים, ומפני שאינם ראויים
לטומאה עכשיו אינם מיטמאים, אף-על-פי שבשעה שנולד
הנגע היו ראויים, תוספתא שם פ"ה ה"י. (68) ואי אפשר
להכיר את המנוגעים, כגון אם המוסגר פשה וכהו וצריך
להסגירו שנית (למעלה פ"ב ה"א) ונתערב במנוגעים כהים
כמותו מתחילה. (69) שכל אחד הוא ספק מנוגע לפני
שנוזק לטומאה (= לפני שנחלט) וספק נגעים כגון זה -
להקל. וישנה עוד אפשרות של תערובת, כגון שנתערב
בבגדי גויים מנוגעים. מס' נגעים פ"א מ"ב. (70) לבגד
מוסגר. שם. (71) חתיכות דקות מאוד. (72) שאין
הטומאה חלה על מטליות קטנות. (73) בגד מנוגע אסור
בהנאה, שהרי התורה מצווה לשורפו. ומשמיענו, שלא רק
הטומאה אינה חלה עליהם אלא גם איסור הנאה לא חל.

3 יב. בגד מחלט⁷⁴ שנתערב⁷⁵ באחרים - פלן טמאין
4 וישרפו, אפלו אחד בכמה אלים⁷⁶. וכן אם קצצו
5 ועשהו מוכין - הרי הן טמאין⁷⁷, ואסור בהניתן.

(74) שם. (75) ואינו מכירו, כגון בבגדי גויים או כגון שקרע
מטלית מן הבגד שהיה מנוגע ונטהר, ותפר במקום החור
מטלית אחרת ואח"כ חזר הנגע למטלית שקרע ונטמא הבגד
(למעלה פ"ב ה"ז) ונתערב בבגדים מטולאים כמותו.
(76) כיון שנוזק לטומאה, ספיקו טמא. ולמה אינו בטל
ברוב? הרא"ש במשנה מפרש, שמוסגר אינו חמור כל כך,
ולכן בטל ברוב, אבל מוחלט החמור - אינו בטל. ב'תורת
כהנים' נגעים פ"ד הלכה י"א, דרשו: "צרעת ממארת"
(ויקרא יג, נא) תן בו מאירה שלא תהנה ממנו.
(77) טומאת החלט אינה נפקעת ע"י השינוי.

6 יג. אחד בגד⁷⁸ או כלי עור או שתי או ערב המסגר
7 או המחלט לענין טמאה. הרי הוא אב מאבות
8 השמאה, פאדם מצרע⁷⁹ לכל דבר. מטמא במגע

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ז כ"ג אדר ב' תשע"ט

2 אחת. ואין מוציאין ממנו מן החבורה³ שיאכל
3 בה. והמוציא ממנו פזית⁴ בשר מחבורה לחבורה
4 בליל חמשה עשר⁵ - לוקה; שנאמר: לא תוציא
5 מן הבית מן הבשר חוצה. והוא שניחננו בחוץ;
6 שהוצאה כתובה בו בשבת, לפיכך צריך עקירה
7 והנחה בהוצאת שבת. ואין מוציא אחר מוציא
8 בפסח⁷, שפיון שהוציא ה'ראשון נפסל. מן האגף⁸
9 ולפנים - פלפנים⁹; מן האגף ולחוץ - פלחוץ¹⁰;
10

יום ראשון י"ז אדר ב' ה'תשע"ט

הלכות קרבן פסח

פרק תשיעי

(1) יבאר שהפסח אינו נאכל אלא בחבורה, ואם מוציאין
מחבורה לחבורה.

28 א. כל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון י"ז אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 והאגף עצמו, שהוא עבי הפתח - פלחון¹¹.
- 2 החלונות¹² ועבי הפתלים - כלפנים. הגגים
- 3 והעליות - אינן בכלל הפית¹³.

14 "והשם אמר ובשר בשדה טריפה (שמות כב) וקבלנו
(חולין סח:) כי עניין זה הכתוב שכל בשר שיצא חוץ
למחיצתו שהיא בשדה והיא טרפה וכאילו אמר ובשר שיצא
לשדה, טרפה היא, ולפיכך כשיצא אדם מבשר קדשי
הקדשים חוץ לעזרה או כלום מבשר קדשים קלים חוץ
לירושלים או כלום מבשר הפסח חוץ לבית, נאסר אותו
הבשר שיצא והוא אסור באכילה¹⁵. במכות יח.
"ולילקי נמי משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", והיינו
אם אכל ממנו כזית. (16) שם. וכתב שם שאף על פי שחזר
הבשר למקומו אסור לאוכלו. (17) עד מקום שיצא.
(18) במשנה שם לא הוזכר "קולף את הבשר" אלא בפסח,
שאסור לשבור בו עצם, אבל בשאר קדשים שאפשר לחתוך
בקופיץ, אין צורך בקליפה אלא כדי להבדיל בין הבשר
הטעון שריפה לבין העצמות שאינם טעונים שריפה.
(19) "סכין גדול". (20) שנאמר (שמות יב, מו) "ועצם לא
תשברו בו". (21) את הבשר. (22) מקום שמתחברים
העצמות. (23) שעצמות אינם טעונים שריפה, אלא
משליכם (פסחים פג.).

- 16 ג. שתי חבורות²⁴ שהיו אוכלות בבית אחד - צריכה
- 17 כל חבורה מהן לעשות לה הקף; שנאמר: מן
- 18 הבשר חוצה. מפי השמועה למדו, שצריך לתן לו
- 19 חוצה למקום אכילתו²⁵. ואלו הופכין את פניהן
- 20 אילף²⁶ ואוכלין, ואלו הופכין את פניהן אילף
- 21 ואוכלין, כדי שלא יראו מערבים²⁷.

(24) משנה שם פו. והעמידה בגמרא שם כר' יהודה שאמר:
הפסח נאכל בשתי חבורות. ולפי ההלכה שאין הפסח נאכל
בשתי חבורות (להלן הלכה ה), צריך לפרש משנה זו בשתי
חבורות האוכלות כל אחת את פסחה. (25) "לא תוציא מן
הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית, מחבורה
לחבורה מניין? תלמוד לומר חוצה, תן חוצה לאכילתו".
(26) שם פו. במשנה. ופירש רש"י שם שהם רשאים לעשות
כן. ואף על פי שנראים כשתי חבורות - לא איכפת לן.
(27) כחבורה אחת. שצריך שיפרסמו שאינן מעורבות זו בזו,
שלא יהא נראה זו כאוכלת משל חברתה, אלא אלו הופכין
פניהם למזרח ואלו למערב או אלו לצפון ואלו לדרום.

- 22 ד. היו המים שמוזגים בו יינם באמצע הפית²⁸ בין
- 23 שתי החבורות - פשהשמש עומד למזגו²⁹, קופץ את
- 24 פיו³⁰ ומחזיר את פניו³¹ עד שמגיע אצל חבורתו
- 25 ואחר כך אוכל מה שבפיו; שאסור לאוכל לאכל
- 26 בשתי חבורות. ומתיר לפלה להחזיר פניה מבני
- 27 חבורתה ואוכלת³², מפני שהיא בושה לאכל
- 28 בפניהם.

(28) משנה שם פו. "והמיחם באמצע כשהשמש עומד וכו'".
ומפרש רש"י "שמחממין בו חמין שמוזגין בו היין". "והיו
רגילים, כשהיו הרבה חבורות בבית אחד להיות מצמצמים

(2) בפסחים פו. "תניא על הבתים אשר יאכלו אותו בהם
(שמות יב, ז) תלמוד לומר נאכל בשתי חבורות (שני בני
אדם אוכלים פסח אחד בשני בתים, שנאמר: "יאכלו" -
שניים. "אותו" - פסח אחד. "בתים" - שניים - רש"י שם).
יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות (אדם אחד אוכל בשני
מקומות כגון בשני חדרים או בשתי חבורות ההופכות את
פניהם, רש"י שם) תלמוד לומר בבית אחד יאכל (שמות שם,
מו) וכו' דברי ר' יהודה (ר' יהודה סובר: יש אם למסורת -
"יאכל" כתיב, משמע אדם אחד אוכל בבית אחד ולא בשני
בתים, אבל גבי אוכלים הרבה כתיב בתים הרבה - רש"י).
ר' שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם בלבד,
שהאוכל אוכל בשתי מקומות (ר' שמעון סובר: יאכלו כל
אחד ואחד מהאוכלים ולא כר' יהודה ש"יאכלו" - שניים -
על פי רש"י). יכול יהא נאכל בשתי חבורות תלמוד לומר
בבית אחד יאכל (סבר ר' שמעון יש אם למקרא וקרינן
יֵאָכֵל, היינו הפסח). וכתב המאירי (שם): "לענין פסח הלכה
כדברי שניהם להחמיר ואין הפסח נחלק ליאכל בשתי
חבורות אלא בחבורה אחת בלבד, וכן אותה חבורה משהסבו
אין רשאין לשנות מקומם". (3) בפסחים פה: "תניא לא
תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית,
מחבורה לחבורה מניין? תלמוד לומר חוצה, חוץ לאכילתו".
(4) כן הוא במכילתא דרשב"י שם (שמות יב, מו): "ואכל,
לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, בשעת אכילה חייב
ואינו חייב שלא בשעת אכילה". (5) כן הוא בתוספתא שם
ושם, בירושלמי שם ובבבלי שם פה. ובמכילתא דרשב"י
שם: "ואכל, לא תוציא מן הבית חוצה על כדי אכילה הוא
חייב ואינו חייב על פחות מכזית". (6) בשעת אכילה.
(7) כלומר, לאחר שהוציאוהו חזרו והכניסוהו ושוב
הוציאוהו. (8) משנה בפסחים שם. ופירשה רבינו במוציא
בשר הפסח מן הבית. ו"אגף הוא מקום הדלתות כשסוגרין
אותן הדלתות נבדל החיצון (של המזווה) מן הפנימי".
(9) של הבית ואם הניח שם כזית מן הפסח אינו נקרא מוציא
את הפסח לחוץ. (10) ואם הניח שם את הפסח עובר על
לאו, ונפסל. (11) כן אמרו בגמרא שם לענין הוצאה
מירושלים. (12) של הבית. (13) והמוציא כזית מבשר
הפסח לשם - לוקה ונפסל. וראה בפרק ו מהלכות בית
הבחירה הלכה ז שגגים ועליות לא נתקדשו. ואין אוכלים
שם קרבן פסח (פסחים פה: פו).

- 4 ב. בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו, בין בידו בין
- 5 בשגגה - נאסר באכילה, והרי הוא כבשר קדשי
- 6 קדשים שיצא חוץ לעזרה או בשר קדשים קלים
- 7 שיצא חוץ לחומות ירושלים, שהכל בטריפה¹⁴
- 8 ולוקין על אכילתו¹⁵, כמו שבארנו במעשה
- 9 הקרבנות¹⁶. אבר שיצא מקצתו - חותף הבשר¹⁷
- 10 ויורד עד שמגיע לעצם, וקולף את הבשר¹⁸; כל
- 11 שבפנים - יאכל, וכל שבחוץ - ישירף. פשהו מגיע
- 12 לעצם - חותף בקופיץ¹⁹, אם היה שאר קדשים;

מקום לסברא שכיוון שנשתתפו ונתחברו, צריך הוא להמתין עד הסוף לצוותא בעלמא שלא יישאר יחידי.

- ז. המאכל כזית מן הפסח, בין מפסח ראשון בין מפסח שני⁴⁴, למומר לעבודה זרה⁴⁵ או לגר תושב⁴⁶ או לשכיר⁴⁷ - הרי זה עובר פלא תעשה. ואינו לוקה⁴⁸, אכל מין אותו מפת מרדות. וכן נכר האמור בתורה - זה העובד אל נכר⁴⁹. ואין מאכלין ממנו לנכרי, אפלו גר תושב או שכיר; שנאמר: תושב ושכיר לא יאכל בו⁵⁰.

(44) משום שנאמר בו (במדבר ט, יב) "ככל חוקת הפסח יעשו אותו", וכל המצוות שבגופו, נוהגות בו כפסח ראשון (פסחים צו. ולהלן פרק י הלכה טו). (45) כן כתב בספר המצוות (לא-תעשה קכח) "שהזהירונו מלהאכיל את הפסח לישראל שנשתמד". (46) גוי שקבל עליו שבע מצוות, שנצטוו בני נח ואינו עובד עבודה זרה. (47) "זה הגוי". (48) שהרי הפסוק "תושב ושכיר לא יאכל בו" וודאי נאמר לישראל שלא יאכל לגוי, וגם הפסוק "כל בן נכר לא יאכל בו" המדבר בין בישראל מומר ובין בגוי (מכילתא שם) - גם הוא נאמר, על כרחך, לישראל, שעל גוי לא ציוותה התורה, ומכיוון שלא הזהירה בלשון "לא תאכילום" אינו לוקה (כסף משנה). והמאירי ביבמות ע: כתב "שאינו לוקה, אחר שלא עשה הוא מעשה" וכן כתב החינוך מצוה יג ומצוה יד (וראה במנחת חינוך מצוה יג אות ב). וראה בפרק י מהלכות נדרים הלכה יג, שהמדייר אותו מהנאה ומנהגה אותה לוקה, וזה סותר למה שכתב כאן (הגאון ר' עקיבא איגר), ועיין עוד בפרק י מהלכות כלאים הלכה לא, שהמלביש חבירו כלאים, והיה הלוש שוגג - המלביש לוקה. והצל"ח (פסחים עג.) כתב שכל האיסור כאן הוא משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול" שאין לוקין עליו, ראה בחינוך מצוה רלב. (49) כלומר, משומד לעבודה זרה. והמקור בתרגום אונקלוס שם: "כל בר ישראל דישתמד". וכן במכילתא דרשב"י שם: "כל בן נכר זה ישראל משומד שעבד עבודה זרה". ובמכילתא דר"י: "אחד ישראל מומר ואחד נכרי במשמע". (50) כן הוא במכילתא שם: "תושב זה גר תושב, שכיר זה הגוי". והמדובר בערבי מהול וגבעוני מהול (מכילתא שם), שאם לא כן הרי הוא בכלל ערל לא יאכל בו, ראה כסף משנה. והראב"ד פירש פסוק זה בתושב ושכיר ישראל, כלומר עבדים עבריים הקנויים קניין עולם או קניין שנים, שאינם ממונים עם הבעלים על פסחם שלא מדעתם.

- ח. ערל⁵¹ שאכל כזית מבשר הפסח⁵² - לוקה; שנאמר: פל ערל לא יאכל בו. בו הוא שאינו אוכל, אכל אוכל הוא מצה ומרור⁵³. וכן מתר להאכיל מצה ומרור לגר תושב ולשכיר⁵⁴.

(51) ישראל שלא נימול משום שמתו אחיו מחמת מילה (רש"י פסחים כח:). (52) כי פחות מכזית אינה נחשבת "אכילה". (53) פסחים קכ. "דתניא כל ערל לא יאכל בו, בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור", וכתב המאירי (יבמות ע "מותר הוא במצה ובמרור. ויש מפרשים שחייב

להספיק לכולם במדורה אחת ובשמש אחד". (29) לבני החבורה האחרת. (30) סוגר את פיו ואינו אוכל. (31) מחבורתו לכיוון החבורה האחרת, כלומר, כיון שקופץ פיו מותר לו להחזיר פניו לצד החבורה האחרת. (32) כלומר, אף על פי שאינה קופצת פיה.

- ה. שתי חבורות³³ שנפרצה מחיצה מביניהן - אינן אוכלין³⁴. וכן אם הייתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן - אינן אוכלין עד שתסתלק. שאין הפסח נאכל בשתי חבורות³⁵, ואינן נעקרין מחבורה לחבורה³⁶.

(33) מאחר שפסק רבינו להלן שאין הפסח נאכל בשתי חבורות, צריך לפרש כאן ששתי החבורות אכלו כל אחת ואחת פסח שלה. (34) בפסחים פו: "היו יושבין ונסתלקה מחיצה מביניהם לדברי האומר (ר' שמעון) האוכל אוכל בשני מקומות - אוכלין, לדברי האומר (ר' יהודה) אין האוכל אוכל בשני מקומות - אין אוכלין". ופסק רבינו כר' יהודה. (35) בגמרא שם: "היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם לדברי האומר (ר' יהודה) פסח נאכל בשתי חבורות - אוכלין, לדברי האומר (ר' שמעון) אין הפסח נאכל בשתי חבורות, אין אוכלין". ופסק רבינו כר' שמעון. וזה מוסב על הדין השני של "וכן אם הייתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן". (36) כלומר, אין האוכל אוכל בשתי חבורות, וכר' יהודה שם. וזה מוסב על הדין הראשון של "שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהם".

- ו. בני חבורה שנכנסו שלשה מהן או יתר לאכל פסחיהן ולא באו שאר בני חבורה³⁷, אם נכנסו בשעה שדרך בני אדם לאכל הפסחים³⁸, וחרז המעורר לכלן על השארה³⁹ ולא באו - הרי אלו שנכנסו אוכלין עד שישבעו ואין ממתינים לשאר. ואפלו באו המתאחרין אחר כך ומצאו אלו השלשה שאכלו הפל - אין משלמים להן כדי חלקם⁴⁰. אכל אם נכנסו שנים בלבד - הרי אלו ממתינים⁴¹. במה דברים אמורים? בשעת קניסתן לאכל; אכל בעת שנפטרין⁴² - אין אדם צריך להמתין לחברו. אפלו גמר אחד בלבד מלאכל - יצא ואינו צריך להמתין⁴³.

(37) בפסחים שם: "אמר רב הונא: בני חבורה נכנסין בשלושה ויוצאין אפילו באחד. (38) שם: "והוא דעייל בעידנא דרגילי למיעל". (39) השמש של החבורה הלך אצל השאר לזרון שיבואו, ומשמע בדברי רבינו חננאל שם, שבמקום "והוא דרגש בהו דילא" גרס "והוא דשגרו בהו דילא", כלומר ששלחו השמש לעוררן לבוא לאכול. (40) "אלא שמכל מקום נראה לי וכו' שצריכים על כל פנים להשאיר להם כזית לכל אחד". (41) עד שיבוא השלישי. (42) יוצאין. (43) כתב הראב"ד, שמה שכתב רבינו בסוף דבריו אין בו טעם. ואמנם דברים אלו דחוקים, שמהיכא תיתי יצטרך אחד להמתין ביציאתו על חבירו, וייתכן כי היה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני י"ח אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מפגור יום⁷, או ששבר אחר פמה ימים⁸ - הרי זה
לוקה.

(2) משנה פסחים פד. (3) צ"ל: "לא ישברו" וטעות סופר כזו נפלה גם בגמרא פסחים פה. בכתבייד ובדפוסים ישנים (ראה בדקדוקי סופרים שם עמ' קכט הערה ט) ותוקנה בדפוסים חדשים]. (4) כגון שהיו רוב הקהל טמאי מת, שמקריבים כולם הפסח בטומאה, ראה למעלה פ"ז הלכה א, אבל היה הפסח טהור ונטמא אחר-כך - חייבים עליו משום שבירת עצם, ראה להלן הלכה ו. (5) בפסחים שם בברייתא: "ת"ר ועצם לא תשברו בו, בכשר ולא בפסול". ופירש"י שם: "האי פסול הוא שנעשה בפסול, דטומאה דחוויה היא בציבור [ולא הותרה]". וכלשון רבינו כן הוא במכילתא דרשב"י (שמות יב, מו), ולפי זה אין צורך לדברי רש"י. ואף בפסח שני למדו כן שם צו. "לא ישברו בו בכשר, ולא בפסול". (6) של ניסן, שהוא פסח ראשון, ושל אייר שהוא פסח שני. (7) שם פד: "ת"ר ועצם לא תשברו בו (שמות יב), בכשר ולא בפסול. ר' אומר, בבית אחד יאכל (שמות שם) ועצם לא תשברו בו, כל הראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם, ושאין ראוי לאכילה אין בו משום שבירת עצם, מאי בינייהו וכו' אביי אומר כו' אלא שבירת העצם מבעוד יום, איכא בינייהו. למ"ד כשר, הא כשר הוא. למ"ד ראוי לאכילה, השתא לאו ראוי לאכילה וכו'. רב פפא אמר, כל כי האי גוונא, כ"ע יש בו משום שבירת העצם, מאי טעמא, לאורתא (=לערב) מיחזי לאכילה". (8) ראה להלן הלכה ו, שפסח שהיתה לו שעת הכושר ונפסל - יש בו משום שבירת עצם.

ב. לפיכך⁹ שורפין¹⁰ עצמות הפסח בכלל הנותר
מבשרו¹¹, כדי שלא יבואו בהן לידי תקלה¹².

(9) לפי שאסור לשבור את העצם גם לאחר כמה ימים. (10) פסחים פג. בברייתא: "כל עצמות הקדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח, מפני התקלה". (11) כנראה שהמדובר כשאין בעצמות לא בשר ולא מוח, וכן מפורש בפ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט: "כל עצמות הקדשים שאין בהן מוח, אינן טעונין שריפה, חוץ מעצמות הפסח" (ועיין בראב"ד שם) וראה להלן. (12) כלומר, שמא יבואו לידי איסור שבירה, כן מפרש רבינו דברי הברייתא בפסחים פג. (הובאה למעלה). וסבור רבינו, שכשם שיש איסור שבירה בפסול שהיה לו שעת הכושר (להלן הלכה ו), כן יש איסור בעצם שהיה עליו כזית בשר וניטל ממנו. וכן נראה בגמרא שם שהקשו על הברייתא הנ"ל, "הני עצמות היכי דמי, אילימא דלית בהו מוח, עצמות קדשים למה להו שריפה" (כן הנוסחא בדפוסים וויניציאה ובסיליאה, ולפנינו "למה להו שריפה". ובכ"י ב: "עצמות הפסח למה להו שריפה"). כלומר: פשיטא שעצמות קדשים אינם צריכים שריפה, ואילו על עצמות הפסח לא קשה לו למה צריכים שריפה, הרי שאף עצמות שאין בהם מוח צריכים שריפה בפסח, שמא יבוא לידי תקלה של שבירת עצם, כנ"ל (אור שמח).

ג. אין חיבין אלא על שבירת עצם שיש עליו פזית
בשר¹³ או שיש בו מוח¹⁴; אבל עצם שאין בו מוח¹⁵

בהן - וגדולי המחברים (הוא רבינו) ז"ל כתבו שמותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב". (54) מכילתא דרשב"י שמות יב, מה: "תושב ושכיר לא יאכל בו, בו אינו אוכל, אוכל הוא במצה ומרור". ובתוספות פסחים כח: דיבור המתחיל כל, העירו: האם מצה קדושה יש בה?

ט. פשם שמילת פניו ועבדיו מעפכתו מלשחט
הפסח⁵⁵, כך מעפכתו מלאכל; שנאמר⁵⁶: ומלתה
אתו אז יאכל בו⁵⁷. פיצד⁵⁸? קנה עבד אחר שנשחט
הפסח, או שהיה לו בן שלא הגיע זמנו להמול אלא
אחר שהיטת הפסח - הרי זה אסור לאכל עד
שיומול אותו. וכיצד יהיה הבן ראוי למילה אחר
שהיטת הפסח ולא יהיה ראוי קדם שהיטה? כגון
שחלצתו חמה⁵⁹, שצריך שבעת ימים מעת לעת
מיום הבראתו⁶⁰; וכגון שפאכה עינו ונרפאת אחר
שהיטה⁶¹; או שהיה טמאים ונקרע אחר שהיטת
הפסח ונמצא זכר.

(55) ראה למעלה פרק ה הלכה ה: "מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו וכו' מעכבים אותו, שנאמר (שמות יב, לט, אצל בניו) המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו". ובמכילתא (בא) וביבמות עא. למדו שגם עבדיו שלא מלו מעכבים אותו מלעשותו, כלומר, מלהקריבו, מגזירה שווה "אז אז": כתב בבניו "ואז יקרב לעשותו" וכתב בעבדיו (שם, מד) "וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו". (56) אצל עבדיו. (57) במכילתא בא: "אין לי אלא מילת עבדיו (שמעכבת את האכילה), מילת זכריו מנין? הרי אתה דן: נאמר כאן "אז" ונאמר להלן (אצל זכריו) "אז" מה להלן מילת זכרים (מעכבת מלהקריב את הפסח) אף כאן מילת זכרים (מעכבת לאכול את הפסח)". (58) באיזה אופן ישנה אפשרות שבשעת אכילה מעכבים בניו ועבדיו, שלא נימולו, מלאכול את הפסח, ובשעת השחיטה לא עכבוהו. (59) שהיה לתינוק חום ונחלץ ממנו. (60) ולפי זה ייתכן שבשעת השחיטה לא מלאו לו עוד שבעה ימים מעת לעת ולא הגיע הזמן למולו, ורק אחר ששחטו מלאו לו שבעה ימים מעת לעת, ואז מעכב הוא את אביו לאכול את הפסח. (61) יבמות שם, שמפני זה לא יכלו למולו בשעת השחיטה. ואין צורך לחכות שבעה ימים אלא במקרה של חום, ראה שבת (קלז).

יום שני י"ח אדר ב' ה'תשע"ט

פרק עשירי

(1) יבאר השובר עצם בפסח טהור, ועל איזה עצם חייב, ושלא ישאיר מהבשר עד הבוקר.

א. השובר עצם בפסח טהור - הרי זה לוקה²;
שנאמר: ונעצם לא תשברו בו. וכן נאמר בפסח
שני: ונעצם לא ישברו בו. אבל פסח שבא בטמאה⁴,
אם שבר בו עצם - אינו לוקה. מפי השמועה למדו:
לא תשברו בו - בטטהור ולא בטמא⁵. אחד השובר
את העצם בלילי חמשה עשר⁶, או ששבר בו עצם

השחיטה, או בשעת קבלת הדם במזרק, או בשעת הולכת הדם למזבח, או בשעת זריקה, שיאכל ממנו חוץ לזמן המותר לאכילה, שיקריב ממנו חוץ לזמן המותר בהקרבה (פי"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א). ובהגהות "בן אריה" מציע להגיה "מחשבת מקום". ולפי"ז "שנתפגל" שכתב מקודם היינו מחשבת חוץ לזמנו. (27) ששינה שמו לשם זבח אחר או לשם בעליו (שם פט"ו הלכה יא).

ז. שֶׁבֶר עֵצִים הָאֵלֶּיָּהּ²⁸ - אֵינּוּ לֹקֶה, שֶׁהָרִי אֵינּוּ רָאוּי לְאֶכֶלָּהּ²⁹.

(28) זנב הכבש. (29) פסחים שם: "רב אשי אמר, כל כי האי גוונא (=שבירת עצם האליה) ודאי אין בו משום שבירת העצם (גם לרבי וגם לתנא-קמא) דהא ודאי אינו ראוי לאכילה כלל", שהרי היא עומדת להקטרה על גבי המזבח (שם). וראה בהשגת הראב"ד ובכס"מ.

ח. הַסְּחוּסִים, שֶׁהֵם כְּמוֹ עֲצָמִים רַפִּים³⁰ - הָרִי אֵלּוּ מִתְרִין לְאֶכֶלָּן³¹.

(30) שם פד. והם "אותן שבראש הכתף" (פיה"מ שם). (31) ואין בהם משום שובר עצם. וראה להלן הלכה ט.

ט. הִיָּה גְדִיָּה³² קָטָן וְרַף שֶׁעֲצָמוֹתָיו רַפִּים - לֹא יֵאָכֵל אוֹתָן, שֶׁזֶה שׁוֹבֵר עֲצָמָה³³. וְאִם אָכַל - לֹקֶה³⁴; שֶׁאֶחָד הַשׁוֹבֵר עֲצָמָה קָשָׁה אוֹ עֲצָם רַף³⁵. זֶה הַכֹּל: כֹּל שֶׁנֶּאֱכַל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל אַחֵר שֶׁיִּתְּבַשֵּׁל³⁶ - הוּא שֶׁמִּתֵּר לְאֶכֶל כִּנְגֻדוֹ מִן הַגְּדִי הָרַף אַחֵר צִלְתּוֹ³⁷, כִּגּוֹן רָאשֵׁי כִנְפֵּיהֶם³⁸ וְהַסְּחוּסִים³⁹.

(32) משנה וגמרא שם. (33) שאכילת העצם הרך הוא שבירה. (34) משום "ועצם לא תשברו בו". (35) הוא בכלל האיסור של "ועצם לא תשברו בו". (36) פירוש, שור הגדול שנתקשו עצמותיו, אלא שאחרי בישול רב, הם ראויים לאכילה. (37) אף כי בשור הגדול אין אפשרות לאוכלם ע"י בישול בינוני, וכ"ש על ידי צלייה. (38) "פירושו בכאן קצוות. כלומר, ראשי העצמות שיש בהרבה מהן קליפה דקה של עצם, ואדם נוטלה בשינוי ולועסה" (מאירי פסחים פד.). (39) ראה למעלה הלכה ח. וזהו פירושו של רבינו לדברי המשנה פסחים פד. "כל הנאכל בשור הגדול, יאכל בגדי הרך וראשי כנפיים והסחוסים", ובגמרא, "רבה רמי. תנן, כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך, ושאינו נאכל לא. אימא סיפא, ראשי כנפיים והסחוסים, והא הני לא מיתאכלי בשור הגדול וכו'. רבא אמר, מה הן קתני, והכי קתני כל הנאכל בשור הגדול בשלקא (בישול רב) יאכל בגדי הרך בצלי, ומה הן ראשי כנפיים והסחוסים, ותניא כוותי' דרבא וכו'". ומפרש רש"י שהמדובר הוא לענין מינוי, שאין מותר להתמנות אלא בדבר שבשור הגדול יוכלו לאכול אחרי שנתבשל (וכן נראה מדברי רבינו בפירוש המשנה) והראב"ד בהשגות מפרשה לענין נותר, שמה שאפשר לאכול ע"י בישול רב בשור הגדול, יש חיוב לאכלו. ואם אינו אוכלו, עובר על לא תותירו ממנו עד בוקר. ורבינו מפרשה לענין איסור שבירת עצם.

וְשֹׁאֵין גַּעֲלִיו פְּזִית בֶּשֶׂר - אֵינּוּ חַיֵּב עַל שִׁבְרָתָהּ. הִיָּה עָלָיו פְּזִית בֶּשֶׂר וְשֹׁבֵר הָעֵצִים שְׁלֹא בְּמָקוֹם הַבֶּשֶׂר - חַיֵּב, אֵף עַל פִּי שֶׁהִמָּקוֹם שֶׁשֹּׁבֵר פָּנָיו מִבֶּשֶׂרוֹ¹⁵.

(13) פסחים פד: "רבינא אמר, כל כי האי גוונא (באבר שאין עליו כזית בשר) לית ביה משום שבירת עצם, דבעינן שיעור אכילה", משום שנאמר: "בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו" (שמות יב, מו) - יש בו שיעור אכילה יש בו משום שבירת עצם, אין בו שיעור אכילה אין בו משום שבירת עצם (שם). (14) היינו כזית מוח, כמפורש שם פה. "ויש עליו כזית בשר מבפנים", והיינו כזית מוח. וכן מפורש בר"ח שם, וכן פירש"י. (15) מחלוקת שם בין ר' יוחנן ור"ש בן לקיש, ופסק כר' יוחנן.

ד. הַשׁוֹבֵר אַחֵר הַשׁוֹבֵר¹⁶ בְּעֵצִים אֶחָד - לֹקֶה.

(16) כלומר, אחרי שהראשון שבר עצם, בא שני ושובר גם הוא אותו עצם, או שאדם אחד שבר עצם והתרו בו, ושוב שבר. וכן הוא בירושלמי פסחים פ"ז הי"א: "אבל בשתי התריות, שכן אפילו עצם אחד ושברו, וחזר ושברו חייב שתיים". ולהלן שם בהלכה יג "וויידא אמר, דא יש שובר אחר שובר". וראה למעלה פ"ט הלכה א והערה ח.

ה. הַשׁוֹרֵף עֲצָמוֹת וְהַמַּחֲתֵף גִּידִים¹⁷ - אֵינּוּ חַיֵּב מִשּׁוּם שִׁבְרִית עֲצָמָה¹⁸.

(17) של הפסח. (18) פסחים שם כברייתא: "השורף עצמות והמחתך גידים - אין בו משום שבירת העצם".

ו. פֶּסַח שֶׁהוּא נָא¹⁹ אוֹ מִבְּשָׁל²⁰ וְשֹׁבֵר בוֹ אֶת הָעֵצִים - לֹקֶה²¹. אֶפְלוּ נִפְסַל בְּטִמְאָה²² וַיִּצְיֵאָהּ²³ וַיִּבְיֹצֵא בָּהֶם - יֵשׁ בוֹ אִסּוּר שִׁבְרִית הָעֵצִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כִּשְׁהִיתָה לוֹ שְׁעַת הַבֶּשֶׂר וְנִפְסַל²⁴; אָכַל אִם לֹא הִיתָה לוֹ שְׁעַת הַבֶּשֶׂר, כִּגּוֹן שֶׁנֶּתְפַלֵּל²⁵ אוֹ נַעֲשֶׂה בְּמַחֲשַׁבֶּת זְמַן²⁶ אוֹ מִחֻשְׁבַּת שְׁנוֹי הַשָּׁם²⁷ - אֵין בוֹ מִשּׁוּם שִׁבְרִית הָעֵצִים.

(19) שנצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין (למעלה פ"ח הלכה ו), ואסור לאכלו משום שנאמר "אל תאכלו ממנו נא" (שם הלכה ד). והוא בפסחים (שם) רנב"י אמר, כל כי האי גוונא (שבירת העצם בנא) יש בו משום שבירת העצם, מאי טעמא דהא חזי לאכילה דמטוי לי ואכל לי". (20) שאסור לאכלו, משום "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים" (למעלה שם הלכה ד). (21) בנא הוא חייב, מפני שהוא ראוי לאכילה אחר שיצלה יפה (שם מדברי רב נחמן בר יצחק). ומבושל שאינו ראוי לעולם, שהרי גם "בשלו ואחר צלחו" חייב עליו (למעלה שם הלכה ח) - כיון שהיתה לו שעת הכושר, שנעשו עבודותיו בהכשר, חייבים עליו, כרב יוסף אליבא דתנא-קמא של רבי (שם). (22) לאחר זריקת הדם. (23) חוץ לחבורתו, ראה למעלה פ"ט הלכה ב. (24) שם כדברי רב יוסף וכתנא-קמא, ראה למעלה בהלכה זו. (25) [שחשב לאכלו חוץ למקומו, שזה נקרא פיגול (זבחים כט). ועיין למעלה פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א, וראה להלן]. (26) כגון שחשב בשעת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ח אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות קרבן פסח קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

רבי יעקב שם, וראה בכסף-משנה כאן ובמשנה-למלך בהלכות פסולי המוקדשין שם.

יב. כְּשֶׁמְקַרְיבִין אֶת הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹ⁵⁷ - מְקַרְיבִין²⁰ עֲמוּ⁵⁸ שְׁלָמִים⁵⁹ בַּיּוֹם אֲרֻבָּעָה עָשָׂר מִן הַבֶּקֶר אוֹ מִן הַצֹּאֵן⁶⁰, גְּדוּלִים אוֹ קִטְנִים⁶¹, זָכָרִים אוֹ נְקִבּוֹת⁶², כָּכָל זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים⁶³. וְזוֹ הִיא הַנִּקְרֵאת חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עָשָׂר⁶⁴, וְעַל זֶה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה: וְזִבְחַת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר⁶⁵. אֵימָתִי מְבִיאִין עֲמוּ חֲגִיגָה זוֹ?⁶⁶ בְּזִמְן שֶׁהוּא⁶⁷ בָּא בַּחֲלָל⁶⁸ וּבִטְהָרָה⁶⁹ וּבְמוֹעֵט⁷⁰; אָבֵל אִם חָל יוֹם אֲרֻבָּעָה עָשָׂר לַהּיּוֹת בְּשַׁבָּת, אוֹ שָׂבָא הַפֶּסַח בְּטֻמְאָה⁷¹, אוֹ שֶׁהָיוּ הַפִּסְחִים מְרֻבִּים⁷² - אֵין מְבִיאִין עֲמוּ חֲגִיגָה, וְאֵין מְקַרְיבִין אֶלָּא הַפִּסְחִים בְּלִבָּד.

(57) כלומר בפסח ראשון, אבל לא בפסח שני, ראה להלן הלכה טו. (58) כן הוא במשנה פסחים סט: ומקריבים אותה לפני תמיד של בין הערבים (משנה-למלך פ"ו מהלכות כלי המקדש הלכה ט). (59) קרבן שלמים. (60) משנה שם. (61) פירוש החגיגה אינה כפסח שבא בן שנה, אלא באה בת שנה וגם בת שנים ויותר, וכן הוא בתוספתא פסחים פ"ה: "ובאה בת שנתה בת שנים". (62) משנה שם. (63) ראה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא. (64) ואינו יוצא בה משום חובת חגיגת חמשה עשר (פ"א מהלכות חגיגה הלכה י). (65) "והלא אין הפסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אם כן למה נאמר צאן ובקר? צאן לפסח ובקר לחגיגה" (ספרי פ' ראה ופסחים ע:). אבל צריך עיון, שבריינתא זו היא אליבא דמאן דאמר שחגיגה זו היא חובה ודוחה את השבת. אבל לדידן, פסוק זה מדבר במותר הפסח, וראה בצל"ח לפסחים ע: (66) משנה פסחים שם. (67) הפסח. (68) שי"ד בניסן חל ביום חול. (69) שהפסח קרב בטהרה. (70) שהרבה נמנו על הפסח, ולא מספיק להם כדי שיאכלו כולם ממנו על השוכה (ראה למעלה פ"ח הלכה ג, שמצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע). (71) שרק הפסח דוחה שבת (למעלה פ"א הלכה יח) וטומאה (למעלה פ"ז הלכה א), אבל לא חגיגה שאינה חובה (פסחים ע:). (72) ויש בהם כדי אכילת שובע ככולם.

יג. חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עָשָׂר - רְשׁוּת וְאֵינָה חֻבָּה⁷³. וְנֶאֱכַלְתָּ לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד⁷⁴, כָּכָל זִבְחֵי שְׁלָמִים⁷⁵. וְאִסּוּר לְהַנִּיחַ⁷⁶ מִבֶּשֶׂר חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עָשָׂר לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי⁷⁷, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלֹא יִלִּין מִן הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֶּקֶר. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹר⁷⁸, שֶׁהָאֲזָהָרָה לְמוֹנִיחַ בֶּשֶׂר חֲגִיגַת אֲרֻבָּעָה עָשָׂר לַיּוֹם שֶׁשָּׁה עָשָׂר; שֶׁנֶּאֱמַר: לַבֶּקֶר⁷⁹ - עַד בֶּקֶר שֶׁל יוֹם הַשְּׁנִי⁸⁰. וְהַמּוֹתִיר⁸¹ - אֵינוֹ לֹקֵה; אֶלָּא יִשְׂרָף הַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ, כִּשְׂאֵר הַנּוֹתֵרִים⁸².

(73) שם סט: "א"ר אשי, שמע מינה, חגיגת ארבעה עשר לאו חובה היא. דאי סלקא-דעתך חובה, תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה". (74) ואינה כפסח שאינו נאכל

י. גִּידִין⁴⁰ הָרִכִּין שְׁסוּפִין לְהַקְשׁוֹת⁴¹, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְאֹכִילָה עִתָּה⁴² וְנֶאֱכָלִין⁴³ בַּפֶּסַח - אֵין נִמְנִין עֲלֵיהֶן. וְנִמְנִין עַל מַח שֶׁבְּרֹאשׁ⁴⁴, מִפְּנֵי שֶׁיְכוּל לְהוֹצִיא⁴⁵ בְּלֹא שְׂבִירַת עֶצֶם; וְאֵין נִמְנִין עַל מַח שֶׁבְּקוֹלִית⁴⁶, וְהוּא הָעֶצֶם הַסֵּתוּם מִשְׁנֵי רִאשֵׁיו, שֶׁהָרִי אֵינוֹ יְכוּל לְהוֹצִיאָו אֶלָּא בְּשְׂבִירַת עֶצֶם⁴⁷.

(40) פסחים שם. כריש לקיש, ואף ר' יוחנן הודה לו. (41) להיות קשים ולא יהיו ראויים אז לאכילה, וכגון "גידיו הצוואר, ובגדי ובטלה הם רכים, אבל אם היה מזקין סופם להיות קשים" (רש"י שם). (42) בעוד הגדי רך וקטן. (43) שמותרין באכילה. (44) שם פד: "רבי אומר, נמנין על מוח שבראש וכו'". (45) "לגוררו בקיסם דרך האף" (רש"י שם). (46) שם: "רבי אומר וכו' ואין נמנין על מוח שבקולית". (47) והשובר את העצם לוקה (למעלה הלכה א).

יא. כִּשְׂאֵדָם אוֹכֵל אֶת הַפֶּסַח - חוֹתֵף הַבֶּשֶׂר וְאוֹכֵל, וְחוֹתֵף הָעֶצְמוֹת מִן הַפֶּרֶק וּמִפְּרָקָן אִם רָצָה⁴⁸. וּכְשֶׁיִּנְיַע לְגִיד הַנֶּשֶׁה⁴⁹ - מוֹצִיאָו וּמְנִיחוֹ עִם שְׂאֵר הַגִּידִים וְהָעֶצְמוֹת וְהַקְרֹמוֹת⁵⁰ שִׁיּוּצָאִין בְּשַׁעַת אֹכִילָה⁵¹. שֶׁאֵין מִנְיָן אוֹתוֹ כִּשְׂאֵר הַבֶּשֶׂר⁵² וְאֵין מִחְתָּכִין אוֹתוֹ⁵³, אֶלָּא צוֹלִין אוֹתוֹ שְׁלֵם⁵⁴. וְאִם חָתְכוּ חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת - כִּשְׂר⁵⁵. וְהוּא שְׁלֵם יַחֲסֵר אֶבֶר. צָרִיךְ אָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל שְׁלֵם יִשְׁאִיר מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח עַד בֶּקֶר, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר. וְכֵן בְּשָׁנִי, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר. וְאִם הִשְׁאִיר מִמֶּנּוּ, בֵּין בְּרֹאשׁוֹן בֵּין בְּשָׁנִי - עֶבֶר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְאֵינוֹ לֹקֵה עַל לֹאוֹ זֶה, שֶׁהָרִי נִתְקַן לַעֲשֶׂה⁵⁶, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִנֵּתָּ מִמֶּנּוּ בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ.

(48) ואין זו שביירת עצם, ראה למעלה פ"ט הלכה ב. (49) שהרי צולוהו שלם בעוד הגיד בו, כדלהלן. ואף שהגיד אסור בהנאה, צולוהו ביחד עם הבשר, משום שאין בגידין בנותן טעם (פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז). ולשומן הגיד שאינו אסור אלא משום מנהג (חולין צב:), לא חששו כאן, שהרי אין מחתכין אותו, כדלהלן (כסף משנה). וראה בהשגת הראב"ד. (50) שאינם אסורים. (51) כלומר, שבני האדם אין רגילים לאוכלם. (52) אלא רק מהדברים האסורים מן התורה ושיש בהם בנותן טעם (כסף-משנה). (53) לחתיכות. (54) כמו שכתוב (שמות יב, ט) "כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו", והוא בתוספתא פסחים פ"ה "הפסח צולין אותו שלם, ואין צולין אותו חתיכות". (55) תוספתא שם: "רצה מנתחו, ומטילו אבר אבר על גבי גחלים". (56) כלומר, שהעובר בלאו זה מתחייב בעשה. ולאו הניתק לעשה אין לוקין עליו, ראה בפ"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב. ומקור הדבר בפסחים פד. בדברי רבי יהודה. וכן כתב בפ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט. ולמעלה פ"א הלכה ז גבי אימורים כתב, שאם הניחם ונפסלו בלינה ועבר על "לא ילין חלב חגי עד בוקר" - "אינו לוקה לפי שאין בו מעשה". כדעת

"הראשון" - "השני" שמדובר על קרבן הפסח ולא על חג הפסח. (89) ראה למעלה פ"א הלכה ה, שהשוחט את הפסח בזמנו והיה לו כזית חמץ ברשותו לוקה, שנאמר לא תזבח על חמץ דם זבחי. (90) ראה למעלה פ"ט הלכה א, שהמוציא כזית מבשר הפסח מחבורה לחבורה בליל חמשה עשר לוקה, שנאמר לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. (91) משנה שם, ולמעלה פ"ח הלכה טו. (92) למעלה הלכה יב. (93) למעלה פ"ז הלכה א. (94) משנה שם. וגם נשחט על החמץ (שם צה:). (95) משנה שם, שאין אומרים הלל בלילה, אלא-אם-כן הוא מקודש לחג, שנאמר (ישעיה ל, כט) "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג" (שם צה:). (96) הכסף-משנה תמה על דברי רבינו, ממה שמפורש בפסחים צה. "בכללילה דלא ישאירו ממנו עד בוקר, מאי קא מרבה לא תוציא ממנו". הרי שגם בפסח שני אסור להוציא חוץ לחבורתו. אבל ראה במאירי פסחים כאן על דברי המשנה, שכתב וז"ל: "והשני מוציאין חוץ לחבורה כמו שיתבאר בגמרא". נראה מדבריו כי היתה כאן בגמרא גירסא אחרת. (97) תוספתא פסחים פרק ח. (98) תוספתא שם. (99) שאם חל יום י"ד ניסן או י"ד באייר ביום השבת שוחטין בו את הפסחים, והוא במשנה שם ובתוספתא שם. וראה למעלה פ"ה הלכה א. (100) בשעת הקרבת פסח ראשון ופסח שני, צריך לומר הלל (משנה שם) - שרק בלילה (בשעת אכילה) אין אומרים הלל בפסח שני שאין לילו מקודש לחג, ראה למעלה. אבל ביום אין צריך קדושת חג (גמרא שם צה:). (101) משנה שם צה. וראה למעלה פ"ח הלכה ד. (102) כלומר בחבורה אחת ובמקום אחד, ראה למעלה פ"ט הלכה ה, שרבינו פוסק להחמיר כשניהם, כר' יהודה וקר' שמעון (פסחים פו.). וכנראה שרבינו היתה הגירסא בגמרא פסחים צה. באופן שגם בפסח שני הדין שנאכל בבית אחד, ראה למעלה הערה צה. (103) משנה פסחים שם. (104) ראה למעלה הלכה יא. (105) ראה למעלה הלכה א. (106) בפסח שני. (107) משום שבמדבר שם, אחרי שכתב ככל חוקת הפסח, מפרט שם המקרא כמה פרטי דינים של פסח שני, כמו "ועצם לא תשברו", "ולא ישאירו ממנו עד בוקר", וכן "על מצות ומרורים יאכלוהו". (108) כלומר, דברים שפירט אותם הכתוב. (109) כמו "לא ישאירו ממנו עד בוקר", "ועצם לא תשברו", וכן שאר מצוות שבגוף הקרבן, כמו צלי. אבל דברים שאינם בגוף הקרבן, לא שוה השני לראשון. ומצה ומרור שאינם בגוף הקרבן, מפרש המקרא באופן מיוחד, שגם פסח שני נאכל על מצה ומרור, ראה הסוגיא בפסחים צה. (110) השני. (111) אולי צ"ל "וכלל" זה ויבכ"י תימן: חוקת הפסח שכלל". ואחר-כך מתחילה הלכה חדשה: "זה שנאמר וכו'". (112) בפסח שנעשה במצרים. (113) בעשור לחודש ניסן, כמו שנאמר (שמות יב, ג): "בעשור לחודש הזה, ויקחו להם איש שה וכו'". (114) (שם, כב). והוא: ג' קלחין של מין ירוק שיש לו גבעולים (רש"י שם). (115) כמו שנאמר (שם) "ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף, והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות". (116) כמו שכתוב (שם, יא) "ואכלתם אותו בחפזון". (117) בפסחים של כל הדורות. (118) משנה בפסחים צו.

סליקו להו הלכות קרבן פסח בסיעתא דשמיא

אלא עד חצות (משנה שם, ודלא כבן-תימא שאמר שדינה כפסח). (75) פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (76) להשאיר. (77) מיום הקרבנות, שהוא יום ששה עשר בניסן. (78) שם עא. עא: (79) כלומר: אילו היו כתוב "בוקר" בלא "למד" היינו מפרשים בוקר הראשון, ומזה שנאמר "לבוקר" דרשו לבוקר שני (שם עא:). (80) שהוא יום ששה עשר בניסן. (81) מחגיגת י"ד ליום ששה עשר בניסן. (82) ראה למעלה הלכה יא.

1 יד. בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן וכל
2 התבשילין העולים עמו על השלחן מתבשרין עמו,⁸³
3 ואינו נאכלים אלא עד חצות⁸⁴ בפסח עצמו⁸⁵. גזירה
4 מפני התערבות⁸⁶.

(83) תוספתא פסחים פ"ה, וירושלמי שם פ"ו הלכה ד. (84) אף כי כל בשר החגיגה נאכל לשני ימים ולילה אחד (למעלה הלכה ג) - זה שעלה על שלחן אחד עם הפסח, אינו נאכל אלא עד חצות. (85) למעלה פ"ח הלכה טו. (86) כלומר, שמה נתערב בהם מן הפסח. [ואף-על-פי שהאסור בפסח עצמו אינו מן התורה אלא כדי להרחיק מן העבירה (למעלה בפ"ח שם). אין זו "גזירה לגזירה" שלא גזרו כן (שבת יא: ועוד), כי כמה פעמים מצאנו שגזרו גזירה לגזירה, ואמרו חכמים כי "תדא גזירה היא", כלומר כשגזרו גזירה ראשונה גזרו גם על השנייה, כי אילולא הא - לא קיימא הא, ראה ביצה ג. וחולין קד:].

5 טו. מה בין פסח ראשון לפסח שני?⁸⁷ הראשון
6 אסור בהמץ בכל יראה ובל ימצא⁸⁸, ואינו נשחט
7 על חמץ⁸⁹, ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה⁹⁰,
8 וטעון הלל באכילתו⁹¹, ומביאין עמו חגיגה⁹²,
9 ואפשר שיבא בטמאה, אם נטמא רב הקהל טמאת
10 מת, כמו שבארנו⁹³. אבל פסח שני - חמץ ומצה
11 עמו בבית⁹⁴, ואינו טעון הלל באכילתו⁹⁵, ומוציאין
12 אותו חוץ לחבורתו⁹⁶, ואין מביאין עמו חגיגה⁹⁷,
13 ואינו פא בטמאה⁹⁸. ושניהם דוחין את השבת⁹⁹,
14 וטעונין הלל בעשייתן¹⁰⁰, ונאכלין צלי¹⁰¹ בבית
15 אחד¹⁰² על מצה ומרור¹⁰³, ואין מותרין מהן¹⁰⁴,
16 ואין שוברין בהן את העצם¹⁰⁵. ולמה לא ישוה
17 השני לראשון לכל הדברים, מאחר שנאמר¹⁰⁶: ככל
18 חקת הפסח יעשו? לפי שפרש בו מקצת חקת
19 הפסח¹⁰⁷, ללמד שאינו שוה לראשון אלא בדברים
20 שנתפרשו בו¹⁰⁸, והן המצות שבגופו¹⁰⁹, והם חקת
21 הפסח¹¹⁰ שפלה זה¹¹¹ שנאמר במצרים¹¹² שילקח
22 הפסח מבצעשור¹¹³, ושהוא טעון הגעת דם באגדת
23 אזוב¹¹⁴ למשקוף ולשתי המזוזות¹¹⁵, ושיאכל
24 בחפזון¹¹⁶ - אין אותן הדברים נוהגים לדורות¹¹⁷,
25 ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד¹¹⁸.

(87) משנה בפסחים צה. (88) [ראה בפ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה ח הערה מג, שלדעת רבינו עובר על "כל יראה ובל ימצא" משש שעות ולמעלה ביי"ד. וכן משמע הלשון:

הלכות חגיגה

- 1 יֵשׁ בְּכֻלָּן שֵׁשׁ מִצְוֹת. אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פֶרֶטֶן: (א) לְהִרְאוֹת פָּנֶי
- 2 ה'. (ב) לַחֲגֹג בְּשֵׁלֶשׁ רִגְלִים. (ג) לְשַׁמֵּחַ בְּרִגְלִים. (ד)
- 3 שְׂלֹא יִרְאֶה רִיקָם. (ה) שְׂלֹא יַעֲזֹב לִי מִלְּשִׁמְחִי וְלִתֵּן
- 4 לוֹ מִתְּנוּתָיו בְּרִגְלִים. (ו) לְהַקְהִיל אֶת הָעָם בְּחַג
- 5 הַסִּפּוֹת בְּמוֹעָדֵי שְׁמִטָּה.
- 6 וּבִיאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרָקִים אֵלּוּ:

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

(1) יבאר ששלש מצוות נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים, ומה הן, ואם הנשים חייבות בהן.

- 8 א. שֵׁלֶשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה נִצְטִו וְיִשְׂרָאֵל בְּכָל רִגְלָהּ
- 9 מִשְׁלֹשׁ רִגְלִים³, וְאֵלּוּ הֵן: הָרִאשִׁי, שְׁנֵאֲמַר: יִרְאֶה כָּל
- 10 זְכוּרְךָ⁴; וְהַחֲגִיגָה, שְׁנֵאֲמַר: תַּחֲגֹג לַה' אֱלֹהֶיךָ⁵;
- 11 וְהַשְׁמִיחָה, שְׁנֵאֲמַר: וְשִׁמְחַתְּ בְּחַגְךָ⁶. הָרִאשִׁי הָאֲמֹרָה
- 12 בַּתּוֹרָה הִיא: שְׁנֵאֲמַר פָּנֶיךָ בַּעֲזָרָה בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן⁷
- 13 שֶׁל חַג, וְיָבִיא עִמּוֹ קֶרֶבֶן עוֹלָה⁸, בֵּין מִן הָעוֹף בֵּין
- 14 מִן הַבְּהֵמָה⁹. וְכִי שָׁבָא לַעֲזָרָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן וְלֹא
- 15 הָבִיא עוֹלָה - לֹא דִּיּוֹ שְׂלֹא עֲשֵׂה מִצְוֹת עֲשֵׂה, אֲלֹא
- 16 עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאֲמַר: לֹא¹⁰ יִרְאוּ פָנֶי
- 17 רִיקָם¹¹. וְאֵינּוּ לֹקָה עַל לֹא זֶה, שֶׁהָרִי לֹא עֲשֵׂה
- 18 מַעֲשֵׂה¹². הַחֲגִיגָה הָאֲמֹרָה בַּתּוֹרָה הִיא: שִׁיקְרִיב
- 19 שְׁלָמִים¹³ בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג¹⁴ בְּבֹאוֹ
- 20 לְהִרְאוֹת¹⁵. וְהַדָּבָר יָדוּעַ, שְׁאִין הַשְׁלָמִים בָּאִים אֲלֹא
- 21 מִן הַבְּהֵמָה¹⁶. וּשְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵן הָרִאשִׁי
- 22 וְהַחֲגִיגָה, אֵין הַנְּשִׂים חַיִּבּוֹת בָּהֶן¹⁷. וְהַשְׁמִיחָה
- 23 הָאֲמֹרָה בְּרִגְלִים הִיא: שִׁיקְרִיב שְׁלָמִים יָתֵר עַל
- 24 שְׁלָמֵי חַגִּיגָה¹⁸, וְאֵלּוּ הֵם הַנִּקְרָאִים שְׁלָמֵי שְׁמִיחָה
- 25 חַגִּיגָה; שְׁנֵאֲמַר: וּזְבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאֶכְלֶתָ שֶׁם וּשְׁמִיחָה
- 26 לְפָנֶי ה' אֱלֹהֶיךָ¹⁹. וְנָשִׂים חַיִּבּוֹת בְּמִצְוָה זוֹ²⁰.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שלש מצוות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן: הראיה והחגיגה והשמחה. הראי... יביא עמה קרבן עולה. החגיגה... יקריב שלמים ביום טוב ושתי מצוות אלו. אין הנשים חייבות בהן והשמחה האמורה... ונשים חייבות במצוה זו".

והשיג עליו הראב"ד שהרי אין הנשים חייבות בקרבן שמחה אלא "בשמחה שתשמח עם בעלה שתעלה עמו והוא ישמח אותה". ומקורו במסכת קידושין "אמר אביי, אשה בעלה משמחה".

והכס"מ הביא דעת רש"י ש"אין חובת השמחה תלויה בה אלא על בעלה שישמחנה במאכל ומשתה וכלי פשתן", ודעת התוס' "אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שליו"

ומסיים "ואין תפיסה על הרמב"ם למה לא האריך לבאר זה".

ותירוצו צריך עיון, שהרי הקושיא על הרמב"ם היא לא על שלא האריך לבאר ענין זה אלא שפסק היפך דברי הגמרא ש"אשה בעלה משמחה" ופסק ש"נשים חייבות במצוה זו".

(על פי יין מלכות ספר קרבנות סימן ג')

(2) חגיגה ו, ב: "דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר: שלש מצוות נצטוו ישראל בעלותם לרגל". (3) פסח, שבועות וסוכות. (4) שם נאמר: "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'". (5) ב'ספר המצוות' (מצוות עשה נב) כתב: "והוא אמרו יתעלה (שמות כג, יד), שלש רגלים תחוג לי בשנה". (6) פסוק זה נאמר בחג הסוכות. ובחג השבועות נאמר (דברים טז, יא): "ושמחת לפני ה' אלוהיך", וב'ספרי' (שם, יב) אמרו: "וזכרת כי עבד היית בארץ וכו' מלמד שכל שנהגים בעצרת, נוהגים בפסח וכו'". (7) אבל שאר הימים, אינם אלא תשלומין של ראשון (להלן ה"ד). (8) אבל אם בא לעזרה בשאר ימים (אחרי שקיים כבר חובת הראיה ביום הראשון של החג) – אינו חייב להביא קרבן עולה, וכרבי יוחנן (חגיגה ז). (9) בברייתא שם ז, א: "ולא יראה פני ריקם, בזבחים. אתה אומר בזבחים או אינו אלא בעופות ובמנחות, ודין הוא וכו' אף ראייה האמורה לגבוה - זבחים (ולא עופות ומנחות)". הרי מפורש שעולת ראייה אינה אלא מן הבהמה ולא מן העוף, אבל במכילתא (פ' משפטים) במקום "או אינו אלא בעופות ובמנחות" נאמר: "או אינו אלא בכספים", ולפי זה אינו ממעט עופות, שגם הם בכלל הזבחים (ראה 'מאירי' חגיגה ז. ובכסף-משנה כאן בשם מהר"י קורקוס). (10) צריך לומר "ולא". (11) וכל זה אינו אלא אם לא השלים בשאר הימים, אבל אם והשלים והביא קרבן בשאר הימים, הרי הם תשלומין של הראשון ואינו עובר על ה'לאו' ועל ה'עשה' ('קריית ספר'). (12) ולא שאין בו מעשה אין לוקין עליו (פ"ח מהל' סנהדרין ה"ב). (13) תוספתא חגיגה פ"א (הוצאת צוקרמנדל עמ' 22, 232) "איזו היא חגיגה, שלמים הבאים לחגיגה". וכ"ה במדרש הגדול (שמות כג, יד) "תחוג לי, שיקריב שלמי חגיגה". (14) חגיגה ט, א: "דתניא, וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים (ויקרא כג, מא) יכול יהא חוגג והולך כל שבעה, ת"ל אותו, אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה, א"כ למה נאמר שבעה – לתשלומין". (15) שם ו, ב: "רבי יוסי הגלילי אומר: שלש מצוות נצטוו ישראל בעלותם לרגל: ראייה וחגיגה ושמחה". (16) ולא מן העוף, ראה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"א: "השלמים באים מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר וכו' ואין העוף בא לשלמים". (17) שם ו, ב: "דתניא, רבי יוסי הגלילי וכו' יש בשמחה מה שאין בשתיקה, שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים, מה שאין בשתיקה". שהן מצוות עשה שהזמן גרמא, והכתוב לא ריבה אותן במיוחד כמו שריבה אצל שמחה (רש"י). ושם ד, א - אמרו "זכור, להוציא את הנשים". (18) כלומר, נוסף לשלמי חגיגה, מקריב גם שלמי שמחה. (19) פסוק זה לא נאמר בשמחת החג אלא

(30) מטבע של כסף. (31) בכורות מט, ב - במשנה: "וכלן וכו' בכסף ובשוה כסף חוץ משקלים", ובגמרא (שם נא): "תנא, חוץ מן השקלים ומעשר והראיון (= עולת ראיה)". (32) מדרבנן. (33) בכורות, שם: "והראיון, תני רב יוסף שלא יביא סיגה לעזרה", ומפרשה רבינו כפירוש ה'תוספות' (שם ד"ה והראיון), שזוהי נתינת טעם על זה שלא יביא שוה כסף, שמא ימצאו סיגים בחתיכת הכסף ולא תשווה שתי מעות. ומה שכתב רבינו "שמא לא ימצא למכור" לא נזכר שם בגמרא. (ומה שכתב "המעות" צריך לומר, שכוונתו לשווה המעות).

ד. מי שלא הקריב ביום טוב הראשון³⁴ עולת ראיתו¹⁵ ושלמי חגיגתו³⁵ - הרי זה מקריבין בשאר ימות¹⁶ הרגל; שנאמר: שבעת ימים תחוג לה' אלהיך - מלמד שכל יום ראיון לחגיגה³⁶. וכלן תשלומי ראשון¹⁷ הם³⁷.

(34) של חג הפסח, וראה להלן ה"ז לענין חג הסוכות וחג השבועות. (35) ושלמי שמחה לא כתב כי בכל ימי החג הוא חייב בשמחה, ואין זה מטעם תשלומין ('תוספות יום טוב' חגיגה פ"א מ"ו). (וזוהי כוונת התוספתא פ"א שם (עמוד 22, 232) "שמחה נוהגת וכו' כל שבעה, מה שאין כן בשתיים". ועי' 'תוספות' שם ז: ד"ה יש בשמחה). (36) מכילתא, פרשת בא: "רבי יוסי הגלילי אומר, שבעת ימים תחוג לה' אלוך (דברים טז) להביא שבעת ימי הפסח שיטענו חגיגה, או אינו אלא בחג (=הסוכות), כשהוא אומר וחגותם אותו חג לה' (ויקרא כז) הרי חג אמור, ומה אני מקיים שבעת ימים תחוג לה', להביא שבעת ימי הפסח שיטענו חגיגה". וכן בחגיגה ט, א. ואע"פ שפסוק זה נאמר בחגיגה ולא בראיה - למדו ראה מחגיגה לענין זה ('תוספות' שם ב. ד"ה תשלומין). וראה ב'קריית ספר' כאן. (37) עיקר המצוה להקריב ביום ראשון של החג (ראה למעלה ה"א, ולהלן ה"ה), ורק אם לא הקריב בראשון חייב להשלימן באחד מימות הרגל, כדעת רבי יוחנן במס' חגיגה שם, ודלא כרבי אושעיא.

ה. ומצוה להקדים ולהקריב בראשון³⁸. לא הקריב²⁰ בראשון, בין שוגג בין מזיד³⁹ - יקריב בפשנו⁴⁰. וכל המאחר - הרי זה מגנה⁴¹, ועליו נאמר: נוגי ממועד²² אספת⁴².

(38) אף כי אפשר להשלים במשך שאר ימי החג, מצוה להקדים ולהקריב בראשון שהוא עיקר החיוב, ראה למעלה ה"א. (39) (במשנה (חגיגה שם): "מי שלא חג ביו"ט הראשון של חג, חוגג את כל הרגל". ולשון "מי שלא חג", שנאמר סתם, משמעה בין בשוגג בין במזיד. וכן לענין פסח שני, שאף הוא תשלומין לפסח ראשון אליבא דרבי נתן, גם מזיד מביא פסח שני (כן נראה בפסחים צג. שהברייתא אמרה שגם מזיד מביא פסח שני, והגמרא שם אינה מחלקת בין רבי לרבי נתן). ומה שאמרו בברכות כו, א - שאם ביטל תפילת שחרית במזיד אינו משלים במנחה, היינו משום שעבר זמנה של שחרית, אבל כאן כל הרגל זמנו הוא). (40) ולא יאחר בשלישי וכו' וכו'.

בהר עיבל, הרי שנראה מכאן שהשמחה היא בזביחת קרבן שלמים, כמו כן אצלנו שמחת החג היא ע"י זביחת שלמים, שכן למדנו ב'ספרי' (דברים טז, יא) "נאמר כאן שמחה, ונאמרה להלן (בהר עיבל) שמחה. מה שמחה האמורה להלן - שלמים, אף שמחה האמורה כאן - שלמים". (20) של שמחה (חגיגה ו:). "דתניא, רבי יוסי הגלילי וכו' יש בשמחה מה שאין בשתיקה (בחגיגה וראי') שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים", שנאמר (דברים יד, כו) "ושמחת אתה וביתך" (רש"י שם). וכרבי זירא (ראש השנה ז:): שהחיוב עליה. ולא כאביי שאמר (שם) "אשה בעלה משמחה", שאין החובה עליה אלא על בעלה (לחם-משנה פ"ד מהל' מעשה הקרבנות ה"ד. וראה בראב"ד וספך-משנה כאן).

ב. הראיה²¹ והחגיגה²² אין להן שיעור מן התורה, שנאמר: איש כמתנת ידו²³ וגומר. אבל מדברי סופרים²⁴, שלא יהא קרבן עולת ראיה פחות משוה מעה כסף²⁵, ולא שלמי חגיגה פחות משוה שתי כסף²⁶. ומצוה להביא כפי עשורו²⁷, שנאמר: כמתנת ידו²⁸.

(21) פאה פ"א מ"א: "ואלו דברים שאין להם שיעור כו' הראיון וכו'". (22) בחגיגה ז, א - על דברי המשנה, פאה שם: "אמר רבי יוחנן, כסבורין אנו לומר הראיון אין לו שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה, עד שבא רבי הושעיא ברבי, ולימד אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה. אבל חכמים אומרים, הראי' מעה כסף והחגיגה שתי כסף", הרי שגם החגיגה אין לה שיעור מן התורה, וראה להלן. (23) "מפשטות הפסוק נראה שאין כאן שיעור אלא כפי מה שירצה, והפסוק הזה מוסב על הפסוקים הקודמים של מצות קרבן ראיה וקרבן חגיגה" ('קריית ספר'). (24) דברי רבי יוחנן (חגיגה שם, הובאו למעלה). (25) משקלו שש עשרה שעורות כסף. ראה מה שכתב רבינו בפירוש המשניות, בתחילת מס' חגיגה. (26) שתי מעות כסף, שלושים ושתיים שעורות (פירוש המשניות, שם). ופסק בבית הלל (משנה, חגיגה ב.) ולא כבית שמאי הסוברים ההיפך מזה: שהחגיגה היא מעה כסף והראיה שתי כסף. (27) שהשיעור של מעה כסף ושתי כסף זהו רק "לפחות", אבל למי שידו משגת - מצוה עליו להביא כפי השגתו. (28) משנה, חגיגה ח, ב.

ג. שלמי שמחה לא נתנו בהן חכמים שיעור²⁹. בעת שיעלה אדם לירושלים לחג, אם היו בידו קרבנות הראיה - יביאם, או יעלה עמו כסף³⁰ לקנות בו הקרבן. ואם אין בידו כסף - לא יביא שוה כסף³¹. אפילו היה בידו שוה כמה זהובים - אסור³² לו לעלות ריקם בלא כסף ולא קרבן. ולמה אסור שיעלה בידו שוה כסף? גזרה שמה לא ימצא למכר, או שמה ימצאו המעות סיגים³³.

(29) שהרי במשנה (חגיגה ב.) לא הוזכר שיעור אלא לענין חגיגה וראיה, אבל לא לענין שמחה. ומשום כך ודאי שאין לשלמי שמחה שום שיעור (לחם-משנה). "ומצוה להביא שלמי שמחה כפי עשורו" ('מאירי' חגיגה, על המשנה).

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי י"ט אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות חגיגה קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ואת השבת, ואלו אין קבוע להם זמן, שהרי יש להם תשלומין כל שבעה, "וכיון דאית להו תשלומין כל שבעה, לא דחו את השבת. ומכיון שלא דחו שבת, לא דחו טומאה" (פסחים עו:); והוא-הדין לעולת ראיה, שאף היא יש לה תשלומין (כסף-משנה). (54) למעלה ה"ד וה"ז. (55) כדעת בית הלל (חגיגה יז:). ואף כי אין קבוע להם זמן ואפשר להשלים בשאר ימי הרגל - יש לחוש שמא יפגע או יאנס בשאר ימי המועד ולא יביא (ביצה כ: ורש"י שם). (56) מחלוקת (שם יט: כ:); ופסק לחומרא. כיון שאין קבוע להם זמן, ואפשר להקריבן אחר החג (שם).

ט. פְּשֵׁמְקָרִיב הַמִּקְרִיב עוֹלֹת רֵאֵיתוּ וְשִׁלְמִי חֲגִיגָתוֹ וְשִׁמְחָתוֹ בְּיוֹם טוֹב - סוּמָךְ עֲלֶיהֶן⁵⁷ בְּכָל כַּחוֹ⁵⁸, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשֶׂה בְּשָׂאֵר הַיָּמִים. אֵף עַל פִּי שְׁסֻמִּיכָה אֵינָה מְעַכָּת⁵⁹, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ בְּמַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת⁶⁰, לֹא גָזְרוּ עֲלֶיהָ מִשּׁוֹם שְׁבוּת⁶¹.

(57) בעולת נדבה נאמר (ויקרא א, ד) "וסמך את ידו", ובעולת חובה נאמר (שם ט, טז) "ויקרב את העולה ויעשה במשפט". ואמרו בברייתא (ביצה כ:). "כמשפט עולת נדבה, למד על עולת חובה שטעונה סמיכה", וגם אצל שלמי נדבה כתוב (שם ג, א"ב) "ואם זבח שלמים קרבנו - וסמך ידו", ולמדו בית הלל (ביצה שם) משלמי נדבה ועולת חובה, - ששלמי חובה אף הם טעונין סמיכה. (58) חגיגה טז, ב. (59) שאם לא סמך, גם-כן נתכפר (מנחות צג. במשנה ובברייתא שם צג:). (60) פ"ג הי"ב. (61) שגזרו חכמים, שלא לעלות באילן ולא לרכוב על גבי בהמה בשבת וביום טוב (ביצה לו:), וכשסומך בכל כחו הרי הוא משתמש בבעלי חיים, ואף-על-פי-כן לא גזרו בה משום שבות, וראה בחגיגה טז, ב.

י. הַמִּפְרִישׁ עוֹלֹת רֵאֵיתוּ וְמַת - הַיּוֹרְשִׁין חֲבִיבִין לְהַבִּיאָהָ⁶². מִתֵּר לְהַקְרִיב בְּחָלוֹ שֶׁל מוֹעֵד נִדְרִים וְנִדְבּוֹת⁶³; שְׁנֶאֱמַר: אֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבֹד מִנְדְּרֵיכֶם וּנְדִבְתֵּיכֶם⁶⁴, מִכָּלֵל שְׁקָרְבִין בְּרִגְלָם⁶⁵. לְעֹלְתֵיכֶם - כְּמוֹ עוֹלֹת מִצְרַע וְעוֹלֹת יוֹלָדָת⁶⁶. וּלְמִנְחַתֵּיכֶם - לְהַבִּיאַ מִנַּחַת חוּטָא וּמִנַּחַת קִנְאוֹת⁶⁷. וּלְשִׁלְמֵיכֶם - לְרִבּוֹת שִׁלְמִי נְזִיר⁶⁸. הַפֶּל קָרְבִין בְּמוֹעֵד⁶⁹, וְאֵין קָרְבִין בְּיוֹם טוֹב.

(62) בכורות נא, ב. וראה גם ב'ירושלמי' חגיגה פ"א ה"א. (63) תמורה יד, ב. ביצה יט, ב. חגיגה ז, א. (64) וגו' לעולותיכם ולמנחותיכם ולנסיכם ולשלמיכם. (65) תמורה, שם. (66) תמורה, שם. שהמצורע והיולדת מביאים קרבן עולה בעת טהרתם (ויקרא יב, ו לענין יולדות, ושם יד, כ לענין מצורע). (67) תמורה, שם. מנחת חוטא, היא המנחה שמקריב העני כשיתחייב חטאת ולא הגיעה ידו (שם ה, יא), ומנחת קנאות היא מנחת סוטה, כשמשקין את הסוטה מביא בעלה מנחה (במדבר ה, טו). (68) תמורה, שם. שביום מלאות לו ימי נזירותו מביא איל לשלמים (במדבר ו, יד). (69) כלומר, בחולו של מועד.

יא. וּמִי שֶׁהָיָה לוֹ אוֹכְלִים מִרְבִּים⁷⁰ וְנִכְסִים מוֹעֲטִין⁷¹

(41) ובחגיגה ז, ב - נקרא פושע (הגהות יד איתן' על הרמב"ם, והגהות הרש"ש מגילה ח.). (42) ברכות כח, א: "כדמתרגם רב יוסף, תברא אתי על שונאיהון דבית ישראל על דאחרו זמני מועדיא דבירושלים", פירוש: שבר יבוא על שונאיהם של ישראל (בלשון סגי נהור) על אשר איחרו את זמני המועדים בירושלים. ומפרש רבינו, שזמני המועדים הם קרבנות הרגלים שאיחרו ולא הקריבו בזמנן, ביום ראשון, ולא כדברי ה'תוספות' שם ד"ה כדמתרגם (הגהות יד איתן', וחיידושים ומקוריים להרש"ש על הרמב"ם).

1 ו. עֶבֶר הָרִגְלָל⁴³ וְלֹא חֲגִגָה⁴⁴ - אֵינוֹ חִיב בְּאַחֲרִיוֹת⁴⁵.
2 וְעַל זֶה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ⁴⁶ נֶאֱמַר: מְעוֹת לֹא יוֹכֵל לְתַקֵּן.

(43) משנה, חגיגה ט, א. (44) לא הביא קרבנות החג. (45) כיון שעבר הרגל אינו מחויב להקריבם. אבל מביאם בתור נדבה, ואם אבדו או מתו אינו חייב באחריותם, כדן קרבנות נדבה (ראה 'טורי אבן' חגיגה שם). (46) הוא מה שאמר רבי שמעון בן מנסיא במשנה, שם: "איזהו מעות שאינו יכול להתקן, זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר", וראה ב'מאירי' חגיגה שם שכתב, שרבי שמעון בן מנסיא לא בא אלא להוסיף: שכל העובר עבירה שאי-אפשר לו להשיבה, הוא בכלל מעות לא יוכל לתקן.

3 ז. מִי שֶׁלֹּא חָג בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסִּפּוֹת⁴⁷
4 - חוֹגֵג אֶת כָּל הָרִגְלָל וּבְיוֹם טוֹב הָאֲחֵרוֹן שֶׁהוּא
5 שְׁמִינִי⁴⁸. וְאֵף הַשְּׁמִינִי תְּשִׁלְמִי רֵאשׁוֹן הוּא⁴⁹. וְכֵן
6 מִי שֶׁלֹּא חָג בְּיוֹם חַג הַשְּׁבוּעוֹת - חוֹגֵג כָּל שִׁבְעָה,
7 וַיֵּשׁ לוֹ תְּשִׁלְמִין כָּל שְׁשֶׁת יָמִים שֶׁלֹּאֲחֵר חָג
8 הַשְּׁבוּעוֹת. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַשְּׁמוּעָה נֶאֱמַר, שֶׁחַג
9 הַשְּׁבוּעוֹת פָּחַג הַמִּצּוֹת לְתִשְׁלוּמֵי⁵⁰.

(47) משנה, חגיגה שם. ולענין חג הפסח, ראה למעלה ה"ד. (48) שמיני עצרת. (49) אף-על-פי שלענין פז"ר קש"ב הוא כרגל בפני עצמו (סוכה מז:), לענין תשלומין הרי הוא תשלומין של ראשון, ולמדו כן מפסוק מפורש בגמרא שם. (50) בחגיגה יז, א: "א"ר אלעזר וכו' מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה, שנאמר (דברים טז) בחג המצות ובחג השבועות וכו' מקיש חג השבועות לחג המצות. מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה, אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה".

10 ח. עוֹלֹת רֵאֵיָה וְשִׁלְמִי חֲגִיגָה אֵינָן דוֹחִין לֹא אֶת
11 הַשְּׁבֹת⁵¹ וְלֹא אֶת הַטְּמֵאָה⁵², לְפִי שֶׁאֵין לָהֶן זְמַן
12 קְבוּעַ פְּקָרְבָנוֹת הַצִּבּוּר; שָׂאֵם אֵינוֹ חוֹגֵג הַיּוֹם -
13 חוֹגֵג לְמַחֲרָ⁵³, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ⁵⁴. אֲבָל דוֹחִין אֶת יוֹם
14 טוֹב⁵⁵. וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין מִקְרִיבִין בְּיוֹם טוֹב נִדְרִים
15 וְנִדְבּוֹת⁵⁶ - מִקְרִיבִין עוֹלֹת רֵאֵיָה וְשִׁלְמִי חֲגִיגָה
16 וְשִׁלְמִי שְׁמִיחָה; שֶׁאֵין אֵלּוּ נִדְרִים וְנִדְבּוֹת, אֲלֹא
17 חוֹבוֹת.

(51) שלעולם אין מקריבין אותם בשבת שבחג. (52) אם נטמאו הבעלים או הכהנים או כלי השרת, אין מקריבים אותם. (53) שכל קרבן שקבוע לו זמן דוחה את הטומאה

שכינתו, להוציא סומא שאינו רואה, אפילו נסמית עינו אחת, שהרי אין ראיתו שלימה גמורה".

מבואר ב'אור התורה' על מסכת חגיגה, מה הוא רואה אותך בשתי עיניו, אף אתה כו' וענין שתי עיניו של אדם הוא ממכ"ע וסוכ"ע. ומעתה מבוארים שני הלשונות: "הדר קדשו" - סוכ"ע, "ובית שכינתו" - ממכ"ע.

(על"פ יין מלכות' ספר קרבנות סימן ד)

(2) שוטה הוא "מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים" (פרק ט מהלכות עדות הלכה ט) וכדעת ר' יוחנן (חגיגה ג:), שאפילו שוטה באחד מן הדברים הרי הוא שוטה. וקטן הוא זה, שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, אבל אם הוא יכול לאחוז בידו של אביו, חייב אביו להעלותו כדי לחנכו במצוות. (3) שאינו יכול לעלות ברגליו. (4) מפונק, שאינו הולך ברגליו אלא ברכיבה. ובמשנה שם: "ומי שאינו יכול לעלות ברגליו" וכן בבביתא (ד). ופירשו בגמרא שם, שהכוונה גם לאנשים מפונקים. (5) מכיוון שאינו שומע פטור מהראייה (חגיגה ב:). (6) שם ג. דברי ר' תנחום, ולמד כן ממה שנאמר (דברים לא, יא) "באזניהם", שחרש באזנו אחת פטור מן הראייה. (7) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות, אלא הוא אטום. (8) "שיש לו אבר זכרות ואבר נקבות וספק הוא אם הוא זכר אם נקבה". (9) ואשה פטורה מן הראייה. ומטעם ספק ערל זכר (ראה ביבמות עב. ופרק י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט שאסור בתרומה מטעם זה) אינו אסור, שהרי כל פטורו של ערל אינו אלא משום שהוא מאוס (להלן בסוף ההלכה, עיין שם), וטומטום שהוא אטום ואי אפשר למולו, אינו מאוס, כמו שכתבו התוספות ביבמות עב: דיבור המתחיל התם. וראה במשנה למלך. ובגמרא (חגיגה ד.) פירשו שפטור טומטום הוא אפילו כשביציו בחוץ וניכר שהוא זכר ובכל זאת מיעטו הכתוב מן הראייה, ומדברי רבינו לא נראה כן. (10) "אם היה עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהן, או אם היה לו אדון אחד וקבל ממנו (מהעבד) קצת דמיו ושחרר מקצתו באלו הדמים, נחשב לחצי עבד וחצי בן חורין, אבל אם שחרר אותו האדון חציו על ידי שטר, הרי זה אינו כלום לפי שעיקר אצלנו המשחרר חצי עבדו לא קנה וזהו בשטר". (11) שנאמר (שמות כג, יז) "ראה כל זכורך אל פני האדון ה'", ודרשו (בחגיגה ד.) "מי שאין לו אלא אדון אחד, יצא זה (עבד) שיש לו אדון אחר". ולא נצרכה דרשה זו אלא למי שחציו עבד וחציו בן חורין, אבל עבד שלם יש היקש של "לה" "לה" מאשה שהוא פטור (חגיגה שם). (12) חגיגה ד. ואף כי מצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא - יש צורך במיעוט זה של כל זכורך כדי שלא נלמד בגזירה שווה את הלימוד של "ראה ראייה" ממצוות הקהל שנשים חייבות בה. (13) לפי שבשפחה נאמר: "או חופשה לא ניתן לה" (ויקרא יט, כ) ובאשה נאמר: "וכתב לה ספר כריתות" (דברים כד, א) ולמדו עבד ושפחה בגזירה שווה "לה" "לה" מאשה, שכל מצוה שהאשה חייבת בה אין העבד חייב בה (חגיגה ד.). (14) כלומר, כמו שהקב"ה רואה אותם. (15) בגמרא שם ממעטים סומא ממצות ראייה מן הפסוק "שלוש רגלים"

1 - מביא שלמי חגיגה מרבין ועולות ראיה מועטין.⁷¹
2 - היו לו אוכלין מועטין⁷² ונכסים מרבין - מביא
3 - עולות ראיה מרבות ושלמי חגיגה מועטות⁷³. היו
4 - זה וזה מועט - על זה אמרו⁷⁴: לא יפחת ממנה
5 - לעולה ושתי כסף לשלמים. זה וזה מרבה - על זה
6 - נאמר: כבדפת ה' אליהם אשר נתן להם.

(70) כלומר, בני ביתו מרובים. (71) משנה, חגיגה ח, ב.
(72) שם במשנה. (73) הואיל והאוכלים מועטין, שמא ישאירו ויבוא לבית הפסול ('מאירי'). (74) ראה למעלה ה"ב.

יום רביעי כ' אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שני

(1) יבאר אם כל האנשים חייבים בראיה, ושהחייב בראיה חייב בחגיגה.

7 א. נשים ועבדים פטורין מן הראיה. וכל האנשים
8 חייבים בראיה, חוץ מחרש ואלם, ושוטה וקטן,
9 וסומא וחגר², וטמא וערל, וכן הזקן והחולה והרף³
10 והענג מאד⁴ שאינם יכולים לעלות על רגליהן. כל
11 אלו האחד עשר פטורין, ושאר כל האנשים חייבין
12 בראיה. החרש, אף על פי שהוא מדבר⁵, אפלו חרש
13 באזנו אחת⁶ - פטור מן הראיה. וכן הסומא בעינו
14 אחת או חגר ברגלו אחת - פטור. האלם, אף על
15 פי שהוא שומע - פטור. טמאים⁷ ואנדרוגינוס⁸ -
16 פטורין, מפני שהן ספק אשה⁹. מי שחציו עבד
17 וחציו בן חורין¹⁰ - פטור מפני צד עבדות שבו¹¹.
18 ומניין שכל אלו פטורין מן הראיה? הרי הוא
19 אומר: יראה כל זכורך¹² - להוציא את הנשים.
20 ומצות עשה שאין הנשים חכמות בה - אין
21 העבדים חייבים בה¹³. ועוד, הרי נאמר: בבוא כל
22 ישראל - להוציא העבדים. ונאמר: בבוא כל
23 ישראל לראות - כשם שהן באין לראות לפני
24 ה'¹⁴, כך הם באים לראות הדר קדשו ובית
25 שכינתו. להוציא סומא, שאינו רואה¹⁵. אפלו
26 נסמית עינו אחת, שהרי אין ראיתו שלמה¹⁶. ויש
27 נאמר: למען ישמעו - להוציא מי שאין לו
28 שמיעה גמורה¹⁷. ולמען ילמדו - להוציא מי
29 שאינו מדבר¹⁸; שכל המצוה ללמד - מצוה
30 ללמד¹⁹. ונאמר: בעלתף לראות את פני ה' - מי
31 שיכול לעלות ברגליו, להוציא חגר וחולה וזקן
32 וענג²⁰. וכבר בארנו בהלכות ביאת המקדש, שאין
33 הטמא ראוי לביאה²¹, וכן הערל מאוס פטמא²².

~ נקודות משיחות קודש ~

"הסומא בעינו אחת.. פטור. ומניין שכל אלו פטורין מן הראי'... נאמר בבוא כל ישראל לראות, כשם שהם באים לראות לפני ה', כך הם באים לראות הדר קדשו ובית

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ' אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות חגיגה קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(27) כבית הלל במשנה חגיגה ב. ולא כבית שמאי, שמחייבים גם אם יכול לרכוב על כתיפו של אביו, שהוא קטן ביותר. (28) ברייתא שם ובגמרא אמרו, שחינוך הקטן אינו אלא מדרבנן והפסוק "כל זכורך" אינו אלא אסמכתא בעלמא. ורבינו נמשך אחר לשון הברייתא (לחם משנה). (29) וכשיתרפא יהיה חייב, בכל זאת אין חיוב על אביו לחנכו עכשיו. (30) לפיכך לא חייבו את אביו לחנכו.

- ד. פל החיב בראיה - חיב בחגיגה, וכל פטור מן הראיה - פטור מן החגיגה. וכלן חיבין בשמחה, חוץ מחרש שוטה וקטן³¹ וערל וטמא. חרש שוטה וקטן - מפני שאינן בני חיוב הרי הן פטורין מפל מצות האמורות בתורה; וערל וטמא - מפני שאינן אוכלים בקדשים ואינן ראויין לביאה, כמו שבארנו בהלכות ביאת המקדש³² ובהלכות מעשה הקרבנות.

(31) שם בדף ב: וחרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר, אבל מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר חייב בשמחה (שם). (32) בפרק ג לעניין טמא. ובפרק ב הלכה יב לעניין ערל (שמשלה קרבנותיו, אבל הוא עצמו אינו בא לעזרה).

- ה. מי שהיה חגר או סומא ביום ראשון ונתרפא בשני - פטור מן הראיה ומן החגיגה, שביום חובתו היה פטור; שכל ימות החג³³ תשלומי ראשון הן³⁴, כמו שבארנו. וכן אם נטמא בלילי יום טוב הראשון, אף על פי ששהה למחר³⁵ - פטור³⁶. אבל אם נטמא ביום ראשון³⁷ - הרי זה חיב להביא חגיגתו וראיתו בתוך ימי הרגל בשיטתו.

(33) כלומר שאר ימי החג. (34) כר' יוחנן שם. וכיוון שביום הראשון לא היה בר חיוב, אין עליו חיוב להשלים בשאר הימים. (35) ביום שני של חג. (36) שהרי טמא פטור מן הראיה והחגיגה, ראה למעלה הלכה א, וכיוון שנפטור ביום הראשון לא היה לו אף רגע של חיוב ביום, שהרי נטמא בלילה, - שוב אינו חייב להשלים בשאר הימים. וכדעת חזקיה (שם) שהוא רבו של ר' יוחנן (מאירי שם ולחם משנה). (37) שהיה לו רגע של חיוב ביום לפני שנטמא, שוב יש עליו חיוב תשלומין בשאר הימים.

- ו. מי שפא לעזרה בתוך ימי החג³⁸ - אינו חיב להביא עולה בידו בכל עת שפגס³⁹. שזה שנאמר: ולא ירא פני ריקם - אינו אלא בעקר הרגל בלבד, שהוא יום ראשון או תשלומי ראשון⁴⁰. ואם הביא בכל עת שביא - מקבלין ממנו ומקריבין אותה לשם עולת ראיה, שהראיה אין לה שעור.

(38) כל הלכה זו היא כדעת רבי יוחנן החולק על ריש לקיש, ולפי הלשון הראשון שבגמרא חגיגה ז. הסובר שאין למצות ראיה שיעור, בין לראיית פנים ובין לעניין הבאת קרבן, וראה במאירי שם הטעם שאנו פוסקין כלשון ראשון אף כי בכל התלמוד אנו פוסקין כלשון אחרון. (39) כיוון שכבר

(שמות שם יד) "רגלים פרט לחיגר ולחולה ולסומא וכו'". ואין הוא בא לראות כשם שהוא בא להיראות, שהקב"ה רואהו בשתי עיניו והוא אינו רואה אלא בעין אחת (חגיגה ב). אבל בגמרא (שם) למדו כן ממה שנאמר (שמות שם, יז) "יראה", ולומדים יראה יראה מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו. (17) בחגיגה ג. למדו מפסוק זה למדבר ואינו שומע. ואילו חרש באזנו אחת למדו ממה שנאמר (דברים לא, יא) "באזניהם" ולא חרש באזנו אחת. וראה בלחם משנה. (18) אף אם הוא שומע ויכול ללמוד לעצמו. (19) וזה שאינו מדבר איננו יכול ללמד לאחרים. ושם בגמרא אמרו: "קרי ביה למען ילמדו". (20) בגמרא שם ד. למדו דברים אלו ממה שנאמר (שמות כג, יד) "רגלים" - פרט לחיגר ולחולה ולסומא ולזקן שאינו יכול לעלות ברגליו". (21) שאסור לטמא להיכנס למקדש. ושם ד: למדו שטמא פטור מן הראיה ממה שנאמר (דברים יב, ה) "ובאת שמה והבאתם שמה" - "כל שישנו בביאה (בכניסה למקדש) ישנו בהבאה (הבאת קרבן) וכל שאינו בביאה אינו בהבאה". (22) בחגיגה שם: "רבי עקיבא אומר איש איש (ויקרא כב, ד) לרבות את הערל (כטמא)". אבל ביבמות עב: פירשה רב יוסף משום דמאס, כלומר לא מריבוי הכתוב אלא מפני שהוא מאוס, וללמדנו שלא השווהו לטמא מכל וכל, אלא דווקא לענין גבוה כגון בראייה ובביאת מקדש ועבודת קרבנות. אבל למי חטאת, כשר ערל לקדש ולהזות.

- ב. המקמץ, והוא שפלאכתו לקבץ צואת פלבים וכיצא בהן לעבד העזרות²³ או לרפואה, וכן המצרף נחשת במחצב שלו²⁴ והעבדין²⁵, אף על פי שהן מאוסין מפני מלאכתן - הרי אלו מטהרין גופן ומלבושן ועולין בכלל ישראל לראות²⁶.

(23) "ראיתי ששורין בהן הבגדים לפני כיבוסן יום או יומיים", וראה רש"י בבא בתרא יז. דיבור המתחיל נברכת הכובסין. (24) כלומר כורה נחושת ממקום מוצאו מן הארץ, וכרבה בר בר חנה בכתובות שם. (25) מעבדי עורות. (26) בחגיגה ד. ז: "אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחושת והבורסי פטורין מן הראיה, שנאמר (שמות כג) "כל זכורך" מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן ראויין לעלות עם כל זכורך (שריחן רע)". וראה במאירי (שם) שכתב שאין הלכה כאחרים ואדרבה "כל לרבות הוא ולא למעט, ויטהרו גופם ומלבושם ויעלו". והכסף-משנה כתב שם בשם הר"י קורקוס ש"אחרים" אינם ממעטים אלא בעורם במאוסותם, אבל כשיטהרו הרי הם כשאר כל אדם.

- ג. פל קטן שייכול לאחז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית²⁷ - אביו חיב להעלותו ולהראות בו, כדי לחנכו במצות; שנאמר: יראה כל זכורך²⁸. ואם היה הקטן חגר או סומא או חרש, אפלו באחת - אינו חיב לחנכו, אף על פי שהוא ראוי לרפואה²⁹; שאלו היה גדול והוא פף³⁰ - היה פטור, כמו שבארנו.

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- ט. ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה במעשר
בהמה⁵³. ואין מביאין אותו ביום טוב, גזירה שמה
יעשר ביום טוב⁵⁴.

(53) חגיגה ח. "תניא כוותיה דחזקיה (שסובר טופלין בהמה לבהמה ואין טופלין מעות למעות) "מסת" (דברים טז) מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין. בית שמאי אומרים יום ראשון מן החולין, מכאן ואילך מן המעשר. ובית הלל אומרים אכילה ראשונה מן החולין, מכאן ואילך מן המעשר ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה, ומפרש רש"י שהמדובר בשאר ימות הפסח הוא לעניין שמחה, אבל רבינו מפרש שהמדובר הוא לעניין שלמי חגיגה שיוצאין ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה. (54) "ואי אפשר לעשר ביום טוב משום סקרתא" (חגיגה שם). כלומר משום הצבע האדום שצובע את המעשר. ולולא זה מותר להקריב, ואין זה כנדרים ונדבות שאינם קרבים ביום טוב (למעלה פרק א הלכה ח), לפי שמקריבו לשם חגיגה, ולולא זה מותר להקדישו ביום טוב אף על פי שאין מקדישים ביום טוב, לפי שחייב מן התורה להקדישו.

- י. יוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות⁵⁵ ובמעשר בהמה⁵⁶, והפנהגים⁵⁷ - בחטאות⁵⁸ ובאשם⁵⁹ ובכבוד⁶⁰ ובחזה ושוק⁶¹; שמעונה⁶² זיא לשמח באכילת בשר לפני ה' ⁶³, והרי אכלו⁶⁴. אבל אין יוצאין ידי חובתם לא בעופות ולא במנחות, שאינן בשר המשמח⁶⁵. כבר בארנו בפסחים, שהחגיגה ארבעה עשר⁶⁶ רשות. לפיכך⁶⁷ אין אדם יוצא בה ידי חובת חגיגה⁶⁸, אלא יוצא בה חובת שמחה⁶⁹.

(55) שנדר (=שאמר הרי עלי שלמים) או שנדר (=שאמר הרי זה שלמים) כל השנה, ושלמים נאכלים לבעלים והביאן כשעלה לרגל, ושלמי נדרים ונדבות קריבין ביום טוב לשם שלמי שמחה. (56) נראה שגם בשלמי שמחה אין מביאין אותו ביום טוב, גזירה שמה יעשר, כמו שכתב לעניין שלמי חגיגה (למעלה הלכה ט). (57) יוצאין ידי חובתן. (58) שבשרה נאכל לזכרי כהונה בעזרה, ראה בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (59) שבשרו נאכל לזכרי כהונה בעזרה כחטאת. (60) שבשרו נאכל לכהנים (שם הלכה כה). (61) שהורמו משלמי העולים לרגל, והם נאכלים לכהנים. (62) של שמחה. (63) ואין שמחה אלא בבשר (פסחים ק ט). ודרשין בחגיגה ח. מהכתוב "ושמחת בחגך" (דברים ז, יד) "לרבות כל מיני שמחות לשמחה". (64) ואין צורך להקריב באופן מיוחד שלמי שמחה, שלא ההקריבה היא המצוה, אלא אכילת בשר הקרבנות, והרי אכלו. (65) בגמרא שם ח: "רב אשי אמר מ"ושמחת" נפקא, יצאו אלו שאין בהן שמחה". (66) בחודש ניסן. (67) כלומר, משום שהיא רשות, יוצא בה ידי חובת שמחה, שאם הייתה חובה, לא היו יוצאין בה משום שמחה, כיוון שגם היא מצוה לפסח, וכמו שאינו יוצא בחגיגה חובת שלמי שמחה, שהרי שלוש מצוות נצטוו לחג, כן אם הייתה חגיגת י"ד חובה לא היה יוצא בה ידי חובת שמחה (אור

הקריב פעם אחת. (40) אם לא חג ביום הראשון שחייב בתשלומין בשאר הימים.

- ז. הפריש⁴¹ עשר בהמות לחגיגתו והקריב מהן מקצתן בראשון ופסק⁴² - שוב אינו חוזר ומקריב השאר⁴³, שהרי שיר אותם⁴⁴. ואם לא פסק, אלא דחקו היום ולא יכול להקריב היום⁴⁵ - מקריב השאר למחר⁴⁶.

(41) סתם ולא פירש שמפריש ליום ראשון. (42) הפסיק ולא הקריב את השאר, והיה לו עוד שהות להקריב ביום, וכמו כן היו לו אוכלין. (43) בחגיגה ח: "אמר ריש לקיש הפריש עשר בהמות לחגיגתו והקריב חמש ביום טוב ראשון חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני, ר' יוחנן אמר כיוון שפסק שוב אינו מקריב, אמר ר' אבא ולא פליגי (ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש) כאן (ר' יוחנן, מירי) בסתם (הפריש את הבהמות סתם) וכאן (רבי שמעון בן לקיש מירי) במפרש (שאמר מפורש שהוא מפריש את כולן ליום ראשון, חוזר ומקריבן שאינו אלא תשלומי ראשון - רש"י שם). (44) ומגלה על ידי כך, שאין רצונו שיהיו ליום ראשון. (45) פירוש, שהזמן היה דחוק ולא הספיק להקריב את הכל, וכמו כן אם לא היו לו אוכלין במדה מספקת (גמרא שם). (46) שהרי אין כאן שום גילוי שאין רצונו שיהיו ליום ראשון, והרי זה כמפרש ליום ראשון, שבוודאי מקריב אחר כך, שאין זה אלא תשלומין לראשון.

- ח. עולת ראיה אינה באה אלא מן החליין⁴⁷, כשאר הקרבנות שאדם חייב בהן⁴⁸. אבל שלמי חגיגה באות ממעות מעשר שני המערכות עם מעות חליין⁴⁹, לזמן מן המערכת בהמה ומקריבה שלמי חגיגה⁵⁰. והוא שהיה שיעור אכילה ראשונה מן החליין⁵¹. מפני שלמי חגיגה חובה, וכל שהוא חובה אינו בא אלא מן החליין⁵².

(47) כלומר, אין קונים אותה אלא במעות חולין ולא במעות הקדש (משנה חגיגה ז: וגמרא שם). (48) שכל דבר של חובה צריך להביאו ממעות של חולין. ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים טז, י) "ועשית חג שבועות לה' אלוך מסת נדבת ירך אשר תיתן" - "מסת, מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין", - "מסת" הוא חולין, כמו שנאמר (אסתר י, א) "וישם המלך אחשורוש מס על הארץ" (חגיגה ח). (49) כבית הלל (חגיגה ח). ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים שם) "כאשר יברכך ה' אלוך", וזוה ריבתה התורה גם תערוכת (שם). (50) כר' יוחנן החולק על חזקיה, שם, שסובר טופלין (מחברין) מעות למעות ואין טופלין בהמה לבהמה ולא כחזקיה הסובר להיפך, ועיין כסף משנה. וכל זה אינו אלא בחגיגה שמצינו בה ריבוי בתורה (ראה למעלה). אבל עולת ראיה אינה באה אלא מן החולין בלבד. (51) צריך שיהיה במעות של החגיגה מעות של חולין בשיעור של אכילה הראשונה. כן הוא בחגיגה שם וברייתא של חזקיה וסובר רבינו שהוא הדין לר' יוחנן (כסף משנה). (52) לפיכך צריך שיהיה שיעור אכילה ראשונה מן החולין.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"א אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות חגיגה קכו

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חגיגה⁷⁹ - חֵיב לְהִבְיָא תּוֹדָה⁸⁰, וְאִינוּ יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי
חגיגה; שְׁאִין חֲגִיגָה בָּאָה אֶלָּא מִן הַחֲלִין⁸¹. כְּשִׁינִיבָח
אָדָם שְׁלָמִי חֲגִיגָה וְשְׁלָמִי שְׁמָחָה - לֹא יִהְיֶה אוֹכֵל הוּא
וּבְכֻי וְאֶשְׁתּוּ בְּלֶבֶד וּיְדַמָּה שְׁיַעֲשֶׂה מִצּוּה גְּמוּרָה, אֶלָּא
חֵיב לְשַׁמֵּחַ הָעֲנִיִּים וְהָאֲמֻלָּלִים, שְׁנֵאֲמַר⁸²: וְהָלֹוִי
וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהָאֲלֻמָּנָה⁸³. מֵאֲכִיל הַכֹּל וּמִשְׁקָן כָּפִי
עָשָׂרוֹ. וּמִי שְׁאֵכָל זִבְחֵי וְלֹא שְׁמַח אִלּוּ עֲמֹו - עָלִיו
נֶאֱמַר: זִבְחֵיהֶם כָּלָחֵם אוֹנִים לָהֶם, כֹּל אֲכָלִיו יִטְמָאוּ,
כִּי לַחֲמֵם לְנַפְשָׁם. וּמִצּוּה בְּלֹוִי יוֹתֵר מִן הַכֹּל⁸⁴, לְפִי
שְׁאִין לוֹ לֹא חֵלֶק וְלֹא נִחְלָה⁸⁵, וְאִין לוֹ מִתְּנוּת בְּבִשָּׁר.
לְפִיכָּךְ צָרִיף לְזִמְן לְוִיִּים עַל שְׁלַחְנוּ וְלִשְׁמָחָם, אוֹ יִתֵּן
לָהֶם מִתְּנוּת בְּשָׂר עִם מַעֲשֵׂר שְׁלָהֶם⁸⁶, כְּדִי שְׁיִמְצָאוּ בּוֹ
צָרְכֵיהֶם. וְכָל הָעוֹזֵב אֶת הָלֹוִי מִלְשִׁמְחוֹ וְשׁוֹהָה מִמֶּנּוּ
מַעֲשָׂרוֹתָיו בְּרָגְלִים⁸⁷ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאֲמַר:
הַשָּׂמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲזֹב אֶת הָלֹוִי⁸⁸.

(79) כלומר, מפריש קרבן תודה ומתנה שהוא מפריש אותו
לשם תודה בתנאי, שיוכל לצאת בו ידי חובת החגיגה.
(80) נתחייב מיד בהבאת תודה. (81) שמיד שאמר הרי עלי
תודה נתחייב להביאה, וכשמתנה אחר כך על מנת לצאת
בו ידי חובת החגיגה, אין זה כלום, כיוון שכבר נתחייב
בתודה, ואין החגיגה באה אלא מן החולין. (82) בעניין
שמחת החג. (83) "כדדרש רב יהודה בר' סימן בפסיקתא,
אתה יש לך ד' בני בית, בנך, בתך, עבדך ואמתך, אף אני
יש לי ד', הלוי, הגר, היתום והאלמנה, וחייב אתה לשמח
את כולם. (84) שהרי הקדימו הכתוב לכולם. וכן הוא
בספרי (פרשת ראה לדברים טז, יד) "אתה ובנך ובתך עבדך
ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", -
"חביב חביב קודם". (85) כמו שנאמר: "והלוי אשר
בשעריך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך".
(86) מעשר ראשון שצריך לתת ללוי (פרק א מהלכות
מעשרות הלכה א). (87) כלומר, שעוזב אותו מלשמחו
בשלמי שמחה וחגיגה, או שמששה מעשרותיו ברגלים.
(88) שכל מקום שנאמר השמר, פן ואל, אינו אלא לא תעשה.

יום חמישי כ"א אדר ב' ה'תשע"ט

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר שמצות עשה להקהיל כל ישראל בכל מוצאי
שמיטה בעלותם לרגל.

א. מִצְוַת עֲשֶׂה לְהַקְהִיל² כָּל יִשְׂרָאֵל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים
וְטָף, בְּכָל מוֹצָאֵי שְׁמִטָּה³ בְּעִלוֹתָם לְרִגְלָל וּלְקָרוֹת
בְּאֲזִיזֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה פְּרָשִׁיּוֹת⁴ שֶׁהֵן מְזֻזוֹת אוֹתָן
בְּמִצְוֹת וּמִחֻזְקוֹת יְדֵיהֶם בְּדַת הָאָמֶת. שְׁנֵאֲמַר: מִקֵּץ
שָׁבַע שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בָּחַג הַסְּכוּת. בְּבוֹא
כָּל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת יְגוּמָר. הִקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים
וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְגוֹמָר⁵.

(שמח). (68) כלומר, חגיגת חמשה עשר. כמבואר למעלה
(הלכה ח) שאינה באה אלא מן החולין. (69) פסחים ע.
בוייתא של בן תימא. וסובר רבינו שחכמים אינם חולקים
עליו, אלא במה שאמר שאינה נאכלת אלא ליום ולילה, אבל
במה שאמר "יוצא בה ידי חובת שמחה ואינו יוצא בה ידי
חובת חגיגה" - אינם חולקים עליו.

1 יא. מִי שֶׁהָיָה לוֹ שְׁלָמִי נָדָר אוֹ נִדְבָה⁷⁰ וְשִׁחַטָּן מַעֲרֵב
2 יוֹם טוֹב⁷¹, אָף עַל פִּי שְׁאֵכָלָן בְּיוֹם טוֹב - אִינוּ יוֹצֵא
3 בָּהּ יָדֵי חוֹבַת חֲגִיגָה, שְׁאִינָה בָּאָה אֶלָּא מִן הַחֲלִין,
4 אֲבָל יָצָא בָּהּ יָדֵי חוֹבַת שְׁמָחָה.

(70) בפסחים עא. "כי אתא רבין אמר רבי אלעזר שלמים
ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא
בה משום חגיגה". ובתוספות (שם ע:): דיבור המתחיל
שלמים, כתבו שאפילו אם הקדישן מתחילה לשם חגיגה
אינו יוצא בה ידי חגיגה, כיוון ששחטן מערב יום טוב, אבל
מדברי רבינו שכתב "מי שהיו לו שלמי נדר או נדבה", נראה
שאם הקדישם לשם חגיגה, יוצא בה ידי חגיגה, ואין צריך
לשחוט דווקא ביום טוב. (71) כן הוא בגמרא שם. ונאמר
כן משום הסיפא, להשמיענו שאף על פי ששחטם מערב יום
טוב יוצא בהם משום שלמי שמחה. אבל לעניין חגיגה אינו
יוצא בהם, אף אם שחטן ביום טוב.

5 יב. אָף עַל פִּי שְׁשִׁחַטָּן קֹדֶם הֶרְגָל, הוֹאִיל וְאוֹכֵל
6 מִהֶן בְּרָגֶל - יָצָא יָדֵי חוֹבָתוֹ; שְׁאִינוּ צָרִיף לְשַׁחֵט
7 שְׁלָמִי שְׁמָחָה בְּשַׁעַת שְׁמָחָה.

8 יג. לֹא יִבְיָא אָדָם תּוֹדָה⁷² בְּיוֹם אֲרֻבָּעָה עֶשְׂרִי⁷³, מִפְּנֵי
9 הַחֲמִץ שֶׁבָּהּ⁷⁴, שְׁאִין מְבִיאִין קֹדֶשִׁים לְבֵית הַפֶּסֶח⁷⁵.
10 וְאִם הִבְיָא⁷⁶ - יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוֹבַת שְׁמָחָה⁷⁷, כְּמוֹ
11 שְׁבִאֲרֹנִי⁷⁸.

(72) קרבן הודאה על הנס שנעשה לו. (73) בניסן.
(74) שעל קרבן תודה מקריב לחם חמץ (ויקרא ז, יג).
(75) לשריפה. משום שאינו יכול לאכול חמץ בערב פסח
אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר
(ביצה יט: וברש"י שם). (76) כלומר בארבעה עשר, כנ"ל.
(77) כלומר, בליל הפסח (שאילו למחר, היא נפסלת בלינה.
וראה בכסף משנה ולחם משנה) ואף על פי שאמרו (פסחים
עא.) שאין חובת שמחה אלא בליל יום טוב אחרון של חג,
שיש שמחה לפניו, ולא בליל יום טוב ראשון של חג, שאין
שמחה לפניו - זה אינו אלא בשאר ימים טובים, אבל בליל
יום טוב ראשון של פסח, שיש בו בעצמו שמחה, שהרי
אוכלים בו הפסח ויוצאים בו ידי חובת שמחה, כמו
שיוצאים בככור ובמעשר בהמה, יש בו גם חובת שמחה.
(78) למעלה בהלכה י, שיוצאין ידי חובת שלמי שמחה
בנדרים ונדבות, ובהלכה יב שאינו צריך לשחוט שלמי
שמחה בשעת שמחה.

12 יד. הָאוֹמֵר: הֲרִי עָלִי תּוֹדָה שְׁאֵצָא בָּהּ יָדֵי חוֹבָתִי לְשֵׁם

שבבבל שנמשכה כמה וכמה שנים וביניהם גם מוצאי שמיטה, ואעפ"כ לא מצינו שהקהילו את העם זכר למקדש.

ויש לומר הביאור בזה: פירוש המנהג לעשות "זכר" הוא כשהדבר עצמו אינו קיים, ועל-ידי הפעולה המסוימת עושים "זכר" לאותו עניין שאינו. דוגמא לדבר מצינו ב"כור" שעשה הלל זכר למקדש, והרי "כור" זה אינו דומה כלל, שהרי אין בו אכילת בשר שהוא עניין עיקרי בחיוב קרבן הפסח.

עפ"ז מובן מדוע אין עושים זכר למעמד "הקהל" שהיה במקדש, כי הפעולה של הקהלת העם לזרזם ולחזק ידיהם בדת האמת אינה "זכר" בלבד, אלא זהו עצם העניין של "הקהל את העם כו", ואילו בהעדר העניין העיקרי של "הקהל את העם" לא נשאר אפילו "זכר" בלבד. ולכן במשך כל הדורות לא מצינו מעמד של "הקהל" במוצאי שמיטה, כי לעניין זה אין לעשות "זכר" בלבד אלא רק את עצם העניין שאין לעשותו בזמן הזה ללא ביהמ"ק ומלך, כדי שלא יהיה זלזול ח"ו בקדושת המעמד הנעלה והנשגב – "הקהל" – בבית המקדש.

(על"פ י"ן מלכות' ספר עבודה סימן ו)

2) הסמ"ג (הלכות חגיגה) כתב, שהמצוה מוטלת על כל אחד ואחד מישראל לבוא ולשמוע אל המלך כשקורא את פרשיות התורה. ומדברי רבינו נראה, שחז"ל מזה יש גם מצוה להקהיל את העם, והחיוב הוא על ב"ד הגדול שבירושלים או על המלך (הגאון אדר"ת בקונטרס "זכר למקדש"). 3) במוצאי השנה השביעית, וראה להלן הלכה ג. 4) ראה להלן הלכה ג, איזו פרשיות. 5) "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמורו לעשות את כל דברי התורה הזאת" (שם לא, ג).

- ב. פל הפטור מן הראיה - פטור ממצות הקהל⁶,
- חז"ל מן הנשים והעדר⁷. אכל הטמא פטור⁸.
- ממצות הקהל; שפאמר: בבוא כל ישראל, וזה אינו³
- ראוי לביאה. והדבר פטור שהטמא והאנדוגינוס⁴
- חיבין, שהרי הנשים חיבות⁵.

6) בחגיגה ג. למדו מצות ראיה בגזירה-שוה "ראיה ראיה" מהקהל, שכתוב בה: "הקהל את העם וכו' בבוא כל ישראל ליראות". ו"כשם שלמדנו בסוגיא זו ראיה מהקהל, כך נראה ללמוד הקהל מראיה, וכל הפטור מראיה פטור מהקהל, חז"ל וכן כתבוהו גדולי המחברים" (מאירי שם). 7) שמפורשין בפסוק הקהל וכו' והנשים והעדר. ובחגיגה שם אמרין אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה הם באים? כדי ליתן שכר למביאייהם. ועבדים פטורים, שאינם בכלל "כל ישראל", ראה למעלה פ"ב הלכה א וב"לחם-משנה כאן. 8) אף כי ערל הוא כטמא לענין פטור ראיה (ראה למעלה פ"ב הלכה א), אינו כטמא לענין הקהל. שגם בראיה אינו כטמא אלא מדרבנן, מטעם שהוא מאוס, אבל מן התורה הוא ראוי לביאה, ולפיכך חייב הוא בהקהל,

"מצות-עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף כו' ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן המצוות ומחזקות ידיהם בדת האמת כו".

וצריך להבין, מדוע שינה כאן הרמב"ם מהרגלו להקדים בתחילת ההלכות הדנות במצוה, רק את תוכן המצוה בתכלית הקיצור, והקדים להאריך בביאור פרטי ההלכה, ובפירוט תוכן של הפרשיות ומטרת קריאתן, ולא כתב בקיצור "לקרות באזניהם פרשיות מן התורה".

גם להלן בהלכה ו' צריך להבין, מדוע האריך בטעם מצוה זו "שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת, ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא"ל, שהסברת טעם המצוה באופן ובאורך כזה אינה דבר רגיל בספרו "הלכות הלכות". ויש לומר שלשיטת הרמב"ם ענינה של המצוה "לחזק דת האמת" אינה רק טעם של המצוה או תוצאה של קיומה, אלא שזהו תוכן המצוה, ולכן נקט הרמב"ם כל הפרטים "לקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותם במצוות ומחזקות ידיהם בדת האמת", כי עניין זה שבמצוות 'הקהל' הוא מגוף ועצם המצוה.

על-פי-זה יובן גם מה שכתב בהלכה ו' "שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת", בתור ביאור להתחלת ההלכה "וגרים שאינם מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני... אפילו חכמים גדולים... חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתירה כו". כי "חיזוק דת האמת" אינו רק עניין הבא כתוצאה ממצוה זו, אלא שהוא עצם המצוה, ומשום כך פשיטא שחיוב ה"כוונה", מוטל על כל אחד ואחד.

(על"פ י"ן מלכות' ספר קרבנות סימן ה)

"מצות-עשה להקהיל כו'... ומצוה זו אינה אלא בזמן שישראל על אדמתו, משא"כ לאחר שחרב ביהמ"ק וגלו ישראל... בטלה מצות הקהל".

וצריך עיון בטעם הדבר, מדוע אין עושים בזמן הזה זכר ל'הקהל' שהיה בזמן הבית, והלא מצינו כמה וכמה עניינים שעושים זכר למקדש כתקנת ריב"ז "שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש", וכן עליה לרגל ש"אף לאחר החורבן היו מתאספים ג"כ מכל הסביבות בירושלים לרגל, כמו שעושים גם היום", ועל-דרך-זה בעוד עניינים.

יש שכתבו שהסיבה היא מכיוון שקיום מעמד של 'הקהל' בגלות יכול להתפרש בעיני אומות העולם כמרידה במלכות, ויש בזה משום חשש פקו"נ דרבים מישראל. אלא שמצינו שגם בזמן הגלות היו תקופות שונות שבהם קיבלו ישראל רשיון ממלכות המדינה לקיים שלטון והנהגה משלהם, ולדוגמא נשיאותו של רבי וריש גלותא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"א אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות חגיגה קכט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

משום שהוא זמן אסיף ומתנת עניים והפרשת תרומות ומעשרות.

- ד. פיצד הוא קורא? תוקעין בחצוצרות בכל ירושלים, כדי להקהיל את העם.²² ומביאין בימה גדולה, ושל עץ היתה²³, ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים²⁴, והמלך עולה ויושב עליה²⁵, כדי שישמעו קריאתו, וכל ישראל העולים לחג מתקבצין סביביו. וחזן הכנסת²⁶ נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת²⁷, וראש הכנסת נותנו לסגן²⁸, וסגן לכהן גדול, וכהן גדול למלך, כדי להדירו ברכ בני אדם.²⁹ והמלך מקבלו כשהוא עומד³⁰. ואם רצה - יושב³¹. ופותח ורואה³² ומברך בדרך שםברך כל קורא בתורה בבית הכנסת³³, וקורא הפרשיות שאמרנו³⁴ עד שהוא גומר, וגולל ומברך לאחריה בדרך שםברכין בבתי כנסיות³⁵. ומוסיף שבע ברכות³⁶, ואלו הן: רצה³⁷ ה' אלהינו בעמך ישראל וכו'. מודים³⁸ אנחנו לך וכו'. אתה בתרוננו מכל העמים וכו'. עד מקדש ישראל והזמנים³⁹, בדרך שםברכין בתפלה⁴⁰. הרי שלש ברכות כמטבעין⁴¹. רביעית מתפלל על המקדש שיעמד⁴², וחותרם בה: ברוך אתה ה' השוכן בציון. חמישית מתפלל על ישראל שיתעמד מלכותם, וחותרם בה: הבוחר בישראל⁴³. ששית מתפלל על הכהנים שירצה האל עבודתם, וחותרם בה: ברוך אתה ה' מקדש הכהנים. שביעית מתחנן ומתפלל בה פסי מה שהוא יכול⁴⁴, וחותרם בה: הושע ה' את עמך ישראל, שיעמך צריכין להושע. ברוך אתה ה', שומע תפלה.

(22) בתוספתא סוטה פ"ז: אותו היום עמדו הכהנים בגדירות ובפרצות, וחצוצרות של זהב בידם ותוקעין ומריעין" (23) במשנה סוטה מא. "עושין לו בימה של עץ בעזרה". (24) שם מא: (25) שם במשנה: "והוא יושב עליה". (26) שמש הכנסת. (27) כן הוא במשנה שם. וראש הכנסת הוא זה שעל פיו נחתכין דברי הכנסת, מי יפטיר בנביא, מי יפרוס על שמע, מי ירד לפני התיבה (רש"י שם מ:). (28) סגנו של כהן גדול המשמש במקומו כשאיננו לו טומאה (שם מב.). (29) וכן כתב בפירוש המשניות שם: "ואמנם היו נותנין הס"ת מיד ליד לכבוד ולתפארת". וכן כתב שם מ: "ונתנית הספר איש לאיש משום כבוד, שנאמר ברוב עם הדרת מלך". ולכאורה נראה מדבריו, שהכוונה להדר ולכבוד את ספר התורה, אבל בגמרא (שם מא:): "אמר אביי, כולה משום כבודו של מלך". הרי שהמדובר לכבוד את המלך, וראה במאירי סוטה שם, שכתב כלשון רבינו בפירוש המשניות. ונראה מדבריו שהמדובר הוא לכבוד המלך. (30) שם במשנה. (31) כלומר, אם רצה מקבל את ספר התורה כשהוא בישיבה. וראה בקונטרס "זכר למקדש" זצ"ל שכתב שרבינו למד כן ממה שאמרו במשנה (סוטה שם): "אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד", שמיותר מה שמזכיר שעמד וקבל, וע"כ הכוונה שגם לקבל את ספר

שהרי ראוי הוא ליראות מן התורה (ראה מה שכתב הרב בצ"י רבינוביץ בקובץ "הקהל"). (9) וכל פטורם של טומטום ואנדרוגינוס ממצות ראייה אינו אלא משום שהם ספק אשה (ראה למעלה פ"ב הלכה א).

- ג. אימתי¹⁰ היו קורין? במוצאי יום טוב הראשון של חג הסוכות, שהוא תחלת ימי חלו של מועד¹¹ של שנה שמניית. והמלך הוא שיקרא באזניהם¹². ובעזרת הנשים היו קורין¹³. וקורא כשהוא יושב¹⁴. ואם קרא מעמד - הרי זה משבח¹⁵. מהיכן הוא קורא? מתחלת חמש אלה הדברים¹⁶ עד סוף פרשת שמע¹⁷, ומדלג ל'והיה אם שמע¹⁸ וגומר, ומדלג ל'עשר תעשר¹⁹, וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות²⁰, עד 'מלבד הברית אשר פרת אתם בהרב'²¹, ופוסק.

(10) משנה בסוטה מא. (11) בגמרא שם "ואי כתב רחמנא בחג הסוכות, הוה-אמינא אפילו י"ט אחרון, כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאתחלת דמועד". (12) במשנה שם. [ואם אין מלך בישראל, קורא הכהן הגדול. ראה בספרי "ומנים" עמודים פא ועז והערה 3]. (13) בגמרא שם מא: (14) במשנה שם. (15) שם במשנה "אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד ושבתוהו חכמים". [ואעפ"י ש"המלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול" - כיון שעשה כן מחמת המצוה אין זה בזיון (גמרא שם). ואין זה דומה למה שאמרו (סנהדרין יח). שהמלך אינו חולץ, אעפ"י שיש מצוה לחלוץ (עיין שם יט: וראה בפ"ב מהלכות מלכים הלכה ג) - שבחליצה זו המצוה היא לבנות את היבם, שאינו רוצה להקים לאחיו שם, כמו שכתב בהגהות מיימוני, פ"ד מהלכות יבום הלכה ח ("ומנים" עמוד פב). ואמנם במצות יבום, שאינה לשם בזיון, כתב רבינו בהלכות מלכים שם טעם אחר, עיין שם]. (16) שם במשנה. (17) דברים ו, ט. (18) ומתחיל פרשת והיה אם שמע (דברים יא, יג) עד סוף הפרשה (שם, כא). (19) שם יד, כב. (20) במשנה שם: "עשר תעשר, כי תכלה לעשר, ופרשת המלך וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה", ופירש רש"י מדלג לעשר תעשר, ומשם מדלג וקורא וכי תכלה לעשר, וברכות וקללות, ומשם חוזר למפרע וקורא אשימה עלי מלך (שם יז, יד) ואעפ"י שפרשת המלך מפסקת בין "עשר תעשר" ל"כי תכלה", קורא את אלה (עשר תעשר וכי תכלה) יחד שלא להפסיק במעשרות, ואח"כ קורא את פרשת המלך. ורבינו שכותב ש"עשר תעשר" הוא קורא על הסדר עד סוף הברכות, ולא כתב שמדלג וקורא "כי תכלה לעשר", וכמו כן לא כתב שקורא "פרשת המלך" - גורס במשנה: "עשר תעשר וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה" (לחם-משנה). (21) שם כח, סט. וראה ספרי שופטים על הפסוק "וכתב לו את משנה התורה הזאת" (שם יז, יח): "אין קורין ביום הקהל אלא משנה תורה". וברש"י (סוטה שם) מפרש הטעם למה קורין פרשיות הללו, משום ש"אלה הדברים" עד "שמע" יש בהן קבלת עול מלכות שמים, "והיה אם שמע" יש בה קבלת עול מצוות, וברכות וקללות יש בהן קבלת בריתות של תורה, "עשר תעשר"

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְקַרְיָאָהּ זֹו; שְׁלֹא קָבְעָה הַפְּתוּב אֶלֶּא לְחֻזַּק דָּת
הָאֻמָּת⁵². וְיִרְאָה עֲצָמוֹ כְּאֵלֹו עֵתָה נִצְטָוָה בָּהּ וּמִפִּי
הַגְּבוּרָה שׁוּמָעָה, שֶׁהַמֶּלֶךְ שְׁלִיחַ הוּא לְהַשְׁמִיעַ דְּבָרֵי
הָאֵל.⁵³

(48) בלשון הקודש. והם חייבים בהקהל, כמפורש למעלה
בהלכה א. (49) [כאן מתחילה הלכה ו, כמבואר למעלה].
(50) "ונראה שלמד כן ממה שנאמר בענין "ואל כל זקני
ישראל" (שם לא, ט) ואח"כ נאמר "באזניהם" (שם לא, יא)
שאף הם בכלל" (הרב בצ" רבינוביץ בקובץ "הקהל" (שם).
[או ממה שנאמר (שם שם, יב) "ולמען ילמדו", ואמרו
בחיגה ג. קרי ביה: "למען ילמדו", הרי שמדובר בחכמים
המלמדים לאחרים]. (51) שנמצא במרחק רב מן הקורא,
אבל חרש שאינו שומע, שפטור מן הראיה (למעלה פ"ב
הלכה א), פטור גם מ"הקהל", כמבואר למעלה הלכה ב.
וראה לחם-משנה. (52) ראה למעלה הלכה א.

ז. יום הקהל שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת - מְאַחֲרִין אוֹתוֹ
לְאַחֵר הַשַּׁבָּת⁵⁴, מִפְּנֵי תְּקִיעַת הַחֲצוֹצְרוֹת⁵⁵
וְהַתְּחַנּוּת⁵⁶ שְׁאֵינָן דוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת.⁵⁷

(53) משנה במגילה ה. "אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב
חגיגה והקהל, מאחרין ולא מקדימין". (54) ראה למעלה
הלכה ד. בירושלמי מגילה פ"א הלכה ו: "באלו אמרו
מקדימין ולא מאחרין וכו' ר' בא בריה דרבי חייה בר בא
אמר, מפני התקיעה. ר' יצחק בר ר' חייה אמר, מפני הבימה.
ויעשו אותה מאתמול, שלא לדחוק את העזרה. א"ר מתניה,
על שם לא תטע לך אשרה כל עץ". [נופסך רבינו כר' בא,
כי הרי הביאורה לעזרת נשים (למעלה הלכה ד) ושם אין
איסור של "לא תטע לך אשרה", ראה בכסף-משנה לפ"א
מהלכות בית הבחירה הלכה ט]. (55) ראה למעלה הלכה
ד שהברכה השביעית, שבירך המלך אחרי קריאת התורה,
היא "מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא יכול", וראה בפ"א
מהלכות תעניות הלכה ו ש"אין תוקעין בהן (בשבחות
ובימים-טובים) לא בשופר ולא בחצוצרות, ולא זועקים
ומתחננים בהם בתפילה".

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְבוֹת חֲגִיגָה בְּסִיעֶתָא דְּשָׁמְיָא

יום שישי כ"ב אדר ב' ה'תשע"ט

הַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת

יֵשׁ בְּכָלֶלֶן חֲמֵשׁ מִצְוֹת. שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשְׁלֹשׁ
מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרֻטָּן: (א) לְהַפְּרִישׁ
בְּכוֹרוֹת. (ב) שְׁלֹא יֵאָכֵל בְּכוֹר תְּמִים חוּץ לִירוּשָׁלַיִם.
(ג) שְׁלֹא יִפְדֶּה הַבְּכוֹר. (ד) לְהַפְּרִישׁ מֵעֶשֶׂר בְּהֶמָּה.
(ה) שְׁלֹא יִגָּאֵל מֵעֶשֶׂר בְּהֶמָּה.
וְכָלֶלְתִּי הַמֵּעֶשֶׂר עִם הַבְּכוֹר, לִפִּי שְׁמֵעֶשֶׂה שְׁנֵיהֶם
אֶחָד, וְהַפְּתוּב כָּלְלוֹ עִמּוֹ, שְׁנֹאמַר: וְאֵת דָּמָם תִּזְרֹק.
מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמֹדוֹ², שֶׁהָ דָם מֵעֶשֶׂר וְדָם בְּכוֹר³.

התורה מותר בשיבה. (32) כר' יהודה, במגילה לב.
(33) בפ"ב מהלכות תפילה הלכה ה: "כל אחד ואחד מן
הקורין פותח ספר תורה ומביט למקום שהוא קורא, ואח"כ
אומר ברכו וכו' וכל העם עונין וכו' וחוזר ומברך בא"ה
אשר בחר בנו וכו'". (34) למעלה בהלכה ג. (35) ברכת
בא"ה וכו' אשר נתן לנו את תורתו וכו', ראה בהלכות
תפילה שם. (36) במשנה שם: "ברכות שכהן גדול מברך
אותן, המלך מברך אותן, אלא שנותן של רגלים תחת
מחילת העון". ושם מ: במשנה "ומברך עליה שמונה
ברכות, על התורה (ברכת התורה שלאחריה), ועל העבודה
ועל ההודייה ועל מחילת העון ועל המקדש ועל ישראל ועל
הכהנים (ועל ירושלים) והשאר תפילה". (37) היא ברכת
העבודה, שכתוב בה "והשב את העבודה". (38) היא ברכת
ההודייה. (39) שם במשנה: "אלא שנותן של רגלים תחת
מחילת העון" (שבברכת כהן גדול, ראה בפ"ג מהלכות
עבודת יוהכ"פ הלכה יא). (40) של שלש רגלים.
(41) כלומר, תפילות אלו הן קבועות לכל ואינן מיוחדות
לכהן, כמו שאר התפילות שלהן. (42) מתפלל ברכה בפני
עצמה, שענינה הוא שיעמוד המקדש. (43) כלומר: ברוך
אתה ה' הבורא בישאל. ראה בהלכות עבודת יוהכ"פ שם.
(44) כפי מה שהוא רגיל להתחנן ולהתפלל, ראה הלכות
עבודת יוהכ"פ שם.

1 ה. הַקְּרִיאָה וְהַפְּרָכּוֹת - בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ⁴⁵; שְׁנֹאמַר:
2 תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת - בְּלִשׁוֹנָה⁴⁶. אָף עַל פִּי שֵׁשׁ
3 שָׁם לִוְעוֹת⁴⁷.

(45) הקריאה שהיא בלשון הקודש, מפורש במשנה סוטה
לב. "ואלו נאמרין בלשון הקודש וכו' ופרשת המלך". ועל
הברכות שהוא בלה"ק כתב ב"מים חיים" (הובאו דבריו
בקובץ "הקהל" במאמרו של הרב בצ" רבינוביץ) "אפשר
שלמד רבינו מברכות כה"ג שהיו בלה"ק, כדתנן בפ' ואלו
נאמרין (סוטה שם) דמה טעם יש לחלק בין ברכות לברכות,
אבל במתניתין הזכיר מקודם ברכות כה"ג, ולא נקט פרשת
כה"ג לאשמועין שאף הברכות יהיו בלה"ק, ומעתה תו
ליכא למיטעי בפרשת המלך, ולפיכך לא חש התנא ולא נקט
ברכות המלך אלא פרשת המלך". (46) לימוד זה מן
הפסוק הזה אינו גמרא בסוטה, ואולי לקחו רבינו ממקור
אחר. (47) הם המדברים בשפה זרה, ואינם מבינים בלשון
הקודש. ובקונטרס "זכר למקדש" להאדר"ת זצ"ל כתב:
"פשוט הדבר שתיבות אלו "אע"פ שיש שם לוועזות" שייכת
להלכה ו' שלאחריה, וצ"ל: אע"פ שיש שם לוועזות, וגרים
שאינם מכירין וכו' (קובץ "הקהל" עמוד קיח). [ויותר
מסתבר כי המלים "וגרים שאינן מכירין" שייכות למעלה
הלכה ה, ומהמלים "חייבים להכין" מתחילה הלכה ו].

4 ו. וְגָרִים שְׁאֵינָן מְכִירִין⁴⁸ חֲבִיבִין⁴⁹ לְהִכִּין לָפָם
5 וְלְהַקְשִׁיב אָזְנָם לְשִׁמְעַת בְּאִימָה וְיִרְאָה וְגִילָה בְּרַעְדָּה
6 בַּיּוֹם שְׁנִתְּנָה בּוֹ בְּסִינִי. אֶפְּלוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים,
7 שְׂיֻדְעִים כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, חֲבִיבִין לְשִׁמְעַת בְּכֻנָּה
8 גְּדוֹלָה יִתְרָה⁵⁰. וּמִי שְׁאֵינּוּ יָכוֹל לְשִׁמְעַת⁵¹ - מִבְּנֵי לְבוֹ

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שישי כ"ב אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות בכורות קלא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

~ נקודות משיחות קודש ~

"ובללתי המעשר עם הבכור, לפי שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עמו בו".

וצריך להבין מדוע באמת כלל הכתוב את מעשר ובכור יחד, והלא הם שני דברים הפכים במהותם, שהרי מעשר עניינו סוף וחותם של ספירת קבוצה, ואילו בכור הוא ראשון לאלה הנולדים אחריו, ומדוע כללם הכתוב יחד.

ויש לומר שהיא הנותנת, ומכיון שבכור עניינו תחילה, ומעשר עניינו סוף, כללם הכתוב יחד על-פי הכלל הידוע ש"נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן", היינו שהתחלה והסוף קשורים זה בזה. כלומר: לא רק שאין בזה סתירה אלא ששייכותו של הראשון לאחרון גדולה יותר משייכותו לשני או לשלישי.

(על-פי יצן מלכות' ספר קרבנות סימן ו)

(1 צ"ל: את. 2 פסחים סד, ב. 3 שם נאמר שהכוונה גם לפסח (וראה פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ז). (ויתכן שלכך הסמיך רבינו הל' בכורות להל' קרבן פסח).

פרק ראשון

(4 יבאר שמצות-עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים, באדם ובבהמה טהורה ובחמור.

- 2 א. מצות עשה להפריש⁵ כל פטר רחם⁶ הזכרים⁷,
- 3 בין באדם בין בבהמה טהורה בין ממין החמור⁸,
- 4 בין שהיו שלמים בין שהיו טרפות⁹. שנאמר: קדש
- 5 לי כל בכור פטר כל רחם בכני ישראל באדם
- 6 ובבהמה. וכלל לפניהם¹⁰.

(5 "ולהבדיל למה שראוי שיעשה בהם" (ספר המצוות מצות-עשה עט). (6 פירוש, נפתח הרחם בו תחילה, והוא בכור מן האם. (7 שהרי נאמר (שמות יג, יב – טו) "והעברת כל פטר רחם, וכו', אשר יהי לך הזכרים לה' וכו' וכל בכור אדם בבניך תפדה וגו' כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה". הרי כי רק הזכרים קדושים בבכורה (סמ"ג עשין קמד). (8 כמו שנאמר (שם, יג) "וכל פטר חמור תפדה בשה", "ופטר חמור תפדה בשה" (שם לד, כ). ודרשו בבכורות ה, ב. ז, א: "פטר חמור, פטר חמור, שני פעמים, פטרי חמורים אמרתי לך, ולא פטרי סוסים וגמלים". (9 כך נלמד ממה שכתב להלן פ"ג ה"י. (וכן מפורש בחולין קלו, ב: "בכור, אפילו טריפה"). אבל אין זה אלא בבהמה ולא באדם, וכן מפורש בפ"א מהל' ביכורים הי"ז. שטריפה אינו חייב בחמש סלעים (הגהות 'מים חיים' על הרמב"ם). וראה בהל' שחיטה מ"ה עד סוף פ"ט כל מיני הטריפות. (10 כמו שנאמר (במדבר יח, טו) "כל פטר רחם וכו' באדם ובבהמה יהיה לך" (= לאהרן הכהן, שבו התחיל הפסוק שם, ה).

- 7 ב. בכור אדם ובכור חמור נפדים¹¹ ופדיונם¹²
- 8 לפניהם¹³, ובכור בהמה טהורה נשחט בעזרה בפסא
- 9 קדשים קלים¹⁴; וזרקין דמו ומקטיר אמוציו, כמו

- 10 שפארנו במעשה הקרפנות¹⁵, ושאר הפסח נאכל
- 11 לפניהם¹⁶. שנאמר: אך פדה תפדה את בכור האדם,
- 12 ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. אך בכור שור לא
- 13 תפדה קדש הם. ובשרם יהיה לך.

(11 כמו שנאמר (שמות יג, ג) "וכל פטר חמור תפדה בשה וכו' וכל בכור אדם בבניך תפדה". (12 פדיון הבן שהוא חמש סלעים, ופדיון פטר חמור שהוא השה. (13 חלה פ"ד מ"ט: "ואלו ניתנין לכל כהן וכו' ופדיון הבן ופדיון פטר חמור". ונלמד ממה שנאמר (במדבר יח, טו) "אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה", והדברים הנ"ל נמשכים למה שנאמר למעלה שם: "וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך וגו' כל פטר רחם וגו' יהיה לך, אך פדה תפדה", כלומר שתקבל פדיון מבכור אדם ומבכור בהמה טמאה (ראה 'קריית ספר' כאן). (14 זבחים נו, א - במשנה, אבל אין פודין אותו. ראה להלן הי"ז. (15 פ"ה הי"ז, ופ"ט הכ"ה. (16 פ"ט מהל' מעשה הקרבנות, שם.

- 14 ג. בכור בהמה טהורה שהוא בעל מום, בין שנולד
- 15 במומו בין שנפל בו מום¹⁷ אחר שהיה תמים - הרי
- 16 הוא לפנה. אם רצה, אוכלו בכל מקום¹⁸ או מוכרו
- 17 או מאכילו למי שירצה, אפילו לזכר¹⁹, מפני שהוא
- 18 חלין²⁰. שנאמר: וכי יהיה בו מום פסח או עזר
- 19 וגומר, הטמא והטהור יחדו יאכלנו²¹ פצעי וקאיל²².
- 20 והרי הוא נכסי כהן²³.

(17 ב'ספרי' פ' ראה (לדברים טז, כא) "אין לי אלא שנולד תמים ונעשה בעל מום, נולד בעל מום ממעי אמו מנין, תלמוד-לומר כל מום רע". (18 שעד כאן לא למדנו בס"פ איזהו מקומן (זבחים נו:) שהבכור נאכל בכל העיר אלא בתם, אבל בעל מום נאכל בכל מקום (כסף-משנה). (19 כבית-הלל במשנה, בכורות לב, ב. (20 אבל אסור בגיזה ועבודה (פ"א מהל' מעילה ה"ט). (21 בכת"י תימן ליתא. וכן הוא בפסוק. (22 "ואכהן קאי, שלכהן הוא אומר לעיל מזה בפסוק כ "לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה" ('קריית ספר' כאן), וראה בכורות כח, א - שהגמרא לומדת שבכור בעל מום ניתן לכהן, מן הפסוק (במדבר יח, יח) "ובשרם יהי לך" – "לימד על בכור בעל מום שנותנו לכהן שלא מצינו לו בכל התורה כולה", ומפרש רש"י שלא מצינו בכל התורה כולה שניתנו לכהן, אבל רבינו מפרש כפירוש ה'תוספות' שלא מצינו בכל התורה כיצא בזה שבעל מום יתנו לכהן, שהרי חטאות ואשמות שמקריבין אותן - הבשר לכהן, וכשהם בעלי מום, כשם שהמזבח מפסיד כך גם הכהן מפסיד, אבל בכור אפילו כשהוא בעל מום נותנו לכהן, ולכן יש צורך לחזור עליו בתורה "יהי לך", אבל בלי זה, ממשמעות הפסוק הוא שזהו לכהן ('קריית ספר' שם). (23 שהרי מקדשים בו את האשה, כמפורש במס' מעשר שני פ"א מ"ב (ה' המוריה').

- 21 ד. מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה, ויאמר: הרי
- 22 זה קדש. שנאמר²⁴: תקדיש לה' אלהיך²⁵. ואם לא

ז. הפל חִיבִין בְּכֹר בְּהֶמָּה טְהוֹרָה: כִּהְיִים לְוִיִּם³⁶
וְיִשְׂרָאֵלִים. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַבְּכֹר לִכְהֵן, אִם נִוְלַד לוֹ
בְּכֹר - מְקַרֵּב דָּמוֹ וְאִמּוּרָיו כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ³⁷, וְאוֹכֵל
שָׂאֵר הַבֶּשֶׂר בְּתוֹרַת בְּכֹר. שְׂנֵאֲמָר: כָּל הַבְּכֹר אֲשֶׁר
יִוְלַד בְּבִקְרָךְ וּבִצְאָנָךְ וּגְוִמָר³⁸. אָבֵל בְּכֹר אָדָם וּבְכֹר
בְּהֶמָּה טְמֵאָה - כִּהְיִים וְלִוְיִים פְּטוּרִין³⁹, כְּמוֹ
שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת מִתְּנֹת כִּהְנֶה⁴⁰.

(36) משנה, בכורות יג, א. (37) למעלה ה"ב. (38) וזה
מכוון גם לכהן, וכתוב שם (טו, כ) "לפני ה' אלהיך
תאכלנו". (39) משנה, שם: "כהנים ולויים פטורים מפדיון
הבן ומפטר חמור". (40) הל' ביכורים (עם שאר מתנות
כהונה) פ"א ה"ט, ופי"ב שם ה"ד.

ח. הַבְּכֹר נֹאכֵל בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ⁴¹ בֵּין תָּמִים⁴² בֵּין פֶּעַל
מוֹם⁴³. שְׂנֵאֲמָר: לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שְׁנָה
בְּשָׁנָה. וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם, בִּשְׁעָרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ.
וּמֵאִמִּיתִי מוֹנֶה לוֹ⁴⁴? אִם תָּם הוּא - מוֹנֶה לוֹ מִיּוֹם
שִׁמְיָנִי, שֶׁהוּא רָאוּי לְהִקְרָבָה⁴⁵; וְאִם נִוְלַד פֶּעַל
מוֹם⁴⁶ - מוֹנֶה לוֹ מִיּוֹם שִׁנּוּלָד. וְהוּא שִׁפְלוֹ לוֹ
חֲדָשִׁיו⁴⁷, שֶׁהֵרִי נִרְאָה⁴⁸ לְאֹכִילָה בְּיוֹם לְדָתוֹ⁴⁹; אָבֵל
אִם לֹא יָדַע בְּדֹאֵי שִׁפְלוֹ לוֹ חֲדָשִׁיו - מוֹנֶה לוֹ מִיּוֹם
שִׁמְיָנִי⁵⁰.

(41) כלומר, מצוה לאכלו בתוך שנתו ולא לאחר יותר
(משנה שם כו:). ואם איחרו לאחר שנתו עובר ב'לא
תעשה', אבל אינו נפסל בכך (להלן ה"ג). (42) בזמן
שביית המקדש היה קיים, שמקריבו והכהן אוכלו. (43) גם
בזמן הזה. (44) התחלת שנתו (ר"ה ו:). (45) שנאמר
(ויקרא כב, כז). "ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן".
(46) אבל אם נולד תם ונעשה בעל מום - מונין לו מיום
השמיני ('תוספות' ר"ה ז. ד"ה הא). (47) פירוש, שילדה
אחרי שכלו לה חדשי הריונה: בבהמה גסה תשעה חדשים,
ובבהמה דקה חמשה חדשים. (48) שראוי. (49) ר"ה ז,
א. (50) שמא לא מלאו חדשי הריונה, והוולד הוא נפל
ואסור באכילה, עד שיעברו שמונה ימים ויצא מספק נפל.

ט. נִוְלַד לוֹ מוֹם בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ - רִשְׁאֵי לְקִיּוֹם כָּל שָׁנִים
עֶשְׂרֵי חֲדָשִׁים⁵¹. נִוְלַד לוֹ מוֹם בְּסוֹף שְׁנָתוֹ - מִתָּר לְקִיּוֹם
שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיּוֹם שֶׁנִּפְּל בּוֹ הַמוֹם, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
מִתְאַחֵר לְאַחֵר שְׁנָתוֹ⁵². פִּיּוּצָד? כְּגֹן שֶׁנִּפְּל בּוֹ מוֹם
בְּחֻמְשָׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לִפְנֵי גִמּוּר שְׁנָתוֹ⁵³ - מְשַׁלְּמִין לוֹ
חֻמְשָׁה עֶשְׂרֵי אַחֵר שְׁנָתוֹ⁵⁴. נִוְלַד לוֹ מוֹם אַחֵר שְׁנָתוֹ
- אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקִיּוֹם אֲלָא עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם⁵⁵ וְיִאָּכֵל.

(51) משנה, בכורות שם, ובגמרא שם כח, א - אמרו: שנים
עשר חודש ולא יותר. (52) וכל זה משום השבת אבידה
לבעלים, כלומר לכהן שהוא הבעלים, שאם לא ימצא
הישראל כהן כדי לתת לו, ויצטרך לשחטו מיד, יסריח
הבשר, ויפסיד הכהן. ולכן אמרו שרשאי לקיימו שלשים יום
(בכורות כח. וברש"י שם). (53) ברייתא, שם.
(54) מדובר כאן בזמן הזה, שהדין הוא (ראה להלן ה"י)

הַקִּדְּשׁוֹ - הֵרִי זֶה מִתְקַדֵּשׁ מֵאֲלִיו, וְקִדְּשׁוֹ מִרְחֹם
הֵינָא²⁶.

(24) שם נאמר: "כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר,
תקדיש לד' אלקיך". (25) ערכין כט, א: "לכדתניא, מנין
לנולד בכור בעדרו, שמצוה להקדישו, שנאמר "הזכר
תקדיש". (26) ערכין, שם.

ה. מִצְוַת בְּכֹר בְּהֶמָּה טְהוֹרָה נִוְהַגַת פְּאָרְץ וּבְחוּצָה
לְאֶרֶץ²⁷. וְאִין מְבִיאִין בְּכוֹרוֹת מְחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ.
שְׂנֵאֲמָר: וְאֹכֵלֶת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵעֶשֶׂר דָּגָנֶךָ תִּירֶשֶׁךָ
וְיִצְהָרֶךָ וּבִכְלֵת פְּקָרֶךָ וְצֹאנֶךָ; מִמְּקוֹם שֶׁאַתָּה מְבִיא
מֵעֶשֶׂר דָּגָן²⁸ - אַתָּה מְבִיא בְּכֹר בְּקָר וְצֹאן, וּמִמְּקוֹם
שֶׁאִין אַתָּה מְבִיא מֵעֶשֶׂר דָּגָן - אִי אַתָּה מְבִיא בְּכֹר
בְּקָר וְצֹאן, אֲלָא הֵרִי הוּא פְּחֻלִין וְיִאָּכֵל בְּמוֹמוֹ²⁹.
וְאִם הִבִּיא - אִין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ³⁰, וְלֹא יִקְרַב אֲלָא
יִאָּכֵל בְּמוֹמוֹ. וּמִצְוָה זוֹ³¹ נִוְהַגַת בֵּין בְּפָגִי הַבֵּית בֵּין
שְׁלֹא בְּפָגִי הַבֵּית³², כְּמוֹ מֵעֶשֶׂר דָּגָן³³. וְאִינָה נִוְהַגַת
בְּמִקְדָּשִׁין כְּשֶׁהֵן בְּקִדְּשָׁתוֹן³⁴ קִדְּם שִׁפְדוֹ, בֵּין קִדְּשֵׁי
מִזְבֵּחַ בֵּין קִדְּשֵׁי בֶּדֶק הַבֵּית³⁵.

(27) כן היא הגירסה האמיתית. וכן נראה בכמה מקומות
בתלמוד, שקדושת בכור נוהגת גם בחוצה לארץ (כסף-
משנה). וכן כתב בספר 'מעשה רוקח' וז"ל: "ובספר
כתיבת יד מצאתי כתוב, מצות בכור בהמה טהורה נוהגת
בארץ ובחוצה לארץ", וכן ראיתי בספרי כתב-יד הנמצאים
פה מצרים וכו' שמצא כתוב בנוסח מוגה בחתימת רבינו (=)
הרמב"ם). ובכמה מספרי רבינו היה כתוב "מצות בכור
בהמה טהורה אינה נוהגת אלא בארץ". וכן היתה הנוסחה
לפני הראב"ד, הרמב"ן, הרשב"א והר"ן, וכולם תמחו עליו
(כסף-משנה). וראה ב'ספר המצוות' מצות-עשה עט ובהערה
שם. ועי' להלן פ"ג ה"ב. (28) ומעשר דגן אינו מביא אלא
מן הארץ, שהיא מצוה שתלויה בארץ ונוהגת רק בארץ
(ראה קידושין לו:). (29) הראב"ד משיג עליו (על מה
שכתב הרי הוא כחולין). שהרי אף רבי עקיבא לא אמר אלא
לענין הקרבה שאין מקריבין בכור שהביאו מחוצה לארץ,
אבל קדושת בכור יש בו ואינו נגזז ונעבד ואינו נאכל אלא
במומו. אבל בכסף-משנה הביא: "אלא יאכל במומו", וכן
הוא בכת"י תימן ובדפוס רומי. (30) כסתם משנה, בסוף
מסכת חלה. וכרבי עקיבא בתמורה כא, ב. (31) של קדושת
בכור. (32) כלומר, בין בזמן שביית המקדש קיים ובין בזמן
הזה (שקלים פ"ח מ"ח). (33) שהוקשו זה לזה, למעלה
בהלכה זו. וכן כתב ב'ספר המצוות' שם. (34) כלומר,
מצות בכורה אינה נוהגת בבהמות של הקדש, כך מדייקת
הגמרא בכורות יד, א - מדברי המשנה, שם. (35) אבל אם
נפדו הבהמות, יש הבדל בין קדשי מזבח (= בהמה
שהוקדשה כשהיא תמימה בלי מום ליקרב על המזבח) לבין
קדשי בדק הבית (= בהמה שהוקדשה כשהיא בעלת מום
שאינה קריבה על המזבח אלא נמכרת והמעות לבדק הבית),
שקדשי מזבח אף אם נפדו אינם חייבים בבכורה, וקדשי
בדק הבית אם נפדו חייבים בבכורה, ראה להלן פ"ה ה"ח.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי כ"ב אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות בכורות קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(כב), וראה 'מנחת חינוך' מצוה יח אות ו. (69) כלומר, אם השהה מעשר שני משנה אחת לשניה, אין המעשר שני נפסל בכך, שהרי נאמר (שם יד, כח) "מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך וגו'" (רש"י ר"ה ה: ד"ה מה מעשר).

שמקיים את הבכור אפילו כמה שנים עד שיפול בו מום (רע"ב, בכורות פ"ד מ"ב). (55) שם במשנה.

1 י. הבכור בזמן הזה⁵⁶ - מניחו עד שיפול בו מום
2 ויאכל⁵⁷.

(56) שאי אפשר להקריבו ולאוכלו בתוך שנתו. (57) שם.

3 יא. ועד שלא נראה להראותו לחכם⁵⁸ רשאי לקימו
4 שתים ושלש שנים⁵⁹. ומשנראה להראותו לחכם⁶⁰:
5 אם נולד בו מום בתוך שנתו - רשאי לקימו כל
6 שנים עשר חדש⁶¹; נולד אחר שנתו - מקימו
7 שלשים יום⁶².

(58) כלומר, שעדיין לא נפל בו מום שיצטרך להראותו לחכם מומחה, שיתיר לו לשחטו, ראה להלן פ"ג ה"א.
(59) ברייתא, שם. (60) כלומר, נפל בו מום ויש צורך להראותו לחכם שיתיר לשחטו. (61) ולא יותר.
(62) משום השבת אבידה לבעלים (שם). וראה למעלה מה שהבאנו מדברי רש"י.

8 יב. שנה של בכור היא שנת לבנה תמימה, שנים
9 עשר חדש מיום ליום. ואם היתה שנה מעברה -
10 נתעברה לו, ומונה לו שלשה עשר חדש⁶³. נולדו
11 לו שני טלאים⁶⁴, אחד בחמשה עשר של אדר
12 הראשון ואחד בראש חדש אדר שני: זה שנוול
13 בראש חדש אדר שני - פיון שהגיע יום ראשון
14 באדר של שנה הבאה⁶⁵ עלתה לו שנה, וזה שנוול
15 בחצי אדר ראשון - לא עלתה לו שנה עד חצי
16 אדר של שנה הבאה. הואיל ונולד בחדש העבור,
17 מונין אותו לו⁶⁶.

(63) כחכמים (ר"ה ו: ערכין לא:); בניגוד לדעת רבי, הסובר כי שנה תמימה היא שלש מאות וששים וחמשה ימים, כמנין ימות החמה, ואין הבדל בין שנה פשוטה לשנה מעוברת.
(64) משתי בהמות שלא ביכרו, שיש על הטלאים קדושת בכור (ערכין, שם). (65) והשנה הבאה היא שנה פשוטה ולא מעוברת. (66) כן הוא בערכין שם: "דאמר ליה את נחית לעיבורא", "שקנית בחודש העיבור בט"ו באדר הראשון (ראה ראש השנה יט: ברש"י ד"ה כמה, וב'תוספות' ד"ה אדר, שאדר ראשון הוא חודש העיבור) גלית אדעתך דשנת עיבור את רוצה לחשוב, הילכך לא נגמרה (שנתה) (שנתך) עד ט"ו באדר" (רבינו גרשום' שם).

18 יג. עבר ואחר הבכור⁶⁷ לאחר שנתו, אף על פי
19 שהוא עובר בלא תעשה⁶⁸, אם היה תם - הרי זה
20 לא נפסל, אלא מקריבו; ואם היה בעל מום -
21 שוחטו בכל מקום. שנאמר: מעשר דגנך תירשך
22 ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך - מקיש בכור למעשר:
23 מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה⁶⁹, אף בכור
24 אינו נפסל משנה לחברתה.

(67) ר"ה ה, ב. (68) של "לא תאחר לשלמו" (דברים כג,

יד. אין נוטנין את הבכור לפנה פשוולד⁷⁰, שאין
זו גדלה לפנה⁷¹; אלא יטפל בו בעליו עד שיגדיל
מעט ויתגנו לפנה. ועד כמה ישראל חביבין להטפל
בבכור? בהמה דקה⁷² - שלשים יום, ובגסה⁷³ -
חמשים יום. ואם אמר לו הפנה: תנהו לי בתוך
זמן זה ואני אטפל לעצמי - אינו רשאי לתנו לו⁷⁴;
שנה כמו מסייע על מתנותיו⁷⁵, וכבר בארנו
בתרומות⁷⁶, שהפנהים המסייעין בבית הגרנות⁷⁷
ובבית המטבחים⁷⁸ ובתוך הרועים⁷⁹ - אין נוטנין
להם מתנותיהן בשכרן⁸⁰.

(70) מיד אחרי היולדו. משנה, בכורות כו, ב. (71) שהרי אמרה תורה (שמות כט, כט) "למשחה", והיינו "לגדולה". והבכור מיד עם היולדו יש לבעליו טורח ועמל בטיפול בו (פירוש המשניות, שם). (72) איל ותיש. (73) שור.
(74) משנה, בכורות שם. (75) כלומר, מסייע לבעל הבכור כדי שיתנהו לו ולא לכהן אחר. (76) פ"ב מהל' תרומות ה"כ. (77) כדי לקבל שם תרומה תמורת סיועם. (78) כדי לקבל שם זרוע, לחיים וקייבה. (79) לשמור או להאכיל את הבקר כדי לקבל עבור זה את הבכורות. (80) אלא א"כ נתן להם שכר סיועם תחילה (רבינו, שם).

טו. היה הבכור בעל מום⁸¹ ואמר לו בתוך זמן זה:
תנהו לי שאוכלנו עתה, או שהיה תמים⁸² ואמר לו:
תנהו לי בתוך זמן זה שאקריבנו עתה - הרי זה
נותנו לו⁸³. ויראה לי, שהבכור נותן לכל פנה
שיצאה⁸⁴.

(81) שם במשנה. (82) בזמן המקדש. שם. (83) שהרי אינו מטפל בהם כלל, ואין זה נחשב כנותן לו הבכור בשכר טיפולו. (84) בין לחבר בין לעם-הארץ (חלה פ"ד מ"ט) ואינו ניתן לאנשי משמר ככל הקרבנות (מהרי"ט אלגאזי פרק ד' אות מג, 'מנחת חינוך' מצוה יח, אות יח. וכן כתב רש"י בזבחים קב: ד"ה את דמם).

טז. פנה שאכל פזית⁸⁵ מבכור תמים חוץ לירושלים
- לוקה מן התורה⁸⁶, שנאמר: לא תוכל לאכל
בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך
וצאנך. וכן זר שאכל פזית מבכור, בין לפני זריקה⁸⁷
בין לאחר זריקה - לוקה. מפני השמועה למדו⁸⁸,
שזו אזהרה אף לזר שאכל בכור בין לפני זריקה בין
לאחר זריקה.

(85) סתם אכילה בכזית. (86) משנה, מכות יז, א. וראה בפ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ה. (87) זריקת הדם. (88) במס' מכות שם, וב'ספרי' (דברים יב, יז).

יז. הבכור⁸⁹ אין פודין אותו⁹⁰, שנאמר: אף בכור

15 לְהַפְשִׁיטוּ בְּאֵי זֶה דֶּרֶךְ שְׂרִיצָה. אִם רָצָה לְהַרְגִּיל -
16 מִרְגִּיל¹⁰⁸. וְכֵן שְׂאֵר פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין¹⁰⁹, אִם רָצָה
17 לְהַפְשִׁיט מִן הָרֶגֶל - מִפְּשִׁיט.

(106) את העור. (107) אבל בבכור תם לא התירו, ראה להלן. (108) כלומר, אם רוצה להפשיט דרך הרגלים, מפשיט, ואע"פ שזה נראה כבזיון, שפושטן בשביל הנפחים, או כדי לשים בו דבש בעודו על הבכור, אין בזה איסור, לפי שבבכור בעל-מום אינו קדוש. ורק לדעת בית שמאי ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון אסור לעשות כן כמפורש בתמורה כד, א. אבל לדעת בית הלל וחכמים החולקים על רבי אלעזר ברבי שמעון, לא אסרו לעשות כן (כסף-משנה). וכל זה בבכור בעל מום, אבל בתם חששו לבזיון קדשים כנ"ל. (109) בברייתא שם אסרו לעשות כן, ואף בזה סובר רבינו שכל זה לדעת בית שמאי ורבי אלעזר ברבי שמעון, אבל לחכמים גם זה מותר.

יום ש"ק כ"ג אדר ב' ה'תשע"ט

פרק שני

(1) יבאר המום שהבכור נשחט עליו או שירעה, ושצריך פטר רחם.

18 א. כָּל הַמוּמִים הַקְּבועִים² הַפּוֹסְלִין אֶת הַקֹּדְשִׁים³
19 וְנִפְדִּים עֲלֵיהֶן⁴, אִם נָפַל אֶחָד מֵהֶן בְּבִכּוֹר - הֲרִי
20 זֶה נִשְׁחַט עָלָיו כָּל מָקוֹם⁵. וְכֵכָּר בְּאַרְנוֹ אוֹתָן
21 הַמוּמִין בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ, שֶׁהָרָאִי מֵהֶן
22 לִהְיוֹת בְּזָכָר⁶ שְׁשִׁים וְשִׁבְעָה⁷.

(2) כלומר, קבועים לעולם ואינם עוברים. כגון חתיכת אבר וכדומה. (3) להקריבם למזבח. (4) שמצוה לפדות פסולי המוקדשין. (5) כלומר, שוחטו ואוכלו בכל מקום כחולין. (6) שמספר המומין הראויים להיות בבכור שהוא זכר, הוא יותר מאשר אצל נקבה ביי"ב מומין שבאברי הזרע (לחם משנה). (7) בפרק ב מהלכות איסורי מזבח הלכה ו כתב שיש שלושה ושבעים מומים. אבל זה אינו אלא בזכרים ובנקבות בגדי ובטלה וטומטום ואנדרוגינוס. אבל בבכור שור זכר חסרים ששה מומים.

23 ב. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁמְנִינּוּ שָׁם שְׂאִין הַקֶּרֶן מִן
24 הַמִּבְחָר⁸, וְאֵין הַקֹּדְשִׁים קָרְבִּין בָּהֶן וְלֹא נִפְדִּין
25 עֲלֵיהֶן⁹, כִּן אֵין הַבְּכּוֹר נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן וְלֹא קָרְבָּן¹⁰,
26 אֲלֹא יִהְיֶה עֹמֵד עַד שְׂיֻלַּד לוֹ מוֹם קָבוע. וְכֵן אִם
27 נולד בְּבִכּוֹר מוֹם עוֹבֵר - הֲרִי זֶה אֵינוֹ נִשְׁחַט כָּל
28 מָקוֹם וְלֹא קָרְבַּן, אֲלֹא יִהְיֶה רֹעֶה עַד שְׂיֻפֵּל בּוֹ מוֹם
29 קָבוע וְנִשְׁחַט עָלָיו.

(8) כלומר, שחסר בו משהו, אבל אינו מום. (9) "ואלו הן מי שבלובן עינו יבלת שאין בו שער אם נגממו קרניו וכו' אם נפגמו חיטוי הפנימיות וכו' לא קרבין ולא נפדין". (10) והטעם הוא, משום שהוא חסר ואין להקריב במקדש אלא שלם בתכלית השלימות וכן לא ישחט עליהן במדינה (= בכל מקום) לפי שאינם מומין קבועין.

1 שור או בכור פֶּשֶׁב או בכור עִז לא תִּפְדֶּה. וְכֵן אֵין
2 מוֹכְרִין אוֹתוֹ כִּשְׁהוּא תָּם⁹¹, שְׂכִינִן שְׁהוּא עוֹמֵד
3 לְקַדֵּשׁ אֵין לִפְנֵהוּ בּוֹ זִכּוֹת פְּדִי לְמַכְרוֹ⁹². וּבְזִמְנָה הַזֶּה,
4 שְׂאִין בֵּית⁹³, הוֹאִיל וְהוּא עוֹמֵד לְאַכִּילָה⁹⁴ - הֲרִי
5 הוּא מִתֵּר לְמַכְרוֹ וְאֵף עַל פִּי שְׁהוּא תָּמִים⁹⁵, בֵּין
6 לִכְהֵן בֵּין לִישְׁרָאֵל⁹⁶.

(89) בכור בהמה טהורה. אבל בכור אדם ובכור חמור – נפדים, ראה למעלה ה"ב. (90) לעשותו חולין. (91) תמורה ז, ב. ואפילו כשהוא חי וכל-שכן כשהוא שחוט, שאין בשר קודש נמכר, ראה להלן הי"ח. (92) משום שעומד להקריבה. ואף שהתורה זיכתה אותו לכהן – לא זיכתה אותו עד כדי כך שיוכל למוכרו ('מעשה רוקח', וראה לחם-משנה). (93) בית המקדש, ואין מקריבין את הבכור אלא מניחו עד שיפול בו מום, ראה למעלה ה"י. (94) אחר שיפול בו מום, יש לכהן בו זכות בכולו ומיד. (95) תמורה, שם. שבבכור לא אסרה תורה אלא לפדותו, אבל לא אסרה למכרו. וראה להלן פ"ו ה"ה בדין מעשר בהמה. (96) כן מסקנת הגמרא שם ח, ב. ואין כאן חשש שמא מוזיל לו בכדי שכל פעם שיהא לו בכור יתנונו לו, ונמצא שהוא ככה המסייע בבית הגרנות (למעלה הי"ד) – אין חוששים לכך שבוודאי לא יוזיל לו עכשיו מחמת סיכוי קלוש שבעתיד (שם).

7 יח. בְּכּוֹר בַּעַל מוֹם - יֵשׁ לִפְנֵהוּ לְמַכְרוֹ⁹⁷ כָּל זִמְנָה,
8 בֵּין לִפְנֵי הַבֵּית בֵּין שְׁלֹא לִפְנֵי הַבֵּית⁹⁸, בֵּין חַי בֵּין
9 שְׁחוּט⁹⁹. וְכִשְׁהוּא מוֹכֵר בְּשׂוֹר בְּכּוֹר בַּעַל מוֹם -
10 מוֹכְרוֹ בְּבֵית¹⁰⁰ אֲבָל לֹא בְּשׁוּק, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ
11 בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ¹⁰¹. אֲבָל בְּשׂוֹר בְּכּוֹר תָּמִים אֵינוֹ
12 נִמְכָּר¹⁰², מִפְּנֵי שְׁהוּא בְּשׂוֹר קֹדֶשׁ¹⁰³. וְכִהְיֶה שְׁנִמְנוֹ
13 עַל הַבְּכּוֹר¹⁰⁴ - מִתֵּרִין לְשִׁקּוֹל מִנָּה כִּנְגַד מִנָּה¹⁰⁵.

(97) ראה למעלה ה"ג. (98) כלומר, בין בזמן שבית המקדש היה קיים ובין בזמן הזה (שם ז:). (99) שם. (100) משום זלזול בקדשים. משנה, בכורות לא, א: "כל פסולי המוקדשין נמכרין באטליו וכו' חוץ מן הבכור והמעשר שהנייתן לבעלים, פסולי המוקדשין הנייתן להקדש". כלומר: כשנמכרין באטליו יש הרבה קונים והבשר נמכר ביוקר, וכשהבשר נמכר בבית אין הרבה קונים ונמכר בזול, לכן בפסולי המוקדשין שהרווח ממכירת הבשר הוא להקדש, התירו לזלזל בקדשים. אבל בבכור שהרווח לבעלים, שהוא הכהן, לא התירו לזלזל בו ולמכרו באטליו. (101) פ"א הי"ב. (102) פשוט הוא. וכן נראה בפרק קמא דתמורה שם (כסף-משנה). (103) "ובזיון קדשים הוא, שאין הדרך לעשות סחורה בדבר שקרב ממנו למזבח" (רש"י שם). (104) כלומר, שהם שותפים בו. (105) משנה, בכורות לא, ב: "ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור", ומפרשה רבינו בבכור תם, והיינו, "שיחלקו אותה לששה או לשבעה חלקים ונותנים חלק בכף זה וחלק בכף זה. ר"ל כפות מאזנים וכו'" (רבינו בפי"מ שם).

14 יט. הַמִּפְשִׁיט¹⁰⁶ בְּכּוֹר בַּעַל מוֹם¹⁰⁷ - הֲרִי זֶה מִתֵּר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק כ"ג אדר ב' - ספר קרבנות - הלכות בכורות קלה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מקצת סימני אמו - הרי זה בכור³⁷. והוא בעל מום¹⁸
קבוע³⁸, שאין לה מום גדול משנוי ברייתו. אפלו¹⁹
פרה שילדה במין חמור³⁹ ויש בו מקצת סימני פרה
- הרי זה בכור לפה, הואיל ומין החמור יש בו דין²¹
בכור⁴⁰. אבל אם ילדה מין סוס⁴¹ או גמל, אף על²²
פי שיש בו מקצת סימני פרה⁴² - הרי הוא ספק²³
בכור. לפיכך יאכל לבעלים⁴³, ואם תפסו פה - אין²⁴
מוציאין מידו⁴⁴.²⁵

(33) כבשה. (34) ואף על פי שכל אחד משני המינים האלו
חייב בבכורה. (35) וגומר: "או בכור כשב או בכור עז".
(36) וכמו כן עד שיהא הוא כשב ובכורו כשב, שיהא הוא
עז ובכורו עז. (37) וחייב ליתנו לכהן. (38) ונשחט בחוץ
ופסול ליקרב למזבח. (39) אף שהפרה היא ממין טהור
והחמור הוא ממין הטמא. (40) בעיא בגמרא (שם ו.)
ואמרו שם: "ואם תמצי לומר כיון דאידי ואידי מיקדש
בבכורה - קדוש" ולדעת רבינו זוהי פשיטות לבעיא (כסף
משנה). (41) הפרה ילדה מין סוס, אבל חמור שילדה מין
סוס ויש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה. (42) שהיה
מקום לומר שמקצת הסימנים יחייבו אותו בבכורה כמו בזה
שלמעלה. (43) שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ועל הכהן
להוכיח שיש עליו דין בכור, ואוכלו מיד שהרי שינוי ברייתו
הוא מום כנ"ל. ואינו אסור באכילה מפני שהוא כסוס וגמל,
שהנולד מן הטהור - טהור. (44) כרב המנונא בבבא
מציעא ו: ולא כרבה שם הסובר שמוציאין מידו.

ז. המטיל מום בפכור⁴⁵, הואיל ועשה עברה⁴⁶ -
קונסין אותו ואינו נשחט על מום זה, עד שיפלו בו²⁶
מום אחר מאליהו⁴⁷. ואם מת זה החוטא - מתר לבנו²⁸
לשחטו על מום שעשה אביו; שלא קנסו בנו²⁹
אחריו.³⁰

(45) אף ישראל, ראה בפירוש המשנה לרבינו לבכורות לד.
על המשנה הצורם אוזן בכור, נראה שגם אם הישראל הטיל
מום קנסו חכמים, אבל רש"י שם פירשה בבכה.
(46) שאסור להטיל מום בקדשים, והמטיל מום בקדשים
לוקה, שהרי נאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו"
ודרשו בו (שם לג:): שלא יטיל בו מום. (47) [ואף על פי
שמטיל מום בקדשים אסור לאכלם משום "לא תאכל כל
תועבה" - בכור אינו בכלל פסולי המוקדשין, ואינו אסור
אלא משום קנס].

ח. הרגיל⁴⁸ לבכור שיפלו בו מום, פגון שנתן³¹
דבלה⁴⁹ על אָזְנוֹ עד שפא פֶּלֶב ונטלה וחתך אָזְנוֹ,
או שהלך⁵⁰ בין פרזל ועששיות של זכוכית⁵¹ כדי
שתקטע ידו ונקטעה⁵², או שאמר לנכרי להטיל בו³⁴
מום - הרי זה לא ישחוט עליו. זה הפלל: כל מום³⁵
שנעשה לדעתו⁵³ - אסור לו לשחט עליו, ואם³⁶
נעשה שלא לדעתו - הרי זה שוחט עליו.³⁷

(48) גרם. (49) תאנה. (50) כלומר, שהולך את הבכור.
(51) חתיכות עבות של זכוכית. (52) למד זה ממעשהו של

ג. וכן אם נעבדה בו עברה¹¹, או שהרג¹² בעד¹
אחד¹³ או על פי הבעלים¹⁴, או שהקצה¹⁵ או נעבד¹⁶
- ירעה עד שיפלו בו מום, קמו שבארנו בהלכות³
אסורי מזבח.⁴

(11) שנרבע. (12) אדם. (13) כלומר, נעבדה בו עבירה
בפני עד אחד או שהרג אדם בפני עד אחד. שאילו היו אלה
בפני שני עדים - הורגין אותו. (14) שלעולם אינו נהג
אלא על פי שני עדים. (15) שהזמן לעבודה זרה ולא נעבד
עוד. (16) שעבדו לו בעבודה זרה.

ד. יוצא דפן¹⁷ והבא אחריו¹⁸ - שניהן אינן בכור¹⁹.
הראשון - מפני שאינו פטר רחם²⁰, והאחרון - מפני
שקדמו אחר²¹. אפלו יצאה נקבה דף דפן וזכר⁷
דף דף רחם²² - אינו בכור²³.⁸

(17) והוא שישוסע חלצי האשה, אם תקשה עליה הלידה,
ויצא העובר משם". כלומר, שלא יצא הוולד דרך הרחם
אלא דרך הדופן. (18) דרך הרחם. (19) כרבי עקיבא
שאינו בכור עד שיהא בכור לרחם ובכור ללידה.
(20) וראה למעלה פרק א הלכה א שבכור הוא פטר-רחם.
(21) ואינו ראשון ללידה, אף על פי שהוא ראשון לרחם.
(22) שהוא ראשון לזכרים וגם ראשון לרחם. (23) שאינו
ראשון לנולדים, ובכור לדבר אחד אינו בכור, שבכור צריך
להיות ראשון לנולדים, ראשון לזכרים וראשון לרחם.

ה. בכור שהוא אנדרוגינוס²⁴ - אין בו קדשה כלל,
והרי הוא פנקבה שאין בו לפה²⁵ כלום²⁶, ועובדים¹⁰
בו²⁶ וגוזזים אותו²⁷ כשאר החליין. נולד טמטום²⁸ -
הרי זה ספק בכור²⁹, ויאכל במומו לבעליו³⁰. בין¹²
שהטיל מום³¹ ממקום זכרות³² בין שהטיל ממקום¹³
נקבות.¹⁴

(24) שיש לו גם אבר זכרות וגם אבר נקבות. (25) שאינו
קדוש כלל, מפני שהוא ברייה בפני עצמה ואינו זכר.
(26) כל מיני עבודות. (27) את שערו. ואילו הבכור, בין
שהוא תם ובין שהוא בעל מום אסור לגזוז שערו ואסור
לעבוד בו. (28) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות
אלא הוא אטום. והוא ספק זכר ספק נקבה. (29) ואין
שוחטין אותו כשהוא תם לא במקדש, שמא נקבה היא
ואינה קדושה, ולא במדינה שמא זכר הוא וצריך להקריבו
על המזבח. (30) וכשנפל בו מום שוחטו בכל מקום ובעליו
אוכלים אותו ואינו חייב לתיתו לכהן משום שמא נקבה היא
ואינה קדושה והמוציא מחבירו עליו הראיה. (31) מי
רגלים. וכל זה הוא לענין טמטום ולא לאנדרוגינוס שהוא
אינו קדוש כלל (כסף משנה). (32) ואף על פי שבבכורות
מב: מפורש שאם משתין ממקום זכרות, לדברי הכל הוא
זכר - פסק רבינו כהסוגיא שם נז. שלעולם ספק הוא (לחם
משנה).

ו. רחל³³ שילדה במין עז או עז שילדה במין רחל¹⁵
- פטור מן הבכורה³⁴; שנאמר: אף בכור שור³⁵ -
עד שיהיה הוא שור ובכורו שור³⁶. ואם היה בו¹⁷

קלו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ש"ק כ"ג אדר ב' – ספר קרבנות – הלכות בכורות

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ר' צדוק (שם לו.) שנתן לו שעורים במקום דחוק מסורג בקוצים. (53) של בעל הבכור.

ט. אָמַר: אֱלוֹ נָפֶל בְּבָכּוֹר זֶה מוֹם הֵייתִי שׁוֹחֵט, וְשָׁמַע הַנֶּכְרִי וַעֲשָׂה בּוֹ מוֹם - הָרִי זֶה שׁוֹחֵט עָלָיו, שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשֶׂה בְּדַעְתּוֹ.⁵⁴

(54) שהנכרי עשה את המום שלא בידעת בעליו.

י. רֹאיוֹנָהוּ⁵⁵ שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה הַמֶּרְגִּיל לְהִטִּיל בּוֹ מוֹם, וְנָפֶל בּוֹ מוֹם, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִין אִם נִתְּנָה לְמוֹם זֶה אוֹ לֹא נִתְּנָה - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחֹט עָלָיו⁵⁶. פִּיזָד? כְּגוֹן שֶׁנֶּתַן לוֹ שְׁעוּרִים בְּמָקוֹם דְּחוּק מְסֻרָג בְּקוֹצִים⁵⁷, וְכִיּוֹן שֶׁאֵבֶל נִחְלַק שְׁפָתוֹ⁵⁸, אִפְלוּ הִיָּה חֲבֵירָה⁵⁹ - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחֹט עָלָיו⁶⁰. וְכֵן כָּל פִּיזָא בְּזֶה.

(55) לכהן. (56) שנחשדו הכהנים להטיל מום בבכור. (57) כלומר, דפנות המקום הדחוק הזה היו קלועים בקוצים. (58) לשניים, שהוא מום. (59) תלמיד חכם. (60) כרבן גמליאל שם, שלא חילקו בין כהן עם הארץ לבין כהן תלמיד חכם לענין חשד זה של הטלת מום בבכור.

יא. הִיָּה בְּכוֹר רוֹדֵף אֶת הָאָדָם וּבָעֵטוֹ בְּדִי לְטָרְדוֹ⁶¹, וְאִפְלוּ בָּעֵט בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁרָדְפוּ מִקֵּדָם⁶², וְנַעֲשֶׂה בּוֹ מוֹם בְּבַעֲיָתָהּ זֶה - הָרִי זֶה יִשְׁחֹט עָלָיו.

(61) לבלבלו שלא ירדוף אחריו שוודאי לא נתכוון להטיל בו מום. (62) כלומר, בעט בו לאחר רדיפה, שאפשר היה לחשוב שנתכוון להטיל בו מום, שהרי אינו רודפו עתה, ובכל זאת אומרים אנו שעודנו תחת הרושם והצער של הרדיפה, וכוונתו לטרדו ולא להטיל בו מום.

יב. קִטְנִים שֶׁהִטִּילוּ מוֹם בְּבָכּוֹר דֶּרֶךְ שְׂחֹק, וְכֵן הַנֶּכְרִי שֶׁעָשָׂה לְדַעְתּוֹ⁶³ - הָרִי זֶה יִשְׁחֹט עָלָיו⁶⁴. וְאִם עָשָׂה בְּדִי לְהִתִּירוֹ - לֹא יִשְׁחֹט עָלָיו.

(63) של הגוי. (64) כיוון שלא נתכוון להתירו.

יג. בְּכוֹר שֶׁאֲחָזוּ דָם⁶⁵ - יִקְיִז⁶⁶, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְּנֶה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מוֹם⁶⁷. וְאִם נַעֲשֶׂה בּוֹ מוֹם בְּהִקָּזָה זֶה - הָרִי זֶה נִשְׁחֹט עָלָיו⁶⁸.

(65) שחלה על ידי ריבוי דם ויש בזה סכנה. (66) מותר להוציא דם מגופו. (67) וכגון שלא היה בהקזה זו הכרח שייעשה בו מום. (68) מחלוקת תנאים במשנה ובברייתא בכורות לג: ופסק כר' שמעון שסובר דבר שאין מתכוון מותר, אבל אם על ידי הקזה זו היה בהכרח שיפול בו מום, גם ר' שמעון אוסר, ש"מדה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות".

יד. מִתֵּר לְהִטִּיל מוֹם בְּבָכּוֹר קֵדָם שֶׁיִּצָּא לְאוֹר הָעוֹלָם⁶⁹, וְיִשְׁחֹט עָלָיו⁷⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזֶמֶן הִיָּה, שֶׁאֵין שָׁם בֵּית⁷¹, מִפְּנֵי שֶׁסּוּפוּ לְהֵאָכֵל בְּמוֹמָם⁷²; אֲבָל בְּזֶמֶן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם⁷³ - אֲסוּר⁷⁴.

(69) שכל זמן שלא נולד, אין עליו קדושת בכור (רש"י). (70) שהרי מותר להטיל בו מום. (71) בית מקדש. (72) ואינו עומד להקרבה. (73) ועומד להקרבה. (74) שעל ידי הטלת המום הוא מורידו מקדושתו.

טו. עַד שֶׁהָעִיד מִפִּי עַד אַחֵר שְׁמוֹם זֶה נָפֶל שְׁלֹא לְדַעְתּוֹ⁷⁵ - נֶאֱמַן⁷⁶. אִפְלוּ אֵשָׁה⁷⁷ נִתְּנָה לומר: בְּפָנֵי נָפֶל מוֹם זֶה מֵאֲלִיו, וְיִשְׁחֹט עָלָיו.

(75) שלא לדעתו של הכהן. אבל הכהן לעצמו אינו נאמן, כי הכהנים נחשדו על הבכורות. (76) שאף על פי שבכל העדויות אין עד מפי עד נאמן - בבכור הוא נאמן. (77) שהיא פסולה לעדות בכל מקום.

טז. כָּל הַמוֹמִין הָרְאוּיִין לְבֹא בְּיַד אָדָם⁷⁸ - נֶאֱמַן הָרוּעָה עָלֵיהֶן לומר מֵאֲלֵיהֶן נָפֶלוּ וְלֹא נַעֲשָׂה בְּכוֹנָה, וְיִשְׁחֹט עָלֵיהֶן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהִיָּה הָרוּעָה יִשְׂרָאֵל וְהַבְּכוֹר בֶּיֶד הַכֹּהֵן⁷⁹; אֲבָל אִם הִיָּה הָרוּעָה כֹּהֵן וְהַבְּכוֹר עֲדִין הוּא בֶּיֶד בְּעָלָיו הַיִּשְׂרָאֵלִי⁸⁰ - הָרִי זֶה אֵינוֹ נֶאֱמַן, וְחוֹשְׁדִּין אוֹתוֹ שֶׁמָּא הוּא הִטִּיל בּוֹ מוֹם בְּדִי שֶׁיִּתְּנֶנּוּ לוֹ.

(78) כגון נסמית עינו, נקטעה ידו, נסדקה אזנו, שאפשר לחשוש שאדם הטיל בו מום זה, ואף על פי כן נאמן הרועה. (79) כלומר, שהיה הישראל רועה בכורו של כהן. (80) כלומר, בתוך חמשים יום לגסה ושלושים לדקה.

יז. כֹּהֵן שֶׁהָעִיד לְכֹהֵן אַחֵר שְׁמוֹם זֶה מֵאֲלִיו נָפֶל - נֶאֱמַן⁸¹, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לֵהֵן שֶׁמָּא הֵם גּוֹמְלִים זֶה אֶת זֶה⁸². שֶׁפֶל הַכֹּהֲנִים חֲשׂוּדִין לְהִטִּיל מוֹם בְּבָכּוֹר בְּדִי לְאֲכָלוֹ בְּחוּץ⁸³, וּלְפִיכָף אֵין נֶאֱמַנִין עַל יְדֵי עֲצָמָן; אֲבָל חֲבֵירוֹ מַעֲיֵד לוֹ, שֶׁאֵין אָדָם חוֹטֵא לְאַחֵר. אִפְלוּ כִּנְיּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל כֹּהֵן מַעֲיִדִין לוֹ עַל הַבְּכוֹר; אֲבָל לֹא אֲשֶׁתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּגוֹפּוֹ.

(81) כרבן שמעון בן גמליאל במשנה שם שמה שאמרו שהכהן אינו נאמן לומר שהמום נפל מאליו, אינו אלא בבכור שלו, שמא הטיל את המום בכונה כדי שיוכל לאכלו בחוץ, אבל אם הבכור אינו שלו אין חשש זה. (82) כלומר, הוא מעיד על חבירו שהמום נפל מאליו, כדי שגם חבירו יעיד עליו כן, כשיהיה הדבר נוגע לבכור שלו - לזאת אין חוששין. (83) ומסתמת דברי רבינו נראה שגם בזמן המקדש נחשדו הכהנים, והיינו משום שאינם רוצים לשוחטו במקדש בגלל הקרבת האימורין או מפני שגר בריחוק מקום מירושלים וטורח עליו להביאו למקדש, ורועה לשחטו מחוץ למקדש ולכן הוא חשוד להטיל בו מום שאינו אלא איסור לאו, כדי להינצל מאיסור שחיטת קדשים בחוץ שהוא בכרת. ובמהרי"ט אלגזי (הלכות בכורות פרק חמישי אות מז) הוכיח מדברי רש"י שהחשד הוא רק בזמן הזה.

יח. בְּכוֹר שֶׁהָיָה בֶּיֶד כֹּהֵן וְנָפֶל בּוֹ מוֹם, וְהָעִיד עָלָיו עַד אַחֵר שֶׁזֶה הַמוֹם מֵאֲלִיו נָפֶל⁸⁴, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם מוֹם זֶה שׁוֹחֵטִין עָלָיו אֶת הַבְּכוֹר אוֹ אֵין שׁוֹחֵטִין

יט. וכן נאמן הפהן לומר על בכור בעל מום: בכור
זה נתנו לי ישראל במומו⁸⁷ ולא נפל ברשותי, כדי
לחוש לו שמה הוא הטילו⁸⁸; שהדבר עשוי
להגלות, והוא מתירא שמה ישאלו בעליו ויאמרו:
תמים היה בעת שנתנוהו לו.

87 ואף כאן אין צורך לומר "נתנו לי ישראל פלוני".
88 כלומר, משום כך בא לומר שזה לא נפל ברשותו, שלא
יבואו לחשוד בו שהוא הטיל בו את המום.

עליו, וכא הפהן שהוא בידו ואמר: הראיתי מום זה
לממחה⁸⁵ והתירו לשחיטה - הרי זה נאמן. ואין
חוששין שמה לא הראהו ושמה בכור תם הוא,
שלא נחשדו לשחוט קדשים בחוץ, מפני שהוא עון
כרת⁸⁶, כמו שבארנו.

84 שהוא נאמן. 85 ואין צריך לנקוב בשם המומחה,
וראה בלחם משנה. 86 אף על פי שנחשדו להטיל מום
בבכור שאינו בכרת אלא בלאו.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ז-כ"ג אדר ב' תשע"ט

כלו, כלומר: סדר טהרות, פרוש שאין צריך לעין בספר
אחר עמו בשום דבר מענגי הטמאה והטהרה.

יום שני י"ח אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח נדפסה ביום הקודם.

יום שלישי י"ט אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קח. קא.

המצוה הק"ח נדפסה ביום ראשון.

המצוה הק"א — הצווי שנגטינו להיות אדם מצרע
(שנראתה לבנונית בעורו) טמא [מטמא]. ומצוה זו כוללת
כל-דיגי צרעת אדם: מה ממנה טמא ומה ממנה טהור,
מה ממנה צריך הסגר (שבעת ימים), ומה שאינו צריך,
ומה שצריך עם ההסגר — גלות, כלומר: תגלחת
(מסביב) הנתק (שמו של נגע כשהוא במקום שער) — וזולת
זה מפרטי דיניה ואיכות טמאתה.

יום רביעי כ' אדר ב' ה'תשע"ט

מצות לא תעשה שח. שז.

המצוה הש"ח — האזהרה שהזכרנו מלתלוש סימני
צרעת או לכותם (באש) כדי שישתנה מראה, והוא אמרו:
"השמר בנגע הצרעת" (דברים כד, ח). ולשון ספרי (פרשת
תצא שם): "השמר בנגע הצרעת" (דברים כד, ח) —
בלא-תעשה. ולשון המשנה (נגעים פרק ז משנה ד):
"התולש סימני טמאה והכנה את-המקוה" (הבשר החי
שבנגע) — עובר בלא-תעשה" ולוקה, כמו שנתבאר
במקומו.

המצוה הש"ז — האזהרה שהזכרנו מלגלח שער
הנתק (נגע בשער), והוא אמרו: "ואת-הנתק לא יגלח"

יום ראשון י"ז אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח — שצננו בדיגי מי נדה (מי הזאה,
שמעריבם בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת —
אדם או כלי — לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים
באפן אחר, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות פרה
אדומה). דע, ששלישה עשר מיני הטמאות האלה שקדם
מנינם, והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים
וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת
צרעת הבגר וטמאת צרעת הבית וטמאת הנזב וטמאת
הנזכה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה
וטהרתם — כל-אחד מהם מפרש בתורה, ובכל-מצוה
מאלה יש מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב
בפרשת "ויחי ביום השמיני" ובפרשת "אשה כי תזרע"
ובפרשת "זאת תהיה" ובפרשת "ויקחו אליך פרה
אדמה"; וארבע פרשיות אלו כוללות כל-המקראות
שבאו בטמאות אלו. אבל דיגי כל-המינים האלה והלכות
כל-מין מהם — הרי סדר טהרות כולל כל-זה. מהם
מינים שנתחדו להם מסכתות — מהן מסכת טהרות
ומסכת מכשירין ומסכת עקצים, ששלוש מסכתות אלו
כוללות טמאת אכלין בלבד, ובשכילה נתחברו; אף אם
נודמן בהם דין מדיגי שאר הטמאות, הרי לא באו שם
אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה כל-דיגי
מצות טמאת נדה ונזכה וטמאת יולדת, ובמסכת כריתות
יש גם-כן חלק מדיגי טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת
כל-דיגי נגעי אדם ובגר ובית; ומסכת זבים כוללת
כל-דיגי זב ונזכה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת
כל-דיגי טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיגי מי נדה
לטמא ולטהר. אבל טמאת נבלה וטמאת שרץ לא יחדו
להן מסכתות, אלא דיניהן מפורדים בכמה מקומות בסדר
זה, רבם במסכת פלים וטהרות. וכן דברו על שאלות
רבות מסוג זה במסכת עדיות. וכבר פרשנו אנו סדר זה

תולעת (פיסת צמר צבועה במיץ אדום – היוצא מגרגירים המתאפיינים בתופעה שתולעת זעירה מצויה בכל אחד –) ושתי צפרים ומים חיים, ושיעשה בהם כל מה-שנזכר. ובמעשה הזה עצמו יטהר האדם והבית. כמו שבאר הפתוב. הנה נתבאר לך, שמיני הדברים המטהרים מן-הטמאה לפי תורתנו, הם שלשה מינים: אחד כללי ושנים המיוחדים לשני מינים ממיני הטמאות. הכללי – הוא הטהרה במים, שכל-טמא לא תשג לו הטהרה אלא אחר שיטהר במים; והמין השני – מי נדה (מי הזאה עם אפר הפרה), והוא דבר מיוחד לטמאת מת; והמין השלישי עץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפרים ומים חיים. והוא דבר מיוחד לצרעת. וכבר נתבארו כל-דיני מצוה זו, כלומר: טהרת מצרע הראשונה – במסכת נגעים (פרק יד).

יום ש"ק כ"ג אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קיא.

המצוה הקי"א – הצווי שנוצטוה המצרע להתגלח, והיא לו הטהרה השנייה (שלב שני. אחרי מה שמבאר במצוה קי – שיעור קטו), כמו שנתבאר בסוף נגעים (פרק יד), והוא אמרו יתעלה: "והיה ביום השביעי יגלח" (ויקרא יד, ט). וכבר הוזכרנו מקדם (מצות עשה צג) את-דבריהם (ספרא ויקרא יד, ט): "שלשה מגלחין ותגלחתו מוצוה: הנזיר והמצרע והלויים". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בסוף נגעים. וכאן אבאר לך מאיזה טעם מנינו תגלחת מצרע מוצוה בפני עצמה והקצאת קרבנותיו מוצוה בפני עצמה (מצות עשה עז), ולא עשינו כן בנזיר אלא קבענו תגלחתו והקצאת קרבנותיו כמצוה אחת (מצות עשה צג) – שהמצרע, אין קשר בין תגלחתו להקצאת קרבנותיו, והתכלית המשגת מתגלחתו אינה התכלית המשגת מהקצאת קרבנותיו לפי שהמצרע, טהרתו תלויה בתגלחתו (והבאת קרבנותיו למטרה שונה – לאכול קדשים). ובפרק ו' מנזירות (מדד): אמרו: "מה בין נזיר למצרע? אלא שזה טהרתו תלויה בקמי (בימי נזרו), כלומר: הנזיר, ומצרע טהרתו תלויה בתגלחתו": אם גלח המצרע ונשלמה תגלחתו השנייה – טהר מלטמא פשרץ, כמו שנתבאר בסוף נגעים, וישאר מחסר פפורים עד שביאי קרבנותיו כשאר מחסרי פפורים, כמו שנתבאר שם. לכן, תכלית תגלחתו היא טהרתו מלטמא פשרץ, בין שהביא קרבנותיו ובין שלא הביא; ואלו תכלית הקצאת קרבנותיו היא להשלים כפרתו כשאר מחסרי פפורה, כלומר: זב וזבה ויולדת (שאף שנטהרו אין מושלמת כפרתן לאכול בקדשים וכדומה, עד שיביאו קרבנותיהם). וכבר הוזכרנו קדם לכן (מצות עשה עה) את-דבריהם: "ארבעה מחסרי פפורה", ושם נתבאר, שאין הנזיר מחסר פפורה, אלא

- 1 (ויקרא יג, לג). ולשון ספרא (פרשת תזריע): "מנין לתולש
- 2 סימני טמאה מתוך נתקו שעובר בלא-תעשה? שנאמר:
- 3 ואת-הנתק לא יגלח."

יום חמישי כ"א אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קיב.

המצוה הקי"ב – הצווי שנוצטוה לעשות הפר במצרע כדי שיפרשו ממנו, והוא אמרו יתעלה: "והצורע אשר-בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוץ ועל-שפם יעטה וטמא טמא יקרא" (ויקרא יג, מה). והראיה שזוהי מצות עשה היא אמרם בספרא (תזריע): "לפי שנאמר (בכח גדול) 'ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום' (שם בא, י), יכול אף-על-פי שהוא מנגע? ומה אני מקים: 'בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוץ' בקל-אדם חוץ מכהן גדול, תלמוד לומר: 'אשר בו הנגע' – אף כהן גדול יהיו בגדיו פרומים, קרועים, וראשו יהיה פרוץ, יגדל פרע (כך נקרא שער הגדל פרא). ברור, אם כן, שפרימה או פריצה של כהן גדול בלא-תעשה, והכלל הוא אצלנו: 'כל-מקום שאמה מוצא עשה ולא-תעשה, אם אמה יכול לקים את-שניהם מוטב; ואם לאו יבוא עשה וידחה את-לא-תעשה". ובין שמצאנו שהם אומרים, כי כהן גדול אם נצטרע פורע ופורם, הרי ראיה שזו מצות עשה. וכבר נמסר לנו בפקלה, שגם שאר טמאים צריכים לעשות לעצמם הפר כדי שיפרשו בני אדם מהם. ולשון ספרא (שם): "טמא מת ובוזעל נדה וכל-המטמאין את-האדם מנין? תלמוד לומר: וטמא טמא יקרא". ענינו: כל-טמא (שאינו פורם) צריך להקריז על עצמו שהוא טמא, והוא: (שצריכין היכר כלומר, או שיכריז בפה מלא, והיינו בשאר טמאים ובמצורעת, או במצורע ש"כריז" באמצעות סימני פריעה ופרימה שאו אין אלא צורך להכריז ממש בפה) שישים לעצמו הפר המראה שהוא טמא ושהנוגע בו נטמא, כדי שיבדלו ממנו. וכבר נתבאר שהפר זה של מצרע אין בלו (כל סימני ההיכרות) חובה לנשים, והוא אמרם (סוטה כג.): "האיש פורע ופורם ואין האשה פורעת ופורמת" אכל עוטה (מכסה בבגדיה) על שפם ומודיעה על עצמה (בהכרח ממש בפה) כשאר הטמאים (ובהל' טומאת צרעת פרק ו הלכה ה פסק דאינה עוטה).

יום שישי כ"ב אדר ב' ה'תשע"ט

מצות עשה קי.

המצוה המשלימה מאה ועשר – הצווי שנוצטוה שתהא הטהרה מן-הצרעת על ידי המעשה המפרש במקרא (ויקרא יד), והוא: עץ ארז ואזוב ושני

14 וַיִּקְרִיב אֶת־הַקֶּרְבָּנוֹת, כִּמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּפְּתוּב. וְאַתָּה 14
15 תִּמְצָאם (שחז"ל) בְּרַב הַמְקוֹמוֹת קוֹרְאִים לַהֲבָאֵת 15
16 הַקֶּרְבָּנוֹת 'תִּגְלַחַת'. וּבִפְרוּשׁ אֶמְרוּ בַּמְקוֹמוֹת בַּמִּשְׁנָה (נזיר 16
17 פֶּרֶק ב מִשְׁנָה ה – יא:) (מִי שֶׁמִּתְבַּטֵּא בַלְשׁוֹן) "הָרִינִי נְזִיר 17
18 וְעָלִי לְגַלַּח נְזִיר (אחר)", הַכּוֹנֵה בְּזֶה: שֶׁיֵּבִיא קֶרְבָּנוֹת נְזִיר 18
19 וַיִּקְרִיבם בְּעֶדוֹ (הנזיר האחר). הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ שֶׁהַתְּגַלְחַת 19
20 הִיא בְּטוֹי לַהֲבָאֵת הַקֶּרְבָּנוֹת. וְהַטַּעַם בְּכֵן, שֶׁהֵם חֵלֶק 20
21 מִמֶּנָּה, כִּמּוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ, וְעַל־יְדֵי הַפֶּל יָחַד יִסְתַּלַּק דִּין 21
22 הַנְּזִירוֹת וְיִשְׁתַּה הַנְּזִיר יֵינן. אֲבָל תִּגְלַחַת טְמֵאָה הָרִי הִיא 22
23 מִהֲלִכּוֹת הַמִּצְוָה, כִּמּוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ לְעִיל (מצוות עשה צג). 23

1 אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים בְּכָל־לוֹתָם (ביחד), פְּלוּמֵר: הַתְּגַלְחַת 1
2 וְהַבָּאֵת קֶרֶבֶן — מִתִּירִים לוֹ לִשְׁתוֹת יֵינן. וְאֵין אֶחָד מֵהֶם 2
3 מִסְפִּיק בַּלְעָדִי הַשָּׁנִי, אֲלָא הַתְּגַלְחַת קְשׁוּרָה בְּקֶרֶבֶן 3
4 וְהַקֶּרֶבֶן קְשׁוּר בַּתְּגַלְחַת, וּבְכָל־ם יָחַד תִּשְׁגַּח הַתְּכָלִית 4
5 הָאֲחֵת, וְהִיא: שֶׁיִּתְּרוּ לוֹ דְּבָרִים שֶׁהֵיוּ אֲסוּרִים עָלָיו בִּימֵי 5
6 נְזִירוֹתָיו. וּבִפְּרָק ו' מְנִזִּירוֹת (מו). אֶמְרוּ: "גַּלַּח עַל הַזִּבְחָה 6
7 וְנִמְצָא פְּסוּל — תִּגְלַחְתּוּ פְּסוּלָה וְזָבְחִיו לֹא עָלוּ לוֹ". 7
8 הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ, שֶׁהַתְּגַלְחַת הִיא מִתְּנָאִי הַזִּבְחָה וְהַזִּבְחָה 8
9 מִתְּנָאִיָּה. וְנִתְבָּאֵר עוֹד בַּתּוֹסֶפֶתָא (נזיר טו.): "שֶׁנְּזִיר שֶׁפָּלוּ 9
10 (שֶׁהִסְתִּימוּ) יָמָיו אֲסוּר לְגַלַּח וְלִשְׁתוֹת יֵינן וְלִהְטֵמָא 10
11 לְמִתִּים" עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּל־אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים וְהֵם (הַקֶּרְבָּנוֹת, 11
12 נִקְרָאִים) תִּגְלַחַת טְהוֹרָה, כִּמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּפְּרָק ו' מְנִזִּירוֹת, 12
13 וְהוּא שֶׁיִּגְלַח פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד וְיִזְרוֹק שְׁעָרוֹ תַּחַת הַדּוֹד 13

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אדי"ש, תשכ"ב
ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו'
מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

... מכתבו מו' אדי"ש נתקבל. ובמענה לשאלותיו:

(א) מהי הגזירה שנלקחה אסתר לבית המלך כו' והרי לא ידעו שהיא יהודית - צע"ג כוונתו:
וכי מפני שאחשוּרוש לא ידע כו' אין בהנ"ל גזירת ג"ע על אסתר?! [ועוד שהרי גזירת ויקבצו גוי' הייתה
גם על בנות ישראל].

(ב) מהו ענין תענית נערות אסתר שהן אי"י

- (דרך אגב - במגלת סתרים פי' שהיו ישראליות) -

וגם בזה צע"ג כוונתו - שהרי לא גרע מהבהמה בקר וצאן דננוה. ועוד שהרי משרתות שלה היו
(דין עבד כנעני - שיש בו כמה מצות כו')?

(ג) בהנאמר שבריה"ע בכ"ה (באלול) ולא בזה - והרי זהו (כ"ה) רק רמז -

כ"כ בלקו"ת ד"ה שוש אשיש פ"ב.

(ד) בהנאמר דנתמלא הבית כולו אורה - ממכ"ע והרי בית הוא מקיף, אבל אור **הממלא** הבית
- הוא ממלא.

הפ"נ יקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ירמיה פרק יא ה"ט

ה למען הקים את־השְׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְוֹתֵיכֶם לֵאמֹר לָהֶם אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ כִּי־יִהְיֶה וְאָמַר אָמֵן וַיְהִי: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קְרָא אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר שְׁמָעוּ אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְעֲשִׂיתֶם אוֹתָם: ז כִּי הָעַד הָעֲדָתִי בְּאַבְוֹתֵיכֶם כִּי־יִהְיֶה הָעֲלוֹתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהָעֵד לֵאמֹר שְׁמָעוּ בְּקוֹלִי: ח וְלֹא שְׁמָעוּ וְלֹא־הָטוּ אֶת־אָזְנָם וַיִּלְכּוּ אִישׁ בְּשִׁרְיֹתָיו לִפְנֵי הָרָע וְאָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַבְּרִית־הַזֹּאת אֲשֶׁר־צִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת וְלֹא עָשׂוּ: ט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי נִמְצָא־קִשְׁרׁ בְּאִישׁ יְהוּדָה וּבִישְׁבֵי יְרוּשָׁלַם: י שָׁבוּ עַל־עֲוֹנוֹת אֲבוֹתָם הָרָאשֹׁנִים אֲשֶׁר מָאֲנּוּ לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבָרֵי וְהָמָּה הָלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לַעֲבֹדָם הִפְרוּ בֵּית־יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר פָּרַתִּי אֶת־אֲבוֹתָם: יא לָכֵן בָּה אֲמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא אֲלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא־יֻכְלוּ לְצַאת מִמֶּנָּה וְזָעְקוּ אֵלַי וְלֹא אֶשְׁמַע אֲלֵיהֶם: יב וְהָלְכוּ עָרֵי יְהוּדָה וְיִשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְזָעְקוּ אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם מְקַטְרִים לָהֶם וְהוֹשַׁע לֹא־יִוָּשִׁיעוּ לָהֶם בַּעַת רָעָתָם: יג כִּי מִסְפָּר עֲרִידֹה הִיוּ אֱלֹהֵי־יְהוּדָה וּמִסְפָּר חֻצוֹת יְרוּשָׁלַם שְׁמַתָּם מִזְבְּחוֹת לְבִשְׁת מִזְבְּחוֹת לְקַטֹּר לְבַעַל: יד וְאַתָּה אֱלֹהֵי־תַפְלָה בְּעַד־הָעַם הַזֶּה וְאַל־תִּשָּׂא בְּעַדָם רָנָה וּתְפִלָּה כִּי אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ בַּעַת קְרָאִם אֵלַי בְּעַד רָעָתָם: טו מָה לִּידִידִי בְּבֵיתִי עֲשׂוֹתָהּ הַמְּזֻמָּתָה הַרְבֵּים וּבִשְׂר־קֹדֶשׁ יַעֲבֹרוּ מֵעֵלֶיךָ כִּי רָעַתְכִי אֲנִי תַעֲלוּי:

רש"י

(ח) אמן ה'. שיהא ארור: (ז) העד העדות. ל' התראה: (ח) ואביא עליהם את כל דברי הברית. האלות האמורות בברית על הדברים אשר צויתי לעשות ולא עשו: (יב) ערי יהודה. מערי יהודה: (יד) רנה ותפלה. בבוע ובצל: (טו) מה לידדי בביתי.

מצודת דוד

(ח) למען הקים. ר"ל וזהו לתועלתם למען הקים וכו': זבת. מתוך ריבוי חלב ודבש זב ויורד בארץ: כיום הזה. שהנכם כיום בארץ זבת חלב ודבש: ואען. אמר ירמיה עניתי ואמרתי אתה ה' כן יאומן הדבר שיהיה ארור האיש אשר לא ישמע וכו': (ו) את כל הדברים. אשר אני אומר אליך: ועשיתם אותם. עשו המצות אשר בעבורם כרתי הברית: (ז) כי העד העדתי. מאז התרתי על זה באבותיכם ביום העלותים ממצרים ומשם והלאה עד היום הזה: השכם והעד. אני משכים ומתרה על ידי הנביאים לאמר שמעו בקולי: (ח) ולא שמעו. והם אינם שומעים: וילכו איש. כ"א הולך במה שלבם הרע מראה אותם ומתאוה לה: ואביא. ולכן אביא עליהם את כל דברי

מצודת ציון

(ח) הקים. מל' קיום: זבת. ענין נטיפה כמו זב עמקך (לקמן ט): (ו) ובחוצות. בשוקים: (ז) העד העדות. ענין התראה כי ע"פ רוב מתרין בעדים לבל יכחשו: השכם. מל' השכמה ור"ל בזריזות: (ח) בשרירות. במראית: (ט) קשר. ענינו אגודת מרד כמו ותקרא קשר קשר (מ"ב יא): באיש. כמו באנשי: (י) מאנו. מל' מיאון: הפרו. ביטלו: (יד) בעד. בעבור: תשא. ענין הרמת קול: רנה. היא ענין תפלה: (טו) לידדי. אהובי: המזממה. ענין מעשה רע כמו זמה היא (ויקרא יח): רעתכי. מלשון רעה: תעלוזי. ענין שמחה כמו יעלוז חסידים (תהלים קמט):

הברית הזאת והם הקללות הנזכרות בברית: אשר צויתי לעשות. יען אשר צויתי אותם לעשות מצותי והם לא עשו: (ט) נמצא קשר. נמצא אגודת מרד באנשי יהודה כו': (י) שבו. חזרו על עונות אבותם וכו' כי אחזו בדרך הזה: והמה. ועוד הוסיפו המה ללכת אחרי אלהים אחרים: הפרו. א"כ כולם יחד הפרו את הברית כמות בית ישראל כן בית יהודה: (יא) אשר לא יוכלו. בכח הזרוע: וזעקו אלי. להושיע למו: (יב) ערי יהודה. אנשי ערי יהודה: והושע. אבל לא יוכלו להושיע להם בעת בוא עליהם הרעה: (יג) מספר. כחשבון מספר הערים כן מספר אליליהם: ומספר. כמספר שוקי ירושלים כמספר הזה עשיתם מזבחות לבושת היא עכו"ם אשר היא לבושת לעובדיה על כי צועקים אליה ואינם נענים: (יד) ואתה. לירמיה אמר שאל יתפלל בעדם: כי אינני וכו'. ר"ל אף אם הם עצמם היו קוראים ומתפללים אלי בעבור הרעה הבאה להסירם מעליהם ומבלי תשובה וחרטה על העונות אינני שומע להם וכש"כ שהם אינם מתפללים לפני ואיך א"כ אשמע לך מה שאתה מתפלל עליהם: (טו) מה לידדי בביתי. ישראל שהיו מקדם עם סגולתי מה להם לבוא בבה"מ לעשות שמה המזמות הרבים מאד: ובשר קדש. ר"ל הקרבנות שאתה מקריב שמה יעברו ממך כי אינני חפץ בהם: כי רעתכי. בעת תעשי הרעות אז תשמחי ולא תדאג עליהם ומה לי א"כ בהקרבנות ולמה תבואו בבה"מ:

קהלת פרק א היח

ה זורח השמש ובא השמש ואל־מקומו שואף זורח הוא שם: ו הולך אל־דרום וסובב אל־צפון סובב
 א סבב הולך הרוח ועל־סביבותיו שב הרוח: ז פל־הנחלים הלכים אל־הים והים איננו מלא אל־מקום
 שהנחלים הלכים שם הם שבים ללכת: ח פל־הדברים יגעים לא־יוכל איש לדבר לא־תשבע עין
 לראות ולא־תמלא און משמע:

רש"י

הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא לפי שאין נשאים בתוכו כי ים אוקיינוס הוא גבוה מכל העולם כולו שנאמר (עמוס ח) הקורא למי הים וישפכם וגו', ומהיכן אדם שופך מלמעלה למטה והנחלים הולכים במחילות תחת ההרים מאוקיינוס וחוזרים ונובעים, וזהו אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים אף הרשע כל עומת שבא כן ילך: (ח) כל הדברים יגעים וגו': לא תשבע עין ולא תמלא און. מוסב על מה יתרון אם מחליף הוא עסק התורה לדבר בדברים בטלים הרי הם יגעים ולא יוכל להשיג את כולם ואם במראי' העין בא לעסוק, עינו לא תשבע. ואם בשמיעת און, אזנו לא תמלא:

(ה) זורח השמש וגו', דור הולך ודור בא. כאשר השמש תזרח שחרית ותשקע ערבית ותלך כל הלילה שואפת לשוב אל מקום אשר זרחה אתמול משם שתזרח גם היום: (ו) הרוח. רוחו של שמש טלנ"ט בלעז כמו (יחזקאל א) אל אשר יהיה שם הרוח ללכת: ועל סביבותיו שב. גם מחר כל היקף וסובב שסבב אתמול הוא מקיף וסובב היום: הולך אל דרום. לעולם ביום: וסובב אל צפון. לעולם בלילה: סובב סובב הולך. אל פני מזרח ומערב שפעמים מהלכתן ביום פעמים מסבבתן בלילה, בתמוז מהלכתן ובטבת סובבתן, אף הרשעים כל מה ששמען זורחת סופן לשקוע כל מה שהם הולכים ומתגברים סופן לשוב אל מקום צחנתם, ממקום הטנופת באו ולמקום הטנופת ילכו, וכן כל

מצודת ציון

(ה) ובא. ענין שקיעה. כמו כי בא השמש (בראשית כח י'): שואף. ענין ההבטה והתאווה אל הדבר. כמו כעבר ישאף צל (איוב ז ב): (ו) הרוח. ענינו רצון. כמו הנני נותן בו רוח (ישעיה לו ז): (ח) הדברים. הענינים. כמו על דבר הכסף (בראשית מג יח):

המערב ולשקוע: ואל מקומו שואף. רוצה לומר וכן בהיותו קרוב למקום עלייתו חושק הוא ללכת אל המקום אשר יצא משם לבל יזרח על פני האדמה, וגלגל היומי הוא המכריחו לשוב לאחור ובעל כרחו זורח הוא שם במקום שמחזירו גלגל היומי: (ו) הולך אל דרום. בהיותו הולך בפאת המזרח הנה באמת הולך הוא כלפי הדרום בהכרח גלגל היומי. ואם כי הוא יסבב בגלגלו להפנות כלפי הצפון: סובב סבב וגו'. רוצה לומר אף שבכל פעם שיסבב הוא ללכת מהלכו למחוז חפצו, לא מילא תשוקתו והרצון הולך ממנו, כי יד גלגל היומי גברה עליו ובטל רצונו: ועל סביבותיו וגו'. רוצה לומר, עם כל זה חוזר עליו הרצון בכל פעם לסבב על סביבותיו כאשר מאז: (ז) הולכים אל הים. נמשכים המה לשפון מימיהם אל תוך הים, וכאילו חושבים למלאותו על כל גדותו: והים איננו מלא. עם כל זה ענינו רואות שאין הים מלא ולא ישיגו אם כן תוחלתם: אל מקום. הסיבה היא שאל המקום שהנחלים נמשכים לשם הוא הים: הם שבים ללכת. הנחלים בעצמם חוזרים משם ללכת תחת הארץ אל מקום מוצא המים, והם הם החוזרים ונובעים למעלה ושבים ללכת אל הים, ואם כן הם עצמם משחיתים פרי מחשבתם. ומוסב הוא למעלה לחזק אמריו להמאס עמל הקנינים, באומרו הנה מלבד שאין בהם תועלת נצחי, עוד נמצא בהם דבר רע כי לא יבטח להשיגם עם העמל פעם בסיבת הזולת, וכדרך השמש אשר יגיעו לריק בסיבת גלגל היומי ופעם בסיבת עצמו, וכדרך הנחלים אשר המה עמלים לתוהו בסיבת עצמם: (ח) כל הדברים יגעים. הנה כשהאדם עמל ומשיג תוחלתו אז ינוח ולא יגיע עוד, אבל כשאינו משיג אז הוא עמל ויגע עד אין תכלית, ולזה אמר הנה כל הענינים שבעולם המה יגעים כי אין שום דבר מוצא תוחלתו: לא יוכל איש לדבר. כאומר אם ארצה לפרט את כל הענינים שאינם משיגים תוחלתם אי אפשר כי בן אדם לא יוכל לספר את כולם כי רבים המה מאד: לא תשבע עין. אחז במשל מכן אדם השבע מאד עד שאי אפשר לו לאכול עוד, כלומר אם הענינים האלה יראה בעיניו הנה העין לא תשבע במה שראה מאז עד שיהיה מן הנמנע לראות עוד, כי כולן כלו ואין עוד מה לראות כי לא כן הוא כי באמת יש עוד מה לראות: ולא תמלא און. חזר ואחז במשל מכלי מלא עד שאי אפשר לתת עוד מה בתוכו, כלומר אם הענינים האלה ישמע באזניו לא תמלא האוזן במה ששמעה מאז עד שיהיה מן הנמנע לשמוע עוד, כי כולן כלו ואין עוד מה לשמוע, כי לא כן הוא כי באמת יש עוד מה לשמוע:

מצודת דוד

(ה) זורח השמש. הנה התוכנים חקרו אשר השמש מהלכו העצמי בגלגלו הוא ממערב למזרח, אולם גלגל היומי מכריחו לשוב לאחוריו כלפי המערב, ולזה אמר הנה השמש בהיותו קרוב לבית מבוא שוקק הוא לזרוח עוד על פני האדמה כי יאחז דרכו ללכת במהלכו למזרח, אולם בעל כרחו ישקע בעונתו כי גלגל היומי הוא המכריחו לשוב ללכת כלפי

ז שני אחין, אחד עני ואחד עשיר, והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד, עשאן לשכר – השכר לאמצע; עשאן לעצמן – הרי העשיר אומר לעני: קח לך עבדים וירחצו במרחץ, קח לך זיתים ובא ועשם בבית הבד. שנים שהיו בעיר אחת, שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחד יוסף בן שמעון – אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה, ולא אחד יכול להוציא עליהן שטר חוב. נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע – שטרות שניהן פרועין. כיצד יעשו? ישלשו; ואם היו משלשים – יכתבו סימן; ואם היו מסמנין – יכתבו כהן. האומר לבנו: שטר בין שטרותי פרוע, ואיני יודע איזהו – שטרות כלן פרועין. נמצא לאחד שם שנים – הגדול פרוע והקטן אינו פרוע. המלוה את חברו על ידי ערב – לא יפרע מן הערב; ואם אמר: על מנת שאפרע ממי שארצה – יפרע מן הערב. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם יש נכסים ללוה, בין כך ובין כך – לא יפרע מן הערב. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הערב לאשה בכתבתה ויהיה בעלה מגרשה – פירוש ברטנורא

ז קח לך עבדים. שיחממו לך המרחץ. דבמו שהניחה אבינו בן תחיה לעולם. ואע"פ דאית לן בפ"ק דבמדי דלית בה דין חלוקה יכול לממר גוד או אנדר, כלומר מכור לי חלקך או אני אמכור לך חלקי, שאני הכא, שאני העני יכול לומר אנדר, שאין לו במה לקנות: אינו יכולין להוציא שטר חוב זה על זה. דכל אחד מהם יכול לטעון זה השטר שבידך אני החורתי לך כשפרעת לי המעות שהלויתך; ולא אחד יכול להוציא שטר חוב עליהם. דכל אחד מצי מדחי ליה לגבי חבריה: ישלשו. יכתוב שם אבי אביו; ואם היו משולשים. ששמותן ושמות אבותיהן ואבות אבותיהן שווין: יכתבו סימן. פלוני. שהוא גיחור או ארוך או גוץ. ואם הן שוין בסימנין, יכתבו כהן, אם אחד כהן ואחד ישראל: נמצא. ללוה אחד שם שתי שטרות משתי הלואות שלוה ממנו: הקטן אינו פרוע. דשטר אחד בין שטרותיו קאמר, ולא שנים: לא יפרע מן הערב. תחלה, עד שיתבע את הלוה לדין ויחייבו אותו בית דין, ואם אין לו מה לשלם או יפרע מן הערב: רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה. לא יפרע מן הערב. לאו מכלל דתנא קמא סבר אפילו אם יש נכסים ללוה יפרע מן הערב, אלא מתניתין חסורי מחסרי וחכי קתני, המלוה את חברו על ידי ערב לא יפרע מן הערב, ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה, יפרע מן הערב. במה דברים אמורים כשאין נכסים ללוה, אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב. וקבלן, אע"פ שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן. רשב"ג אומר אחד ערב ואחד קבלן אם יש נכסים ללוה לא יפרע מהן. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ערב, הוא שאומר תן לו ואני ערב. קבלן, הוא שאומר תן לו ואני נותן לך: הערב לאשה בכתבתה. ואין לבעל נכסים וצריך הערב כתובתה, לא יפרע הכתובה עד שידרינה הבעל תחלה תנאה על דעת רבים, נדר שאין לו התרה, שלא יוכל להחזיר אותה, דחיישינן שמא דעתו להחזירה ולאכול כתובתה לאחר שתבנה מן הערב. ולענין דינא, ערב דכתובה

משניות מבוטאות – קהתי

י ו ס ר א ש ו ן

ב א ו ר מ ש נ ה ז

מהם כהן; בגמרא מובאת ברייתא, שאם היו שניהם כהנים, יכתבו את הדור הרביעי, כגון יוסף בן שמעון בן יעקב בן יצחק. האומר לבנו – בשעת מיתתו: שטר בין שטרותי פרוע – שטר חוב אחד שנמצא בין שטרותיו הוא פרוע, ואיני יודע איזהו – הלווה האמינני, ולא החזרתי לו שטרו, ואיננו רוצה להענש (ורבנא), שטרות כלן פרועין – שיכול כל לוה לטעון ששטרו פרוע. נמצא לאחד שם שנים – היו בידו שני שטרות על לוה אחד, שלוה ממנו שתי הלוואות, הגדול פרוע – השטר שסכמו גדול יותר הוא פרוע, והקטן אינו פרוע – שלא אמר אלא על שטר אחד שהוא פרוע, ולא על שניים. המלוה את חברו על ידי ערב – שקיבל עליו אחריות להלוה, לא יפרע מן הערב – אין המלוה רשאי להפרע מן הערב עד שיתבע את הלווה לדין ויחייבו אותו בית דין לשלם, ואם אין ללווה מה לשלם, יתבע את הערב ויפרע ממנו (גמרא). ואם אומר – המלוה: על מנת שאפרע ממי שארצה – שהתנה בשעת ההלוואה שיוכל להיפרע ממי שיצעה, בין מן הלווה בין מן הערב, יפרע מן הערב – הרי הוא רשאי להיפרע מן הערב, ואינו צריך לתבוע תחילה את הלווה לדין. בגמרא מבוטא, שכאן יש להוסיף במשנתנו (חסורי מחסרי והכי קתני): במה דברים אמורים? כשאין נכסים ללווה, אבל אם יש נכסים ללווה, לא יפרע מן הערב. וקבלן (היינו האומר: תן לו הלוואה ואני אשלם לך), אף על פי שיש נכסים ללווה, יפרע מן הקבלן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם יש נכסים ללוה, בין כך ובין כך – בין שהוא ערב סתם בין שהוא ערב קבלן, לא יפרע מן הערב – אלא יגבה מן הנכסים של הלווה. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל (גמרא). וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הערב לאשה בכתבתה – מי שקיבל עליו ערבות לשלם לאשה את הכתובה שכתב לה בעלה, אם לא יחא בידו הבעל תחלה, ויהיה בעלה מגרשה – ואין נכסים, וצריך הערב לשלם לה כתובתה, ידרינה הנאה – אין הערב משלם לה את הכתובה עד שידיר אותה בעלה בנדר שלא תיהנה ממנו, כדי שלא יוכל להחזיר אותה, שחוששים אנו, שמא יעשו – האיש ואשתו, קנוניא – הסכם של רמאות, על נכסים של זה – של הערב, שיגרשה בעלה,

שני אחין, אחד עני ואחד עשיר, והניח להן אביהן – בירושה, מרחץ ובית הבד – שסוחטים בו זיתים לשמן: עשאן לשכר – אם אביהם עשה את המרחץ ובית הבד כדי להשכירים לאחרים, השכר לאמצע – כלומר יכול העני לכופ את העשיר שישכירו אותם לאחרים ויחלקו את השכר ביניהם; עשאן לעצמן – ויש גורסים: לעצמם היינו שעשה אביהם את בית המרחץ ואת בית הבד לשימוש בני ביתו בלבד, הרי העשיר אומר לעני: קח לך עבדים וירחצו במרחץ, קח לך זיתים ובא ועשם בבית הבד – כלומר אין אתה רשאי להשכיר אותם אלא להשתמש בהם כדרך שאבינו היה משתמש בהם; ונמצא העני מפסיד בעניו, שאין הוא יכול לכופ את אחיו להשכירים לאחרים. ואף על פי שההלכה היא שבדבר שאין בו דין חלוקה יכול אחד השותפים לומר לחברו: מכור לי חלקך או אני אמכור לך חלקי, שונה הדבר במשנתנו, שאין העני יכול לומר: מכור לי חלקך, לפי שאין לו במה לקנות. שנים שהיו בעיר אחת, שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחד יוסף בן שמעון – שמו של כל אחד מהם היה יוסף בן שמעון, אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה – שכל אחד מהם יכול לטעון: שטר זה בידי היה, שאני הלויתך עליו, ולאחר שפרעת לי החזרתיו לידך, ולא אחד יכול להוציא עליהן שטר חוב – שכל אחד מהם יכול לטעון: יוסף בן שמעון האחר הוא שלוה ממך ולא אני. נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע – מי שלוה כסף משני יוסף בן שמעון, ונתן להם שטרות, ונמצא בידי הלווה שובר שהיה כתוב בו, שהשטר של יוסף בן שמעון פרוע, שטרות שניהן פרועין – ואינם יכולים לגבות ממנו. כיצד יעשו – שלא יחליפו ביניהם? ישלשו – יכתבו שלושה דורות, כגון יוסף בן שמעון בן יעקב; ואם היו משלשים – ששמות שלושת הדורות שווים, יכתבו סימן – כגון יוסף בן שמעון הארוך, או יוסף בן שמעון השחור, ואם היו מסמנין – שווים בסימניהם, יכתבו כהן – אם היה אחד

יְדִירָנָה הַנָּאָה, שְׂמָא יַעֲשׂוּ קְנוּנְיָא עַל נַכְסִים שֶׁל זֶה, וְיַחְזִיר אֶת אֲשֶׁתוֹ.

ח המלוה את חברו בשטר – גובה מנכסים משועבדים. על ידי עדים – גובה מנכסים בני חרין. הוציא עליו כתב ידו, שהוא חיב לו – גובה מנכסים בני חרין. ערב היוצא לאחר חתום שטרות – גובה מנכסים בני חרין. מעשה בא לפני רבי ישמעאל ואמר: גובה מנכסים בני חרין. אמר לו בן ננס: אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חרין. אמר לו: למה? אמר לו: הרי החונק את אחד בשוק, ומצאו חברו ואמר לו: הנח לו – פטור, שלא על אמונתו הללוה; אלא איזהו ערב שהוא חיב? הללוה ואני נותן לך – חיב, שפן על אמונתו הללוה. אמר רבי ישמעאל: הרוצה שיחפים, יעסק בדיני ממונות, שאין לך מקצוע בתורה גדול מהן, שהן כמעין הנובע. והרוצה שיעסק בדיני ממונות, ישמש את שמעון בן ננס.

ס ל י ק מסכת בבא בתרא

פירוש ברטנורא

לא משתעבד ואינו חיב לפרוע, ואפילו אין לו נכסים לבעל. מאי טעמא, המצוה עבד ולא מיד חסרה. ואי ערב כתובתא דבריה הוא, משתעבד, דאבא לגביה בריה שעבדו שעבד נפשה. וקבלן דכתובה משתעבד ויכולה האשה שתתבע ממנו תחלה, ואפילו יש לו נכסים לבעל. והוא שידירה הבעל הנאה תחלה על דעת רבים:

ח המלוה את חברו בשטר. אף על פי שאין כתוב בו אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים, דקימא לן אחריות טעות סופר הוא אם לא כתבו בשטר, והרי הוא כאלו נכתב: הוציא עליו כתב ידו שהוא חיב לו. ואין שם עדות אחר: גובה מנכסים בני חרין. ולא ממשועבדים. דכיון דאין בו עדים לית ליה קלא ולא ידעי בית לקוחות כי חיב דלידחתו: אחר חיתום שטרות. אחר שחתמו העדים בשטר, כתב אני פלוני בר פלוני ערב: גובה. מן הערב, מבני חורין בלבד. דכיון דלא חתימי סהדי על הערבות היא לה מלוה על פה: אמר ליה בן ננס וכו'. דקסבר כל ערב שאחר מתן מעות לא הוי ערב, שלא על אמונת הערב והבטחתו הללוה. ואע"פ שקילס ר' ישמעאל את בן ננס, הלכה כרבי ישמעאל. וערב דלאחר מתן מעות בעי קנין, ואי לא לא משתעבד. ושלפני מתן מעות לא בעי קנין:

משניות מבוארות – קהתי

כלומר שטר בחתימת ידו של הללוה בלבד, בלא חתימת עדים, גובה – המלוה, מנכסים בני חרין – שכל שטר שאין בו עדים אינו שטר, ודינו כמילוה על פה. ויש מדייקים מלשון משנתנו "הוציא עליו כתב ידו" – שאם כתב לו הללוה בכתב ידו: אני פלוני בן פלוני חיב לפלוני בן פלוני כך וכך, אפילו לא חתם למטה את שמו, הריהו גובה מנכסים בני חורין (עיי' טור סימן ט"ט). ערב היוצא לאחר חתום שטרות – שלאחר שחתמו העדים בשטר ההלואה, כתב הערב: אני פלוני בן פלוני ערב ללוה, גובה – המלוה, מנכסים בני חרין – של הערב, שהואיל ולא חתמו העדים על הערבות, דין הערבות כמילוה על פה. מעשה בא לפני רבי ישמעאל – בערב שכתב ערבותו אחרי חתימת העדים, ואמר – רבי ישמעאל: גובה – המלוה, מנכסים בני חרין – של הערב, כמו ששינוי לעיל. אמר לו בן ננס – לרבי ישמעאל: אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חרין – שלדעת בן ננס אין דינו כערב, כמפורש טעמו להלן. אמר לו – רבי ישמעאל לכן ננס: למה – אינו גובה אפילו מנכסים בני חורין? אמר לו – בן ננס לרבי ישמעאל: הרי החונק את אחד בשוק – שמחזיק בו ותובעו בתוקף שישלם לו את חובו, ומצאו חברו ואמר לו – לחובע, הנח לו – ואני אתן לך, פטור – מליתן לו, שלא על אמונתו הללוה – לא מפני שהאמין לערב זה וסמך על אחריותו הללוה לו ללוה, כלומר הואיל וקיבל את הערבות אחרי ההלואה, אין זה ערב כלל, אלא איזהו ערב שהוא חיב – שלשם? הללוה ואני אשלם לך, הרי זה ערב שהוא למלוה לפני ההלואה: "הללוה ואני אשלם לך", הרי זה ערב שהוא חיב – שלשם, שפן על אמונתו הללוה – שמפני שהאמין לו וסמך על אחריותו הללוה לו ללוה. ברם, רבי ישמעאל חולק על בן ננס אף בחנוק, שלדעתו אפילו מי שנעשה ערב לאחר ההלואה, ערב הוא, ומשתעבד למלוה. והלכה כרבי ישמעאל. אלא שאם נעשה ערב לאחר ההלואה אינו משתעבד אלא אם כן קנו מידו, ואילו בשעת ההלואה משתעבד הערב אפילו בלא קנין (גמרא). אמר רבי ישמעאל: הרוצה שיחפים, יעסק בדיני ממונות, שאין לך מקצוע – פינה – בתורה גדול מהן – מדיני ממונות, שהן כמעין הנובע – של הבחנות שכליות ושקול דעת, והרוצה שיעסק בדיני ממונות, ישמש את שמעון בן ננס – ילמד אצלו. בגמרא אמרו: אף על פי שקילס רבי ישמעאל את בן ננס, הלכה כרבי ישמעאל (כמו שכבר הבאנו לעיל).

כדי שתגבה את הכתובה מן הערב, ויחזיר את אשתו – ויאכלו שניהם דמי הכתובה שתקבל מן הערב. נמצא רבן שמעון בן גמליאל דואג לערב של הכתובה שלא יפסיד, כשם שמקל למעלה על הערב של בעל חוב שלא יפסיד (נימוקי יוסף). בגמרא אמרו, שערב סתם של כתובה אינו משתעבד, לפי שלא נתכוון אלא לעשות מצוה, ואין בדעתו לשלם הערבות. ברם, אם לגבי בנו הרי הוא משתעבד. ואם הוא ערב קבלן לכתובה, כגון שאמר לה: הנשאי לזה ואני אתן לך כתובתך, נחלקו בגמרא אם הוא משתעבד או לא (הרמב"ם פוסק שהוא משתעבד). מכאן, שרבן שמעון בן גמליאל מדבר באב הערב לכתובת בנו, או בערב קבלן.

באור משנה ח

המלוה את חברו בשטר – אף על פי שאין בו אחריות נכסים. היינו שלא כתוב בו ששיעבד הללוה את קרקעותיו למלוה, גובה – המלוה את חובו, מנכסים משועבדים – אפילו מן הקרקעות שמכרם הללוה לאחר שנכתב השטר, שכן ההלכה היא ש"אחריות טעות סופר הוא" היינו שהסופר הוא שטעה ולא כתב אחריות בשטר, הלכך דינו כאילו נכתב בו (עיי' משנה בבא מציעא א.ו). הלשון "משועבדים" יש מפרשים: מכורים, ונקראים "משועבדים". לפי שמשועבדים הם ללקוחות (ושב"ט; ביח); ויש מפרשים, שנקראים "משועבדים". לפי שאף על פי שהם ברשות הלקוחות, משועבדים הם לבעל חוב (ביב' יוסף; ט"ט); על ידי עדים – המלוה את חברו בפני עדים, אבל שטר, גובה מנכסים בני חרין – מנכסים שהם בידי הללוה, אבל לא מנכסים משועבדים. בגמרא מבואר (דעתי ע"גא, שהלכה כמותו). ששיעבד נכסי הללוה למלוה מן התורה הוא, שנאמר (דברים כד, יא): "והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבד", והוא הדין לקרקעות; ומכאן, דבר תורה, בין מלוה בשטר ובין מלוה על פה גובה מנכסים משועבדים, ומה טעם אמרו: מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חרין, לפי שאין לו קול (= פרטום). וחששו חכמים להפסד הלקוחות שלא באשמתם, שהרי לא ידעו על המלוה כדי להיזהר מלקנות את הקרקעות. ברם, מלוה בשטר, שעדים חתומים עליו, יש לו קול, והיו הלקוחות צריכים לחקור בדבר ולהניח נכסים בידי המוכר, שיוכל המלוה לגבות מהם חובו, וכיון שלא עשו כן ולא נזחרו מלקנות קרקעות המשועבדים למלוה, הרי הם שהפסידו לעצמם. הוציא עליו כתב ידו – של הללוה, שהוא חיב לו – מעות,

מסכת סנהדרין פרק ראשון

א דיני ממונות – בשלשה. גזלות וחבלות – בשלשה. נזק וחצי נזק, תשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה. האונס והמפתה והמוציא שם רע – בשלשה; דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: מוציא שם רע – בעשרים ושלשה, מפני שיש בו דיני נפשות.
ב מפות – בשלשה; משום רבי ישמעאל אמרו: בעשרים ושלשה. עבור החדש – בשלשה. עבור השנה –

פירוש ברטנורא

א דיני ממונות. דהיינו הודאות והלוואות: **בשלשה.** הדיוטות. ולא אצרכוהו רבנן לשלשה מומחין, שלא תנעול דלת בפני לוי, שמה יכפור הלוה ולא ימצא מומחין לכופו לדין אלא או יחד מומחה או שלשה הדיוטות. אבל גזלות וחבלות בשלשה מומחין, דאלהים כתיב בפרשת שומרים בואלה המשפטים שלש פעמים. ומינה ילפינן שלשה מומחין: **נזק.** אדם או שור המועד שהזיקו דמשלמים נזק שלם: **חצי נזק.** שור תם שהזיק. ואע"ג דהיינו חבלות, אידי דבעי למיתני תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה שאינו משלם כמו מה שהזיק, שמשלם יותר, תנא נמי חצי נזק שאינו משלם כמו שהזיק שהרי משלם פחות. ואידי דתנא חצי נזק תנא נמי נזק: **ומוציא שם רע.** לא מציאתי לכתך בתולים וענשו אותו מאה כסף: **דיני נפשות.** דאם אמת היה הדבר ונתנה תחתיו וסקלוה. ודיני נפשות בעשרים ושלשה כדלקמן. והלכה כחכמים:

ב מפות. מלקות ארבעים: **בשלשה.** דכתיב (דברים כ"ה) ונגשו אל המשפט ושפטום, שנים, ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד, הרי כאן שלשה: **רבי ישמעאל אומר בעשרים ושלשה.** אתאי רשע רשע, כתיב הכא (שם) והרשעו את הרשע, וכתיב התם (במדבר ל"ה) אשר הוא רשע למות. מה להלן בעשרים ושלשה אף כאן בעשרים ושלשה: **עבור החדש.** קידוש החדש. ואידי דבעי למתני עיבור שנה תנא נמי עיבור החדש: **בשלשה מתחילין.**

משניות מבוארות – קהתי

שהזיק, שבעל השור משלם נזק שלם, **וְחָצִי נֶזֶק** – בשור תם שהזיק (עיין בבא קמא א, ד), **וְתִשְׁלֹמִי כָּפֶל** – בדינו של גנב (ענין שמות כב, ג). **וְתִשְׁלֹמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה** – במי שגנב שור או שה וטבח או מכור, שאמרה תורה (שמות כא, לז): "חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה", **בְּשִׁלְשָׁה** – דיינים מומחים. **הָאוֹנֵס וְהַמִּפְתָּה** – נערה בתולה, שדינם לשלם קנס של חמישים כסף (ענין דברים כב, כז–כט; שמות כב, טו–טז; משנה כתובות ד, ג), **וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רָע** – שלא מצא לאשתו בתולים, שדינו לשלם קנס של מאה כסף (ענין דברים כב, יג–ט), **בְּשִׁלְשָׁה** – דיינים מומחים; **דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר** – הסובר, שאף המוציא שם רע נידון בשלושה. **וְחֲכָמִים אֹמְרִים: מוֹצִיא שֵׁם רָע, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה** – דיינים, **מִפְּנֵי שֵׁשׁ בּוֹ דִּינֵי נַפְשוֹת** – שאולי יתברר שאמנם זינתה תחתיו בהיותה מאורסה ודינה בסקילה (כמפורש בדברים כב, כ–כא). וכפי שנלמד להלן (משנה ד): "דיני נפשות – בעשרים ושלשה". ברם, רבי מאיר סובר, שאם ימצא שיש כאן דיני נפשות, אפשר להוסיף לשלש הדינים עוד עשרים. וחכמים סוברים, שאין ראוי להוסיף דיינים אחר כך, שמה יצא לעז על שלש הראשונים שאינם מומחים (ענין 'תוספות יום טוב'). והלכה כחכמים.

באור משנה ב

מפות, בשלשה – אדם שעבר על "לא תעשה" שבתורה, ודינו עונש מלקות (ארבעים חסר אחת). הרי הוא נידון על ידי בית דין של שלושה דיינים מומחים. **משום** – משמו של **רבי ישמעאל אמרו: בעשרים ושלשה** – כמו בדיני נפשות. בגמרא מבאר אבוי טעמו של רבי ישמעאל: לפי שלמדים בגזרה שווה של "רשע, רשע" מחייבי מיתות, שכן במלקות כתוב (דברים כה, א): "היה אם בן הכות הרשע", ובחייבי מיתות כתוב (במדבר לה, לא): "ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות", מה חייבי מיתות בעשרים ושלשה, אף חייבי מלקות בעשרים ושלשה. רבא אומר: לפי שמלקות במקום מיתה עומדת (שנין שעבר על אזהרת בורא ראו הוא למות, ומיתה זו קנס עליו הכתוב, והרי היא כאחת מן המיתות – רש"י), והרי שמלקות ככלל דיני נפשות הן. ברם, הלכה כתנא קמא. וטעמו של תנא קמא: לפי שכתוב בחייבי מלקות (דברים כה, א): "ונגשו אל המשפט ושפטום" – שניים, ואין בית דין שקול, כלומר שאין בית דין יכול להיות מורכב ממספר זוגי של דיינים, שיהא לפעמים שקול בדעותיו ללא אפשרות

יום שני

באור משנה א

מצוה מן התורה למנות בתי דין בכל ערי ארץ ישראל, שנאמר (דברים טז, יח): "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך". ושלשה סוגים של בתי דין היו: א. בתי דין של שלושה דיינים, שהיו דייני ממונות ודיני קנסות, כמבואר בתחילת פרקנו. ב. בתי דין של עשרים ושלשה דיינים, הנקראים "סנהדרין קטנה", והם היו דייני נפשות. ג. בית הדין הגדול של שבעים ואחד, הנקרא "סנהדרין גדולה" או "הסנהדרין" סתם, ומקום מושבו היה בלשכת הגזית שבמקדש. בית הדין הגדול היה דן את השבט שעבר עבודה זרה, את נביא השקר ואת הכהן הגדול, כפי שנלמד להלן בפרקנו; כן היה ממנה את הסנהדראות הקטנות, ומכרע בספקות שבהלכה, כפי שיבואר במסכתנו. השם "סנהדרין" הוא מלשון יוונית, ומובנו: מועצת זקני העם, לפי ברטנורא (סוטה ט, יא) נקראים כך הדיינים על שם הנוטריקון: "סנהדרין" – שונא הדרת פנים בדין (ש"ן מתחלף בסמ"ך). מסכת סנהדרין באה ללמדנו פרטי הלכות בענייני בתי הדין וסמכותם: בענייני עדים ואופן חקירתם; כיצד הדיינים נושאים ונותנים בעניינים המובאים לפניהם; כיצד פוסקים את הדין; כיצד מבצעים ארבע מיתות בית דין, ועוד. – משנתנו פותחת בדינים הנידונים על ידי שלושה דיינים.

דיני ממונות – כגון בירורי תביעות בענייני הלוואות או הודאות, דהיינו שתובע אדם חוב מחברו, ויש לו עדים שהוזהרו בפניהם, או שהודה הלווה בפניהם על החוב הזה, **בשלשה** – משפטים אלה מתבררים ונידונים על ידי שלושה דיינים; **גזלות** – דיני גזלות, כגון שלקח אדם מיד חברו בחזקה כסף או כלים, או שכפר בפיקדון שחברו הפקיד אצלו; **וְחֲבָלוֹת** – ודיני חבלות, היינו החובל בחברו שחייב עליו משום חמישה דברים: בנזק, בצער, בריפוי, בשבת ובבושת (ענין בבא קמא ח, א). **בשלשה** – דיינים. בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה "גזלות וחבלות בשלושה", ולא כללה אותן בפסיקה: "דיני ממונות בשלושה", כדי להשיענו, שיש הבדל בין דיני הלוואות והודאות לדיני גזלות וחבלות, שבדיני הלוואות והודאות אין צריכים לדיינים מומחים, ודי בשלושה הדיוטות, ואילו בגזלות וחבלות צריכים שלושה דיינים מומחים, שכן בפרשת השומרים (שמות כב) נקראים הדיינים "אלוהים", ושלוש פעמים נזכרים בפרשה: א. "ונקרב בעל הבית אל האלוהים"; ב. "עד האלהים יבוא דבר שניהם"; ג. "אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו"; ומכאן למדים שצריכים בדיני ממונות שלושה דיינים מומחים, אלא שבהלוואות ובהודאות הקלו חכמים, שדי ביחיד מומחה או בשלושה הדיוטות, כדי שלא תינעל דלת בפני לוויין, שאם יזדקק המלוה לשלושה מומחים יימנע מלהלוות, שמה יכפור הלווה ולא ימצא מומחים לכופו לדין. **נֶזֶק** – דיני תשלומי נזק, כגון בשור המועד

בְּשִׁלְשָׁה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר; רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּשִׁלְשָׁה מִתְחִילִין, וּבַחֲמִשָּׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין, וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה; וְאִם גָּמְרוּ בְּשִׁלְשָׁה – מַעֲבֵרֵת.

ג סְמִיכַת זָקְנִים וְעִרְיַת עֲגֻלָּה – בְּשִׁלְשָׁה; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן; וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה. הַחֲלִיצָה וְהַמְאֻזְנוּן

פירוש ברטנורא

לראות אם יש להושיב ב"ד על כך. אם אחד מהשלשה אומר צריך ב"ד לישב ולעין אם צריכה [ה]שנה לעבר, מפני התקופה והאביב והפירות, ושנים אומרים אין צורך. שאין כאן ספק דודאי אינה צריכה עיבור, בטל יחיד במיעוטו. שנים אומרים לישב ואחד אומר שלא לישב, הולכין אחר השנים, ומוסיפין עוד שנים אחרים שישאו ויתנו בדבר, והרי כאן חמשה. שנים אומרים צריך לעבר ושלשה אומרים אין צורך, בטלו שנים במיעוטן. שנים אומרים אינה צריכה ושלשה אומרים צריכה, הולכים אחר הרוב, ומוסיפין עוד שנים שיהיו שבעה ומעברין אותה. ובגמרא מפרש, דהני שלשה חמשה ושבעה כנגד ברכת כהנים, שיש בפסוק ראשון שלש חיבות, ובשני חמשה, ובשלישי שבעה. והלכה כרבן שמעון ב"ג:

ג סְמִיכַת זָקְנִים. על ראש פר העלם דבר של צבור. ויש במשמעות הדברים גם מינוי הדיין, שהגדול הסמוך צריך שיצטרף עמו שנים כשרוצה לסמוך חכם כדי שיקרא רבי וידון דיני קנסות. ולשון סמיכה, משום דכתיב (במדבר כ"ו) ויסמוך את ידיו עליו. ולא דבעי מסמך ידיה עליה אלא בשמא קרו ליה רבי. ואין סמיכה בחוצה לארץ, אלא צריך שהסמוך והנסמך יהיו כולן בארץ ישראל, ואז יהיה לו רשות לדון דיני קנסות ואפילו בחוץ לארץ, לפי שסנהדרין נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ, אחר שנשמכו בארץ. וכתב רמב"ם שנראה לו שבזמן הזה שאין לנו סמוך איש מפי איש עד משה רבינו, אם היו מסכימים כל ההכמים שבא"י לסמוך יחד או רבים, הרי אלו סמוכים ויכולים לדון דיני קנסות ויש להן לסמוך לאחרים. והדבר צריך הכרע: **וערִיפת העגלה בשלושה.** דכתיב (ויקרא ד) זקני העדה, מיעוט זקני שנים, ואין ב"ד שקול, הוסיף עליהם עוד אחד הרי שלושה: **רבי יהודה אומר בחמשה.** וסמכו, שנים, זקני, שנים, ואין בית דין שקול, הוסיף עליהם עוד אחד, הרי חמשה. והלכה כרבי יהודה: **מצות חליצה בשלושה.** דכתיב (דברים כ"ה) וגששה ויבמתו אליו לעני הזקנים,

משניות מבוארות – קהתי

בְּשִׁלְשָׁה – אם שלשת הראשונים גמרו, כלומר שהסכימו בישיבתם הראשונה שהשנה צריכה עיבור, ועיבורה, הרי השנה **מַעֲבֵרֵת** – בדיעבד, ושוב אין צריכים להושיב חמשה ושבעה. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

י ו ס ל י ו

באור משנה ג

משנתנו מוסיפה ללמד בדברים הטעונים בית דין של שלושה.

סְמִיכַת זָקְנִים וְעִרְיַת עֲגֻלָּה, בְּשִׁלְשָׁה; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן – הדין הוא ברוב קרבנות היחיד שטעונים סמיכה, דהיינו שבעל הקרבן סומך בכל כוחו בשתי ידיו על ראש הבהמה, בעודה בחיים, ומתוודה על קרבנו. אבל קרבנות הציבור אינם טעונים סמיכה, מלבד שניים, והם: א. השעיר המשתלח ביום הכיפורים, שטעון סמיכה כבהן הגדול; ב. פר העלם דבר של ציבור, דהיינו שאם שגגו הסנהדרין בהוראה והתירו בטעות דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, ורוב העם הלך ועשה על פי הוראתם זו, ואחר כך נודע לסנהדרין שטעו, אומרת התורה (ויקרא ד, יז): "הקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת". קרבן זה נקרא "פר העלם דבר של ציבור", והוא טעון סמיכה בסנהדרין, שנאמר בפרשה (שם שם, טז): "וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר". סמיכה זו קרויה במשנתנו – על שם אותו הכתוב – "סמיכת זקנים", וסובר רבי שמעון, שאינה אלא בשלושה בלבד מתוך הסנהדרין, שמיעוט "זקני" – שניים, ואין בית דין שקול, מוסיפים עוד אחד, והרי כאן שלושה. לפי הגמרא יש במשמעות לשון המשנה "סמיכת זקנים" אף מינוי דיינים, שכן מינוי דין נקרא "סמיכה" על שם הכתוב (במדבר כה, כג): "ויסמוך את ידיו עליו". ברם, בדין אין צריכים סמיכה ביד, כדרך שסמך משה ליהושע, אלא "סמיכה" בדיבור, כלומר שקוראים לו "רבי", ונותנים לו רשות לדון אף דיני קנסות. "סמיכה" זו אינה נעשית אלא בארץ ישראל, ואין אדם נסמך אלא מפי סמוך. והרי למדים ממשנתנו, ש"סמיכה" זו אינה אלא בשלושה דיינים, שאחד מהם לפחות הוא סמוך (ענין במפורשי המשנה). וערִיפת עגלה, בשלושה – כלומר שאם נמצא חלל בשדה ולא נודע מי הכהו, כתוב בתורה (דברים כא, ג): "ויצאו זקנין ושופטין, ומדדו אלה העדים אשר סביבות החלל", והעיר הקרובה אלא החלל מביאה עגלה ועורפים אותה (ענין שם). וסובר רבי שמעון, שהמדידה האמורה בעגלה ערופה היא על ידי שלושה מהסנהדרין; ומה שנקטה המשנה "ערִיפת עגלה", לאו דווקא הוא, שכן העריפה היתה בזקני העיר, כמפורש בתורה, ואין בה צורך בשלושה (ותוספות). **וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה** – בין סמיכת זקנים על פר העלם דבר של ציבור, ובין

של הכרעה, לכן מוסיפים עליהם עוד אחד, הרי כאן שלושה. **עֲבוֹר הַחֹדֶשׁ** – בגמרא מבואר: קידוש החודש. **בְּשִׁלְשָׁה** – מומחים, שכן בתקופת המשנה היו בית הדין מקדשים את החודש על פי ראיית הלבנה בחידושה, וכשבאו עדים ואמרו, שראו את הלבנה בליל שלושים לחודש, היו בית דין – לאחר שברדק את העדים ומצאו עדותם נכונה – מקדשים את יום השלושים וקובעים אותו "ראש חודש", כלומר שהיו עושים את החודש שעבר "חסר" (כן עשרים ותשעה יום), ואת יום השלושים – ראשון לחודש הבא. וכיצד היו מקדשים את החודש? שנינו (ראש השנה ב, ז): "ראש בית דין אומר: מקודש! וכל העם עונין אחריו: מקודש, מקודש!" – מכאן שקידוש החודש ביום השלושים תלוי באמירת בית דין, ולפיכך צריך בית דין של שלושה. ברם, אם לא נראתה הלבנה בליל שלושים לחודש, נעשה החודש שעבר "מעובר" (חלל). כלומר: בן שלושים יום, ויום שלושים ואחד היה מתקדש כ"ראש חודש" מאליו, כדעת רבי אלעזר בר צדוק (ענין שם). שהלכה כמותו. **עֲבוֹר הַשָּׁנָה** – הוספת חודש שלושה עשר על השנה, שיהיו שני אדרים, **בְּשִׁלְשָׁה** – נעשה על ידי שלושה מומחים; **דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר** – שכן בזמן שהיו מקדשים את החודש על פי הראייה, כמבואר לעיל, היה גם עיבור השנה נקבע על ידי בית הדין, לפי מה שהיו רואים באותה שנה, אם חג הפסח יחול בזמן אביב אם לאו, שהרי התורה אומרת (דברים טז, א): "שמור את חודש האביב ועשית פסח..." או לפי גורמים אחרים, כמבואר בגמרא (סנהדרין יא, ג), וסובר רבי מאיר, שעיבור השנה – כמו קידוש החודש – אינו צריך אלא לבית דין של שלושה בלבד. **רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּשִׁלְשָׁה מִתְחִילִין** – לדון, אם צריך להושיב בית דין שיעיין בדבר עיבור השנה. אם שניים מהם אמרו, שאין צורך להושיב בית-דין ולעין בדבר, לפי שלדעתם אין השנה צריכה עיבור, ואחד אמר שצריך להושיב בית דין, בטל יחיד במיעוטו, ואין דנים עוד בדבר. אבל אם שניים אומרים, שצריך להושיב בית דין, מוסיפים עליהם עוד שני דיינים, **וּבַחֲמִשָּׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין** – ביניהם, אם השנה צריכה עיבור, אם לאו. אם שלושה אמרו, שלא צריכים לעבר את השנה, הולכים אחר הרוב ואין מעברים; ואם שלושה אמרו, שצריכים לעבר את השנה, מוסיפים עוד שניים, **וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה** – ומעברים את השנה בבית דין של שבעה ברוב דעות. בגמרא מבואר, שאלו "שלושה חמישה, שבעה" כנגד ברכת כהנים, שכן בפסוק ראשון – שלוש מלים: "יברכך ה' וישמרך"; בפסוק שני – חמש מלים: "יאר ה' פניו אליך ויחנך"; ובפסוק שלישי – שבע מלים: "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום". כוונת הענין: כדי שתזכר ברכת כהנים על קביעות השנה ופירוטה (תפארת ישראל; וענין 'תוספות יום טוב'). **וְאִם גָּמְרוּ**

— בַּשְּׁלֶשֶׁה. וְנָטַע רַבְעִי, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁאִין דְּמִיּוֹ יְדוּעִין — בַּשְּׁלֶשֶׁה. הַהֲקֵדְשוֹת — בַּשְּׁלֶשֶׁה. הָעֶרְכִין הַמִּטְלָטְלִין — בַּשְּׁלֶשֶׁה; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן. וְהַקִּרְקָעוֹת — תְּשַׁעָּה וְכֹהֵן. וְאָדָם — פִּיּוּצָא כֹּהֵן.
ד' דִּינֵי נִפְשוֹת — בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. הָרוּבֵעַ וְהַנֶּרְבַּע — בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שְׁנָאֹמֵר (ויקרא כ, טז): "וְהִרְגַתְּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה", וְאוֹמֵר (שם שם, טז): "וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ". שׁוֹר הַנֶּסְקָל — בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שְׁנָאֹמֵר (שמות כא, כט): "הַשּׂוֹר יִסָּקַל וְגַם־בְּעֻלְיוֹ יוּמָת", כַּמִּיתַת הַבְּעֻלִים, כִּד מִיתַת הַשּׂוֹר. הָזָאֵב וְהָאֵרִי, הַדֵּב וְהַנֶּמֶר וְהַבְּרָדִלִם

פירוש ברטנורא

זקנים, שנים. ואין ב"ד שקול, הוסיף עליהם עוד אחד, הרי שלשה. ושנים אחרים שמוסיפין אינו אלא לפרסומו מילתא: מִיֻּאֲוִינִי. קטנה יתומה שהשיאה אמה ואחיה לדעתה ויוצאה במיאון שממאנת בבעלה, צריך שיהיה בשלשה. וביבמות מוכח דמיואן בפני שנים מספיק: נָטַע רַבְעִי. אם בא לחללו על המעות, וכן מעשר שני, ואין דמיון ידועים. כגון פירות והרכיבו שאין להם שער ידוע: וְהַקִּרְקָעוֹת. הבא לפדותן צריך שלשה לשומן: הָעֶרְכִין הַמִּטְלָטְלִין. הרי שאמר ערך פלוני עלי, ואין לו מעות ליתן כפי הדמים הקצובים בפרשה ובא ליתן מטלטלין, צריך שלשה לשום אותן מטלטלים: אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן. דבערכין כהן כתיב (ויקרא כ"ג) כַּעֲרֹךְ כֹּהֵן: וְהַקִּרְקָעוֹת. ואם אין לו מיטלטלין ובא ליתן קרקע, צריך שישומו עשרה אנשים ואחד מהן כהן אותה קרקע שיהיה כפי הערך שיש עליו ליתן: וְאָדָם כִּיּוּצָא כֹּהֵן, ואם אמר דמי פלוני עלי ששמך אותו כמה הוא יפה לימכר בשוק ונתן דמיו, צריך גם כן שיהיו עשרה ואחד מהן כהן בשומא זו:

ד' וְהִרְגַתְּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה. היינו רובע. ואתקש לאשה, מה אשה בעשרים ושלשה אף בהמה בעשרים ושלשה: וְאוֹמֵר וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ. בנרבע כתיב. למדנו רובע ונרבע: כְּמִיתַת הַבְּעֻלִים. כלומר כמו שהיה הבעל נדון בעשרים ושלשה, אם היה חייב מיתה: כָּל הַקִּדָּם לַחֲרוֹגֵן זָכָה. כשהמיתו

משניות מבוארות – קהתי

וְהַקִּרְקָעוֹת — אם הווקעו לגבות את ה"ערך" מן הקרקעות שלו, וכן מי שהקדיש קרקעות והוא בא לפדותם (ענין "תוספות יום טוב"), צריך תְּשַׁעָּה וְכֹהֵן — כלומר עשרה אנשים ואחד מהם כהן צריכים לשום את שוויים של הקרקעות. וְאָדָם — אם צריך לקבוע את דמי שוויו של אדם בשביל ההקדש, היינו במי שאמר: "דמי פלוני עלי", ששמים את פלוני כמה הוא שווה להיות נמכר בשוק כעבד, ואת דמי שוויו יש לו לשלם להקדש, פִּיּוּצָא כֹּהֵן — דין שומת האדם כדין שומת הקרקעות, בעשרה ואחד מהם כהן. הטעם מבואר בגמרא, שהרי שמים את האדם כעבד, כפי שבארנו לעיל, ועבד הושווה לקרקעות, שנאמר (ויקרא כה, טז): "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה". שומת הקרקעות בתשעה וכהן מבואר בגמרא, לפי שעשר פעמים כתיב "כהן" בפרשת הקדשות (ויקרא כז), בענייני הערכה — "והעריך אותו הכהן", "כַּעֲרֹךְ כֹּהֵן", "וחשב לו הכהן" ועוד — "כהן" אחד בא לגופו, והשאר "מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, שאפילו תשעה ישראלים ואחד כהן" (ענין גמרא טז, א).

באור משנה ד

משנה זו באה ללמדנו, שכל דיני נפשות, בין דיני נפשות של אדם ובין דיני נפשות של בהמה, אינם נידונים בפחות מעשרים ושלשה דיינים, שהן "סנהדרין קטנה".
דִּינֵי נִפְשוֹת — דיני עבירות חמורות שיש בהם עונש מוות, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה — נידונים על ידי בית דין של עשרים ושלשה דיינים. הטעם מבואר להלן במשנה ו בפרקנו. הָרוּבֵעַ — שור שרכב אשה, וְהַנֶּרְבַּע — בהמה שנרבעה לאיש, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה — הבהמה נידונה לסקילה על ידי עשרים ושלשה דיינים, שְׁנָאֹמֵר: "ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אותה. וְהִרְגַתְּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה" — הקיש הכתוב בענין הרובע דין הבהמה לדין האשה, מה אשה נידונה בעשרים ושלשה, אף הבהמה נידונה בעשרים ושלשה, וְאוֹמֵר — הכתוב בענין נרבע: "ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת. וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ" — והרי אף כאן הקיש הכתוב את מיתת הבהמה למיתת האיש, שגם הבהמה נידונה לסקילה בעשרים ושלשה. שׁוֹר הַנֶּסְקָל — שור שהמית אדם, שדינו להסקל, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה הרי הוא נידון בעשרים ושלשה דיינים, שְׁנָאֹמֵר: "וכי יגז שור את איש או את אשה ומת. וְהָיָה יִסְגָּל הַשּׂוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת בִּשְׂרוֹ וְעַל הַשּׂוֹר נָקִי. וְאִם שׂוֹר גָּזַח הָיָה מִתְּמוֹל שְׁלֹשָׁם וְהוּדַע וְהוּדַע בְּעֻלְיוֹ וְלֹא יִשְׁמְדוּ וְהָיָה אִישׁ אוֹ אִשָּׁה. הַשּׂוֹר יִסָּקַל וְגַם־בְּעֻלְיוֹ יוּמָת" — למה נאמר "וגם בעליו יומת"? והלא הלכה היא שאין הבעלים חייבים מיתת בית דין על רציחת שורם, שנאמר (במדבר לה, כא): "מות יומת המכה, רצוח הוא" — על רציחתו אתה הורגו, ואי אתה הורגו על רציחת

המדירה בעגלה ערופה צריכה להיות על ידי חמישה מהסנהדרין, שכן בסמיכת זקנים כתוב: "וסמכו זקני העדה" ודורש רבי יהודה: "וסמכו" — שניים, "זקני" — שניים, הרי ארבעה, ואין בית דין שקול, מוסיפין עוד אחד, הרי חמישה. וכן בעגלה ערופה כתוב: "זקנין ושופטין" — שניים שניים, ואין בית דין שקול, מוסיפם עליהם עוד אחד (ענין משנה סוטה ט, א). הַחֲלִיצָה וְהַמְּאֻוָּיִן, בַּשְּׁלֶשֶׁה — אשה שמת בעלה בלא בנים, ואחי בעלה אינו רוצה לייבמה כמצוות התורה, נאמר בה (דברים כה, ט): "ונגשה יבמתו אליו לענין הזקנים וחלצה נעלו..." ומלמדת משנתנו, שהחליצה היא בפני בית דין של שלושה, שהרי כתוב: "לענין הזקנים", ומיעוט "זקנים" — שניים, ואין בית דין שקול, מוסיפם עליהם עוד אחד, הרי שלושה. ברם, מצוה להוסיף עוד שניים אחרים, לשם פירסום החליצה (ענין משנה יבמות יב, א). והמִיֻּאֲוִינִי בשלושה — יתומה קטנה שהשיאה אמה או אחיה יכולה למאן בבעלה ולומר שאינה רוצה בו, והיא יוצאת ממנו בלא גט (ענין משנה יבמות יג, א–ב): ובאה משנתנו ללמד, שהמִיֻּאֲוִינִי הללו צריכים להיות בפני שלושה, ואף על פי שמן התורה אין קידושה כלום, והמִיֻּאֲוִינִי אינם אלא תקנת חכמים, מכל מקום צריך שיהיו בפני שלושה, שכל מה שתיקנו חכמים כעין של תורה תיקנו (רש"י). וענין תוֹסֵי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֹר. נָטַע רַבְעִי, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁאִין דְּמִיּוֹ יְדוּעִין, בַּשְּׁלֶשֶׁה — נטע רבעי, היינו פירות האילן בשנה הרביעית לנטיעתו, וכן פירות מעשר שני, חייבים הבעלים לאכלם בירושלים, או לפדותם ולהעלות את דמיהם לירושלים, ובאה המשנה ללמד, שהבא לפדות נטע רבעי, פודה אותו על פי שלושה, הבקאים בשומת ההוצאות, שכן צריכים לנכות משווי את ההוצאות ולקבוע את דמי הפדיון (ענין משנה מעשר שני ה, ד): וכן הבא לפדות פירות מעשר שני שאין דמיהם ידועים, כגון פירות שהרכיבו, שאין להם מחיר ידוע, הריהו צריך לפדותם על פי שלושה היודעים לשום את הפירות. ברם, אם מחירם ידוע, אינו צריך שלושה (ענין מעשר שני ד, ב). לפי שבמעשר שני אין מנכים כבנטע רבעי את ההוצאות, אלא פודים אותם במחירים המלא. הַהֲקֵדְשוֹת, בַּשְּׁלֶשֶׁה — הבא לפדות את ההקדשות, היינו דברים שהוקדשו לבדק הבית, צריך לשלושה בקאים שישומו את שוויים של ההקדשות. הָעֶרְכִין הַמִּטְלָטְלִין, בַּשְּׁלֶשֶׁה — אמר אדם: "ערך פלוני עלי", צריך הוא לתת מעות להקדש כפי השיעור הקצוב בתורה בהתאם לשנותיו של פלוני (ויקרא כז, א–ח), ואם אין לו מעות, והוא נתן מיטלטלים, שמים את המיטלטלים בשלושה, שכשם שצריך שומה בהוצאה מן ההקדש כך צריך שומה בהכנסה להקדש. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן — אחד משלשת השמאים צריך להיות כהן, שנאמר (שם שם, יב): "כַּעֲרֹךְ כֹּהֵן".

וְהַנֶּחֱשׁ – מִיתַתָּן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל הַקּוֹדֵם לְהִרְגָּן זָכָה; רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִיתַתָּן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה.

ה' אין דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. ואין מוציאין למלחמת הרשות, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אין מוסיפין על העיר ועל העזרות, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אין עושין סנהדריות לשבטים, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אין עושין עיר הנדחת, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. ואין עושין עיר הנדחת בפספר, ולא

פירוש ברטנורא

את האדם. ואין צורך להביאם לכ"ד: רבי עקיבא אומר וכו'. בגמרא מפרש דאיכא בין תנא קמא לרבי עקיבא, נחש. דלת"ק נחש מיתתו בכ"ג, ולרבי עקיבא [הזאב] הארי והדוב והנמר והברדלס מיתתן בעשרים ושלושה, אבל נחש, הקודם להרגו זכה, שסילק המזיק מן העולם. והלכה כר"ע:

ה' את השבט. רובו של שבט שעברו עבודה זרה במזיד, אין דנין אלא בכ"ד של שבעים ואחד. דכתיב (דברים י"ח) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אל שערך, איש ואשה אתה מוציא אל שערך, ואי אתה מוציא את השבט אל שערך, אלא בבית דין הגדול: **ולא את נביא השקר.** נגזר דבר דבר מוקדם ממרא, כתיב הכא (שם י"ח) אשר יזיד לדבר דבר, וכתיב בוקן ממרא (שם י"ח) כי יפלא ממך דבר, מה זקן ממרא בב"ד הגדול דכתיב (שם) וקמת ועלית, אף נביא שקר בב"ד הגדול: **ולא את כהן גדול.** דאמר קרא (שמות י"ח) את הדבר הגדול יביאו אליך, דבריו של גדול יביאו אליך. ומשה במקום שבעים ואחד קאי: **ואין מוציאין למלחמת הרשות.** כל מלחמה חוץ ממלחמת שבעה עממין ומלחמת עמלק, קרויה מלחמת הרשות: **אלא בבית דין של שבעים ואחד.** דכתיב בידוד (ד"ה א' כ"ז) ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע. אחיתופל זה יועץ, בניהו בן יהוידע זו סנהדרין, שהיה מופלא שבכולן וכולן נגזרים אחריו: **על העיר.** ירושלים. שקדושתה גדולה מקדושת שאר ארץ ישראל: **והעזרות.** קדושתן גדולה מקדושת ירושלים. ואי אפשר לחדש קדושה אלא בבית דין של שבעים ואחד, דאמר קרא (שמות כ"ה) ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו, לדורות. מה משכן קדוש על פי משה שהוא במקום סנהדרין גדולה, אף לדורות תוספת עיר ועזרות על פי סנהדרין גדולה: **ואין עושין סנהדראות לשבטים כו'.** כראשכחן במשה דאוקי סנהדראות ומשה במקום שבעים ואחד קאי: **אין עושין עיר הנדחת כו'.** דכתיב (דברים י"ח) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא, איש ואשה אתה מוציא אל שערך, לבית דין

משניות מבוארות – קהתי

ובזקן ממרא כתיב (שם י"ח, ח): "כי יפלא ממך דבר" – מה זקן ממרא אינו נעשה זקן ממרא עד שימרה פיהם של בית הדין הגדול, שנאמר (שם): "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו", כך נביא השקר אינו נידון אלא בבית הדין הגדול. ולא את כהן גדול – כהן גדול שעשה עבירה חמורה שחייב עליה מיתת בית דין, אינו נידון אלא בבית דין הגדול, שכתוב (שמות י"ח, כב): "והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך", ודרשו: דבריו של גדול יביאו אליך, ומשה רבנו במקום בית דין של שבעים ואחד, שהיה שופט דיינין על פי הדיבור ושקול כסנהדרין הגדולה שבירושלים (דמ"ח). ברם, בדיני ממונות נידון הכהן הגדול ככל אדם. **ואין מוציאין למלחמת הרשות, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד** – שכן במלחמת מצוה, כגון מלחמת כיבוש הארץ בימי יהושע או מלחמת עמלק, אין צורך לרשות בית הדין כדי לכופ את העם לצאת למלחמה, אבל במלחמת הרשות, כגון מלחמה בשביל להרחיב גבול ישראל ולקחת מס מהעמים, או מלך שנלחם כדי לפרסם את גבורתו, אין לכופ את העם לצאת למלחמה אלא על פי בית הדין של שבעים ואחד, שכן מוצאים בדוד, שלפני צאתו למלחמה היה נמלך בסנהדרין (עין גמרא סו, א). **אין מוסיפין על העיר** – היינו על ירושלים, להרחבת תחומיה, **ועל העזרות** – שבבית המקדש, **אלא על פי בית דין של שבעים ואחד** – שקדושת ירושלים גדולה מקדושת שאר ארץ ישראל, וקדושת העזרות גדולה מקדושת ירושלים, ואין לחדש קדושה אלא על פי בית דין הגדול, שכן כתוב במשכן (שמות כה, ט): "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן... וכן תעשו" – כן תעשו לדורות, מה משכן מתקדש על פי משה, שהוא במקום סנהדרין של שבעים ואחד, אף לדורות תוספת עיר ועזרות על פי סנהדרין הגדולה. **אין עושין סנהדריות לשבטים** – היינו סנהדרין קטנה, של עשרים ושלושה דיינים, כמו שנאמר (דברים סו, יח): "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך..." לשבט"ד. **אלא על פי בית דין של שבעים ואחד** – שכן מוצאים במשה רבנו שהוא מינה את הסנהדרות. **אין עושין עיר הנדחת, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד** – עיר שכולה היא רובה עבדו עבודה זרה, נקראת "עיר הנדחת", ודינה מפורש בתורה (שם יג, טז-יז): "הכה תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב, החרם אותה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב. ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחובה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל לה' אלהיך, והיתה

שורה, ולמה נאמר כאן "יומת"? אלא בא הכתוב ללמד: **במיתת הפעלים, כך מיתת השור** – מה הבעלים נידונים, על עבירה שחייבים עליה מיתה, בבית דין של עשרים ושלושה, אף השור נידון לסקילה בעשרים ושלושה. **הזאב והארי, הדב והנמר והברדלס והנחש** – שהמיתו אדם, **מיתתן בעשרים ושלושה** – נידונים לסקילה על ידי בית דין של עשרים ושלושה. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בחיות שהן בני תרבות ויש להן בעלים. **רבי אליעזר אומר: כל הקודם להרגן זכה** – עשה מעשה טוב, שמנע אסונות נוספים, ואין צורך להביא דינם לבית הדין. **רבי עקיבא אומר: מיתתן בעשרים ושלושה** – בגמרא מבואר, שרבי עקיבא מבדיל בין כל החיות ובין הנחש, שכל החיות מיתתן בעשרים ושלושה, ואילו נחש – כל הקודם להורגו זכה, שסילק המזיק מן העולם. ברם, תנא קמא סובר, שאף הנחש מיתתו בעשרים ושלושה. והלכה כרבי עקיבא. שכן שנינו (בבא קמא א, ד): "הנחש מועד לעולם".

יום רביעי

באור משנה ה

משנתנו באה ללמד, אלו דברים אינם נידונים או אינם נעשים אלא על פי בית דין הגדול של שבעים ואחד.

אין דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול, אלא על פי בית דין של שבעים ואחד – לא את השבט. כלומר אם השבט כולו או רובו עברו עבודה זרה במזיד, אין דנים אותם אלא בבית דין הגדול, שכן ביחיד שעבר עבודה זרה נאמר (דברים י"ח, ח): "והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך", ודרשו חכמים: איש ואשה אתה מוציא אל שערך, כלומר לבית דין שבעירך, ואי אתה מוציא את השבט אל שערך, אלא לשער המיוחד, היינו לבית דין הגדול. ברם, אם חטאו בשאר עבירות. אין בהם שום חילוק בין רבים ליחידים. ולא את נביא השקר – היינו המתנבא מה שלא שמע במראה הנבואה, אף על פי שמתנבא בשם ה' (כמבואר להלן יא, ה), ומיתתו בחנק; ובאה המשנה ללמדנו, שאין דנים אותו אלא בבית דין הגדול. הטעם הוא, שלומדים בגזרה שווה של "דבר, דבר" מזקן ממרא ("זקן ממרא" היינו חכם שהורה לעשות דבר בניגוד לפסק דינם של הסנהדרין). שכן נביא שקר כתיב (דברים יח, כ): "הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמיי",

שֶׁלֶשׁ, אֶבֶל עוֹשִׂין אַחַת או שְׁתֵּים.

ו סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד, וקטנה של עשרים ושלשה. ומנין לגדולה שהיא של שבעים ואחד? שְׁנָאֹמֶר (במדבר יא, טו): "אֶסְפְּה־לִי שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל", וּמֹשֶׁה עַל גְּבִיּוֹהָ – הָרִי שְׁבָעִים וְאַחַד; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁבָעִים. וּמִנֵּין לְקִטְנָהּ שֶׁהִיא שֶׁל עֲשָׂרִים וְשָׁלֹשָׁה? שְׁנָאֹמֶר (שם לה, כד-כה): "וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה" "וְהִצִּילוּ הָעֵדָה", עֵדָה שׁוֹפְטָת וְעֵדָה מַצְלָת – הָרִי כָּאֵן עֲשָׂרִים; וּמִנֵּין לְעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה? שְׁנָאֹמֶר (שם יד, כו): "עֲדֹמֹתִי לְעֵדָה הָרְעָה הַזֹּאת", יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלָב; וּמִנֵּין לְהִבִּיאַ עוֹד שְׁלֹשָׁה? מִמֹּשֶׁמֶע שְׁנָאֹמֶר (שמות כג, ב): "לֹא-תִהְיֶה אַחֲרֵי-רַבִּים לְרַעַת", שׁוֹמֵעַ אֲנִי שְׁאֵהִיָּה עִמָּהֶם לְטוֹבָה, אִם כֵּן לְמָה נֹאמֵר (שם): "אַחֲרֵי רַבִּים לְהַפֹּת"? לֹא כִּהְיִיתֶךָ לְטוֹבָה הִפְתִּיתֶךָ לְרַעַת: הִפְתִּיתֶךָ לְטוֹבָה עַל פִּי אֶחָד, הִפְתִּיתֶךָ לְרַעַת עַל פִּי שְׁנַיִם; וְאֵין בֵּית דִּין שְׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד – הָרִי כָּאֵן עֲשָׂרִים וְשָׁלֹשָׁה. וְכִמָּה יֵהָא בְּעִיר וְתֵהָא רְאוּיָה לְסִנְהֶדְרִין? מָאָה וְעֲשָׂרִים; רַבִּי נְחֻמִּיָּה אוֹמֵר: מֵאָתִים וְשָׁלֹשִׁים, כִּנְגַד שְׁרֵי עֲשָׂרוֹת.

פירוש ברטנורא

שבועות, ואי אחת מוציא את כל העיר אל שערך, אלא לשער המיוחד: בספר. עיר המבדלת בין ארץ ישראל לארץ העמים, דכתיב מקרבך, ולא מן הספר. וטעמא דקרא, שמא ישמעו נכרים ויבואו ויחריבו ארץ ישראל, לפיכך אין מניחין העיר תל עולם כמשפט עיר הנדחת אבל הורגין את יושביה בלבד: ולא שלשה. עיריות. עיר הנדחת בב"ד אחד ובמקום אחד, כלומר קרובים זו לזו. אבל בשנים ושלשה מקומות עושים:

ו וּמֹשֶׁה עַל גְּבִיּוֹהָ הָרִי שְׁבָעִים וְאַחַד. דאמר קרא (במדבר י"א) וּנְשָׂאוּ אִתָּךְ, וְאֵת בְּהִרְיֹהוּ: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁבָעִים. דרריש אתך, בדומין לך, ולא שיהיה הוא יושב עמון בדין. ואין הלכה כרבי יהודה: עדה שופטת. עשרה מחייבין: עדה מצלת. עשרה מוכין. ושמעון מינה דצריך שיהיו עשרים שאם יחלקו יהיו עשרה מחייבין ועשרה מוכין: הטייתך לרעה על פי שנים. והכי קאמר קרא, לא תהיה אחרי רבים לרעות, לחייב על פי אחד שיהיה יתר על המוכין. אבל אחרי רבים, להטות בשנים, אפילו לרעות, כשהיו שנים מחייבין ויתר על המוכין. הלכך על כרחך עשרים ושלשה בענין, דבציר מעשרה מוכין ליכא למימר, דהא כתיב והצילו העדה, ותו לא משכחת חובה בבציר משנים עשר: ואין בית דין שקול. אין עושין בית דין וגו', שאם יחלקו לחצאים דהו' פלגא ופלגא ולא משכחת לה הטייתך לטובה על פי אחד. הלכך מוסיפין עליהם עוד אחד והו' להו עשרים ושלשה: מאה ועשרים. מפרש בגמרא, עשרים ושלשה, סנהדרין קטנה. ושלש שורות של עשרים ושלש עשרים ושלש יושבים לפניהם, שאם היוצרכו להוסיף על הדיינים מוסיפין מהם. ועשרה במלנים,

משניות מבוארות – קהתי

בדינו של רוצח: "וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה" בין המכה ובין גואל הדם. על המשפטים האלה. "וְהִצִּילוּ הָעֵדָה" את הרוצח מיד גואל הדם. עֵדָה שׁוֹפְטָת – עשרה מחייבים את הנידון, וזהו שכתוב: "ושפטו העדה", וְעֵדָה מַצְלָת – ועשרה אחרים מזכים את הנידון, וזהו שכתוב: "והצילו העדה", הָרִי כָּאֵן עֲשָׂרִים – עשרה מחייבים ועשרה מזכים. וּמִנֵּין לְעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה? שְׁנָאֹמֶר – במרגלים: "עֲדֹמֹתִי לְעֵדָה הָרְעָה הַזֹּאת" – הרי שעדה היא עשרה, שכן המרגלים היו שנים עשר, יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלָב – שלא הוציאו דיבת הארץ רעה כשאר המרגלים, הרי כאן עשרה. וּמִנֵּין לְהִבִּיאַ עוֹד שְׁלֹשָׁה – מניין אנו לומדים שיש להוסיף עוד שלושה לעשרים הללו של העדה השופטת והעדה המצלת? מִמֹּשֶׁמֶע שְׁנָאֹמֶר – ממשעות הכתוב שנאמר: "לֹא-תִהְיֶה אַחֲרֵי-רַבִּים לְרַעַת", שׁוֹמֵעַ אֲנִי – לומד אני, שְׁאֵהִיָּה עִמָּהֶם לְטוֹבָה – כלומר שלטובה יש ללכת אחרי רבים. אִם כֵּן לְמָה נֹאמֵר – למה צריך הכתוב להוסיף ולומר: "אַחֲרֵי רַבִּים לְרַעַת"? – אלא בא הכתוב ללמד: לֹא כִּהְיִיתֶךָ לְטוֹבָה הִפְתִּיתֶךָ לְרַעַת – אין ההכרעה לחובה כמו ההכרעה לזכות, שכן הִפְתִּיתֶךָ לְטוֹבָה עַל פִּי אֶחָד – ההכרעה לזכות היא ברוב של אחד, אֲבָל הִפְתִּיתֶךָ לְרַעַת – ההכרעה לחובה, אינה אלא על פִּי שְׁנַיִם – כלומר שהמחייבים יתרים על המזכים לכל הפחות בשני דיינים, וזהו שאומר הכתוב: "לא תהיה אחרי רבים לרעות" – אין לחייב אדם בדיני נפשות על פי רבים היתרים על המזכים בדין אחד, אבל "אחרי רבים להטות" – על פי רבים היתרים על המזכים בשני דיינים מכריעים אף לחובה, והואיל ואמרונו לעיל שיש עדה מצלת, דהיינו עשרה מזכים, הרי שצריכים לעוד שנים עשר דיינים, כדי שיהא אפסן להכריע לחובה על פי שניים, וְאֵין בֵּית דִּין שְׁקוּל – אין בית דין יכול להיות מורכב ממספר זוגי של דיינים, שמא יהא שקול בדעותיו ולא תהא הכרעה, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד, הָרִי כָּאֵן עֲשָׂרִים וְשָׁלֹשָׁה – ומכאן שסנהדרין קטנה היא של עשרים ושלשה דיינים. וְכִמָּה יֵהָא בְּעִיר – תושבים, וְתֵהָא רְאוּיָה לְסִנְהֶדְרִין – קטנה? מָאָה וְעֲשָׂרִים – בגמרא מבואר, שמספר זה הוא לפי החישוב דלקמן: הסנהדרין הקטנה שהיא של עשרים ושלשה דיינים,

תל עולם לא תבנה עוד"; ובאה משנתנו ללמד, שאין דנים עיר הנדחת אלא בבית דין של שבעים ואחד. הטעם כמבואר בתחילת משנתנו בענין השבט, שנאמר (דברים יז, ח): "והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא... אל שערך", ודרשו חכמים: איש ואשה אתה מוציא אל שערך, ואי אתה מוציא את כל העיר אל שערך, אלא לשער המיוחד. וְאֵין עוֹשִׂין עִיר הַנְּדָחָת בְּסֶפֶר – בגבול ארץ ישראל, כלומר שאין מחייבים את העיר שתהא "תל עולם", שמא ישמעו האויבים ויפרצו לתוך ארץ ישראל: וְלֹא שְׁלֹשׁ – אין בית הדין עושים שלוש ערים נדחות, כשהן קרובות זו לזו (גמרא: רמב"ם הל' עכו"ם ד, ט; ועיין השגת הרמב"ם שם): אֶבֶל עוֹשִׂין אַחַת או שְׁתֵּים – בגמרא מובאת ברייתא: "אין עושין שלוש עיריות מנדחות בארץ ישראל, אבל עושין אותם שתיים, כגון אחת ביהודה ואחת בגליל. אבל שתיים ביהודה ושתיים בגליל אין עושין, וסמוכה לספר אפילו אחת אין עושין, מאי טעמא? שמא ישמעו נכרים ויחריבו את ארץ ישראל" (סנהדרין סז, ב). וזה ששינוי במשנתנו "נושין אחת או שתיים", יש מפרשים: אפילו שתיים שהן כאחת, שהן קרובות מאד ועומדות על הגבול שבין גליל ליהודה, עושים, אבל שלוש ככגון זה אין עושים ("יתוספות יום טוב"; "תפארת ישראל").

באור משנה ו

סנהדרין גדולה – היינו בית הדין הגדול, היתה של שבעים ואחד – דיינים, וקטנה – סנהדרין קטנה, היתה של עשרים ושלשה – דיינים, כמו שכבר בארנו במשניות הקודמות. וּמִנֵּין לְגִדּוּלָהּ שֶׁהִיא שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד? שְׁנָאֹמֶר: "אֶסְפְּה־לִי שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל" – הרי שבעים, וּמֹשֶׁה עַל גְּבִיּוֹהָ – בראש השבעים, שנאמר (במדבר יז, יז): "ונשאו אתך במשא העם" – יחד אתך, הָרִי שְׁבָעִים וְאַחַד – מכאן שביט דין הגדול הוא של שבעים ואחד דיינים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁבָעִים – שכן רבי יהודה דורש את הכתוב "ונשאו אתך", שיהיו דומים לך, מיוחסים ומנוקים ממום (רש"י), ולא שיהא משה יושב עם השבעים בדיון. והלכה כותנא קמא. וּמִנֵּין לְקִטְנָהּ שֶׁהִיא שֶׁל עֲשָׂרִים וְשָׁלֹשָׁה? שְׁנָאֹמֶר –

פ ר ק ש נ י

א כֹּהֵן גָּדוֹל דִּין וְדִין אוֹתוֹ, מְעִיד וּמְעִידֵי אוֹתוֹ, חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וּמִבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ; אָבֵל הוּא אֵינוֹ מְיֻבָּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֶסוּר בְּאַלְמָנָה. מֵת לוֹ מֵת – אֵינוֹ יוֹצֵא אַחֵר הַמָּטָה, אֶלָּא הֵן נִכְסִין וְהוּא נִגְלֶה, הֵן נִגְלִין וְהוּא נִכְסֶה, וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ יוֹצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כא, יב): "וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא". וּכְשֶׁהוּא מִנְחָם אַחֲרֵים – דֶּרֶךְ כָּל הָעָם עוֹבְרִין בְּזֶה אַחֵר זֶה, וְהַמָּמְנָה מִמָּצְעוֹ בִּינוֹ לְבִין הָעָם. וּכְשֶׁהוּא מִתְנַחֵם מֵאַחֲרֵים – כָּל הָעָם אוֹמְרִין לוֹ: אָנוּ כִּפְרָתָךְ, וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן: תִּתְּבָרְכוּ

פירוש ברטנורא

עשרה בני אדם בטלים מכל מלאכה שיושבים תמיד בבית המדרש. ושני סופרים לכתוב דברי המוכין ודברי המחייבין. ושני חזנים, שמשו בית דין להלכות החייב ולהזמין בעלי הדין. ושני בעלי דינין. ושני עדים. ושני זוממין. ושני זוממי זוממין. ושני גבאים, ושלישי לחלק הצדקה, שצדקה נגבים בשנים ומתחלקת בשלושה. ורופא אומן להקיץ דם. ולבלל. ומלמד תינוקות. הרי מאה ועשרים: מאתים ושלישים כדי שרי עשרות. דהיינו עשרים ושלושה עשרות, שהיא כל דין שר של עשרה. דבציר משרי עשרה לא אשכחן שררה. ואין הלכה כרבי נחמיה:

ב א כֹּהֵן גָּדוֹל. אֵינוֹ יוֹצֵא אַחֵר הַמָּטָה. דְּלֹא אֵתִי לִמְנַעַן מִתּוֹךְ טַרְדָּתוֹ, וְרַחֲמָנָא אִמַּר (ויקרא כא) וְעַל כָּל נַפְשוֹת מֵת לֹא יוֹצֵא: הֵן נִכְסִין וְהוּא נִגְלֶה. כִּיּוֹן שֶׁנִּתְכַּסּוּ נוֹשְׂאֵי הַמָּטָה מִן הַמְּבִיז כְּלוֹמֵר שִׁצְאוּ מִמֶּנּוּ, הוּא נִגְלֶה וְנִכְסֵם כְּתוּבוֹ. אֲבָל כָּל זֶמַן שֶׁהֵן נִגְלִין וְנִרְאִין כְּמִבְיּוֹ, הוּא נִכְסֶה מִמֶּנּוּ שְׂאִינוֹ נִכְסֵם לְתוֹכּוֹ: וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר. שְׂבַעֲרֵי מִצְוִיין מְבֹאוֹת מוֹתָן. אֲבָל חוּץ לְעִיר לִיכָּא הִכְרָא: שֶׁנֶּאֱמַר וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא. רַבִּי יְהוּדָה דְּרִישׁ וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא כָּל עֵינָךְ. וְר' מֵאִיר דְּרִישׁ וּמִקְדוּשׁוֹ לֹא יֵצֵא, כְּלוֹמֵר זֶה־רֵשׁ שֶׁלָּא יֵבֵא לְיַדִּי מִנֶּנּוּ, וּבִתּוֹךְ הָעִיר שִׁישׁ מְבֹאוֹת אִיכָּא הִכְרָא וּמוֹדֵרָה. וְהַלֵּכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: וּכְשֶׁהוּא מִנְחָם אֶת אַחֲרֵים. דְּבִמַּת שְׂאִינוֹ שֶׁל כּוֹלִי עֲלָמָא מוֹדוֹ דִּיכּוֹל הוּא לִילָךְ, דְּלֹא טְרִיד וְלֹא אֵתִי לִמְנַעַן. וּכְשֶׁחוֹרִין מִן הַקְּבֻרָת וְעוֹמְדִין בְּשׂוֹרָה לִנְחֵם הָאֲבֵלִים וְכָל הָעָם עוֹבְרִים זֶה אַחֵר זֶה וּמִנְחָמִין הָאֵבֶל שְׂעוּמָה בְּעַמְּדוֹ וְכָל אַחֵר אוֹמֵר לוֹ תִּתְּנָחֵם מִן הַשְּׂמִים: וְהַמְּנִיחָה מִמָּצְעוֹ. שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִימִין כֹּהֵן גָּדוֹל וְכָל הָעָם מִשְׁמָאלוֹ, נִמְצָא כֹהֵן גָּדוֹל בְּאִמְצָע: הַמְּנִיחָה. הוּא הַסֵּגָן, שֶׁהוּא מְנִיחָה לְעַבְדוֹ תַּחַת כֹּהֵן גָּדוֹל אִם יֵאָרֵעַ פְּסוּל בְּכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים: אָנוּ כִּפְרָתָךְ. בְּנוֹ תִּתְּכַפֵּר אֶתָּה וְאַנְחֵנוּ תַּחְתִּיךְ לְכָל הָרָאוֹי לְכָא עֲלִיךְ: וּכְשֶׁמִּבְרִין אוֹתוֹ. שֶׁאֵבֶל אֶסוּר לֹאכּוֹל סְעוּדָה רֵאשׁוֹנָה מִשּׁוֹל, וְקִרְבוֹי

משניות מבוארות – קהתי

אין חוששים כאן לכבודו, וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ – אם מת הכהן הגדול בלא בנים, אחד מאחיו חולץ לאשתו, וּמִבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ – וכן יכול אחיו לייבם את אשתו, שהרי כהן הדיוט הוא ומותר באלמנה, אָבֵל הוּא אֵינוֹ מְיֻבָּם – הכהן הגדול אינו רשאי לייבם את אשת אחיו, שמת בלא בנים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֶסוּר בְּאַלְמָנָה – שכהן גדול אסור לו לישא אלמנה (ויקרא כא, יד). מֵת לוֹ מֵת – מת אחד מקרוביו, ואפילו אביו או אמו, אֵינוֹ יוֹצֵא אַחֵר הַמָּטָה – ללוות את המת, שמא מתוך צערן ישכח ויטמא, והתורה אמרה (ויקרא כא, יא): "ועל כל נפשות מת לא יבוא, ולאביו ולאמו לא יטמא", אֶלָּא הֵן נִכְסִין וְהוּא נִגְלֶה – כשנושאי מטת המת מתכסים מן העין, היינו לאחר שהם נכנסים לרחוב אחר, הוא מתגלה ברחוב שיצאו ממנו, הֵן נִגְלִין וְהוּא נִכְסֶה – וכשנושאי המטה מתגלים הוא מתכסה, כְּלוֹמֵר שְׂאִינוֹ נִכְסֵם לרחוב שהם נמצאים בו עד שיוצאים ממנו, וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר – כך מלווה הוא את המת מרחוק עד שער העיר, שכן בעיר יכול הוא להסתתר ולא להיראות יחד עם נושאי המטה ברחוב אחד, אבל חוץ לעיר אין לו אפשרות כזאת, לפיכך אינו מלווה משער העיר ואילך, אֶפִּילוֹ מִרְחוֹק; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – שסובר רבי מאיר, שמה שכתוב (שם שם, יב) "ומן המקדש לא יצא", פירושו: שלא יצא כהן גדול מקדושתו, אבל מותר לו ללוות את מתו, כשהוא הולך ומסתתר ואינו מתערב עם נושאי המטה, כמבואר לעיל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ יוֹצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ – כְּלוֹמֵר שְׂאִינוֹ יוֹצֵא כָּלִל ללוות את מתו, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא" – וּמִפְּרֵשׁ רַבִּי יְהוּדָה: לֹא יֵצֵא כָּל עֵינָךְ. וְהַלָּנָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. בְּרֵם, מֵת שְׂאִינוֹ מִקְרִיבֵי מוֹתָר לוֹ ללוות, שהוֹאֵל וְאֵינוֹ שְׂרִי בְּצַעַר, אֵין כָּל חֶשֶׁשׁ שֶׁמֵּא יִשְׁכַּח וְיִטְמָא. וּכְשֶׁהוּא מִנְחָם אַחֲרֵים – כשחוזרים מקבורת המת ועומדים לנחם את האבלים, דֶּרֶךְ כָּל הָעָם עוֹבְרִין בְּזֶה אַחֵר זֶה – מנהג העם, שעוברים בזה אחר זה לפני האבלים ומנחמים אותם, וְהַמָּמְנָה – סגן הכהן הגדול, שהוא ממונה למלא מקומו של כהן גדול, אִם יֵאָרֵעַ בוֹ פְּסוּל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, מִמָּצְעוֹ בִּינוֹ לְבִין הָעָם – מכוון את ההליכה, שהיה הכהן הגדול באמצע, בין הממונה ההולך לימניו של כהן גדול לבין העם שמשמאלו. וּכְשֶׁהוּא מִתְנַחֵם מֵאַחֲרֵים – כשאחרים באים לנחם את הכהן הגדול באבול, כָּל הָעָם אוֹמְרִין לוֹ: אָנוּ כִּפְרָתָךְ – בְּנוֹ תִּתְּכַפֵּר וְאַנְחֵנוּ תַּחְתִּיךְ לְכָל הָרָאוֹי לְכָא עֲלִיךְ (רש"י), וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן: תִּתְּבָרְכוּ מִן הַשְּׂמִים – הכהן הגדול משיב להם בברכה. וּכְשֶׁמִּבְרִין אוֹתוֹ – כשמיגשים לו סעודת

שלוש שורות של תלמידי חכמים שהיו יושבים לפני הסנהדרין וכל אחת מהן היא של עשרים ושלושה (כמבואר להלן ד. ת). עשרה בטלנים, הבטלים ממלאכה ויושבים תמיד בבית המדרש (ענין מגילה א. ג). שני סופרים הכותבים את דברי המזכיר ודברי המחייבים, שני שמשי בית הדין להלכות את החייב ולהזמין בעלי הדין, שני בעלי דין, שני עדים, שני עדים זוממים, כדי שימנעו העדים מעדות שקר מחשש שמא ייוזמו, ושני זוממי זוממים, שמא יתחייב בעל דין על פי עדים, וישכור שניים להדימם, לפיכך צריך שניים אחרים בעיר, שיתיראו אלו מהם, שאם יבואו להדים העדים, יבואו אלו ויזימו אותם (רש"י), שני גבאי צדקה, ושלישי לחלוקת הצדקה, שכן צדקה נגבית בשניים ומתחלקת בשלושה (פאה ח. ט). רופא, לבלל, ומלמד תינוקות, הרי מאה ועשרים. רַבִּי נְחִמְיָה אוֹמֵר: מֵאֵתִים וּשְׁלִשִׁים, כִּנְגַד שְׂרֵי עֲשָׂרוֹת – שיהא כל דיין מהסנהדרין הקטנה לפחות שר של עשרה, שאין שררה פחות מעשרה, ולפיכך צריך להיות בעיר עשרים ושלוש עשרות תושבים, כדי שתהא ראויה לסנהדרין של עשרים ושלושה דיינים. והלכה כתנא קמא.

י ו ס ח מ י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה א

לאחר שלמדנו בפרק הקודם (משנה ה') שאין דנים את הכהן הגדול אלא בבית דין הגדול, מוסיפה משנתנו ללמד, אלו דברים נוהגים בכהן הגדול משום כבודו ומשום קדושתו.

כֹּהֵן גָּדוֹל דִּין – אחרים, כְּלוֹמֵר שִׁיכוֹל הוּא לְהִיטֵב דִּין וּלְשַׁבֵּת בְּבֵית דִּין, ואין הדיינים חוששים לכבודו שלא לחלוק עליו (המאירי), וְדִין אוֹתוֹ – על תביעה שיש נגדו, או על עבירה שעשה. בדיני נפשות דנים אותו בבית דין של שבעים ואחד, כמו שהזכרנו לעיל, ובדיני ממונות – ככל אדם – בבית דין של שלושה. מְעִיד – מופיע כעד לפני בית הדין. לפי הגמרא אינו מעיד אלא לבן המלך, כְּלוֹמֵר שֶׁלֹּא הַמֶּלֶךְ עֲצֻמוֹ אֵינוֹ מְעִיד, כְּמוֹ שֶׁשֵּׁנוּ לְהַלֵּךְ (משנה ב): "המלך לא מעיד ולא מעידין אותו", אלא שם היה יודע עדות לבן המלך, בא המלך ויושב בבית הדין משום כבודו של הכהן הגדול, ואז בא הכהן הגדול להעיד את עדותו. אבל בדרך כלל אין זה לפי כבודו של כהן גדול שיבוא להעיד; וּמְעִידִין אוֹתוֹ – כל היודע עדות עליו, בכל תביעה שיש נגדו, יכול לבוא ולהעיד. חוֹלֵץ – אם מת אחיו בלא בנים, הרי הוא מקיים מצוות חליצה באשת אחיו, ואף על פי שהיא יורקת בפניו,

מִן הַשָּׁמַיִם. וּבְשִׁמְכֵרִין אוֹתוֹ – כָּל הָעָם מְסִבִּין עַל הָאֶרֶץ וְהוּא מִסֵּב עַל הַסֶּפֶסֶל.
ב הַמֶּלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ, לֹא מַעֲיֵד וְלֹא מַעֲדִין אוֹתוֹ, לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, לֹא מִיָּבֵם וְלֹא מִיָּבָמִין לְאִשְׁתּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רָצָה לְחַלּוֹץ אוֹ לִיָּבֵם – זָכוּר לְטוֹב; אָמְרוּ לוֹ: אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאֵין נוֹשְׂאִין אֱלֻמְנָתוֹ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נוֹשֵׂא הַמֶּלֶךְ אֱלֻמְנָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, שֶׁבֶן מְצִינּוֹ בְּדוֹד שֶׁנִּשָּׂא אֱלֻמְנָתוֹ שֶׁל שְׂאוּל, שֶׁנֶּאֱמָר (שְׁמוּאֵל ב יב, ח): "וְאֵתְנָהּ לְךָ אֶת־בִּית אֲדוֹנֶיךָ וְאֶת־נָשִׁי אֲדוֹנֶיךָ בְּחִיקָךְ".

ג מֵת לוֹ מֵת – אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פְּלִטְרִין שְׁלוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רוֹצֵה לְצַאת אַחֵר הַמָּטָה – יוֹצֵא, שֶׁבֶן מְצִינּוֹ בְּדוֹד, שֶׁיֹּצֵא אַחֵר מִטְּחוֹ שֶׁל אֲבִנָּה, שֶׁנֶּאֱמָר (שְׁמוּאֵל ב ג, לא): "וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הִלֵּךְ אַחֲרֵי הַמָּטָה". אָמְרוּ לוֹ: לֹא הִיָּה הַדָּבָר אֱלָא לְפִיָּם אֵת הָעָם. וּבְשִׁמְכֵרִין אוֹתוֹ – כָּל הָעָם מְסִבִּין עַל הָאֶרֶץ וְהוּא מִסֵּב עַל הַדֶּרֶשׁ.

פירוש ברטנורא

ואותבין מאכילין אותו: מסובין על הארץ. הן מצוין ומתאכלין בעצרו: והוא מיסב. בכבוד על הספסל:

ב מלך לא דן ולא דנין אותו. ודוקא מלכי ישראל שאינם נשמעים לדברי חכמים. אבל מלך ממלכת בית דוד. הן ודנין אותו, שנאמר (ירמיה כ"א) בית דוד כה אמר ה' דינו לבוקר משפט: אין שומעין לו. דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, וגנאי הוא לו שיחלוץ וירקה בפניו. וכל שאינה בת חליצה אינה בת יבום. וכן הלכה: מלך נושא אלמנתו של מלך. והלכה כר' יהודה בהא:

ג אינו יוצא מפתח פלטרין שלו. שגנאי הוא למלך להראות עגומת נפש לפני העם: לפיכך את העם. כדי שיכירו שלא בעצת דוד הרג יואב את אבנר.

משניות מבוארות – קהתי

לפי שאלמנת המלך אינה יכולה להינשא לאחר, כמו שנלמד להלן במשנתנו. לֹא מִיָּבֵם – את אלמנת אחיו, שאין זה כבוד למלך, שיהא טפל לאחיו כדי לקיים "והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת" (עין "חוטפות יום טוב"). וְלֹא מִיָּבָמִין לְאִשְׁתּוֹ – של המלך, כמבואר לעיל בענין חליצת אשתו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רָצָה – המלך – לְחַלּוֹץ אוֹ לִיָּבֵם – את אלמנת אחיו שמת בלא בנים, זָכוּר לְטוֹב – שהואיל וזו מצוה, אם המלך מחל על כבודו כדי לקיימה, זָכוּר הוּא לְטוֹב. אָמְרוּ לוֹ – חכמים לרבי יהודה: אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ – לזלזל בכבוד המלוכה, שכן מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, שנאמר (דברים יז, טו): "שום תשים עליך מלך" – שתהא אימתו עליך (גמרא י"ט, ב). וְאֵין נוֹשְׂאִין אֱלֻמְנָתוֹ – של המלך, והוא הדין לגרושתו, ואפילו מלך אחר אינו נושא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נוֹשֵׂא הַמֶּלֶךְ אֱלֻמְנָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ – רַבִּי יְהוּדָה חולק על תנא קמא וסובר שמלך נושא אלמנתו של מלך, שֶׁבֶן מְצִינּוֹ בְּדוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמָר שֶׁנֶּאֱמָר: "וְאֵתְנָהּ לְךָ אֶת־בִּית אֲדוֹנֶיךָ וְאֶת־נָשִׁי אֲדוֹנֶיךָ בְּחִיקָךְ" – ברם, תנא קמא סובר שכוננת הכתוב לנשים הראויות לו (כלומר המותרות לו – רש"י) מבית המלך, והן מירב ומיכל בנות המלך שואל.

י ו ט ש י

באור משנה ג

משנתנו ממשיכה בדיני המלך.

מֵת לוֹ מֵת – מת למלך אחד מקרוביו, אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פְּלִטְרִין שְׁלוֹ – אין המלך יוצא מפתח ארמונו, שגנאי הוא למלך להיראות עצוב ועגום לעיני העם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רוֹצֵה – המלך – לְצַאת אַחֵר הַמָּטָה – אחר מטת המת, יוֹצֵא – רשאי הוא לצאת, שֶׁבֶן מְצִינּוֹ בְּדוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁיֹּצֵא אַחֵר מִטְּחוֹ שֶׁל אֲבִנָּה – כשנהרג על ידי יואב, שֶׁנֶּאֱמָר: "ויאמר דוד אל יואב ואל כל העם אשר אתו קרעו בגדיכם וחרצו שקים וספדו לפני אבנר, וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הִלֵּךְ אַחֲרֵי הַמָּטָה" – ואבנר היה חכם, והלכה היא: חכם שמת הכל כקרוביו. אָמְרוּ לוֹ – חכמים לרבי יהודה: לֹא הִיָּה הַדָּבָר אֱלָא לְפִיָּם אֵת הָעָם, שידעו כולם שלא ברצונו ובעצתו הרג יואב את אבנר, וצורך שעה היה מפני שלום המלכות, אבל בדרך כלל אם רוצה המלך ללוות את מתו אין שומעים לו. וּבְשִׁמְכֵרִין אוֹתוֹ – כשנותנים למלך את סעודת ההבראה (עין באורנו למשנה הקודמת). דהיינו כשהמלך הוא אבל, ומברים אותו סעודה ראשונה לאחר קבורת

ההבראה, שנותנים לאבל לאחר קבורת המת, שכן הלכה היא שסעודה ראשונה אסור לו לאבל לאכול משלו, אלא אחרים מביאים לו את הסעודה הזו להברתו בעצרו, כָּל הָעָם מְסִבִּין עַל הָאֶרֶץ – להשתתף עמו בעצרו, וְהוּא מִסֵּב עַל הַסֶּפֶסֶל – הכהן הגדול מיסב על ספסל, משום כבודו. ולפי הרמב"ם, אף הכהן הגדול יושב על כסא נמוך.

באור משנה ב

במשנה הקודמת עסקנו בדיני הכהן הגדול. החל ממשנה זו ועד סוף פרקנו נעסוק בדיני המלך.

הַמֶּלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ – בגמרא מבואר: לא שנו אלא מלך ממלכת ישראל, אבל מלך ממלכת בית דוד הן ודנין אותו, שנאמר (ירמיה כא, יב): "בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק", מכאן – שמלכי בית דוד היו דנים אחרים, ואין אדם יכול להיות דיין אם עליו אין סמכות משפטית לדונו בעד עבירותיו, שנאמר (צפניה ב, א): "התקוששו וקושו", ודרש ריש לקיש: קשוט עצמן תחילה ואחר כך קשוט אחרים. ומה הטעם במלכי ישראל? משום מעשה שהיה בעבדו של ינאי המלך שהרג אדם, הורה שמעון בן שטח להזמין את ינאי המלך עם עבדו לדין, שכן כתבו בשורר שנגח (שמות כא, כט): "והועד בבעליו" – יבוא בעל השור ויעמוד על שורו, והוא הדין בעבדו, שהרי הוא ממונו. בא ינאי המלך לבית הדין וישב. אמר לו שמעון בן שטח: ינאי המלך עומד על רגליך ויעידו כן, ולא לפנינו אתה עומד, אלא לפני מי שאמר והיה העולם אתה עומד, שנאמר (דברים יט, יז): "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'". אמר לו: לא כשתאמר אתה אלא כמו שיאמרו חבריך. נפנה שמעון בן שטח לימינו, כבשו הדיינים פניהם בקרקע (שהיו יראים מפני המלך – רש"י); נפנה לשמאלו, וכבשו פניהם בקרקע. אמר להם שמעון בן שטח: בעלי מחשבות אתם? יבוא בעל מחשבות ויפרע מכם! מיד בא גבריאל וחבטם בקרקע ומתו. באותה שעה – הואיל ויצאה תקלה זו – גזרו חכמים: מלך לא דן ולא דנין אותו. ברם, לגבי מלכי בית דוד לא גזרו, משום שנאמר במפורש: "דינו לבוקר משפט", כמו שבארנו לעיל (עין "חוטפות יום טוב"). לֹא מַעֲדִין וְלֹא מַעֲיֵדִין אוֹתוֹ – אף זה משום המעשה שהיה בינאי המלך. ויש אומרים שאף מלך ממלכת בית דוד אינו מעיד, שכן בזיון הוא למלך להופיע כעד בבית הדין; ברם, מעידים אותו, שהרי אמרנו לעיל שדנים אותו. לֹא חוֹלֵץ – אם מת אחיו של המלך בלא בנים, אינו חייב לקיים מצוות חליצה באלמנתו של אחיו, שכן גנאי הוא למלך, שתהא היבמה יורקת בפניו. וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ – של המלך, אם הוא מת בלא בנים,

ד ומוציא למלחמת הרשות, על פי בית דין של שבעים ואחד. ופורץ לעשות לו דרך, ואין ממחין בידו; דרך המלך אין לו שעור. וכל העם בוזין וגונתין לפניו, והוא נוטל חלק בראש. "לא ירבה-לו נשים", אלא שמונה עשרה; רבי יהודה אומר: מרבה הוא לו, ובלבד שלא יהו מסירות את לבו; רבי שמעון אומר: אפלו אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה; אם כן, למה נאמר (דברים יז, יז): "ולא ירבה-לו נשים"? אפלו פאביגיל. "לא ירבה-לו סוסים" (שם שם, טז), אלא כדי מרבתו. "וכסף וזהב לא ירבה-לו מאד" (שם שם, יז), אלא כדי לתן אספניא. וכותב לו ספר תורה לשמו; יוצא למלחמה – מוציאה עמו; נכנס – מכניסה עמו; יושב בדין – היא עמו; מסב – היא פנגדו, שנאמר (שם שם, יט): "והיתה עמו וקרא בו פלימי חיו".

ה אין רוכבין על סוס, ואין יושבין על כסא, ואין משתמשין בשרכיטו, ואין רואין אותו כשהוא מסתפר, ולא פירוש ברטנורא

ואין הלכה כרבי יהודה: דרגש. מטה:

ד למלחמת הרשות. מלחמת שאר אומות חוץ ממלחמת עמלק ומלחמת שבעה עממין: ופורץ. גרר של אחרים: לעשות לו דרך. ללכת לכרמו ולשדהו: ואין ממחין בידו. אין מעכבין עליו: חלק בראש. חלק היפה בורר ראשון. ונוטל מחצה מכל הבהו: אלא שמונה עשרה. שהרי דוד היו לו שש נשים וקאמר ליה נביא ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכנה, קמא שית, וכנהה בתרא שית, הרי שמונה עשר: מרבה הוא לו. יותר מ"ח. ושלש מחלוקות יש בדבר. ת"ק סבר נושא י"ח ואפילו פרוצות, ויותר מ"ח לא ישא ואפילו כשרות, שכך הוא גזירת הכתוב. ר' יהודה סבר נושא י"ח ואפילו פרוצות, ויותר מ"ח פרוצות לא ישא, וכשרות והגנות ישא כמו שירצה. ופליג אתנא קמא בחדא. ר' שמעון סבר אפילו אחת פרוצה לא ישא, וכשרות והגנות לא ישא יותר משמונה עשרה. ופליג אתנא קמא בחדא ואדריבי יהודה בתרתי. והלכה כת"ק: אלא כדי מרבתו. דוקא סוסים במלים להרחיב דעתו ולהתגדל ברוב סוסים [אסור]. אבל כדי רכבו ופרשיו להלחם באויביו מותר: אספניא. שכר חיילות הנכנסים ויוצאים עמו כל השנה: וכותב לו ספר לשמו. חוץ מס' שחיב כל אדם מישראל להיות לו ס'ת, והוא מונה בבית גזיו. וס'ת שכותב לשמו כשהוא מלך נכנס ויוצא עמו תמיד: מיסב. על השלחן:

ה כשהוא מסתפר. כשמגלח שער ראשו:

משניות מבוארות – קהתי

לבו, לא ישאנה. אם כן, למה נאמר: "ולא ירבה-לו נשים"? – ללמד: אפלו פאביגיל – שהיתה טובת שכל" (עיין שמואל א כה, ג) לא ישא יותר משמונה עשרה. והלכה כתנא קמא. "לא ירבה-לו סוסים", אלא כדי מרבתו – כלומר שאסור למלך להרבות לו סוסים בשביל להרחיב דעתו ולהתגדל בהם, אבל כדי רכבו ופרשיו בשביל להילחם באויביו, מותר. "וכסף וזהב לא ירבה-לו מאד", אלא כדי לתן אספניא – הערוך גורס: אפסניא, והיא מלה יוונית, ומובנה: הוצאות החזקת הצבא. משנתנו מלמדת, שאסור למלך להרבות לו כסף וזהב בשביל להניח בגזיו ולהתגאות או להתנאות בעשרו, אבל מותר לו לצבור כסף וזהב שיחא מצוי בידו להחזקת הצבא ולהרחבתו בשעת הצורך. וכותב לו ספר תורה לשמו – בגמרא מבואר, שאם אבותיו לא הניחו לו ספר תורה, חייב המלך לכתוב לו שתי תורות, שנאמר (דברים יז, יח): "וכתב לו את משנה התורה הזאת" – "משנה" שתיים במשמע (רש"י), שכן מצוה היא על כל אדם מישראל לכתוב לו ספר תורה, שנאמר (דברים לא, יט): "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", ושונה הוא המלך מכל אדם, שכותב לו שתי תורות, אחת שמונת בבית גזיו, ואחת שהיא יוצאה ונכנסת עמו, ועל זו השניה מדובר כאן במשנתנו: יוצא למלחמה, מוציאה עמו – מוציא את התורה עמו; נכנס – כשהוא חוזר מהמלחמה, מכניסה עמו – לביתו; יושב בדין – כגון מלך ממלכת בית דוד שמונת לו לשבת בדין (עיין באור משנה ב). היא עמו – התורה עמו בבית הדין; מסב – לאכול, היא פנגדו – התורה כנגדו מונחת בארץ, שנאמר: "והיתה עמו וקרא בו פלימי חיו" למען ילמד ליראה את ה' אלהיו לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם".

ש ב ת ק ו ד ש

ב א ו ר מ ש נ ה

משנתנו מסיימת את דיני המלך והיא מונה דברים אחרים שאסור לאנשים לעשות ביחס למלך משום יראת הכבוד. אין רוכבין על סוס – של המלך; ברם לצורך הצלת המלך מותר לרכב על סוסו (עיין סנהדרין צה, א). ואין יושבין על כסא, ואין משתמשין בשרכיטו – בשבט המלוכה, והוא הדין לשאר כלי תשמישיו המיוחדים לו, ואין רואין אותו כשהוא מסתפר – אסור להסתכל במלך שעה שהוא מסתפר, ולא כשהוא ערם, ולא

מתו, כל העם מסבין על הארץ – כל העם הבאים לנחמו ויושבים על הארץ להשתתף באבלו, והוא – המלך, מסב על הדרך – בגמרא מבואר: "דרגש" – ערסא דצלא (עריסת עור), מין ספה קטנה ונמוכה (עיין בגמרא כ, א; ועיין באורנו למשנה נדרים ז, ה).

ב א ו ר מ ש נ ה ד

ומוציא – המלך את צבאו, למלחמת הרשות – כגון להרחבת גבולות הארץ או כדי לפרסם את גבורתו, על פי בית דין של שבעים ואחד – כמבואר בפרק א משנה ה. ופורץ – המלך גדרות של שדות אחרים, לעשות לו דרך – לכרמו ולשדהו, ואין ממחין בידו – אין מעכבים עליו. דרך המלך אין לו שעור – כלומר שעושה לו דרך רחבה, בתוך תחומיהם של אחרים, כפי צורכו (עיין משנה בבא בתרא ז, ו). יש מפרשים שמדובר כאן דוקא בשעת מלחמה (רמב"ם חל' מלכים ה, ג; עיין שם יס"פ משנה). וכל העם בוזין – לוקחים ביזה במלחמה, וגונתין לפניו – מביאים את הביזה לפני המלך, והוא נוטל חלק בראש – המלך נוטל ראשון את חלקו שהוא בורר לו. בגמרא מבואר, שהוא נוטל מחצה מכל הביזה, שכתוב (דברים יח, א, כ, כב): "וימליכו שנית לשלמה בן דוד וימשחו לה' לנגיד ולצדוק לכהן" – מקיש הכתוב נגיד לכהן, מה כהן הגדול בלחם הפנים, מחצה לו ומחצה לכל שאר הכהנים (עיין גמרא יומא יז, ב). אף ה"נגיד" (המלך) בביזה, מחצה לו ומחצה לעם. משנתנו באה, אפוא, ללמד, שהמלך בורר לו ראשון את מחציתו ליטול החלק היפה. "לא ירבה-לו נשים", אלא שמונה עשרה – עד שמונה עשרה נשים בלבד מותר לו לישא. בגמרא מבואר, שכן מצינו ברור המלך שהיו לו שש נשים (שמואל ב, ג, ב-ח), ואמר לו הנביא (שם יב, ח): "ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה", ודרשו: כהנה" – "וכהנה" – עוד שש, הרי שמונה עשרה. רבי יהודה אומר: מרבה הוא לו – נשים כרצונו, ואפילו יותר משמונה עשרה, ובלבד שלא יהו מסירות את לבו – ממצות ה', כמו שאומר הכתוב: "ולא יסור לבבו". רבי שמעון אומר: אפלו אשה אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה – בגמרא מבואר, שכן רבי שמעון דורש בכל מקום טעמו של הכתוב (טעמי המצוות). ואף כאן – לדעתו – היינו דורשים בעצמנו את טעם הכתוב "ולא ירבה לו נשים", ולמה כתבה התורה: "ולא יסור לבבו"? אלא להשמיענו שאפילו אחת ומסירה את

בְּשֶׁהוּא עָרֵם, וְלֹא בְּבֵית הַמִּדְּרָגָה, שְׁנֵי אֲמָרִים (דברים יז, טו): "שֹׁם תֵּשִׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ" – שֶׁתְּהֵא אִמְתּוֹ עָלֶיךָ. פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א דִּינֵי מְמוֹנוֹת – בְּשֶׁלֶשָׁה; זֶה בּוֹרֵר לֹא אֶחָד וְזֶה בּוֹרֵר לֹא אֶחָד, וְשִׁנְיָהּ בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: שְׁנֵי הַדִּינִין בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד. זֶה פּוֹסֵל דִּינּוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל דִּינּוֹ שֶׁל זֶה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: אִמְתִּי? בְּזִמְן שֶׁמִּבְּיָא עֲלֵיהֶן רֵאָיָה שֶׁהֵן קְרוּבִין אוֹ פְּסוּלִין; אָבֵל אִם הֵיוּ פְּשָׁרִים אוֹ מִמְחִין – אֵינּוּ יִכּוֹל לְפַסְלָן. זֶה פּוֹסֵל עֲדֵיו שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל עֲדֵיו שֶׁל זֶה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: אִמְתִּי? בְּזִמְן שֶׁהוּא מִבְּיָא עֲלֵיהֶם רֵאָיָה שֶׁהֵן קְרוּבִים אוֹ פְּסוּלִים; אָבֵל אִם הֵיוּ פְּשָׁרִים – אֵינּוּ יִכּוֹל לְפַסְלָן.

פירוש ברטנאורא

א זה בורר לו אחד. אחד מהבעלי דינין בורר לו דיין אחד לדון ולהפוך בכותל, וכן השני בורר לו דיין אחד. ושני הבעלי דינים ביחד בוררים להם עוד דיין שלישי, ומתוך כך יצא דין אמת לאמתו דצייתי בעלי דינים דינא ואמרי קושטא קא דיני לך, דסבר החייב הרי אני בעצמי ביררתי האחד ואם היה יכול להפך בוכתי היה מהפך. והדיין השלישי בעצמו נוח לו להפך בכותל שניהם, מפני ששניהם ביררו אותו: וחכמים אומרים שני דיינים בוררים להם אחד. בלא דעת הבעלי דינים. כדי שלא יהיה לבו של זה השלישי נוטה אצל אחד מהן, והלכה בחכמים: זה פוסל דיינו של זה. יכול הוא לומר לא אדון לפני בית דין שבידורתי: בזמן שהביא עליהן ראיה. שזה מביא ראיה על דין שבידור זה, לפוסלו: אבל אם הם כשרים ומומחים. הכי קאמר, אבל אם היו כשרים שאינם לא קרובים ולא פסולים, אע"פ שהם יושבי קרנות נעשו כמומחים ואינו יכול לפוסלם. ופסק ההלכה כזה, כשקיבלו בעלי הדין מי שידין להם בין יחיד בין רבים, ופסק עליהם את הדין, דינו דין ואין סותרין דינו אע"פ שאינו מומחה לרבים. ואם נודע שמתע, אם בדבר משנה מעט או בדבר המפורש בגמרא, מחזירים הדבר כשהיה ודין בו כהלכה. ואם אי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שנמל המזון שלא כדן למדינת הים, פטור הדין מלשלם מאחר שקיבלוהו עליהם, שאף על פי שגרם להזיק, לא נחבין להזיק. ואם מעט בשקול הדעת, והוא בדבר שנחלקו בו תנאים או אמוראים או גאונים, וסוגיא דעלמא כחד מנייהו ודן זה הדין כדברי אותו הגאון שאין סוגיית העולם כמותו, אם לא נשא ונתן ביד יחזור הדין, ואם א"א להחזיר ישלם מביתו, ואם נשא ונתן ביד, מה שעשה עשו וישלם מביתו. ודין שלא קיבלו אותו בעלי הדין אלא שעמד מאליו או מניה אותו המלך או קצת וקני הקהל העמידוהו, אם אינו מומחה לרבים, אע"פ שנמל רשות מראש הגולה, אין דינו דין, בין מעט בין לא מעט, ואינו בכלל הדיינים אלא בכלל בעלי זרוע, וכל אחד מבעלי דינים אם רצה סותר דינו וחוזר ודן בפני ב"ד. ואם מעט ולא נשא ונתן ביד יחזור הדין, ואם א"א להחזיר ישלם מביתו כדן כל גורם להזיק, ואם נשא ונתן ביד ישלם מביתו וחוזר ונוטל מבעל דין זה שנתן לו שלא כהלכה. ומומחה לרבים שקיבלו אותו בעלי דינים או שנמל רשות מראש גולה אע"פ שלא קיבלו אותו בעלי דינים, הואיל והוא מומחה, אם מעט בין בדבר משנה בין בשקול הדעת וא"א להחזיר הדין, פטור מלשלם. ומומחה שנמל רשות מראש גולה יש לו לכופ לבעלי הדין שידונו לפניו, בין רצו בין לא רצו, בין בארץ בין בחו"ל. ומי שנמל רשות מן הנשיא שבא"י אינו יכול לכופ לבעלי הדין אלא בא"י בלבד. ומומחה הוא, מי שלמד בתורה שבכתב ושע"פ ויודע לסבור להקיש ולהבין דבר מתוך דבר (הוא הנקרא מומחה). וכשהוא ניכר וידוע ויצא טעמו אצל אנשי דורו, נקרא מומחה לרבים, והוא יכול לדון יחיד ואפילו לא נקט רשות מראש הגולה: זה פוסל עדי שיש לו זה. פלוגתא דר"מ ורבנן מוקי לה בגמרא, כשאמר בעל דין יש לי שתי כתי עדים בדבר והביא כת ראשונה ועמד בעל דין שכנגדו עם אחר ואמר פסולין הן, ר"מ אומר יכול הוא עם אחר לפוסל, ולא נוגע בעדותו הוא שהרי אמר יש לי כת אחרת. ואם בקש ולא מצא, יפסיד. ורבנן סברי אע"ג דאמר תחלה יש לי שתי כתי עדים יכול לחזור ולומר אין לי אלא אלו, ונמצא זה שבא לפסל נוגע בעדותו הוא, ולא מפסלי אפומיה. והלכה בחכמים:

משניות מבוארות – קהתי

אחד מבעלי הדין רשאי לומר, שאינו רוצה להתדיין בפני הדיין שבידור חברו; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – בגמרא מבואר, שמדובר כאן בדין שאינו מומחה, דהיינו שאינו יודע דין תורה, אלא שהורגל לדון, ורכש לו נסיון בדיני ממונות, וסובר רבי מאיר שהואיל ואינו מומחה יכולים לפסלו. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: כיון שרבים המחזוהו עליהם, אין בעל דין נאמן לפסלו, שכן אִמְתִּי – יכול בעל דין לפסול דיינים? בְּזִמְן שֶׁמִּבְּיָא עֲלֵיהֶן רֵאָיָה שֶׁהֵן קְרוּבִין אוֹ פְּסוּלִין – מחמת עבירה; אָבֵל אִם הֵיוּ פְּשָׁרִים אוֹ מִמְחִין – בגמרא מבואר: אם היו כשרים, כלומר שאינם קרובים ולא פסולים, הרי הם כמומחים, ובכגון זה אֵינּוּ יִכּוֹל לְפַסְלָן – ואמנם אף רבי מאיר סובר, שאם היו מומחים אינו יכול לפסלם. זֶה פּוֹסֵל עֲדֵיו שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל עֲדֵיו שֶׁל זֶה – כל אחד מבעלי הדין, בצירוף עד נוסף, יכולים לפסול את העדים של בעל דין שכנגדו; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – בגמרא מבואר, כגון שאמר בעל דין, שיש לו שתי כתי עדים, וסובר רבי מאיר, שכשהביא כת אחת יכול בעל דין שכנגדו בצירוף אדם אחר לפסול את העדים הללו, ואין זה נקרא נוגע בעדותו, שהרי יש לחברו כת אחרת. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: אין בעל הדין שכנגדו יכול לפסלם, שאף על פי שחברו אמר תחילה שיש לו שתי כתי עדים יכול הוא לחזור ולומר שאין לו אלא אלו, ונמצא זה שבא לפסל הרי הוא נוגע בדבר, אִמְתִּי – יכול בעל דין לפסול את העדים של חברו? בְּזִמְן שֶׁהוּא מִבְּיָא עֲלֵיהֶם רֵאָיָה שֶׁהֵן קְרוּבִים אוֹ פְּסוּלִים; אָבֵל אִם הֵיוּ פְּשָׁרִים – שאינם קרובים ולא פסולים, אֵינּוּ יִכּוֹל לְפַסְלָן – אף בצירוף אדם מן השוק, שכן נוגע הוא בעדותו, כמו שבארנו לעיל, ואין לפסול אותם על פיו.

בְּבֵית הַמִּדְּרָגָה – שדברים אלה מקילים כבודו של המלך בעיני הרואים, והרי מצווים להתייחס למלך ביראת הכבוד, שְׁנֵי אֲמָרִים: "שֹׁם תֵּשִׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ" – ציוה הכתוב הרבה "שימות", ללמד: שֶׁתְּהֵא אִמְתּוֹ עָלֶיךָ – ותהא זהיר בכבודו. בגמרא מובאת ברייתא: מלך מסתפר בכל יום, שנאמר (ישעיה לג, יז): "מלך ביפיו תחזינה עיניך".

באור משנה א

פרק זה בא ללמדנו, כיצד דינים דיני ממונות. וכבר שנינו בראשית מסכתנו: "דיני ממונות בשלושה", והלכה היא שבית דין של שלושה, ואפילו הדייטות, יכולים לכופ את הנתבע, שיבוא לדון בפניהם עם התובע. ברם, יש והנתבע רשאי לומר, שאינו רוצה להתדיין בפני דיינים אלה אלא בפני אחרים, וכגון שבית הדין, שהתובע הגיש לו את תביעתו, אינו קבוע בעיר, או שיש בעיר בתי דין אחרים, או משום שהדיינים אינם מומחים. משנתנו באה ללמד, כיצד בעלי הדין בוררים דיינים, שיהיו מוסכמים על ידי שני הצדדים.

דִּינֵי מְמוֹנוֹת בְּשֶׁלֶשָׁה – דיינים, ויכולים בעלי הדין (כפי שבארנו לעיל) לברור להם דיינים, דהיינו: זֶה בּוֹרֵר לֹא אֶחָד – התובע בורר לו דיין אחד, וְזֶה בּוֹרֵר לֹא אֶחָד – והנתבע בורר לו דיין אחד (מכאן הביטוי הנפוצ "ובל"א" – ראשי תבות: זה בורר לו אחד). וְשִׁנְיָהּ – שני בעלי הדין כאחד, בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד – את הדין השלישי; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – הסובר, שהדיין השלישי צריך להיות נבחר בהסכמת שני בעלי הדין. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: לגבי הדין השלישי אין צורך בדעת בעלי הדין, אלא שְׁנֵי הַדִּינִין – שנבחרו על ידי בעלי הדין, בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד – את הדין השלישי. בגמרא מבואר, שאף רבי מאיר סובר ששני הדיינים בוררים להם את השלישי, אלא שצריכים הם לקבל גם את הסכמת בעלי הדין. והלכה כחכמים. זֶה פּוֹסֵל דִּינּוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל דִּינּוֹ שֶׁל זֶה – כל

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

(החזיר) למוטב — שגזרו עליהן תעניות לתשובה, כדכתיב "צום ובכי ומספד שק ואפר יוצע לרבים". חוץ ממקרא מגילה — ואם תאמר: נר חנוכה? כבר פסקו הנביאים, אבל בימי מרדכי היו חגי זכריה ומלאכי. מעבדות לחירות — ביציאת מצרים אמרו שירה על הים. הלל נמי נימא — שהיא שירה. הכי גרסינן: אמר רבא כשלמא התם כו' ולא עבדי פרעה שהרי לחירות יצאו. אבתי עבדי אחשוורוש אנן — דלא נגאלו אלא מן המיתה. בין לרבא — דאמר להכי לא אמרי הלל דאבתי עבדי אחשוורוש הו, הא לאו הכי — אמרינן. בין לרב נחמן — דאמר קריאת מגילה במקום הלל. [לא] הוכשרו שאר ארצות לומר שירה — על נס המאורע להם.

דף יא ע"ב: 'ויסר המלך את מבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האנגי צרר היהודים'. אמר רבי אבא בר כהנא, גדולה התועלת של הסרת מבעת של אחשוורוש ונתינתה להמן, יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל והוכיחו אותם, שפולן בנבואתם לא החזירם למוטב לגמרי, ואילו הסרת מבעת של אחשוורוש והגזירה הרעה שנגזרה על ידי כך, החזירתם למוטב לגמרי, שגזרו על עצמם תעניות וחזרו בתשובה שלימה. תנו רבנן, ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל במשך הדורות, ולא פחתו ולא הויתרו [ולא הוסיפו] על מה שכתוב בתורה אפילו אות אחת, חוץ ממקרא מגילה שתיקנו מרדכי ואסתר, שהיא תוספת על הכתוב בתורה.

מבאר הגמרא: מאי דרזש - מה דרשו מרדכי ואסתר לתקן כן. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחת, למדו כן מקל וחומר, ומה כשיצאו ממצרים, שאז יצאו מעבדות לחירות, אמרינן שירה - אמרו שירת 'אז ישיר' על הים, בנס פורים שיצאו מגזירת מיתה לחיים בביטול הגזירה, לא כל שכן שיש לומר שירה, שהרי הצלה ממיתה לחיים חשובה מהצלה מעבדות לחירות.

שואלת הגמרא: אי הכי שהצלת ישראל בפורים חשובה יותר מהצלת ישראל ביציאת מצרים, הלל נמי נימא - היה לחכמים לתקן שיקראו גם הלל בפורים, כי גם לענין זה יש ללמוד קל וחומר מיציאת מצרים. משיבה הגמרא: אמנם יציאה ממיתה לחיים חשובה מיציאה מעבדות לחירות, אך מכל מקום לא אומרים הלל בפורים, לפי שאין אומרים הלל על נס שפחוצה לארץ, ונס פורים היה בחוץ לארץ.

שואלת הגמרא: הרי יציאת מצרים דגם שפחוצה לארץ, הוא, והכי אמרינן שירה [הלל] בפסח. משיבה הגמרא: יש חילוק בין נס יציאת מצרים לנס פורים, כדתניא, עד שלא נבנו ישראל לארץ, הוכשרו כל ארצות לומר שירה - היו אומרים הלל על נס שאירע בכל הארצות, אבל משנבנו ישראל לארץ ונתקדשה ארץ ישראל, לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה, ולכן נס יציאת מצרים שהיה קודם שנכנסו לארץ, אומרים עליו הלל אף שהיה בחוץ לארץ, אבל נס פורים שהיה לאחר שנכנסו לארץ, לא אומרים עליו הלל.

תירוצ נוסף: רב נחמן אמר, לעולם אף אחר שנכנסו לארץ אומרים הלל על נס שבחוץ לארץ [מטעם שיבואר להלן], אמנם בפורים לא תיקנו חכמים לקרוא הלל, משום דקרייתא - קריאת המגילה שמתואר בה הנס, זו תלילא - נחשבת כאמירת הלל. תירוצ נוסף: רבא אמר, הטעם שאומרים הלל בפסח ואין אומרים הלל בפורים, לפי דבשלמא התם - בנס יציאת מצרים, ניתן לומר את מה שנאמר בהלל 'הללו עבדי ה', הואיל ואנו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, שהרי יצאנו מתחת ידו. אלא הכא - בפורים, לא ניתן לומר 'הללו עבדי ה' משמעונו ולא עבדי אחשוורוש, לפי שהגם שניצלנו ממיתה לחיים, אבל אבתי עבדי אחשוורוש אנן - נשאנו עדיין עבדים לאחשוורוש.

מקשה הגמרא: בין לרבא שאמר שאין אומרים הלל בפורים משום שעדיין אנו עבדי אחשוורוש, ובין לרב נחמן שאמר שקריאת המגילה היא כהלל, קשיא מדוע צריך טעמים אלו, והא תניא בברייתא לעיל, שמשנבנו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה, ואם כן משום זה אין לומר הלל בפורים, ומדוע הוצרכו לטעמיהם. מתרצת הגמרא: רבא ורב נחמן סוברים שדברי הברייטא נאמרו רק על הזמן שהיו ישראל בארץ קודם שגלו, אבל כיון שגלו ישראל מארצם ונתפזרו בשאר הארצות, הוירו שאר הארצות להכשירן תראשו, שאומרים הלל על נס שאירע בהם, ואם כן הדין נותן שיאמרו הלל על נס פורים שאירע בעת גלותן של ישראל, ולכן הוצרכו לומר טעמים אחרים מדוע אין אומרים הלל בפורים.

ההנהגה עם בניישראל אינה לפי חוקי הטבע, אלא היא תלויה בקיום התורה ומצוות.

אלא שמותרת באכילה משום שאינה נדחגת בשור ובעז.
 שנינו במשנה: שבחלב יש מעילה, וחיביים עליו משום פיגול נותר
 וטמא, מה שאין בין פדס. מבררת הגמרא: מנא הני מילי – מדיכן
 למדנו דברים אלו, שאין מעילה בדם קדשים, ולא חיביים עליהם
 משום פיגול נותר וטמא.
 הגמרא מביאה שלש דרשות למעט דם ממעילה: א. אמר עולא,
 המקור למעט דם ממעילה הוא מדאמר קרא (ויקרא יז א) 'כי נפש
 הקשר בדם הוא ואני נתתיו לכם' על המזבח, וממה שנאמר 'לכם'
 לגבי דם הניתן על המזבח יש לדרוש, שאפילו דם קדשים שלכם
 יתא – דינו כמו חולין שהם שלכם ולא של הקדש, ואין בהם מעילה.
 ב. דבי רבי ישמעאל תנא – בבית מדרשו של רבי ישמעאל שנו
 ברייתא, נאמר (שם) 'ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר', ויש לדרוש
 שה' אומר, לכפרה נתתיו – נתתי את הדם כדי שיכפר עליכם, ולא
 למעילה – ולא החשבתי אותו כדבר שלי, שיש בו מעילה.
 ג. ורבי יוחנן אמר, המקור הוא ממה שאמר קרא (שם) 'כי הדם הוא
 בנפש וקפר', שמהלשון 'הוא' משמע שנתתי ב'הויה' אחת
 ואין בו שני, והיינו שדינו של הדם לפני הכפרה – לפני שנתן את
 מתנותיו על המזבח, הוא כלאחר הכפרה, מה ו-כשם שולאחר
 הכפרה אין בו מעילה בשייריים, שהרי נעשתה מצותו, אף לפני
 הכפרה אין בו מעילה.
 מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן: ואימא – ושמא נאמר להיפך,
 שהתיבה 'הוא' למלמדת שדינו של הדם לאחר הכפרה הוא כלפי
 הכפרה, מה לפני כפרה יש בו מעילה, שהרי עדיין לא נעשתה
 מצותו, אף לאחר כפרה יש בו מעילה. מתרצת הגמרא: לא יתכן
 שלאחר כפרה יש בו מעילה, משום שאין לך ו-לא מצאנו דבר
 שנעשה מצותו, ומועילין בו, ובהכרח יש לדרוש כפי שדרש רבי
 יוחנן.
 מקשה הגמרא: וכי לא מצאנו דבר שנעשתה מצותו ומועילין בו,
 והרי תרומת הדשן, שנעשה מצותו ומועילין בו, דתני (ויקרא יז א)
 'והרים את הדשן וגו' וישמו אצל המזבח, ולומדים מכך שהדשן
 הנתרם טעון 'שמה' דהיינו גזירה, ומבואר שאף על פי שנעשית
 מצותו הוא אסור בהנאה, וכיון שאסור בהנאה משום קדושתו, יש
 בו גם מעילה, ונלמד ממנו אף לדם ששייך בו דין מעילה לאחר
 שנעשית מצותו. מתרצת הגמרא: אין ללמוד מתרומת הדשן
 שדבר שנעשתה מצותו שייך בו דין מעילה, משום שגם על
 הבגדים שלובש כהן גדול ביום הכיפורים נאמר חידוש זה, ונמצא
 דהוא תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הפאין פאחד – שני
 פסוקים המחדשים דין אחד, שאחד מהם יכול להלמד מחבירו
 במה מצינו, והכלל הוא (קידושין כד.) שכל שני כתובין הפאין פאחד
 אין מלמדן למקום אחר.
 מקשה הגמרא: הניחא לפי דעת רבנן (זמא כד.), דאמר שמה
 שנאמר (ויקרא טז ב) על הבגדים שלובש כהן גדול ביום הכיפורים
 'והניחם שם', מלמד שבגדים אלו מעניין גזירה לעולם, ואסור לכהן
 גדול לעבוד בהם ביום כיפורים אחר, ולכהן הדיוט לעבוד בהם
 בשאר ימות השנה, ונמצא שיש כאן שני כתובים הבאים כאחד,
 אלא לרבי דוסא (שם) דאמר שכוונת התורה היא, שלא ישתמש כהן
 כהן גדול לעבודת יום הכיפורים אחר, אבל הם כשרים לעבודת
 כהן הדיוט בשאר ימות השנה, ונמצא שאין בהם מעילה, מאי
 איכא למימר – מה יש ליישב, הרי אין כאן שני כתובים הבאים
 כאחד, וחזרת הקשיא שנלמד מתרומת הדשן ששייך איסור
 הנאה בדבר שנעשה מצותו, ונאמר שכוונת התורה בתיבה 'הוא',
 שיש מעילה בדם לאחר הכפרה, כמו קודם הכפרה.
 הגמרא מתרצת באופן אחר: אלא הטעם שאין ללמוד מתרומת
 הדשן, הוא משום שגם בעגלה ערופה מצאנו חידוש זה, שהיא
 אסורה בהנאה אף על פי שנעשתה מצותה, ונמצא דהוא תרומת
 הדשן ועגלה ערופה שני כתובים הפאין פאחד, וכל שני כתובים
 הפאין פאחד אין מלמדן, כפי שהתבאר.
 מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר (קידושין לה.) שני כתובים הפאין
 כאחד אין מלמדן, אלא למאן דאמר (שם) ששני כתובים הפאין
 כאחד מלמדן מאי איכא למימר – מה יש ליישב, הרי אפשר ללמוד
 מתרומת הדשן ועגלה ערופה ששייך איסור הנאה בדבר שנעשית
 מצותו. מתרצת הגמרא: אפילו לפי הדעה ששני כתובים הבאים
 כאחד מלמדים, כאן אינם מלמדים, שהרי תרי

מועילין בו – הנהגה מחלב של קרבן מעל, וחיביין עליו משום פיגול
 ונותר וטמא – האוכל בשוגג חלב של בהמה שנתפגלה, או חלב
 קדשים שנותר לאחר זמן אכילתו, וכן טמא שאכל חלב קדשים,
 חיבי להביא חטאת על איסורים אלו, מלבד החטאת שצריך
 להביא על איסור חלב, מה שאין בין פדס שלא חיביים עליו משום
 איסורים אלו.
 מוסיפה המשנה ומבארת: וחומר פדס – דם חמור מחלב בכר,
 שאיסור אכילת הדם נהג גם בבהמה וגם בהמה ובעוף, בין בטמאים
 האסורים באכילה ובין בטוהרים, ואילו איסור חלב אינו נהג אלא
 בבהמה טוהרה בלבד.

גמרא

שנינו במשנה שיש מעילה בחלב, ומסתמת דברי המשנה משמע
 שמדובר גם בחלב של קדשים קלים, שאף על פי שבחייהם הם
 נחשבים כממון הבעלים ואין בהם מעילה (מעילה ה), לאחר זריקת
 דמם יש מעילה באימוריהם. מבררת הגמרא: מנא הני מילי – מנין
 שיש מעילה באימורי קדשים קלים, לאחר זריקת דמם.
 משיבה הגמרא: אמר רבי ינאי, המקור הוא מדאמר קרא (ויקרא יז א)
 'כאשר יורם משור ובה השלמים' – אותם האימורים שמפרישים
 משור ובה השלמים, יפרישו מפר כהן משיח, ויש להבין ובי מה
 למדנו משור ובה השלמים לפר כהן משיח, הרי כל אותם אימורים
 מפורשים גם בפר כהן משיח, מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד
 – ובהכרח ששלמים שלכאורה נכתבו כדי ללמוד מהם, באמת
 נכתבו כדי ללמוד בהם דין מפר כהן משיח, שהפסוק מקיש שור
 ובה השלמים לפר כהן משיח, מה פר כהן משיח יש בו מעילה
 באימוריו, שהרי הוא קודש קדשים, וכבר בחייז היה בו מעילה, אף
 שור ובה השלמים יש בו מעילה באימוריו, לאחר שזרקו את דמו.
 מקשה הגמרא: אמר ליה רבי חנינא לרבי ינאי, בעינן וז' ששנה רבי
 ובי מכוערת בעיניך אותה ברייתא ששנה רבי, שדורשת דין זה
 מפסוק אחר, שכן שנינו בברייתא, רבי אומר, מה שנאמר לגבי
 קדשים קלים (ויקרא טז ט) 'כל חלב לה', בא לרבות אימורי קדשים
 קלים למעילה, וכוונת הפסוק שגם חלב קדשים קלים הוא מקדשי
 ה' שנאמרו בפרשת מעילה (ויקרא טז ט), והנהגה ממנו מעל.
 מתרצת הגמרא: אמר אביי, איצטריך – צריך את שני הפסוקים, דאי
 כתב רחמנא – שאם התורה הייתה כותבת רק 'כל חלב לה', הוה
 אמינא חלב אין – הייתי יכול לומר שרק בחלב יש מעילה, אבל
 ביוצאת הכבד ודשית הפליות שאינם נקראים 'חלב', לא נהג דין
 מעילה, ולכן כתב רחמנא 'כאשר יורם משור ובה השלמים',
 שמשמע שכל מה שמורם משור ובה השלמים הוקש לפר כהן
 משיח, ויש בו מעילה. ואי כתב רחמנא רק 'כאשר יורם', הוה אמינא
 חלב אליה דלייתא בשור לא – שאם הביא כבש לשלמים אין מעילה
 באליתו, אף על פי שמקריבים אותו, שהרי בפסוק מוזכר 'שור'
 ובה השלמים, ואליה שור איננה קריבה, ולכן כתב רחמנא 'כל
 חלב' לרבות אלית הכבש למעילה, שהרי מצאנו שגם היא נקראת
 'חלב', כמו שנאמר (ויקרא ט ט) 'חלב האליה תמימה'.
 הגמרא מקשה על סוף דברי אביי: אמר ליה רב מרי לרב יבדי, אי
 אליה איצטריך חלב – אם באמת אלית כבש נקראת 'חלב', תיפתר
 באיזה – מדוע אינה אסורה באכילה.
 אמר ליה רב זביד, עילך אמר קרא – כדי להוציא מקושייתך נאמר
 בפסוק (ויקרא יז ב) 'כל חלב שור ובה ונעו לא תאכלו', שמשמע מכך
 שהאיסור הוא דווקא בדרך תנוהג בשור בשור ונעו, ונעו
 שבשלשתם הוא עומד להקריבה, ולמעט אליה שאינה עומדת
 להקריבה בשור ועז.
 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על קושיית רב מרי, מדוע אלית כבש
 אינה אסורה באכילה כדין חלב: רב אשי אמר, 'חלב האליה' איצטריך
 – אלית כבש נקראת 'חלב האליה', כלשון הכתוב (ויקרא ט ט) 'חלב
 האליה', אבל חלב סתמא לא איצטריך – איננה נקראת סתם 'חלב',
 ולכן אינה אסורה באכילה.
 מקשה הגמרא: אלא מעתה שאלית כבש אינה נקראת 'חלב', אם כן
 לא יעלו בה, שהרי המקור לכך שיש מעילה בחלב הוא מהפסוק
 (ויקרא ט ט) 'כל חלב לה'. מסיקה הגמרא: אלא מהוורתא פדרב יבדי
 – התירוץ הברור הוא מה שתיירן רב זביד, שאלית נקראת 'חלב',

חולין. פרק שמיני - כל הבשר דף קיז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קנה רש"י תוספות

משנה מועלין בו - אם קרבן הוא, דהא קדשי ה' הן, ואינם לכהנים. והדם אין מועלין בו, כדילף בגמרא. וטמא - אם אכלו בטומאת הגוף - חייב שתי חטאות: אחת משום חלב, ואחת משום טומאת הגוף שהיא בכרת. מה שאין כן בדם - מפרש בגמרא. אלא בכהמה טהורה - כדכתיב (ויקרא ז) "מן הבהמה אשר יקריבו ממנה" וגו'. גמרא מנחיה מיל' - דחלב יש

בו מעילה? ולא מפליג, דאפילו חלב קדשים קלים, אף על גב דאין בהן מעילה בחייהן, דהא ממנו בעלים הן, יש בו מעילה באימוריהם לאחר שנוקד דמן. כאשר יורם - באימורי פר בהן משיח חתיב, ומה למדנו - דקאמר: ככל מה שפירשים אימורים משלמים, כך יפרשו מזה? אף כאן האימורים מפורשים, "את החלב המסכה ועל הקרבן" ואת כל החלב ואת שתי הכליות" וגו'! מה פר בהן משיח יש מעילה - באימורים, דהא מחיים הוה ביה מעילה, קדשי קדשים הוא. יש בו מעילה - בחלבו, כל חלב לה' - בקדשים קלים חתיב, ולהכי חתיב בהו "לה" - למימרא דקדשי ה' קרינא ביה, לענע מעילה. ויותר ושהי הכליות לא - דלאו "חלב" איקרו. כאשר יורם - לימד על כל האימורים, שהוקשו לאימורי פר בהן משיח. אליה דליתא בשור לא - נמעלו בה, כי מיתנו כבש לשלמים, ד"אלית הכבש" קרינא ביה? כתב רחמנא "כל חלב", ואשכחן אליה דאיקר "חלב", דכתיב (ויקרא ג) "חלבו דהאליה מנחה". ויתרם - כל אליה כבש באכילה. כל חלב שור וכבש ועז - לא אסרה תורה אלא הנוהג בבולן, ואליה אינה נוהגת לא בשור ולא בעז, לא ימעלו בה - דהא מעילה מ"כל חלב לה" נפקא לן, והא אמרת דלאו "חלב" איקרא! לכס - ואני נתתיו לכס" וגו' - שלכם היא, אלמא, לאו קדשי גבוה תנאו - לבכרה נתתו - ולא שיהא קרוי "שלי" למעול בו, שאינה עומדת אלא לכפר בשבילכם. הוא - משמע: בהיותו יהא, לעולם דינו שוה, בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה שנתן מתנותיו ונשארו השיריים. מה לאחר כפרה אין מעילה - בשיריים, כדלקמן, דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו, שהרי כבר נעשה צורך גבוה ממנו ולא "קדשי ה'" קרינא ביה. תרומת הדשן - כל פקר תורם מדרשן מזה מלא מחתה, ונותנו בעצי המזבח, ונבלעת שם במקומה, כדכתיב "והרים את הדשן" אשר תאכל האש וגו' ושמו אצל המזבח" - מלמד שטעון שימה וגיחה. אלמא, אסור בהנאה. בגדי כהונה - ארבעה בגדי לבן שכהן גדול נכנס בהן לפני ולפנים ביום הכפורים, וטעונין גיחה עולמית, ואין הדיוט עובר בהן כל השנה, ולא (בהן גדול) ליום כפורים אחר, כדכתיב "ופשט את בגדי הכד והניחם שם", אלא לרבי דוסא דאמר - כשרן חן לכהן הדיוט כל השנה, שכהן הדיוט משמש בהן בארבעה כלים, ומה תלמוד לומר "והניחם שם" - מלמד שלא ישתמש הוא ליום הכפורים אחר, מאי איכא למימר? עגלה קרופה - אף על פי שנעשה מצותה, אסורה בהנאה, דכתיב "וערפו שם" - שם תהא קבורתה (כריתות ו'א).

מעילה. אבל קודם, מועלים. אם כן, מצוה לדשן, ועל זה קאמר: בשלמא חיצון, דכתיב "ושמו" - לכוך מצוה לדשן, ומכל מקום אף לאחר תרומה איכא מעילה, כדדרשינן בסוף מידה (ותמורה) (לד, א): "ושמו" - בנחת, שלא יפור אלא פנימי. מנא לן דמצוה לדשן, שאתה אמור שהדישון מוציא מידי מעילה? ומשני: דאמר קרא "והסיר מוראתו והשליך אותה אל מקום הדשן" - אם לענע מזבח החיצון, לא צריך דהא חתיב "ושמו אצל המזבח" בו, והתם פריך: והא איצטריך למזבח החיצון לקבוע לו מקום, דכתיב "קדמה". משום דהוי תרומה הדשן ובגדי כהונה בו - במעילה בפרק "ולד חטאת" (ב, א) מאריך יותר, ומסקינן כי הכא.

אמר רבי ינאי דאמר קרא כאשר יורם בו - בפרק "איהוה מקומן" (זבחים מט, ב) מוקמינן לה לדבר הלמד בהקדש, דאינו חוזר ומלמד בהקדש. דיותרת ושתי הכליות לפינן בשעיר עבודה זרה מפר העלם דבר של ציבור, ופר העלם מפר בהן משיח, ואייתר "כאשר יורם" בפר בהן משיח לאוקומי בפר העלם דבר, למחוי כמאן דכתיב בגופיה, דלא ליהוי שעיר עבודה זרה "למד מן הלמד". ורבי ינאי דהכא סבר לה כמאן דילף בפרק "בית שמאי" (שם מא, ב): יותרת ושתי הכליות בשעירי עבודה זרה מ'ועשה לה' פר"י, והא קרא קא לומר: דרבי ינאי דהכא - אסמכתא בעלמא הוא, [דהא] במעילה בפרק "קדשי מזבח" (טו, א) אמר רבי ינאי: אין חייבין משום מעילה אלא קדשי בדק הבית בלבד, ולא בקדשי מזבח דאית בהו לכהנים ולבעלים. ופריך ליה ממשניות טובא, ומוקי לה מדרבנן, ופריך: והא קרא קא נסיב פירוש: "כל חלב" - לרבות האימורים! ומשני: אסמכתא בעלמא, והוא הדין קרא דהכא. והא דתנן בפרק "אמור לו" (כריתות יג, ב): רש אובל אכילה אחת, וחייב עליה ארבע חטאות ואשם - איכא לאוקומי בעולה, ואף על פי דעודה לכהנים - אף לחוש, כיון דלא הבשר למזבח. הווא לפני כפרה כלאחר כפרה - דהקשה רבינו תם: דבמעילה פרק "ולד חטאת" (יב, ב) אמרין: המקיז דם לבהמת קדשים - מועלין בו. אלמא, רש מעילה דבסו ותיריך: דהתם מחיים, דלא שייכא כפרה, אבל לאחר שחיטה, אף לפני כפרה - אין מועלין, ואם תאמר: דהתם תנן (א, א), ומיית לה בפרק "בכור" (פסחים כב, ב), דם בתחלה אין מועלין בו, יצא לנחל קדרון - מועלין בו! ורש לומר: דמעילה דהתם, מדרבנן היא, ואם תאמר: אם כן, בריש מעילה (ב, ב) דרדוק לאשכחין מעילה מדרבנן, ליתיה מזה משנהו ורש לומר: דהתם א'קדשים ששחטן בדרום" קא, דכדכתיבנה דמי. וכי האי גוונא דדיק לאתויי דתקון רבנן (בכור) מעילה, אף על גב דבדילי מנייהו. ומייתי ראייה מרבי יוחנן דאמר: קדשים שמתו - יצאו מיד מעילה דבר תורה, ואם תאמר: בסוף תמורה (ל, ב) גבי "מקדיש עולה לבדק הבית" קאמר: אי מדרבנן, אימא ספא - ומועלין בו שתי מעילות! ואי מדרבנן, אימא - ומאי קושיא? הא איכא מעילה דרבנן בדם ובקדשים שמתו ורש לומר: דהתם שיש מעילה דאורייתא משום עולה, אין לכהנים לתקן שם מעילה, כיון דכלא הכי בדילי מנייהו. ומשני: ראוי למעול בו שתי מעילות: בבשר, מעילה דאורייתא, משום עולה, ובעור, דליכא מעילה דאורייתא, לא בדילי מניה, ותקנו רבנן מעילה. אין דבר שנעשה מצותו ומועלין בו - ואם תאמר: אדרבה, לא נמטע לפני כפרה, דאין לך דבר שלא נעשה מצותו שלא ימעלו בו ואף על גב דאיכא קדשים קלים - היינו, משום דלא אקרו קדשי שמיו: רש לומר: דאשכחן טובא, דהא דשן אין מועלין בו עד שעת תרומה, ועגלה ערופה עד לאחר ירידתה.

ולא והרי תרומת הדשן - ואם תאמר: דתנן במעילה פרק "ולד חטאת" (א, א), דישון מזבח פנימי והמנורה - לא נהנים ולא מועלין, וקאמר בגמרא: בשלמא מזבח החיצון - דכתיב ביה "ושמו", אלא מזבח פנימי מלך משמע דמ'ושמו' דריש דאין מועלין, ובשעתין אדרבה משמע ליה מ'ושמו' דמועלין? ורש לומר: דמתניתין דהתם משמע דאין מועלין בדישון הפנימי, שהדישון מוציא מידי מעילה. ומכל מקום אף לאחר תרומה איכא מעילה, כדדרשינן בסוף מידה (ותמורה) (לד, א): "ושמו" - בנחת, שלא יפור אלא פנימי. מנא לן דמצוה לדשן, שאתה אמור שהדישון מוציא מידי מעילה? ומשני: דאמר קרא "והסיר מוראתו והשליך אותה אל מקום הדשן" - אם לענע מזבח החיצון, לא צריך דהא חתיב "ושמו אצל המזבח" בו, והתם פריך: והא איצטריך למזבח החיצון לקבוע לו מקום, דכתיב "קדמה". משום דהוי תרומה הדשן ובגדי כהונה בו - במעילה בפרק "ולד חטאת" (ב, א) מאריך יותר, ומסקינן כי הכא.

תרי מיעוטי כתיבי - תימה: דבחר סגי, וכן לעיל גבי העזים (ק"ג). **חד** למעוטי מנותר
וחד למעוטי מטומאה - תימה: דלנותר וטומאה סגי בחד מיעוטה, דילפינן מהדר
"חלול" "חלולי" אף לקולא, כדמוכח בסוף "פרק בית שמאי" בובחים (מה"ב)

הדרן עלך כל הבשר

העור והרוטב - משום דתנן פרק "בהמה
המקשה" (חולין ע"א): אשליא "זאינה
מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות",
תנא "העור והרוטב". ומאי דאפסקיה - משום
דתנא פרק "בהמה המקשה" (חולין ע"א):
"מצא בה כן תשעה חי - טעון שחיטה וחיוב
באותו ואת בנו", תנא אחר כך "אותו ואת בנו".
ואידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה, תנא
בתריה "כסוי הדם". ואידי דתנא "כסוי הדם":
ונתגזר בחיה ובעוף, תנא "גיד הנשה", דנתגזר
בחיה ולא בעוף. ואידי דאיירי ביה ביוק
שנתבל בה גיד הנשה בבליעת איסור, תנא
"כל הבשר", ובתריה הדר לענינא קמייא.
האכל - איכא דמפרש בגמרא: אף מרסקא,
ופירש בקטנות: גיד הנשה. ואי תנא גידן ולא
מרסקא - הוה אמינא דמרסקא שהיא קשה לא
מצטרף, דלא הוי בכלל שאר גידים. ואי תנא
אלל - הוה אמינא: שאר גידים מטמו אפילו
טומאת נבילות בציצוק. **הקרנים** - בגמרא
מפרש: מקום שחוחות ויוצא דם.
והטלפים - ולא גרסינן "וצפרנים" - דלא
שייכי אלא בעוף, ומתניתין לא
איירי במילי דעוף, מדלא קתני "והחרטום",
כדקתני במשנה דמיימי בגמרא (שם), ואפשר
דגרס "וצפרנים", וחרטום דלא פירש הכא,
בגמרא: מקום המובלע בבשר, ועל טלפים לא
מפרש מיד. ואפשר דבטלפים אף מה שאין
מובלע בבשר צריך לבשר טפי מבצפרנים.
שומר - לטומאה קלה מנלן דתנא דבי רבי
ישמעאל וכו' - ולהוציא ולהכניס לא אצטרף
דמטמי - דמיד נפיק, כדמסקי וכו' אצטרף לצירוף. **חטה** בקליפתה - והא דאמר בסוף
כתובות (ק"א), "חטה שנקברה ערומה" - הכי קאמר: אף כשנקברה ערומה, יוצאה
בגמא לבושים.

ולא שומר לטומאה חמורה מנלן - ואם תאמר: למא לי קרא, דמורעים לא אתי - שכן
טומאת מרובה, כדפריך בסמוך! ויש לומר: דסלקא דעתך לרביי מריבויא
ד"טמא". ואם תאמר: דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים לג"ב) ענבים שנטמאו - דורכין
פחות פחות מכביצה, דקסבר: משקין מפקדי פקדי, ולא נטמאו המשקין עם האוכל. ואמאי
לא נטמאו בגניית הטומאה לקליפה משום שומר? ויש לומר: דאין שם משקין עליהם.
עד שיצאו לחוץ.

שומר

אוכלין אחרים, ואינו משפא מאליו טומאת נבלות לטמא אחרים. **השוחט בהמה טמאה** לגוי - ודוקא ישראל, ודוקא טמאה, ודוקא לגוי. ישראל ששחט
בהמה טמאה לצורך גוי ועודה מפרכסת, אף על גב דלא חזיא לגוי, דבמייתה תליא מילתא לבני נח ולא שריא להו שחיטה עד שתמות - אפילו הכי, הואיל וישראל
שחט, שחיטה מעלייתא היא. ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה בטוהרה, הלכך משריא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לגוי. אבל גוי בשחיטה -
לא משויא ליה מחשבתו אוכלא, דלא אשכחן שחיטה לגביה. וכן ישראל בנחירה - לאו אוכלא משריא לה, דלא אשכחן נחירה גביה. וחכי תניא: נחרה - אין בה
טומאה של כלום. ובטהורה ישראל - לא איצטרף למתני, דכל שכן דהיא אוכלא מיד בשחיטתה. וטמאה ישראל - לא משויא ליה אוכלא, דבטלה מחשבתו. **אבל**
לא טומאת נבלות עד שתמות - דהא "וכי ימות מן הבהמה" כתיב (ויקרא י"א). **עד שיתיו את ראשה** - דהוה ליה גיטסרא ונבלה היא. דחשובה מזה, ואפילו היא
מפרכסת. **ריבה** - הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה כו' - דהא איכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא נינהו, ונבלה לא מיקריא, אף על גב דשייכי בה. **המכונס**
- דנאסף במקום אחד. דהואיל ואחשיבה - לא בטיל, וחשיב הבשר נבלה, וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אבל קדש. **גמרא תניא** - במתניתין דעור עצמו
אין מצטרף לבית ונבלה, אף על גב דשומרין הן. **להא דתנו רבנן שומרין** - יש לטומאה קלה, ששומרין האוכל - מצטרפין לכביצה לטומאת אוכלין. אבל לא לבית
דנבלה, שהיא טומאה חמורה. לטמאות אדם וכלים. **על כל זרע וזרע** - לגבי טומאת אוכלין כתיב. ואף על גב דבדבחהו קרא "טהור הוא" כתיב ביה - טעמא משום
דלא הוכשר. דסמך ליה "וכי יתן מים על זרע" - דהוכשר, "טמא הוא". קליפה - הוא שומר לאוכל. והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעורה שכולת, אבל הנשורת
כשכותשין במכתשת - אוכל גמור הוא. מדרגת לקמן (קט"ב): המלאך שבשבליל לא הוה שומר - מכלל דשריא שומר. וכן עדשין - אותה קליפה שהעדרה חבייה
לחובה, שאין מקפדין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה, ומשום הכי נקט "אשר יזרע". **מאי קאמר** - דריש קתני "ולא בעור" - אלמא לאו "נבלה" מיקרי, ופחות
מכיות לאו שיעורא הוא, והדר תני דמטמא. ועורה משלימו לבית. ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נבלות.

הדרן עלך כל הבשר.

מיעוטי כתיבי - אפילו למאן דאמר בעלמא מלמדן - הני אין מלמדן, דמיעוטי
כתיבי בהו, דמשמע: הני, ולא אחרני. **תלתא קראי בדם** - "לכם", "לכפר",
"הוא". **לנותר** - שאם נותר, ושגג בין בדם ובין בנותר ואכלו - אינו חייב אלא
משום דם. **מטומאה** - אם אכלו בטומאת הגוף - אינו חייב אלא משום דם. **אבל**
מפגול לא צריך - למעוטי. דשאם היה
הזבח פגול ואכל מדמו - שפיטא לו דאין בו
משום פגול. **דתנן כל שיש לו מתירין** -
שדבר אחר מתיר אותו. בין שהוא מתיר
לאדם - כגון בשר קדשים, שהדם מתיר
לכהנים בוריקתו. ובין שיש לו מתירין למזבח
ולא לאדם - כגון עולה, שדמה מתירה
למזבח. דאם לא נזרק דמה - אין אבריה
נקטרים, כדכתיב (ויקרא יז) "וזרק הכהן את
הדם על מזבח ה'", והדר "והקטיר החלב
לריח ניחוח". **חייבין עליו משום פגול** - אם
פיגל את הזבח באחת מארבע עבודות הדם,
ואחר כך אכל מן הבשר שהיה בכלל היתר
הדם, או מן האימורים שאף הן בודתר הדם
חייב כרת. אבל כל דבר שאין אדם
מתיר, אלא הוא מתיר עצמו, כגון הדר
והקומין והקטרת ומנחת כהנים שכולה
כליל - אין חייבין עליהם משום פגול.
משום דעיקר פגול בשלמים כתיב, ומינייהו
ליפנין: מזה שלמים יש להם מתירין לאדם
ולמזבח - חייבין עליהם משום פגול, אף כל
כו'.

משנה העור והרוטב - העור של בהמה
שחוטתה, כגון פחות מכביצה בשר
ועורה אדוק בה ומשלימה לכביצה, מצטרף
- מפני שהוא שומר. ובגמרא ליפנין
שהשומרים מצטרפין לטומאה קלה, טומאת
אוכלין. **רוטב** - גלייר"א, שאינה אוכל
לקבל טומאה בפני עצמה, אבל מצטרפת
להשלים, לפי שדרך לאוכלה כשהיא

קרושה על הבשר. **הקיפה** - תבלין, והן עצמן לאו אוכלין חשיבי, אבל לאצטרופי
מצטרפין. **והאלל** - בגמרא מפרש. **והעצמות** - שיש בהן מוח וזוא אוכל,
והעצם שומר לו, לפיכך מצטרף עמו. **והקרנים** - מפרש בגמרא: לא שחוחבו
ויוצא מהם דם, אצל עיקרן מלמטה שהן רכין. ומיהו באנפי נפשיהו - לאו
אוכלא נינהו. **והטלפים** - משום שומר. **אבל לא טומאת נבלות** - אם מנבלה
הן - אין מטמאין, ואין מצטרפין לבית להשלים שיעור נבלה לטמא. דתניא:
"בנבלתה" - ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור. ואף על גב דשומר היא - אין
שומר מצטרף לטומאה חמורה, כדמפרש בגמרא. וכן קיפה ורוטב - לאו מנבלה
נינהו, ואכל וגידים - לאו בשר הן. אבל אוכלין בעלמא הוו, כדריש בשר. **כיוצא**
בו - יש שהוא משפא טומאת אוכלין להיות מקבל טומאה מן השרץ, ומטמא
אוכלין אחרים, ואינו משפא מאליו טומאת נבלות לטמא אחרים. **השוחט בהמה טמאה** לגוי - ודוקא ישראל, ודוקא טמאה, ודוקא לגוי. ישראל ששחט
בהמה טמאה לצורך גוי ועודה מפרכסת, אף על גב דלא חזיא לגוי, דבמייתה תליא מילתא לבני נח ולא שריא להו שחיטה עד שתמות - אפילו הכי, הואיל וישראל
שחט, שחיטה מעלייתא היא. ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה בטוהרה, הלכך משריא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לגוי. אבל גוי בשחיטה -
לא משויא ליה מחשבתו אוכלא, דלא אשכחן שחיטה לגביה. וכן ישראל בנחירה - לאו אוכלא משריא לה, דלא אשכחן נחירה גביה. וחכי תניא: נחרה - אין בה
טומאה של כלום. ובטהורה ישראל - לא איצטרף למתני, דכל שכן דהיא אוכלא מיד בשחיטתה. וטמאה ישראל - לא משויא ליה אוכלא, דבטלה מחשבתו. **אבל**
לא טומאת נבלות עד שתמות - דהא "וכי ימות מן הבהמה" כתיב (ויקרא י"א). **עד שיתיו את ראשה** - דהוה ליה גיטסרא ונבלה היא. דחשובה מזה, ואפילו היא
מפרכסת. **ריבה** - הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה כו' - דהא איכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא נינהו, ונבלה לא מיקריא, אף על גב דשייכי בה. **המכונס**
- דנאסף במקום אחד. דהואיל ואחשיבה - לא בטיל, וחשיב הבשר נבלה, וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אבל קדש. **גמרא תניא** - במתניתין דעור עצמו
אין מצטרף לבית ונבלה, אף על גב דשומרין הן. **להא דתנו רבנן שומרין** - יש לטומאה קלה, ששומרין האוכל - מצטרפין לכביצה לטומאת אוכלין. אבל לא לבית
דנבלה, שהיא טומאה חמורה. לטמאות אדם וכלים. **על כל זרע וזרע** - לגבי טומאת אוכלין כתיב. ואף על גב דבדבחהו קרא "טהור הוא" כתיב ביה - טעמא משום
דלא הוכשר. דסמך ליה "וכי יתן מים על זרע" - דהוכשר, "טמא הוא". קליפה - הוא שומר לאוכל. והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעורה שכולת, אבל הנשורת
כשכותשין במכתשת - אוכל גמור הוא. מדרגת לקמן (קט"ב): המלאך שבשבליל לא הוה שומר - מכלל דשריא שומר. וכן עדשין - אותה קליפה שהעדרה חבייה
לחובה, שאין מקפדין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה, ומשום הכי נקט "אשר יזרע". **מאי קאמר** - דריש קתני "ולא בעור" - אלמא לאו "נבלה" מיקרי, ופחות
מכיות לאו שיעורא הוא, והדר תני דמטמא. ועורה משלימו לבית. ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נבלות.

מיעושי קתיבי – בשני המקומות כתובים לשונות ממש, והוא לגבי תרומת הדשן, קתיב (ויקרא א) וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ, וזהו שלא כתוב 'שם' אלא 'שמו', יש ללמוד שדווקא אותו צריך לגנוז ולא דבר אחר, וכן הקם לגבי עגלה ערופה קתיב (דברים כא ו) 'הַעֲרוּפָה', והה"א הראשונה שלבארה מיותרת באה ללמד, שדווקא בעגלה נוהג דין זה.

אחר שהתבאר שישנם שלשה לימודים למעט דם ממעילה, הגמרא הגמרא מניין למעט דם גם מפיגול ונותר וטמא: שואלת הגמרא: וְהִלְתָּה קְרָא לָמָּה לִי קָדָם – מדוע צריך שלשה לימודים למעט דם ממעילה. משיבה הגמרא: באמת לא צריך את שלשתם למעט ממעילה, אלא חד למעושי מנותר – דרשה אחת נצרכת למעט דם מאיסור נותר, וחד למעושי ממעילה – ודרשה אחת ממעט דם מדין מעילה, וחד למעושי ממומא – ודרשה אחת ממעט דם מאיסור טומאה.

הגמרא מביאה מנין שאין בדם איסור פיגול: אַבְלָל למעט דם מפיגול לא צריך קרא, דתנן (ובחים מג), כל דבר שיש לו דברים אחרים שמתירין אותו, בין אם הם מתירים אותו לאכילה אדם, כגון בשר קדשים שזריקת הדם מתירה אותו באכילה לכהנים, ובין אם הם מתירים אותו לפיגול, כגון עולה שזריקת הדם מתירה להקטיר אבריה על המזבח, חייבין עליו משום פגול – אם חשב הכהן באחת מעבודות הדם מחשבת פיגול, האוכל מאותם דברים שהדם מתיר אותם, חייב כרת כדין אוכל פיגול, אבל דבר שאין לו דברים אחרים שמתירים אותו, אין חייבים עליו משום פיגול, משום שעיקר דין פיגול נאמר בפרשת שלמים (ויקרא יז ח), ושלמים יש להם דברים שמתירים אותם לאדם ולמזבח, ולומדים מהם רק לדברים הדומים להם בכך, ודם גופיה מתיר הוא – והרי דם אין לו מתירים, אלא הוא מתיר את עצמו, ולכן פשוט שאין בו פיגול.

הדרן עלך כל הבשר

פרק תשיעי - העור והרומב

משנה

בפרק זה יבואר דיני טומאת אוכלים וטומאת נבילות. אוכל שנטמא הרי הוא מטמא אוכלים ומשקים אחרים הנוגעים בו, אמנם אינו מטמא אלא אם יש בו שיעור כביצה (יבמא פ). שומר, היינו דבר שהוא מחובר לאוכל ושומר את האוכל שלא יתקלקל, כגון קליפה של פרי, אף על פי שאינו ראוי לאכילה כלל, הרי הוא מקבל טומאה מדין שומר, ואף מצטרף עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה לטמא את אחרים הנוגעים בו, שריבה הכתוב שומר האוכל לדין טומאת אוכלים כפי שיתבאר להלן בגמרא. ידות האוכלים, היינו דבר שהאוכל נאחז על ידו ומשמש לאוכל בתורת יד, כגון עץ שיש בראשה בשר, שהעצם משמשת כיד לבשר שבראשה, הרי היא מוציאה ומכניסה את הטומאה, שאם הבשר שבראשה טהור ונגעה טומאה בעצם, הרי היא מכניסה את הטומאה לבשר ונטמא הבשר, וכן אם הבשר שבראשה טמא ונגעה העצם באוכל טהור נטמא האוכל, שהעצם מוציאה את טומאת הבשר לאוכל הטהור, שריבה הכתוב ידות האוכלים להכניס ולהוציא את הטומאה, אמנם ידות אינן כשומר לענין להצטרף עם האוכל, שאם אין באוכל שיעור כביצה אלא בצירוף הדי, אין הדי מצטרפת עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה. יש דברים שאין הדרך לאוכלם בפני עצמם, אמנם כשהם ביחד עם אוכל, הדרך הוא לאוכלם עם האוכל, כגון התבלינים, ודברים אלו כשהם בפני עצמם אינם נחשבים כאוכל ואינם מקבלים טומאה, אבל כשהם מחוברים לאוכל נחשבים כאוכל אגב האוכל ומקבלים טומאה, ואף מצטרפים עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה לטמא את אחרים הנוגעים בו.

המשנה מבארת הדברים שאינם מקבלים טומאה כשהם בפני עצמם, וכשהם מחוברים לבשר מקבלים טומאה עם הבשר, וגם מצטרפים עם הבשר להשלימו לשיעור כביצה לטמא את אחרים הנוגעים בו: העור של בהמה שהיא רבוקה לחתיכת בשר, והקליפה – הליחה היוצאת מן הבשר והיא קרושה על גבי הבשר, והקליפה – התבלין שנותנים על הבשר, והאכלל – חתיכות קטנות של בשר שנשארו רבוקים לעור בשעת ההפשטה שהם ביחד עם בשר, והעצמות שיש בתוכם מות, והמוח חשוב אוכל, והנידן של בהמה המחוברים לחתיכת בשר, וחלק התחתון של הקרניים במקום שהם מחוברים לבהמה ששם הם רכים, ודבוק בהם חתיכת בשר, והתלפין – הפרסות של בהמה שדבוק בהם חתיכת בשר, כל הדברים האלו, מצטרפין עם הבשר שנטמא להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלין, אכלל אם מנבילה הם, ואין בבשר הנבילה כזית, לא – אינם מצטרפים עם הבשר להשלימו לשיעור כזית לטמא טומאת נבילות, שלא נתרבו שומרים לטומאת נבילות. וכן הדברים הנאכלים ביחד עם הבשר, אף שחשובים כאוכל אגב הבשר ומטמאים טומאת אוכלים, אמנם אין דינם כנבילה, הלכך אינם מטמאים טומאת נבילה.

המשנה מביאה דבר נוסף שנוהג בו טומאת אוכלין ואין נוהג בו טומאת נבילה: כיוצא בו, ישראל השוהט בהמה טמאה לצורך עובד כוכבים, והבהמה עדיין מפרקת – מנענעת את אבריה ולא מתה לגמרי, אם נגעה בשרץ וחורה ונגעה באוכלים, הרי היא מטמאה אותם טומאת אוכלין, אכלל לא בטמאה אותם טומאת נבילות עד שתמות, לפי שלגבי טומאת נבילה כתוב (ויקרא יא טז) וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה, ולומדים מכאן שאין דין טומאת נבילה נוהגת עד שתמות הבהמה, וכל זמן שהבהמה מפרקת הרי היא כחיה (לעיל ז), אמנם לגבי טומאת אוכלין, כיון ששחטה ישראל לצורך נכרי, מועלת השחיטה להחשיבה כאוכל, או עד שיתיו (ו-יחיתון) את ראשה, שאז דינה כמותה אפילו במפרקסת, ונמצא שריבה הכתוב לטמא טומאת אוכלין יותר ממה שריבה לטמא טומאת נבילות. רבי יהודה אומר, האכלל המכונים – הנאסף במקום אחד, אם יש בו כזית בקומם אחד, כיון שהחשיבו וכנסו אינו בטל, והרי הוא חשוב כבשר נבילה, ואם נגע בו, וכנס לבית המקדש או אכל בשר קודש, חייב עליו כרת.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא ששינוי בה כדין ששינוי במשנה, ששומרים אינם מצטרפים לטומאת נבילה: תנינא להא דתני רבנן – שינוי במשנה כדברי הבריייתא, שומרים מצטרפים עם האוכל לטמא טומאת אוכלים שהיא טומאת קלה, ולא – אבל אין השומרים מצטרפים עם הבשר לטמא טומאת נבילה שהיא טומאת חמורה. הגמרא מבררת מהיכן למדים ששומר מצטרף לטומאת אוכלים. מבררת הגמרא: מה ששינוי שיש דין שומרים לטומאת קלה, מנלן. משיבה הגמרא: דתנא דבי רבי ישמעאל, נאמר אצל טומאת אוכלים (ויקרא יא טז) עַל כָּל יָדָע וידע [אשר ידע] וגו', והכתוב אשר ידע, מלמדנו, שהדורעים מטמאים אפילו פרוך שפני אדם מוציאין אותם לזריעה, דהיינו חטה כשהיא בתוך קליפתה החיצונה, ושעורה כשהיא בתוך קליפתה, וצדשים כשהם בתוך קליפתה, ומכאן למדנו שהשומר מצטרף עם האוכל לטמא טומאת אוכלים. הגמרא מבררת מהיכן למדים שאין שומר מצטרף לטומאת נבילה. מבררת הגמרא: מה ששינוי ולא שומרים לענין טומאת חמורה, מנלן. משיבה הגמרא: דתני רבנן, נאמר אצל טומאת נבילה, והנוגע בנבילה יטמא (שם יא טז), ויתבת 'בנבילה' מלמדנו, שדווקא הנוגע בבשר הנבילה עצמה נטמא, ולא הנוגע בעור של בהמה נבילה שאין עליו כזית בשר, שאף אם העור משלימה לשיעור כזית, אינה מטמאה טומאת נבילה, שאין שומרים מצטרפים עם האוכל לטמא טומאת נבילה,

מבאר הגמרא: הדין ששומר יכול להכניס את הטומאה לאוכל, ולהוציא את הטומאה מהאוכל, לא צריך קרא ללמדנו כן, שהרי בקל וחומר מדין 'יד' אחי – הוא נלמד, וכך יש לעשות את הקל וחומר, ומה מצינו ביד של אוכל, שאינה מניחה על האוכל, ובכל זאת היא מניקת את הטומאה לאוכל ומוציאה את הטומאה מהאוכל, אם כן, שומר שמגין על האוכל, וכי לא היה כל שכן שיהא מכניס את הטומאה לאוכל ומוציא את הטומאה מהאוכל, ואם כן דין שומר דתב רחמנא – שכתב ה' בפסוק (שם יא לו) 'על כל ירע וירע אשר ירע', למה לי, אלא שמע מינה – נלמד מהפסוק 'אשר ירע' ששומר האוכל מועיל אפילו לצרף – להצטרף עם האוכל, להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים.

הגמרא מקשה על הלימודים דלעיל. מקשה הגמרא: ואימא, שיד יכולה רק להכניס את הטומאה, ולא להוציא את הטומאה, שהפסוק (שם יא לו) 'וכי יתן מים על ירע' וגו' שממנו למדים דין ידות באוכלים, לגבי הבאת הטומאה נאמר, ומהפסוק הכתוב אצל נבילה, שמבואר שם שידות מוציאים את הטומאה מהאוכל, אי אפשר ללמוד ממנו לשאר אוכלים, שיש לומר, שדווקא בטומאת נבילה החמורה יכולים ידות גם להוציא את הטומאה, וכמו שהגמרא אומרת להלן, ואם כן נאמר, שהדין ששומר יכול להכניס את הטומאה לאוכל, נלמד בקל וחומר מדין יד, והפסוק (שם יא לו) 'אשר ירע', שאם לא נלמד ששומרי האוכל באוכל, ממנו נלמד ששומר יכול גם להוציא את הטומאה, אכל שיד יכולה להוציא את הטומאה, ודין שומר לצרף עם האוכל, להשלימו לשיעור כביצה, לא למדנו, ומהיכן יש לנו מקור שיד יכולה להכניס את הטומאה, וששומר מצטרף עם האוכל.

מתרצת הגמרא: מה שאמרת שיד יכולה רק להכניס את הטומאה ולא להוציא את הטומאה, לא מציית אפיק – אינך יכול לומר כן, השתא עיולי מעיילא – שאם יד יכולה להכניס את הטומאה לאוכל שעדיין לא קיבל טומאה, אפוקי מיכניא – וכי נצרך ללמדנו שיכולה להוציא את הטומאה.

ומקשה הגמרא עוד: ואימא להיפך, שיד יכולה רק להוציא את הטומאה, ולא להכניס את הטומאה, שהפסוק (שם יא לו) 'וכי יתן מים על ירע' וגו' שממנו למדים דין ידות באוכלים, בא ללמד שיד יכולה להוציא את הטומאה, ודין הכנסה אינך יכול ללמוד מדין הוצאה, שהרי יותר קל הוא להוציא את הטומאה מאוכל שכבר נטמא, מלהכניס את הטומאה לאוכל שעדיין לא ירדה לו טומאה. ונאמר שגם שומר יכול להוציא את הטומאה, שנלמד בקל וחומר מדין יד, והפסוק (שם יא לו) 'אשר ירע', בא ללמד ששומר יכול גם להכניס את הטומאה, אכל דין דין להכניס את הטומאה, ודין שומר לצרף עם האוכל, לא למדנו, ומהיכן יש לנו מקור שיד יכולה להכניס את הטומאה, וששומר מצטרף עם האוכל.

מתרצת הגמרא: יד יתירא בתיב – מצינו ריבוי מיותר בתורה לדין יד, שכתוב (שם יא לו) 'וכל אשר יפל מנבלתם עליו יטמא תנור ובירים ותין וגו' טמאים הם וטמאים יהיו לכם, וגם כאן יש לדרוש תיבת 'לכם' שמשמע, לכל שצברכיכם, ובא לרבות את הדין של תנור, שמכניסים את הטומאה לתנור, וכיון שאין צריכים שני פסוקים ללמדנו שיש דין יד להוציא את הטומאה, אם כן, אחד מהפסוקים פנוי ללמדנו שיש דין יד גם להכניס את הטומאה, ומאחר שלמדנו דין הוצאת טומאה והכנסת טומאה בידות, הרי יש ללמוד דין הכנסת טומאה והוצאת טומאה בשומר בקל וחומר מידות, ואם כן הפסוק (שם יא לו) 'אשר ירע' שמרבה דין שומר, פנוי הוא ללמדנו ששומר יכול אפילו להצטרף עם האוכל.

ומקשה הגמרא: הי מינייהו מיתיר – איזה מהפסוקים הוא מיותר ללמדנו שיש דין ידות להכניס את הטומאה, הרי צריכים את כולם ללמדנו שיש דין ידות להוציא את הטומאה, שכן אין יכולים ללמוד זה מזה וכמו שיתבאר להלן, ואם כן לא נשאר לך מדין ללמוד שיש דין ידות להכניס את הטומאה.

ומבאר הגמרא: שאם תאמר, לתיב רחמנא – שיכתוב ה' בתורה דין ידות רק ביריעים, וליתו תנף מינייהו – ונלמד דין ידות בנבילה

יכול היית לומר, שהנוגע בעור שנגד הקשר מאחוריו – מאחורי הבשר, שלא יהא טמא, תלמוד לומר (ויקרא יא לו) 'הנוגע בנבלתה יטמא', שהנוגע בעור שכנגד הבשר הרי הוא טמא.

הגמרא מקשה על דברי הברייתא, שהרישא והסיפא נראים כסותרים זה את זה. ושאלת הגמרא: מאי קאמר – מהי כוונת הברייתא, שהרי ברישא של הברייתא כתוב שהנוגע בעור שאין עליו כזית בשר אינו טמא, ואילו בסיפא כתוב שהנוגע בעור שכנגד הבשר הרי הוא טמא, ומשמע שזה אפילו כשאין בו כזית בשר.

משיבה הגמרא: אמר רבא, ואמרי לה – ויש שאמרו תירוצו זה בשם כרי – שם של חכם, חסרי מיתקרא – יש ללמוד את הברייתא באילו היא חסירה, והכי קתני, הפסוק (שם) 'הנוגע בנבלתה יטמא' מלמדנו, שדווקא הנוגע בבשר עצמו נטמא, ולא הנוגע בעור שאין עליו כזית בשר והעור משלימו לשיעור כזית, משום שלא נתרבו שומרים להצטרף עם הבשר לגבי טומאת נבילה. ומאחר שנתמעטו שומרים מלהצטרף עם הבשר לגבי טומאת נבילה, יכול היית לומר, שאני מוציא מדין טומאה אף עור שיש עליו כזית בשר, שהנוגע בעור שנגד הקשר מאחוריו, יכול היית לומר שלא יהא טמא, ואפילו רק מעשה ד – כיד של הבשר נמי לא עביד – אינו נחשב, שכיון שהעור שומר הוא, ואינו משמש בתורת יד, לא יועיל לו שמירתו אפילו רק להחשיבו כדין יד, לטמא דבר הנוגע בו, תלמוד לומר 'יטמא', שבאופן כזה הדין של ידות האוכלים הגמרא מביאה משה המבאר את הדין של ידות האוכלים ושומרי האוכלים: תנן התם (עקצין פ"א מ"א), כל דבר שהוא משמש יד לאוכל, ולא שומר לאוכל, טמא – אם האוכל היה טהור, ונגע הישרץ ביד של האוכל, הרי היד מכנסת את הטומאה לאוכל, ויטמא – אם אוכל טמא הוא, ונגע היד באוכל טהור, הרי היא מטמאת את האוכל הטהור, ואם אין באוכל שיעור כביצה אלא בצירוף יד, אינו מצטרף עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים.

וכל דבר שהוא שומר לאוכל, ואף על פי שאינו משמש יד לאוכל, כגון עור שכנגד הבשר, טמא – אם האוכל היה טהור, ונגע השומר בשרץ, הרי הוא מכניס את הטומאה לאוכל, ויטמא – אם האוכל היה טמא, ונגע שומרו באוכל טהור, מוציא השומר את הטומאה מזה לזה, ואם אין באוכל שיעור כביצה אלא בצירוף השומר, מצטרף השומר עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים.

וכל דבר שהוא לא משמש יד לאוכל והוא גם לא שומר של האוכל, כגון שער שיש בראשו חתיכת בשר, לא טמא – אם האוכל היה טהור, ונגע השער בשרץ, אינו מכניס את הטומאה לאוכל, ולא טמא – אם היה האוכל טמא, ונגע השער באוכל טהור, אינו מוציא את הטומאה מזה לזה.

הגמרא מבררת מהיכן למדים שיש דין ידות להכניס ולהוציא את הטומאה, ומהיכן למדים ששומר מצטרף עם האוכל. מבררת הגמרא: הדין שידות האוכלים מכניסים ומוציאים את הטומאה היבא בתיב – היכן הוא כתוב.

משיבה הגמרא: בתיב לגבי זרעים (ויקרא יא לו) 'וכי יתן מים על ירע ויפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם, ותיבת 'לכם' משמע, לכל שצברכיכם – לכל דבר שיש לכם צורך באוכל הזה, ובא לרבות את הדין של אוכלים, שמביאים את הטומאה לאוכל, ומפסוק זה יכולים ללמוד דין ידות האוכלים להכניס את הטומאה, שהפסוק הזה מדבר באוכל טהור שנפל עליו דבר טמא, ובתיב לגבי נבילה, (שם יא לו) 'וכי ימות מן בהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא', וגם כאן יש לדרוש תיבת 'לכם', שמשמע לכל שצברכיכם, ובא לרבות את הדין של אוכלים, ומפסוק זה יכולים ללמוד דין ידות האוכלים להוציא את הטומאה, שהפסוק הזה מדבר בנבילה שהטומאה יוצאת מגופה. הרי למדנו, שיש דין יד, בין להכניס את הטומאה לאוכל, ובין להוציא את הטומאה מהאוכל הטמא לטמאות אוכלין ומשקין טהורים.

חולין. פרק תשיעי - העור והרוטב דף קיח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קנט רש"י תוספות

יכול שאני מוציא בו — שהנוגע כנגד הבשר — לא יהא טמא, דאפילו מעשה יד לא עבד, להכניס ולהוציא טומאה לא נעביד האי שומר. דכיון דאימעט מאיטרופי, אפילו תורת יד האוכל לא ניהוי ליה. דשאם נגע יד האוכל הטמא בדבר אחר, יליפין לקמן דמוציאה טומאה מן הטמא לטהור. והאי שומר, לאו יד הוא, ושמינתו לא תשויה אפילו לחשיבות יד? תלמוד לומר "טמא". כל שהוא יד — עצם שאין בו מוח, ובראשו האחד בשר. טמא — אם היה טהור, ונגע היד בשר — מכלה טומאה לאוכל. דאף על גב דאיהו לא אוכל הוא. מקבל טומאה כאוכל עצמו. ומטמא — אם אוכל טמא הוא, ונגע יד באוכל טהור — מטמאו. ואינו מצטרף — לכביצה. וכל שהוא שומר אף על פי שאינו יד — כגון עור

שכנגדו כוית בשר. טמא — אם היה טהור, מקבל טומאה ומכניסה לאוכל. ומטמא — אם היה אוכל טמא, ונגע שומרו בטהור — מוציא שומר את הטומאה מזה לזה. לא יד ולא שומר — כגון שער. טמא הוא לכם לכל שבצרכיכם — לכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה, הכל טמא. הרי לך שהיד מביאה טומאה לאוכל, דהא יד גבי הבאת טומאה כתיב. וכי ימות וגו' — הרי יד להוציא, דהא נבלה לאו בת הכנסה היא שהטומאה מגופה ויד דכתיב בה — לטמוי אחריני כתיב. יד להכניס ולהוציא — כלומר, הרי לנו יד להכניס דטומאת אוכלין, ויד נבלה — להוציא. שומר — דכתב רחמנא לעיל מ"על כל זרע וזרע", למה לז? הכי גרסין: ואימא יד להכניס ולא להוציא ושומר להכניס ולהוציא — כלומר, יד האמורה באוכלין — להכניס היא, אבל לא להוציא. ומנבלה לא ילפא להוציא — דראמינן לקמן, דשאני נבלה דטומאה חמורה. היא וכי כתב שומר להוציא כתיב, דלהכניס — אתי בקל וחומר מיד. אבל יד להוציא ושומר בשר לית לך ומשני יד להכניס ולא להוציא לא מצינו אמרת דהשתא עיילי מעיילא — ואף על פי שדעין לא ירדה לו טומאה, אפוקי מיבעיא? הלא, כיון דמכלה, כל שכן דמוציאה. ושומר אתי להכניס ולהוציא — בקל וחומר. והאי דכתיב רחמנא — לצרף כתיבה. ואימא יד — דכתיב באוכלים — להוציא כתיבא, ולא להכניס. והכנסה לא אתי מהוצאה. וכתב שומר — לרבות בו אף הכנסה. אבל יד להכניס ושומר לצרף — לא. ולקמיה משני: מעיקרא כי כתיבא יד באוכלין — אתחיל טומאה כתיבא, דהיא הכנסה. ומיהו השתא משני ליה שינוא אחרינא. יד יתירא כתיבא — ועל כרחיך תרתי להוצאה לא איצטריך, דל חד מינייהו להכנסה. וכיון דאיאת הכנסה והוצאה ביד — יליף שומר בקל וחומר, וכי כתיב רחמנא — לצרף כתיבה. מינייהו מיתר — כולוה להוצאה

צריך? וליתו כתיב — תנור ונבלה. ורעים מוציא מרובה — שמקבלין טומאה מולדי טומאה. תאמר בתנור שאינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה! וכן מנבלה מרובה טומאת אוכלין — דתנור מתניתין: ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות. תנור ספסא אוכלין באורי — שהתנור תחלה הוי, ואוכלין שנים, כדתיבא בפסחים בפרק ראשון (ב.ב.). דתנו רבנן: "תוכר" — אף על פי שלא נגע. מה תוכו האמור לטמא כו. אלמא תנור מטמא לאוכלין, אף על פי שאין נוגעין בו. תאמר בנבלה ובזרעים טמאין שאין מטמאין אחרים אלא אם כן נגעו בהן. כל הך דקאמר "יתתי מינה" — בבנין אב קאמר, שימא כאן ושימא כאן, מה מציו כאן שהיד מוציאה טומאה לאחרים, אף כאן יד מוציאה טומאה לאחרים. הו יתתי — איזו מוח לא תכתוב, ויתתי מיניה? ויתתי מהך — הצד השוה שבהם שוק טמאין, וידן מוציאה טומאתן לאחרים. אף אני אביא זרעים טמאים, שתהא ידן מוציאה טומאתן לאחרים. אמר רב הונא כריה דרב יהושע — הא דהכשר — לאו פירכא היא. דהיינו גמר מלאכה דידהו, ותנור נמי בלא גמר מלאכה — לאו טמא הוא. מה להך שכן מיטמאין — קבלו הטומאה שלא בנגיעה. דהא אמרן ב"כ כל הבשר" (חולין קטו). דמה הצד פרכין כל דהו. לא יד דנבלה — מיתר, דיתתי מהך. דכי פרכת: מה לזרעים שכן טומאתן מרובה — תנור יוכיח. מה לתנור שכן מטמא אחרים מאיורו — זרעים יוכיחו. וחזר הדין, הצד השוה שבהן שוק טמאין וידן מוציאה טומאה לאחרים, אף אני אביא נבלה. אלמא, מיתר יד דנבלה להוציא. למה לי דאם אינו ענין לה — דהא אתיא במה הצד. תנחו ענין ליד דעלמא — לאוכלין. ואם אינו ענין להוצאה, דהא בדידהו יד כתיבא, תנחו להכנסה — הרי יד להכניס ולהוציא ושומר לצרף. שלא תאמר דיו — אי לא היה כתיבא בגופה וגמרה מהך — הוה אמנא. דיו ליד נבלה דהלמה מלא, להיות כאלו. דקא אלו — לא מטמו אדם, אף נבלה, הואיל ויד ירדה מהך אתיא — לא תטמא אדם דרך ידה. כגון תבן קיסם בבית בשר נבלה, להיות לו יד, ונגע אדם בו — לא יטמא עד שיגע בנבלה עצמה. וכן עצם של נבלה עצמה נמי, דהוא יד. ושומר דנבלה — דרבינן לא לעיל, דאמר: יכול אף עור שיש עליו כוית בשר, הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא? תלמוד לומר "טמא", לא צריך למיכתביה, דלמאי הלכתא כתיבא? אי לאצטרופי — הא מעשיה מהך, דקתני רישא: "בנבלתה" — ולא בעור שאין עליו כוית בשר ועור משלמו לכזית. תנחו ענין ליד דנבלה — שאל על פי שאני שומר, ורצא, ואם אינו ענין לה — דהא בגופה כתיבא, תנחו ענין ליד דעלמא. ולהוציא לא אצטרף אלא להכניס. האי דנקט "תנחו ענין ליד דנבלה", והדר איצטריך ליה למימר "תנחו ענין ליד דעלמא", ולא נקט הכי "אם אינו ענין לשומר דנבלה, תנחו ענין ליד דעלמא" — הכי שייך למיתני שפיר. מדכיון דיתורא דשומר בנבלה כתיבא — תנחו ענין לנבלה, דנבלה ונבלה היא. וכיון דמשום יד אתא — תנחו ענין ליד דעלמא. דיד ויד הוא. אבל שומר דנבלה להיות ענין ליד דעלמא — לא שייך למימר.

ואימא: דכתב רחמנא למה לי שמע מינה לצרף — ואם תאמר: לפידוש רבנו תם ורבינו שמואל דבעו כביצה לקבל טומאה, מנלן צירוף בשומר להכניס? דאימא: קרא אתא להוציא! וש לומר: כיון דיד מכלה ומוציא, ושומר מכלה ומוציא — לענין צירוף שומר נמי לא שנא. מעיקרא

מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא – הקשה רבי אליהו: מנלן ידות בכלים דעלמא? דמיד דורעים ותנור ונבלה לא אתו – דמה לחנך שאין להם טהרה במקומו ונראה: משום דרשינן בתורת כהנים: "והנוגע בך" – לרבות את הידות. וההוא אפשר דלשאר כלים איצטרך. ואי לא כתיב אלא ההוא קרא לחודיה, הוה

מוקמינן ליה בדמסתבר טפי. **ובשם** שאין מוקבלין טומאה אלא לכשיתלש – ואם תאמר: אדרבה יותר ראוי תלות טומאה בהכשר, דמה שאין מטמא זה תלוי בהכשר, דמעיקרא לא הוכשרו וכי תימא: דאפשר באילן מלא פירות שנתלש והוכשר, וחור ונטעו – אי אפשר לומר כן, דהא כשחור ונטעו, בטל ליה הכשר כשהשירש. שאפילו טומאה בטלה, כדאמרין (תרומות פרק ט משנה ו) גבי גידולי תרומתו ויש לומר: דפשיטא ליה שאין מוקבלין טומאה אלא לכשיתלש, כדפירש בקונטרס: שאם אומר מחוברין טמאין – טימאת אותן הכל. וקאמר דהכי נמי אין מוקבלין הכשר אלא לכשיתלש, אפילו לקבל טומאה אחר התלישה. ואם תאמר: מהוהא טעמא דפשוט ליה בטומאה, דפשוט ליה בהכשר. שאם אתה אומר כן, הכשרת הכל במחבור! ויש לומר: דאין זה תימה כל כך אם נאמר דהוכשר הכל מחובר על ידי גשמים שנופלים על הדורעים. **אין** יד לפחות מכזית – פירש בקונטרס כגון פול או חצי זית בשר ולו יד, והרי הוא עם כביצה אוכלין. ואין נראה. דאפילו היה נוגע בחצי זית עצמו – לא היה טמא. כדאמרין בפרק קמא (מנחות כדב): התורה העידה על כלי חרס, אפילו הוא מלא חרדל. אלמא, אי לא אויר כלי חרס – לא הוי כמו מחובר, אף על פי שנוגעין יחד. ותנן נמי בפרק בתרא דחגיגה (אבא) הכלי מצרף כל מה שנתלש לקשר, אבל לא לתרומה. ומבעיא לן ב"הקדמין רבה" (מנחות כדא) אי דוקא דנגעי אהרדי לא. ואי נגיעה חשיב כמחובר – אם כן פשיטא דבלא נגיעה איירי, דבנגיעה לא היה צריך צירוף כליו ונראה לפרש: שזה חצי זית מחובר עם כביצה אוכלין, אבל אינו מחובר כל כך. ואם היה מגביה אותו – היה ניתק אותו כביצה אוכלין מאותו פחות מכזית, ולא הוי יד לשאר אוכל, אלא לפחות מכזית. ולפירוש הקונטרס שמפרש בעלמא דאוכל כל שהוא מקבל טומאה – אין צריך לומר שהוא מחובר עם שאר אוכלין, אלא בעי אם מכניס טומאה לאותו חצי זית. אבל להוציא, אפילו היה זית שלם נוגע בו – לא היה טמא, דצריך כביצה. ואפילו אם אין מקבל טומאה בכל שהוא מדאורייתא, איכא למימר דמבעיא ליה אי מקבל טומאה מדרבנן. דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא. **והבית** מאהיל עליה הבית טמא – ויד למת נפקא לן במה הצד מנבלה ותנור:

דמה נבלה, שאין מטמא באהל בו, ואי פרכת: מה לנבלה שכן אוכל, תאמר במת שאין אוכל באדמתי בפרק "ידם שוחטין" – תנור ויכית, מה לתנור, שכן מטמא מאוירו נבלה תוכית. הצד השווה שבהם: שטמא, וידיהם כיוצא בהם כו'. ואם תאמר: לענין אהל נימא "ידיו" ויש לומר: דמעיקרא דאי לא אשכחן בטומאה חמורה ידות, הוה פרכינן על נבילה "ידיו", אבל השתא דאשכחן יד בטומאה חמורה דהוי כגוף, לענין מת נמי משוינן יד כגוף. ורב

ואימא: אם אינו ענין לשומר דנבלה – תנחו ענין לשומר דעלמא, שומר להכניס ושומר לצרף, אבל יד להכניס – לא! אלא, מעיקרא פי פתיבא יד – אהכנסה פתיבא. – אלא שומר דנבלה למה ליה? – לגופיה. – ולמא? אי לאצטרופי – אמרת: לא מצטרף. אי להכניס ולהוציא – קל וחומר מיד אחת! – מילתא דאתיא בקל וחומר מרח וכתב לה קרא. – אי הכי, שומר דעלמא אימא לה – להכניס, ומילתא דאתי בקל וחומר מרח וכתב לה קרא! – הויא דאיכא למידרש, דרשינן, רב חביבא אמר: שאני שומר דנבלה, פיון דמעשה יד קא עבד – איד שדינן ליה. מתקיף לה רב יהודה בר ישימאל, הא דתנן: הפיטמא של רמון – מצטרפת, והנץ שלו – אין מצטרף. ואמאי? קרי פאן "על כל זרע וזרע", ולפיא? ותו, הא דתנן: העור והרוטב והקיפה וכו' – מצטרף לטמא טומאת אוכלים, מנלן? אלא, תלתא קראי פתיבי: "על כל זרע וזרע אשר יזרע", חד לשומר דזרעים, וחד – לשומר דאילנות, איךד – לשומר בשר וביצים ודגים. אמר רב חייא בר אשי אמר רב: יש יד לטומאה ואין יד להכשר. ורבי יוחנן אמר: יש יד לטומאה ולהכשר. במאי קמיפלגי? איבעית אימא – סברא, איבעית אימא קרא. איבעית אימא קרא – מר סבר: מקרא נדרש לפניו, ולא לפני פניו. ומר סבר: מקרא נדרש לפניו ולפני פניו. איבעית אימא סברא – מר סבר: הכשר תחלת טומאה הוא. ומר סבר: הכשר לאו תחלת טומאה הוא. תניא בנותיה דרבי יוחנן: פשם שיש יד לטומאה, קד יש יד להכשר. ובשם שאין מוקבלין טומאה אלא לכשיתלש, קד אין מוקבלין הכשר אלא עד שיתלשו. אמר רב: אין יד לפחות מפניו, ואין שומר לפחות מפקול. ורבי יוחנן אמר: יש יד לפחות מפניו, ויש שומר לפחות מפקול. מיתיבי: שתי עצמות ועליהן שני חצאי זיתים והכנים ראשיהן שנים לבית, והבית מאהיל עליהן – הבית טמא. יהודה בן יקוסא אומר: משום רבי יעקב: היאך שני עצמות מצטרפין לכזות? ורב

לענין הכשר. שאם הוכשרה היד – לא הוכשרו הזרעים. מקרא נדרש – לכל "לכם" דנפקי דות מיניה, נדרש לפניו – לאצטרופי. ואם תאמר: "אויב יותן מים", דהוא רישא דקרא. תחלת טומאה הוא – ויש לו יד טומאה. **ובשם** שאין – זרעים מוקבלין טומאה אלא לכשיתלש, כדאמרין בתורת כהנים: אם אתה אומר מחוברין טמאין – טימאת את הכל, שאין לך מחוברין שאין שריצים מצוין אצלם. פול – פחות הרבה מכזית. **אין** יד לפחות מכזית – אם ש אוכל

פחות מכזית, כגון פול או חצי זית בשר, ולו יד, והרי הן עם אוכלין כביצה. ונגעה טומאה ביד – הואיל ועיקרו אינו כזית ביחד, אין חשוב להיות לו יד, והכל טהור. אבל יש שומר לפחות מכזית, ולכל שיהא כפול. וכן אין שומר לפחות מפקול – לא להצטרף לענין כביצה, ולא להכניס ולהוציא. כגון עצם ובו פחות מחז, ויש שומר והוא עם אוכלין כביצה, או ערשם בשרביטיהם. ורבי יוחנן אמר כו' ויש שומר לפחות מפקול – לא, מדלא ערבינוהו ותני "יש ויש שומר לפחות מפקול". והכנים ראשיהן השנים – אותן ראשין שאין בשר עליהן, והן של מת. הבית טמא – המאהיל על היד, כמאהיל על הכשר. עצם בלא בשר מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל. **היאך שני עצמות** – אם היה עצם אחד, ובראשו אחד כזית – מודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית. אבל יד לפחות מכזית לא

אמרין.

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנחו ענין לשומר – דאוכל, דהא שומר ושומר הוא. דאף על גב דכתיב בהו שומר אחרינא, חד להכניס, דהא לא כתיבא ביד, דלית שומר מינה, וחד לצרף, ושומר להוציא – מיד ליה, אבל יד להכניס – לא איתרביא. **אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא** – כלומר, הא דפרכינן מרישא "אימא יד להוציא, ולא להכניס" – לאו פירכא דיה. דכי כתיבא יד באוכלין – אתחלת טומאתן כתיבא, כשחן מקבלין אותה מן השרץ. וכיון דמכנסת, כל שכן דמוציאה. ושומר להכניס ולהוציא – מקל וחומר אתי, שומר דזרעים – לצרף. **אלא שומר דנבלה למה לי** – בשלמא כולחו צריכי, ואפילו יד דנבלה – שלא תאמר דיו, אלא שומר דנבלה למה לי, הא לא מצטרף ואי להכניס ולהוציא בא – כיון דכתיבא יד נבלה, אתי שומר בקל וחומר מינה. אי הכי – דאמרת טרח וכתב, שומר מנא לך דמצטרף? הא לאו צירוף בהדיא כתיבא: ומושם דלא אצטרף להכניס ולהוציא, שדית ליה אצירוף – אימא: להכניס ולהוציא אתא. ואף על גב דבכל וחומר מיד אתי, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. **רב חביבא אמר** – לעולם כדאמרין מעיקרא דשומר דנבלה דלא איצטרך, תנחו ענין ליה. ודקפרכת: אימא, תנחו ענין לשומר דעלמא, אבל יד להכניס לא אשכחן – לאו פירכא דיה. דכיון דמעשה יד עבד, שאין מצטרף כשאר שומרים אלא מכניס ומוציא כמעשה יד, מסתברא דיתורא ידיה דלא איצטרך. **איד** שדינן ליה – להיות ענין ליד דעלמא. והשתא כולחו צריכי, כל ידות דכתיבי להוציא צריכי: דחאד מאיך לא אתיא, כדאמרין. דנבלה – משום שלא תאמר דיו, שומר דנבלה – להיות ענין ליד דהכנסה, ושומר דאוכלים – לצרף. **הפיטמא של רמון** – הוא שומר על פיו, והנץ שומר אחר על גבי הפיטמא, כמו שיש על אגוזים שומר על גבי שומר. **אין מצטרף** – דאין שומר על גבי שומר, כדאמרין לקמן. פשיטא מיהא מצטרף, ואמאי? הא ליכא למימר "כדרך שבני אדם מוציאין לזרעיה", הא לאו דזרעים נגינה, וכשנוטעין אילן, אין נוטעין אלא יחור. ואם נוטעין רמון – כבר נשרה אותה פטמא, שדיא כעין פרח שבראש התפוחים! ומתניתין נמי דקטני: עור מצטרף משום שומר – הא לא כתיב שומר אלא בזרעים, וטעמא: משום דזרעי ליה בהדיא הוא! **תלתא קראי** – "זרע" "זרע" "זרע". יש יד לטומאה – להכניס ולהוציא, כדאמרין. ואין יד להכשר – אין תורת יד

חולין דף קיה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים שני) קסא

למא שומא אוכלים, וְהָיָה שְׁלֹ – מה שגדל על גבי הפטימא של
הרימון, אִין מַצְטָרְף עִם הרימון להשלימו לשיעור כביצה.
ומקשה הגמרא: וְאִמָּא מצטרף הפטימא, קָרַי פֶּאן – הרי יש לקרות
על הפטימא, את הפסוק (שם) 'עַל כָּל זֶרַע וְזֶרַע אֲשֶׁר יִזְרַע',
שדורשים מפסוק זה, שהאוכלים מטמאים בדרך שמוציאים אותם
לזריעה, וְלִפְנֵי – וברימון אינו כן, שאין נוטעים אותו עם הפטימא,
שהיא אילן הוא, ובאילן הדרך הוא לנטוע ענף ולא את הפרי
עצמו, ואם כן מהיכן יש לנו מקור שמצטרף עם האוכל.
ומקשה הגמרא עוד: וְתו – ועוד קשה, הֲאֵל דְּתָנִין (לעיל קיז), שְׁהָעוֹד
של בהמה, וְהָרוּטָב, וְהַקִּיפָה וכו', מַצְטָרְף עִם הַבֶּשֶׂר להשלימו
לשיעור כביצה לַטֵּמָא מוֹטָמָא אוֹכְלִים, מְנַל, הרי דברים אלו אין
מוציאים אותם לזריעה, ואם כן מהיכן יש לנו מקור שמצטרפים
עם הַבֶּשֶׂר.
מתרצת הגמרא: אֵלָּא תִּלְתָּא קָרָא – שלשה פסוקים פְּתִיבִי לגבי
שומר, שכתוב (שם) 'עַל כָּל זֶרַע וְזֶרַע אֲשֶׁר יִזְרַע', והוזכר כאן שלשה
פעמים לשון 'זרע', וְהוּא – אחד מהם בא לרבות שוֹמֵר דְּרָעִים – כגון
חיטה בקליפתה שמצטרפים עם האוכל, וְהוּא בא לרבות שוֹמֵר
דְּאֵלִיּוֹת – כגון פטימא של הרימון שמצטרף עם האוכל, וְאֵיךְ בא
לרבות שוֹמֵר של בָּשָׂר – כגון עור שננגד הַבֶּשֶׂר, וקליפה של
בָּצִים, וְקִשְׁקִישִׁים של דָּגִים, שמצטרפים עם האוכל.
הגמרא מביאה מחלוקת האם יש דין יד לענין הכשר או לא: אָמַר
רַב חִיָּא בְּרַי אֲשֵׁי אָמַר רַב, יֵשׁ דִּין יָד לְהוֹצִיא וּלְהַכְשִׁיךְ את הַטּוֹמָאָה,
וְאִין דִּין יָד לְהַכְשִׁיךְ מִשְׁקִים, שאם נגעו משקים ביד של האוכל, לא
הוכשר האוכל לקבל טומאה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, יֵשׁ דִּין יָד בִּין
לַטּוֹמָאָה וּבִין לְהַכְשִׁיךְ מִשְׁקִים.
הגמרא מבארת את המחלוקת. שואלת הגמרא: בְּמָאי קָמִיפְלִינִי.
משיבה הגמרא: אִיבְעִית אִימָא שְׁנַחֲלִיקוּ בְּסִקְרָא, אִיבְעִית אִימָא
שְׁנַחֲלִיקוּ בְּקָרָא – איך לדרוש את הפסוק.
מבארת הגמרא: מה שאמרנו אִיבְעִית אִימָא שְׁנַחֲלִיקוּ בְּקָרָא,
הביאנו הוא, שכתוב (שם יא לח) 'וְכִי יִתֵּן מִים עַל זֶרַע וְנָפַל מִמֶּנֶּלְתָּם
עָלָיו טֶמָא הוּא לָכֶם', דְּמַר סָבַר, מִקָּרָא – הפסוק 'לכם'
שמרבה דין ידות נִדְרָשׁ רק על 'וְנָפַל מִמֶּנֶּלְתָּם עָלָיו טֶמָא הוּא'
הכתוב לִפְנֵינוּ מִמֶּשׁ, שהוא דין הטומאה, וְלֹא על 'וְכִי יִתֵּן מִים עַל
זֶרַע' הכתוב לִפְנֵי פָּנָיו – בתחילת הפסוק, שהוא דין הכשר, וְמַר
סָבַר – ורבי יוחנן סובר, מִקָּרָא – הפסוק 'לכם' שמרבה דין ידות,
נִדְרָשׁ בֵּין עַל דִּין טומאה הכתוב לִפְנֵינוּ מִמֶּשׁ, וּבֵין עַל דִּין הכשר
הכתוב לִפְנֵי פָּנָיו – בתחילת הפסוק. ומה שאמרנו אִיבְעִית אִימָא
שְׁנַחֲלִיקוּ בְּסִקְרָא, הביאנו הוא, שְׁמַר סָבַר – רבי יוחנן סובר, שְׁהָכֶּרֶס
מִשְׁקִים תְּחִלָּתָא מוֹטָמָא הוּא – הוא השלב הראשון של קבלת
טומאה, וכיון שנתרבו ידות לטומאה, גם הכשר משקים בכלל.
וְמַר סָבַר – ורב סובר, שְׁהָכֶּרֶס לֹא תְּחִלָּתָא מוֹטָמָא הוּא, אלא דבר
בפני עצמו הוא, ולכך, אף שנתרבו ידות לענין טומאה, אין הכשר
בכלל.
הגמרא מביאה ברייתא כדברי רבי יוחנן: תִּנְיָא כְּוֹתִיבָה דְּרַבִּי יוֹחָנָן,
שֶׁשֶּׁשׁ דִּין יָד לַטּוֹמָאָה, כִּךְ יֵשׁ דִּין יָד לְהַכְשִׁיךְ, וְכִשְׁשׁ שְׁאִין זִרְעִים
מִקְבָּלִין מוֹטָמָא אֵלָּא לְבִשְׁתִּילָשׁוּ מִן הַקֶּרֶק, שאם אתה אומר
שדבר המחובר לקרקע מקבל טומאה, הכל יהיה טמא, שאין לך
דבר המחובר לקרקע שאין שרצים מצויים אצלו, כִּךְ אִין מִקְבָּלִין
הַבֶּשֶׂר אֵלָּא עַד שִׁתִּילָשׁוּ מִן הַקֶּרֶק.
הגמרא מביאה מחלוקת מהו שיעור האוכלים שיש להם דין יד
ושומר: אָמַר רַב, אִין דִּין יָד לְאוֹכֵל שהוא פָּחוֹת מִכּוֹתִית – שאם יש
אוכל פחות מכזית, כגון חצי זית בשר שיש לו יד, והרי הוא ביחד
עם כביצה אוכלים, ונגעה טומאה ביד, הכל טהור, שמתאחד
שהאוכל שהיד מחוברת לו הוא פחות מכזית, אינו חשוב להיות
לו יד, להכניס ולהוציא את הטומאה. וְאִין דִּין שוֹמֵר לְאוֹכֵל שהוא
פָּחוֹת מִכּוֹפֶל – מִין קִטְנִיּוֹת והוא קטן הרבה מכזית, כגון עצם שיש
בתוכו מוח שהוא פחות משיעור פול, אין העצם מצטרף עם המוח
להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים, וכן אם עצם זה

ומקשה הגמרא עוד: מִנִּין לך לומר ש'יטמא' הכתוב בנבילה בא
לרבות שיד יכולה להכניס את הטומאה, וְאִמָּא, אִם אִינוּ עֲנִין
לְלַמְדֵּנוּ דִּין שוֹמֵר דְּנִבְלָה, תִּנְיָהוּ עֲנִין – תפרש שבא ללמדנו דין
שוֹמֵר דְּעֻלָּא – בשאר אוכלים, שהוא מצטרף עם האוכל, ואף
שכבר למדנו לעיל (קיד) דִּין שומר בשאר אוכלים מהפסוק (ויקרא יא
ד) 'אֲשֶׁר יִזְרַע', צריכים את שני הפסוקים, אחד ללמדנו ששוֹמֵר
יכול לְהַכְנִיֵס את הטומאה, ואחד ללמדנו שיש דין שוֹמֵר לְצַדֵּק עם
האוכל, אָכֵל שִׁד יכולה לְהַכְנִיֵס את הטומאה לא למדנו, ומדיכן
יש לנו מקור שיד יכולה להכניס את הטומאה.
הגמרא מתרצת את הקושיא שהקשתה לעיל (ע"א), שאולי נאמר
שמהפסוק (שם יא לח) 'וְכִי יִתֵּן מִים' וגו' למדים ידות רק להוציא ולא
להכניס, וממילא אין שום לימוד על יד להכניס. מתרצת הגמרא:
אֵלָּא מה שהקשינו מַעֲקָרָא, שְׁמָא יד יכולה רק להוציא את
הטומאה ולא להכניס את הטומאה, אינה קושיא, שהרי כִּי פְּתִיבָא
– כשכתוב דִּין בשאר אוכלים, בפסוק (שם) 'וְכִי יִתֵּן מִים וגו'',
אֲהַכְנִיֵה פְּתִיבָא – לגבי הכנסת טומאה כתוב, שהרי הפסוק מדבר
כשנפל שרץ על האוכלים.
ומקשה הגמרא: אֵלָּא מאחר שכבר למדנו שבין יד ובין שומר
יכולים להכניס ולהוציא את הטומאה, אם כן, הפסוק 'יטמא' שבא
לרבות שוֹמֵר דְּנִבְלָה, לָמָּה לֵי, ובהכרח שבא לְגִיפָה – לנבילה
עצמה, וְלִמָּא כתבה התורה, אִי לַאֲצִירופִי – אם ללמדנו ששומר
נבילה מצטרף עם הַבֶּשֶׂר, הרי אֲמָרְתָּ לעיל (שם), ששומר של נבילה
לא מַצְטָרְף עם הַבֶּשֶׂר, אִי – ואם תאמר שבא ללמדנו ששומר של
נבילה יכול לְהַכְנִיֵס וּלְהוֹצִיא את הטומאה, הרי דין זה בכל וְחוֹמֵר
מִדִּין יָד אֲתִיב – הוא נלמד.
מתרצת הגמרא: שלעולם הפסוק 'יטמא' בא ללמדנו ששומר של
נבילה יכול להוציא את הטומאה, ואף שאפשר ללמדו בקל וחומר
מִדִּין יָד, מכל מקום יש כלל שְׁמִילָתָא דְּאֲתִיב – דבר שאפשר
ללמדו בקל וְחוֹמֵר, מִדִּין וְכַתְּבָה לֵה קָרָא – לפעמים התורה טורחת
לכותבה בפירושי.
ומקשה הגמרא: אִי הָכִי שֶׁהַתּוֹרָה טורחת לכתוב דבר שאפשר
ללמדו בקל וחומר, בְּשׁוֹמֵר דְּעֻלָּא – של שאר אוכלים, שדורשים
לעיל (קיד) מהפסוק (שם) 'אֲשֶׁר יִזְרַע', שמצטרף עם האוכל, מהיכן
יודעים שבא ללמדנו דין זה הרי לא כתוב כן בפירוש בפסוק,
ושמא אִימָא לָךְ שהפסוק בא ללמדנו ששומר יכול לְהַכְנִיֵס
ולהוציא את הטומאה, וְאִף שיוכלו ללמדו בקל וחומר מידות,
הרי יש לומר שְׁמִילָתָא דְּאֲתִיב בקל וְחוֹמֵר, מִדִּין וְכַתְּבָה לֵה קָרָא.
מתרצת הגמרא: הִכָּא דְּאִיבָא לְמִיזְרֵשׁ דְּרִישֵׁין – היכן שאפשר
לדרוש דין חדש, אנו דורשים כן, ואין אומרים שהפסוק בא
ללמדנו דבר שניתן ללמדו בקל וחומר.
הגמרא מתרצת תירוץ נוסף על הקושיא דלעיל: רַב חִבִּיבָא אָמַר,
לעולם הפסוק 'יטמא' הכתוב אצל נבילה שלא נצרך לעצמו,
תפרש שבא ללמדנו שיד יכולה להכניס את הטומאה בשאר
אוכלים, וכמו שהגמרא אמרה לעיל (ע"א), ומה שהקשתה הגמרא
לעיל, שמה בא לרבות רק ששומר של שאר אוכלים יכול להכניס
את הטומאה אבל יד לא, אינה קושיא, דְּשִׁאֲנִי שוֹמֵר דְּנִבְלָה משומר
של שאר אוכלים, דְּכִין דְּמַעֲשֶׂה דִּין קָא עָבִיד – מאחר ששומר
נבילה אינו נחשב אלא כמו יד, שהוא רק מכניס ומוציא את
הטומאה, ואינו מצטרף עם האוכל בשאר שומרים, מסתבר לומר,
שהפסוק 'יטמא' שלא נצרך לנבילה, אִיךְ שְׁדִינָן לֵיה – נעמידהו
שבא ללמדנו דין ידות בשאר אוכלים, שהרי דומה הוא יותר ליד
ממה שהוא דומה לשומר.
הגמרא מקשה שתי קושיאות על מה שנאמר לעיל (קיד), שהמקור
לדין שהשומר מצטרף עם האוכל, הוא מהפסוק (שם) 'אֲשֶׁר יִזְרַע',
שדורשים מזה בברייתא, שהאוכלים מטמאים בדרך שמוציאים
אותם לזריעה דהיינו עם הקליפה: מִתְּקִיפָה לֵה רַב יְהוּדָה בְּרִי
יִשְׁמַעֲלָא, הֲאֵל דְּתָנִין (שקצין פ"ב מ"ג), הַפִּטְמָא שֶׁל רִמּוֹן – הפרח
שבראש הרימון, מַצְטָרְף עִם הרימון להשלימו לשיעור כביצה

מקשה הגמרא: איך אפשר לומר שרבי יוחנן סובר ב**אֲחֵרִים**, **הָא**
כְּפֹל קָא אָמְרִי – הרי הם אמרו שהבשר טמא בשיעור כפול,
 ומשמע מדבריהם שאם המוח הוא פחות מכפול, אז הם מודים
 שאין לקולית דין שומר והבשר טהור, ורבי יוחנן הרי סובר שיש
 דין שומר גם לאוכל שהוא פחות מכפול.
 מתרצת הגמרא: **אִידִי דְקָאָמְר** – מאחר שהזכיר **הַתָּנָא קָאָמְר**
שִׁיעוּרָא – שיעור כזית, **קָאָמְרִי אֵינְהוּ נָמִי** – לכך הזכירו גם אחרים
שִׁיעוּרָא – שיעור כפול, אבל לעולם גם לפחות משיעור כפול
 מודים אחרים שהבשר טמא.
 רבא מוכיח מלשון הברייתא, שהברייתא מדברת בשומר: **אָמְר**
רָבָא, דִּיקָא נָמִי, דְּבַעֲצָם שְׂוִיָּא עֲקָקִין וְ – מדברת הברייתא,
דְּקָתְנִי בברייתא 'קולית' – עצם העליון של הירך, ותמיד יש בתוכה
 מוח, וממה שנקטה הברייתא קולית ולא שאר עצמות, **שְׂמַע מִנֵּיהּ**,
 שהברייתא מדברת בעצם שהיא שומר לבשר ואינה משמשת כיד
 כלל.
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בכוונת 'אחרים' כשהזכירו
 שיעור כפול האם הוא בדיוק או לא: **אִתְמַר, רַבִּי חֲנִינָא אָמְר**,
 כשהזכירו אחרים כפול, **וְהוּ שִׁיעוּר** – כוונתם היא דווקא לשיעור
 זה, אבל אם יש בתוכה בשר פחות מכפול, לא נחשב העצם
 כשומר, וכדברי רב. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְר**, כשהזכירו אחרים כפול, **אֵין**
וְהוּ שִׁיעוּר – אין כוונתם לשיעור זה בדיוק, אלא גם בשר שהוא
 פחות מכפול יש לו דין שומר.
 ומקשה הגמרא: איך אפשר לומר שמה שאמרו אחרים כפול, **אֵין**
וְהוּ שִׁיעוּר, **וְהָא קָתְנִי בברייתא כְּפֹל**, ואם גם פחות משיעור כפול
 יש לו דין שומר, מדוע הזכירו בדבריהם כפול.
 מתרצת הגמרא: **אִידִי דְקָאָמְר** – מאחר שהזכיר **הַתָּנָא קָאָמְר**
שִׁיעוּרָא – שיעור כזית, **קָאָמְרִי אֵינְהוּ נָמִי** – לכך הזכירו גם אחרים
שִׁיעוּרָא – שיעור כפול, אבל לעולם גם לפחות משיעור כפול
 מודים אחרים שהבשר טמא.
 הגמרא מקשה עוד על רב, במשנה במסכת עוקצין (פ"א מ"ה), לגבי
 שרביט של קטניות שהפולים והקטניות גדלים בתוכו, וריקנו את
 השרביט מגרגריו, ושייר בתוך השרביט גרגיר אחד, שתנא קמא
 סובר שמאחר שהשרביט הוא שומר לגרגיר שבתוכו, הרי הוא
 מקבל טומאה מדין שומר, והוא מצטרף עם הגרגיר שבתוכו
 לכביצה לטמא טומאת אוכלין, ורבי אלעזר בן עזריה מחלק בין
 פול לשאר קטניות, שבפול אין השרביט נחשב לשומר, אבל
 בשאר קטניות נחשב השרביט כשומר. **תָּא שְׂמַע, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן**
עֲזַרְיָה כְּמֵהר כְּשֶׁרְבִיט שֶׁל פֹּל, שהפולים גסים הם, ונוח לאחוסם
 ולנקותם, ואינם צריכים לשומר, ולכן אין על השרביט דין שומר
 להכניס ולהוציא את הטומאה, ואינו מצטרף עם האוכל להשלימו
 לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים, ו**מִטְמֵא בְּשֶׁרִיטִים שֶׁל**
קִטְנִית, מִפְּנֵי שְׂרִיזָה בְּמִשְׁמִישָׁן – למשמש בקטניות על ידי
 שרביטיהם, שהקטניות דקים הם, ואין יכולים לנקותם, ונוח לו
 שיהיו בתוך שרביטיהם בשעה שממששים בהם כדי שלא יתערב
 בתוכם פסולת, ולכן יש עליהם דין שומר, ומכניסים את הטומאה
 לאוכל, ומצטרף עם הקטניות לשיעור כביצה לטמא טומאת
 אוכלין. ואף שקטניות פחותים מכפול, בכל זאת סובר רבי אלעזר
 בן עזריה שיש על השרביט דין שומר, וקשה על רב שאמר לעיל,
 שאין דין שומר לאוכל שהוא פחות מכפול.
 מתרצת הגמרא: שיש לומר כאן **בְּדָאָמְר** – כמו שתירץ רב **הָאָמְר**
בְּרִיה דְרָבָא להלן (ע"ב) על קושיא אחרת שמדובר שנגעה הטומאה
בְּקוֹלְחָא – בקלח של הצמח שמחוברים בו השרביטים, ולא
 בשרביט עצמו, ומה שהקטניות נטמאים, **מִשּׁוּם דִּין דִּי הוּא וְלֹא**
 מדין שומר, שהקלח נעשה יד לקטניות, ו**הָכָא נָמִי נִפְרַשׁ שֶׁהַמִּשְׁנָה**
 מדברת שנגעה הטומאה **בְּקוֹלְחָא**, ומה שהקטניות נטמאים, **מִשּׁוּם**
 דין יד הוא, ולא מדין שומר, וכיון שהרבה שרביטים מחוברים
 בקלח, נמצא שהקלח הוא יד ליותר מכזית, ולא קשה על רב.
 שואלת הגמרא: ולפי מה שבארנו שהמשנה מדברת בשנגעה

מקשה הגמרא: **וְרַב** שסובר שאין יד לפחות מכזית ואין שומר
 לפחות מכפול, **הָא** – ברייתא זו, **בְּמֵאֵי מוֹקִים לָהּ** – באיזה אופן
 הוא מעמידה שלא יהא אחד מאלו התנאים חלוקים עליו, **אִי בִּיד**
 – אם מעמיד את הברייתא בעצמות שהם יד לבשר, **קָשְׂיָא**
מִהֲרִישָׁא, כלומר מהתנא קמא שמשמא, ורואים שהוא סובר שיש
 יד לפחות מכזית, **וְאִי בְּשׂוֹמֵר** – ואם מעמיד את הברייתא בעצמות
 שהם שומר לבשר, דהיינו בעצמות שיש בתוכם מוח, והכניס שני
 ראשונים היקנים לתוך הבית, **קָשְׂיָא מִהֲרִישָׁא**, כלומר מרבי יהודה
 בן נקוסא שמשטה ומשום שסובר שאין על העצם דין שומר, והרי
 מודה רב שיש דין שומר לשיעור כפול, וחצי זית הוא יותר מפול,
 ומדוע מטרה רבי יהודה בן נקוסא.
 הגמרא אומרת שיש שתי אפשרויות ליישב את הברייתא לפי רב.
 מתרצת הגמרא: **אִיבְעִית אִימָא** שהברייתא מדברת דוקא בעצמות
 שהם **שׂוֹמֵר לבשר, וְאִיבְעִית אִימָא** שהברייתא מדברת דוקא
 בעצמות שהם יד לבשר.
 מסבירה הגמרא: **אִיבְעִית אִימָא בִּיד**, ורב שסובר שאין יד לפחות
 מכזית, **הוּא דְאָמְר (כרבי יהודה) [בִּיהוּדָה] בֶּן נְקוּסָא** שמשטה, שגם
 הוא סובר שאין יד לפחות מכזית. **וְאִיבְעִית אִימָא בְּשׂוֹמֵר**, ורב
 שסובר שיש שומר לפחות מכזית, **הוּא דְאָמְר בְּתָנָא קָמָא** שמשמא,
 שגם הוא סובר שיש שומר לפחות מכזית.
 הגמרא מתרצת את הברייתא, לפי רבי יוחנן שסובר שיש יד
 לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול: **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְר**,
 שהברייתא **בִּזְלָה** מדברת דוקא בעצמות שהם יד לבשר, ורבי
 יוחנן שסובר שיש יד לפחות מכזית, **הוּא דְאָמְר בְּתָנָא קָמָא**
 שמשמא, שסובר גם כן שיש יד לפחות מכזית.
 הגמרא מקשה על רב מברייתא אחרת (תוספתא עוקצין פ"ב ה"א): **תָּא**
שְׂמַע, רַבִּי יְהוֹדָה אָמְר, קולית – עצם העליון של הירך, **שִׁישׁ עֲלֶיהָ**
בִּזְלָה בְּשֶׁר, אותו כזית בשר גוררת את בִּזְלָה להכניס את ה**טוֹמְאָה**,
 דהיינו, שאם הכזית בשר היה ביחד עם כביצה אוכלים, נגע שרץ
 באיזה מקום שהוא בקולית, נטמא הבשר, **אֲחֵרִים אָמְרִים, אֲפִילוּ**
אִם אֵין עֲלֶיהָ אֵלָא בֶּשֶׂר כְּפֹל, אותו בשר גוררת את בִּזְלָה להכניס
 את ה**טוֹמְאָה**.
 מקשה הגמרא: **וְרַב** שסובר שאין יד לפחות מכזית, ואין דין שומר
 לפחות מכפול, **הָא** – ברייתא זו, **בְּמֵאֵי מוֹקִים לָהּ, אִי בִּיד** – אם הוא
 מעמיד את הברייתא בעצם שהיא יד לבשר, **קָשְׂיָא מִהֲרִישָׁא**,
 כלומר מאחרים שאומרים שאפילו אם אין בבשר שיעור כזית
 נטמא הבשר, ומוכח מדבריהם שסוברים שיש דין יד לפחות
 מכזית, **וְאִי בְּשׂוֹמֵר** – ואם הוא מעמיד את הברייתא בעצם שהיא
 שומר לבשר, **קָשְׂיָא מִהֲרִישָׁא**, כלומר מרבי יהודה שאומר שדווקא
 אם יש בתוכה כזית בשר נטמא, אבל אם יש פחות מכזית בשר לא
 נטמא, ומוכח מדבריו שסובר שאין שומר לפחות מכזית, ובשיעור
 כפול שהוא פחות הרבה מכזית, מודה רב שיש לו דין שומר, ואם
 כן מדוע לא נטמא.
 הגמרא אומרת שיש שתי אפשרויות ליישב את הברייתא לפי רב.
 מתרצת הגמרא: **אִיבְעִית אִימָא** שהברייתא מדברת דוקא בעצם
 שהיא יד לבשר, ורב שסובר שאין דין יד לפחות מכזית, **הוּא דְאָמְר**
בְּרַבִּי יְהוֹדָה שמשטה את הבשר אם הוא פחות מכזית, ומשום
 שהוא סובר שאין יד לפחות מכזית, **וְאִיבְעִית אִימָא** שהברייתא
 מדברת דוקא בעצם שהיא **שׂוֹמֵר לבשר**, ורב שסובר שיש דין
 שומר לפחות מכזית, הוא סובר **בְּאֲחֵרִים** שמשמאים את הבשר גם
 כשהוא פחות מכזית, ומשום שהם סוברים שיש דין שומר לפחות
 מכזית.
 הגמרא מתרצת את הברייתא לפי רבי יוחנן שסובר שיש יד לפחות
 מכזית ויש שומר לפחות מכפול: **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְר**, שהברייתא **בִּזְלָה**
 מדברת בקולית שהיא **שׂוֹמֵר לבשר**, ורבי יוחנן שסובר שיש דין
 שומר לפחות מכזית, **הוּא דְאָמְר בְּאֲחֵרִים** שמשמאים את הבשר גם
 כשהוא פחות מכזית, שהם גם כן סוברים שיש שומר לפחות
 מכזית.

חולין. פרק תשיעי - העור והרוטב דף קיט עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קסג
רש"י

ורב האי במאי מוקים לה - שלא יהא אחד מאלו חלוק עליך? אי ביד - שבעצם
הזה אין בו מוח, אבל בשר יש בראשו האחד. קשיא רישא - דקתני "הבית טמא"
אלמא, יש יד לפחות מכזית. וא' בשומר - כגון בעצמות שיש בהן מוח, והכניס
שני ראשיון הריקנין לבית, ומשום הכי הבית טמא, דיש שומר לחצי זית, ואף על
פי שאין המוח בבית - שומר מכניס ומוציא

טומאה ומביאה לבית. ואם תאמר: עצם הזה
הנכנס לבית אינו שומר למוח, שומר אין
המוח כנגדו אלא בראשו האחד. ואנן תנן:
הנוגע כנגד הבשר מאחוריו, דלא הוי שומר
אלא מה שנגד האוכלו על כרחך שומר
הוא, שכל זמן שהקולית סתומה - אוכל
שבתוכה נשמר, פתחה - אין מה שבתוכה
נשמר. קשיא סיפא - דקא מטהר רבי
יהודה בן נקוסא, ורב אמר לעיל: אין שומר
לפחות מכפול, הא לכפול - יש שומר. וחצי
זית יתר על כפול וארבי יוחנן נמי הוה מצי
לאקשוי מרבי יהודה בן נקוסא, כל היכי
דמוקמת לה, אי ביד אי בשומר מתנא קמא.
אי בשומר מוקמין לה - דמדנקט "שני"
חצאי זיתים: משמע בדארבע וחמש עצמות
ובכל אחת פחות מכפול - מודי הוא
דטהור, ורבי יוחנן אמר: יש שומר לפחות
מכפול ומידו לחד מינייהו פריך, והדר
מתרצי לה תרוייהו, מר לטעמיה ומר
לטעמיה. איבעית אימא ביד כו' - בין ביד
בין בשומר ליכא לאוקמא - דאם כן, רב
דאמר כפול? הא רב - ביד מטהר ובשומר
מטמא, ותנא קמא - מטמא בתרוייהו, ורבי
יהודה בן נקוסא - מטהר בתרוייהו! אלא
כדא מוקים, וקאים כחד מינייהו. איבעית
אימא ביד קאי, והוא דאמר כרבי יהודה.
אבל בשומר, אפילו רבי יהודה מודי.
ואיבעית אימא בשומר - מוקי לה. והוא
דאמר כהנא קמא - וביד, אפילו תנא קמא
מודי. ורבי יוחנן - מוקי לה ביד, ואשמעינן
תנא קמא דיש יד לפחות מכזית. דאי בשומר
אפילו בארבע עצמות נמי הוי מטמא,
דיש שומר לפחות מכפול. אלא ביד קאי,
הילכך ביד חצי זית, נדיהוי מיהא כפול.

דמודי ביד דאין יד לפחות מכפול, כדפרישית לעיל מדלא עריב ותנא להו.
בשומר לא מצי לאוקומה - דקשיא ליה: אם כן, אפילו ארבע עצמות נמי, דיש
שומר לפחות מכפול. קולית - הוא עצם עליון של ירך ובו מוח תמיד. רדוניל
בלעז. גורא את כולה לטומאה - אותו זית גורא את כל הקולית לטומאה. שאם
היה עם כביצה אוכלין, ונגע השרץ בה בכל מקום שבה - טמא. קשיא סיפא -
דאחרים, דהאמר רב: אין יד לפחות מכזית! אי בשומר קשיא רישא - דקאמר
תנא קמא: כזית - ארבע, בציר מכזית - לא. ורב אמר: אין שומר לפחות מכפול,
הא לכפול - יש שומר ורבי יוחנן אמר לך כולה בשומר והוא דאמר כאחרים
- דיש שומר מיהא לפחות מכזית. הא כפול קאמר - ורבי יוחנן אמר: יש שומר
לפחות מכפול. אמרי אינהו נמי שיעור - ולעולם לפחות מכפול נמי אמרי. וכל
שכן דאי הוה מוקי לה רבי יוחנן ביד, הוה ניהא ליה טפי, הוואיל והוא דאמר
כאחרים. אלא משום דקתני "קולית", ולא נקט עצם אחר - אי הוה מוקי לה ביד,
דוקא כפול קאמר אחרים, הוה מקשין ליה: והא "קולית" קתני, וסתם קולית
שומא היא, ואפילו כפול קאמר אחרים כפול ורבי יוחנן הכי גמיר לה דאחרים כפול
דוקא כפול אמרו, כדאמר לקמן, רבי יוחנן אמר: אין זה שיעור, הילכך מוקי לה

בשומר. דיקא נמי דבשומר עסקינן מדרקתני קולית - וסתם קולית יש בה מוח. אהמר רבי חנינא אמר - הא "כפול" דקאמרי אחרים - דוקא קאמרי, וזה הוא שיעור.
דבצר מכפול ליכא שומר, כרב. אין זה שיעור - לאו דוקא קאמרי. רבי אלעזר בן עזריה מטהר - בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותו השרביטים שהפולים
גדלין בהן, קושי' בלעז, מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר, דנח למשמען ולנקרן. לפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כבאר שומרין. ומטמא בשל קמנית
דשומר הוא. דדיקס הן, ואין יכולין לנקרן. וניהא ליה שיהו באותם שרביטין, ואל יתערב בהן פסולת. במשמישין - שממשמש בהן על ידי שרביטין, ורישא דרך
מתניתין הכי: "שרביט שריקנו - טהור. שירי בו גרגיר אחד - טמא". שיש שרביטין הרבה, ובגון שיש בהן השרביט והפול כביצה. "רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול"
- דאין שומר מצטרף לו לכביצה. "ומטמא בשל קטנית" - אלמא, יש שומר לפחות מכפולו בקולחא - הא דמטמא בשל קטנית - לאו בשרביט, ומשום שומר. אלא
בקלח נגעה טומאה, ומשום יד. דהשתא הוי האי יד, יד לדבר חשוב, שהוא יותר מכזית. שהרי כל השרביטים מחוברין בו. ובפול הואיל וגסיס הן - לא איכפת ליה
דליהו להו יד. בתשמישין - שמטלטלן באותו קלח. ואותו קלח תשמיש לאוכל. עדישים בקליפתן - אלמא, יש שומר לפחות מכפול. בריה שאני - וכי קאמר רב
שאין שומר לפחות מכפול - כגון חצי פול, שאין ברייתו שלמה, או בשר שיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה. ולעיל נמי גבי שרביטין מצי לתרצו: בריה שאני.

ורב במאי מוקי לה אי ביד קשיא רישא - הוה מצי למימר "לרבי יוחנן, אי ביד אי
בשומר - קשיא סיפא". ולא קושיא גמורה היא דמקשה לרב, אלא פירוש בעלמא
דמפרש מילתיה אליבא דכולהו תנאי.

ורבי יוחנן אמר כולה ביד וכתנא קמא - הוה מצי למימר: "כולה בשומר, וכתנא קמא".
דלתנא קמא אפילו בשלשה עצמות שיש בכל
אחד פחות מכפול - מצטרפין לכזית. ושני
עצמות דנקט - להודיען כחו דרבי יוחנן
נקוסא. אלא משום דאמר התלמוד לרב "אי ביד
קשיא רישא" קאמר רבי יוחנן מוקי לה ביד,
ולא קשיא רישא, הוא הדין בשומר. ומשום
דלרבי יוחנן אתי שפיר בין ביד בין כן בשומר כתנא
קמא, דייק מעיקרא אליבא דרב. ורבי יוחנן
אמר כולה בשומר והוא דאמר כאחרים - וביד
לא בעי לאוקומי, אף על גב דהוה ניהא טפי,
כדפירש בקונטרס - משום דמשמע דבשומר
מיירי. והא דמוקי לה ביד לרב - כי היכי
דליקס רבי יהודה, דהלכתא כותיה לגבי רבי
מאיר, ד"אחרים" היינו רבי מאיר. רבי יוחנן
אמר אין זה שיעור - אין להקשות: הא אמר
רבי יוחנן לעיל (ק"הב) יש יד לפחות מכזית,
ושומר לפחות מכפול. ואם כן על כרחך אחרים
לאו שיעורא קאמרי, כדאקשין ושנינן לעיל -
דהבא אתא לפרושי מילתא דאחרים, דלא
תסעה לאוקמיה ביד, ולמימר דהוי דוקא. ומוך
מילתא לא הוה שמעינן דסבירא ליה באחרים,
דדלמא הא דאיצטרך לאחרים דאין זה שיעור,
משום דרבי יהודה שמעי ליה מרביה. דהשתא נמי
דסבר רבי יוחנן הכי, צריך לומר כדפרישתי
מדלא מוקי לה ביד, והוי כפול דוקא. כי היכי
דמוקי לה רב ביד למיקם כרבי יהודה, אף על
גבי דמשמע דבשומר מיירי, הכי נמי הוה ליה
לרבי יוחנן לאוקומי ביד, כי היכי דלהוי כפול
דוקא.

שרביט שריקנו - פירש בקונטרס: קופא,
קושיט. ולא משמע כן, דהא כתיב
בכל הספרים "שירי גרגיר אחד בכל שומר -
טמא", מכלל דשרביט לאו היינו קופא, שהוא
שומר עצמו, אלא הוא הקלח שהשומרים
דבוקים בו, שקורין רייט. "שרוקנו" - שדוקא

האוכל מן השומרים, "טהור". שירי גרגיר אחד לכל שומר ושומר טמא - וקא סלקא
דעתיה המקשה דמיירי כשנגע טומאה בשומר, וכל הגרגירן שבשאר שומרים מצטרפין
לכביצה - אלמא, יש שומר לפחות מכפול. וקשיא לרבי חנינא דאמר "הרי זה שיעור".
ואף על גב דאליבא דאחרים קאמר, מכל מקום פריך: הוה לזו לפרושי מלתיהו כמו
שמפרש רבי יוחנן, דאין זה שיעור, ולא לפלוגי אחרים אהך ברייתא ומשנ: "בקולחא"
- דנגע בקולחא, ומשום יד ולא בשומר. ולפי מה שפירשתי מייתי מיהא שפיר ראייה
לקמן גבי אוכל. דקא סלקא דעתין דמיירי כגון שנגע בשומרים ומשום שומר, ומצטרפין
כל השומרים יחד. אבל לפירוש הקונטרס גריס "שירי בה גרגיר אחד טמא" צריך לומר
דלקמן סלקא דעתין דמיירי בהרבה שרביטים, כדפירש בקונטרס לקמן. דאי לא מיירי
אלא אחד - אם כן, לא איירי מידי בציווק, דלא איירי אלא בשומר אחד. הכא נמי
בקולחא ומשום יד - ואם תאמר: אם כן, מה לי ריקנו, ומה לי לא ריקנו, כיון דקולחא
הוי יד ליותר מכזית. דלמאי דסלקא דעתן מעיקרא ניהא, דקמשמע לן דאף על גב דליכא
כפול הוי שומר ויש לומר: דקמשמע לן דאף על גב דליכא כזית במקום אחד, אלא כאן
גרגיר וכאן גרגיר - הוי קולחא יד.

שומר

הא "כפול" דקאמרי אחרים - הא "כפול" דקאמרי אחרים - דוקא קאמרי, וזה הוא שיעור.
דבצר מכפול ליכא שומר, כרב. אין זה שיעור - לאו דוקא קאמרי. רבי אלעזר בן עזריה מטהר - בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותו השרביטים שהפולים
גדלין בהן, קושי' בלעז, מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר, דנח למשמען ולנקרן. לפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כבאר שומרין. ומטמא בשל קמנית
דשומר הוא. דדיקס הן, ואין יכולין לנקרן. וניהא ליה שיהו באותם שרביטין, ואל יתערב בהן פסולת. במשמישין - שממשמש בהן על ידי שרביטין, ורישא דרך
מתניתין הכי: "שרביט שריקנו - טהור. שירי בו גרגיר אחד - טמא". שיש שרביטין הרבה, ובגון שיש בהן השרביט והפול כביצה. "רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול"
- דאין שומר מצטרף לו לכביצה. "ומטמא בשל קטנית" - אלמא, יש שומר לפחות מכפולו בקולחא - הא דמטמא בשל קטנית - לאו בשרביט, ומשום שומר. אלא
בקלח נגעה טומאה, ומשום יד. דהשתא הוי האי יד, יד לדבר חשוב, שהוא יותר מכזית. שהרי כל השרביטים מחוברין בו. ובפול הואיל וגסיס הן - לא איכפת ליה
דליהו להו יד. בתשמישין - שמטלטלן באותו קלח. ואותו קלח תשמיש לאוכל. עדישים בקליפתן - אלמא, יש שומר לפחות מכפול. בריה שאני - וכי קאמר רב
שאין שומר לפחות מכפול - כגון חצי פול, שאין ברייתו שלמה, או בשר שיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה. ולעיל נמי גבי שרביטין מצי לתרצו: בריה שאני.

שני

שומר אוכל שחלקו - לא שחלקו לגמרי, דאם כן פשיטא דלא מצטרף, כדפרישית לעיל, ולהכי נקט נמי דוקא "חלקו", אבל שני אגודים שהן שני אוכלים שלמים - פשיטא דלא מצטרפין, אלא מיירי כגון שיש כאן בשר ועליו עור, וחלקו לעור, והיה חציו מצד זה וחציו מצד זה, ומייתי ראייה מרבי אלעזר בן עזריה דמטמא בשל קטנית משום דכל השומרים בשברבט מצטרפין, אף

על גב דכל חד לא מגין אלא אדידיה, ואם תאמר: ואמאי לא משני דאין השומרים מצטרפין, ומיירי כגון שיש בין כל הגורגין כביצה בלא שומרין, והשומרים מוכניסין ומוציאין ואין מצטרפין, ואמאי משני ליה "בקולחא", ומשום ד"ו"ש לומר: דבלאו הכי נחא ליה טפי לאוקומי בקולחא ומשום יד, ומעיקרא לא הוה מוקי לה משום שומר אלא משום ד"במשמין" הוה משמע ליה משום שומר, אבל השתא דמפרש "מאי במשמין" - בתשמין, נחא ליה טפי לאוקומא בקולחא. **בחטי דרבי** שמוען בן שטח - וערשים נמי - כעדרים דרבי שמוען בן שטח שהיו כדירי זהב, ועם שומריהם יש בהם כביצה.

לא משום שומר - ואם תאמר: אמאי קאמר רבי שמוען לעיל "אבל נימא לא הוי יד", מטעם שומר מיהא ליטמא ויש לומר: דלעיל מיירי בגוגע בנימא שלא כנגד הבשר, וכן פירש בקונטרס. ואם תאמר: ורבי יוחנן דמוקי לה משום יד, אמאי נקט "ובשער שכנגד" וצריך לומר: דכ"שכנגד" - לאו דוקא, כדפירש בקונטרס.

איכא דמתני לה אמתניתין ב' עד לא שנו אלא עצם - הכי נמי הוה מצי למימר: "לא שנו אלא קרנים וטלפין", שהן עצמן משום שומר, אלא אידי דנקט לעיל "לא שנו אלא עצם" נקט נמי הכא "עצם", הוה

טמא. יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב: היאך שני עצמות מצטרפין לכזית? אומר ריש לקיש: לא שנו אלא עצם דהוי יד, אבל נימא - לא הוויא יד. ורבי יוחנן אומר: אפילו נימא נמי הוויא יד. איתביה רבי יוחנן לריש לקיש: עור שיש עליו כזית בשער, הנוגע בציצית היצא מןו ובשער שפגגו - טמא. מאי לאו משום יד? - לא, משום שומר, וכו' איכא שומר על גבי שומר? - הלחולי מחלחל. מתקוף לה רב אחא בר יעקב: אלא מעתה תפילין היכי פתבינן? הא בעינן פתיבה תפוח, ולפיכא! אשתמיטתיה הא דאמר במערכא: כל נקב שהדין עובר עליו - אינו נקב. ואיבעית אימא: פוליה משום יד, דאמר רבי אלעא במלאי שפין המלאים, הכי נמי: בנימא שפין הנזמן. והיכא אתמר דרבי אלעא? אהא: מלאי שפין שפין - מיממאין ומממאין ואין מצטרפין. - מלאי למאי חזי? אומר רבי אלעא: במלאי שפין המלאים. לישנא אחרתא אמרי לה: הכי נמי מסתברא דמשום שומר, דאי סלקא דעתך משום יד, נימא אחת למאי חזי? - דאמר רבי אלעא במלאי שפין המלאי, הכא נמי - בנימא שפין הנזמן. והיכא אתמר דרבי אלעא? אהא. דתנן: המלאי שפין שפין - מיממאין ומממאין ואין מצטרפין. - מלאי למאי חזי? אומר רבי אלעא: במלאי שפין המלאים. ואיכא דמתני לה אמתניתין:

שני שומרין מהו שיצטרפו? - לאוכל שבתוכו לכביצה? פנימית - היינו אותה לבנה הראשונה, הראויה לאכול. קרורה - נקובה. מצטרפת - שהרי היא עצמה אוכל. אמצעית - שומר היא. שלמה מצטרפת - דהוי שומר. קרורה אינה מצטרפת - דלא הוויא שומר. היצונה מהורה - שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר. שומר אוכל שחלקו - כגון אוכל כביצה ושומרו עליו, וחלקו, או כגון שני בצלים קטנים, שאין כביצה אלא כביצה עם שומריהם, וקמבעיא ליה אי מצטרפי הני שומרין עם האוכל אי לא. ומשום בשל קטנית - קא סלקא דעתיה: שנים ושלושה שרביטין מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבדן, דודאי אין בשרביט אחד כביצה. אלמא, שני שומרין מצטרפין עם שני אוכלין לכביצה, אף על גב דהאי לא מגין אהא. בקולחא - האי "מטמא" ו"מטהר" בקולחא קאי, ומשום יד, דהוי יד לכולהו שרביטין. חטין בקליפתן - אלמא, חטין עם שומריהן מצטרפין לכביצה. אלמא, שני שומרין מצטרפין, והוא הדין לאוכל שחלקו. ודחי נמי הוה מצי להוציא כביצה שאני, אלא תירוצא דחזקא דרבי. כדאמר רב אחא בקולחא ומשום יד - דיד אחד הוא. חן קליפה נמי בשורה - קאמר בסאסא דשבולתא, שהחטין בקובעין בשורה בחיקן סביב. ומשום שומר - דכל השבולת שלמה, וכל הסאסא הוויא חד שומר. דכולן צריכין זה לזה, שאם יפול אחד - כולם נופלין, ולא הוו שומרין. בשלמא עיליתא צריכי לתתייתא - כלומר, דשורות עליונות שהחטין בקובעין בן צריכות שיהיו שורות התחתונות קיימות. שאם נשרה הקליפה התחתונה של שבולת, נשרה הקליפה הסמוכה לה, עד שיפול כל הקליפות והחטין עד ראש השבולת. אלא דרא תתייתא מי צריכי לעיליתא - בלא עיליתא נמי מקימי תתייתא, ואפילו הכי מצטרפין שומרים דדרי עיליתא בהדי אוכלים תנאי ושומרין תנאי. בחד דרא - קאמר דמצטרפי שומרים, דחד שומר והוא דמורקין שבקובעין בדוחא - מתקיימת ואם יטול אחד מבניהם - יש ריוח לחבירו, ליפול. חטי דשמוען בן שטח - כשתי כליות של שור הגדול, במסכת תענית (כגא, עין שם). השתא דאתית להכי - מתירצא לך נמי: דהא דקאמר "חטין בקליפתן" לא דלצטרפו שני חטין עם שומר אלא אם יש בין חטה אחת וקליפתה כביצה, כגון חטי דשמוען בן שטח - מצטרף שומר לחטין. לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא - אחת לא חשיבא למיהוי יד, דפסקא, אלא שומר הוויא. ויש חומר ביד מבשומר: דיד מביאה את הטמאה בכל ענין

שהיא, אבל שומר אם יש חתיכת עור ועליה בראשה אחד כזית בשער, ונגע באחד מן הנזמן בראש האחר - טהור, דשומר אם מביא טמאה כמעשה יד, אלא אם נגע כנגד הבשר, כדאמרין בריש פרקין (חולין קיחא): הנוגע כנגד הבשר מאחוריו. ורבי יוחנן אומר אפילו נימא הוויא יד - ומביאה טמאה אפילו נגע בנימא שלא כנגד הבשר. בציצית - חוט הבשר. מאי לאו משום יד - רשכנגד" לאו דוקא. לא משום שומר - כיון דאיכא כזית - עבדי שומר מעשה יד, להכניס ולהוציא. שומר על גבי שומר - נימא על גבי עור. הלחולי מחלחל - ומנקיב נימא לעור, ויורד על הבשר, ולא הוי שומר על גבי שומר. אי הלחולי מחלחל תפילין היכי פתבינן - והלא העור חלול כנגד השער, ובעינן "כתיבה תמה" - שלמה ולא פסוקה, דכתיב (דברים ו) "וכתבתם" - שיהא כתיבה תמה. איבעית אימא כולה - ציב ושערה - משום יד. וכו' קאמר דהוי יד - בנימא שבין הנזמן, דאיכא נימין הרבה. כדאמרינן ב' שפין המלאי - לא פסק. מלאי - זקן העליון של שומר. ליטמא ומממאין ואין מצטרפין - דיד היא, ואינה שומר. למאי חזי - הא נפסק מאלו שאמורב"ב שפין המלאי - שאחזו בכל המלאי של שבולת, ולא באחד מהן. ליטמא אחרתא אמרי לה כו' - מאן דתני דך לישנא סבר דבנימא הרבה אמר ריש לקיש נמי דלא הוי יד. ולתוביה מהא מתניתא, ותרין ליה: משום (יד) שומר. ודחי נמי מטבטבא דמשום שומר מדקתני "שערה", דאי משום יד - נימא אחת למאי חזיא? לעולם משום יד, ומאי "שערה" דקתני? נימא שבין הנזמן. המלאי שבשכלין מיטמאין ומממאין - מוציאין ומכניסין טמאה לשבולותיה, ואין מצטרפין, דאין שומר אלא יד. ואיכא דמתני לה - להא פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש.

שני שומרים, מהו שצטרפו עם האוכל שבתוכם להשלימו לכביצה. מבררת הגמרא: היכי דמי? – באיזה שני שומרים הספק, אלימא באוכל שיש לו שני שומרים זה על גב זה, והספק הוא האם השומר החיצון מצטרף.

מקשה הגמרא: ומי איכא דין שומר, כשהוא על גב שומר אחר, והתנן (עוקצין פ"ב מ"ד), רבי יהודה אומר, שלש קליפות יש בקבל, הפנימית, בין אם היא שלמה ובין אם היא קדורה ונקובה, מצטרפת עם האוכל, שהרי היא עצמה אוכל, האמצעית, דין שומר עליה, ולכך אם שלמה היא, מצטרפת, שאז היא נחשבת כשומר, אבל אם קדורה היא, אין מצטרפת, שאז אינה חשובה שומר. החיצונית, בין כך ובין כך – בין אם היא נקובה ובין אם אינה נקובה, קדורה היא. שכיון ששומר על גבי שומר היא אינה חשובה שומר, ולא יתכן שרב אושעיא נסתפק בכך.

משיבה הגמרא: רב אושעיא, בשומר של אוכל שחלקו לשנים קמבעיא ליה, דהיינו, באוכל שיש בו שיעור כביצה בצירוף השומר שעליה, וחילוקו לשנים, האם אומרים, בין דהא – השומר של החלק הזה לא מניין אהא – על האוכל של החלק האחר, והא לא מניין אהא, לא מצטרפת שומר זו עם האוכל האחר, או דלמא, בין דהא מניין אידידה – על האוכל שבתוכו, והא מניין אידידה, מצטרפין שני השומרים עם האוכלים.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק ממשנה שהובאה לעיל (ע"א): תא שמע, רבי אלעזר בן עזריה מפרש שרביט של פול שנשאר בו גרגיר אחד, שהפולים אינם צריכים לשומר, ומטמא שרביט של קמנית, מפני שרוצה במשמישן – למשמש בהם על ידי שרביטתם, לכך יש עליהם דין שומר, ומצטרפים עם הקטניות. וסברה הגמרא שמדובר בשנים או שלשה שרביטים, שהרי אין שרביט אחד עם האוכל שבתוכו שיעור כביצה, ואפשר לפשוט מכאן, ששני שומרים מצטרפים.

דוחה הגמרא: אמר רב אחא בריה דרבא, המשנה מדברת שנגעה הטומאה בקליפתא – בקלה שמתחברים בו השרביטים, ומה שהקטניות נטמאים, משום דין יד הוא, ואין לפשוט מכאן הספק בשני שומרים.

שואלת הגמרא: ולפי מה שבארנו, מאי כוונת המשנה מפני שרוצה במשמישין? הרי אינו ממשמש בקטניות על ידי הקלה. משיבה הגמרא: שכוונת המשנה להסביר הטעם שיש לקלח דין יד, משום שרוצה בתשמישן – שעל ידו מטלטל את השרביטים.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק מברייתא (לעיל ק"ח): תא שמע, תתנא דבי רבי ישימבעא, נאמר אצל טומאת אוכלים (ויקרא י"א ל') על כל ידע וידע (אשר ידע) ותיבות אפרש ידע' מלמדנו, שהזרעים מטמאים בדרך שני אדם מוציאין אותם ליריעה, דהיינו חפה בקליפתה, ושעורה בקליפתה, וצריכים בקליפתה, ולמדים מכאן שהשומרים מצטרפים עם האוכל. והרי גרעין אחד של חיטה אין בו כביצה, ובהכרח שכוונת התנא הוא שכמה חטים ביחד מצטרפים עם שומריהם, ואפשר לפשוט מכאן ששני שומרים מצטרפים.

דוחה הגמרא: שאפשר ליישב את הברייתא בראמר רב אחא בריה דרבא לעיל, לפרש המשנה בעוקצין (פ"א מ"ד) בקליפתא, ומשום יד, הקא נמי, יש לפרש שהברייתא מדברת בשדרה של שיבולת, כלומר בשיבולת מלאה חטים, והטעם שהקליפות מצטרפים, הוא משום ששומר אחד הוא, שהרי אם יפול אחד מהם יפלו כולם.

ומקשה הגמרא: בשלמא שורות התחתונות נעשים שומרים לשורות העליונות, משום שעליהם – העליונות צריכים לתתיהם – להתחתונות, שאם נזרעת התחתונה נזרעת גם השורה שמעליה, אלא תתיהם מאי צריכי – מדוע צריכים לעליהם, הרי יכולות להתקיים גם בלי העליונות, ואם בכל זאת רואים שמצטרפים שומרים של העליונה עם התחתונה, אפשר לפשוט מכאן ששני שומרים מצטרפים. מתרצת הגמרא: הברייתא מדברת בחד דרא – בחטים של שורה אחת, שמתוך שהחטים קבועות בדוחק מתקיימות, ואם יטול אחת מביניהם יש ריוח לחבירו ליפול, נמצא

שכל השורה הוא שומר אחד. ומקשה הגמרא: ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא. מתרצת הגמרא: שמצינו כן בחד – בחטים שהיו בדורו דשמעון בן שמח, שהיו גדולים כשתי כליות של שור הגדול.

אומרת הגמרא: השתא דתתיהם להכי – מעתה כיון שהגענו ליד כי לתרץ שמדובר בחטים גדולים, יש לפרש שמדובר בחדא חטה נמי – אפילו בחטה אחת, וכגון בחדא חטה נמי בן שמח.

הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייתא שהובאה לעיל (ק"ח), ומביאה מחלוקת האם שורה היא יד לטומאה או לא: גופא, שני עצמות של מת, ויש עליהן שני חצאי ויתים בשר, והכנים ראשיהן שנים לתוך הכתה, והכתה מאחיל עליהן, הכתה טמא. יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב, תאמר שני עצמות – שאין בכל אחד מהם כוית, מצטרפין לכוית לטמא.

אמר ריש לקיש, לא שנו שיש לבשר יד, אלא בעצם, דהו יד, אבל ניקא – שורה אחת, לא תהא יד לבשר, ששמגביה לבשר על ידה היא נפסקת, ואינה ראויה לשמש לבשר בתורת יד. ורבי יוחנן אמר, אפילו ניקא נמי תהא יד לבשר.

רבי יוחנן מקשה על ריש לקיש ממשנה להלן (ק"ד): איתביה רבי יוחנן לריש לקיש, עור שיש עליו כוית כשר נבילה, הנוגע בציב – בחוט של בשר היוצא ממנו ומהבשרו, ובשערה שנגדו – שהיא כנגד אותו בשר, טמא, מאי לאו משום דין יד, וקשה על ריש לקיש. מתרצת הגמרא: לא, כוונת המשנה היא שהשערה מטמאת משום דין שומר.

ומקשה הגמרא: ומי איכא דין שומר כשהוא על גבי שומר אחר, הרי העור שומרת לבשר, והשערות הם מעל העור, נמצא שהשערות הם שומר על גבי שומר, ומדוע מטמאים. מתרצת הגמרא: שהשערה תלחולי תלחול – מנקבת לעור ויורדת עד לבשר, נמצא שהיא שומר של הבשר ממש.

הגמרא מקשה על תירוצו זה מכתבת תפילין: מתקין לה רב אחא בר יעקב, אלא מעתה, תפילין היכי כתבין – איך כותבים תפילין על עור, הא בעינן – הרי צריכים שיהיה כתיבה תמה ושלמה ולא כתיבה פסוקה, ובמקום שהיה שערה, ליכא כתיבה תמה, כיון שיש שם נקב. מתרצת הגמרא: אשתמיטיה – נשמטה מזיכרוננו של רב אחא בר יעקב, הא דאמר במערכא ו-בארץ ישראל, כל נקב שהוא קטן כל כך, שהיה עובר עליו וממלא אותו, והאות אינה נראית חלוקה לשנים, אינו חשוב נקב לפסול.

הגמרא מיישבת את הקושיא דלעיל מהמשנה (ק"ד). על ריש לקיש באופן אחר: ואיכא איהא, כוילה – כל המשנה, בין הציב ובין השערה מטמאים משום דין יד, ולא יקשה לך על ריש לקיש שאומר ששערה אין לה דין יד, משום שאפשר לפרש את המשנה בראמר רבי אלעא לפרש המשנה (עוקצין פ"א מ"ג) שהובאה להלן, שמדברת בקלאי – בזקן של שיבולת שנמצא בין הרבה קלאים, ומדובר שאוחז בכולם ולא רק באחד מהם, הקא נמי, אפשר לפרש שהמשנה מדברת בגנימא שפין הנזימן – בשערה שבין השערות, וכשטלטל את הבשר על ידי כמה שערות אינם נפסקים, ומודה ריש לקיש שנחשבים יד.

הגמרא מבררת על מה נאמרו דברי רבי אלעא: והיכא אתמר דרבי אלעא. משיבה הגמרא: אהא – על משנה זו, קלאי שששלים – זקן העליון של השיבולת, מיטמאין – השיבולת מקבלת טומאה על ידו, ומטמאין את האחרים בנגיעתם, ואינן מצטרפין עם השיבולות להשלימם לכביצה, שאין להם דין שומר אלא דין יד.

והקשו על המשנה: קלאי קלאי חיי – לאיזה דבר הוא ראוי, הרי כשאוחזים בו הוא נפסק, ומדוע חשוב יד. ואמר רבי אלעא, שהמשנה מדברת בקלאי שפין הקלאים, ומדובר שאוחז בכל הזקנים, וכיון שאינם נפסקים חשובים יד.

הגמרא מביאה לשון אחר במשא ומתן על דברי ריש לקיש: לישנא אחרינא אמרי לה, שהקשו על ריש לקיש מהמשנה דלהלן (ק"ד) – שאומרת שהנוגע בשערה שכנגד הבשר טמא, ותירצו שמה שהשערה מטמאת מדין שומר הוא, ועל זה אמרו, הכי נמי

חשוב משקה, ולא מְצַמְרָה, ששני דברים שאין שיעורם שוה אינם
מצטרפים, ואוכל ומשקה אין שיעורם שוה לענין טומאת אוכלים,
שאוכל שיעורו הוא כביצה, ומשקה שיעורו רביעית.
שנינו במשנה: והקפשה מצטרפת עם הבשר. מבררת הגמרא: מאי
קפשה. משיבה הגמרא. אָמַר רָבָה, פִּירְמָא – ריסוקי הבשר ששוקע
לתחתית הקדירה.
אביי מקשה על פירושו של רבה ורב פפא אומר פירוש אחר: אָמַר
לִיה אַבְי לרבה, לדברין יקשה, שהוא בפני עֲצָמוּ יִטְמָא מוֹמָא
אוֹכְלִין, ומדוע שנינו רק שמצטרפת עם הבשר. אָלָא אָמַר רַב פָּפָא,
קיפה הוא הַתְּבִילִין שנותנים על הבשר, שאין הדרך לאוכלם בפני
עצמם, ולכך דווקא כשהם ביחד עם הבשר חשובים אוכל אגב
הבשר.
הגמרא דנה בכמה מאכלות אסורות שחייב עליהם אפילו אם
נמחו ונהפכו למשקים, ומביאה מקור לכל אחד מהם. הגמרא
מביאה ברייתא לגבי איסור אכילת חלב שחייב על שתייה כאכילה:
תַּנּוּ הָתָם (מנחות כא.), הקפשה – הקריש את הָחֵם על ידי האור וְאֵכְלוּ,
או שְׁהַמְחָה – שהמים את החלב וְנִמְעוּ – ושתהו חָיִיב כרת.
ומקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא הקפשה את הָחֵם וְאֵכְלוּ חַיִּיב, שְׂפִינָן
דְּאִתְּפִי, אֲחֻשְׁבִּי אֲחֻשְׁבִּי – החשיבו גם במצב זה, אָלָא הִמְחָה אֵת
הַחֵלֶב וְנִמְעוּ, הרי לשון אֵכִילָה בְּתִיבָא בִּיה, וְהָא – וכשנימחה, לָאו
אֵכִילָה הִיא אלא שתייה.
מתרצת הגמרא: אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, אָמַר קָרָא (שם י כה) וְנִבְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
הַאֲכִילָתָה, ותיבת 'נפש' בא לְרִבּוּת גַּם אֵת הַשְׁוֹתָה.
הגמרא מביאה ברייתא לגבי איסור אכילת חמץ שחייב על שתייה
כאכילה. אומרת הגמרא: תַּנּוּ אָמַר נָמִי (פסחים לה) לְנִפְי חֻמֵּין בְּהָא
נְוִוָא, הִמְחָהוּ לחתיכת לחם במים וְנִמְעוּ בפסח, אִם חֻמֵּין הוּא, עָנִישׁ
בְּרָתָהּ, ואם מִצָּה הִיא, אִין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתָהּ – חובת אכילת
מצה בְּפִסְחָהּ.
ומקשה הגמרא: בְּשִׁלְמָא מה שהברייתא אומרת שאם מִצָּה הִיא,
אִין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתָהּ בְּפִסְחָהּ, שהרי 'מצות לחם עוני' (דברים
א טו) אָמַר רַחֲמָנָא, וְהָא, כיון שהמיסר לָאו לָחֵם (עוני) הוּא, אָלָא מה
שהברייתא אומרת שאם חֻמֵּין הוּא, עָנִישׁ עליו בְּרָתָהּ קשה, שהרי
לשון אֵכִילָה בְּתִיבָא בִּיה, וכיון שהמיסר לא חשוב אכילה אלא
שתייה.
מתרצת הגמרא: אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, אָמַר קָרָא (שמות יב טו) וְנִבְרְתָה
הַנֶּפֶשׁ, לְרִבּוּת אֵת הַשְׁוֹתָה.
הגמרא מביאה ברייתא לגבי טומאת נבלת עוף טהור שחייב על
שתייה כאכילה. אומרת הגמרא: וְתַנּוּ נָמִי (נדר ג.) לְנִפְי טוֹמְאָה
נְבִילַת עוֹף טָהוֹר בְּהָא נְוִוָא, הִמְחָהוּ לכזית מנבלת עוף טהור בְּאֹזֶר
ושתהו, אִם אֵת הַחֵיבֹר בְּחֻמָּה, פרחת טומאתו ממנו, והוא
טָהוֹר.
אומרת הגמרא: וְהִינּוּן בָּהּ – והקשינו על הברייתא, שלשון אֵכִילָה
בְּתִיבָא בִּיה, וכיון שהמיסר לא חשוב אכילה אלא שתייה.
מתרצת הגמרא: אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, אָמַר קָרָא (שם יז טו) וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר
תֹּאכַל גֹּזֵל, לְרִבּוּת אֵת הַשְׁוֹתָה.
ומקשה הגמרא: אִי הָבִי, התיבה בְּחֻמָּה נָמִי יהא טמא אם שתהו.
מתרצת הגמרא: כשמתכסה בְּחֻמָּה אִסְרוּתִי מִפְּרָח – היא מסריחה
ואינה ראויה לשתייה, ואינה מטמאת. אומרת הגמרא: וְצִירִי
התורה להשמיענו בכל השלשה מקומות וחלב חמץ ונבלה) שאם
נימחו דנים כאוכל, ולא היינו יכולים ללמוד את כולם מאחד
מהם במה מצינו. דָּא בְּתִבָּה רַחֲמָנָא כֵּן רַק לגבי איסור חֵלֶב, חֻמֵּין
לֹא אֲתִי מִינֵיהּ – לא היינו יכולים ללמוד ממנו, משום שחלב חמור
מחמץ שֶׁכֵּן לֹא הִיָּתָה לוֹ שַׁעַת הַבּוֹשֶׁר – שעה שהיה מותר, אבל
חמץ הִיָּתָה לוֹ שַׁעַת הַבּוֹשֶׁר לפני פסח. וְנִבְלָה – ונבלת עוף טהור גם
כֵּן לֹא אֲתִי מִינֵיהּ – מחלב, שֶׁכֵּן האוכל חלב עָנִישׁ בְּרָתָהּ, אבל נבלה
אִין עליה חיוב כרת אלא לאו.
וְאִי בְּתִבָּה רַחֲמָנָא כֵּן רַק לגבי חֻמֵּין, חֵלֶב לֹא אֲתִי מִינֵיהּ, שֶׁכֵּן חמץ
לֹא הִיָּתָה מִפְּרָח – מכילל איסורו בשום מקום, אבל חלב מצינו
מקום שהותר איסורו. וְנִבְלָה גַּם כֵּן לֹא אֲתִי מִינֵיהּ – מחמץ, שֶׁכֵּן

אֲתִינִין ששנינו בה, הָעוֹר, וְהָרוֹטֵב, וְהַקֶּפֶשׁ, וכו' והעצמות שיש
בתוכם מוֹדֵה, מְצַמְרָפִין עם הבשר לִטְמָא מוֹמָא אוֹכְלִין מדין שומר.
ועל זה אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, לֹא שָׁנוּ – לא נשנה דין זה שמצטרף עם
האוכל מדין שומר, אָלָא בְּעָצָם, דְּהוּא שוֹמֵר למוח שבתוכה, אָכַל
נִימָא לֹא הִיָּתָה שוֹמֵר לבשר, משום שהשערות הם מעל העור,
והעור שומרת לבשר, נמצא שהשערות הם שומר על גבי שומר,
ושומר על גבי שומר לא נחשב שומר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲפִילוּ נִימָא
נָמִי הִיָּתָה שוֹמֵר.
לפי לשון זה המשא ומתן בדברי רבי יוחנן וריש לקיש הוא
כדלהלן: אָמַר לִיה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, וְכִי אִימָא דִין שוֹמֵר
כשהיא עַל גְּבִי שוֹמֵר אחר. משיבה הגמרא: ששערות חֲלָחִיל
מִחֲלָחֶל, נמצא שהם עצמם שומרים לבשר, ואינם שומר על גבי
שומר.
מְתַקֵּין לָהּ רַב אָחָא, אָלָא מַעֲתָה, תְּפִילִין חִיבִי בְּתִיבָנָא עַל עוֹר, הָא
בְּעִינִי בְּתִיבָה תִּמָּה וְלִיכָא. מתרצת הגמרא: אִישְׁתַּמִּיתִיה הָא
דְּאָמַר בְּמִצְרָכָא, כֵּל נִקְבַּ שְׁהִיָּו עוֹבֵר עָלָיו, אִינוּ נִקְבַּ לַפְסוֹל.
רבי יוחנן הקשה על ריש לקיש ממשנה להלן (קדר): אִיתִיבִיה רַבִּי
יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ, שנינו (שם) עוֹר שִׁישׁ עָלָיו בְּרִית בְּשָׁר נְבִילָה, הַנּוֹעֵץ
בְּצִיב – בחוט של בשר הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ – מאותו בשר, וּבְשַׁעֲרָה שְׁכַנְגִּידוּ
– שהיא כנגד אותו בשר, טָמֵא, מֵאִי לָאו מִשּׁוּם דִין שוֹמֵר, וקשה
על ריש לקיש. מתרצת הגמרא: לֹא, כוונת המשנה היא שהשערה
מטמאת מִשּׁוּם דִין רַד.
שואלת הגמרא: נִימָא אֲתִי לְמָא חֻיָּא – לאיזה שימוש היא ראויה,
הרי כשאוחזים בה היא נפסקת ואינה ראויה לטלטל את האוכל
על ידה, ומדוע מטמאת מדין יד.
מתרצת הגמרא: שאפשר לפרש את המשנה בְּאָמַר רַבִּי אִילָעָא
לפרש את המשנה בעוקצין (פ"א מ"א) שהובאה להלן, שמדברת
בְּמִלָּא שְׂבִין הַמְּלָאן, ומדובר שאוחז בכולם, הָכָא נָמִי, המשנה
מדברת בְּנִימָא שְׂבִין הַנִּימָן, כלומר, שיש שערות הרבה,
וכשמטלטל את הבשר על ידי כמה שערות אינם נפסקים ונחשבים
יד.
מבררת הגמרא: וְהִיכָא אִיתָמַר דְּרַבִּי אִילָעָא. משיבה הגמרא: אָהָא
דְּתַנּוּ בעוקצין (שם) הַמְּלָא שְׂבִין שְׂבִין, מְטַמְּאִין את האחרים
בנגיעתם, וּמִימְטַמְּאִין – השיבולת מקבלת טומאה על ידו, וְאִין
הזקנים מְצַמְרָפִין עם השיבולות. והקשו על המשנה: מִלָּא לְמָא
חֻיָּא, וְאָמַר רַבִּי אִילָעָא, שהמשנה מדברת בְּמִלָּא שְׂבִין הַמְּלָאן,
ומדובר שאוחז בכל הזקנים.
שנינו במשנה: וְהָרוֹטֵב מצטרף עם הבשר. מבררת הגמרא: מֵאִי
רוֹטֵב. משיבה הגמרא: אָמַר רָבָה, שוֹמָנָא – שומן שעל המרק.
אביי דוחה פירוש זה ומפרש באופן אחר: אָמַר לִיה אַבְי לרבה,
לדברין יקשה, שהוא בפני עֲצָמוּ יִטְמָא מוֹמָא אוֹכְלִין, שהרי אוכל
גמור הוא, ומדוע שנינו רק שמצטרף עם הבשר, ומשמע שבפני
עצמו אינו מטמא. אָלָא אמר אביי, רוטב הוא חֵלֶב – ליחה היוצאת
מִן הַבֶּשֶׂר דְּקָרִישׁ וְשִׁנְקֶרְשָׁה) שאין הדרך לאוכלה בפני עצמה,
ולכן דווקא כשהיא ביחד עם הבשר חשובה אוכל אגב הבשר,
אבל בפני עצמה לא.
הגמרא מקשה על פירוש זה. מקשה הגמרא: מֵאִי אִירִיָּא – מדוע
נקט אביי חלב שהקָרִישׁ, כִּי לֹא הִקְרִישׁ נָמִי יצטרף, דְּאָמַר רִישׁ לְקִישׁ
(נזמא פ.) צִיר – משקה היוצא מן הירק, שְׁהוּא עַל גְּבִי הָרִיק, מְצַמְרָף
עם הירק לְבִשְׁעוֹר בּוֹתֶבֶת – תמרה בְּיוֹם הַבְּפֻרוֹס, ואף אם לא
נקרש הציר, שְׂכִינָן שהוא ביחד עם האוכל, יֵשׁ עָלָיו דִין אוֹכַל, ואם
כֵּן הוּא הָרִין כַּאֲן.
מתרצת הגמרא: הָתָם לגבי יום הכיפורים, הטעם שחייבים על
אכילה ושתייה מִשּׁוּם יוֹתֵבִי דְּעָתָה – שמיישבת את דעת האדם
מעניו הרעב והצמא הוּא, ולכך כָּל דְּהוּ – בכל דבר שְׂמִיתִישַׁב
דְּעָתָה, חַיִּיב, וזה שאכל ירק וציר בשיעור כותבת, כיון שמתיישבת
דעתו מעניו הרעב נמצא שלא התענה, אבל הָכָא לענין טומאת
אוכלים, מִשּׁוּם אִצְטְרוּפִי הוּא – הדבר תלוי בצירוף אוכלים, ולכך
אִי הִקְרִישׁ הציר, חשוב אוכל וּמְצַמְרָף עם הירק, וְאִי לֹא הִקְרִישׁ,

חולין. פרק תשיעי – העור והרוטב דף קב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קסז
רש"י

אמתינתין – דקתני: עצמות מצטרפין, ועל כרחק – משום שומר, דהא יד לא מצטרף. אבל נימא לא הוי שומר, ולא מצטרף – דאין שומר על גבי שומר. שומנא – שומן שעל המרק, אמר ליה אבי – שומן למא לי לאצטרופי? דקתני: מצטרפין לטמא טומאת אוכלין ברהי בשר, הא בפני עצמו – לא. ושומן אמאי לא? אוכל מעליא הוא! חלב דקריש –

הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין – הוה מצי למימר: יטמא טומאת נבלות. אי נמי: טומאת נבלות לא מטמא – דאיכא מילי טובא דמטמא טומאת אוכלין ולא מטמא טומאת נבלות, כדתנן (חולין קיזב) השוחט בהמה לגי ומפרסת כר.

הקפה הדם ואכלו – הקפדו בחמה מיירי, כדפרשין ב"הקומץ רבה" (מנחות כא.א), אבל באור – לא, דדם בשליו אינו עובר עליו. לרבות השותה – ואם תאמר: ולמה לי קרא, הא שותיה הואי דבבל אבילה, כדדרשין בפרק שלשי שבועות (כג.א) מדכתיב "ואכלת לפני וגו' מעשר דגן תירושך", וקרי תירוש אבילה ויש לומר: דהתם במילי דשתיה, כגון יין ושמן, והכא במילי דבר אבילה, דממזי לזו ושתי לזו, לרם עניי אמר רחמנא – הוה מצי למימר נמי: אבילה כתיב ביה. אלא אם חמץ הוא עניש כרת לא אבילה כתיב ביה – אף על גב דהוא אסור בתנא – הנאת חמץ לית ביה כרת אלא לאו. חמץ לא אתי מיניה שכן לא היתה לו שעת הכושר – ואם תאמר: חלב נמי הוי לו שעת הכושר, כשהיה בעניי אמר. דאפילו רבי יוחנן דאמר (חולין ע"א) תלש חלב מבין השעתה אין דחושין גמיין בבן שומן, ומדו ויש לומר: דחמץ כמו שהוא עתה היתה לו שעת הכושר, ושוב לא נשתנה. אבל חלב, אחר שיצא לאור העולם לא היתה לו שעת הכושר ליהנות. חלב לא אתי מיניה שלא הותר מכללו –

הקשה הרב רבינו שמואל מוורדי: לרב יוסי, דלא חישי ליהא פירקא בפסחים (כג.ב), וחשיב חלב לא הותר מכללו. דקאמר: ורבי יוסי הגלילי אנו בהמה קאמרין, בבהמה מיהא לא אשתיי. וליכא למיפיק נמי: מה לחמץ שכן אסור בהנאה – דהא לרבי יוסי הגלילי חמץ מותר בהנאה, כדאמר התם. ויש לומר: דלרבי יוסי והגלילי דהא אתא ר' תנא "נפש" לדרשה אחריתי. מה לחמץ שכן לא היתה להם שעת הכושר – דנבלה כמו שהיא עתה מותר, לא היה לה שעת הכושר. אי נמי: מחיים היה בה איסור אבר מן החי, ואפילו למאן דאמר (לאו) לאיברים עומדת, היה בה איסור שאינה זבוחה.

שכן טומאתן במשוה – תימה: דבכל מקום מוכיז "כעדרה", וכאן נקט "משנה". וכן בפרק "השוחט והמעלה" (זבחים ק"ב) דפריך: לא בחלב למא לי כר, תיתי משרצים טמאין – מה לשרצים טמאין, שכן מטמא בכל שהוא, ומיהו בלאו הכי התם נראה דלא גרסינן ליה, דלא אצטרף להוכיז "משנה" גבי חלב, דהא חלב לא מטמא כלא וסופרים בשוה, משום דבתר הכי קאמר "ואי משרצים טהורים – לשרצים טהורים, שכן איסורן במשוה, פירושו: משום בריה, וכתבו כמו כן גבי טמאים. והא תנן הטמאים כר – דהנאי גרסין דאניה משנה.

ליכתוב ונבלה לא אתי מיניה – שכן עגוש פרת. ואי כתב רחמנא חמץ – חלב לא אתי מיניה, שכן לא הותר מכללו. ונבלה לא אתי מיניה, שכן עגוש פרת. ואי כתב רחמנא נבלה – הנד לא אתי מיניה, שכן מטמאה. – הרי מחדא לא אתי, תיתי חדא מתרת! – הי תיתי? לא לכתוב רחמנא נבלה ותיתי מהנד – מה להנד שכן עגוש פרת! לא לכתוב רחמנא בחמץ ותיתי מהנד – מה להנד שכן לא היתה להן שעת הכושר? לא לכתוב רחמנא בחלב ותיתי מהנד – מה להנד שכן לא הותר מכללו, תאמר בחלב שהותר מכללו! – ומאי ניהו? אילימא חלב בחמה לגבות – נבלה נמי אשתראי מליקת עוף לגבות! ואלא חלב היה להדיט – נבלה נמי אשתראי, מליקה דחמאת העוף לפניהם! – לעולם חלב היה להדיט, ודקא קשיא לך פניהם – פניהם משלחן גבוה קא זכו. – והא דתנא: "הטמאים" – לאסור צידן ורוטבן וקיפה שלהן, למא לזי? ליגמר מהני? – צריכי, דאי לא כתב רחמנא, הוה אמינא: דיו לפא מן הדיו להיות פגדון, מה התם עד דאיכא פגות, אף הקא נמי עד דאיכא פגות. וליכתוב

לחח היוצאה מן הבשר, שקורין גליירא. ציר שעל גבי ירק – משקה היוצא מן הירק, לישנא אחרנא: ציר – שהיו מטבילין מאכלן בציר. מצטרפין לכבותה – ואף על גב דלא קריש, כיון דבהדי אוכל מחבר – אוכל הוא. ומשני – התם טעמא דיום הכפורים לאו משום אוכלא הוא, דאי נמי לאו אוכלא – כיון דמיתבא דעתיה, מחיבי. דהא "לא תעונה" כתיב (ויקרא כג.) וזה לא התענה. אבל הכא – אוכל ומשקה אין מצטרפין, דהא לא שוו שיעוריהו. ואף על גב דהתם נמי תנן (יומא ע"ג.) אבל ושתיה, אין מצטרפין – הני מילי אבל ושתיה, דקים להו לרבנן דלא מיתבא דעתיה בחכי. אבל ציר שעל גבי ירק, קים להו לרבנן דמיתבא. קיפה – פונדריילא. דסח שבשר שצולל ליסוד הקדרה, שקורין פונדריילא. תבלין – באנפי נפשיה, ולא אכלי להו אינשי. הקפה – הקרישו על גבי האור. לרבות את השותה – מדכתיב (ויקרא ז) "ונכרתה הנפש", "נפש" – משמע כל דבר המיישב דעתו של ירק, ואפילו שותה, כמו (בראשית כג) "אם יש את נפשכם", שהיא לשון תאוה וקורת רוח, שהנפש נהנה ממנו. המחתה – התיכין לעוף טהור באור, שקורין פונדרא, וגמגמו – מטמא בגדים אבית הבליעה. המחתה בחמה – וגמגמו – טהור, וטעמא מפרש לקמן. וכל נפש אשר תאכל נבלה וגו' – גבי נבלת עוף טהור כתיב (ויקרא יז) משלחן גבוה זכו – והיתרא משום גבוה הוא. אבל לגבי הדיוט לא אשכחון דהותר. הטמאים – בשרצים כתיב, והיא יתירא קא דריש. ליגמר – מחלב וחמץ ונבלה דמיהו שלחם כמותם. שרצים

דאקפיה, אחשבי אחשביה. אלא, המחה את החלב וגמגמו, אכילה פתיכא ביה, והא לאו אכילה היא! אמר ריש לקיש: אמר קרא "נפש" – לרבות את השותה. תנאי נמי גבי חמץ פתאי וגנא: המחתה וגמגמו, אם חמץ הוא – עגוש פרת, אם מצה היא – אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. בשלמא אם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח "לחם עני" אמר רחמנא. והאי לאו "לחם עני" הוא, אלא אם חמץ הוא עגוש פרת, אכילה פתיכא ביה! אמר ריש לקיש: אמר קרא "נפש" – לרבות את השותה. ותנאי נמי גבי נבלת עוף טהור פתאי וגנא: המחתה פאור – טמא, בחמה – טהור, ותניין פתאי, אכילה פתיכא ביה! אמר ריש לקיש: אמר קרא "נפש" – לרבות את השותה. – אי הכי בחמה נמי! – בחמה איסוריה מפרה. וצריכי, דאי כתב רחמנא חלב – חמץ לא אתי מיניה, שכן לא היתה לו שעת הכושר. נבלה לא אתי מיניה – שכן עגוש פרת. ואי כתב רחמנא חמץ – חלב לא אתי מיניה, שכן לא הותר מכללו. ונבלה לא אתי מיניה, שכן עגוש פרת. ואי כתב רחמנא נבלה – הנד לא אתי מיניה, שכן מטמאה. – הרי מחדא לא אתי, תיתי חדא מתרת! – הי תיתי? לא לכתוב רחמנא נבלה ותיתי מהנד – מה להנד שכן עגוש פרת! לא לכתוב רחמנא בחמץ ותיתי מהנד – מה להנד שכן לא היתה להן שעת הכושר? לא לכתוב רחמנא בחלב ותיתי מהנד – מה להנד שכן לא הותר מכללו, תאמר בחלב שהותר מכללו! – ומאי ניהו? אילימא חלב בחמה לגבות – נבלה נמי אשתראי מליקת עוף לגבות! ואלא חלב היה להדיט – נבלה נמי אשתראי, מליקה דחמאת העוף לפניהם! – לעולם חלב היה להדיט, ודקא קשיא לך פניהם – פניהם משלחן גבוה קא זכו. – והא דתנא: "הטמאים" – לאסור צידן ורוטבן וקיפה שלהן, למא לזי? ליגמר מהני? – צריכי, דאי לא כתב רחמנא, הוה אמינא: דיו לפא מן הדיו להיות פגדון, מה התם עד דאיכא פגות, אף הקא נמי עד דאיכא פגות. וליכתוב

ליכתוב בשרצים וליתו תך כו' – ובמה הצד חד מכולהו לא אתי, דחמץ מכולהו לא אתי – שלא היה להם שעת הכושר, וחלב נמי לא אתי מכולהו – שכן לא הותרו מכלל. אך קשה: דיתני נבלה מכולהו ושמה לא הייתי אומר אלא לענין איסור אכילה, אבל לענין טומאת נבלת עוף טהור – לא, ואף על גב דאפקיה בלשון אכילה "לא יאכל לטמאה בה". **היכא** דלאו איסור הבא

מאליו מנולן – ואם תאמר: בדי מבעיא ליה? דחדש ושביעית – איסור הבא מאליו, ואי טבל – הא יליף "חלול" "חלול" מתרומה בסוף "אלו הן הנשרפים" (סנהדרין פד,א), ותרומה – ילפינן מבכורים, ובסמוך משמע דצריך למילף במה הצד. ואי כלאים – הא לא כתיב בהו אכילה, והקדש נמי לא כתיב ביה אכילה. ועוד: דאיכא למילף "חטא" "חטא" מתרומה וצריך לומר: דמכלאים בעי, דאף על גב דלא כתיב בהו אכילה, סברא היא דלא אסרה תורה אלא כשהאיסור בעין, ולעיל דפריך "אלא חלב, אכילה כתיב ביה" – בלאו הכי הוה מצי למפיק, אלא כיון דכתב בה בהדיא אכילה, פריך מינה, ודבר רבינו שמואל היה אומר: דגבי חלב שחמחוהו – אי לא הוה כתיב ביה אכילה, הוה מחייבין כיון שהוא חף החלב, וכן הוסיף, אלא שנמנה. אבל משקה היוצא מכלאים – אפילו לא כתיב בהו אכילה, כמאן דכתיב בהו דמי, שאין זה חף הפרי, ומה שפירש בקונטרס: דכולהו קרי "איסור הבא מאליו", לבר מהקדש – אי אפשר לומר כן, אלא אבלאים קאמר, כדפירשתי. שאין זה איסור הבא מאליו, שעל ידי מעשה של זריעה נאסרין הכלאים, וגם העבירה היה בשעת זריעה, ואם תאמר: ושביעית היכי אתי מכולהו – דאית בהו לאו, ובשביעית עשה – כלה לחיה מן השדה כיון ויש לומר: דילפינן מטומאת שרצים, דלא שייך בהו לאו. **הביא** ענבים ודרכן כו' – אף על גב דשתייה בכלל אכילה בענבים וזיתים – לענין הבאת בכורים לא כתיבא אכילה, דתהוי שתייה בכלל פרי.

מה לתרומה שכן חייב עליה מיתה וחומש – לרבי דאמר בסנהדרין (פג,א), הויד במעילה, במיתה – על כרחך לאו אהקדש בעי לעיל, בדפירשתי, שאין זה אהקדש, דהא בהקדש נמי איכא מיתה וחומש לרבי. **אלא** אי מתרומה וחד מהך כו' – פירוש: מנבלה ובכורים או תרומה, או משרצים ובכורים או תרומה. אבל לא כמו שפירש בקונטרס: חמץ ובכורים או תרומה – דמה לחך שכן יש בהן נטילת נשמה מיתה וזכר, וכן מחלב ותרומה או בכורים – פירש אתי – מחזי טעמא. **דון** מינה ומינה – פירש בקונטרס: דלאו דוקא. ומיהו אפשר דהוי דוקא, משום דגן שהמחהו, דתרומת דגן דאורייתא. ודבר אילעור מחייב דגן מדאורייתא, ושאר מינין מדרבנן. ורבי יהושע פטר בדגן שהמחהו, דדון מינה ואוקי באתרה. תירוש ויצהר – אין,

שאר מינין – לא, ואפילו דגן, ולהכי פטר נמי בשאר מינין, שאין להחמיר בהן יותר מדגן. **אף** תרומה אפילו שאר מינין – ואם תאמר: אכתי אימא דוקא שבעה מינים שהבכורים נוהגים בהן, ויין תפוחים מנולן? ויש לומר: כיון דהויא אפילו במילי דרבנן, היא בכולהו.

והדר

והך משקן דנהגו בה תרומה הוא דילפינן מבכורים, דאם קרא עליהן שם תרומה קודם שדרכן – נאסרין משקה היוצא מהן. אבל שאר משקין, דלא כתיבא בהו תרומה, אפילו איה כתיבא בפירות עצמן – לא. **אין מביאין** בכורים משקה – לגמרי משמע, אפילו הביא פירות ודרכן. דאי בדרכין ועומדין, אפילו ענבים נמי לא, דהא אמר "פרי אתה מביא, ואי אתה מביא משקה". רבי יהושע **היא דאמר**, "גבי תרומה לא קריש", דאית ליה "דון מינה ואוקי באתרה", וכיון דבתרומה לא מחסרי, הדר מביא לבכורים מינה. דהא דרבי רחמנא בהו "תביא" – זיתים וענבים הוא דרבי. **אין סופגין** – משום משקה הבא מפירות ערלה. רבי יהושע **היא דאמר** – בתרומה לא מיתסרי, ואתו בכורים גמרי מתרומה בהקשא. דאיכא "תרומה", ואתאי ערלה וגמר מבכורים מגזירה שוה.

שרצים – איסור אכילתם בכעדרשה, כטומאתן. דתני רבי יוסי ברבי חנינא: "והבדלתם בין הבמהמה הטהורה לטמאה" וגו' – פתח הכתוב באכילה, וסיים בטומאה, לומר לך: מה טומאה – בכעדרשה, אף אכילה – בכעדרשה. במעילה, בפרק "קדשי מזבח" (מעילה טז,ב). הילכך אי לא כתיב מיחיו בגופייהו, ויליף מהך, הוה אמנא: לא מחייב אמהיחין בפחות מכזית. **מה לשרצים** – דין הוא שיהא מיחיו שלחן כמותן. **שכן טומאתן** – ואיסורו במשהו. **החדש** – קודם שקרב העומר, ועושה שך מן השעורין. **והשביעית** – משקין היוצאין מהן נוהגת בהן שביעית, וחייבין בביעור כמותן. **מהגן** – חלב וחמץ ונבלה. **שכן איסור הבא מאליו** – ותינה למילף ממיניהו טבל וחדש ושביעית וכלאי החרם, אבל הקדש לא אתי מיניהו **בכורים** – אין איסורין בא מאליו, שעל ידי שמפירשן חן קדושים. **פרי** – "מראשית כל פרי". **תביא** – "אשר תביא מארצך", דהוה ליה למיתב "אשר מארצך". **בכורים טעונין** קרייה – "ארמי אובד אבי", והחנה – על הרצפון. "ותהנותו לפני ה'", מה לתרומה ובכורים שכן חייבים עליהן מיתה – במזיד וחומש בשוגג, וכי פרסת: מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש ליכא למימר בכורים יוכיחו. מתרומה וחד מהך – חמץ או נבלה דכי פרסת מה לתרומה שכן מיתה – נבלה תוכית. מה לנבלה שכן איסור הבא מאליו – תרומה תוכית. וחור הדין, הצד השוה שבהן – שאסורין חן עצמן, ומשקין היוצאין מהן כמותן. אף אני אביא את אלו. סתיוניות – ענבים הנמצאין בפגנים בימות החורף, שאין מתבשלין לעולם, ועושין מהן חומץ, ושאר כל מיני פירות – חוץ מענבים וזיתים, שדרכן בכך. מחייב קרן וחומש – אם אבל בשוגג. **במאי קמיפליג** – הוואל דילפינן תרומה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן? **בדון מינה ומינה** – בכל גזירות שוות ובבין אב שבתורה שאנו למדים דבר מחבירו, אי דיינינן ליה וגמרינן ליה לכל מילי. או "דון מינה" – מה שאנו צריכין לו, "ואוקי באתרה" – למילף אחריתא דמפירשי בגופיה קמפילגי. **בבבוי** – מביאין מכל שבעת המינין. **אף תרומה נמי** – שהפירשה בפירות, כגון תמרים ותפוחים. כיון דתרומה נוהגת בפרי, אף על גב דאינה נוהגת במשקין שלחן אלא בתירוש ויצהר בלבד – דהך משקין, כיון דמפירות תרומה אתה, הרי חן תרומה. והאי "דון מינה ומינה" – לאו דוקא קאמר, דהא תמרים ותפוחים גופייהו אין תרומתן מן התורה אלא מדבריי סופרים. והכי הוא דקאמרינן: כיון דבמדי דאורייתא אית לן דון מינה ומינה, ואי הווי תרומת תמרים דאורייתא –

חולין דף קכ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קסט

ומקשה הגמרא: וְלִיָּבְתוֹם רַחֲמָנָא רַק בְּשָׂרֵצִים אֵת הַדִּין שֶׁאֵם נִימוּחוֹ
דִּינָם כְּאוֹכֵל, וְלִיתוּ הֵנָּה – וַיְבֹאוּ הָאֲחֵרִים וְלִיָּבְתוֹם מִיָּנִיָּהּ – וַיִּלְמְדוּ
אוֹתָם מִשְׁרָצִים. מִתְרַצָּה הַגְמָרָא: שְׂאֵי אִפְשָׁר לְלַמּוֹד אֶת הָאֲחֵרִים
מִשְׁרָצִים, מִשּׁוּם דְּאִיבָא לְמִפְרָךְ – שִׁישׁ לְדוּחוֹת וְלוֹמַר, מַה שְּׂמִצִּינוּ
לְשָׂרֵצִים שְׂנִימוּחוֹ שְׂדִינָם כְּאוֹכֵל, הוּא מִשּׁוּם שְׂכָן שִׁיעוֹר שׁוּמָאָתָן
וְאִיסוּרָם הוּא בְּמַשְׁחָה, כְּלוֹמַר בְּעֶדְשָׁה שְׁהוּא שִׁיעוֹר מוּעֵט, מַה
שֶׁאֵין כֵּן הָאֲחֵרִים שְׂאִיסוּרָם רַק בְּכִיתוּ.
הַגְמָרָא מְבִיאָה עוֹד אִיסוּרָם שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם
כְּמוֹתָם, וְהַגְמָרָא מְבִרְרָת מֵהֵיכֵן לְמַדִּים כֵּן. שְׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא: וְהָאֵ
דְּתַנְיָא, הַפֶּלֶל וְהַחֲדָשׁ – תְּבוּאָה חֲדָשָׁה לִפְנֵי הַקְּרֵבֶת הָעוֹמֵר, וְעֵשֶׂה
שֹׁכֵר מִן הַשְּׂעוּרִים, וְהַתְּקַדְּשׁ, וְהַשְּׂבִיעִי, וְהַפְּלִיאִים – כֻּלָּא הִכְרַם,
כֹּהֵן – כֹּל אֱלוֹ הַנּוֹכְרִים כֹּאֵן שְׁהוֹצִיא מֵהֶם מִשְׁקִים, מִשְׁקֵין הַיּוֹצֵאִין
מִהֶן דִּינָם כְּמוֹתָן, מִנְּלֵן, וְכִי תִימָא לְגִמְרָא מִהֶנָּה – שְׁנִלְמַדְם מֵאֱלוֹ
וְחָלַב וְחָמֵץ וְנִבְלָה. הֲרִי יֵשׁ לְדוּחוֹת וְלוֹמַר, מַה שְּׂמִצִּינוּ לְהֵנָּה שֶׁאֵם
נִימוּחוֹ דִּינָם כְּאוֹכֵל, הוּא מִשּׁוּם שְׂכָן אִיסוּרָם אִיסוּר הֶבְאָה מֵאֱלֹהֵי הוּוּ
– בִּידֵי שְׂמִים הֵם בָּאִים, וְלֹא נִגְרַם אִיסוּרָם עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה אָדָם.
הַגְמָרָא מְבִאֵרָת, שְׁזֵה קֶשֶׁה רַק עַל הַקֹּדֶשׁ שְׁאוֹתוֹ אֵין לְלַמּוֹד מִחֻלָּב
וְחָמֵץ וְנִבְלָה, אֲבָל עַל שְׂאֵר הַדְּבָרִים הַמְּזַכְרִים לְעֵיל לֹא קֶשֶׁה.
אוֹמֵרֶת הַגְמָרָא: תִּינָח – מוֹבֵן הַדְּבָר שִׁישׁ לְלַמּוֹד מִחֻלָּב וְחָמֵץ
וְנִבְלָה, הֵבְאָה דְּאִיסוּר הֶבְאָה מֵאֱלֹהֵי הוּא, כְּגוֹן טֶבֶל וְחֲדָשׁ וְשִׁבְעִית
וְכֻלָּאִים, אֲבָל הֵבְאָה דְּלֹא אִיסוּר הֶבְאָה מֵאֱלֹהֵי, כְּגוֹן בְּהַקֹּדֶשׁ
שְׁהָאִיסוּר נַעֲשֵׂה עַל יְדֵי דִּיבּוּר, מִנְּלֵן שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם
כְּמוֹתָם.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מִקּוֹר לְדִין הַקֹּדֶשׁ שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם
כְּמוֹתָם. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: נִמְרִינָן – לְמַדִּים דִּין הַקֹּדֶשׁ מִדִּין בְּכּוֹרִים,
שְׂמִצִּינוּ בְּכִיכּוֹרִים שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם כְּמוֹתָם,
וְכִיכּוֹרִים אֵין אִיסוּרָם בֹּא מֵאֱלֹהֵי, שְׁעַל יְדֵי שְׂמִפְרִישׁ אוֹתָם בְּדִיבּוּר
הֵם קְדוּשִׁים.
הַגְמָרָא מְבִרְרָת הַמִּקּוֹר לְדִין בִּיכּוֹרִים שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם
דִּינָם כְּמוֹתָם. שְׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא: וְכִיכּוֹרִים נִפְיִיהוּ – [עֲצֻמָּה], מִנְּלֵן.
מְשִׁיבָה הַגְמָרָא, דְּתַנִּי רַבִּי יוֹסִי בְּבִרְיָתָא (שְׁעִרֵי יֵא), נִאֲמַר בְּתוֹרָה
אֲצַל בִּיכּוֹרִים (דְּהִרִים כו ב) וְלִקְחָתָּ מִגְּרָאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
תִּבְרָא מֵאֲרָצְךָ וְגו', וּמִתִּיבַת 'פְּרִי' אֲנוּ לּוֹמְדִים שְׁדוּקָא הִפְרִי עֲצֻמוֹ
אֲתָהּ מְבִיא בִּיכּוֹרִים, וְאִי אֲתָהּ מְבִיא בִּיכּוֹרִים מִהַמְּשָׁקָה הַיּוֹצֵא
מִמֶּנּוּ, אֲמַנְם אִם תִּבְרָא עֲנָבִים לְעוֹדָה לְבִיכּוֹרִים וְאַחֲרֵי כֵךְ דְּרָךְ
[–סוֹטָן], מִנְּלֵן שְׁיּוֹצֵא בְּהֵם יְדֵי חוֹבַת בִּיכּוֹרִים, תִּלְמִיד לֹאִמַר אֲשֶׁר
תִּבְרָא מֵאֲרָצְךָ, לְרִבּוֹת שְׁלֹאֲחַר שְׁהִבְאָם לְעוֹדָה, אִף אִם סוֹחֵט
נִשְׁאָר עֲלֵיהֶם קְדוּשַׁת בִּיכּוֹרִים.
הַגְמָרָא דּוּחָה אֶת הַלִּימוּד מִבִּיכּוֹרִים. דּוּחָה הַגְמָרָא: אִיבָא לְמִפְרָךְ
וְלוֹמַר, שְׂמָה שְּׂמִצִּינוּ לְבְּכּוֹרִים שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם
כְּמוֹתָם, הוּא מִשּׁוּם שְׂכָן מִעֲנִינָן קִרְיָה – שְׁהַמְבִיא בִּיכּוֹרִים צִרִיךְ
לְקַרְוֹא פְּרִשְׁתָּ 'אֲרָמִי אֲבָד אֲבִי' (דְּהִרִים כו ה), וְטַעֲנוּנִים הִתְנַח עַל
רִצְפַת הָעוֹדָה, מַה שְּׂאֵין כֵּן בְּהַקֹּדֶשׁ, וְאִם כֵּן אִי אִפְשָׁר לְלוֹמְדָה
מִבִּיכּוֹרִים.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מִקּוֹר אַחֵר לְדִין הַקֹּדֶשׁ שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם
דִּינָם כְּמוֹתָם: אִלָּא נִמְרָ – לְמַדִּים אֶת דִּין הַקֹּדֶשׁ שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים
מֵהֶם דִּינָם כְּמוֹתָם מִתְּרוּמָה.
הַגְמָרָא מְבִרְרָת הַמִּקּוֹר לְדִין תְּרוּמָה שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם
דִּינָם כְּמוֹתָם. מְבִרְרָת הַגְמָרָא: וְתְרוּמָה נִפְיָה [–עֲצֻמָּה] מִנְּלֵן. מְשִׁיבָה
הַגְמָרָא, דְּאִתְקַשְׁ – שְׁהוֹקֶשֶׁה תְּרוּמָה לְבְּכּוֹרִים, דְּאִמַר מִר בְּבִרְיָתָא
(מַעֲלָה טו), כְּתוּב בְּתוֹרָה אֲצַל אֲכִילַת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְקֹדֶשִׁים (דְּהִרִים יב
ו) 'לֹא תוֹכֵל לֶאֱכֹל בְּשַׁעֲרֶיךָ מִעֵשֶׂר דִּגְגָן וְגו' וְתְרוּמַת דִּיךָ וְמַה
שְּׂכָתוֹב 'וְתְרוּמַת דִּיךָ' – אֱלוֹ בְּכּוֹרִים – הַכּוֹנֵה הוּא לְבִיכּוֹרִים, וְכִיכּוֹן
שְׁהַתּוֹרָה קִרְאָה לְבִיכּוֹרִים תְּרוּמָה, הוֹקֶשֶׁה תְּרוּמָה לְבִיכּוֹרִים,
וְלַמַּדִּים דִּין תְּרוּמָה שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם יֵהָא דִּינָם כְּמוֹתָם מִדִּין
בִּיכּוֹרִים.
הַגְמָרָא דּוּחָה אֶת הַלִּימוּד מִתְּרוּמָה, וּמְבִיאָה מִקּוֹר אַחֵר לְדִין
הַקֹּדֶשׁ שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם כְּמוֹתָם. דּוּחָה הַגְמָרָא: שִׁישׁ
לְדוּחוֹת וְלוֹמַר, שְׂמָה שְּׂמִצִּינוּ לְתְרוּמָה שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מִהֶפְּרִית
דִּינָם כְּמוֹתָם, הוּא מִשּׁוּם שְׂכָן זֵרִים שְׂאוֹכִלִים אוֹתָהּ בְּמוֹדִי תִיָּבִין
עֲלֵיהֶּ מִיָּתָה בִּידֵי שְׂמִים, וְאִם אֲכָלָה שְׂשׁוֹם שְׂמֵלֶם לִכְהֵן אֶת הַקֹּרֶן
וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶּ חוֹמֶשׁ, מַה שְּׂאֵין כֵּן בְּהַקֹּדֶשׁ, וְלִכֵּן אִי אִפְשָׁר לְלַמּוֹד

מִתְּרוּמָה שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם יֵהָא דִּינָם כְּמוֹתָם.
אִלָּא נִמְרָ – לְמַדִּים דִּין הַקֹּדֶשׁ, מִתְּרוּמָה דִּהֵינּוּ מִתְּרוּמָה וְכִיכּוֹרִים
בִּיחֻד, שְׂכֶשֶׁם שְׁבִתְרוּמָה וְכִיכּוֹרִים מִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם
כְּמוֹתָם, אִף הַקֹּדֶשׁ מִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם כְּמוֹתָם.
הַגְמָרָא דּוּחָה אֶת הַלִּימוּד מִתְּרוּמָה וְכִיכּוֹרִים וּמְבִיאָה מִקּוֹר אַחֵר
לְדִין הַקֹּדֶשׁ שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם כְּמוֹתָם. דּוּחָה הַגְמָרָא:
שִׁישׁ לְדוּחוֹת וְלוֹמַר, שְׂמָה שְּׂמִצִּינוּ לְתְרוּמָה וְכִיכּוֹרִים שְׂמִשְׁקִים
הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם כְּמוֹתָם, הוּא מִשּׁוּם שְׂכָן זֵרִים תִּיָּבִין עֲלֵיהֶם
מִיָּתָה וְחוֹמֶשׁ.
אִלָּא אֲתֵיָא – לְמַדִּים דִּין הַקֹּדֶשׁ שְׂמִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם דִּינָם
כְּמוֹתָם, אוּ מִדִּין תְּרוּמָה וְחֵד מִהֶנָּה – וְאַחֲרֵי מֵאֱלוֹ וְחָמֵץ אוּ נִבְלָה,
אוּ מִדִּין בְּכּוֹרִים וְחֵד מִהֶנָּה.
הַגְמָרָא שְׁוֹאֵלָת, לִפִּי מַה שְּׂאֲמַרְנוּ לְעֵיל שְׁלַמְדִּים תְּרוּמָה מִבִּיכּוֹרִים
לְעֵנִין הַמְּשָׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם שִׁיחָה דִּינָם כְּמוֹתָם, אִם כֵּן בְּמַה
נַחֲלֵקוּ רַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּמִשְׁנָה (תְּרוּמוֹת פ"א מ"ב), בְּמִשְׁקִים
שֶׁל שְׂאֵר מִינֵי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שְׂאִינָם זֵיתִים וְעֵנְבִים אִם דִּינָם
כְּמוֹתָם. שְׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא: וְהָאֵ דְּתַנִּין (שם), דְּכֹשֶׁשׁ תְּמָרִים, וְיִין תְּפֻחִים,
וְחֻמֶּץ שֶׁל עֵנְבִים מִתְּרוּמָה – [שֶׁל יְמוֹת הַחֹזֶרֶן] שֶׁל תְּרוּמָה,
וּמִשְׁקִים מִשְׁאֵר מִינֵי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה, רַבִּי אֲלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן
וְחֻמֶּץ לֹזֶר הַשּׁוֹתָה מֵהֶם בְּשׁוּגָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שׁוֹמֵר מִחֻמוּשׁ, מִשּׁוּם
שְׂאֵין בְּהֵם קְדוּשַׁת תְּרוּמָה. בְּמֵאָה פְּלִיגִי – בְּמַה נַחֲלֵק, הֲרִי אֲמַרְנוּ
לְעֵיל שְׁלַמְדִּים תְּרוּמָה מִבִּיכּוֹרִים לְעֵנִין הַמְּשָׁקִים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם
שִׁיחָה דִּינָם כְּמוֹתָם, וְאִם כֵּן מִדּוּעַ פּוֹטֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִקֶּרֶן וְחוּמֶשׁ.
הַגְמָרָא מְשִׁיבָה, שְׂרַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נַחֲלֵקוּ בְּכֹל מְקוֹם
שְׁבִתוֹרָה שְׂאֵנוּ לְמַדִּים דְּבַר מַחְבִּירוֹ עַל יְדֵי גִזְרָה שׁוּה אוּ עַל יְדֵי
בִּנְיָן אֲב, בִּאִיזָה אֹפֶן הוּא הַלִּימוּד. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: שְׁנַחֲלֵק
בְּהִלְכָה הַנִּלְמַדַּת מִמְּקוֹם אַחֵר בְּגוֹרָה שׁוּה אוּ בְּבִנְיָן אֲב, הָאֵם
אוֹמְרִים 'דִּין מִיָּתָה וּמִיָּתָה' – לְמַדּוֹ מִמֶּנָּה אֶת עֵיקַר הַהִלְכָה, וְשׁוּב
לְמַדּוֹ מִמֶּנָּה גַם שְׂאֵר פְּרִשְׁתָּ, וְכִדִּין מִיָּתָה וְאֹיָן בְּאֲתֵרָה' – אוּ
שְׂאוֹמְרִים לְמַדּוֹ מִמֶּנָּה רַק אֶת עֵיקַר הַהִלְכָה מַה שְּׂאֵנוּ צְרִיכִים
לְלַמּוֹד, וְאַחֲרֵי כֵךְ הָעֵמֶד אֶת הַהִלְכָה בְּמִקּוּמָה, וּפְרִשְׁתִּים הָאֲחֵרִים
הַמְּפֹרָשִׁים בְּמִקּוּמָה לְמַדּוֹ מִמְּקוּמָה, קָמִיפְלִיגִי – בּוֹזֵה נַחֲלֵקוּ.
דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר סָבַר, שְׂאוֹמְרִים דִּין מִיָּתָה וּמִיָּתָה, וְתֹאמַר כֵּךְ, מַה
בְּכּוֹרִים מִשְׁקֵין הַיּוֹצֵאִים מִהֶן דִּינָם כְּמוֹתָן, אִף בְּתְרוּמָה נְמִי, מִשְׁקֵין
הַיּוֹצֵאִים מִהֶן דִּינָם כְּמוֹתָן, וּמִיָּתָה – וְלַמּוֹד תְּרוּמָה מִבִּיכּוֹרִים גַּם לְעֵנִין
פְּרִשְׁתִּי הַהִלְכָה, וְתֹאמַר, מַה בְּכּוֹרִים אֲפִילוֹ מִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מִשְׁאֵר
הַמִּיָּתָה שְׂאִינָם מִיָּתָה וְעֵנְבִים דִּינָם כְּמוֹתָם, אִף תְּרוּמָה נְמִי
שְׁהַפְּרִישָׁה בְּפִירוֹת, אֲפִילוֹ מִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מִשְׁאֵר הַמִּיָּתָה כְּגוֹן
תְּמָרִים וְתְּפֻחִים דִּינָם כְּמוֹתָם.
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר, שְׂאוֹמְרִים דִּין מִיָּתָה, וְתֹאמַר כֵּךְ, מַה בְּכּוֹרִים
מִשְׁקֵין הַיּוֹצֵאִים מִהֶן דִּינָם כְּמוֹתָן, אִף בְּתְרוּמָה מִשְׁקֵין הַיּוֹצֵאִים מִהֶן
דִּינָם כְּמוֹתָן, וְאֹיָן בְּאֲתֵרָה – אֲמַנְם אַחֲרֵי כֵךְ הָעֵמֶד אֶת הַהִלְכָה
בְּמִקּוּמָה, וְתֹאמַר, מַה מִשְׁקֵין דְּקִנְיָשִׁים – שְׁקֹדוּשִׁים בְּתְרוּמָה, תִּירוּשׁ
וְיִצְחָר אֵין – יֵין וְשֶׁמֶן אֲכֵן קְדוּשִׁים בְּתְרוּמָה, מִידֵי אֲחֵרִינָא לֹא –
מִשְׁקֵין שֶׁל פִּירוֹת אַחֲרִים אֵינָם קְדוּשִׁים בְּדִין תְּרוּמָה, אִף לְעֵנִין
מִשְׁקֵין הַיּוֹצֵאִים מִהֶן שִׁיחָה דִּינָם כְּמוֹתָן, תִּירוּשׁ וְיִצְחָר אֵין, מִידֵי
אֲחֵרִינָא לֹא.
הַגְמָרָא מְבִיאָה מִשְׁנָה (שם מ"ג) וְשׁוֹאֵלָת כְּדַעַת מִי הִיא שְׁנוּיָה.
שְׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא: וְהָאֵ דְּתַנִּין, שְׂאֵין מְבִיאִין בְּכּוֹרִים מִשְׁקָה הַיּוֹצֵאִים
מִשְׂאֵר פִּירוֹת שְׁהַפְּרִישׁם בְּעוֹדָם פִּירוֹת וְדִרְכָם אַחֲרֵי כֵךְ, אִלָּא
מִמְּשָׁקָה הַיּוֹצֵאִים מִן הַיָּתִים וּמִן הָעֲנָבִים בְּלִבָּד. מִנִּי – כְּדַעַת מִי שְׁנוּיָה
מִשְׁנָה זוּ. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: הַמְּשִׁנָּה כְּדַעַת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא שְׁנוּיָה,
דְּאִמַר לִגְבִי תְרוּמָה, שְׂמִשְׁקִים שֶׁל שְׂאֵר פִּירוֹת אֵינָם קְדוּשִׁים
בְּקְדוּשַׁת תְּרוּמָה, מִשּׁוּם שְׁסוּבַר 'דִּין מִיָּתָה וְאֹיָן בְּאֲתֵרָה' וְכִמּוֹ
שְׁנַתְבָּאֵר לְעֵיל, וְנִמְרָ לָהּ – וְחוּר וְלוֹמַד לְבְּכּוֹרִים מִדִּין תְּרוּמָה.
הַגְמָרָא מְבִיאָה הַרִישָׁא שֶׁל הַמְּשִׁנָּה וְשׁוֹאֵלָת כְּדַעַת מִי הִיא שְׁנוּיָה.
שְׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא: וְהָאֵ דְּתַנִּין (שם) שְׂאֵין סוֹפְגִין אֶת הָאֲרִבְעִים – אֵין
עוֹנֵשׁ מִלְקוֹת עַל שְׁתִּיתִי מִשְׁקִים מִשּׁוּם לֹא שֶׁל אֲכִילַת עֲרֵלָה, אִלָּא
עַל מִשְׁקָה הַיּוֹצֵאִים מִן הַיָּתִים וּמִן הָעֲנָבִים בְּלִבָּד. מִנִּי. מְשִׁיבָה
הַגְמָרָא: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דְּאִמַר לִגְבִי תְרוּמָה, שְׂמִשְׁקִים שֶׁל שְׂאֵר
פִּירוֹת אֵינָם קְדוּשִׁים בְּקְדוּשַׁת תְּרוּמָה, מִשּׁוּם שְׁסוּבַר 'דִּין מִיָּתָה
וְאֹיָן בְּאֲתֵרָה', וְנִמְרָ לָהּ לְבְּכּוֹרִים מִתְּרוּמָה,

אלא שכל אחד מהם העמיד את המשנה באופן שונה. **וְהָאֵמֶר**,
 שמדובר כאן כגון שרק **מִקְצָתוֹ** (מהאלל) **חִישַׁב** עָלָיו לאכלו, ולא
 פירש לאיזה מקצת היתה כוונתו, וכיון שלא חישב על כולו
 לאכילה, אין כביצה ממנו מקבל טומאה כשהוא בפני עצמו, אבל
 כשהוא ביחד עם שאר אוכלים, אותו מקצת שהיה בו מחשבה
 לאכילה מצטרף עם שאר האוכלים. **וְהָאֵמֶר**, שמדובר כאן
 באופן ש**מִקְצָתוֹ** **פְּלִטָתוֹ** חָיָה – נשאר דבוק על העור מחמת נשיכת
 חיה, כגון שנשכה כלב ודלדל מקצת מן הבשר שלצד העור, ואחר
 כך שחט את הבהמה, ו**מִקְצָתוֹ** **פְּלִטָתוֹ** הספין בשעת הפשטו, ואין
 ידוע מהו הבשר שפלטתו חיה ומהו הבשר שפלטתו הסכין,
 ומדובר שלא חישב על האלל לאכילה, ולכן הבשר שפלטתו
 הסכין בטל מתורת אוכל כיון שבתלו הוא מדרעת, אבל הבשר
 שפלטתו חיה, כיון שמאליו הוא נעשה, לא בטל מתורת אוכל,
 הלכך כביצה ממנו בפני עצמו אינו מקבל טומאה, אבל כשהוא
 ביחד עם שאר אוכלים, אותו מקצת הבשר שפלטתו חיה מצטרף
 עם שאר האוכלים.
 הגמרא מביאה משנה (טהרות פ"א מ"ב) הדנה בחלקי נבלת עוף טהור
 המצטרפים עם הבשר לטמא טומאת אוכלים: **הֵנָּה הָהֶם, הַחֲרָטוֹם**
 שהעוף מנקר בו, וכן **הַצִּפְרָנִים** שלו, **מִיִּשְׁמָאֵן** – מכניסים את
 הטומאה לבשרו מדין 'יד', שאם נגע בהם שרץ נטמא הבשר,
וּמִשְׁמָאֵן – ומוציאים את הטומאה ממנה מדין 'יד', שאם קיבל
 העוף טומאה מן השרץ, ונגע אלו באוכל טהור נטמא האוכל,
וּמִצְרָפִין עם בשרו להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת
 אוכלים.
 ומקשה הגמרא: **חֲרָטוֹם עֵץ בְּעֶלְמָא** הוא ואינו ראוי לאכילה כלל,
 ומדוע מצטרפת עם הבשר. מתרצת הגמרא: **אֵמֶר רַבִּי אֶלְעָזָר**,
 המשנה מדברת ב**חֲרָטוֹם הַתְּחָתָן** של העוף. ומקשה הגמרא: הלא
 חרטום התחתון נמי עץ בְּעֶלְמָא הוא ואינו ראוי לאכילה. מתרצת
 הגמרא: **אֵמֶר רַב פִּיפְא**, המשנה מדברת בחלק התחתון של החרטום
 הַעֲלִיָּן – שבתוך הפה יש קליפת רצועה דקה שהיא דבוקה
 לחרטום העליון לארכו, וחלק זה ראוי לאכילה אגב הבשר.
 ומקשה הגמרא עוד: **צִפְרָנִים** גם כן אינם ראויים לאכילה, ומדוע
 מצטרפים עם הבשר. מתרצת הגמרא: **אֵמֶר רַבִּי אֶלְעָזָר**, המשנה
 מדברת ב**מָקוֹם הַטּוֹבֵלָעִים בְּבֶשֶׂר** – בשרשי הצפרנים שמובלעים
 בבשר, ששם ראויים הם לאכילה.
 שנינו במשנה: **הַקֶּרְנִים מִצְטָרְפִים** עם הבשר לטמא טומאת אוכלין.
אֵמֶר רַב פִּיפְא, המשנה מדברת ב**מָקוֹם שֶׁחֻוּתְכִין** את הקרנים ו**יוֹצֵא**
מִן דָּם, והיינו במקום שמחוברים בבמה ששם הם רכים, וכיון
 שנאכלים אגב שאר הבשר לכך הם מצטרפים עמו, אבל שאר
 הקרנים אינם חשובים אוכל כלל, ואינם מצטרפים.
 שנינו במשנה: **כִּיּוֹצֵא בּוֹ** – מצינו דבר נוסף שנוהג בו טומאת
 אוכלין ואין נוהג בו טומאת נבלה, ישראל הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה טמאה
 לצורך עובד כוכבים, אף אם הבהמה לא מתה לגמרי אלא עדיין
 מפרכסת, דהיינו שמנענת את איבריה, יש לה דין אוכל ומטמאת
 טומאת אוכלים. הגמרא מביאה שני תנאים נוספים הנצרכים כדי
 שהבשר יקבל טומאה: **אֵמֶר רַבִּי אִפִּי**, יש תנאים ששונים, ששחיתת
יִשְׂרָאֵל בְּבַהֲמָה טָמְאָה, וכן שחיתת עֹזֵב בּוֹכְבִים בְּבַהֲמָה טְהוֹרָה,
 והבהמה עדיין מפרכסת, צִרְיִין מְחַשְׁבָה לאכילה כדי שיחול עליה
 שם אוכל, כלומר, ישראל ששחט בהמה טמאה, אינו חל עליה שם
 אוכל מיד בשחיתתה, אלא אם כן חישב עליה להאכילה לעובד
 כוכבים, וכן עובד כוכבים ששחט בהמה טהורה, אינו חל עליה
 שם אוכל אם בשחיתתה אלא אם חישב עליה להאכילה
 לישראל, אבל לא שחטה סתם, אין עליה שם אוכל עד שתמות,
 וכן צריכים הַבֶּשֶׂר מִים מְקוֹם אַחֵר, כדי לטמא טומאת אוכלין,
 שדם שחיתתה אינו מכשירה לקבל טומאה, ואף שדם הוא אחד
 מהמשקים המכשירים, היינו דווקא דם של שחיטה כשירה, או דם
 חללים, דהיינו שהתני את ראשה מצווארה, אבל כאן שאינה
 שחיטה כשירה, וגם לא דם חללים, דינו כדם מכה שאינו מכשיר.

וְהָדָר מִיָּתִי לָהּ – ואחר כך למדים לדין עֲרָלָה בגזירה שוה 'פְּרִי'
'פְּרִי מִכְבוֹרִים, שכשם שביכורים דווקא משקים היוצאים מזיתים
 וענבים יש להם קדושת ביכורים, כך בערלה לוקים רק על משקים
 היוצאים מזיתים וענבים.
 שנינו במשנה: **וְהָאֵלֶּל מִצְטָרֵף** עם הבשר לטמא טומאת אוכלים.
 מבררת הגמרא: **מֵאֵי אֵלֶּל**, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מִרְטָקָא – גיד השדרה
 והצוואר, והוא רחב ולבן וקשה מאד, וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר, בְּשָׂר
שְׁפִלְטָתוֹ – (שדילגלו) הספין, כלומר, כשמפשיטים את העור,
 לפעמים נשאר מקצת מהבשר דבוק לו מחמת שהסכין לא
 הפרידו, ובשר זה אינו חשוב, ולכן אינו מקבל טומאה בפני עצמו.
 הגמרא מקשה על ריש לקיש: מִיָּתִיב, כתוב בפסוק (איוב יג) שאיוב
 אמר לחבריו 'וְאִוָּלָם אִתָּם טַפְלִי שֶׁקָּר רַפְּאִי אֵלֶּל בְּלָכָם' – דוברי
 שקר אתם, ודבר שאין בו רפואה אתם אומרים לי לעשות
 לרפואתי, ומבואר ש'אלל' היינו מִרְטָקָא, וְרִישׁ – לכך נקרא 'אלל', כיון
לְמָאן דְּאֵמֶר ש'אלל' היינו מִרְטָקָא, וְרִישׁ – לכך נקרא 'אלל', כיון
דְּלֵאוֹ בַּר רַפּוּאָה הוּא, שמשנפסק גיד השדרה והצוואר אין לו
 רפואה להתחבר עוד עם הבשר, אֵלֶּל לְמָאן דְּאֵמֶר שהוא בְּשָׂר
שְׁפִלְטָתוֹ הספין, הלא בַּר רַפּוּאָה הוּא שהמדלדל בשר מן החי
 פנמים שקושרים אותו במקומו, והוא נדבק עם שאר הבשר
 ומתרפא, ומדוע נקרא 'אלל'.
 מתרצת הגמרא: **בְּאֵלֶּל דְּקָרָא**, דְּכּוּלִּי עֲלְמָא לֹא פְּלִיגִי – בין רבי
 יוחנן ובין ריש לקיש אינם חולקים שהוא מרטקא, כִּי פְּלִיגִי, בְּאֵלֶּל
דְּמַתְנִינִי, שרבי יוחנן יעצמו חייב כרת. וְרִישׁ רַב הוֹנָא, שמה שמחייב
 אלא בשר שפלטתו הסכין.
 הגמרא מביאה ראייה לריש לקיש ממשנתנו (לעיל קד): **תָּא שְׁמַע**,
 שנינו בסיפא של המשנה, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הָאֵלֶּל שֶׁל נבלה
הַמְכֻנֵּם – הנאסף במקום אחד, אִם יֵשׁ בוֹ בָּזֵית בְּמָקוֹם אֶחָד, הרי
 הוא חשוב כבשר נבילה, וְחִיָּבִין עָלָיו משום נבלה, בין לענין שאם
 אכלו לוקה עליו, ובין לענין שאם נגע בו ונכנס לבית המקדש
 קודם שיתוהו את יעצמו חייב כרת. וְאֵמֶר רַב הוֹנָא, שמה שמחייב
 רבי יהודה, וְהוּא – היינו דווקא כְּשֶׁכְּכֻנָּם הוא בעצמו למקום אחד,
 שאז החשיבו וגילה דעתו שלא בטלו מתחילה, אבל אם נתכנס
 מאליו, כגון שלא במתכוון, או על ידי תינוקות, מודה רבי יהודה
 שאינו חשוב נבלה.
 ומקשה הגמרא: **בְּעֶלְמָא לְמָאן דְּאֵמֶר ש'אלל'** היינו בְּשָׂר שְׁפִלְטָתוֹ
הַסְכִּין, הֵיִינוּ דְּכִי אֵיבָא – לכך כשיש בָּזֵית במקום אחד מִיָּתִיב,
 שכיון שכנסו, לחשיבו לאוכל, וגילה דעתו בזה שלא בטלו
 מתחילה, אֵלֶּל לְמָאן דְּאֵמֶר מִרְטָקָא, כִּי אֵיבָא בָּזֵית במקום אחד מכל
 הָי, הלא עֵץ בְּעֶלְמָא הוּא, ואינו ראוי לאכילה, ומדוע יהא חייב
 עליו.
 מתרצת הגמרא: **אֵלִיבָא דְּרַבִּי יְהוּדָה** – באלל שהזכיר רבי יהודה,
לֹא פְּלִיגִי – לא נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן, ושניהם סוברים שהוא
 בשר שפלטתו הסכין, כִּי פְּלִיגִי, אֵלִיבָא דְּרַבִּינָן – באלל שהזכיר תנא
 קמא, שרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מִרְטָקָא נְמִי נקרא אלל, כמו שמצינו בפסוק
 (איוב סח) ולכן, אלל שהזכיר התנא קמא שֶׁמִּצְטָרֵף עם הבשר, בכל
 מיני אלל מדבר, בין בבשר שפלטתו הסכין ובין במרטקא, וְרִישׁ
לְקִישׁ אָמַר, שהיינו דְּקָרָא בְּשָׂר שְׁפִלְטָתוֹ הספין, אֵבָל מִרְטָקָא עץ
 בעלמא הוא, ולא מִצְטָרֵף עם הבשר.
 הגמרא מקשה לפי ריש לקיש שסובר שהאלל שכתוב ברישא של
 המשנה שהוא מצטרף עם שאר הבשר, מדובר דווקא בבשר
 שפלטתו הסכין, באיזה אופן מדובר. מקשה הגמרא: **הָאֵי בְּשָׂר**
שְׁפִלְטָתוֹ הספין הֵיבִי דְּמִי – במה מדובר, אִי – אם מדובר דְּחִישִׁיב
 עליו – שחישב עליו לאכול, אִפִּילוּ בְּאִנְפִי נְפִישָׁה – בפני עצמו
מִיִּשְׁמָא טומאת אוכלים, ומדוע שנינו במשנה רק שמצטרפת עם
 הבשר, ומשמע שבפני עצמו אינו מטמא, וְאִי דְּלֹא חִישִׁיב עָלֶיהָ
 לאכלו, הלא בְּפִלְטָה בְּפִלְטָה מתורת אוכל, ואפילו ביחד עם הבשר
 לא יטמא.
 מתרצת הגמרא: רַבִּי אֲבִין וְרַבִּי מִיִּשְׁא שניהם תירצו את הקושיא,

חולין. פרק תשיעי – העור והרוטב דף קבא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ) קעא רש"י

מרטקא — גיד השרדה והצואר, והוא רחב ולבן וקשה מאד, וקורין אותו "יב"ל. **בשר שפלטו סכין** — כשמפשיטין את הבמה, פעמים שהסכין פלט מן הבשר אצל העור, ולא חשיב. ולקמיה פריך: היכי דמי דאצטרופי מצרף, ובאפי נפשיה אין מקבל טומאה? **ואולם אתם טופלי שקר** — איב אמר לחבירי: מחברי דברי שקר אתם, דבר שאין בו

רפואה אתם אומרין לרפואתי. ומרטקא שמשפס, אין לו רפואה לחבר עור. **בשר שפלטו סכין בר רפואה הוא** — המדלדל בשר מן החי, פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה. **המבונם** — הנאסף יחד יפה. **חייבין עליו** — משום נבלה, בין שאוכלו בין שנוגע בו, ונכנס למקדש. ופליג אמתניתין דקתני: אבל לא טומאת נבלות. **הוא ששכנסו** — דאחשיב, וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל מתכנס מאליה, או על ידי תינוקות שלא במתכוין — לא פליג רבי יהודה דליהו נבלה. **בשלמא למאן דאמר** — "אלל" היינו בשר ששפלטו סכין — היינו דמחייב, דאיבא למימר: כיון דכנסו אחשביה, והדר למילתיה וגלי דעתיה כיון בטליה מעיקרא. **באלל דרבי יהודה לא פליגי** — רודאי רבי יהודה איבשר שפלטו סכין? קאי, ורבי יוחנן נמי מודי דבשר שפלטו סכין איקרי "אלל", ובמרטקא הוא דפליגי. ולתנא קמא רבי יוחנן אמר מרטקא נמי מקרי "אלל", כדאשכחן בקרא, ו"אלל" דמתניתין דקאמר מצטרף — בכחולא אלל קאמר דמצטרף, ובאפי נפשיהו לא מטמו. ואתא רבי יהודה למימר: באלל מרטקא מומינא דלא היה בשר באפי נפשיה לענין נבלות. אבל בשר שפלטו סכין, אם חזר וכניסו — גלי אדעתיה דלא בטליה, וחיובין עליו משום נבלה. **אבל מרטקא לא מצטרף** — דעץ בעלמא הוא. **אי דחשיב עליה** — אפילו בחר הכי. **באנפי נפשיה** — נמי לשיטא טומאת אוכלין, דקיימא לן דמחשבה שוא אוכלא כל מידי דמצוי למיכילה, ואף על גב דלאו אורחיה, כדאמרינן בפרק "בהמה המקשה" (חולין) עז"ב, עור ששליא ושליא שחשב עליה — מטמא טומאת אוכלין, וגו' דתו לא הדר הוי בשר לענין טומאת נבלות, דהא נעשה עור בבטלו דראשית, אבל לאוכלו מידא הוי טומא טומאת אוכלין, אם נגע שרץ, דלא גרע מעור ששלק. **מקצתו חישב עליו** — ולא פירש איזה קצת. הלכך, כביצה מיניה לא מקבל טומאה — דהא לא חישב על כולו. אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין — מצטרף ההוא קצת מחשבה

והדר מיייתי לה לערלה, "פריי" "פריי" מביפורים. "והאלל". מאי "אלל"? רבי יוחנן אמר: מרטקא, וריש לקיש אמר: בשר שפלטו סכין. מיתבי: "ואולם אתם טופלי שקר רפאי אלל בלבכם", בשלמא למאן דאמר מרטקא - היינו דלאו בר רפואה הוא, אלא למאן דאמר בשר שפלטו סכין, בר רפואה הוא! - באלל דקרא - דכולי עקמא לא פליגי, כי פליגי - באלל דמתניתין. תא שמיע, רבי יהודה אומר: האלל המבונם, אם יש פזית במקום אחד - חייבין עליו. ואמר רב הונא: והוא ששכנסו. בשלמא למאן דאמר בשר שפלטו סכין - היינו דכי איבא פזית מיתבי, אלא למאן דאמר מרטקא - כי איבא פזית מאי הוי? עץ בעקמא הוא! - אליבא דרבי יהודה לא פליגי, כי פליגי אליבא דרבנן. רבי יוחנן אמר: מרטקא נמי מצטרף, וריש לקיש אמר: דוקא בשר שפלטו סכין, אבל מרטקא לא מצטרף. - האי בשר שפלטו סכין היכי דמי? אי דחשיב עליה - אפילו באנפי נפשיה מיטמא! ואי דלא חשיב עליה - בטוליה בטליה! רבי אבין ורבי מיישא. חד אמר: מקצתו חישב עליו, וחד אמר: מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין. תנן היתם: החרטום והצפרנים - מיטמאין ומיטמאין ומצטרפין. - חרטום - עץ בעקמא הוא! - אמר רבי אלעאי: בחרטום תחתון, - תחתון נמי עץ בעקמא הוא! - אמר רב פפא: תחתון של עליון. "צפרנים" - אמר רבי אלעאי: מקום המובלעים בבשר. "קרנים" - אמר רב פפא: במקום שהוחזקין ויוצא מהן דם. "פיוצא בו השוחט בקמה". אמר רבי אסי, שונין: ישראל בטמאה וגוי בטהורה - צריכין מחשבה והכשר

מים במקום אחר. - הכשר לקח לי? סופו לטמא טומאה חמורה, וכל ששופו לטמא טומאה חמורה לא בעי הכשר. דתני דבי רבי ישמעאל: "וכי יתן מים על ירע" מה ירעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר, אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר. ותנאי, אמר רבי יוסי: מפני מה אמרו נבלת עוף טהור צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר - מפני ששופה

והדר מיייתי (ולא) לערלה פרי פרי מבכורים — ואם תאמר: דבפרק "כל שענה" (פסחים כד,ב) פשיט מהך משנה דכל איסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא בדרך הנאתן, והכא קאמר משום דגמר לה מבכורים ויש לומר: דרבי דהכא צריכי, דלא נימא ידעה בעלמא דהוא.

מרטקא — פירש רבינו חננאל: בשר מת, וכן נראה לרבינו תם. ולא כפירוש הקונטרס שפירש: גיד הצואר, מדאמרינן פרק "כל הפסולים" (זבחים לה,א) פגל באלל — נתפגלה מוראה, פגל במוראה — לא נתפגלה אלל. ובעוף אין גידי צואר קשין, ומוראה לא שייך אלא בעוף. ולמאן דמפרש בשר שפלטו סכין — לא קשה ליה מהתם, דהא אמרינן בסמוך דלכולי עקמא מטקא נמי הוי אלל. **רבי יהודה** אומר חייבים עליו — הא דלא קאמר "מטמא טומאת נבלות" — דלא תימא: מדרבנן, להכי קאמר "חייבין עליו". **והוא** שכנסו — תימא: מה שייבא מחשבה לאיסור? דגבי טומאה שייך לחלק, דאי מבטל ליה — עץ בעלמא הוא, אבל משום דבטליה — לא משתרי עלמא באכילה! דאם כן, נראה ד"חייבין עליו" לא מיידי לענין אכילה, דלא צריך כנסו אלא לענין אם נכנס למקדש, כמו שפירש בקונטרס בלשון אחר. והא דלא נקט "מטמא" — דלא תימא: מדרבנן, כדפירשתי. וכן נראה: דאי אאכילה — הא כיון דאכלו, אין לך כינוס גדול מזה. **ורבי יוחנן** אמר אף מרטקא מצטרף — ולא בכחיה גוונא דהוי שומר — דאם כן, מאי טעמא דריש לקיש עור ועצם מצטרפים משום שומר, וצירוף שומר מקראי דרשנן לעיל (קיד,א): אלא מיידי כגון שיש בראשו כוית בשר, דאף על גב דלא הוי שומר — מצטרף, דראוי הוא שייבאל אגב בשר. וריש לקיש סבר דלא מצטרף — דאם ראי לאכילה, דעץ בעלמא הוא. **חבי גרסינן** במשנה בטורתא החרטום והצפרנים מטמאין בו — ולא גרסינן בה "קרנים" וקרנים דמפרש בה רב פפא בסמוך — אמתניתין דהכא קאי.

הואיל ששופו לטמא טומאה חמורה, וכל ששופו לטמא טומאה חמורה לא בעי הכשר. דתני דבי רבי ישמעאל: "וכי יתן מים על ירע" מה ירעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר, אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר. ותנאי, אמר רבי יוסי: מפני מה אמרו נבלת עוף טהור צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר - מפני ששופה

דאית ביה אלשלומי שיערא. **פלטתו חיה** — נשכה כלב ודלדל מן הבשר לצד העור, ואחר כך שחטה וחפליט גם הסכין עור, ואין ידוע אי זה מחן פלטה חיה ואיזה סכין. והוא דפלטתו חיה — לא בטליה מסתמא, והוא אסדין — בטליה מידת. וכולה, בדלא חשיב עליה. הלכך, כי הוי בהדי שאר אוכלין — מצטרף ההוא קצת דחיה בהדיה, ולטומאת נבלות — גב דפלטתו חיה — דמתניתין רבי עקיבא דאי, דאמר: העור מבטלו מטומאת נבלות, ואפילו פלטתו חיה, לקמן (חולין קכב,א). **תנן היתם** — במסכת טהרות (פרק ראשון משנה ב) בסדר טהרות גבי נבלת עוף טהור. **החרטום** — בייך בלעו. **מיטמאין** — אם קבל העוף טומאה מן השרץ אלו נעשין יד להכניס ולחוציא טומאת עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה אלא אם כן קבלה מאחרים. שהי אין לך אלא האמור בה, טומאת איכילא טעמא בבית הבליעה. **ומצטרפין** — לכביצה. **תחתון של עליון** — קליפת ירצועה דקה יש בתוך הפה דבוקה לחרטום בעליקן לארכו. **צפרנים** — היכא הו אוכל. **מקום המובלע בבשר** — שרשי הצפרנים. **השוחט בהמה בטמא לגוי** — הא פרישית לה (חולין קיז,ב) דכיון דבדכותא בשחיטת ישראל בטהורה משרתי לה אוכלא בעודה מפרכסת. ולישראל שריא, דהא בשחיטה תליא להו מילתא — השתא נמי, והואיל וישראל שחטה שחיטה מעליא. אף על גב דבטמא דהוי שייבא שחיטה, ולגוי לא משתרי עד שחמות, דאבר מן החי הוא לגביה — אפילו חבי, מדינא מחשבת ישראל להאכילה לגוי לשואי אוכלא בעודה מפרכסת. וכל שכן שחורה, שאוכלא דהוי גמור הוא בעודה מפרכסת. והא דאמרינן: אסור לאכול במהמה קודם שתצא נפשה — תניא נמי לקמן, דהואיל וטהורה היא, ואשכחן דהיתר בטחורה מפרכסת שחטה ישראל — השתא נמי כי שחטה גוי, והיא אוכל לטמא טומאת אוכלין מן השרץ. שאם תחזור ותגע באוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבלה — תטמאם. אבל ישראל בטחורה — אין צריכה מחשבה, וגוי בטמאה — לא מוהיא לה מחשבה בעודה מפרכסת, דלא אשכחן דהיתר בדכותה. **שונים** — יש תנאים ששונים שישיראל בטמאה צריך מחשבה להאכילה לגוי, ואי לא חשב — לא הויא אוכל עד שתמות. וכן גוי בטהורה. **והכשר** — ממקום אחר. הכשר מים, דם שחיטה ידלה לא מנשר לה — דלא איקרי "משקה" אלא "דם חללים", כדאמרינן ב"השוחט" (חולין לה,ב). ומיהו דם שחיטה הוגנת — מכשיר, דאיתקש למים, דכתבי "על הארץ תשפכנו כמים", כדאמרינן ב"השוחט" (חולין לה,ב). אבל דגוי — לאו "דם חללים" הוא, ולא "דם שחיטה" הוא, והוי כדם מגופתו וכדם המת. **דחללי** לא מקרי אלא על ידי גיסטרא ומצואר, כדאמרינן בסוטה (מה,ב) לתת אותה על צוארי חלל רשע. **הוי שופה לטמא טומאה חמורה** — אדם וכלים בבית, ואפילו מנשא בשממות. **זרעים** — אינן נעשין אב טומאה עולמית, ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואינן נעשין אב לטמא אדם וכלים. ומדיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם? מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) "וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, והנפש הנוגעת" באותו טמא "טמא עד הערב", וכי כתיב האי קרא — בדבר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב. דכתיב לעיל מיניה "והזה הטהור על הטמא" וגו', ובהזאה טמא קאי "והנפש הנוגעת" — יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס, והואיל ואין להם טהרה במקוה, אין נעשין אב הטומאה. **נבלת עוף טהור צריכה מחשבה** — לקבל טומאת אוכלין מן השרץ, שאם לא חישב עליה לאוכלה — אינה מקבלת טומאה. ואם חזרה ונגעה באוכלים — לא נטמא. **ואינה צריכה הכשר** — שהנה היא במסכת טהרות (פרק ראשון משנה א): שלשה עשר דברים נאמרו בעוף טהור, וזו אחת מהן.

הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית — פירש הקונטרס: שיכול לחתכה בחתיכות קטנות פחותות מכזית בעודה מפרכסת. ולא היה צריך לפרש כן, אלא אפילו חתיכות גדולות, ובלבד שלא יהיו אברים. דבר ש מן החי לא מטמא, כדאמר לקמן בפרקין (קכחב). ועל הנבלה הוא דקאמר צריך שישיר ויעמיד על (טומאה) פחות מכזית. **ולא העמידה** על פחות מכזית — ואם תאמר:

השתא נמי סופו לטמא טומאה חמורה, כיון דאילו מצטרף ליה עם חצי זית אור — מטמא, כדאמר פרק "דם שחיטה" (בריתות כא.א) ויש לומר: הדהם נבלה שמתה לגמרי מדחי צירוף. אבל הכא, הואיל וסופו לטמא טומאה חמורה אחר שתמות, שיערפנה לכזית — לא אמרינן.

ומי אמר חזקיה הכי — דחזקיה אחזקיה נידח ליה לאקשויי, אף על גב דהוי מצי לאקשויי בלאו הכי ממתניתין דקתני "אבל לא טומאת נבילות" אחזקיה דאמר מתה היא. **נחרה** אין בה טומאה של כלום — היינו נמי אין מטמאה טומאת אוכלין, דקתני גבי שחט בה סימן אחד. אלא משום דלא עשה בה דרך שחיטה נקט האי לישנא, כלומר נחרה. והתם פשוט דאין בה טומאה כלל, כיון דלא עבד כלל דרך שחיטה.

וגוי שחטו בהמה טהורה לישראל — רבותא נקט, דאפילו לישראל, דבשחיטה תליא מילתא, אבר הפורש ממנה כפורש מן החי. **אבי** אמר אינה מצלת בר — וטעמא: משום דכי זהה היא לכל דבריה, ולכן רובעה חייב. ומכל מקום מטמא טומאת אוכלין — כיון דבת אכילה. היא ובקונטרס פירש: משום דלחומר. ותימה: אי ספיקא היא, אמאי רובעה חייב?

אי

שפופה לטמא טומאה חמורה! **אמר חזקיה**: הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית. **אמר ליה רבי ירמיה לרבי יורא**: ומי **אמר חזקיה הכי**? והא **איחמך**, שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא **מפרכסת**. **חזקיה אמר**: אינה **לאברים**, רבי יוחנן **אמר**: ישנה **לאברים**. **חזקיה אמר** אינה **לאברים** — מתה היא. **רבי יוחנן אמר** ישנה **לאברים** — לאו מתה היא! **אמר ליה**: יצתה **מכלל חיה**, ולכלל מתה לא **באת**. **גופא**, שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא **מפרכסת**. **חזקיה אמר**: אינה **לאברים**. **רבי יוחנן אמר**: ישנה **לאברים**. **אמר רבי אלעזר**: נקוט להא **דרבי יוחנן בידה**, דתני **רב אושעיא פוותיה**. דתני **רב אושעיא**: ישראל ששחט בהמה טומאה לגוי, שחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת — מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות. **אבר הפורש ממנה** — כפורש מן החי, ובכשר הפורש ממנה — ככשר הפורש מן החי, ואסור לבני נח, ואפילו לאחר שתצא נפשה. שחט בה אחד או רוב אחד — אינה מטמאה טומאת אוכלין, נחרה — אין בה טומאה של כלום. וגוי ששחט בהמה טהורה לישראל ומפרכסת — מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלה.

אבר הפורש ממנה — כפורש מן החי, ובכשר הפורש ממנה — כפורש מן החי. ואסור לבני נח, ואפילו לאחר שתצא נפשה. שחט גוי טומאה של כלום. שחט גוי במקום שאין עושה אותה טרפה, ובא ישראל וגמרה — כשרה. שחט ישראל, בין במקום שעושה אותה טרפה ובין במקום שאין עושה אותה טרפה, ובא גוי וגמר — שחיטתו פסולה. הרוצה שיאכל מבמהמה קודם שתצא נפשה — חותך פזית בשר מבית שחיטתה, ומולחו יפה וימדיחו יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה, ואוכלו. אחד גוי ואחד ישראל מותרין בו. מסייע ליה לרב אידי בר אבין, דאמר רב אידי בר אבין, אמר רב יצחק בר אשיין: הרוצה שיכריא — חותך פזית בשר מבית שחיטתה, ומולחו יפה וימדיחו יפה יפה, וממתין לה עד שתצא נפשה, אחד גוי ואחד ישראל מותרים בו. בעי רבי אלעזר: שחה בה, דרם בה, מהו? אמר ליה ההוא סבא: הכי אמר רבי יוחנן, צריכה הכשר שחיטה כבהמה טהורה. הכשר למאי? אמר רב שמואל בר יצחק: בדיקת סבין. בעא מצינה רבי יורא מרב ששחט: מהו שתציל על הפלועין שביתוכה? אמר ליה: מטמאה טומאת אוכלין, ומצלת? אמר ליה: אינה מטמאה טומאת נבלות, ולא תציל? אמר אביי: אינה מצלת על הפלועין שביתוכה — דהא מטמאה טומאת אוכלין, והרובעה חייב דהא אינה מטמאה טומאת נבלה. "רבי יהודה אומר האלל" [וכו']. אמר רב הונא: והוא שפנסו. ואמר רב הונא: שני חצאי זיתים שישנן על גבי העור, העור מופלג.

אליבא

שפופה לטמא טומאה חמורה — ארם ובגדים, אם יאכלנה. חילכך, אינה צריכה הכשר — דילפינן מזרעים, וטעמא דמחשבה: משום דסתמא לאו לאכילה קיימא, ובכפרים קיימין, שאין רגילים לאכול עופות. אבל בכריכים תנן (עוקצים פרק שלישי משנה ג) דאין צריכין מחשבה — דסתמא לאכילת גוים עומדת. **אמר חזקיה** — שאני מתניתין דבמפרכסת קיימין, שעדיין אין בה טומאה חמורה. וסופה נמי — שמה לא תבא ליד טומאה חמורה. שהרי הוא יכול לגוררה לגירורים דקים פחותים, עד שתכלה כולה, ושוב לא תטמא טומאת נבלות. אבל נבלת עוף טהור — כבר מתה, וראויה לטמא טומאה חמורה. ומי **אמר חזקיה הכי** — אלמא סבירא ליה לחזקיה הא דתנן דאין טומאת נבלות במפרכסת. שחט בה — בטמאה, אינה **לאברים** — אין כן נח מזהר עליה משום אבר מן החי. וכל שכן בטהורה — דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור, ואפילו רבי יוחנן מויד בה בטהורה. **אמר ליה** — מודה חזקיה דאינה מטמאה כנבלה, ואף על פי ששותרת לבני נח — דיצאה מכלל חיה, ולכלל מתה לא באת, ובטומאת נבלות חתיב "כי ממות". דתני **רב אושעיא כוותיה** — דאסורה לבני נח. מטמאה טומאת אוכלין — אם נגעה בשרו חזרה ונגעה באוכלין, הואיל וישראל שחטה שחיטה מעלייתא וחייב עליה להאכילה לגוי, כדפרישית לעיל. **כפורש מן החי** — ומטמא מיד כאבר מן הנבלה, דאמרין בהאי פירקא (חולין קכחב), אבר מן החי מטמא כנבלה. ובכשר הפורש ממנה כפורש מן החי — אין בו טומאה, דבשר הפורש מן החי — טהור. ולכיה הוי כמן החי, שאסור לבני נח. **אפילו לאחר שצא נפשה** — הואיל ונתחן מחיים, וחינו כרבי יוחנן, שחט בה אחד אינה מטמאה טומאת אוכלין — דלא אשכחן היתר אכילה בדכותה, לא לישראל ולא לבני נח, וכן בנחרה ועודה מפרכסת. מטמאה טומאת אוכלין — הואיל ויש היתר אכילה בדגומתה אם שחטה ישראל, השתא נמי מהניא לה אף מחשבת גוי לצורך חליה לשויה אוכל. במקום שאין עושה אותה טרפה — כגון חצי קנה. שחט ישראל — וגמר גוי, הואיל וגמרו ביד גוי — טרפה. יפה יפה — יותר מבשר אחר, מפני שלא הספיק דמו לצאת, וכשחוטבו נבלע בתוכה, לפי שכשהבהמה מוציאה נשמה היא מתאנחת, ומוציא דמו יפה. ומסתין לה עד שתצא נפשה — כדתינא ב"ר ארבע מיתות" (סנהדרין טז.א), מניק לאוכל מבמהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה? שנאמר "לא תאכלו על הדם", ואסמכתא דרבנן בעלמא היא. אחד גוי ואחד ישראל מותרים בו — דהואיל ומותר לישראל, הותר אף לגוי, דליכא מידי

דלישראל שרי ולגוי אסור. אבל הנך דלעיל, שחיטת טמאה וכן שחיטת גוי בטהורה — אין בה היתר לישראל, ולגוי נמי לא משתריא. דהיה היא. מסייע ליה לרב אידי — הא דקתני שאף הגוי מותר בו. שיכריא — בשר זה טוב לרפואה. בעי רבי אלעזר — מתניתין דישאל בטמאה וגוי בטהורה, דטעמא דמשינן לה אוכלא משום שחיטה היא, דהא נחרה אין בה טומאה. שחה בה או דרם מהו — מי הוי כנחירה ולא מטמאה? כבהמה טהורה — כאילו מטרה לאכילה. למאי — הלהבתא קא דייק כולי האי "הכשר שחיטה בטהורה"? מהו שתציל על הפלועין שביתוכה — ישראל בטמאה וגוי בטהורה, ומפרכסת, ובלעה כלים בחייה, וחרי היא באהל המת, מהו שתציל עליה? כדאמר ב"במהה המקשה" (חולין עא.ב) בלע טבעת טהורה ונבנס לאהל המת — לא נטמאה. הכא מצי? כיון דאינה מטמאה טומאת נבלות — חיה היא, או דילמא כיון דמטמאה טומאת אוכלין — אינה מצלת, דלאו בלוע הוא. ובישראל בטהורה לא מביע לן — דודאי אינה מצלת, הואיל ואף באכילה מותרת. חיה בטמאה — פשיטא לן דמצלת, הואיל ואין בה טומאה של כלום, אלמא חיה היא. אמר ליה מטמאה טומאת אוכלין — אלמא מתה היא. ומצלת — בתמיה. **אמר אביי אינה מצלת בו** — דלחומר. חייב — מיתה במזיד וחטאת בשוגג. והוא שכנסו — דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל נתכנס מאליו, כמו שכנסוהו תינוקות אחר הפשט — לא, הואיל ובטל מתחלה ונעשה עור, תו לא הדר הוי בשר. דלטומאת אוכלין הוא דמהניא מחשבה לשויה אוכלא, דאפילו עור ששלוק מטמא טומאת אוכלין אחרי שעשאו רך. אבל לשויה בשר — לא. פלוגתא

מפרכסת לא לישראל ולא לנכרי, וכן אם נָתַתָּה ועודה מפרכסת, 59
אין בה מוֹמָאָה שֶׁל כָּלוּם. 60
הברייתא עוברת לדון בדין שחיטת נכרי. ממישיבה הברייתא: שֶׁחַט 61
עוֹבֵד בּוֹכְבִּים בהמה טהורה בְּמִקּוֹם שָׂאִין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ מִרְפָּה – כגון 62
ששחט חצי מהקנה, וְכֹא יִשְׂרָאֵל וְנִכְרִי, ששחט את שני הסימנים 63
או רובם, הרי זו שחיטה כְּשֶׁרָה. שֶׁחַט יִשְׂרָאֵל בהמה טהורה, בֵּין אִם 64
שחטה בְּמִקּוֹם שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ מִרְפָּה – כגון ששחט רוב הקנה, וְבֵין 65
אם שחטה בְּמִקּוֹם שָׂאִין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ מִרְפָּה, וְכֹא עוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְנִכְרִי 66
שְׁחִיטָתוֹ, הואיל וגמר השחיטה נעשית על ידי עובד כוכבים הרי זו 67
שחיטה פְּסוּלָה. 68
ממישיבה הברייתא: הַרוּצָה שִׂיאֵכָל מִבְּשֶׁר הַבְּהֵמָה קוֹדֵם שֶׁתֵּצֵא 69
נִפְשָׁהּ וְ–(שתמות), חוֹתֵךְ בְּזֵית בֶּשֶׂר מִבֵּית – ממקום שְׁחִיטָתָהּ, 70
וּמוֹלְחָהּ יָפָה יָפָה כְּדִי לְהוֹצִיא אֶת דָּמוֹ, וּמְדִיחָהּ – ורוחץ את הבשר 71
במים יָפָה יָפָה, וּמְטַתֵּין לָהּ לְבַהֲמָה עַד שֶׁתֵּצֵא נִפְשָׁהּ, ואחר כך 72
אוֹכְלִין, אַחֵר עוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְאַחֵר יִשְׂרָאֵל מוֹתְרִין בּוֹ, שאף שנחתך 73
מהבהמה קודם שיצאה נפשה, וְהִי בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִּים הַמִּיתָה קוֹבַעַת 74
אצלם, מכל מקום כיון שלישראל מותר מיד בשחיטה, מותר גם 75
לנכרי, שלא מצינו דבר שיהא מותר לישראל ויהא אסור לנכרי. 76
הגמרא אומרת שמברייתא זו יש להביא סייע לדברי אמורא. 77
אומרת הגמרא: ברייתא זו ששינוי בה שבשר שנחתך מהבהמה 78
קודם שתצא נפשה, מותר הבשר גם לעובד כוכבים לאחר שתצא 79
נפשה, מִפְּיֵעַ לִי לֶרֶב אִידִי בְּרֵי אֲבִין, דְּאָמַר רַב אִידִי בְּרֵי אֲבִין אָמַר 80
רַבִּי יֵצְחָק בְּרֵי אֲשִׁינִי, הַרוּצָה שִׂיאֵכָה מוֹחֲלִין, חוֹתֵךְ בְּזֵית בֶּשֶׂר מִיד 81
לאחר שחיטת הבהמה מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה, שבשר זה טוב הוא 82
לרפואה, וּמוֹלְחָהּ יָפָה יָפָה, וּמְדִיחָהּ יָפָה יָפָה, וּמְטַתֵּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא 83
נִפְשָׁהּ, אַחֵר עוֹבֵד בּוֹכְבִּים וְאַחֵר יִשְׂרָאֵל מוֹתְרִים בּוֹ. 84
שינוי לעיל בברייתא, שישאל ששחט בהמה טמאה לצורך נכרי, 85
ונכרי ששחט בהמה טהורה לצורך ישראל, הואיל ושחטה שחיטה 86
גמורה, מועלת השחיטה להחשיבה אוכל אפילו בעודה מפרכסת, 87
הגמרא מביאה כמה שאלות הקשורות לדיני הברייתא: בְּעֵי רַבִּי 88
אֶלְעָזָר, שחט בהמה וְשָׁקָה בָּהּ בַּמִּצְעָה שחיטתה יותר מהשיעור 89
שמותר לשהות, או שְׂדֵרָם בָּהּ – חתך את הראש בבת אחת ולא 90
הולִיךְ וְהִבִּיא אֶת הַסִּכֵּין, מָהוּ הַדִּין לַעֲנִין טוֹמְאָת אוֹכְלִים בְּעוֹדָה 91
מפרכסת, האם אומרים מאחר ששהיה דוריסה פוסלים את 92
השחיטה בבהמה טהורה, חשוב כנחירה ואינה מטמאת טומאת 93
אוכלים עד שתמות, או לא. משיבה הגמרא: אָמַר לִי הָהוּא כָּבֹא 94
וְ–(זקן) לרבי אלעזר, הֲכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, צִרְיָה הֲכֶשֶׁר שְׁחִיטָה – 95
שחיטה כשרה כְּאִילוּ הִיְתָה בְּהֵמָה מוֹחֲרָה שֶׁמִּבְּשִׁירָה לֹאכִילָה. 96
שואלת הגמרא: הֲכֶשֶׁר לִמְאֵ – לצורך איזה כוונה דייק בדבריו 97
לומר שצריך 'הכשר' שחיטה כטהורה, היה לו לומר שצריך 98
שחיטה כטהורה. משיבה הגמרא: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בְּרֵי יֵצְחָק, שֶׁבֹא 99
להשמיענו שצריך גם בְּדִיקַת הַכִּפִּין קודם השחיטה, כמו בבהמה 100
טהורה שרוצה להכשירה לאכילה. 101
בהמה חיה שיש לה כלים בלועים בתוך מעיה, והיא נמצאת בתוך 102
אודה שיש בתוכה מל, את הכלים שבתוך מעיה (לעיל עא), ומבררת 103
שהבהמה מצילה על הכלים שבתוך מעיה (לעיל עא), ומבררת 104
הגמרא לענין בהמה המפרכסת האם היא מצילה על הכלים 105
שבתוך מעיה או לא: בְּעָא מִיְנֵיהּ רַבִּי יוֹרָא מִרְבִּי שֶׁשֶׁת, ישראל 106
ששחט בהמה טמאה לצורך נכרי, ונכרי ששחט בהמה טהורה 107
לצורך ישראל, ועודה מפרכסת, מָהוּ שֶׁתִּצְלֵל גּוֹף הַבְּהֵמָה עַל 108
הכלים הַבְּלוּעִין שֶׁבְּתוֹכָהּ שֶׁלֹא יִטְמְאוּ מחמת המת. אָמַר לִי רַב 109
ששחט לרבי זירא, ממה שכתוב בברייתא שֶׁמִּטְמָא טוֹמְאָת אוֹכְלִין 110
מוֹכֵחַ שְׂחִיא נַחֲשֶׁבֶת כְּמַתָּה, וְכִי יִתְּכֵן לִמֹּר שְׂחִיא מַצְלֵת עַל 111
הכלים שבתוך מעיה, אלא ודאי שאינה מצילה. 112
רבי זירא דוחה את תשובתו של רב ששחט: אָמַר לִי רַבִּי זִירָא לִרְבִּי 113
ששחט, הרי אפשר להוכיח להיפך, שממה שכתוב בברייתא שֶׁאֵינָהּ 114
מִטְמָא טוֹמְאָת נְכִילִית מוכח שאינה נחשבת כמיתה, וְכִי יִתְּכֵן לִמֹּר 115
שֶׁלֹא תִצְלֵל עַל הַכִּלִּים, אלא ודאי שמצילה על הכלים, וכיון 116

שְׁפוּפָה לְמִטָּא טוֹמָאָה חֲמוּרָה כְּשֶׁאוֹכְלָה, שֶׁמִּטְמָא אֶת הָאָדָם עִם 1
הבגדים שעליו, וקשה על התנאים ששנו לעיל שבהמה מפרכסת 2
צריכה הכשר. 3
מתרצת הגמרא: אָמַר חֲזִקִּיָּה, שונה בהמה המפרכסת, שעדיין לא 4
שייך בה טומאה חמורה, וגם אין ודאי סופה לבוא לידי טומאה 5
חמורה, הוֹאִיל וּבְעוֹדָה מפרכסת, וְכֹל הוּא לְגוּרָה לְגוּרִים דְּקִים, 6
וְלִהְיוֹתָהּ וְ–(להשאיר את הבהמה) עַל גְּרוּרִים שֶׁהֵם פְּחוֹת מְכֻוֵּת, 7
ויכול לעשות כך עד שתכלה כל הבהמה, ושוב לא תטמא טומאת 8
נבלות. 9
הגמרא מקשה סתירה בדברי חזקיה: אָמַר לִי רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי 10
זִירָא, וְכִי אָמַר חֲזִקִּיָּה הֲכִי, שֶׁמִּטְמָא אֵין לָהּ טוֹמְאָת נְבִילִית, וְהָא 11
אִתְּמַר, שֶׁחַט בָּהּ בְּבַהֲמָה טְמֵאָה, שְׁנִים – אֵת שְׁנֵי הַסִּמְנִים, או רוב 12
שְׁנֵים, וְעַדִּין הִיא מִפְּרָכְסָת, חֲזִקִּיָּה אָמַר, אֵינָה לְאִכְרִים – אֵין בָּן 13
מוֹחֲרָה עַל אִכְלִיתָה מִשּׁוּם אֲבֵר מִן הַחֵי, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, יִשְׁנָה 14
לְאִכְרִים – בֵּן נַח מוֹחֲרָה עֲלֶיהָ מִשּׁוּם אֲבֵר מִן הַחֵי. הַגְּמָרָא מְסַבִּירָה 15
אֵת טַעַם מִחְלוקָתָם: חֲזִקִּיָּה שֶׁאָמַר אֵינָה לְאִכְרִים סוֹבֵר, שאף בעודה 16
מפרכסת מִתָּה הִיא חֲשׁוּבָה, ואֵין בְּשֶׁרָה חֲשׁוּב אֲבֵר מִן הַחֵי, וְרַבִּי 17
יוֹחָנָן שֶׁאָמַר יִשְׁנָה לְאִכְרִים סוֹבֵר, לֹא מִתָּה הִיא. וְכִיוֹן שֶׁסוֹבֵר חֲזִקִּיָּה 18
שְׂדִינָה כְּמַתָּה, אֵיךְ אָמַר שֶׁאֵינָה מִטְמָא טוֹמְאָת נְבִילִית. 19
מתרצת הגמרא: אָמַר לִי רַבִּי זִירָא לְרַבִּי יְרֵמִיָּה, בַּהֲמָה הַמִּפְּרָכְסָת 20
יֵצְתָה מִכָּל חֵת, ואִנָּמֵן לְכָלֵּל מִתָּה לֹא בָּאָת עַדִּין, ואצל טומאת 21
נבלות כתוב (ויקרא יא טז) 'וְכִי מוֹת מִן הַבְּהֵמָה' וגו'. 22
הגמרא חוזרת לדון במחלוקת על חזקיה ורבי יוחנן ומביאה 23
ברייתא כדעת רבי יוחנן: גּוֹפָא, שֶׁחַט בָּהּ בְּבַהֲמָה טְמֵאָה שְׁנִים, או 24
רוב שְׁנֵים, וְעַדִּין הִיא מִפְּרָכְסָת, חֲזִקִּיָּה אָמַר, אֵינָה לְאִכְרִים, רַבִּי 25
יוֹחָנָן אָמַר, יִשְׁנָה לְאִכְרִים. 26
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נָקוּט – אַחֲזָה לָהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בִּידָהּ, מִשּׁוּם דְּתַנִּי 27
רַב אִשְׁמְעֵאל בְּיוֹתֵיהּ, דְּתַנִּי רַב אִשְׁמְעֵאל (וחספא אחלוף פ"ב דא), יִשְׂרָאֵל 28
שֶׁשֶׁחַט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְצוּרָךְ עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, אִם שֶׁחַט בָּהּ שְׁנֵים, או 29
רוב שְׁנֵים, וְהִבְהִמָּה מִפְּרָכְסָת, אֵל נִגְעָה בְּשֶׁרֶץ חֲזוּרָה וְנִגְעָה 30
בְּאוֹכְלִים טְהוֹרִים, הִרִי הִיא מִטְמָאָה אוֹתָם טוֹמְאָת אוֹכְלִין, שְׁהוּאִיל 31
ושחטה ישראל כהלכות שחיטה, וחישב עליה להאכילה לעובד 32
כוכבים, מועלת השחיטה להחשיבה כאוכל, אֲכָל לֹא – אֵינָה 33
מִטְמָאָה טוֹמְאָת נְבִילִית עַד שֶׁתִּמּוֹת. דִּין נוסף: אָמַר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, 34
הרי הוא כְּאֲבֵר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי – מִבְּהֵמָה חִיה, וטמא מיד כדן אבר 35
מן הנבלה (להלן קכח), וְכֶשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, הרי הוא כְּכֶשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ 36
מִן הַחֵי שֶׁאֵינוֹ מִטְמָא כְּלוֹם (שם) וְעַדִּין כְּכֶשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי לַעֲנִין 37
שֶׁאֲבֵר בְּאִכְלָה לְבִנֵי נֶת, וְאִפְּלוּ לְאַחֵר שֶׁתֵּצֵא נִפְשָׁה – שֶׁתִּמּוֹת 38
הַבְּהֵמָה, נִשְׁאֵר בְּאִיסוּרוֹ, הוּאִיל וְנַחֲתָךְ מִהַבְּהֵמָה בְּחִיָּה, הרי 39
שֶׁמִּבּוֹאֵר מִהַבְּרִייתָא כְּדַעַת רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁבַּהֲמָה טְמֵאָה הַמִּפְּרָכְסָת 40
אסורה לבן נח מִשּׁוּם אֲבֵר מִן הַחֵי. 41
הגמרא מביאה את המשך הברייתא ומבארת אותה. ממישיבה 42
הברייתא: שֶׁחַט בָּהּ – בְּבַהֲמָה טְמֵאָה, סִימָן אַחֵר, או רוב של סימן 43
אַחֵר, אֵינָה מִטְמָאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין, שְׁהוּאִיל וְכֹא מְצִינוּ בְּמִקּוֹם 44
אֲחֵר הֵיתֵר בְּסִימָן אַחֵר בְּעוֹדָה מפרכסת לא לישראל ולא לנכרי, 45
אֵין שְׁחִיטָה כּוֹז מִחֲשִׁיבָה לֹאכֵל עַד שֶׁתִּמּוֹת, וְכִן אִם נָתַתָּה – קָרַע 46
את הבהמה, ועודה מפרכסת, כיון שלא מצינו היתר אכילה בכגון 47
זה, אֵין בָּהּ טוֹמָאָה שֶׁל כָּלוּם – אֵינָה מִטְמָא טוֹמְאָת אוֹכְלִין. 48
וְעוֹבֵד בּוֹכְבִּים שֶׁשֶׁחַט בְּהֵמָה טְהוֹרָה לְצוּרָךְ יִשְׂרָאֵל, וְעַדִּין 49
מִפְּרָכְסָת, הרי היא מִטְמָאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין, ואף ששחיטת עובד 50
כוכבים פסולה היא, הואיל ואם שחטה ישראל יש לבהמה זו היתר 51
שחיטה, מועלת מחשבת העובד כוכבים שחישב להאכילה 52
לישראל להחשיבה אוכל, אֲכָל לֹא טוֹמְאָת נְבִילָה עַד שֶׁתִּמּוֹת. אָמַר 53
הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, הרי הוא כְּאֲבֵר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי שֶׁמִּטְמָאָה מִיד, וְכֶשֶׁר 54
הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, הרי הוא כְּכֶשֶׁר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחֵי שֶׁאֵינוֹ מִטְמָא כְּלוֹם, 55
וְאִסוּר בְּאִכְלָה לְבִנֵי נֶת, וְאִפְּלוּ לְאַחֵר שֶׁתֵּצֵא נִפְשָׁה. שֶׁחַט בָּהּ 56
בְּבַהֲמָה טְהוֹרָה סִימָן אַחֵר, או רוב של סִימָן אַחֵר, אֵינָה מִטְמָאָה 57
טוֹמְאָת אוֹכְלִין, הואיל וְכֹא מְצִינוּ הֵיתֵר אִכְלָה בְּסִימָן אַחֵר בְּעוֹדָה 58

ומקשה הגמרא: אַלִּיבָא דְמָאן – לפי איזה תנא אמר רב הונא דין זה, הרי נחלקו בזה רבי ישמעאל ורבי עקיבא להלן (קכד.) במשנה, א' אמרו רב הונא אַלִּיבָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אם כן קשה, הָאֵמֵר רבי ישמעאל ששני חצאי זיתים של נבילה שישנו על גבי העור לא מְבַטֵּל עוֹר – אין העור מבטלן ומטמאים במשא, וְא' אמר רב הונא דין זה אַלִּיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא, פְּשִׁטָּא הוא דין זה, דְהָאֵמֵר רבי עקיבא בפירוש במשנה (ש) שְׂמִכְבָּל עוֹר ואינם מטמאים כלל, ולמה הוצרך רב הונא להשמיענו כן.

מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם אפילו אַלִּיבָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אמר רב הונא כן, וְלֹא תקשה לך הרי רבי ישמעאל אמר שאין העור מבטלן, דְבִי אָמַר רבי יִשְׁמַעְאֵל ששני חצאי זיתים לא מְבַטֵּל עוֹר, הֲנִי מִילִי בבשר שעל גבי העור שְׂפִלְטוֹתָּ חֵיהּ – כשנפלט הבשר על ידי חיה, שנעשה שלא מדעת, אֲבָל בשר שעל גבי העור שְׂפִלְטוֹתָּהּ הַפֶּקֶן בשעת הפסע, כיון שעשהו מדעת, מודה רבי ישמעאל דְמִכְבָּל, וּבֹאפֵן זה מדבר רב הונא.

הגמרא מקשה על פירוש זה בדברי רב הונא מדברי רב הונא עצמו במקום אחר: תָּא שְׁמַע, שנינו במשנה (לעיל קכד), רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הָאֵלֶּל – חתיכות קטנות של בשר נבילה שנשארו דבוקים לעור בשעת ההפשה הַמְּכֻוֹנִם – הנאסו למקום אחד, אִם יֵשׁ בָּזוֹת מִן האֵלֶּל בְּמָקוֹם אֶחָד, הרי הוא חשוב כבשר נבילה, וְחִיבִין עָלָיו משום נבילה. ושנינו על זה בגמרא (לעיל), אָמַר רַב הוֹנָא, מִה שְׁמֻחִיב רבי יהודה, הוּא – היינו דווקא כְּשֶׁבָבִים הוא בעצמו, שאז החשיבו וגילה דעתו שלא ביטלו מתחילה, אבל אם נתכנס מאלו שלא במתכוון, מודה רבי יהודה שאין חייבים עליו. ומדברי רב הונא שהעמיד את דברי רבי יהודה כשכנסו, מבואר שמדובר כאן שפלט הסכין פחות מכזית בשר בשנים ושלשה מקומות, ובכל זאת אם כינסו וגילה דעתו שלא ביטלו חייבים עליו, הרי שמבואר מדבריו, שדווקא אם ביטלן בכוננו בטלים הם, אבל העור אינו מבטלן, שאם העור היה מבטלן, מאחר שכבר ביטלן העור מדין נבילה, לא היה דעונו עליהם שוב דין בשר נבילה אם כנסו.

ומבאר הגמרא את הקושיא: א' אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְטָא שבשר שְׂפִלְטוֹתָּהּ הַפֶּקֶן, לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל נִמְי לֹא בְּטִיל – אין העור מבטלן, מובן הדבר שֶׁרַב הוֹנָא שהעמיד את דברי רבי יהודה כשהיה היה מתחילה מחולק לחצאין, ובכל זאת סובר רבי יהודה שאין העור מבטלן, הוא דְאָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, ורבנן שחולקים על רבי יהודה סוברים כרבי עקיבא, אֵלֶּא א' אֲמַרְתָּ שבשר שְׂפִלְטוֹתָּהּ הַפֶּקֶן גם לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּטִיל, – העור מבטלן, רַב הוֹנָא שהעמיד את דברי רבי יהודה כשהיה בשר היה מתחילה מחולק לחצאין ובכל זאת סובר רבי יהודה שאין העור מבטלן, דְאָמַר בְּמָאן.

הגמרא חוזרת בה מהפירוש הקודם בדברי רב הונא ומיישבת את הקושיא לעיל ואליבא דמאן באופן אחר. מתרצת הגמרא: אֵלֶּא לְעוֹלָם גם בשני חצאי זיתים שעל גבי העור שְׂפִלְטוֹתָּהּ הַפֶּקֶן, לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל לֹא בְּטִיל, וְרַב הוֹנָא דְאָמַר לעיל שהעור מבטלן, בְּשִׁטָּת רַבִּי עֲקִיבָא אמר כן.

ומקשה הגמרא: אם רב הונא אמר את דבריו לפי רבי עקיבא, פְּשִׁטָּא הוא דין זה, שהרי שנינו במשנה בפירוש שלדעת רבי עקיבא העור מבטלן. משיבה הגמרא: מַהוּ דְתִימָא, כִּי קָאֵמֵר רַבִּי עֲקִיבָא שהבשר בטל לגבי העור, הֲנִי מִילִי בבשר שְׂפִלְטוֹתָּהּ הַפֶּקֶן מדעתו, ומשום שהוא ביטלו, אֲבָל בשר שְׂפִלְטוֹתָּהּ חֵיהּ שלא מדעתו, הייתי אומר שלא בְּטִיל, קָא מְשַׁמַּע לָן רב הונא שאין הדבר כן, אֵלֶּא מְעַמָּא דְרַבִּי עֲקִיבָא שסובר שאינו מטמא הוא מְפִנִי שְׁהָעוֹר מְבַטֵּלָן, ואם כן לא שָׁמָּה אם פִּלְט חֵיהּ את הבשר וְלֹא שָׁמָּה אם פִּלְט את הבשר, וּבְדִקְתָּנִי בְּשִׁיפָא במשנה 'מְפִנִי מַה רַבִּי עֲקִיבָא מְפִינִי בְּעוֹר מְפִנִי שְׁהָעוֹר מְבַטֵּלָן', כלומר, ממה שנקט 'מפני שהעור מבטלן' ולא נקט 'מפני שביטלן' משמע מדבריו שענין הביטול הוא מחמת העור, ואף אם לא בטלן הוא, בכל זאת העור מבטלן.

משנה

המשנה הקודמת (לעיל קכד) ביארה שעורות מצטרפים לטמא

טומאת אוכלים ומדין 'שומר', ולא מצטרפים לטמא טומאת נבלות. ומוסיפה משנתנו שעורות רכים דינם כבשר שמטמאים ומצטרפים לכזית לטומאת נבלה וטומאת מת, ומבאר מה הם הדברים שעורותיהם רכים: אֵלֶּא שְׁעוֹרוֹתֵיהֶן רכים וראויים לאכילה, ולכן הם מטמאים כמו שְׂבִיבָן מטמא, עוֹר הָאֵדָם, ועוֹר חוֹיר שֶׁל יָשׁוּב שָׂרָךְ ואוכלים אותו. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִף עוֹר חוֹיר הָבֵר מטמא, שאף עור כבזו רמת קושי נחשב רק.

ועוֹר חֲסֵרָת – דבשת, שהוא מקום טעינת המשא, שֶׁל גָּמֶל תְּרֵבָה, כלומר, כשהדבשת עדיין רכה, ועוֹר הָרֹאשׁ שֶׁל עֵגֶל תְּרֵבָה, ועוֹר של מקום הַתְּרָסוֹת, כלומר, במקום שנוהגים לחתוך את רגלי הבהמה, ועוֹר בֵּית הַבּוֹשֶׁת – בית הרחם של נקבה, ועוֹר הַשִּׁלִּי – עור של עובר שבתוך מעי אמו, ועוֹר שֶׁל תַּחַת הָאֵלֶּיָּה – עור הנוב שמתחת לאלה, ועוֹר הָאֶזְנָה וְהַפֶּה וְהַלְטָאָה וְהַחֹמֶט, כל אלו עורותיהם רכים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עוֹר הַלְטָאָה נדון בעור החולדה ואינו מטמא.

וְכוֹלֵן כל העורות הרכים, כְּשֶׁעֲבָדָן ועשה מהם עורות, או שְׁהִילָךְ בָּהֶן – ששטחם על הארץ כדי לדרוס עליהם והלך על גבם כְּדִי שיעור עֲבֻדָּה, נחשב כעיבוד במקצת, וְשִׁהוּרִין ככל העורות, חוֹץ מְעוֹר הָאֵדָם שאף כשעיברו מטמא. משום גזרת חכמים כדי שיקברו אותו ולא יעשו מבשרו שטיחים. רַבִּי יְהוֹנָן בֶּן נוּרִי אָמַר, כל הַשְּׂמֻחָה שְׂרָצִים שמנויים בתורה יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת ואין עורם מטמא כמו בשרם.

גמרא

מבאר הגמרא את הדין שעור האדם מטמא כמו בשר: אָמַר עוֹלָא, דְּבִר תוֹרָה עוֹר אָדָם מְהוֹר שעורו קשה, וְכֵּה פַעַם אָמְרוּ חכמים שְׂמָא, גְּזִירָה שְׂמָא יַעֲשֶׂה אָדָם מִהַעוֹרוֹת שֶׁל אֲבָיו וְאָמַר לאחר פטירתם שְׂמִיחִין למיטה או לכסא כדי לשבת עליהם. וְאִבְרָא דְמִתְנִי לָהּ – ויש ששנו את דברי עולא אִפְסִיפָא של המשנה, שכתבה וְכוֹלֵן כל העורות הרכים שְׂמֻחָאִים כְּשֶׁעֲבָדָן או שְׁהִילָךְ בָּהֶן – על גבם כְּדִי שיעור עֲבֻדָּה מְהוֹרִין כיון שנחשבים עורות, חוֹץ מְעוֹר אָדָם. אָמַר עוֹלָא, דְּבִר תוֹרָה אִף עוֹר אָדָם לאחר שְׁעִבְדוֹ מְהוֹר, וְכֵּה פַעַם אָמְרוּ חכמים שנשאר שְׂמָא, גְּזִירָה שְׂמָא יַעֲשֶׂה אָדָם עוֹרוֹת אֲבָיו וְאָמַר שְׂמִיחִין למיטה או לכסא. לִכְךָ גִּזְרָה שאף כשעיברו מטמא. מבאר הגמרא ההבדל בין הלשונות, מַהֵן דְּמִתְנִי לָהּ – מי ששנה את דברי עולא אִרְשָׁא, שעור אדם מטמא רק מגזרת חכמים, כִּל שְׂכָן אִפְסִיפָא, ולאחר שעיברו את העור, מטמא עור אדם רק מגזרת חכמים. וְמַהֵן דְּמִתְנִי את דברי עולא אִפְסִיפָא שכשעיברו מטמא רק מגזרת חכמים, אֲבָל אִרְשָׁא בעור אדם שלא עיברו, יסבור שהמִטְוָה היא מְדִאֲרִיזָתָא, שעורו רק:

שנינו במשנה: ועוֹר חוֹיר [כז'] של ישוב, רבי יהודה אומר אף עור חויר הבר. מבאר הגמרא את מחלוקתם: בְּמָא קְמִיפְלִיגִי, מהי סברת מחלוקתם. מִר קָבֵר תנא קמא סבר הָאֵי עור חויר הבר אֲשׁוּן – קשה, ולכן אינו מטמא, וְהָאֵי עור חויר הישוב רַבִּי – רך, ולכן מטמא, וְמִר קָבֵר ורבי יהודה סבר הָאֵי עור חויר הבר נִמְי רַבִּי – גם כן נחשב רך, אף שעבה הוא יותר מעור חויר של ישוב, ולכן מטמא כבשרו.

שנינו במשנה: עוֹר חֲסֵרָת שֶׁל גָּמֶל תְּרֵבָה. מבאר הגמרא מזה גמל הרכה: וְכֵּה הַשִּׁיעוֹר שֶׁל גָּמֶל תְּרֵבָה. אָמַר עוֹלָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי, כִּל זֶמֶן שְׂלֵא מְעַנֶּה הַגִּמֶל על גבה משא. מסתפקת הגמרא מה נכלל בשיעור 'כל זמן שלא טענה':

מבאר הגמרא: בְּעֵי רַבִּי יְרֵמְיָה, מה הדין כשהגיע זְמַנָּה של הגמל בגיל שיש בכוחה לִמְעוֹן, וְלֹא מְעַנֶּה עדיין, מַהוּ, האם בטעינת המשא מתקשה עורה ולכן כשלא טענה מטמאה, או כשמגיעה לזמן שיכולה לטעון מתקשה עורה ואף שלא טענה לא מטמאה. בְּעֵי אַבְי, כשלא הגיע זְמַנָּה עדיין לִמְעוֹן אבל וְעַנְגָּה כבר, מַהוּ, האם בטעינת המשא מתקשה עורה ואינה מטמאה, או שמא אינו מתקשה אלא כשמגיע הזמן שיכולה לטעון, וקודם לזמן זה מטמאה, תִּיקוּן.

חולין. פרק תשיעי – העור והרוטב דף קכב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קצה רש"י

פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בפירוקן (חולין קכד.) במתניתין. דקתני. היו עליו שני חצאי ויתים – מטמאין במשא. שהרי נשא כוית נבלה. ואין מטמאין במגע. דאין נוגע וחוזר ונוגע. ורבי עקיבא אומר. לא במגע ולא במשא. אלמא. לרבי ישמעאל לא מבטל עור. ולרבי עקיבא מבטל. הכי גרסינן: **אי אליבא דרבי עקיבא פשיטא** – דהא מתניתין היא **לעולם אליבא דרבי ישמעאל** –

ואשמועינן רב הונא דבי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור. הני מילי – בפלטתו חיה. שנעשה שלא מדעת. אבל פלטתו סכין – מדעת ביטלו. ואמר רב הונא והוא שכנסו – אחר הפשט. דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל לא כנסו – לא. מדמוקים לה בשכנסו. מכלל בדשפלטתו סכין בשנים ושלשה מקומות קאמר. וקתני "חייבין עליו". אלמא אי בטלינהו אידו במתכין – בטילי. אבל עור – לא מבטל. דאי בטלינהו עור. תו לא הדרי למיהוי נבלה. **אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא מבטל** – עור. רב הונא – דאוקמה לרבי יהודה בשהיה זית מתחלה לחצאין. ואפילו הכי לא בטלינהו עור מעיקרא – הוא דאמר רבי ישמעאל. דאוקמה לרבי יהודה אליבא דרבי ישמעאל. ורבנן כרבי עקיבא. **אלא אי אמרת פלטתו סכין** – רבי ישמעאל מודי דמבטל עור. רב הונא – דאוקמה לדרבי יהודה כשהיה זית זה מתחלה לחצאין. ואפילו הכי לרבי יהודה לא בטיל. **דאמר כמאן** – בשלמא אי לא דרב הונא דאמר "והוא שכנסו" – הוה מוקמינא לרבי יהודה בשפלטתו תחלה בידו. ומשום הכי לא בטיל – דכי פליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא. בשתי חצאי ויתים פליגי. אבל בכוית שלם – מודה. דרתני ריש פלוגתיהו "עור שיש עליו כוית בשר" כו. ורבנן סברי. כי מודו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בכוית שלם – הני מילי בפלטתו חיה. אבל פלטתו סכין – אפילו כוית בטל. אבל השתא דאוקמה רב הונא בשני חצאי ויתים – דאמר כמאן? הכי גרסינן: **אלא לעולם פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל ורב הונא דאמר אליבא דרבי עקיבא** – כלומר. הא דאמר רב הונא לעיל "העור מבטל" – אליבא דרבי עקיבא אמר. וההיא דרבי יהודה – אליבא דרבי ישמעאל. **קא משמע לן** – רב הונא דאפילו פלטתו חיה. מפני ש"עור מבטל" משמע טעמא בעור תליא. ואף על גב דלא בטלינהו אידו. משה אלו שעורותיהן – מטמאין כבשרן. ועור חויר של ישוב – מפני שהוא רך. ואוכלין אותו. השרת – "חלדוב"א שיש לו לגמל. נמל הרבה – מפרש בגמרא עד כמה נקראת "רכה". עגל הרך – נמי מפרש בגמרא עד כמה. ועור הפריסות – ענין שחובטין הרגלים. וכל אותו העור – רך הוא. **בית הבושת** – בית החרם של נקבה. ועור של תחת החליה – עור הונב מתחת מקום שאין שער. מפני שהוא רך. **האנקה** – הרצון. **הלמאח** – ליתירדא.

אליבא דמאן? אי אליבא דרבי ישמעאל – **האמר לא מבטל עור! ואי אליבא דרבי עקיבא** – **פשיטא. האמר מבטל עור!** – **לעולם אליבא דרבי ישמעאל. וכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור** – הני מילי שפלטתו חיה. אבל פלטתו סכין – בטיל. תא שמע. רבי יהודה אומר: **הא לל המכונס. אם יש פוית במקום אחד** – חייבין עליו. ואמר רב הונא: **והוא שכנסו. אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל** – רב הונא דאמר פרבי ישמעאל. **אלא אי אמרת פלטתו סכין לרבי ישמעאל בטיל** – רב הונא דאמר כמאן? **אלא. לעולם פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטיל. ורב הונא דאמר פרבי עקיבא** – **פשיטא!** – מהו דתימא: **כי קאמר רבי עקיבא** – הני מילי פלטתו סכין. אבל פלטתו חיה – לא בטיל. קא משמע לן מעמא דרבי עקיבא מפני שהעור מבטלן. לא שגא פלט חיה. ולא שגא פלט סכין. דקתני סיפא: **מפני מה רבי עקיבא מטהר פעור** – מפני שהעור מבטלן. **משנה אלו שעורותיהן כבשרן**: עור האדם. ועור חויר של ישוב. רבי יהודה אומר: אף עור חויר הרב. ועור חמרת של גמל הרפה. ועור הראש של עגל הרך. ועור הפרסות. ועור בית הבושת. ועור השליל. ועור של תחת החליה. ועור האנקה והפח והלמאח והחויט. רבי יהודה אומר: **הלמאח בחולדה. וכולן שעבדן. או שהילף בהן כדי עבודה** – מוורין. חוין מעור האדם. רבי

א אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטל רב הונא דאמר כרבי ישמעאל – ואם תאמר. והא רבי ישמעאל בלא כנסו קאמר. ורבי יהודה בעי כנסו. כדאמר רב הונא ויש לומר. דפלוגתיהו דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בפלטתו חיה. לכך לא בעי רבי ישמעאל כנסו. אבל פלטתו סכין – אי לא בטל לרבי ישמעאל. צריך נמי כניסה. ועוד. דרבי ישמעאל נמי בכנסו איירי. ואין זה דוחק. כמו דאמר מלחיה דרבי יהודה הכי. **רב** הונא דפטר כמאן – לעיל (קכא.) כי קאמר. וחד אמר מקצת פלטתו חיה ומקצת פלטתו סכין. דבעי למימר דפלטתו סכין הוי פלוגתא דרבי יהודה ורבנן. דלרבי יהודה לא בטל – לא מצי למפרך. דאמר כמאן. אי אמרת לרבי ישמעאל דבטל בדפריך הכא – דאיכא לאוקומי דרבי יהודה דאית ביה כוית יחד. אבל לרב הונא פריך שפיר. כדפירש בקונטרס. **דאמר** כמאן – ואם תאמר. ודילמא הא דאמר רב הונא שני חצאי ויתים שישנן על העור העור מבטל – מיירי בלא כנסו. אבל כנסו – מודה דלא בטלי ויש לומר. דהא פשיטא. ולא איצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן דעור מבטל. (ועוד.) **ידהור** מבטלן משמע: מתחלה העור מבטל. ותו לא מהני להו כנסו. **עור** אדם טהור – כדמפרש טעמא בריש "דום הנדה" (נדה נהא.) דלא הוי דומיא דעצם אדם. דעור גזע מחליק. **עורות** אביו ואמו שטיחין כו' – ואף על גב דמת אסור בהנאה. ובכל אדם אסור לעשות מעשר שטיחין כו' – מכל מקום לא הווי גזרי רבנן משום חין חששא שיהיה טמא. אלא משום אביו ואמו דחמיר טובא. ואין צריך לומר דנקט אביו ואמו משום דשכיבו גביה. **אבל** רישא טמואה דאורייתא היא – והשתא חשיב עור אן גזע מחליק – משום דמקומו נעשה צלקת על בשר. כדאמרין פרק "דום הנדה" (שם.) ואם

יוחנן בן גוריון אומר: שמונה שרצים יש להן עורות. **גמרא** אמר עולא: דבר תורה עור אדם טהור. ומה טעם אמרו טמא – גזירה שמוא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין. ואיכא דמתני לה אסיפא. וכולן שעבדן או שהילף בהן כדי עבודה – מוורין. חוין מעור אדם. אמר עולא: דבר תורה עור אדם שעבדו – מוורין. ומה טעם אמרו טמא – גזירה שמוא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין. מאן דמתני לה ארישא – כל שכן אסיפא. ומאן דמתני אסיפא. אבל ארישא – מומאח דאורייתא. "ועור חויר" [וכו']. כמאי קמיפלגי? מר סבר: האי אשון והאי רפיד. ומר סבר: האי נמי רפיד. "עור חמרת של גמל הרפה". וכמה גמל הרפה? אמר עולא. אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה. בעי רבי ירמיה: הגיע זמנה למעון ולא טענה. מהו? **בעי אביי**: לא הגיע זמנה למעון וטענה. מהו? תיקו. תיב ריש לקיש וקמבעיא ליה: כמה גמל הרפה? אמר ליה רבי ישמעאל בר אבא. הכי אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה. אמר ליה: תיב לקבלי. תיב רבי יודא וקמבעיא ליה: כמה גמל הרפה? אמר ליה רבין בר חיננא. הכי אמר עולא. אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה. הוה קתני לה. אמר ליה: חדא הוויא לך אמרת. תא הווי מה בין חקיפי ארעא דישוראל לחסדי דבבל. "ועור הראש" [וכו']. וכמה עגל הרך? עולא אמר: בן שנתו. רבי יוחנן אמר: כל זמן שיונק. איבעיא להו: היכי קאמר עולא. בן שנתו. והוא שיונק. ואמר

חומט – לימצא. שתחלת ברייתו בבעדרשה. צא ובדוק בתיק שלה. שגד וחולך עמו. תחלתו כעדרשה ממש הוא בשוליו. **הלמאח** בחולדה – עורה חלוק מבשרה. וכולן שעבדן – כל אלו שאמרו שהן מטמאין כבשר. אם עיבדן – נעשה עור. ובטלו מתורת בשר. וטהורין. או שהילף בהן – ששטחן לדרוס עליהן ברגלים. שהוא קצת עיבודן. יש להן עורות – ואין מטמאין כבשרן. נפא דבר תורה עור האדם טהור – דלאו בשר הוא. ולא הוי בכלל מת. שטיחין – למטה ולקתורא. ליטב עליהן. ששטחין עור על גבי מטה במקום חבליהם. **מאן דמתני לה** – לדעולא. **ארישא** – דאפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן – כל שכן אסיפא. דהא דקתני "חוין מעור האדם". דאף על גב דעיבדו – טמא מדרבנן הוא. ומשום דעולא. **ומאן דמתני לה** – גזירה דעולא אסיפא. אבל **ארישא** – כשלא עיבדו. סבירא ליה דטומאתו מן התורה. אשון – קשה. **שלא טענה** – משוי. **תיב לקבלי** – שאמרת לי דבר טעם. וישך כרך. הוה קתני לה – חזרו וטווה פעם שניה. סכבור שלא טענה. **היא הוויא לך אמרת** – דבר חדוש אחד היה בידך שאין בידי. הוי אמרת. ולמה תחזור ותשנה פעם שניה להראות חכמתך? **ריש לקיש** – מתקפי דארעא דישוראל הוה. כדאמרין בפרק קמא דיומא (טב.) מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה. יהיב ליה עיסקא בלא סחדי. והכא אמר ליה: תיב לקבלי. ורבי יודא. דמבבל סלק להכא. כדאמרין ב"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא פהא.) רבי יודא אותיב ארבעין תענית. דנשתבח מיניה תלמודא דבבליא. ומחסידי דבבל הוה. כדאמרין ב"השוכר את הפועלים" (שם.) רבי יודא (אותיב) כל תלתין יומין בדיק בפשיה. ושגר תגורא וסליק בגוה. חזי מאי אכספיה להחזא מדרבנן. **והוא שיונק** – אבל פירש מלינן. אף על פי שעדיין הוא בתוך שנתו – כבר חזקשה עורו. ואם עבר שנתו נמי. אף על פי שיונק – לא. דרתני בעינן. וקאמר

ואם איתא והוא שיונק מבעי ליה - תימה: אכתי הוה מצי למבעי, או דילמא הכי קאמר: עולא בן שנתו, בין יונק בין שאין יונק, ואמר ליה רבי יוחנן: כל זמן שיונק, בין בן שנתו בין שאין בן שנתו ויש לומר: דלא מסתברא דבעי לאיפלוגי כולי האי, ולהכי לא בעי הכי. והרב רבינו יעקב מקורב"ל תירץ: דכולה שמעתין סברה דיותר קשה אפילו

הוך שנתו כשאין יונק, מיונק אחר שנתו. ולכך הוין דרבי יוחנן "כל זמן שיונק" קאמר - אם אן פשיטא דעולא "והוא שיונק" קאמר. דאי הוין שנתו, בין יונק בין שאינו יונק קאמר - אם כן, כל שכן לאחר שנתו אם הוא יונק, דחשיב ליה "רך". אם כן, מה הוסיף רבי יוחנן "כל זמן שיונק"? הא עולא מודה, דכל שכן הוא! **עור** הראש של עגל הך מהו שיטמא - על מעשה היה שואל, היאך הולכה. דמתניתין חזק ידע, בדפריך מינה לרבי יוחנן בסמוך.

למיניהו הפסיק הענין - תימה: דאמר לעיל (קכב.) דהאי "הטמאים" לאסור צירן ורוטבן, דהתם נמי למיניהו הפסיק הענין. לפסוק אחד הוא, לפירוש הקונטרס! ויש לומר: דהבא כל הנהו דממעטין, איז להו גישתא, סברא הוא לאוקומי אותך דכתיב ג' "למיניהו". ואף על גב דכתיבא תנשמת בהדיה, דיש לה גישתא, ומרבינן לה. אבל צירן ורוטבן דלעיל - סברא הוא לאוקומי כבולוה.

למיניהו הפסיק הענין - קצת תימה: כיון דהפסיק הענין, למא לי "אלה?" **כרבי** יהודה דאזיל בתר גישתא - פירש בקונטרס: דלית ליה דרשה ד"הטמאים", ולפירשו לא הוי תנא דברייתא, לא רבי יהודה ולא בר פלוגתיה, ובהם קאמר "רב תנא הוא ופליג", דהא תנא דברייתא כותיהו ויש לפרש: דכולוה אית להו דרשה ד"הטמאים", ומוקי מסברא רביא בתנא דלית ליה גישתא, ומייטא דבתנא דאית להו גישתא, וליה "למיניהו" הפסיק הענין. אבל רב דאית ליה "למיניהו" הפסיק הענין - על כרחך פליג עלייהו, וחשיב תנשמת.

אזוין חמור שטלאה לקופה טהור - ונתבטל הבשר שהיה באוין. פירש הקונטרס: דפריך דהבא נמי במתניתין להוי סגי בהנחה לפני הדורסין אילין. ותימה: אם כן, מאי משני "טלאה, אפילו דלא הילך", דאכתי תקשה: ליתני במתניתין הנחה לפני הדורס בלא הלוקין על כן נראה דהכי פירושה הילך - אין, טלאה - לא. מדלא קתני במתניתין "טלאה", דסלקא דעתך דטלאה גרע מהילך. ומשני: "טלאה, אף על גב דלא הילך" - כלומר, כך לי זה כמו לו, ואין תרדש בזה יותר מזה. **לגבל** - פירש הקונטרס: מי שיש לו לגבל עיסת חבירו בטהרה, צריך לטרוח עד ארבעה מילין להטביל כלי. ולפי זה לא קאי "לפניו" ו"לאחריו" אנבל - דאין רגילות להשכיר

אדם בדרך לעשות לו עיסה. ונראה כפירוש הערוך, פדריש: אם יש גבל העושה עיסה בטהרה בחרוק ארבעה אילין - יתחן עד שיגיע לאורו גבל, ומיירי באדם ההולך בדרך. ומיידו מה שפירש בערוך לתפלה: לרחוץ ידיו לתפלה - אין נראה. דהיכי דמי? אי דמטא זמן צלוי - הא לייט עלה אביי בברכות (טו,א) אמאן דמהדר אמאי בעידן צלותא, דכתיב "ארחץ בנקיון כפי", כל מייד דמנקי, ואי לא מטא זמן תפלה - מאי איירא ארבעה מילין, אפילו טובא נמי ונראה כפירוש הקונטרס: דלענין להחפול בעשרה איירי, ותימה: דאמאי לא חשיב עבודה, דבסמוך? ועוד: למאן דחשיב עבודה, אמאי לא חשיב שלשים ריס, דפריש "לא יחפור (בבא בתרא כג,א), דמדת המיל שבעה ומנחה ריס ורבינו חננאל פירש: לתפלה לא לטבול לתפלתו. דאף על גב דקיימאן (ל' וחולין קל"ב) כרבי יהודה בן בתירה דברבי תורה דני מילי, ללמוד ולקריאת שמע, אבל לתפלה, לא. אי נמי: לא סבירא ליה דרבי יהודה בן בתירה, ולפירוש רבינו חננאל ניתא דלא חשיב עבודה, דלא חשיב אלא הך תלתא שוין ענין טהרה. מאן דחשיב עבודה - שהיא כמו מענין טהרה, שמשנה העור מן הטמאה, ולהכי חשיב לה ולא חשיב ההיא דשלשים ריס.

וקאמר ליה רבי יוחנן כל זמן שיונק - ואפילו לאחר שנתו, דבהנחה נמי תליא מילתא, דחדא הוא דבעינן, והכי קאמר רבי יוחנן: בבן שנתו שפיר קאמרת דהוי "רך", אבל הנקה לא הוחר לפחות: דאם פירש בתוך שנתו - לא יהא רך, אלא להוסיף אפילו לאחר שנתו. או דילמא עולא בן שנתו קאמר - אבל הנקה לא מעלה ולא

מוריד, וקאמר ליה רבי יוחנן: אף הנקה נמי בעינן, כל זמן - שמועל להוסיף בא. אל תקניטני - להשיב לי ממנה. שכלשון יחיד **אני** שונה אותה - משנה, ולא בלשון סתם משנה. שאני אומר: אלעזר בן יהודה אָמַר, כדתינא. המחשב בדבר שאין דרכו לאכול - כגון לאכול למחר דבר שאין דרכו לכך, כגון חלב. או להקטיר למחר דבר שאין דרכו להקטיר, כגון בשר שלמים וחטאת ואשם ושירי מנחה או עור העולה - אינה לא לפסול ולא לפגל, עד שישחט לאכול למחר דבר שדרכו לאכול, או להקטיר למחר דבר שדרכו להקטיר. ועור שתחת האליה הרי

כבש, ודבר שדרכו להקטיר" קרינא ביה, אם עולה היא, ומעיל לפגל את הקרן במחשבו חוץ לזמנו או לפסול במחשבת חוץ למקומו. וחייבין עליו ברת - האוכל ממנו, אפילו בזמנו. וכל ששני חכמים לענין **טומאה** שהוא כבשר - שלא זמינו כאן וישנו בבחמה טהורה. להביא עור בית הכבש - של נקבה בחטאת או בשלמים. והאי דלא מנייה בירשא ין הך - משום דליתיה בעולה, ותנא בעולה קאי. אלמא, האי תנא הוא דחשיב להו בשר, אבל תנא קמא לא קרי בשר, אלא עור שתחת האליה לחודיה. **עור** הפרסות ממש - ולא עור שעל עצם השוק

מן הקרסוליים עד הארכובה. ריבונה הנמשכת עם הראש - כל עור שעל עצם השוק מרכובה לתחתונה שחורבין בעצם תפשט בהמה. **הטמאים** - ה"א יתירא קדריש. לרבות עורות - שרצים הריקין, שיהו כבשר. ומתאי ה"א יתירא נמי רבינן (חולין קכב.) צירן ורוטבן וקופה שלהן, ועור הך נמי איתא בהדיה, דהי מנייהו מפקת, איהו נמי אכולא הוא. **האי** **הטמאים** - בתר דחשביניהו לכולוהו כתיב. **הפסיק הענין** -

ולא קאי האי "אלה" אלא אקרא בתרא "האנקה דחכא והטמאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים" וגו', ולא אקרא קמא, ד"למיניהו" האמור בסוף פסוק ראשון, הפסיקו לומר שאין מין אחד. אותן האמורים בפסוק ראשון חלוקים מהאמורים בפסוק השני. וליחשב נמי - במתניתין. תנשמת - דהא איהו נמי בקרא בתרא כתיבו: **רב תנא הוא** ותני תנשמת - רב דמשני "למיניהו" הפסיק אלמא "הטמאים" אבל הני דקרא בתרא קאי,

תנא הוא, ותני תנשמת בעורותיהן כבשן. **תנא ריין פבר ליה כרבי יהודה** - כלומר, לא יליף טעמא מ"הטמאים", אלא מסברא דגישתא: כל שאין משלש בערוך, שהוא רך, ואין לו ממש עור, קרי "בשר", כרבי יהודה, דאמר: הלטאה כחולדה - אלמא, לאו אקרא סמיך. והאי דלא מודי ליה תנא ריין בהלטאה - בהא פליגי, תנא קמא סבר גישתא דידה - לאו גישתא הוא. ורבי יהודה סבר: גישתא הוא. **שפילא** - לשון טלאי. אלמא, מכיון שנטלה מתורת בשר ותנתה לתורת עור - בטלה. והאי נמי, כיון ששטח לפני הדורסין או שברכין על רגלו להלוק בהן אף על פי שלא הילך. **טלאה** - הוי מעשה לבטלו. (עבדי) **לגבל** - הלש עיסתו בטהרה, והוא שכיר לבעל הבית, וגרץ למים להטביל כלי - וטריח עצמו ארבעה מילין, עד שיגיע עיסתו ויטביל, ויותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם, אלא אם כן נתן לו בעל הבית שכר הליכה. ולתפלה - המהלך בדרך וגומר בלבו ורוצה ללון מבעד יום - אם יש בית הכנסת לפניו עד ארבעת מילין, וטריח וילך שם כדי שיתפלה. ולנטייל **ריים** - לאיבילה, ואין לו מים, ויש מים לפניו לסוף ארבעה מילין - יתחן עד שיגיע למים.

שנינו במשנה: ועור בית הפרכות רך ודינו כבשר. מבאר הגמרא
מזה מקום עור בית הפרסות שמטמא: מא – מהו המקום של בית
הפרכות שעורו רך.
רב אמר עור שעל בית הפרכות פקש, דיינו על פרסת הרגל
למטה. רבי הניחא אמר כל העור שעל עצם השוק מהפרכה – בך,
כלפי מטה, הנפרכת עם הראש, כלומר, שרגילים למוכרה עם
הראש, דיינו כל העור שעל עצם השוק מהפרכה ולמטה הוא רך.
נאמר בתורה (ויקרא יא כט-לא) לגבי טומאת שמורת השרצים, וזה
לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד והעכבר והצב למיניה.
והאנקא והכח והלטאה והחמט והתשמת. אלה הטמאים לכם
בכל השרץ וגו'. מפסוקים אלו דורשת הברייתא, שיש עורות
המטמאים כבשר, ויש שאינם מטמאים כבשר. ונחלקו איזה מהם
מטמאים.
שנינו במשנה: ועור האנקא דינו כבשר. מביאה הגמרא ברייתא
לבאר את דין המשנה: תנו רבנן בברייתא, מכך שכתבה התורה
(שם פסוק לא) 'אלה הטמאים לכם בכל השרץ וכו', ולא כתבה 'אלה
טמאים לכם' בלא האות ה"א, כוונתה לרבות עורותיהן הרכים של
השרצים שמטמאים בפשרן, יכול שנרבה שיטמאו אפילו את
העורות של כולן – כל שמורת השרצים שכתובים בפסוקים
שקודם הריבוי של 'הטמאים', ואף שאין עורם רך. תלמוד לומר
מהמיעוט שכתבה התורה 'אלה הטמאים לכם', שרק אלה
מטמאים, וממיעוטם את החולד והעכבר והצב שעורם קשה ואינם
מטמאים כבשרם.
מקשה הגמרא: והא תיבת 'אלה' אפולחו בתיבי – על כל שמורת
השרצים המזכרים בפסוקים שמקודם היא נאמרה שבהם העורות
יטמאו, ואף החולד והעכבר והצב.
מתרצת הגמרא: אמר רב, ממה שכתבה התורה תיבת 'למיניה'
בסוף הפסוק הראשון (פסוק כט), ללמד שהפסיק את הענין, שאותם
השרצים הכתובים קודם ל'למיניה', אינם אותו סוג עם הכתובים
בפסוק השני (פסוק ל) בסמיכות (שם פסוק לא) ל'אלה הטמאים לכם'
שעורם מטמא טומאת נבלות, שהמזכרים בפסוק הראשון הם סוג
אחר ולא מטמא עורם כבשר. ולפיכך החולד והעכבר והצב
שנאמרו בפסוק הראשון אין עורם מטמא.
מקשה הגמרא: אם כן וליהשוב – שתחשוב במשנה ותמנה נמי
תנשמת הכתובה בפסוק השני (פסוק ל), שעורה יטמא כבשרה. אמר
רב שמואל בר יצחק, רב שתייר שתיבת 'למיניה' הפסיק הענין,
תנא הוא ויכול לחלוק על דברי המשנה, ולכך חולק תני – ושונה
תנשמת גם כן, שעורה מטמא כבשרה.
מקשה הגמרא: והא תנא דין במשנה לא תני תנשמת, וכיצד הוא
דורש מהפסוק שדווקא ארבעה שרצים אלו עורותיהם כבשרם.
אמר רב ששת בריה ו-בנו דרב אידי, תנא דין כפר לה כשיטת רבי
יהודה במשנה, שעור הלטאה אינו מטמא כבשרה, משום דאילו
כפר גישתא – שהולך אחר מישוש העור ביד, שאם העור עב שיש
בו ממשות שאפשר למשוש אינו מטמא, וסובר מסברא שבכל דבר
שהעור הוא רך ואין בו ממשות שאפשר למשוש הרי הוא כבשר.
ואלו השרצים שעורם עב ויש להם ממשות עור אין דינם כבשר.
וסובר התנא קמא של המשנה כשיטת רבי יהודה, שהולכים אחר
מישוש העור ביד, וכיון שעור התנשמת עב לפיכך אין דינו כבשר.
ובגישתא – ובמישוש הלטאה קמיפלגי תנא קמא ורבי יהודה.
שיטת תנא קמא, שבכזה עובי הוא נחשב כבשר, לפי שאין זה
נחשב עור שיכולים למשוש. ולשיטת רבי יהודה, אף בכזה מישוש
נחשב שיכולים למשוש, ואינו מטמא כבשרה:
שנינו במשנה: וכולן שעיבין [וכו'] שחילק בהן כדי עבודה
טהורין: מקשה הגמרא משמע שרק כשעיבדם הם חילף בהם אין –
כן, שביטלם מתורת בשר, אבל אם לא חילף בהם, לא ביטלם
ומטמאים, אף כששטחם על הרצפה שידרסו על גבם, או שכרך
אותם על הרגל כדי לילך עמם. והא תני – והרי שנה רבי חייא, און
של המזר שמטמאת, שפלאה עשה ממנה טלאי למור שיש לו

ואמר ליה רבי יוחנן, שנחשב עגל הרך כל זמן שיונק אפילו אחר
גיל שנה, ורבי יוחנן סובר שתלוי או ביניקה או שהוא בן שנתו עורו
רך. או לרמא, עוףא בן שנתו דווקא קאמר, שעורו רך וכן כשיונק
ובין כשאינו יונק, שהדבר תלוי רק בגילו, ואמר ליה רבי יוחנן,
שעורו רך רק כשיהיה בן שנתו והוא שיונק גם כן, ואז מטמא.
פרשטת הגמרא: תא שמע מלשוננו של רבי יוחנן שאמר כל זמן
שיונק, משמע שמוסיף על עולא הסובר שכדי להחשיב את עור
העגל רך צריך שיהיה בתוך שנתו וגם יונק, ואם אימא – ואם יש
לנו לומר שרבי יוחנן ממעט מדברי עולא, שאף בן שנתו אין עורו
רך אלא כשיונק, והוא שיונק מיבעי ליה – יהיה צריך רבי יוחנן
לנקוט, כיון שמודה לעולא שיהיה בתוך שנתו ורק מצריך שאף
ינאק, שמע מינה, שכדי להחשיב עור העגל רך, עולא מצריך שני
תנאים גם בתוך שנתו וגם שיונק, ורבי יוחנן חולק שבאחד מהם או
שיונק או בתוך שנתו, עורו רך.
מבאר הגמרא האם להלכה עור הראש של עגל הרך מטמא
כדברי המשנה: בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן, עור הראש של
עגל הרך מהו שייטמא, האם עורו רך כבשרו ומטמא, או כיון שסופו
של העור להתקשות אינו מטמא. אמר ליה, אינו מטמא שאין עורו
נחשב רך. אמר ליה ריש לקיש, והרי ליפדתנו רבינו משנתנו
שכתבה אלו שיעוריהן כפשן ואף עור הראש של עגל הרך
מטמא, ולשיטתך הלכה כסתם משנה. אמר ליה רבי יוחנן, אל
תקנינמי – אל תכעיסני ותקשה עלי ממשנה זו, כיון שבלישן יחיד
אני שונה אחרת, כלומר, אני שונה מדברי המשנה הם רק לשית
אלעזר בן יהודה, אבל חכמים חולקים וסוברים שעור הראש אינו
מטמא.
מוכיחה הגמרא מברייתא: דתניא בברייתא, בידינו מחשבת פיגול
ופסול בקרבן. שהשושט קרבן וחשב באחת מארבע העבודות של
הקרבן מחשבת פיגול, שחישב על האכילה או הזריקה או
ההקטרה לעשותן שלא בזמנו או שלא במקומו, נפסל הקרבן
ואסור לאכול את בשרו. ואם חשב מחשבת 'חוץ לזמנו' האוכל
כזית מהקרבן חייב כרת, אולם אם חשב מחשבת 'חוץ למקומו' אין
האוכל כזית חייב כרת. כמו כן, הקרבן נפסל רק כשמחשב על
עבודה שראויה להעשות בו ובאותו חלק שחושב עליו, ולכן
כשמחשב על הקטרה, מחשבתו מפגלת רק אם חישב על דבר
שדינו להקטיר על גבי מזבח. ומבאר הברייתא שהשושט את
קרבן העולה, וחשב מחשבת פיגול להקטיר בזה מעור שתחת
האליה הך וראוי לאכילה חוץ למקומו, פסול הקרבן, שעור זה
מזמת וכתונו נחשב כבשר ודינו בהקטרה, ולפיכך כשמחשב עליו
הרי זו מחשבת הראויה להעשות בו ונפסל, ואין בו כרת,
שבמחשבת פיגול של 'חוץ למקומו' לא חייבים כרת. ואם חושב
בשחיטה מחשבת פיגול שיקטיר חוץ לזמנו, הקרבן פגול ויחייב
עליו כרת, כלומר מי שמקטיר קרבן זה. אלעזר בן יהודה איש
אבלום אומר משום רבי יצחק, וכן היה רבי שמעון בן יהודה איש
כפר עביס אומר משום רבי שמעון שאחד עור של בית הפרכות,
ואחד עור הראש של עגל הרך, ואחד עור של תחת האליה, וכן כל
הדברים הנוספים שמני חכמים במשנה לגבי טומאת של נבלות
וטומאת מת שיעוריהן מטמאים בפשרן, אף הם דינם לגבי פסול
פיגול כמו הבשר.
מפסיקה הגמרא באמצע הברייתא ומבאר כוונתה: מה שאמרה
הברייתא 'כל שמנו חכמים' במשנתנו לגבי טומאה, להביא – בא
לרבות אף עור של בית הפרכות שלא הזכירה הברייתא, דינו כבשר
שבהקטרה ומפגלים בו במחשבת 'חוץ למקומו' או 'חוץ לזמנו'.
ממשיכה הברייתא: העורות שהוסיפו החולקים על תנא קמא,
במחשבת חוץ למקומו הקרבן פסול, ואין בו כרת באכילתו, אולם
אם פיגלם במחשבת חוץ לזמנו הקרבן פגול ויחייב עליו כרת
באכילתו. ומוכיח רבי יוחנן מהברייתא, שמשנתנו רק כדעת
אלעזר בן יהודה שעור ראשו של עגל הרך נחשב כבשרו, אבל
חכמים חולקים וסוברים שעורו נחשב קשה ואינו כבשרו.

וְאִילָן, לְשִׁטִּיחַ יוֹתֵר מְכַדִּי אַחִיזָה וּלְחֻמַּת אָף אֶת הַחֹהֵר, הַנּוֹנֵץ
 בְּמוֹפָשֶׁט טְהוֹר. מֵאֵי לֹא הִנוּגַע בְּמוֹפָשֶׁט טְהוֹר, אֲפִילוּ כְּשִׁנְגַע
 בְּטַפֵּחַ הַסְמוּךְ לְבָשָׂר, וְקִשָּׁה עַל רֵבִי אֲסִי שֶׁמִּטְמֵא טַפֵּחַ הַסְמוּךְ
 לְבָשָׂר. דּוּחָה הַגִּמְרָא: לֹא, אֵין הַכוּוּנָה לְטַפֵּחַ הַסְמוּךְ לְבָשָׂר, אֲלֵא
 עַל שֶׁאֵר הָעוֹר יוֹתֵר מִהִשְׁעוֹר, לְבָד בְּטַפֵּחַ הַסְמוּךְ לְבָשָׂר.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה רֵאִיָּה לְשִׁטֵּת רֵב: תָּא שְׁמַע מִהִבְרֵייתָא, הִנוּגַע בְּעוֹר
 הַמְּחוּבֵּר שְׁכָנְגֵי הַבָּשָׂר וְלֹא הִפְשִׁיטוּ טָמֵא שְׂהוּא שׁוֹמֵר עַל הַבָּשָׂר.
 יֵשׁ לְדִיק שָׂרָק בְּעוֹר שְׁכָנְגֵי הַבָּשָׂר טָמֵא, הָא – אֲבָל כְּשֶׁהִתְחַל
 לְהִפְשִׁיטוֹ וְנוֹגַע בְּטַפֵּחַ הַסְמוּךְ לְבָשָׂר טְהוֹר, וּמוֹכַח כְּשִׁטֵּת רֵב.
 דּוּחָה הַגִּמְרָא: הִתְנָא בְּרֵייתָא, כָּל טַפֵּחַ הַסְמוּךְ לְבָשָׂר שְׂהוּא יָד,
 עוֹר שְׁכָנְגֵי הַבָּשָׂר כָּרִי לִיָּה – הוּא קוֹרָא לוֹ, שֶׁמִּטְמֵא מִחֻמַּת שְׂהוּא
 יָד לְעוֹר שֶׁעַל הַבָּשָׂר.
 רֵאִיָּה נּוֹסֶפֶת לְשִׁטֵּת רֵב: תָּא שְׁמַע מִהִבְרֵייתָא, הַמְּפָשִׁיט עוֹר
 בְּכִתְּמָה וּבְחִתָּה, בְּכִתְּמָה וּבְטָמֵא, בְּדָקָה וּבְנֶפֶשׁ, לְשִׁטֵּי כָּרִי אַחִיזָה,
 וְאֵם הַפְּשִׁיט יוֹתֵר מְכַדִּי אַחִיזָה טְהוֹר, וְאֵף הַטַּפֵּחַ הַסְמוּךְ לְבָשָׂר
 טְהוֹר. מוֹכַח כְּשִׁטֵּת רֵב שֶׁכִּשְׁהִפְשִׁיט יוֹתֵר מְכַדִּי אַחִיזָה טְהוֹר,
 וְקִשָּׁה עַל רֵב אֲסִי. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: לְשִׁטֵּת רֵבִי אֲסִי הֵקָא בְּמֵא
 עֲסָקִין בְּרֵייתָא, בְּטַפֵּחַ הָרֵאשׁוֹן הַסְמוּךְ לְכַדִּי אַחִיזָה, שֶׁכִּשְׁהִפְשִׁיט
 רַק טַפֵּחַ יוֹתֵר מְכַדִּי אַחִיזָה מוֹדָה רֵבִי אֲסִי שֶׁלֹּא מִטְמֵא, שְׂאֵין הַדֶּרֶךְ
 אֶזְלָהּ חֻזְקָה בְּטַפֵּחַ הַסְמוּךְ לְבָשָׂר כְּשֶׁמִּפְשִׁיט כִּיּוֹן שֶׁקֵּל יוֹתֵר לְהַחֲזִיק
 וּלְמִשׁוֹךְ מִשְׁפַּת הָעוֹר, וְהַדֶּרֶךְ לְהִפְשִׁיט הָעוֹר בִּסְכִין. אֲבָל
 כְּשֶׁהִפְשִׁיט שִׁיעוֹר גָּדוֹל, כּוּבֵד הָעוֹר מִסִּיעֵי לְהִפְשִׁיט אֶת שֶׂאֵר
 הָעוֹר עַל יְדֵי שִׁמְחֻזִּיק בְּמֵא שֶׁהִפְשִׁיט.
 הַגִּמְרָא מְבִארֵת מִזֵּה הַשִּׁיעוֹר שֶׁל כַּדִּי אַחִיזָה: תָּנֵא, בְּמָה כָּרִי אַחִיזָה
 שֶׁנֶּחֱשָׁב לִיד לְבָשָׂר, עַד טַפֵּחַ בְּסִמּוֹךְ לְעוֹר. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְהָא
 תָּנִיא עַד טַפְּחִים. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אֲמַר אֲבִי, עַד טַפֵּחַ הַכוּוּנָה
 לְטַפֵּחַ כְּפֹלֵל שְׂהוּא שְׁנֵי טַפְּחִים, שֶׁבִּשְׁעוֹר זֶה הַדֶּרֶךְ לְטַלֵּט אֶת
 הַבָּשָׂר עַל יְדֵי שִׁמְחֻזִּיקִים בְּעוֹר. תָּנִיא נִמְיָי הֵב, בְּמָה הַשִּׁיעוֹר שֶׁל
 כָּרִי אַחִיזָה, טַפֵּחַ כְּפֹלֵל.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה מִשְׁנֵה רִבְיָא, וּבִסּוּף מִקְשָׁה מִמִּשְׁנֵתֵינוּ: תָּנֵן הֵתָם
 בְּמִסְכַּת כֻּלִּים, טָלִית שֶׁנִּשְׁטַמָּא וְהִתְחַל בָּהּ לְקַדְּרָה, כַּדִּי לְבַטְלָהּ
 מִתּוֹרַת טָלִית, וְתִטְהַר מִטּוֹמְאָתָהּ מִחֻמַּת שֶׁלֹּא תִהְיֶה רֵאִוִּיָּה
 לְמַלְאכְתָּהּ הָרֵאשׁוֹנָה, כִּיּוֹן שְׁנִקְרָע רִיבָהּ, אָף שֶׁנֶּשְׂאָר בְּחֶלֶק שֶׁלֹּא
 נִקְרַע שִׁיעוֹר קְבֵלָת טוֹמָא, שׁוֹב אֵינוֹ חָבוֹר, וְנֶחֱשָׁב כְּנִקְרָעָה כּוֹלָה
 וּבִטְהוּרָה. וְאֵין חוֹשְׁשִׁים שֶׁמֵּא יִתְחַדֵּר רַק חֲצִי הַטָּלִית וַיִּטְהַר.
 שִׁטֵּת רֵב נִחְמָן בִּבְיָאוֹר דְּבִרֵי הַמִּשְׁנָה: אֲמַר רֵב נִחְמָן אֲמַר רֵבָה כָּרִי
 אַחִיזָה, לֹא שֶׁנֵּו שֶׁמִּסְפִּיק קְרִיעַת רֹב הַבְּגָד, אֲלֵא בְּמִלִּית מְכֻבֵּלִת יוֹם
 – שֶׁנִּשְׁטַמָּא וְהִטְבִּילָהּ וּבִיּוֹם הַטְּבִילָה קוֹדֵם שֶׁהָעֵרִיב הַשֶּׁמֶשׁ קְרָעָה,
 שֶׁנִּשְׁטַרְתָּ דִּמְיוֹנָהּ דְּלֵא חָס – מִתּוֹךְ כֵּךְ שֶׁלֹּא חָס הַבְּעֵלִים עָלֶיהָ – עַל
 הַטָּלִית וְאִתְּבַלָּה – וְהִטְבִּילָהּ אָף שֶׁהִטְבִּילָהּ מִקְלָקֶלֶת הַבְּגָד, אָף
 אֶתֶּה לֹא חָיִים עָלֶיהָ וְקָרַע לָהּ רִיבָהּ, וְלֹא חוֹשְׁשִׁים שֶׁמֵּא לֹא יִקְרַע
 אֶת רֹבֵהּ. אֲבָל טָלִית טְמֵאָה שְׂאִינָה מְכֻבֵּלִת יוֹם, אָף כְּשֶׁקָּרַע אֶת
 רֹבֵהּ לֹא נִטְהַרְתָּ, נִקְרָה דְּלֵמָּא לֹא אֲתִי לְמִקְרָעָהּ רִיבָה – לִקְרֹעַ אֶת
 רֹבֵהּ, שִׁיחּוֹס עַל הַטָּלִית וְיִקְרַע רֹב מִצּוֹמֶצֶם וַיִּטְהַר אֶת הַבְּגָד,
 לִכְךָ אֵין הַטָּלִית נִטְהַרְתָּ עַד שִׁקְרַע אֶת כּוֹלָה.
 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל בִּיאוֹרוֹ שֶׁל רֵב נִחְמָן: אֲמַר רֵבָה שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת
 בְּדָבָר, תְּרָא, אִם נִטְהַר טָלִית טְבוּלָת יוֹם בְּקְרִיעַת רֹבֵהּ, יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ
 שְׁמָא יִאֲמְרוּ מְכֻבֵּלָהּ בְּתִי יוֹמָא עוֹלָה – כַּדִּי לִטְהַר אֶת הַבְּגָד אָף בְּלֹא
 הָעֵרֵב שֶׁמֶשׁ, וְלֹא יִדְעוּ שֶׁטְהוּרָה מִמֻּמַּת שְׁקָרָהּ, וַיֵּשׁ לְגוֹרַע עַל בְּגָד
 שֶׁהוּבֵל בְּאוֹתוֹ יוֹם אָף כְּשֶׁנִּקְרַע רֹבֵו שֶׁאִסּוֹר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כַּדִּי
 לְמַנּוּעַ טַעוּת זֹו. וּבִהֲכֵרָה יֵשׁ לְהַעֲמִיד אֶת הַמִּשְׁנָה דּוּקָא בְּקוֹרַע
 טָלִית שְׂאִינָה טְבוּלָת יוֹם, שֶׁלֹּא יְבוֹאוּ לְטַעוּת שֶׁהִטְבִּילָהּ טִיהָרָה
 אוֹתָהּ. וְעוֹד

אֵינוֹ אֲמַרָה בְּשֵׁם רִישׁ לְקִישׁ וְהַשּׁוֹמֵעַ הַחֲלִיק, וְגַם אֲרַבְעֵי – אֲרַבַּע
 דִּינִים אֲמַר בָּהּ. וְהָרֵא מִיָּנִיָּהוּ – אֶחָד מֵהֶם, הַדֶּבֶר הַרְבִּיעִי, הוּא
 עֲבֻדָּה, שִׁיעוֹר עֵיבוֹד שֶׁהוֹכִירָה הַמִּשְׁנָה, שֶׁכִּשְׁהִילְכוּ עַל גְּבִיז טְהוֹר
 הוּא מִהֲלָךְ אֲרַבְעָה מִיל.
 הַגִּמְרָא מְבִארֵת שִׁיעוֹר אֲרַבְעָה מִיל הוּא דּוּקָא בְּדֶרֶךְ הִילּוּכָהּ:
 אֲמַר רֵבִי יוֹסִי בְּרַבִּי תַנְיָנָא, לֹא שְׂנֵו אֲלֵא שֶׁהִאֲרַבַּע מִיל בְּדֶרֶךְ
 שְׁלִשְׁתֵּי, אֲבָל לְאַחֲרָיו, אַחֲרֵי שֶׁעָבַר אֶת הַמְּקוֹם שֶׁהֵם בּוֹ, אֲפִילוּ מִיל
 אַחֵר אֵינוֹ חוֹזֵר. מִדִּיּוּקָה הַגִּמְרָא: רַב אֲהָא בְּרִי עֲבָד אֲמַר, וּמִיָּנִיָּה –
 וּמִזֵּה שֶׁאֲמַר שֶׁמִּיל אֵינוֹ חוֹזֵר, מוֹכַח שֶׁמִּיל הוּא דְּאֵינוֹ חוֹזֵר, הָא –
 אֲבָל פְּחוֹת מִמִּיל חוֹזֵר לְאַחֲרָיו.
 הַגִּמְרָא מְבִארֵת בְּדִין עוֹר אֲדָם שֶׁעִיבְדוֹ: תָּנֵן בְּרַבִּנָּן, לִיָּנִין – חִיילִי
 גְּדוֹד גּוֹיִם הָעוֹבֵר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְהִילָחֵם עִם יִשְׂרָאֵל, וְנִכְנָם הַגְּדוֹד
 לְבִית, חֲבִית טָמֵא, כִּיּוֹן שְׂאֵין לָךְ בְּכָל לִיָּנִין וְלִיָּנִין שְׂאֵין לוֹ כְּמָה
 קְרַקְפָּלִין – עוֹר הָרֵאשׁ שֶׁל אֲדָם מֵת, וְהִיוּ עוֹשִׂים כֵּן לְכַשְׁפִּים
 בְּמִלְחָמָה, וְהַעוֹרוֹת מִטְמֵאִים אֶת הַבֵּית וְאֵת אִשְׁרֵי בּוֹ טוֹמְאָת מֵת.
 וְאֵל תִּתְּמָה שִׁמְחֻזִּיקִים עוֹרוֹת רֵאשׁ אֲדָם בְּמִחְנָה, שְׁהָרִי קְרַקְפָּלִין שֶׁל
 רֵבִי וְשִׁמְעֵאל, מוֹנֵחַ בְּרֵאשׁ מְלָכִים.

משנה

בְּמִשְׁנֵית הַקּוֹדְמוֹת הַתְּבֵאֵר שִׁיעוֹר בַּחֲמָה אֵינוֹ מִטְמֵא כְּבִשְׂרָה, אָךְ
 בְּעוֹדוֹ מְחוּבֵּר לְבָשָׂר, הוּא כִיד לְבָשָׂר, וְהִנוּגַע בּוֹ כְּנוּגַע בְּבָשָׂר.
 מִשְׁנֵתֵנוּ מְבִארֵת מִזֵּה חוֹזֵק חִיבּוֹר הָעוֹר לְבָשָׂר כַּדִּי שִׁקְרָא יָד
 לְבָשָׂר: הַמְּפָשִׁיט עוֹר בְּכִתְּמָה וְכֵן בְּחִתָּה, לְאַחַר שִׁחִטָּהּ, בֵּין
 שֶׁהִמְפְּשִׁיט טְמֵא וְהִפְשִׁיט בְּבַחֲמָה אוֹ חִיָּה מְחוֹרָה, וּבֵין שֶׁהִמְפְּשִׁיט
 טְהוֹר וְהִפְשִׁיט בְּטָמֵא שֶׁמִּטְמֵא טוֹמְאָת נְבִילָה לְאַחַר שִׁחִטָּהּ,
 בֵּין בְּבַחֲמָה וּבְחִיָּה דָּקָה וּבֵין בְּנֶפֶשׁ. בְּכָל אֵלוֹ, אִם מִפְּשִׁיט אֶת הָעוֹר
 לְשִׁטֵּי – לְפָרוֹס עַל הַמִּטָּה אוֹ לְעִשׂוֹת מִמֶּנּוּ מִפָּה עַל הַשּׁוֹלְחָן, אוֹ
 מִשְׁתַּחֲלִיל לְהִפְשִׁיט עַד שִׁיָּהּ בְּעוֹר שִׁיעוֹר כָּרִי אַחִיזָה – שִׁיכּוֹל
 לְאַחֲזוֹ בּוֹ, נֶחֱשָׁב הָעוֹר יָד לְבָשָׂר, אֲבָל מִשְׁהִפְשִׁיט יוֹתֵר מְכַדִּי
 אַחִיזָה אֵין הָעוֹר נֶחֱשָׁב מְחוּבֵּר לְבָשָׂר. וְלִחְמָת וְאֵם מִפְּשִׁיטוֹ כַּדִּי
 לְעִשׂוֹת מִמֶּנּוּ נוֹד לְדִבְשׁ, אוֹי הָעוֹר יָד לְטוֹמְאָה וּלְטַהֵרָה אָף בִּיּוֹתֵר
 מְכַדִּי אַחִיזָה, וְהִינֵנוּ עַד שִׁפְשִׁיטֵי גַם אֶת הַתְּחוֹת.
 הַמְּקַרְלִי – הַמְּפָשִׁיט לְחֻמַּת אָךְ מִתְחַלֵּל מִצַּד הָרַגְלִים, כּוֹלֵל – כֹּל
 הָעוֹר חָבוֹר לְטוֹמְאָה לְטָמֵא וְלִטְמֵא כִּיּוֹן שֶׁחֹהֵר בְּסוּף הַהִפְשִׁיט.
 אִמְנָם מִשְׁהִנִּיעַ לְעוֹר שֶׁעַל הַצְּוָאר הַסְמוּךְ לְחוּרָה, שְׂהוּא נִפְרֵד מֵאֵלּוּ
 מִהִבְשָׂר, נִחְלָקוּ הַתְּנָאִים הָאֵם הָעוֹר שֶׁהִפְרִיד נַעֲשֶׂה יָד לְבָשָׂר. רֵבִי
 יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי אוֹמֵר שְׂאִינוֹ חָבוֹר וַיֵּד כִּיּוֹן שֶׁנִּפְרֵד בְּקִלּוֹת. וְהַכְּמִים
 אוֹמְרִים חָבוֹר, וְעַד שִׁפְשִׁיטֵי אֶת כּוֹלֵל – וְעַד שִׁפְשִׁיט אֶת כֹּל הָעוֹר
 הוּא יָד לְבָשָׂר.

גמרא

הַגִּמְרָא מְבִארֵת דִּין הַמְּפָשִׁיט יוֹתֵר מִהִשְׁעוֹר. שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא:
 הַמְּפָשִׁיט לְשִׁטָּה, וְהִפְשִׁיט מְכָאן וְאִילָךְ יוֹתֵר מְכַדִּי אַחִיזָה, וְכֵן
 לְחֻמַּת וְהִפְשִׁיט אֶת הַחֹהֵר, מֵאֵי, הָאֵם הָעוֹר טְהוֹר מִשּׁוּם שְׂאִינוֹ יָד
 לְבָשָׂר.
 מִשִּׁבְחָה הַגִּמְרָא: אֲמַר רַב, טְהוֹר הַמּוֹפָשֶׁט שְׂאִינוֹ יָד, כִּיּוֹן שְׂאֵין
 מִטְלָטִלִים עַל יָדוֹ אֶת הָאוֹכֵל. וְרַבִּי אֲסִי אֲמַר כְּשֶׁהִפְשִׁיט יוֹתֵר מְכַדִּי
 אַחִיזָה, הַטַּפֵּחַ הַסְמוּךְ לְבָשָׂר נִשְׂאָר טָמֵא טוֹמְאָת יָד, שֶׁכִּאֲשֶׁר
 מִפְּשִׁיט אֶת הָעוֹר מִשְׂאֵר הַבָּשָׂר, אוֹחֵז בְּטַפֵּחַ זֶה וּמוֹשֵׁךְ כְּשֶׂאֵר
 הָעוֹר לְהִפְשִׁיטוֹ.
 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל שִׁטֵּת רֵב אֲסִי: מִיָּתִיבִי, הַמְּפָשִׁיט בְּשִׁיעוֹר תְּהִי,
 לְשִׁטִּיחַ כַּדִּי אַחִיזָה וּלְחֻמַּת עַד הַחֹהֵר הָעוֹר יָד. וְהַמְּפָשִׁיט מְכָאן

חולין. פרק תשיעי – העור והרוטב דף קכג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קצט רש"י

איבו אמרה — להא שמעתא משמיה דרש לקיש, והשומע טעה בין איבו לאבוחו. **וארבעי אמר בה** — וארבעה דברים היה אומר בה בשיעור ארבעה מילין. **עבודה** — האי "כדי עבודה" ומתניתין, ליגיון — גידוי העוברים להלחם על בית מלחמתם. **קרקפלין** — עור ראש אדם מת, וזה למכשפות במלחמה. **משנה המפשיט**

בבהמה ובחיה בטהור — שחוטה והוא טמא, או בטמא נבלה והוא טהור. אמר מפשיטו לעשות מן העור שטית למטה ושלחן, דמפשיטו פשוט, כדרך שאנו עושין. **כדי אחיה** — היה חברו, יד להוציא טומאה מן הנבלה אם נוגע בו, ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא. וטפי מהבא לא היידי להכניס ולהוציא טומאה. ולקמן מפרש כמה "כדי אחיה". ולחמת — אם מפשיטו כפול לצורך חמת. כעין אותן שעושין לצורך דבש, ומתחיל מפיה והופכו כלפי זנבה. עד שיפשיט את החזה — היה חברו, והנוגע בעור כנוגע בבשר, בין ליטמא בין לטמא. מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים. המרגיל — שהתחיל לחתכו מרגילה כלפי ראשו, ומפשיטו כפול לחת — כולו חברו, מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא, לפיכך כולו חברו, והנוגע אף בעור המופשט כנוגע בבשר. **עור שעל הצואר** — מעצמו נפשוט, לפיכך אינו חברו לעשות המופשט הראשון חברו בדרך שהחזה עושה. דהא "כולו חברו" דתני — לאו דוקא כולו, אלא עד החזה. **גמרא מכאן ואילך** — משהפשיט כדי אחיה בפשוט על פני כולו, לאחר שסדקו מן הצואר עד הזנב באמצעות כדרך המפשיטין. והפשיט כדי אחיה סביבות כולו. טהור המופשט — עד מקום חברו. אבל מחברו ואילך הוא טמא, משום "שומר", כדאמרן בנוגע כנגד הבשר מאחוריו. **טפח** — מן העור המופשט סמוך למקום חברו סביבות כולו היידי, וטמא. מפני שצריך לו, שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו. ולרב — לא "יד" חשיב ליה, אלא אם כן מטלטלין בו את האוכל. **כשיעור חזה** — כדי אחיה. **בעור שכנגד הבשר** — שלא נפשוט עדיין. **בטפח ראשון** — הסמוך לכדי אחיה. כגון שלא הפשיט אלא טפחים, דאותו טפח הסמוך לכדי אחיה אינו אוחז בו ומושך, לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך. ולא זה ולא זה טוב לו, אלא מפשיט בסכין. אבל לאחר שהפשיט קצת שלשה טפחים וארבעה, והעור המופשט מכביד כלפי מטה — אוחז בטפח הסמוך לבשר, ומושך, וכובד העור מסייעו. **יש טפח** — ששיעורו כפול. **טלית שהתחיל בה לקורעה** — שנטמאה, ובא לקורעה, לבטלה מתורת טלית. ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה, ואין שמה עליה — מטרתה, אף על פי שיש בשיעור שלש על שלש, ועדיין ראויה לקבל טומאה, טהורה מטמאתה ראשונה. ולפיכך בא לקורעה — דשכירתו מטהרתו, ושבריו מקבלין טומאה, כדאמרין ב"אלו טרפות" (חולין נד, ב.) וקרקותיון ודופנותיון. ואף על גב דאמר ב"בהמה המקשה" (חולין עב, ב.) שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע חוב, וחלקו — טהור מן המדרס, ועדיין טמא מגע חוב. אלמא, טומאת שלשה על שלשה דחוי ליה לא בטלה מיניהו התם הוא דהוה עליה שתי טומאות, טומאת מדרס וטומאת מגע קלה. אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס, דתו לא חוי ליה, ופשה לה טומאת מגע, דחויא לשלש אצבעות. אבל הכא — חד שמא הוא, כולו טומאה דרשעה על שלשה היא, וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה, דתו לא פש עלה מידי. **לא שנו אלא בטלית טבולת יום** — שנטמאה והטבילה, וצריך להשתמש בה טהרות קודם שיערב משמה, ולפיכך בא לקורעה — דהבא הוא דלא גורין דליקריעה כולה. אבל רובא — לא, דילמא חייס עלה, ולא אתי למקריע רובא. דכיון דלא חס עליה אטבילה, שהמים קשין לה ולא חס, לכך לא חייס עלה נמי וקרע רובא. אבל — טמאה ולא הטבילה ובא לטהרה בקריעה זו — לא סגי לה ברובא, עד שיקרעה כולה. **דילמא לא אתי** — למעבד רובא אלא פלגא, ואמר: רובא הוא. **חדא** — בטבולת יום ליכא לאוקומה ולהשתמש בה ביום שהטבילה — שהוראה אינו מבין בה שקרעה לטהר, וסבור: על ידי טבילתה משתמשין בה, ואימרו: טבילה בת יומא עולה ללא הערב שמש. ועל כדרך מנהיגין לאו ביום טבילה עסקין, אלא בשלא הוטבלה כל עיקר, וקרעה ביום המחרת לטומאתה, דהוראהו משתמש בה אומר שהטבילה אתמול. ועוד — דקאמרת גזירה רובה אטו חציה.

עולת — עולת המופשט. ומשני. הבא במאי עסקין בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשתחיל להפשיט העור, ועד כדי אחיה. וטפח דלא פש עלה מידי. **במין שפירש בסמוך**, ופרשי קא מפרש: עד כמה כדי אחיה — היינו טפח סמוך לבשר. **למפרע** — שהתחיל בה לקורעה — פירש רבינו תם: כיון שהקריע רובה היא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע בפירושו. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב.) דבור המתחיל "בשעת".

עולת — עולת המופשט. ומשני. הבא במאי עסקין בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשתחיל להפשיט העור, ועד כדי אחיה. וטפח דלא פש עלה מידי. **במין שפירש בסמוך**, ופרשי קא מפרש: עד כמה כדי אחיה — היינו טפח סמוך לבשר. **למפרע** — שהתחיל בה לקורעה — פירש רבינו תם: כיון שהקריע רובה היא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע בפירושו. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב.) דבור המתחיל "בשעת".

עולת — עולת המופשט. ומשני. הבא במאי עסקין בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשתחיל להפשיט העור, ועד כדי אחיה. וטפח דלא פש עלה מידי. **במין שפירש בסמוך**, ופרשי קא מפרש: עד כמה כדי אחיה — היינו טפח סמוך לבשר. **למפרע** — שהתחיל בה לקורעה — פירש רבינו תם: כיון שהקריע רובה היא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע בפירושו. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב.) דבור המתחיל "בשעת".

טהור המופשט — למאי דפירש בקונטרס דסבר רב דכל יד שאין מטלטלין בו את האוכל אינו יד, תימה: דאמאי עד כדי אחיה חשיב יד טפי ונראה: משום דבכדי אחיה ואילך יכול לאחוז בבשר עצמו ולטלטלו, אי נמי: משום דכל זמן שלא הפשיט כדי אחיה, הוא קשה להפשיטו, ופעמים שמיניו כך וצריך לו לטלטלו ממקום למקום. אבל משהפשיט כדי אחיה — שוב אין קשה להפשיטו, ואין זו משום עד שיפשיט כולו, וכן בהמות. עד שיפשיט את החזה — לפי שהחזה קשה להפשיט, ולכך לפעמים מניחו כך שעה אחת, ותוך כך יצטרך לטלטלו. אבל משהופשט החזה — אין דרך להניחו כך. ועוד יש לפרש טעמא דרב דאמר מכאן ואילך טהור המופשט: מפני שכדי אחיה צריך העור להיות יד לצורך הפשטה, אבל ביותר מכדי אחיה — לא. לפי שאם מחזיק בשפת העור — אין יכול למשוך בבה ולהפשיט. ובכדי אחיה סמוך לבשר — אין יכול להחזיק בידו העור היטב ולמשוך. הלכך, עד וכדי אחיה יכול להחזיק ולמשוך בשפת העור, טפי — לא. כדפירש הקונטרס גבי הא דמשני בסמוך "הואו בטפח ראשון": שכשתפשיט שלשה טפחים, שאין יכול להחזיק לא בשפת העור ולא באמצע העור. ויש מפרשים כולה מתניתין משום שומרי: דעד כדי אחיה הוי חברו, וכל שכן פחות אם נגע שרץ בעור המופשט, מכניס טומאה לבשר משום "שומר". ואף על גב דאמר לעיל (קידא, ד) דעור כנגד הבשר דוקא הוי "שומר" — הבא חסיה "כנגד הבשר", כיון דחשיב הכל כמחברו. וכן לחמת, כל זמן שהחזה מחובר — חשיב הכל מחובר. אבל משום "יד" אין לפרש — דלרב אסי דאמר טפח סמוך לבשר טמא משום "יד", דלחמת אמאי כל העור חברו? לא היה לטמא אלא טפח הסמוך לחזה? דמאי שנא כן חזה לשאר אברים? הלא דכא משום "שומר" חוי, דחשיב כל העור מחובר. וכן לשון דר"הי זה "חבר" משמע דהוי משום "שומר". דב"ד מה שייך לשון חברו? וזכי מוכח בתורת כהנים, דתניא התם: "בנבלתה" — ולא במפשיט לשטחי כדי אחיה, ולחמת עד שיוציא כל החזה. יכול שאני מציאי פחות מכשיעור? תלמוד לומר "וטמא", אלמא דטעמא דרשתי כדי אחיה הוי משום "שומר", דהא מ"טמא" דרשינן לעיל (שם) "שומר" דנבלה, ו"יד" דריש לעיל מ"לכס". כך פירש הרב רבינו עקיב מאורליג'ש. ואין הגיוסה כן בתורת כהנים. ולפי פירושו לא מטמא בתורת כהנים, וגם בשמעתין, אלא עד כדי אחיה ולא כדי אחיה בכלל. דהיינו, פחות מכשיעור שמוכרי לשם.

בפירוש רבינו חננאל גרסינן "בטפח הסמוך לבשר טמא" — ופריך לרב דאמר טהור המופשט. ומשני. הבא במאי עסקין בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשתחיל להפשיט העור, ועד כדי אחיה. וטפח דלא פש עלה מידי. **במין שפירש בסמוך**, ופרשי קא מפרש: עד כמה כדי אחיה — היינו טפח סמוך לבשר. **למפרע** — שהתחיל בה לקורעה — פירש רבינו תם: כיון שהקריע רובה היא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע בפירושו. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב.) דבור המתחיל "בשעת".

עולת — עולת המופשט. ומשני. הבא במאי עסקין בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשתחיל להפשיט העור, ועד כדי אחיה. וטפח דלא פש עלה מידי. **במין שפירש בסמוך**, ופרשי קא מפרש: עד כמה כדי אחיה — היינו טפח סמוך לבשר. **למפרע** — שהתחיל בה לקורעה — פירש רבינו תם: כיון שהקריע רובה היא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע בפירושו. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב.) דבור המתחיל "בשעת".

עולת — עולת המופשט. ומשני. הבא במאי עסקין בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשתחיל להפשיט העור, ועד כדי אחיה. וטפח דלא פש עלה מידי. **במין שפירש בסמוך**, ופרשי קא מפרש: עד כמה כדי אחיה — היינו טפח סמוך לבשר. **למפרע** — שהתחיל בה לקורעה — פירש רבינו תם: כיון שהקריע רובה היא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע בפירושו. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב.) דבור המתחיל "בשעת".

עולת — עולת המופשט. ומשני. הבא במאי עסקין בטפח ראשון — פירוש: טפח ראשון כשתחיל להפשיט העור, ועד כדי אחיה. וטפח דלא פש עלה מידי. **במין שפירש בסמוך**, ופרשי קא מפרש: עד כמה כדי אחיה — היינו טפח סמוך לבשר. **למפרע** — שהתחיל בה לקורעה — פירש רבינו תם: כיון שהקריע רובה היא טהורה למפרע, מתחלת קריעה. ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע בפירושו. ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין עב, ב.) דבור המתחיל "בשעת".

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון לגזור – ואם תאמר: ומאי קשיא. שאני ההם דגוזית הכתוב הוא שלא להבדילו ויש לומר: דמשמע דלא מצריך. אלא רוב מצומצם, ולהכי פריך דלגזור וזהו ליה לאצרכי רוב הנראה לעינים. **אבל** שיר בה כדי מעפרות לא – בפרק "דם חטאת" (נבחים צ"ב) אמרין: אפילו שיר בה כדי מעפרות, אינו טמא אלא מדרבנן. **לא** שנו אלא

טלית אבל עור חלים ורבי יוחנן אמר אפילו עור נמי לא חלים – נראה דרבי יוחנן לא סגי בעור כדי מעפרות כמו בטלית, אלא כל אחד למאי דחשיב לגבי ידיה סגי, וצריך בעור חמשה על חמשה. והשתא פריך שפיר בסמוך "כי אמעט ליה מחמשה טפחים – טהור". דאי בעור נמי סגי לרבי יוחנן כדי מעפרות, לא יתיישב בסמוך. ודאי כד רבי יוחנן פחות מחמשה, כמו שמשמע באיבא דאמר – תקשה ליה לרבי יוחנן: אמאי טהור כי ממעט ליה מחמשה? ואם הוא יותר מחמשה – כשיש בו נמי מחמשה, אמאי טמא? הא אין בו כדי מעפרות! ומיהו יש ליישב: דלהאי לישנא סגי לרבי יוחנן בעור בחשיבות מעפרות, שהוא פחות מחמשה, כדמשמע לקמן. והא דקאמר ר' יצחק ממעט ליה מחמשה – טהור, אף על פי שיש בו כדי מעפרות. כגון דקא בעי ליה למושב זב, כדאמר לקמן לריש לקיש. אבל לאיבא דאמר לרבי יוחנן ודאי בעי מחמשה. [לעיל] **דלמא** לא אתי למעבד כדי אחיזה – תימה לרבינו יצחק: דמאי פריך, הא לא חייס עלה, דמפשיט בהמה והיה רוצה שיהיה כולה מופשט ויש לומר: דבכא חייס שיהיה להפשיט הרבה, שאז הוא נוט לטלטל ולהפשיט.

הא יותר מכדי אחיזה טהור ואמאי והא חלים – תימה לרבינו יצחק: דהכי מודה דין "די" להא דארייב ביה לעיל! ויש לומר: הנראה לו לדמות, דכי הדיב דאמרין דעור הקרע חשוב כמחזור, הכי נמי נימא דעור המופשט ליחשב כמחזור, ולחור "די" כאילו לא הופשט. **עור** שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אמר אינו חבור ואמאי הא חלים וקאי – ואם תאמר: לרבי יוחנן נמי דאמר עור לא חלים, מודה הדיב שכבר תפר, שטמא, וכל שכן הדיב שלא נקרע מעולם! ויש לומר: דקא טלסא דעור, שעל גב הצואר, אף על פי שהוא ניתק מאליו, לא גרע מעור שעדיין לא נתפר ולא נתחבר, והוי כמחזור. וכי הדיב דעור הנקרע הוי כחלים, עור שעל גב הצואר נמי, אף על גב דניתק מאליו, הוי ליה למימר דהוי חבור. ומשני: כיון דעשוי לנתק מאליו, גרע מעור הנקרע, ולא הוי חבור.

הא חלים וקאי! אמר ליה אביי: אימא סיפא וחקמים אומרים: חבור. אלא אמר אביי: בשומר העשוי לנתק מאליו קא מילגני, מר סבר הוי שומר, ומר סבר לא הוי שומר. מתיב רבי ירמיה: תנור שנמטא פיצד מטהרין אותו – חולקו לשלשה, וגזור את המפילה. עד

בו איזמל – שהתחיל לבטלו – טהור, ואף על פי שעדיין יש בגדול חמשה על חמשה טפחים, שהן שיעור למדרס עור, כדאמרין בסוכה (ז,ב): הבגד – שלשה על שלשה, השק – ארבעה על ארבעה, העור – חמשה על חמשה. עד שימעיטנו – דלא דמי לטלית. דהתם – קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתכנסות, ובקריעתה – בטל שמה. הלכך, אף על גב דשייריני בני קבולי טומאה – טהור מטומאה ראשונה. אבל הכא – כל שענה שם עור עליו, הלכך, עד שיכטנו מכשיעור. **כי מעיט מיהא טהור** – ואף על פי שלא סדקו כולו, אלא באחד מראשיו. דקא צרי ליה להריא – סדקו לארכו או לרחבו. "צרי" לשון סדק, כמו "צרייא דחייט" בפסחים (מ,א), וכמו "טיליא חריפא דמצרי זיק" במסכת עבודה זרה (ל,א). דרך סביבותיו – דתו לא חלים שפיר. חלים – מחזור ועומד הוא לבשר. ראשון ראשון – המופשט עושה ניפול, הוי כנפרש לגמרי, דהא אין סופו לחזור לבשר עור. הא חלים וקאי – דהא לא הופשט, וקאמר דאינו חבור, והנוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא **אמר ליה אביי** – ואדמותבת מדברי יוחנן בן נורי, שיעיה מדרבנן. **אלא אמר אביי** – אי סבירא לן דחלים – דכולי עלמא הוי חבור, והכא טעמא משום דלא חלים, והוא שעשוי לנתק מאליו. בשומר העשוי לנתק קא מילגני. דרבנן סברי: אפילו הכי לא בטיל תורת "שומר" מיניה, כל זמן שלא ניתק. תנור – תחלתו עשוי כלי בקדרה, ומטלטל. וכשבא לקובעו – מעמידו בארץ, ומדביק טיש סביבו ומעבהו. וקרי ליה "טפילה" – שמטפלה ומחברה לו פלשט"א בלעז. חולקו לשלשה – לכלי עצמו מכפנים. דאי לשנים – הגדול טמא, דאיבא רובא. וגזור את המפילה – שדיבק עליו, שגם הוא מחברתו, ואף על פי שעדיין הוא עומד – טהור.

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון – דאמר (ב"השוחט") בפרק קמא (חולין כא,א): רוב שנים דוקא, ואסור למלוך כל השנים, דגמר מחטאת דכתיב ביה "לא יבדיל", הדיב שירין הכי? לגזור דילמא לא אתי למעבד רובא. **בטומאה דרבנן** – שהיה המפשיט טמא טומאה דרבנן, כגון הנך דגבי "שמנה עשר דבר" (שבת יג,ב): הבא ראשו ורובו במים שאובים. ובהמה זו, קדשיה היא, ואם נגע בה – טמאה מדרבנן, הלכך לא מחזקין בה כולי האי. תינה טמא כשהורה טהור **בטמאה טומאה דאורייתא היא** – דהא מתניתין בין בטמאה בין בטהורה קתני, תנא "טהורה" – לענין הכנסת טומאה לא בקלה מן המפשיט, ותנא "טמאה" – לענין הוצאת טומאה. וטמא דהא את המפשיט הראשון דהנוע בכדי אחיזה, ולטהר את השני המפשיט מכדי אחיזה ואילך, ולא נגע בבשר. והכא ליגור, דהא כל בהמה טמאה נבלה היא, אפילו שחטה, וטומאתה דאורייתא. **בשרפה** – האי "טמאה" דמתניתין – לאו בהמה טמאה, אלא בהמה טהורה טרפה ושחטה, ודאי מטמאתו אם נוגע בה, כדמפרש ואיל, **בטמאה במוקדשין** – כלומר, אם של מוקדשין היא. **שרצים** – אין נוחץ להפשיט. כולי – חבור, ואפילו יותר מכדי אחיזה, הנוגע במופשט – טמא. מדנקט "שרצים" – טעמא: משום דקשים להפשיט, אבל גמל – לא. ואף על פי שטומאתו דאורייתא היא, שיעור הפשטה בכדי אחיזה, ולא גוזרין משום פחות מכדי אחיזה. וקשיא לרב נחמן דגור דילמא לא אתי למעבד שיעורא. **לא תיבא הא בגמל** – ביותר מכדי אחיזה אינו חבור, אלא הך דיוקא דרייקין למעוטי גמל שרצים הוא דעד שפשיט את כולו, אבל גמל שהפשיט עד הצואר, אינו חבור. ובמפשיט לחמת ובמרגיל קאי. ולעולם לשיטח אף ביותר מכדי אחיזה – טמא, דגורין בבמה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא. רבי יוחנן בן נורי היא – דאמר במתניתין: אינו חבור. והכא ליבא למיגור מיה, דלמא לא אתי למעבד עד הצואר. דהיכרא טובא איכא. אבל בין פלגא לרובא לא מוכתא מילתא, וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי אחיזה. **מעפרות** – טהור. "ויתחפש באפר" דכתיב גבי מיכה (מלכים א ב) מתרגמין: ואישתני במעפרותא. שיר – בהחזא מיעוט, שלא נקרע כדי מעפרות – חשוב הוא להיות חבור. **לא שנו** – דכי לא שיר הוי חילוק, **אלא טלית** – דכיון שנקרע בטל שמה, דאפילו חזור ותופרה – אינה חוזרת לקדמותה. **אבל עור** – שנטמא וסדקו, ושירי מקצת. חלים – חזק הוא על ידי אותו מקצת. וכשחזור ותופרו, הוי הוא כבתחלה. הלכך, לא בטל שמו מעליו. **שנן** על שלשה על – דאמרין בסוכה (ז,ב): הבגד – שלשה על שלשה, השק – ארבעה על ארבעה, העור – חמשה על חמשה. עד שימעיטנו – דלא דמי לטלית. דהתם – קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתכנסות, ובקריעתה – בטל שמה. הלכך, אף על גב דשייריני בני קבולי טומאה – טהור מטומאה ראשונה. אבל הכא – כל שענה שם עור עליו, הלכך, עד שיכטנו מכשיעור. **כי מעיט מיהא טהור** – ואף על פי שלא סדקו כולו, אלא באחד מראשיו. דקא צרי ליה להריא – סדקו לארכו או לרחבו. "צרי" לשון סדק, כמו "צרייא דחייט" בפסחים (מ,א), וכמו "טיליא חריפא דמצרי זיק" במסכת עבודה זרה (ל,א). דרך סביבותיו – דתו לא חלים שפיר. חלים – מחזור ועומד הוא לבשר. ראשון ראשון – המופשט עושה ניפול, הוי כנפרש לגמרי, דהא אין סופו לחזור לבשר עור. הא חלים וקאי – דהא לא הופשט, וקאמר דאינו חבור, והנוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא **אמר ליה אביי** – ואדמותבת מדברי יוחנן בן נורי, שיעיה מדרבנן. **אלא אמר אביי** – אי סבירא לן דחלים – דכולי עלמא הוי חבור, והכא טעמא משום דלא חלים, והוא שעשוי לנתק מאליו. בשומר העשוי לנתק קא מילגני. דרבנן סברי: אפילו הכי לא בטיל תורת "שומר" מיניה, כל זמן שלא ניתק. תנור – תחלתו עשוי כלי בקדרה, ומטלטל. וכשבא לקובעו – מעמידו בארץ, ומדביק טיש סביבו ומעבהו. וקרי ליה "טפילה" – שמטפלה ומחברה לו פלשט"א בלעז. חולקו לשלשה – לכלי עצמו מכפנים. דאי לשנים – הגדול טמא, דאיבא רובא. וגזור את המפילה – שדיבק עליו, שגם הוא מחברתו, ואף על פי שעדיין הוא עומד – טהור.

בגמל כשהפשיט את רובו, אף שעדיין בעור שעל הצוואר לא הפשיט אינו חבוי ויד לבשר כיון שהוא מתנתק בקלות מהבשר, והברייתא כרבי יוחנן בן נורי במשנתנו היא, הסובר שהעור שעל הצוואר שמתנתק בקלות אינו חיבור. ואין ראייה מהברייתא שלא גזירים שמא יעשה פחות מהשיעור הנצרך, והמפשיט בבהמה כשטמא בטומאה דאורייתא, אף כשהפשיט יותר מכדי אחיזה מטמא, שמא יפשיט פחות מכדי אחיזה, ולא ידייק בשיעור ההפשט.

מבאר הגמרא את דין המשנה במסכת כלים שטלית שנקרעה רובה טהורה: אמר רב הונא משום רבי שמעון כרבי יוסי לא שנו שנטהרת בחתיכת רובה אלא שחתך את רובה של הטלית ולא שייר בה במקום הקרע רוחב בד המספיק לכדי מעפורת (סודר), אבל אם שייר בה בד שמחבר את חלקי הטלית שקרע בשיעור כדי מעפורת (סודר) הרי הוא חבוי והטלית נשארה בטומאתה כמו שלא נקרעה.

מביאה הגמרא מחלוקת בדין קריעת הטלית לטהרה: אמר ריש לקיש מה שכתבה המשנה שבשקורע את רובו של הבגד ולא השאיר כדי מעפורת נחבטל ממנו שם בגד ונטהר, לא שנו אלא כשקרע טלית שנטמאת, שאף אם יחזור ויתפרה אינה מתחברת בחזק כמו שהייתה קודם שקרעה. אבל עור שנטמא, לא נטהר בחתיכת רובו, כיון שהעור הנותן שלא חתכו הוא חזק ועל ידי שחזור ותופר לאחר שקרעו, חלים – בתדבק היטב וחזור הבגד לראשיתו ונתיח חזק כמו שהיה קודם שחתכו, ולא מתבטל שמו בקריעה זו ולכך כל הבגד טמא. ורבי יוחנן אמר אפילו עור נמי נטהר בקריעת רובו, כיון שמתבטל ממנו שם בגד, שכשתפרו לא חלים – לא מתחבר כראוי לחזקו שהיה בו קודם שקרעו.

רבי יוחנן מקשה על שיטת ריש לקיש: איתביה רבי יוחנן לריש לקיש מדברי המשנה בכלים, עור שהיה טמא בטומאת מדרס, אם חישב עליו לחתכו כדי לעשות ממנו רצועות או סנדלים, וזוה לבטלו מלהיות חזק הראוי למדרס, כיון שנתן בו – בעור אימל – סכך ברזל שמחתכים עמו עורות, אף שיש בו עדיין שיעור לקבל טומאה כשהתחיל לבטלו מתשמישו הראשון מהור, דברי רבי יוחנן. והקמים אומרים אינו נטהר עד שיקרע את העור לרצועות וימעיטנו מהמקשה טפחים על המשח טפחים, שאז לא יהא בעור שיעור של קבלת טומאה. מדייק רבי יוחנן שלשית חכמים, כי מקעים ליה מהא מהור – כאשר ממעטו מחמשה טפחים העור טהור, ואף שלא חתך את כל החתיכה, אלא התחיל לחתוכה באחד מפניותיה. ולכאורה לשיטת ריש לקיש אמאי העור טהור, לימא – נאמר שהעור חלים כשלא חתכו לגמרי לשני חלקים, שראוי לחזור להיות עור חזק כשיתפרו את שני הצדדים יחד.

מתרין ריש לקיש: כי קאמרי דחלים – כשאמרי שער מחלים, היינו היבא דקא צרי ליה להדיא – היכן שסדק את העור לאורכו או לרחבו, שיכול לתפרו בחזק ויחזור העור לחזקו הראשון, אבל הקא במאי עסקינן במשנה בכלים שמתהרת את העור שחתכו, במקצע לוי – שחותך ובא בחתיכתו דרך סביבותיו – שחותך את העור סביב סביב, ובשקורע בצורה כזו, אם יתפור את העור לאחר קריעתו, לא יהא באותו חזק שהיה קודם קריעתו ולכך נטהר בקריעה.

מביאה הגמרא קושיא נוספת על שיטת ריש לקיש: מתיב רבי ירמיה ממשנתנו, הפפשיט בבהמה ובהיה בין בטהורה ובין בטמאה, בין בדיקה ובין בנפח' אם מפשיט כדי לעשותו שפיה, עד כדי אחיזה העור הוא יד לבשר. מדייקת הגמרא שרק עד כדי אחיזה העור יד לבשר, הא ביהר מבדי אחיזה העור חתוך ואינו יד. מקשה הגמרא לשיטת ריש לקיש, ואמאי העור טהור, לימא חלים – נאמר שהעור המופשט יחשב כמחובר עדיין לבשר ויטמא משום יד, כמו עור שנקרע שנחשב כמחובר כשמחובר במקצה.

מתרצת הגמרא: תרנמא – העמיד רבי אבין את המשנה לריש לקיש שהטעם שלא אומרים שהעור כמחובר, כיון שראשון ראשון – כל עור שהפשיטו והפרידו מהבשר לאחר הכדי אחיזה, עושה

עולת העוף שמוקד אותה הכהן, לשיטת רבי אלעזר כרבי שמעון שסובר שאסור להבדיל במליקה את הראש מהבהמה אלא רק רוב שני הסימנים. ומספיק שימלוק רק רוב מצומצם של שני סימנים, ומדוע כשר כשמוקד רק רוב מצומצם של הסימנים, ליגור דילמא לא אתי – שמא לא יגיע למקצה – לעשות ולמלוק רוב שנים של הסימנים, כיון שיחשוש שמא יבדיל את כל הסימנים ויפסול את הקרבן, ימלוק רק חצי משני הסימנים ואין המליקה כשירה, ולכך נצריך שימלוק רוב ניכר. אלא מוכח שלא חוששים שמא יעשה פחות מרוב ויטעה שכבר עשה את הרוב.

מתרצת הגמרא: אמר ליה רב יוסף לרבה, על קושייתך דקא אמרת שאין לטהר טלית טבולת יום שקרע רובה, מגזירה שפמא יטעו ויאמרו מליקה פת יומא עולה לטהר בלא הערב שמש. אין לחשוש, שנקרעה – הקרע שיש בטלית מוכיח עליה שהטעם שמתהרת אותה הוא מחמת הקרע ולא מחמת הטבילה.

ועל קושייתך דקא אמרת שיעולת העוף לרבי אלעזר כרבי שמעון ליגור שמא ימלוק פחות מרוב הסימנים, לא חוששים כיון שהמליקה על ידי בניהם שרירים וזיהרים הן.

מביאה הגמרא הוכחה שלא גזירים שמא ישנה מהשיעור: תא שמע ממשנתנו, הפפשיט עור בבהמה ובהיה בין בטמאה ובין בטהורה, בין בדיקה ובין בנפח, השיעור שיפשיט את העור לשפיה כדי אחיזה. מדייקת הגמרא: הא אם הפשיט יותר מכדי אחיזה העור מהור אינו יד לבשר, ואם גזירים שמא יעשה פחות מהשיעור, אמאי העור טהור. ליגור דילמא לא אתי למקצה – שנגזור שמא לא יבוא להפשיט אלא כדי אחיזה, ויטעה שהפשיט יותר מכדי אחיזה, וקא נגע בעור בטומאה, וקא מטהרין ליה לבשר בטעות שנסבור שכבר הפשיט יותר מכדי אחיזה ואין העור יד לבשר. אלא מוכח שלא גזירים שמא יעשה פחות מהשיעור.

מתרצת הגמרא: אי המשנה עוסקת בטומאה דאורייתא הכי נמי נחשוש שמא לא הפשיט רוב. הקא במאי עסקינן במשנה, בטומאה דרבנן, שחכמים לא גזרו והחמירו בדרבנן שמא לא יעשה כמו השיעור.

מקשה הגמרא: תינח מה שכתבה המשנה 'בטהורה' והיינו שהפשיט אדם טמא בבהמה מהורה, שהטומאה מדרבנן, כגון שהאדם נטמא על ידי שטל ראשו ורובו במים שאובים, ומפשיט בהמה של קדשים. אבל מה שכתבה המשנה 'בטמאה' והיינו שאדם מהור נגע בבהמה טמאה נטמא, הרי טומאה זו טומאה דאורייתא היא שנבלה טמאה מדאורייתא, ומדוע כשהפשיט יותר מכדי אחיזה לא גזירים שמא יטעה שהפשיט יותר מכדי אחיזה.

מתרצת הגמרא: יש אופן של בהמה הטמאה בטומאה דרבנן ומטמאה אדם שבה דיברה המשנה, והיינו בבהמה מרפה שנשחטה שהיא מטמאה. מקשה הגמרא: מרפה בת מווי היא – וכי טריפה מטמאה אחרים. מתרצת הגמרא: אין (כן), בדיקה דשמואל, דאמר אבית דשמואל מרפה ששחטה טמאה במוקדשין – בהמת טריפה של מוקדשים שנשחטה, מטמאה מדרבנן את האדם הנוגע בה. ובה כתבה המשנה שאדם טהור שמפשיט טמאה נטמא.

מביאה הגמרא ראייה נוספת שלא גזירים כשהפשיט יותר מכדי אחיזה שמא יפשיט פחות מכדי אחיזה: תא שמע, למדנו בברייתא רבי יוסף תא' בן יהודה משום רבי שמעון אומר אדם הפפשיט עור בשרצים הטמאים כדי לעשותו שפיה, העור חבוי ונעשה יד לבשר עד שישפשיט את בולו מהשרץ. ומכך שנקטה הברייתא מפשיט שרצים יש לדקדק שדווקא שרצים שעורים דבוק בחזקה לבשר וקשה להפשיט, בהם העור יד לבשר עד שישפשיט את כולו, הא – אבל המפשיט בנגמל ובשאר בעלי החיים שאין העור דבוק בחזקה לבשר אינו חבוי כשהפשיט יותר מכדי אחיזה, ולא גזירים שמא יפשיט פחות מכדי אחיזה ויטעה שהפשיט יותר מכדי אחיזה.

מתרצת הגמרא: לא תיקא ותדייק מהברייתא, הא בנגמל העור שהפשיט אינו חבוי ויד לבשר. אלא אימא – תאמר ותדייק מהברייתא, שרק עור שרצים כשלא הפשיט את כולו חיבור, אבל

ובתנור בבנין אב מזרעים. יש לדחות לימוד זה ולומר, שכן
שמיצנו שיש דין ידות לזרעים, הוא משום שכן טוּמְאָתָן מְרֻבָּה
משומאת תנור ונבילה, שהרי זרעים מקבלים טומאה גם מולד
הטומאה, ואם כן איך יכולים ללמוד שיהיו נהגים דין ידות בנבילה
ובתנור בבנין אב מזרעים.

6 ואם תאמר, **לְבִתּוֹב רַחֲמָנָא** דין ידות רק בתנור, **וְלִיתֵי הֶקֶד מִינֵיהּ** –
7 ונלמד דין ידות בורעים ובנבילה בבנין אב מתנור. יש לדחות
8 לימוד זה ולומר, שמה שמצינו שיש דין ידות **לְתַנּוּר**, הוא משום
9 **שֶׁכֶּן תַּנּוּר מְטַמֵּא** אוכלים **מֵאִירֵיוֹ** – שכיין שנכנסו האוכלים לתוך
10 איריו של תנור טמא, ואף אם לא נגעו בתנור עצמו, נטמאו
11 האוכלים, ואם כן אף יכולים ללמוד שיהיו נוהגים דין ידות
12 בורעים ובנבילה בבנין אב מתנור.

13 ואם תאמר, **לְתוֹבוֹ רְחִמָּא דִּין יְדוּת רַק מְנַבְּלָהּ, וְלִיתִי הֵנָּה מִיָּנָה**
14 וּנְלַמֵּד דִּין יְדוּת בּוֹרְעִים וּבַתְּנוֹר בְּבִנְיָן אֲב מְנַבְּלָהּ, יֵשׁ לְדַחוּת
15 לִימוּד זֶה וְלוֹמַר, שְׂמָה שְׂמִצִּינוּ שִׁישׁ דִּין יְדוּת לְנַבְּלָהּ, הוּא מְשׁוּם
16 שְׂכָן נְבִילָה מְטַמְּאָה גַם אֶת הָאֵרֶם הַנוּגַע בָּהּ, וְיִמְטַמְּאָה בְּמִצָּא – אֶת
17 הָאֵרֶם הַנוּשֵׂא אוֹתָהּ אֵף אִם לֹא נִגַּע בָּהּ, וְהִיא דְּבַר שְׁהַטְוִימָאָה
18 יוֹצֵאָה מִנּוּפָה – שְׁהִיא טַמְאָה מִחַמַּת עֲצֻמָּה, וְאִם כֵּן אֵין יְכוּלִים
19 לְלַמֵּד שִׁיחִי נוֹהֲגִים דִּין יְדוּת בּוֹרְעִים וּבַתְּנוֹר בְּבִנְיָן אֲב מְנַבְּלָהּ.
20 וְכִינּוּ שְׂצִיבִים כָּל הַפְּסוּקִים לְלַמְדֵּנוּ שִׁישׁ דִּין יְדוּת לְהוֹצִיא אֶת
21 הַטּוֹמְאָה, לֹא נִשְׁאֵר לָךְ מֵהֵיכָן לְלַמֵּד שִׁישׁ דִּין יְדוּת לְהַכְנִיס אֶת
22 הַטּוֹמְאָה.

23 מתרצת הגמרא: **הָדָא מִתְּהָא לֹא אֶתְיָא** – אמנם אי אפשר ללמוד
24 שיהיו נוהגים דין ידות באף אחד משלשתם מדינו של אחד מהם,
25 אבל **יִתְיָא הָדָא מִתְּהָיִי** – יש ללמוד דין ידות באחד מהם מדין ידות
26 של שני האחרים מהצד השוה.

מבררת הגמרא: הִי יִתִּי – באיזה מהם לא הוצרכה התורה לכתוב
דין ידות משום שאפשר ללמוד מהשנים האחרים. אם תאמר לא
לכתוב תִּתְּנָא דין ידות בִּזְרָעִים, וְיִתִּי תִּתְּנָךְ – ונלמד דין ידות
בורעים מדין ידות לכתוב אצל תנור ונבילה, שכשתדחה מה
לתנור שכן מטמא אחרים אפילו בלי נגיעה, מה שאין כן בורעים,
יש להשיב שבנבילה יוכיח, שאם שנים מטמאה אלא בניגעה, ובכל
זאת ידה מוציאה טומאתה לאחרים, וכשתדחה מה לנבילה שכן
מטמאה את האדם מה שאין כן בורעים, יש להשיב שתנור יוכיח
שאינו מטמא את האדם, ובכל זאת ידו מוציא טומאתו לאחרים,
וכיון שאי אפשר לדחות שום דחייה, אם כן נלמד זרעים מנבילה
ותנור מהדצ השוה שבהם, ששניהם טמאים וידם מוציאה
טומאתם לאחרים, ונלמד מהם גם זרעים טמאים שתהא ידם
מוציאה טומאתם לאחרים.

40 דוחה הגמרא: שאין לומר כך, משום שאפשר לומר שמה שמצינו
 41 לְהִנָּךְ – אצל הנור ונבילה, שידם מוציאה טומאתם לאחרים, הוא
 42 משום שֶׁבֶן שנינים מְטַמְּאִין – מקבלים טומאה שְׂמֵא בְּהִבְשֵׁי משקה,
 43 וכיון שמצינו שהחמירה התורה אצלם בזה, לכך נהוג אצלם גם
 44 דין ידות, האם הם יְבֻרְעִים, שְׂאִין מְטַמְּאִין אֵלָּא בְּהִבְשֵׁי
 45 מִשְׁקֵהוּ, ואם אין יכולים ללמוד שהיה נהגים דין ידות בזרעים
 46 בבנין אב מנבילה ותנור.

47 דוחה הגמרא: אָמַר רַב הוּנָא כְּרִית דָּרָב וְהוֹשֵׁעַ, דְּחִייהּ זֹו שְׂדִיחָה
 48 בַּה אַת הַלִּימוּד מֵהַצֵּד הַשּׁוּהוּ שֶׁל נְבִילָה וְתוֹנֹר, אִינֵה דְּחִייהּ, מִשּׁוּם
 49 שֶׁהִסִּיבָה לִכְך שְׂפִירוֹת שְׁלֹא הוֹכְשִׁירוּ בְּמִשְׁקָה אֵינֶם מְקַבְּלִים
 50 טוּמְאָה, מִשּׁוּם שְׂכִתּוֹר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ דְּמִי ו-הֵם דְּוֹמִים,
 51 שְׁעַד שְׁלֹא הוֹכְשִׁירוּ פִּירוֹת בְּמִשְׁקָה לֹא נִגְמְרוּ מְלֹאכְתָּם שֶׁל
 52 הַפִּירוֹת, וְגַם תַּנּוּר עַד שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ אֵינֹו מְקַבֵּל טוּמְאָה,
 53 נִמְצָא שֶׁאֵין חוֹמֵר בְּתוֹר שְׁלֹא מְבֹרְעִים, וְאֵם כֵּך יֵשׁ לַלְמוּד דִּין
 54 יְדוֹת בּוֹרְעִים מֵהַצֵּד הַשּׁוּהוּ שֶׁל תוֹנֹר וְנְבִילָה.

55 **אֵלֶּה פְּרִיֵּי הַיָּיִץ** – יש לדרות הלימוד מהצד השווה ולומר כך, שמה
56 שמצינו **לְהֵרֵךְ** – אצל תנור ונבילה שידם מוציאה טומאתם
57 לאחרים, הוא משום שכן שניהם **מִמַּטְמֵאִין** – מקבלים טומאתם **שֶׁלֹא**

58 **בְּנִינִיָּה**, שֶׁכֶּן תְּנוּר מִקְבֵּל טוֹמָאָה כִּשְׁכַּנְס שֶׁרָץ לְתוֹךְ אוֹרִיור גַּם אִם
 59 הִשְׁרָץ לֹא נָגַע בוֹ, וְכֵן נִבְיִילָה טוֹמָאָתָהּ מֵעֲצָמָהּ הִיא וְאִינָהּ בָּאָה עַל
 60 יְדֵי נִגְיעָהּ בְּדַבָּר אַחֵר, וְכִיּוֹן שֶׁמִּצְוֵינוּ שֶׁהַחֲמִירָה הַתּוֹרָה אֲצִלָּם בּוֹזָה,
 61 לִכְן נוֹהָא אֲצִלָּם גַּם דִּין יְדוּת, אֵין תִּלְמִיד **תַּאֲמָר** כֵּן גַּם **בְּנִינִיָּה**, שֶׁאֵין
 62 **מִטְמָאֵין אֵלָּא בְּנִינִיָּה**, וְאִם כֵּן, הֵיא כִּיּוֹלִים לְלַמּוֹד שִׁיהִיו נוֹהָגִים דִּין
 63 יְדוּת בּוֹרְעִים בְּבָנֵין אֲב מִנְבִּילָה וְתִנּוּר.

הגמרא אמרה לעיל שיש ללמוד דין ידות באחד מהם משני
האחרים מהצד השווה, הגמרא ממשיכה לברר באיזה מהם לא
הוצרכה התורה לכתוב דין ידות משום שאפשר ללמודו משני
האחרים: ואם תאמר, **לֹא לְכִתּוּב הַחֲסִינָא** דין ידות בַּתְּנוּרָה, וְהִיתִי
מִתְּנָהּ – ונלמד דין ידות בתנור מדין ידות הכתוב אצל זרעים
ונבילה, וכשתדחה מה לזרעים שכן טומאתם מרובה מה שאין כן
בתנור, יש להשיב שנובילה תוכית, שאין טומאתה מרובה, ובכל
זאת ידה מוציאה טומאתה לאחרים, וכשתדחה מה לנובילה שכן
מטמאה אדם מה שאין כן בתנור, יש להשיב שזרעים יוכיחו
שאינם מטמאים אדם, ובכל זאת ידם מוציאים טומאתם לאחרים,
הצד השווה שבהן, ששניהם טמאים וידם מוציאה טומאתם
לאחרים, אף אני אביא תנור טמא שיהא ידו מוציא טומאתו
לאחרים, דוחה הגמרא שאין לומר כך, משום שאפשר לומר שמה
שמצינו לְהִתְּנָהּ – אצל זרעים ונבילה, שידם מוציאה טומאתם
לאחרים, הוא משום שְׁכָן שניהם אוֹכֵל הם, אבל תנור הוא כלי,
ואין יכולים ללמוד כלי מאוכל.

1 מתרצת הגמרא: שאכן אחד מהפוסקים של ידות מיותר הוא,
 2 משום שאפשר לומר, **לֹא לְתוֹבוּ הַתְּמָנָה** דין ידות **בְּנִבְלָה**, וְיִתִּי
 3 מִתְּהֵךְ – ונלמד דין ידות בנבילה מדין ידות הכתוב אצל זרעים
 4 ותנור, שכשתורחה מה לזרעים שכן טומאתם מרובה מה שאין כן
 5 בנבילה, יש להשיב שתנור יוכיה, שאין טומאתו מרובה, ובכל זאת
 6 מצינו שידו מוציא טומאתו לאחרים, ובכתשדה מה לתנור שכן
 7 טומאו אצל אחרים מאוירו מה שאין כן בנבילה, יש להשיב שזרעים
 8 יוכיחו, שגם כן אינם ממונים אחרים אלא בנגיעה, ובכל זאת ידם
 9 מוציאה טומאתם לאחרים, הוציא השוה שבהן, ששניהם טמאים
 10 וידם מוציאה טומאתם לאחרים, אף אני אביא נבילה שהיא
 11 טמאה, שתהא ידה מוציאה טומאתה לאחרים. (**אֵין הָכִי נִמְי אֵלָּא**)
 12 וכיון שאפשר ללמוד ידות בנבילה מדין ידות הכתוב אצל זרעים
 13 ותנור, אם כן יֵד הַנְּבִילָה לָמָּה לִי – מדוע הוצרכה התורה לכתוב,
 14 אלא **אִם אֵינוֹ עֵינֵן** – מאחר שלא נצרך ללמדנו שיש דין יד בנבילה,
 15 תִּנְהִי עֵינֵן – תפרשו שבה ללמדנו דין יד יִדְעָלָמָּה – אצל שאר
 16 אוכלים, ומאחר שלא נצרך ללמדנו שיש אצלם דין ידות להוציא
 17 את הטומאה, שהרי דין ידות להוציא את הטומאה בגופם כתוב,
 18 תפרשו שבה ללמדנו שיש דין ידות להכניס את הטומאה, הרי
 19 מצינו שיד יכולה לְהַכְנִיִס את הטומאה, ושיד יכולה לְהוֹצִיא את
 20 הטומאה, ואם כן דין שוֹמֵר שכתבה התורה, מיותר הוא ללמדנו
 21 ששומר מועיל אפילו לְצָרֵךְ עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה.
 22 ומקשה הגמרא ערוך: **וְאֵכָתִי** – ועדיין יש להקשות, שיד הַנְּבִילָה
 23 **אֲחֻמְרָן** – הוצרכה התורה לכתוב, ואינו מיותר, דָּאֵל לֹא פָתַח
 24 **הַתְּמָנָה** דין ידות בנבילה, אלא היינו לומדים דין ידות בנבילה מדין
 25 ידות הכתוב אצל זרעים ותנור, הִוָּה אֲמַיְנָה – הייתי יכול לומר, דין
 26 מספיק ליד של נבילה שיהא מן הדין – הנלמדת מידות של זרעים
 27 ותנור לְהוֹת בְּנִדּוֹן – שיהיה דינה כדין זרעים ותנור, והייתי אומר,
 28 מִה הֵךְ – כמו שמצינו בזרעים ותנור, שהטומאה שלהם לֹא מְטַמָּא
 29 אֲדָם הנוגע בהם, אֵף יד של נְבִילָה, מאחר שנלמדת מהם, יהיה הדין
 30 שֶׁלָּא מְטַמָּא אֲדָם דרך ידה, ולכך הוצרכה התורה לכתוב יד
 31 בנבילה עצמה, ללמדנו שיד של נבילה דינה כנבילה עצמה,
 32 ומטמא את האדם הנוגע בה, וכיון שצריכים כל הפוסקים ללמדנו
 33 שיש דין ידות להוציא את הטומאה, לא נשאר לך מדיחן ללמוד
 34 שיש דין ידות להכניס את הטומאה.
 35 תתרצת הגמרא: אֵלָּא דין יד הַנְּבִילָה מִצָּרֵךְ צִיד – הוצרכה התורה

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 ג י"ש מי שאומר שאסור ²⁶ לנער יסור ²⁷ בגד חדש ²⁸ וישחור ²⁹ מן העפר או האבק שעליו, אם מקפיד ³⁰ שלא
2 ללבשו בלא נער ³¹, משום שהוא כבוס, שהאבק מקלקל מראיתו, ונעורו ממנו הוא כבוס ³². וטוב
3 לחוש לדבריו ³³.

ביאורי הלכה

- יט] לנער - לדיעה זו אסור לנער, לחבוט או לנגב האבק ביד, וכל-שכן על-ידי דבר אחר ²⁷.
כ] בגד חדש - כל זמן שנראה כחדש ואפילו כבר כובס ²⁸, אך כשאנו נראה כחדש מותר לנער - אף אם לא כובס מעולם ²⁹.
כא] וישחור - דווקא שחור משום שאבק נראה על צבע שחור יותר מאשר צבע בהיר, אבל לבן, אדום, או שאר צבעים - מותרים בניעור, משום שאין בניעורם תועלת כל-כך שתחשיבו לכיבוס ³⁰.
כב] אם מקפיד - שטיח שחור וחדש המלא אבק ועפר עד שלא היו שוטחים אותו כך מלכתחילה - נחשב כמקפיד עליו, וטוב לחוש שלא לנערו ³¹, אך מותר
- לנקות שטיח מלא פירורים ולכלוכים שניתנים להסרה ללא שיפשוף ³².
כג] בלא ניעור - אבל כשאנו מקפיד עליו כל-כך, אף שמקפיד לנקותו - יכול לנערו, ואפילו בחוזק ³³. וכן מותר לחבוט בו ביד רכה ³⁴, במטלית, וכל דבר יבש ללא מים ³⁵.
כד] הוא כיבוס - איסור הניעור גם כשלא מסיר האבק לגמרי, אלא די בכך שתיקן מראה הבגד עד שראוי ללכת בו ³⁶.
כה] לחוש לדבריו - על ידי נכרי רשאי לכתחילה להקל בזה ³⁷, וכן במקום שאין לו בגד אחר ומתבייש לילך כך בין הבריות, כגון מגבעת שחורה שנפלה באבק

ציונים והוספות

- 26 מהלשון 'אסור' משמע שאיסורו מדרבנן, אך מהמשך הסעיף "וניעורו ממנו הוא כיבוס" משמע ש(לדיעה זו) חייב משום מלבן, ולהעיר מהמשנ"ב ס"ק ה: והאי דנקט בלשון איסור [אף אם חייב לדיעה זו] לאשמענין דאם אינו מקפיד אפילו איסורא לית בה.
27 ע"פ בדה"ש סי' קטז ס"ק ט.
28 כמשמעות "חדש" שבסעיף א הקשורה למראה הבגד, ולא כבסעיף ב הקשורה לקיצור הבגד על ידי המים.
29 כדלעיל על סעיף א, ובבדה"ש סי' קטז ס"ק ט: והנה בבגד שחור יארע שמחמת השמש הולך ממנו הצבע (שקורין אפגישאסין) וישחוררית הבגד משתנה קצת וניכר ממראיתו שאינו חדש, אפשר דהוי בכלל ישן, ואפשר עוד דכיון שנשתנה קצת השחרות אינו בכלל שחור עוד, כי בבגד כזה אין האבק מקלקל המראה כ"כ כמו בבגד שחור לגמרי וצ"ע.
30 כדלעיל סעיף א, וראה שם שיתכן שצבעים כהים מאוד הם בכלל שחור, עוד הובא שם שבמקום ספק (כגון בצבעים כהים מאוד) יש להחמיר (מבדה"ש בשם היערות דבש), או לנער כלאחר יד (כפתרון שהובא בביאור הלכה ד"ה לחוש לדבריו), אבל בשאר צבעים - אין להחמיר.
31 אף שכשהוא שטוח על הרצפה מאובק - לא מקפידים להסירו או לאבקו מיד, וכן גם בבגד נחשב כמקפיד אם לא לובשו כך - אף שלא היה מסירו מעליו מיד במצב זה.
32 ראה שו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' לט, שו"ת מחזה אליהו ח"א סי' מ"ד ועוד, שלא לנקות השטיח במכשיר (ידיני) מיוחד לזה, אלא להעדיף לנקותו במטאטא או מברשת.
33 בשש"כ פט"ו הערה פד הביא מהגרשו"א שבכל ענין אין לנער בחוזק רב, כי בזה מראה שמקפיד על נקיונו,
- ולכאורה לשוע"ר שפירט שמקפיד שלא ללבשו, אין לחוש לזה (ולהעיר שבשש"כ שם הערה צד התיר לנער בגד שאינו מקפיד עליו בדרך כלל אלא רק לכבוד שבת או אירוע מיוחד, וצ"ע לשיטתו שאסור להראות שמקפיד על ניקיונו). ומכאן סברא להקל גם בניעור על ידי אדם אחר שלא מקפיד על לבישת בגד כזה - אף שבכוונתו ליפותו (ראה בביאור הלכה ד"ה והוא שמקפיד), ועכ"פ מותר לומר לקטן לנקותו אף שבכוונתו ליפותו.
(בס' מאור השבת ח"ג מכתבי הגרשו"א זצ"ל (ל"ז) התיר לומר לילד שנתלכלך או לכלך אחרים לנקות בניעור או בחביטה ביד רכה (או לגרד בציפורן), ומסברות ההיתר משום שקטן אינו בכלל מקפיד, וע"פ הנ"ל שיש להקל בכלל בניעור על ידי אדם אחר שהיה לובשו - אפשר להקל בקטן - אפילו הוא בנו).
34 שש"כ שם הערה פ מהגרשו"א דגם החביטה ביד רכה בכלל ניעור הוא, וע"פ הנ"ל שמותר לנער בחוזק י"ל שמותר גם לחבוט בחוזק.
35 שש"כ שם הערה פא מדעת תורה סוסע' א, אך אין לנגב במטלית בחוזק שאז הוא כשפשוף.
לעניין מברשת - ראה בסוף הסעיף, ולעניין שפשוף - ראה סעיף יז.
36 משא"כ כשגם לאחר הניעור עדיין מקפיד עליו, ע"פ שו"ת דובב מישרים ח"א סי' סב, ובביה"ל (סוד"ה עליה, ובסעי' ו' ד"ה דהוי טוחן) כתב שאם נשאר מעט מהאבק (או לכלוך) מותר לנער, אך מסברא אין לחלק בין נשאר מעט לכלוך או לאו, וה'ביאור הלכה' נצרך לזאת על פי ביאורו בקילוף זרע פשתן דלהלן, אך לשוע"ר מותר לקלף זרע פשתן אף כשמקפיד ואף אם קולף את כולו.
37 משנ"ב סק"ו דניתן לסמוך על דעת המחבר עפ"י

- 1 אַבֶּל מֵתָר לְהַסִּיר הַנּוּצוֹת מִן הַפֶּגֶר, שְׁאִין הַנּוּצָה דְּבוּקָה בְּפֶגֶר כִּמּוֹ הָאֶבֶק וְהַעֲפָר^[1], וְאִין הַסֶּרְתָּה דּוּמָה
2 כָּלֵל לְכַבּוֹס^[2].

סימן שב תחילת סעיף ג דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת:

ביאורי הלכה

כשהיא תחובה בבגד - נחשבת כדבר נוסף³⁹.
[בז] כלל לביבוס - פעולת הניעור נחשבת לביבוס
(כשיש בה תועלת), אך הסרת דבר המונח על הבגד
אינו נחשב כלל כפעולה הנעשית בבגד.

במקום שדרך כולם ללבוש מגבעת זו (אלא שטוב
לנקות כלאחר יד על ידי השרוול וכדומה)³⁸.
[בז] האבק והעפר - אין הכוונה שהנוצה מחוברת לבגד
בחוזק יותר מאשר האבק, ואדרבה לפעמים הנוצה
תחובה בבגד ולא מתנערת בקלות כאבק, אלא גם

ציונים והוספות

שהפעולה הנדרשת היא הסרת או קילוף הכללוק, משא"כ
בבגד מלוכלך (ממש, או בגד מאובק שהוכה מראיתו
לדעת רש"י) שנדרשת פעולת כיבוס (ולכך אין לחלק בין
נוצה דבוקה לתחובה שלא נדרש בהם כיבוס - אלא הסרת
הנוצה, ודלא כפמ"ג שחילק בזה).

הראשונים שלא חששו לליבון בניעור אבק ולכלוך.
38 ע"פ מסגרת השלחן (סי' פ' סק"פ), וציין לשוע"ר שלא
חש לאלויה רבה שכתב לחוש לשיטת רש"י מדינא (משא"כ
במשנ"ב ס"ק ו כתב לחוש לדבריו), ולכך יש להקל במקום
כבוד הבריות.
39 דין הנוצה שבבגד כדין בגד שנפל עליו לכלוך

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות תפילין - לפי לוח "רב יומי"

השייכה לברכה שבירך עליהם בתחילה וכשמחזירן למקומן
מקיים מצות תפילין פעם ב' ולכן צריך לחזור ולברך אבל
כאן מה שמתקן הקשר וחזור ומניח התפילין של יד כראוי
אינו מקיים מצות תפילין פעם ב' אלא גומר את המצוה
השייכה לברכה שבירך בתחילה:

* * *

לד וכן הדין אם הותר ההידוק של תפילין של יד ונשמט
התפילין של יד ממקומה קודם שהידק את התפילין
של ראש אין צריך לחזור ולברך כשחזור ומהדק את
התפילין של יד על הקיבורת מטעם שנתבאר אבל אם לאחר
שהידק את התפילין של ראש על ראשו נפסק הקשר של
תפילין של יד אע"פ שלא נשמטה התפילין של יד ממקומה
או שהותר ההידוק של תפילין של יד אע"פ שלא נשמטה
ממקומה צריך לחזור ולברך בשעה שמהדק את התפילין של
יד על הקיבורת:

לה מותר לברך על תפילין שאולין מפני שאדם יוצא ידי
חובתו בתפילין של חבירו ומן התורה אדם יוצא ידי
חובתו אפילו בתפילין גזולין אפילו עדיין לא נתיאשו
הבעלים מהם שאין התפילין צריכין להיות משלו דוקא אבל
חכמים פסלו תפילין גזולין כל זמן שהם ברשות הגזול
אפילו כבר נתיאשו הבעלים מהם מפני שהיא מצוה הבאה
על ידי עבירה והיא מאוסה לפני הקב"ה ואם מניחין לא
יברך עליהם כיון שאין כאן מצוה כלל ועל ברכה זו נאמר
ובוצע בך נאץ ה':

לף במה דברים אמורים כשהן עדיין ברשות הגזול אבל

לב עכשיו נהגו העולם שאפילו אם נשמטו התפילין
ממקומן שלא בכוונה ומחזירן למקומן אעפ"כ אין
מברכין עליהם ויש שנתנו טעם למנהגם שלא הצריכו לחזור
ולברך אלא בלבוש תפילין כל היום ונשמטו ממקומן שלא
בשעת התפלה שלא היה דעתו עליהן כלל אבל אנו שאין
לובשין אותם אלא בשעת התפלה ואז מסתמא אינו מסיח
דעתו מהם והוא מרגיש בשעה שנשמטין ממקומן והוא ליה
כמזיזן בעצמו ממקומן על מנת להחזירן מיד למקומן שכבר
נתבאר דאינו צריך לחזור ולברך:

לג מי שהניח תפילין של יד על הקיבורת ובירך עליה
ואח"כ נפסק הקשר של תפילין של יד והוצרך לעשות
קשר אחר אמנם לא הסיח דעתו מהנחת התפילין א"צ לחזור
ולברך על תפילין של יד בין שנפסק הקשר קודם שהידק
התפילין של יד על הקיבורת בין אחר ההידוק קודם שהידק
את התפילין של ראש על ראשו דכיון שהברכה שבירך על
תפילין של יד עולה ג"כ לתפילין של ראש כמו שנתבאר
וא"כ כל זמן שלא הניח תפילין של ראש עדיין הוא עסוק
במצוה ששייכה לאותה ברכה ומה שעשה הקשר של יד
הוא ג"כ מתיקון המצוה ששייכה לאותה ברכה כי אי אפשר
לו להניח תפילין של ראש קודם תפילין של יד ועל כן הוא
צריך לתקן התפילין של יד ואח"כ יניח שתיהן כראוי ונמצא
דבשעה שנפסק הקשר עדיין לא נגמרה המצוה ששייכה
לאותה הברכה שבירך על תפילין של יד לפיכך אינו דומה
לנשמטו התפילין ממקומם דצריך לחזור ולברך כשמחזירן
למקומן דשם קודם שנשמטו ממקומן כבר נגמרה המצוה

ה אם אינו מניח אלא תפילין של יד בלבד אינו מברך אלא
להניח תפילין לבד ויש אומרים שאפילו אינו מניח אלא
תפילין של ראש לבד אינו מברך אלא על מצות תפילין לבד
וכבר נחבאר בסימן כ"ה דהמנהג באלו הארצות כסברא
הראשונה:

סימן כו דין מי שאין לו אלא תפלה אחת:

א מקום הנחת תפילין של יד ביד שמאלו שנאמר על ידכה
ודרשו רז"ל יד כהה דהיינו יד שמאל שהיא תשה וכהה:

ב צריך להניחה בגובה הבשר שבפרק הזרוע שבין המרפק
שקורין (אולעמבוגין בל"א) להכתף וזה המקום נקרא
קיבורת אבל לא יניחנה למעלה מהקיבורת דהיינו שלא
יניחנה למעלה מחצי הפרק שבין המרפק לכתף ואפילו
בחצי התחתון של זה הפרק לא יניח בתחתיתו ממש למטה
מהקיבורת שנאמר ושמתם את דברי אלה וגו' צריכה שתהא
שימה כנגד הלב וזהו קיבורת שהוא מכון ממש כנגד הלב
לכן צריך שיטה את התפילין של יד לצד הגוף מעט בענין
שכשיכוף הזרוע למטה תהא התפילין של יד מכון כנגד
לבו ממש:

ג מי שנקטעה ידו השמאלית למעלה מן הקיבורת אין
צריך להניח תפילין בימינו אבל אם נקטעה למטה מן
הקיבורת יש אומרים דחייב להניח תפילין של יד על
הקיבורת (של שמאל) (והמ"א פסק של ימינו) ויש אומרים
כיון שאמרה תורה על ירך למעלה מן היד דהיינו קיבורת
וזה אין לו יד לכן הוא פטור מן התפילין של יד ולענין
הלכה יש להחמיר בדברי תורה ולכן יניח בלא ברכה:

* * *

ד מנהג יפה ונכון שיהא היו"ד של הקשר תפילין של יד
נוטה לצד הלב והתפילין של יד עליו לצד חוץ:

ה יש לזוהר שלא תזוז היו"ד של הקשר מהתפלה מהטעם
שנחבאר בזוהר:

ו מנהג נכון להניח תפילין של יד בענין שהמעברתא שבה
עוברת הרצועה תהא מונחת לצד הכתף והקציצה לצד
היד:

* * *

ז יש אומרים שצריך שלא יהא דבר חוצץ בין התפילין
לבשרו שנאמר על ירך משמע על ידו ממש בלא חציצה
בינתיים וה"ה בתפילין של ראש צריך לזוהר בדבר שלא
יהא שום דבר חוצץ בין תפילין לשערור ועפר או כנה מתה
נקרא חציצה ולכן יש נוהגין לרחוץ מקום הנחת תפילין של
ראש וכן ברצועות מה ששייך להקשירה דהיינו מה שמקיף
את היד פעם אחת ומה שמקיף את הראש צריך לזוהר שלא
יהיה שם שום חציצה ויש אומרים שאין צריך לזוהר כלל
שלא יהא דבר חוצץ בין תפילין לבשרו או לשערור ואע"פ
שאינן הלכה כדבריהם מכל מקום אדם שהוא עלול לנזילות
ולא יכול לגלות ראשו שלא יזיק לו הקרירות ואם נחייב
אותו להניח תפילין של ראש על ראשו ממש בלי חציצה
לא יוכל להניחה כלל ויתבטל ממצות תפילין על ידי זה לכן
מוטב שנתיר לו לסמוך על סברא אחרונה ויניח תפילין של

אם מכר הגזלן את התפילין לאדם אחר אם כבר נתייאשו
הבעלים מהם מותר לברך עליהם כיון שכבר קנה אותם
הלוקח על ידי יאוש ושינוי רשות והרי הן כשלו ממש לכל
דבר כמו שנתבאר בח"מ סי' שנ"ג סי' ג' ושנ"ו סי' ג'
א"כ לא נעשית המצוה ע"י עבירה שהרי קודם עשייתה כבר
היו התפילין קנויין ללוקח ולא היה עליהן שם גזל:

ז נהגו העולם שלא לחלוץ התפילין עד לאחר שאמרו
קדושת וכו' לציון ויש מי שאומר על דרך הקבלה
שצ"ל בהן ג' קדישים ולכן אין לחולצם עד לאחר קדיש
שלאחר קדושת וכו' לציון והאר"י ז"ל לא היה חולץ עד
לאחר על כן נקנה לך ויש שאין חולצים אותם עד לאחר
קדיש יתום:

ח ביום שיש בו מילה אין לחלוץ עד לאחר המילה:

* * *

ט ביום שיש בו קריאת התורה והוא מקום שמחזירין
הספר תורה להיכל אחר קדושת וכו' לציון נוהגין
שלא לחולצן עד לאחר שהחזירו הספר תורה להיכל:

מ בחול המועד חולצין אותן קודם קריאת הלל בעוד
שהש"ץ מחזיר את התפלה והש"ץ חולץ אחר הלל
ובחול המועד של סוכות שיש שהות קודם ההלל בשעה
שמוכרין האתרוג גם הש"ץ יחלוץ קודם הלל:

מא בראש חודש במקומות שאומרים במוסף קדושת כתר
חולצין קודם תפלת מוסף בלחש אחר קדושת וכו'
לציון לפי שאין ראוי להיות מוכתר בתפילין בשעה שאומר
כתר יתנו לך ואפילו במקומות שאין אומרים קדושת כתר
במוסף אף על פי כן נוהגין לחלצן קודם תפלת מוסף:

מב החולץ תפיליו קודם שהחזירו הספר תורה להיכל לא
יחלוץ בפני הספר תורה אלא יתפך לצד אחר דלא
יהיה כבוד הספר תורה גרוע מכבוד רבו שאין (תלמיד)
חולץ תפילין בפניו מהטעם שיתבאר בסימן ל"ח סיף י':

סימן כה דיני תפילין בפרטות:

א אם אין לו אלא תפלה אחת בין שהיא של יד בין שהיא
של ראש מניח אותה שיש לו ומברך עליה מפני שכל
אחת מצוה בפני עצמה ואין מעכבות זו את זו:

ב והוא הדין אם יש לו שתיהן אלא שיש לו שום אונס
שאינו יכול להניח רק אחת מהן מניח אותה שיכול
ומברך עליה:

ג המשכים לצאת בדרך עם שיירא ואין השיירא ממתנת
עליו ואינו יכול להתעכב כדי להניח תפילין של יד מניח
תפילין של ראש לבד שאין בהנחתו שהות כל כך במה
דברים אמורים כשיהיה יכול להניח אח"כ גם תפילין של
יד אבל אם לא יהיה יכול אח"כ להניח תפילין של יד צריך
להניח עכשיו קודם הליכתו מביתו תפילין של יד ותפילין
של ראש דמשום איחור דרכו לא התירו לו לבטל מצות
תפילין:

ד אם אינו מניח אלא תפילין של ראש לבד מברך עליה
ב' ברכות להניח תפילין ועל מצות תפילין כמו שנתבאר
הטעם בסימן כ"ה:

כלל בכריכה זו לכן אין להניחה על התיתורא שיש בה
קדושה יותר מן הרצועה:
יד בין עיניך האמור בתפילין של ראש זהו גובה שבראש
או אינו אלא בין עיניך ממש נאמר כאן בין עיניך
ונאמר להלן לא תשימו קרחה בין עיניכם מה להלן בגובה
שבראש במקום שעושה קרחה אף כאן בגובה שבראש
מקום שעושה קרחה וצריך להיות כל התפילין במקום
שעושה קרחה דהיינו שקצה התחתון של התיתורא יהיה
מונח על מקום התחלת עקרי השער במצחו ונמשך המקום
הראוי להיות תפילין של ראש עד סוף מקום שמוחו של
תינוק רופס דהיינו שהקצה העליון של התפילה לא יהיה
מונח למעלה ממקום שמוחו של תינוק רופס:

* * *

טו צריך שיהיה הקשר של תפילין של ראש מאחורי
הראש למעלה בגובה העורף שהוא סוף הגולגולת
והוא כנגד הפנים:

טז צריך שיהיה הקשר באמצע העורף ולא יטה לכאן או
לכאן:

יז וצריך שיהא המקום שבקשר שנראה כעין דלי"ת לצד
חוץ ולא כלפי העורף וה"ה בקשר תפילין של יד צריך
ליזהר שלא יתהפך:

יח צריך לכיון הקציצה שתהא באמצע רוחב הראש כדי
שתהא כנגד בין העינים (ולכן טוב שיהא הקשר של
תפילין של ראש בגובה):

יט צריך שיהא צד השחור שברצועות לצד חוץ ולא
יתהפכו הרצועות בין בתפילין של יד בין בתפילין של
ראש ואם נתהפכו בשוגג מדת חסידות להתענות ואין
להקפיד שלא יתהפכו אלא מה שמקיף את הראש ואת
הקיבורת פעם א' אבל מה שכורך אח"כ וכן מה שמשלשל
לפניו מהרצועה של תפילין של ראש אין צריך להקפיד כלל
שלא יתהפך לפי שאינן מעיקר המצוה:

כ ישלשל הרצועות של תפילין של ראש ויהיו תלולים
מלפניו וקבלו הגאונים שצריך שיגיעו עד הטבור או
למעלה ממנו מעט. ורוחב הרצועות של תפילין של יד
ותפילין של ראש קבלו הגאונים שיהא כאורך שעורה
לפחות:

כא אם פחת משיעור אורך רצועה של תפילין של ראש
וכן אם פחת משיעור רוחב הרצועות בין תפילין של
יד ובין תפילין של ראש אם אינו מוצא רצועות אחרות
מניחן כמות שהן מפני שכל השיעורים הללו לא נזכרו
בגמרא:

כב אבל אם אין ברצועות של תפילין של ראש בארץ כדי
שיהיו משולשלין לפניו אפילו מעט פסולין מפני שזה
נזכר בגמרא:

כג תפילין של ראש טוב להיותם גלולים ונראים כמו
שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך
ודרשו רז"ל אלו תפילין שבראש ולכן יש ליזהר שלא
לכסות לגמרי את התפילין של ראש בטלית גדול רק שתהא
מגולה קצת:

סימן כז דין מקום הנחתן ואופן הנחתן וכו' טעמים:

ראש על כובע דק הסמוך לראש ולא יברך עליה אבל על
כובע עבה אסור להניחה מפני שצריך להניח תפילין של
ראש כנגד מקום שמוח של תינוק רופס כמו שיתבאר
והמניח על גבי כובע עבה אינו מניחו נגד המקום שמוחו
של תינוק רופס ואפילו המניח על גבי כובע דק צריך הוא
לכסות את התפילה של ראש מפני הרואים שלא ילמדו
לעשות כן אפילו בלא אונס גדול:

ח אם יש לאדם מכה במקום הנחת תפילין של יד אעפ"כ
יניח תפילין של יד שלא על המכה כי מקום יש בקיבורת
להניח שני תפילין ואם המכה על כל הקיבורת ומצטער
להניחה על גבי המכה פטור מתפילין של יד כמ"ש בסי'
ל"ח ומכל מקום אם אפשר יניח סמרטוטין על המכה ויניח
התפילין של יד עליהם בלא ברכה או יניח על הבגד בלא
ברכה רק שיזהר לכסות את התפילין של יד שלא תהא נראית
שנאמר והיה לך לאות לך לאות ולא לאחרים לאות במה
דברים אמורים שצריך לכסותה כשמניחה על דבר שאין
דרכו להיות לעולם מכוסה כגון בגד או סמרטוטין אבל אם
מניחה על בשרו ממש א"צ לכסותה אפילו אם נקרע חלוקו
וכל בגדיו במקום שכנגד תפילין של יד ואע"פ שנראית
לאחרים אין בכך כלום שלא הקפידה תורה שתהא התפילין
של יד מכוסה דוקא אלא אפילו אם היא נראית רק שתהא
מונחת במקום שדרכו להיות תמיד מכוסה דהיינו קיבורת:

* * *

ט אטר יד ימינו אם עושה כל מלאכתו בשמאלו יניח
תפילין של יד בשמאלו שהיא ימין של כל אדם ואפילו
עושה כל מעשיו בימין של כל אדם אלא שכותב בשמאלו
יניח תפילין של יד בשמאלו שהיא ימין של כל אדם שנאמר
וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין
ומדקשירה בימין מכלל דהנחת תפילין של יד על שמאל
דביד שהוא כותב בה צריך לקשור את התפילין של יד על
היד שכנגדו אבל אם כותב בימין של כל אדם אע"פ ששאר
כל מעשיו עושה בשמאל של כל אדם ואפילו הוא כותב גם
כן בשמאל כל אדם כיון דכותב גם כן בימין של כל אדם
(בה הוא) צריך לקשור את התפילין של יד על היד שכנגדה
ואצ"ל אם הוא שולט בשתי ידיו בשוה שהוא מניח על
שמאל של כל אדם:

י במה דברים אמורים כשנולד אטר יד אבל אם אח"כ
הרגיל את עצמו לכתוב בשמאלו ושאר כל מעשיו עושה
בימין אין דינו כאטר אלא מניח על שמאל כל אדם שהרי
היא יד כהה שלו אבל אם הרגיל את עצמו לעשות כל מעשיו
בשמאל יניח על ימין כל אדם שהרי היא יד כהה שלו:

יא שיעור אורך רצועה של תפילין של יד כדי שתקיף את
הזרוע ויקשור ממנה את הקשר ותמתח רצועה א' עד
אצבע אמצעית ויכרוך ממנה על אצבעו ג' כריכות ויקשור:
יב נוהגין לכרוך סביב הפרק שבין היד להמרפק ז' כריכות
ויש לכרוך בפרק התחתון של האצבע האמצעי ב'
כריכות ובפרק העליון כריכה אחת:

יג אין לכרוך הרצועה על התיתורא כדי לחזקה ולהדקה
על היד אלא תהא התפילין של יד תלויה ומונחת על
הקיבורת כעין תפילין של ראש על הראש כיון שאין מצוה

'לקוטי תורה' פרשת שמיני – הפרשה החסידית

ביאור על "לוייתן זה יצרת"

30 "עוף השמים", וכן הנשמות שמבחינה זו, יש להם יתרון –
 31 שיוכלו לעוף ולעלות בעילוי עד רום המעלות על ידי
 32 ה"גדפין" – אהבה ויראה⁸; ויש גם בן יתרון מעלה בבחינת
 33 המלאכים ונשמות הנקראים "בהמת הארץ" – שפחם רב
 34 וגדול. וכמו שכתוב בחיות המרפכה⁹: "והחיות נושאות
 35 את הכסא כו", הרי שפחם עצום להיות נושאות את
 36 הכסא, "ועל [...] הכסא [...] כמראה אדם כו" (יחזקאל א, כו).
 37 והנה ממוצא דבר מבואר, דעם היות שבחינת עוף יש
 38 בו יתרון – בחינת העפפה לעלות בעילוי כו, עם כל זה,
 39 יש גם בן יתרון עצום לבחינת "בהמת הארץ" – ברוב
 40 הכח שבחם.
 41 ובמקום אחר נתבאר, דהכח הזה בחיות המרפכה
 42 להיות "נושאות את הכסא", היינו לפי שהן ממה
 43 שנתברר משבירת הכלים, שהוא מעולם התהו כו, ששם
 44 היה ריבוי האור כו, ועל פי זה יש לומר, דמהאי טעמא
 45 אין בן בעופין, לפי שהן נמשכו מזיווג נשיקין, וזיווג
 46 דנשיקין הוא אפילו כשאין צריך לברר משבירת הכלים,
 47 כמו שכתב ב"עץ חיים" שם בהדיא.
 48 – וצריך עיון, דלכאורה משמע שכל המלאכים יצאו
 49 מזיווג נשיקין, כמו שכתב ב"עץ חיים" שם.
 50 ומכל מקום, על כל פנים יש יתרון לבחינת בהמה על
 51 בחינת עוף בענין הכח והגבורה כו, הגם שיש יתרון לעוף
 52 בענין העפפה כו.
 53 (ואפשר לומר, דזהו בענין בחינת ב' שמות – מ"ב וע"ב,
 54 שב"ש"מ"ע" ויהיה אם שמוע":
 55 אשר שם מ"ב הוא בחינת העלאות, "ובשתיים יעופף כו"
 56 (ישעיהו ו, ב), והוא בחינת "ובכל מאדך" שבפרשת "שמע", ובחינה
 57 זו הוא נעלה יותר משם ע"ב, כמו שכתוב (בזוהר) בפרשת תרומה,
 58 דף קל"ב, ב'.

1 הנה ענין שיש יתרון בנשמות שמבחינת "נוגי ימא" על
 2 נשמות שמבחינת "שור הבר", פשוט הוא – מאחר שהם
 3 מיוחד אבא ואימא, והם הנקראים "אחים ורעים"¹;
 4 אף להבין ענין היתרון שיש גם בן בנשמות שמבחינת
 5 "שור הבר" על בחינת "נוגי ימא", הנה יש להקדים מה
 6 שנתבאר במקום אחר² על פסוק (תבוא כח, כו): "והיתה
 7 נבלתה למאכל לכל עוף השמים, ולבהמת הארץ כו".
 8 והענין, שכל הקללות הם על הרע דנוגה:
 9 ופירוש "נבלתה" – לשון "נובלות"³, היינו, מה שנפל
 10 בבחינת 'נובלות' ושבירת הכלים, ומעורב תוך הרע
 11 דנוגה, לא ישאר בו מאומה לעתיד, אלא ילקטוהו "עוף
 12 השמים" ו"בהמת הארץ".
 13 "עוף השמים", היינו כמאמר רז"ל על פסוק (בראשית א,
 14 כ) "ועוף יעופף": "ועוף זה מיכאל כו"⁴; ויש מלאכים
 15 שנקראים "בהמת הארץ", והוא המרפכה – "פני אריה
 16 . . פני שור כו" (יחזקאל א, י).
 17 וגם בנשמות בני אדם יש ב' מדרגות אלו:
 18 שיש נשמות שנקראים "עוף", וכמו שכתוב בזוהר חלק
 19 ג, בפרשת פינחס (דף ר"ז, עמוד ב'): "אשר שם צפרים יקנו
 20 (תהלים קד, יז) – בטליהון מקננן נשמתיהון דצדיקיא"⁵;
 21 ויש נשמות שנקראים "בהמת הארץ", כמו שכתוב:
 22 "גור אריה יהודה" (ויחי מט, ט) "יששכר חמור גרם כו" (שם,
 23 יד); "בכור שורו" (ברכה לג, יז).
 24 והענין: שבבחינה אחת יש יתרון מעלה בעוף על
 25 הבהמה – שהעוף הוא פורח בכנפיו הגבה למעלה
 26 באויר, מה שאין בן הבהמה, ובבחינה אחת יש יתרון
 27 בבהמה על העוף – דהעוף "זוטר חיותיה"⁶, ולכן הכשרו
 28 בסימן אחד, אבל הבהמה חיותה רב.
 29 ועל דרך זה יובן למעלה: דבחינת המלאכים שנקראו

1. וכן הוא בזוהר חלק א', בפרשת ויצא, (דף קס"ב, סוף עמוד ב').

2. (עוף זוטר חיותיה: לשון הרא"ש חולין סימן מז (גו, א)).

3. (חולין כו, א וברש"י: "בהמה שנתבראת מן היבשה (לפיכך יש לו חיות בריא וחזקה) – כשרה בשני סימנים . . עוף שנתברא מן הרקק – הכשרו בסימן אחד").

4. (וענין מענין העפפה, בהרמ"ז פרשת שמיני, דף ט"ל, סוף עמוד ב').
 5. וענין מה שנתבאר עוד מענין בחינת העופות, בפרשת בהעלותך, סוף דבור המתחיל "אם את כל דגי הים כו").

6. (בחי תרומה כה, י בשם פרקי דרבי אלעזר. וראה פרקי דרבי אלעזר סוף פרק ד. שמות רבה כג, טו).

1. (ראה המשך "יום טוב של ראש השנה" תרס"ו עמוד רז ושמם נסמך).

2. (ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו חלק ב' עמוד תרצג ואילך. ובהנמקן שם עמוד תרפב הערה 1).

3. (כמו 'נובלות' חקמה' ובראשית רבה יז, זו וכיוצא – אור התורה תבוא (דברים ב) עמוד תתש).

4. (וענין בזוהר חלק א', בפרשת בראשית, דף י"א, סוף עמוד ב'). ודף י"ב, עמוד א'. וב"עץ חיים" שער מ"ן ומ"ד, דרוש ד', מענין עופין כו. וענין בזוהר חלק ג', בפרשת צו, דף כ"ו, עמוד ב'. ובפרשת שמיני דף ל"ט, סוף עמוד ב'. וב"מקדש מלך". ובהרמ"ז).

5. (בצלם מקננות נשמות הצדיקים).

והיינו כמו שכתוב ב"אגרת הקדש" (סימן כ) דבור
המתחיל "איהו וחייהו":
בריאת הנשמות ממנה¹⁵, להיות יש ודבר נפרד בפני
עצמו בעולם הבריאה כו', לידת הנוקבא, הנשמות
והמלאכים, לעולם הבריאה כו'.
מה שאין בן נר"ן דאצילות ממש, כתב לעיל מיניה:
"אפשר לא נשתנה מהותן להיות דבר נפרד מאלקות
כו'". וזהו בענין נוגי ימא, שהם בתוך הים והים מכסה
עליהם, ואי אפשר להם להיות נפרד מהים¹⁶.
אבל הנשמות שנבראו ממלכות דאצילות בבריאה,
להיות יש ודבר נפרד, נקראים "בהמת הארץ". וכמו
בראים שביבשה – "נפש חיה למינה" (בראשית א, כד), הגם
שממנה הם חיים, ואוכלים מצמח הארץ, עם כל זה הם
יש ודבר בפני עצמו, ולא כמו נוגי ימא, שהם מכסה
עליהם ואי אפשר להם להפרד מהים כו', כנ"ל.
ועיין ב"עץ חיים", שער סדר אבי"ע, שער מ"ז, פרק ד':
"שזיווג זו"ר דבריאה הוא להוליד למלאכים דיצירה
הנשמות שלהן כו', ולא נשמות בני אדם דבריאה כו'". אם
כן, כמו בן מה שכתב שם: "זיווג זו"ר דאצילות,
שמולידים נשמות הצדיקים", היינו גם בן נשמות
דבריאה כו'. עיין שם. ובפרק ה'.

וכן כתב ב"משנת חסידים", מסכת זיווג אבא ואימא, פרק
ג':
נותנים כח בזו"נ דאצילות – להזדווג ולהוליד
נשמות הצדיקים אל עולם הבריאה כו'; בזו"נ דבריאה –
להזדווג ולהוליד נשמות המלאכים אל עולם היצירה.
וכן משמע בהדיא בזהר ויצא, דף קנ"ה, עמוד א'¹⁷.
אמנם בזהר ויקרא, דף כ"ד, סוף עמוד ב' משמע בהדיא,
שיש נשמות נמשכו מזיווג זו"נ דאצילות, ונקרא הנפש
ההיא נפש דאצילות ממש¹⁸.
אף על כל פנים מובן, שסתם נשמות, שנמשכו מיחוד

אף להיות המשכת אלקות מלמעלה למטה על ידי תורה
ומצות מעשיות, זהו בחינת שם ע"ב – "ונתתי עשב בשדה
לבמהתך" (עקב יא, טו) – ע"ב ש"י"ן (כמו שכתוב בתיקוני זוהר).
ואם כן, על דרך זה יש לומר גם בן בענין נשמות
הנקראים "נוגי ימא" ונשמות הנקרא "בהמת הארץ":
שעם היות יתרון מעלת נוגי ימא – שהם שטים בעליות
ולייחוד יחודים כו', הרי זה בעין בחינת העפפה של
העופין כו', אף שנוגי ימא הם בים, עלמא דאתפסא;
ומכל מקום יש גם בן יתרון בבחינת הנשמות הנקראים
"בהמת הארץ" על שם "ורב תבואות בבח שור".
והנה (בתהלים סימן נ', וי) על פסוק "בהמות בהרי
אלף", תרגם יונתן: "ותור בר, דרעי בכל יומא בטורין
אלפא"¹⁹.
והיינו בחינת מלכות, שנקראת (וינה ד, יא) "ובהמה
רבה" – שם ב"ן, שהיא מבררת הניצוצים שנפלו
בשבירת הכלים בבי"ע; ואלף טורין" היינו בעולם
הבריאה כו'.
וגם יש לומר, לכן נקרא "תור בר": כי "בר" היינו
תרגום "חור", והוא, שהמלכות נקראת עלמא
דאתגליא – בחינת הדיבור כו', מה שאין בן בחינת ים –
עלמא דאתפסא – מחשבה כו'²⁰.
והנה כתיב (משלי יב, י): "יודע צדיק נפש בהמתו", והוא
יסודי"ן א'. וכדאיתא (בזהר) בפרשת פנחס שם – ב"מקדש מלך".
וזהו ענין "עמוד אחד וצדיק שמו, שעליו העולם
עומד"²¹. וזהו שכתוב בזהר (פנחס, ריו, ב): "ההוא אדם
דרכיב ושלטי על בהמה דא כו'²²". וזהו שאמרה אשת
רבי עקיבא על רבי עקיבא: "יודע צדיק נפש בהמתו"
(בכתובות דף ס"ג).
והנשמות הנמשכים מיחוד זו"ר, נקראים גם בן
"בהמת הארץ", "שור הבר". ועיקרם, הם נשמות
דבריאה הנולדים ונמשכים ממלכות דאצילות.

10. (תרגום: ושור בר הרועה בכל יום בהרי אלף).

11. (ומבואר ענין זה בזהר חלק ג', בפרשת פנחס, דף ר"ד, א'. ובחלק
א', בפרשת בראשית י"ח, ב').

12. (ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "מי יתנן כחא", בענין אמצאן
בחורין).

13. (ראה חגיגה יב, ב. ספר הבהיר סימן קב. קנו. זהר חלק א, רנג, ב. וראה גם
שם קפו, א, רח, א).

14. "אביל, ואעיל לון בגויה, ובכותהון אתון כל עלמא מההוא אדם, דכתיב
ביה: 'ועל דמות הפסא דמות כמראה אדם וגו'". ועל דא כתיב ו'עשב לעבודתו
האדם' – ההוא דאשתמודע, בגין להוציא לחם מן הארץ, לאפקא מוואן
לעלמא מן הארץ קדישא".

תרגום: ושאותו אדם שרוכב ושולט על בהמה זו, אוכל ומכניסם בתוכו, ובכותם
נוון כל העולם מאותו אדם, שכתוב בו: 'ועל דמות הפסא דמות כמראה אדם
וגו'". ועל זה כתוב ו'עשב לעבודתו האדם' – אותו שנודע, כדי להוציא לחם מן
הארץ, להוציא מוון לעולם מהארץ הקדושה).

15. (המלכות דאצילות).

16. (וכמו שנתבאר בפרשת בשלח, בדבור המתחיל "ונרא ישאאל", ועל
פי מאמר הזהר פרשת בשלח, דף מ"ח, עמוד ב').

17. ועיין ב"פרדס" שער ט"ו, פרק ד'.

18. (וכן משמע עוד בכמה מקומות בזהר – בפירוש (ראה יד, א): "בנים
אתם לה' אלקיכם". ועיין בזהר יתרו דף פ"ז עמוד ב'. ופרשת ויקרא
דף ד', עמוד ב'. וריש פרשת משפטים דף צ"ד, עמוד ב' – לפירוש

ובכמו על דרך משל, המדות באדם, אף שנולדו
ונתגלו מן השכל כו', מכל מקום עיקר המדות בשרשן
נלקחו מלמעלה מן השכל. ולכן יש במדות התגברות
יותר ממה שהיה בשכל המולידן.²²

ולכן אמרו רז"ל²³: "האבות הן הן המרכבה", והאבות
הן חג'ת' דאצילות – הם בחינת מרכבה להעלות את
האדם, הוא בחינת חכמה דאצילות, על דרך הנ"ל
במרכבת דבריאה לגבי אצילות כו'.²⁴

ולכן גם מהאי טעמא, הנשמות שמבחינת "שור הבר"
מעלים את "לוינתן" – הנשמות דאבא ואימא – על דרך
שחג'ת' דאצילות מעלים החכמה באור אין סוף
שלמעלה מהחכמה כו'. והמדות דאצילות לגבי החכמה
נמשל על דרך משל – כמו הבחמה יש לה גבורה יותר
מהאדם, משום שבשרשה נלקחה ממקום עליון כו', כי
בהמה היינו בחינת מדות, ואדם – בחינת חכמה כו'.

ועיי' ב"מקדש מלך", בפירוש הזהר פרשת שמיני, דף ל"ח,
עמוד ב', על פסוק (שמיני ט, ד) "ושור ואיל כו'", דפירש: "שור" –
ביסודן²⁵, כמו שכתוב ביוסף (פרכה לג, יז) "בכור שורו הדר
לו". וכל שכן דשייך כל זה מצד שרש הנשמות שמנהובא,
מלכות, שמבכרת מבי"ע מעולם התהו כו'.

ועיי' מה שנתבאר בביאור על פסוק "שחורה אני ונאווה",
שבחינה זו של המלכות שיוצרת לבי"ע, על ידי זה דוקא נעשה
העלייה הגבה מאד נעלה. וכל זה שייך כאן לבחינת הנשמות
שנקראים שור הבר. וכמוכן.

וזהו ענין שאמרו רז"ל²⁶: "בהמות נותן ללוינתן בקרניו",
כי הנה איתא בגמרא²⁷: "רגלי החיות כנגד כולן כו'", עד
הבחינה היותר גבוהה הוא: "קרני החיות כנגד כולן". כי
"רגלי החיות" הוא בחינת נה"י, ו"קרני החיות" הן בבחינת
כתר, שהן צומחים מהגלגולת כו' – וזהו ענין הנ"ל,
שהמלכות, שנקראת "בהמה רבה", היא בחינת כתר
ממטה למעלה, ועל ידי זה יגביהו את "לוינתן", שמבחינת
חכמה ובינה, באור הכתר שלמעלה מהחכמה כו'.

זו"נ דאצילות בעולם הבריאה, הם נעשו בחינת בריאה
על ידי לידתן מהנוקבא דאצילות כו'.

וזהו ענין שנקראו בזהר הי"ב שבטים שבבריאה הי"ב
בקר כו' (מלכים א' ו, כה. דברי הימים ב' ד, ד). והנה פירוש הי"ב
בקר, היינו שבהם רב, בבחינת מרכבה להיות "נושאות
את הכסא", ובחינת "אדם – דאצילות – שעל הכסא".
והיינו בכח הבריורים מעולם התהו כו', דוגמת שנתבאר
לעיל בענין "והחיות נושאות כו'".

והנה מבואר במקום אחר – על פסוק "רני ושמחי בת"
(וכריה ב, יד), שבחינת "בת", שהיא בחינת מלכות דאצילות
היוצרת בבריאה, תעלה ביתר שאת, ולהיות "אשת חיל
עטרת בעלה" (משלי יב, ד), כי יהיה גדול כח המתברר,
שהוא משם ס"ג כו'. והיינו, שתעלה אפילו למעלה
מבחינת אימא.

ובכמו שנתבאר במקום אחר, על פי הזהר פרשת שלח,
דף קע"א, על פסוק (וכריה יד, ח): "והיה ביום ההוא יצאו מים
חיים מירושלים" – שהיא בחינת מלכות, "חצים אל הים
הקדמוני" (שם) – שהיא בינה כו'. והטעם, מצד הבריורים
דניצוצים דכתר, חכמה, בינה דתהו – שהמלכות מבכרת
בבי"ע כו'.

ועוד, כי "נעוץ סופן כו"²⁸, ו"סוף מעשה כו"²⁹, ולכן
המלכות היא בחינת כתר כו' בעשר ספירות דאור
חור³⁰. ולכן מהאי טעמא יש יתרון גם כן לנשמות
הנולדים ממלכות דאצילות, היינו מזיווג זו"נ, על
נשמות שמבחינת אימא, הנקראים נוגי ימא, שהם
הנשמות היוצאים מיחוד אבא ואימא.

ועוד זאת, גם מצד ז'א דאצילות (ואפילו בנשמות
דאצילות ממש, שמבחינת זו"נ, שייך יתרון זה, כמוכן) על פי
מה שכתוב באדרא זוטא דף רצ"ב: "אב ואם מהאי מוחא
נפקי כו', ז'א בעתקא קדישא תליא ואחיד". שהז'א,
שהוא מדות דאצילות, הוא בשרשו למעלה משרש
אבא ואימא, אלא שנמשך למטה.

פי התוספתא שביהר בפרשת בשלח, דף ג', עמוד א', גבי "תלת רוחין
דקלין בתלת כו'".

23. (בראשית רבה פרשה מו, ו. זהר חלק א ויגש רי, ח. בלק ג תחת קפב, א).

24. וכמובאר ענין זה באריכות, בדבור המתחיל "להבין ביאור ענין
האבות הן הן המרכבה" – בפרשת יתרו (תורה אור עב, ד ואילף).

ועיי' מה שנתבאר במקום אחר, על פי הזהר פרשת חיי שרה, דף קכ"ג,
עמוד א' בענין "מאה שנה כו" – גם כן ענין יתרון שיש לז'א על אבא
ואימא כו'. עיי' שם.

25. (בראשית רבה שמיני, פרשה יג, פסקה ג).

26. (חגיגה יג, א).

הנ"ע חיים" שער ל"ח, דרוש ד'. וכפשוט לשון הזהר שם. ובספר
"הגלגלים" פרק א' ופרק ר'. ועיי' מה שנתבאר בביאור על פסוק
"שחורה אני ונאווה". ועיי' בזהר משפטים דף צ"ו עמוד א'. ואין כאן
מקומו).

19. (בתחלתן). ספר יצירה פרק א, משנה ז.

20. (במשכבה תחלה. פיוט "לכה דוד").

21. וכמובאר במקום אחר – על פסוק (שיר השירים ב, יד) "הראיני את
מראיך כו'".

22. וכמו שנתבאר בביאור על פסוק "שימיני כחותם", בענין הרצועות
שבתפילין כו'. ועיי' מה שנתבאר בביאור על פסוק "אלה מסעי". ועל

מלכות" אמרו רז"ל²⁷: "אלו ששים מסכתות כו', אחת
היא יונת' זו בנסת' ישראל" – ולפעמים משמע להפך,
כי הנשמות "מתקשראן באורייתא, ואורייתא בקודשא
בריי' הוא"²⁸.

אף הענין, שזהו מה שאמרו רז"ל²⁹: "לא זו מחבבה
עד שקראת בתי כו', לא זו מחבבה עד שקראת אמי". כי
'בת' היינו בחינת מקבל, והיינו שהם בחינת מקבלים
מהתורה; אכן כשקראת 'אמי', היינו אדרבה, שהם
בחינת משפיעים להתורה כו'³⁰.

וזהו ענין ב' הבחינות דשור הבר ולויתן:
פי השור, שכחו חזק לעול³¹, והיינו "עול מצות" –
"עול" דוקא, בבחינת עבד, כמו שכתוב (עקב יא, יג):
ו"לעבדו". וכמו שנתבאר מזה בדבור המתחיל "ועתה
יגדל נא פה אדני", בענין פירוש "אדון עוזנו, צור
משגבנו כו'³²", שעל ידי ביטול ועול זה נמשך בחינת
מקיף ולבוש להנשמה, להעלותה למעלה, ולהיות
בבחינת "מהלכים".

ועיין ברבות וארא, פרשה ח': ומהו לבושו של הקדוש
ברוך הוא? עוז כו' – ה' עוז לעמו יתן" (תהלים כט, יא) כו'. עיין
שם.

ומשם שרש הלבושים הנמשכים על ידי המצות,
להיות ו"כבוד ה' יאספך" (ישעיה נח, ח).

ונמצא, בבחינה זו הוא מקבל מהמצות דוקא, שעל
ידי זה דוקא יבא להיות בבחינת "מהלכים בין העומדים
כו'" (זכריה ג, ז), על ידי הלבושים הנ"ל. והלבושים אלו הם
הנקראים גם כן "ארביץ" ואגניות, שבהם ועל ידם יוכנו
לילך בים, שהוא עלמא דאתבסאי³³.

והיינו בענין מה שנתבאר במקום אחר, בפירוש²⁷
רמזה קרני כו' (שמואל א' ב, א) – "דוד שנמשח בקרן כו'²⁸".
וזהו: פזר נתן לאביונים כו' קרנו תרום בכבוד" (תהלים
קיב, ט), שעל ידי קיום המצות מעשיות יהיה בחינת "תרום
קרנו"²⁹.

וזהו: "בכור שורו כו', וקרני ראם קרניו". וכמו שכתוב
(תהלים צב, יא): "ותרם כראם קרני, בלותי בשמן רענן"³⁰.

ועוד יובן ענין העלאה זו, דשור הבר יעלה גם כן את
הלויתן – אף על גב שדרך כלל נוני ימא הם נשמות
היותר עליונים מבחינת נשמות הנקראים על שם ארץ,
ב"המת הארץ" – דבכאי גוונא הוא גם כן בענין ים
ויבשה עצמן:

דים הוא עלמא דאתבסאי, שלמעלה מבחינת יבשה,
שהוא עלמא דאתגלייא. אף כל זה היא מצד סדר
ההשתלשלות, אבל על ידי גילוי הארה רבה ועצומה
למעלה מסדר ההשתלשלות, על ידי זה "הפך ים
ליבשה"³¹, כי "שם" ים ויבשה שוין, ואדרבה, שם,
ב"מחשבה הקדומה" – "ארץ קדמה"³².

ועל דרך זה גם כן בענין הנשמות הנמשכים מב'
הבחינות דים ויבשה. ולכן, מצד סדר ההשתלשלות
שמלמעלה למטה – יעלה הלויתן את שור הבר, ומצד
בחינה שמלמטה למעלה, שבמחשבה "ארץ קדמה כו'"
– יעלה שור הבר ללויתן כו'³³:

ועוד יש לומר בענין לויתן ושור הבר:
דהנה מבואר במקום אחר³⁴, על פסוק (שיר השירים ו,
ט): "ששים הקה מלכות כו', אחת היא יונתי כו'" – דמזה
משמע, שהנשמות גבוהים מהתורה, שהרי "ששים

ישראל", שלעתיד יהיה "ארץ" למעלה מבחינת "מים", וזהו
לרוקע הארץ על המים כו'" (תהלים קלז, ו).

(ועיין מה שנתבאר קרוב לזה, בדבור המתחיל "קול דודי", בענין האבות
ואמהות שנקראו "הרים וגבעות" כו').

34. (דבור המתחיל "ששים הקה מלכות" לקוטי תורה שיר השירים לח, ב
ואילף).

35. (שיר השירים רבה במקומו. ובפרשת קרח, גבי "ובני קרח לא מתו").

36. (זהר חלק ג אחרי עג, א). (וכן משמע ברבות ריש פרשת ויקהל, על
פסוק "מי ברא אלה". עיין שם).

37. (שמות רבה נב, ח).

38. (ועיין מה שנתבאר מזה ב"תורה אור", פרשת מקץ, בדבור המתחיל
רזי ושמחי בת').

39. (עבודה זרה ה, ב: "לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול").

40. (ברכת "יוצר אור". לקוטי תורה שלח לט, א. לט, ד).

41. (וכמו שנתבאר לעיל – סוף דבור המתחיל "ולא תשבית מלח").

27. (מגילה יד, א: "ותתפלל חנה ותאמר: עלץ לבי בך, רמזה קרני בך", "רמזה
קרני ולא רמזה פכי" – דוד ושלמה שנמשחו בקרן – נמשכה מלכותו, שאול
ויהוא שנמשחו בפר – לא נמשכה מלכותו).

28. בדבור המתחיל "הנה להבין שרש ענין מתן תורה" – בפ' פרשת יתרו
(ראה תורה אור בבאר על פסוק "וזכור את יום השבת לקדשו" – דרוש השני
עב, ג. ועיין מזה ב"ספרא דצניעותא" סוף פרק ה' – בזהר, סוף פרשת
תרומה, דף קע"ט, סוף עמוד א').

29. וכמו שנתבאר בזהר בפ' פרשת בהעלותך: דף קנ"ג, סוף עמוד ב'.
קנ"ד, א'. ועיין בזהר, בפ' פרשת וצא, דף צ"ו, א'. ובפרשת צו, ל"ד, א'.
מענין (ישעיה ה, א: "בקרן בן שמן כו'").

30. ועיין בזהר סוף פרשת במדבר, דף ק"ר, עמוד א', בענין "ובא לו
לקרן כו'".

31. (תהלים סו, ו: "הפך ים ליבשה, בנהר יעברו ברגל, שם נשמתה בו").

32. וכמו שנתבאר לעיל – סוף דבור המתחיל "ששית ימים תאכל מצות
כו'".

33. ועיין מה שנתבאר גם כן בדבור המתחיל "יהיה מספר בני

14 הלבושים שִׁמְמַעֲשֶׂה הַמְצוֹת, שְׂבָהֶם וְעַל יָדָם יִתְעַלּוּ
15 הַנְּשָׁמוֹת – בְּבָחִינַת 'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין', "יָם הַחֲכָמָה", כִּי
16 אִם אֲדַרְבָּה, הוּא מְקִיף אֶת הַיָּם, וּמִשְׁפִּיעַ וּמְמַשִּׁיךְ בֵּינָם
17 הַחֲכָמָה מִלְמַעְלָה מִהַחֲכָמָה כו'. כִּי לֹוִיתָן – לְשׁוֹן חִיבוּר,
18 עַל דֶּרֶךְ: "דֹּדֵר הִיָּה מְחַבֵּר תוֹרָה שְׁלֹמַעְלָה בְּהַקְדוּשׁ
19 בְּרוּךְ-הוּא", כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל.
20 וְעַם הַיּוֹת כִּי בְּאַמְתּוֹ, בְּחִינָה זֹו ד' לֹא זֹו מְחַבֵּה עַד
21 שֶׁקָּרָאָה אַמִּי", שֶׁהוּא בְּחִינַת לֹוִיתָן, גְּבוּהַ מְבָחִינַת שׁוֹר
22 הֶבֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת "לֹא זֹו מְחַבֵּה עַד שֶׁקָּרָאָה בְּתִי", אִף
23 עַל פִּי כֵן לְעֵתִיד-לָבָא בְּתִיב: "רְנִי וְשִׁמְחִי בַת כו', וְשִׁכְנִתִּי
24 בְּתוֹכָךְ" דּוֹקָא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר, שֶׁזֶּהוּ עַל דֶּרֶךְ
25 (יִשְׁעִיָּה נב, יג): "הִנֵּה יִשְׁכֵּל עַבְדִּי יְרוּם וְנִשְׂא כו'", בְּחִינַת עֶבֶד
26 הַנִּלְ"ל ד' לְעֵבֶדוֹ, בְּבָחִינַת "כְּשׁוֹר לְעוֹל", יֵשׁ בּוֹ מַעְלָה
27 וּמִדְרָגָה יְתִירָה כו', וְ"נַעֲוִיץ סוֹפֵן בַּתְּחִלָּתָן כו'":

1 אֲכֵן יֵשׁ נְשָׁמוֹת גְּבוּהוֹת מְאֹד, שִׁישׁ בָּהֶם בְּחִינַת
2 רְעוּתָא-דְּלָבָא, בְּחִינַת "בְּכָל מֵאֲדָר", בְּלִי גְבוּל, עַל דֶּרֶךְ
3 "חֲסִידִים הִרְאִשׁוּנִים", (הַנֶּזֶק רִישׁ פָּקָד ה' דְּבִרְכּוֹת דָּף ל"ב, עֲמוּד
4 ב') – שְׂבָחִינָה זֹו, זֶהוּ לְמַעְלָה מִהַתוֹרָה, כְּמִדּוּמָז בְּגִמְרָא
5 שֶׁסִּם⁴². וְעַל כֵּיוָצֵא בְּזֶה אֲמַרְוּ⁴³: "יֵשׁ קוֹנֵה עוֹלָמוֹ בְּשַׁעָה
6 אַחַת כו'", כִּי בְּחִינַת רְעוּתָא-דְּלָבָא זֹו, זֶהוּ מְבָחִינַת בְּתֵר,
7 שֶׁהוּא רְצוֹן שְׁלֹמַעְלָה מִהַשְׁכָּל כו', וְהוּא מְקוֹר הַתוֹרָה,
8 ד' מְחַבֵּה נִפְקֵת כו'.
9 וְעַל זֶה אֲמַרְוּ: "לֹא זֹו מְחַבֵּה עַד שֶׁקָּרָאָה אַמִּי כו'".
10 וְזֶהוּ עֲנִין "אַחַת הִיא יוֹנְתִי כו'", כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר עַל פֶּסוּק
11 זֶה.
12 וְזֶהוּ עֲנִין "לֹוִיתָן שִׁשְׁט בֵּינָם וּמְקִיפוֹ כְּרָגַע", הֵיינּוּ:
13 שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמִּדְרָגַת ה' "אַרְבִּין" וְהֵאָנְיוֹת, שֶׁהֵם

43. (עבודת ה' יח, א).

42. ("מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת").

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

23 דאֲתַכְסִּיא דוֹק' הַנִּקְרָא עוֹלָם הַמַּחֲשָׁבָה וְלִזְהָ הַטַּעַם
24 אֲמַרְוּ דַּהֲרַהוּרִי עֲבִירָה קִשִּׁין מַעֲבִירָה וְלַכְאוּרָה זֶה דְּבַר
25 פֶּלֶא בִּיטוּר אִיךְ יִתְכַּן שֶׁהַרְהוּר שֶׁל עֲבִירָה כִּשְׁלֹא עֲשֶׂה
26 מַעֲשֶׂה עַדִּין קֶשֶׁה מְגוּפָה שֶׁל מַעֲשֶׂה כו' אִךְ הָעֵנִין
27 יָדוּעַ שׁוֹה שֶׁאֲמַרְוּ שֶׁהַרְהוּרִי עֲבִירָה קִשִּׁין אִין זֶה מִצַּד
28 עֵצֶם הַהַרְהוּר וְהַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהִרִי הַהַרְהוּר לֹא עֲבִיד מִיָּדִי
29 שֶׁאִינוֹ פּוֹעֵל כְּלוֹם אִךְ מִצַּד הַשֶּׁרֶשׁ וְהַמְקוֹר שֶׁל
30 הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהוּא הַרְצוֹן שְׁלֹמַעְלָה מִן הַשְׁכָּל וְהַטַּעַם
31 שֶׁהוּא בְּבַחִי הַמַּשְׁכָּת עֲצֻמוֹת הַנֶּפֶשׁ כִּנְ"ל שֶׁהִרִי הַרְצוֹן
32 נִק' מַחֲשָׁב' וְהַמַּחֲשָׁבָה נִק' רְצוֹן כְּמוֹ שֶׁמַּצִּינוֹ עַל עֵנִין
33 אִיזֵה רְצוֹן שֶׁהִי' בְּדַבָּר שֶׁנִּק' בְּשֵׁם מַחֲשָׁבָה וְכְמוֹ אֲשֶׁר
34 חֲשַׁב לַעֲשׂוֹת כְּלוֹמַר אֲשֶׁר רָצָה וְכַהֲנָה רְבוּת לִפִּי שְׁכָל
35 רְצוֹן הַנִּמְשָׁךְ מִן הַנֶּפֶשׁ מִתְלַבֵּשׁ בַּמַּחֲשָׁבָה לַחֲשׁוֹב אוֹתוֹ
36 הַרְצוֹן כִּי בַּמַּחֲשָׁבָה דּוֹקָא שׁוֹרָה הַרְצוֹן וְכְמוֹ שֶׁאֲנוּ
37 רוֹאִים שְׁכָל מַה שִּׁירְצָה הָאָדָם בְּרִצּוֹנוֹ חוֹשֵׁב מִיָּד
38 בַּמַּחֲשָׁבָה לְאוֹתוֹ הָעֵנִין שְׁרוּצָה וּבִלְתִּי הַמַּחֲשָׁבָה
39 לַחֲשׁוֹב בְּדַבָּר הַרְצוֹן אִין לְאוֹר רְצוֹן זֶה מִקּוֹם וְכִלִּי
40 לְשִׁכּוֹן לַפְּעוּל פְּעוּלָתוֹ כִּלְלִי כִּי יֵשׁ בַּחִי' גִּידִין דְּקִים
41 בְּכִלִּי מוֹחַ הַמַּחֲשָׁבָה הַנִּק' גִּידִי הַרְצוֹן שֶׁבַּמַּחֲשָׁבָה
42 שְׁמִזָּה בֹא סִיבַת הַתְּנוּעָה הַרְצוֹנִית שֶׁבֹאֲבָרִים לַהֲנִיעַ כָּל
43 אֲבָר כְּפִי הַרְצוֹן דּוֹקָא מִיָּד שְׁעוּלָה הַרְצוֹן בַּמַּחֲשָׁבָה כו'
44 (וּבַהֲסַתְלָקוֹת כַּח אֹור וְחַיּוֹת הַרְצוֹן מִגִּידִי הַמוֹחַ שֶׁל

1 (לד) וּמַעֲתָה יֵשׁ לַהֲבִין מַה שֶׁמְבֹאֵר לַמַּעְלָה עֵנִין מַה
2 שֶׁאֲמ' לָהֶם מִשֶּׁה פ' ק"ש אַחֵר שְׂרָאָה
3 שֶׁלֹא פֶּעַל בְּקִשְׁתּוֹ בַּהֲמַשְׁכָּה תְּמִידִית מִצַּד עֲצֻמוֹת
4 הַרְצוֹן שֶׁלֹא ע"י הַעֲלָאֵת מ"נ שֶׁזֶּהוּ בַּחִי' תוֹרָתוֹ אוֹמְנָתוֹ
5 הַנִּלְ נִתְיַעֵץ בְּעֲצָמוֹ לַהֲבִיא לְבָנִי' לְמִדְרָגָה זֹו ע"י בַּחִי'
6 הַעֲלָאֵת מ"ן דַּק"ש דּוֹקָא וְהַגֵּם שֶׁלַכְאוּרָה אִין בַּחִי'
7 הַעֲלָאֵת מ"נ בְּעוֹלָם מְגִיעַ לְשֵׁם כִּלְלִי מִטַּעַם הַנִּלְ אֲבָל
8 ע"י הַעֲלָאֵת מ"ן דַּק"ש שֶׁמַּע יִשְׂרָאֵל מְעוֹרֵר לְבַחִי'
9 עֲצֻמוֹת הַרְצוֹן הַפְּשׁוּט שֶׁבְּעֲצָמוֹ מִמַּשׁ שִׁירֵד מַעֲצָמוֹ
10 בְּתִמְדִּידוֹ בְּלִי הַפֶּסֶק כִּלְלִי גַם כִּשְׁלֹא אֲכַשֶּׁר דְּרָא לְפָרְקִים
11 כו' וְזֶה אִינוֹ אֵלָּא ע"י ק"ש בַּבַּחִי' מִסִּנְ הַנִּלְ שֶׁמְעוֹרֵר
12 לְבַחִי' עֲצֻמוֹת הַרְצוֹן לַהֲטוֹת רְצוֹן מַחֲדָשׁ בַּמַּחֲשָׁבָה
13 וְרְצוֹן הַכִּלְלִי הַנִּלְ מִטַּעַם הַנִּלְ אֲבָל גַּם ע"י הַתוֹרָה
14 אַע"פ שֶׁשְׂרָשָׁה בַּבַּחִי' עֲצֻמוֹת הַרְצוֹן הַפְּשׁוּט שֶׁקִּדְמָה
15 לְעוֹלָם כו' אִינוֹ מְעוֹרֵר בְּתִמְדִּידוֹת כ"כ כְּמוֹ ע"י הַק"ש
16 בַּמִּסִּנְ הַנִּלְ וּבִזְזָת יֵשׁ יִתְרוֹן מַעַל' לַהֲעֲלָאֵת מ"ן
17 דַּק"ש (עַל הַתוֹרָה) וְלִזְהָ בִּיקֶשׁ מִשֶּׁה וּמַצָּא עֲצָה לַפְּעוּל
18 רְצוֹנוֹ בַּכְּנִי' ע"י פ' ק"ש שֶׁאֲמ' לָהֶם כִּנְ"ל וְד"ל.
19 וְלַהֲבִין זֶה הֵנָּה יֵשׁ לַהֲבִין תַּחֲלָה עוֹד עֵנִין א' בְּעֵנִין
20 מִסִּנְ הַנִּלְ בְּשִׁמְעַת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בַּחִי' קִיבוּץ וְעִקְרִית
21 כָּל הַרְצוֹנוֹת הַזּוֹרוֹת אֲשֶׁר לֹא לָה' כו' לַהֲיִית יָדוּעַ
22 בְּשֶׁרֶשׁ עֵנִין הַמַּחֲשָׁבוֹת הַזּוֹרוֹת שְׁפּוּגִמִין בַּבַּחִי' עֲלָמָא

46 עלמא דאתגלי' (ובחי' חסדים מגולים שלמט' מהחזה
 47 כו') אבל בעולם המחשבה שאין שם יניקה לחיצונים
 48 כלל אין מבחי' הרהור עבירה נמשך להם חיות כ"כ
 49 אבל מצד טומאת הנפש הרהור עבירה קשה יותר
 50 אע"פ שאין עונשין עליה כלל להיותה בחי' מקור
 51 האמיתי לגופה של מעשה להביא לידי מעשה כמה
 52 פעמים וכמ"ש ולא תתורו אחרי לבבכם כו' העין רואה
 53 והלב חומד ברצון ומהרהר במחשבה והוא מקור סיבת
 54 המעשה ולפי שבמעשה דוקא נשלם הרצון והתשוקה
 55 ובלעדו אין לו שלימות ולא ניתן שפע לחיצוני' כלל
 56 ע"כ עיקר הדין על המעש' כמו בבחי' הטוב המעשה
 57 עיקר לפי שנעוץ תחלתו בסופן וסוף מעשה דוקא הוא
 58 שעלה במחשבה תחל' שהוא עצם שלימות הרצון
 59 שנשלם כחו במעשה דוקא יותר מכמו שהוא במחשבה
 60 עדיין כו' וד"ל. ומכל זה יובן ג"כ בענין מס"נ הנ"ל
 61 שהוא בחי' עקירת כל הרצונות הזרות שבהרהורי' רעי'
 62 כל היום אשר לא לה' כו' לסלק לגמרי האור והחיות
 63 של הנפש שנמשך שם אשר פגם וטימא עצם הנפש
 64 בהן כנ"ל והנה להפשיט ולסלק לגמרי כל הרצונות
 65 הזרות מן המחשבות הזרות והרהורים הרעים שנקרא
 66 פיזור הנפש כנ"ל היינו ע"י מס"נ ברצון הפשוט
 67 שבעצמו' שבכחו להפשיט כל הרצונות הזרות
 68 שנתפזרו כנ"ל כמו מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו'
 69 שנקרא אסיפה וקיבוץ כל הנדחים כנ"ל וזהו פי' שמע
 70 ישראל כמו וישמע שאול כו' כנ"ל (וענין זה לאמיתתו
 71 ממש הוא ענין הזדככות החומר הנק' הפשטת
 72 הגשמיות בעצם ולא לפי שעה לבד כידוע). והנה מובן
 73 עכ"פ מבחי' מס"נ זה שהוא עושה בחינת הסתלקות
 74 הרצון הזר מכל וכל עד שלא נשאר שום רושם יניקה
 75 וחיות כלל לחיצונים מאחר שנעקר ונסתלק הרצון
 76 באמת מכל דבר גשמי אשר לא לה' כו' ולא נשאר רק
 77 עצם הרצון רק לה' לבדו ואין זר אתו כו' ובאתדל"ת
 78 אתדל"ע כמים הפנים כו' ג"כ נמשך ויתעורר בחי'
 79 עצם רצון העצמות הפשוט שבעצמות המאציל ממש
 80 שלמעלה מעלה מכל בחי' רצון הנוול ומסתעף למטה
 81 הנקרא רעוא דכל רעיון באופן כזה ממש דהיינו
 82 שמפשיט ומסלק כל רצון אפי' בחי' רושם בעלמא
 83 מלהשפיע לע' שרים שהפרידן מאחדותו כו' גם לא
 84 בבחי' אחוריים ותמצית כמאן דשדי בתר כתפי' כו'
 85 ומלבד שמסלק רצונו בתחל' וכמו שאמר ואת עשו
 86 שנאתי וכמו שאמרו ירד' שנאה לאוה"ע כו' אלא גם
 87 בחי' אור והשפע שכבר נמשך בהן בבחי' חיצוניות
 88 בעלמא ע"ד דוגמא מירידת הרצון באדם בדברים זרים
 89 לפרקים בדרך בחי' מעבר בעלמא (כמו עד"מ המ"ז
 90 שאין בהן חיות כלל רק כמו המוץ כך הקליפות נקר'

1 המחשבה אין לאבריי' תנועה והרגשה כלל אע"פ שלא
 2 נחסר עצם מזיגת החיות שלהם כלל וכלל והוא הנק'
 3 מאנייע כו' וכמ"ש במ"א) וא"כ כמו שהרצון כחו
 4 ושרשו מתאחד בעצם הנפש כך גם המחשבה
 5 מתאחדת בעצם הנפש אע"פ שנראית כמו בחי' לבוש
 6 בבחי' אותיות נפרדים מן עצם השכל כו' וראיה ברורה
 7 לדבר זה הוא מה שאנו רואים בחוש שלא תפול
 8 המחשבה לעולם כ"א רק באותן דברי' שעלה בהן
 9 הרצון והחפץ שכבר רצה וחפץ באותו דבר גם לאחר
 10 זמן תפול במחשבתו לחשוב באותו הדבר כי גם
 11 באותה שעה יש לו בהן חפץ ורצון ע"כ תמשך כח
 12 המחשבה להרהר ולחשוב בהן תמיד וגם אם באותה
 13 שעה אין לו חפץ ורצון בהן מ"מ יפול במחשבתו בלי
 14 בחירה כלל לחשוב ולהרהר לפי שכבר נמשך פנימיות
 15 חיו' נפשו ברצון הדבר ההוא ע"כ מושך כח הרצון
 16 שכבר נמשך לכת המחשבה לחשוב בו עד שאין
 17 ביכולת האדם להסיח דעתו ומחשבתו כמו הרהורי
 18 תאו' זנות או כמו הרהורי חמדת ממון או כבוד וגדולה
 19 וכה"ג שנפשו מחמדתן ברצון פנימי מפנימיות הנפש
 20 ע"כ מושך את כח המחשב' שהרצון מתלבש בו
 21 להרהר ולחשוב בתאוה זו גם לאחר זמן שנסתלק
 22 הרצון מ"מ נופל הדבר במחשבה מצד בחי' רשימו
 23 שנשאר מן הרצון במחשבה כו' והמחשבה מתאחדת
 24 עם הרצון והן הן המחשבות זרות של הרהורי זנות
 25 וכה"ג הרהורי' רעי' אחרי' בתאות וחמדת הממון כו'
 26 שנופלים רק בדברים שיש לו בהן חפץ ורצון דוקא
 27 בשעה זו או שהי' לו כבר רצון בהן (אבל דברים שלא
 28 הי' לו בהן מעולם שום רצון ותשוקה כלל לא יפול
 29 במחשבה רק דרך העברה בעלמא מפני שאיזה פעם
 30 הי' לו הרהור או ראי' והסתכלות בדבר זה בדרך מעבר
 31 בעלמא או שמע דרך סיפור וכה"ג והוא המ"ז שנק'
 32 מוץ כמו המוץ של התבואה שאין בו חיות כלל מגופה
 33 של חטה וכמ"ש במ"א) ולזה אמרו דהרהורי עבירה
 34 הן קשין מגופו של מעשה העבירה לפי ששרש הרהור
 35 של עבירה זו הוא בבחי' הרצון של הנפש שנמשך
 36 ונקשר בעבירה זו שמתלבש להרהר אותה במחשבה
 37 כנ"ל א"כ הרי פגם בהרהור זה בבחי' עומק פנימיות
 38 הנפש בטומאה פנימית ועמוקה יותר שהוא טומאת
 39 הרצון שנמשך מפנימיות הנפש וזה יותר קשה
 40 מטומאת העבירה במעשה באבריי' שבגוף שהיא בחי'
 41 חיצונית בגוף שמלביש לנפש כו' אך א"כ למה אין
 42 עונשין ד' מיתו' ב"ד רק על המעש' ואין עונשין על
 43 ההרהור והמחשבה כלל וכלל הענין ידוע שהעיקר הוא
 44 המעשה בפ"מ לפי שעיקר יניקות כחות הטומאה הוא
 45 בבחי' סוף מעשה הבא בכלי הגוף שזהו למעלה בחי'

דרי לפרקי' ע"י העלאת מ"נ היינו ע"י מניעת חומר
נפש הבהמית שלהם מצד שרשם בנוג"ה דע' שרים
דעשי' אבל מצד בחי' אור האלקי' שבנשמתם שנקרא
ישראל ש"ר א"ל הרי הוא עצם הרצון האלקי שמוציא
ומביא כל הרצונות הנדחים כו' להיו' רצון רק לה'
לבדו הרי עי"ז מעורר ג"כ שפע פנימיות רצון העצמי
בתמידות בלי הפסק כלל לפי שאין מסתיר ומונע כלל
כו' גם בא בתוס' גילוי יותר בבחי' הפנימיות והעמקות
יותר משום דכד אתכפיי' ס"א דוקא אסתלק יקרא
דקב"ה כו' פי' אסתלק בעילוי אור גדול ביותר כו' לפי
שבזה יתרון אור התענוג העצמי כו' כמ"ש במ"א
וד"ל. ואחר כל זה יובן מה שא' להם משה פ' ק"ש
דוקא אחר שראה שלא פעל בקשתו בהמשכה תמיד'
מצד עצמות הרצון שלא ע"י העלאת מ"נ כו' כנ"ל כי
גם שכל בחי' העלאת מ"נ לא יגיע לבחי' ומדריגת
התעוררו' של עצמות מצד העצמי' לבד כנ"ל
באריכות היינו רק כמו העלאת מ"נ דביטול היש לאין
בתפלה כו' וכה"ג אבל בחי' העלאת מ"נ דק"ש שהוא
עקירת הרצון הזר הבא מצד התגברות אור עצם הרצון
שבנפש האלקי מצד עצמותה לבד כו' אין זה בחי'
ביטול היש הנפרד דנוג"ה שבא מצד הכנה למטה כמו
ע"י התבוננות כו' אלא ה"ז מצד בחי' האין העצמי
שבנה"א שמתגב' מעצמו למס"נ באחד כשלהבת
העולה מאליה שזה בפסוק ראשון דוקא כידוע ועל ידי
זה ממילא יתקבצו כל רצונות הזרים הנדחים כו' כנ"ל
א"כ ה"ז ממש כמו בחי' תורתו אומנתו שפועל גילוי
עצמות וממילא יבורר החיצונים כו' ויותר מעלה יש
בקריאת שמע מבתורתו אומנתו שמאיר באין מונע כמו
למעלה כנ"ל ולכך גם מי שתורתו אומנתו חייב
בקריאת שמע לומר פסו' ראשון כמו רבי יהודא הנשיא
ורבי שמעון ב"י וכה"ג רק מן התפלה פטור מטעם זה
וד"ל. ולפ"ז הרי מובן שפעל משה בכנ"י להיות
המשכת עצמות הרצון בתמידות ע"י פ' קריאת שמע
שא' להם יותר מבחי' תורתו אומנתו כו' רק כשהיה
עובר לראות ארץ ישראל בעצמו כמ"ש אעברה נא
ואראה כו' היה פועל הארת העצמות יותר מע"י ק"ש
שלא הי' צריכי' למס"נ דק"ש בפעולת עקירת הרצון
כי פני משה כפני חמה להאיר אא"ס למטה מט' להיות
ביטול כל רצון זר לגמרי ממילא כו' (כמו במדבר שהיו
כל העדה כולם קדושי' כו' רק אחר חטאם כתיב
והביטו אחרי משה כו' ולא יוכלו להסתכל בפניו כו'
וד"ל):

מוץ אשר תדפנו רוח כו') כך גלות השכינה בע' שרים
המסתירים אור האלקי ונקרא אלקים אחרים שמקבלי'
מבחי' אחוריים כידוע אבל הרי בהתעוררות עצם
פנימיות רצון הפשוט באתדל"ת במס"נ דישראל
דלתתא הנ"ל ניטל ומסתלק לגמרי גם בחי' הרושם
בעלמ' מרצון העליון שירד בחיצוניות לע' שרים כו'
כענין קיבוץ ואסיפה דרצונות הזרות באדם התחתון
למטה על ידי מס"נ בק"ש באמרו שמע ישראל כך הוא
ענין שמע ישראל דלעיל' כו' וד"ל. ומעתה יובן בחי'
יתרון מעלה במס"נ דק"ש גם על בחי' מעלת לימוד
התורה כנ"ל בהיות שגם ע"י מצות ת"ת הרי נמשך
בחי' פנימיות עצמות הרצון שבעצמו' אא"ס ממש כי
ההלכות שבתורה הן הן בחי' פנימיות ועצמיות
רצונותיו שבעצמות אא"ס ממש כידוע בענין המצות
ששרשן תרי"ג ארחין כו' וכמארו"ל כשישראל עושין
רצונו של מקום פי' עושין לרצון ה"ז בחי' המשכת
והטיית רצון לרצון שזהו מבחי' עצמות בעל הרצון
הפשוט כו' וד"ל. אך אין דבר זה נעשה ע"י התורה
רק למעלה מעלה בבחי' העצמות ומאיר ונמשך עוד
עד האצ' דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד כו' אבל בבי"ע
שכבר נפסק הארת הקו מפני המסך המבדיל כו' ומלבד
זה הנה יש קליפות וסט"א המסתירי' על בחי' אור
האלקי דבע"ס דבי"ע כמו בחי' נוגה דבי"ע ובפרט
בסוף העשיה שקליפות קשות גוברי' בו מפני שנוג"ה
שבו רובו רע כו'. הנה לזאת לא יוכל לבא למט' בחי'
גילוי עצמות רצונו הפשוט שבתורה כמו שהוא למעלה
בעצמותו מפני ריבוי המסכים וההעלמות גם במי
שתורתו אומנתו אין הגילוי למטה כמו למעלה ממש
ומ"ש וירד ה' על הר סיני אע"פ שלא פסקה זוהמא
של נחש עדיין כלל למטה בע' שרים דנוג"ה הרי זה
היה למטה בבחי' התלבשות והסתר ולא כמו שהוא
למעלה שנק' אנכ"י כו' וכמשל הנ"ל בעליון שיוירד
לגבי התחתון שמתלבש עכ"פ בלבוש וערך המדרגה
של התחתון כו' אע"פ שאין בחי' לבוש והסתר זה
אמיתי לגבי העליון כו' דקמיה כחשכה כאורה כו' אבל
לגבי התחתונים בהסתר הוא כו' אבל ע"י מס"נ דעשי'
הרי נעקר כל רושם יניקה מן הע' שרי' ואין מסתיר
כלל למטה ויוכל לבא הגילוי למטה כמו למעלה ממש
ולזאת רצה משה שע"י העלאת מ"נ דק"ש דוקא
שעושה הסתלקות רצון מע' שרי' שע"י יבא הגילוי
של העצמיות למטה כמו למעלה כמו ע"י בחי' תורתו
אומנתו בתמידות יותר בלי הפסק כי גם כשלא אפשר

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

דרך מצותיך

באמצעות הספירות והם הנקראים כלים, והנה
 הספירות הם י' חב"ד חג"ת נה"י עם המל' כידוע וגם
 כל מדה מ"י אלו כלולה מ"י ודרך כלל נחלקו לג' בחי'
 ראש תוך סוף סת"ר שהם חב"ד בחי' ראש וחג"ת בחי'
 תוך ונה"י בחי' סוף, והוא עד"מ מדת החסד שהוא
 ימצא מצד האהבה שאוהב לזולתו הרי האהבה היא
 פנימיותו של אותו החסד ששופע לזולתו כי היא סיבתו
 ונקראת מוחין של החסד כלומר בחי' טעם למציאת
 החסד היא האהבה הבאה מאיזו טענה שכליית ונק'
 חב"ד שבחסד, והחסד עצמו שהוא היותר של
 ההשפעה הוא בחי' חסד שבחסד שהוא מהות מדת
 החסד וכמו שאנו רואים שימצא שלא מצד אהבה
 וטענה כלל כי גם שאינו אוהבו ואין לו היכרות עמו
 כלל ישפיע לו רב טוב מצד מהות טבעיות חסדו לוותר
 בטבעו משלו כמו שמצינו באע"ה שנתן ממון ורב
 טוב גם לערביים הגם שבודאי לא הי' אוהב אותם
 כלל, וזוהי מדריגה השנית שבמדות, והמדריגה
 השלישית היא הנק' נצח ענף החסד, והענין כי הנה
 בב' בחי' החסד הנ"ל ימצא בהם הארת פנימי' הנפש
 והוא התענוג שתתענג הנפש מהשפעה זו, אצ"ל בבחי'
 הא' בחסד שימצא מצד האהבה והשכל שעיקר גילוי
 התענוג הוא בשכל הסמוך וקרוי לו וע"י יומשך במדה
 ההיא, אלא גם בבחי' הב' בעצם מדת הויתור המוטבע
 בלב ימצא עונג רב בהשלימו טבע מדתו כי התענוג
 יתפשט במדות שבלב וזה שמצינו באע"ה שנצטער
 כשלא היו לו אורחים שאין זה מצד עצם מדת החסד
 בלבד כי טבע המדה ההיא לחוס על דל כשרואה אותו
 אבל למה יצטער אם אינו רואהו אלא שזהו מצד
 התענוג שמתלבש במדת החסד בהיותו יוצא לפועל
 וכשלא תצא לפועל יחסר העונג ומחמתו יבא הצער
 שהוא היפוך העונג כו', אבל יש בחי' שלישית והוא
 בחי' חסד הבא בדרך נצחון שמנצח עצמו ועומד על
 נפשו להיות מוותר הגם שאין בלבו כ"כ לוותר לא
 מצד אהבה לזולתו ולא וותרנות טבעית אלא דרך
 ניצוח ואכפאי לבד ובזה אין התלבשות התענוג והארת
 פנימי' הנפש כלל כ"א בחי' חיצוני' לנצח בלי טעם
 כלל, ועד"ז נמצא בפרט בכל מדה ג' בחי' אלו כמו
 בחסד הנמצא מצד אהבה הנה האהבה היא המוחי'
 והחסד והויתור המורגש בלב בשעה זו נק' חסד
 שבחסד וגמר הנתינה בידיו בפו"מ שאין בהם
 התלבשות התענוג הוא הנצח שבחסד, והכלל שבחי'

על כן לא יאכלו בני' את גיד הנשה. (בראשית ל"ב
 ל"ג) להבין שרש ענין מצות איסור ג"ה, יש
 להקדים מאמר הזהר הובא בפרדס שער י"ז פ"א הוא
 צולע על ירכו דא איהו נצח ישראל יריכו כתיב ולא
 יריכו דא דרגא רביעאה דלא אתנבי מתמן בר נש עד
 דאתא שמואל נביאה וע"ד כתיב וגם נצח ישראל לא
 ישקר (שמ"א ט"ו כ"ט) כדין אתתקן דרגא דא דהוה
 חלושא מכד אסתכן יעקב בממנא דעשו ונגע בכף ירכו
 כו' בגין דירכא איהו לבר מגופא כו' עכ"ל לענינינו.
 והקשה הפרדס ממה דאי' ברעיא מהימנא להיפוך
 שבהוד הי' הפגם דבי' אתמר נתנני שוממה כל היום
 דוה (איכה א' י"ג) עכ"ל וכ"ה בתיקונים ותוכן תירוצו
 שם הוא כי ענין הפגם הוא הסתלקות השפע מאותו
 המדה מחמת קטרוגים וצעקת הצוררים הנק' אחרים
 על עוונות ישראל ויאמרו מה נשתנו אלו מאלו הללו
 עע"ז כו' ומתעורר כח הדין וסיגי הזהב יושפעו אל
 החיצונים והדין נגמר, והנה הנצח עם שעיקרו ענף
 החסד מ"מ הוא כלול גם מהגבורה וכן ההוד עם
 שעיקרו ענף הגבורה הוא כלול גם מהחסד ולזאת גם
 שמתחלה הי' הפגם בנצח ותקפה מדה"ד בו הנה אח"כ
 נתקן הנצח במה שחזר להיות יונק מהימין ונתבע הדין
 אל ההוד כדרכו נמצאת לפי האמת הצליעה בהוד כו',
 ובטעמי מצות להרח"ו פ' וישלח תי' בע"א כי בהיות
 המל' אב"א עם הז"א השוק הימין של הז"א שהוא סוד
 הנצח הי' שם שוק השמאל שלה שהוא ההוד וכ"ה
 בגשמי כו' ומה שפי' בזהר שהנצח נפגם הוא הנצח
 של הזכר ומ"ש כי ההוד נפגם הוא בבחי' נקבה בירך
 שמאל שלה הדבוקים בימין של הזכר שהוא הנצח
 כשהיא אב"א כו' ואילו הי' פכ"פ לא שלטו החיצונים
 עכ"ד:

א) והנה ביאור ענין הפגם כמ"ש'ל בשם הפרדס
 והיותו בנו"ה דוקא, יובן בהקדים תחלה
 ענין המדות למעלה כי כבר נת' אצלינו במצות פו"ר
 שעצמותו ית' אינו מערך וסוג המדות כלל כמאמר לאו
 מכל אינון מדות איהו כלל שאפי' החכמה ראשית
 ההשתלשלות היא כעשי' גשמיות ממש אצלו ית' אלא
 דאפיקת עשר תיקונים וקרינן להון ע"ס לאנהגא בהון
 עלמין כו' וההנהגה הזאת הוא ע"י שהוא ית' מאיר
 בהם בסוד איהו וחיהי וגרמוהי חד וכמ"ש הרמב"ם
 שהוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמה כו' ועי"ז
 נמשך אור והחיות לנבראים מעולם ועד עולם

הוא כשאין גילוי התענוג כ"כ להשפיע אלא בחי' ניצוח לבד וכענין שתוק כך עלה במחשבה כו' (מנחות כ"ט ב') וז"ס שנק' נר"ה ערבי נחל שאין בהם לא טעם ולא ריח ונק' ג"כ ירכין דלבר מגופא, וכמ"כ בכל מדה בפרט יש ג' בחי' אלו כמו בחי' החכמה של החסד והחסד עצמו שבפנימיותו וגמר השפע נק' נצח וז"ס ירכין דלבר מגופא כי אינן אלא כלי השפע להשפיע לזולתו. ועפ"י הקדמה זו יובן דרך הרמ"ק באומרו שענין הפגם הוא הסתלקות פני הרחמים מאותו הספי' מחמת קטרוגי' וצעת האחרים והי' הפגם בספירת הנצח דוקא להיות כי ידוע עפ"י מ"ש אבינו אב הרחמים שמבחי' מוחי' דגדלות דוקא ימצאו הרחמים משא"כ מוחי' דקטנות הם דינים וכמו שהגדול יש בו מדת הסבלנות משא"כ הקטן ולזאת בבחי' נצח שהוא עצם המדה והרצון בלי התלבשות המוחי' כנ"ל יהי' הדין והקצף על העושה היפך רצונו ית' משא"כ בבחי' חכמה יהי' ג"כ הסבלנות לסבול גם העושה היפך רצונו ית' ולהטיב לו כי היא מקור הרחמים וכמשנ"ת במ"א בענין הציץ של כה"ג שפעולתו להמתיק הדינים הבאים ממצחא דז"א שהוא בחי' הסכם הרצון הנשאר אחר הסתלקות המוחי' שממנו יהי' התעוררות הדינים בתוקף מאד על עוברי רצונו וכמ"ש באד"ר כ"ד בתי דינים אתערו ממצחא דז"א כו' יעו"ש, וז"ש וירא כי לא יכול לו (בראשית ל"ב כ"ו) לפגום ולפעול הדין למעלה ויגע בכף ירכו ששם פעל פעולת הדין כנ"ל:

איסור אכילת גיד הנשה

הנצח הוא העשי' בפו"מ שהוא בחי' חיצוני' ואחוריים. והנמשל מזה למעלה ג"כ במדותיו של הקב"ה הנאצלות ממנו הגם כי לא מחשבותי מחשבותיכם (ישעי' נ"ה ח') מ"מ ומבשרי אחזה אלוה כתיב (איוב י"ט כ"ו) להשכיל ע"ד דוגמא מעט מזער, והנה מדת חסדו של הקב"ה להחיות עולמות ונבראים רבים לאין תכלית יש בה ג' בחי' הנ"ל והוא המוחי' של החסד והוא בחי' החכמה המתלבשת בו שהוא הטעם של החסד וההשפעה הזאת ותכליתה שהוא כדי להיות לו דירה בתחתונים וכיוצא שיקימו תרי"ג מצות להמשיך התלבשות האורות בכלים כדי שיכירו הנבראים גדולתו ית' לטוב להם כל הימים, הנה החכמה הזאת להיותה פנימי' החסד וההשפעה וסיבתו נק' מוחין שלו. ועצם החסד והטוב הזה הוא בחי' שנית, והמצא תמצא לפעמים שיהי' הסתלקות בחי' המוחי' מחמת איזו פגם כשלא ישלימו ישראל תרי"ג מצות עד"מ כפי חיוב החכמה והטעם, ואעפ"כ יהי' השפעת החסד והטוב מצד עצם מדת החסד להטיב לראויים ולשאינם ראויים וכמשארז"ל דור אנוש ניזונין בחסדו של הקב"ה. והג' הוא בחי' נצח ענף החסד והוא ענין ההשפעה הבאה בבחי' ניצוח בלבד הגם שאין החסד הזה בחפיצה חשיקה פנימי' מחמת איזה מונע וטענה המעכבת וההפרש בזה הוא כי בבחי' החסד יש בו התלבשות תענוג העליון ממקור התענוגים הנק' עתיק יומין ולכן הוא נק' עדיין מכלל גופא דמלכא משא"כ בחי' הניצוח

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

שעשה בנין כזה כי הגרזן בלא אדם אינו יכול לעשות כלום, אלא שהם כלי אומנות שבהם וע"י עושה האומן כי לא יתכן שיבנה בנין ע"י קורנס ולעשות טס ע"י גרזן, אבל הכלים בעצמם אינם יכולים לעשות כלום, וכך הם כל צבא השמים שאינם אלא שלוחי השפע לבד שבהם וע"י עובר השפע, אבל בעצמם אינם יכולים לעשות כלום כמו הגרזן. וכמו שיש ע"א בגשמי' כן יובן ענין ע"ז ברוחניות כשכופף ראשו וקומתו לדבר הנשפע מהם, והוא דרך כלל כל ענין טרדת הפרנסה שכופף ראשו ושכלו ומדותיו וטרוד ומוטרד כל היום ושוכח לגמרי על ענין השגחת אלקות, וסובר שהוא הממציא הסיבה והוא הוא המרויח, עד שיכול לומר כחי ועוצם ידי, ובאמת

אך הענין הנה ארז"ל ישראל שבשארי ארצות עוע"א בטרהה, ולכאורה אינו מובן האיך אומרים על כללות ישראל שהם עוע"א, שהרי באח"פ אינו כ"א מעט מן המעט, ולפי דעה א' בגמ' אסור לצאת משארי ארצות לאח"פ כמ"ש בבבלי יבואו ושמה יהיו עד כו'. אך הענין דהנה כתיב וראית לשמש ולירח או לכל צבא השמים והשתחווית להם, וענין השתחווה הוא כשמחשב אותם ליש ודבר, דהנה כתיב ומגד תבואות שמש ומגד גרש ירחים כו' שרואה שנצמח מהם צמחים, ומחשב שהם בכח עצמם הם המצמיחים ועושה אותם ליש ודבר ולכן הוא משתחוה להם, אבל באמת אינם אלא כגרזן ביד החוצב בו, והיתכן אם אומן בונה בנין ע"י קרדום שישבחו ויפארו להקרדום

15 בירור, כמ"כ הוא מברר מהם הניצוצות קדושות
16 המובלע בהם. אבל כשאנו עושה כך ומחשב הסיבה
17 ליש ודבר ה"ז ממש כמו ע"ז. וכמו שעונש על ע"א
18 בפו"מ הוא סקילה, כן יש ברוחניות סקילה היינו
19 שנעשה לבו לב האבן טמטום הלב וטמטום המוח
20 שאנו יכול לעשות פתיחות הלב כלל, וזהו וסקלתם
21 באבנים ומתו כי העדר הרגשת החיות מאלקות נק'
22 מיתה ברוחניות, כי עיקר הכוונה הוא החיות אלקות
23 ולא חיים גשמיים. וזהו דוקא בשארי ארצות ע"י ששם
24 נתלבש אור דיצ' בהתלבשות גמור ומעלים ומסתיר
25 לגמרי על האור עד שע"ז יוכל לומר כחי ועוצם ידי
26 כו'.
27 וזהו שישראל שבחו"ל עובדי ע"א בטהרה שאנו
28 יודע ומרגיש כלל שהוא כמו ע"א ממש.

ד"ה שערך כעדר הענים (הנחה מוגה) (א)

1 הרי הוא ית' סיבת הסיבות והוא המסבב הסיבה ונותן
2 הפרנסה, אבל כששוכח ע"ז ומטריד מוחו ולבו ה"ז
3 כע"א ממש, ואדרבה ה"ז גרוע יותר, כי בע"א הרי הוא
4 כופף ראשו וקומתו שהוא חיצוני, אבל במשא ומתן
5 ה"ז כופף ראשו ושכלו ומדותיו וכל הפנימיות שלו
6 וה"ז גרוע מע"א. והגם דכתיב וברכך ה' אלקיך בכל
7 אשר תעשה, דמשמע שצריך לעשות, וכתי' ששת ימי'
8 תעשה מעשיך, אך תשובתו בצדו היינו כשהו' הוא
9 אלקיך שיודע שהקב"ה מסבב הסיבה והפרנסה, ומכוין
10 כדי שע"ז יוכל ללמוד ולהתפלל ולעבוד את הו', אז
11 אדרבה ע"ז מעלה המשא ומתן, כי בכל דבר ודבר
12 מלובש בתוכו ניצוץ אלקי, וע"י הכוונה הנכונה
13 מתעלה הניצוץ. וזהו ואכלת את כל העמים, והאיך
14 שייך אכילה בעמים, אלא כמו שענין אכילה הוא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

פרק צג.

יש יתרון גדול לכלים על האורות והוא יתרון הרשימו
(שורש הכלים) ש"לא נגע בו הצמצום" על הקו (שורש
האורות) ש"נגע בו הצמצום".

הרשימו שהוא כוח הגבול של הבורא, נשאר אחרי
הצמצום אותו כוח ממש כמו שהיה לפני הצמצום וללא
שום שינוי. לפני הצמצום אמנם, הרשימו לא ניכר, אך
זה רק שלא נתגלה אבל במהותו לא חל שינוי והוא
אותו כוח גבול 'מקורי' של הבורא. והמשל לזה הוא
מאותיות של השכלה, שכאשר האדם מתעמק בעצם
ההשכלה וברעיון התוכני שבה, לא נרגשות בו אותיות
ההשכלה, וכאשר מסתלק האור של ההשכלה - כלומר,
שמפסיק להתעמק בזה - ניכרות האותיות. והיינו, לא
שהאותיות התחדשו על ידי הפסק המחשבה בתוכן של
ההשכלה, אלא שלפני ההפסק לא שמו לב אליהם כל
כך כיון שהיו שקועים בהתעמקות בתוכן ולא באותיות.
כך הרשימו (הנמשל של האותיות), לא ניכר לפני
הצמצום כאשר האיר אור אין סוף בגילוי (הנמשל של
הרעיון והתוכן), וניכר דווקא כאשר נסתלק ונתעלם
האור, אבל הוא אותו רשימו בדיוק.

לעומת זאת, הקו הוא משהו חדש כביכול, כיון שהאור
שלפני הצמצום הסתלק לגמרי ולצורך בריאת העולמות

תוכן הפרק: האור מכיר בשרש הכלי ולכן חושק לרדת
אליו. דווקא על ידי הכלי נעשה אור מאיר, וכמשל
התלבשות השכל באותיות.

בפרק הקודם נתבאר, שהאורות בטבעם רוצים לעלות
למעלה, וזה שנמשכים למטה הוא בגלל הכלים. בפרק
זה דן הרבי נ"ע, מהי בכלל הסיבה שהכלים ממשיכים
את האורות?

ומעם הדבר מה שהכלים ממשיכים את האור היפך
טבעו שהרי טבע האור מצד עצמו הוא לעלות למעלה
ולהיכלל במקורו, הוא לפי שרש הכלים הוא למעלה
מהאור ושרשם של הכלים הוא מהאור מקיף, לכך כמו
שהאור חושק לעלות אל המקיף מצד טבעו לעלות
למעלה, כך חושק לירד ולהתאחד בהכלי כו', שהרי מצד
האמת, הכלים הם במדרגה גבוהה ממנו, כיון ששורשם
במקיף ממש.

ביאור הענין: במאמר השלישי³⁸ נתבאר, כי שורש
הכלים הוא למעלה משורש האורות, ונקודת הביאור
היא, שאף שהקו הוא גילוי ההעלם והמשכה ישירה
באופן של דביקות מהאור שלפני הצמצום ואילו הכלים
התהוו באופן של ריחוק והעלם, אם נתבונן בשורשם,

38. דבור המתחיל "ויחן שם ישראל" פרק יא. וראה גם כן לעיל פרק סב.

חושק את מעלת הכלי ולכן רוצה להתלבש בו, מדוע
שלא יתבאר שהאור יורד לכלי בעל כורחו?
על זה אומר הרבי נ"ע: **כי כל השפעה צריך להיות**
בתשוקה דוקא לא בהכרח, - השפעה אמיתית לא יכולה
להיות בכפיה, כשהשפעה היא ללא רצון, היא אינה
שלימה. ולכן צריכים לומר שיש באור חשק לרדת לכלי.
ומשום מה שנתוסף בהאור על ידי הכלי ההמשכה היא
ברצון וחשק בו, - אם לאור לא היה מתוסף כלום על
ידי הכלי, גם אם הוא היה יורד, זה לא היה ברצונו,
וממילא השפעתו לכלי לא היתה השפעה שלימה, אך
כיון שיש בו תוספת מעלה על ידי ירידתו לכלי וירידה
זו ממשיכה בו עילוי גדול יותר, הוא מעונין ורוצה
בירידה זו. וזהו שהכלי ממשיך את האור בכח שרשה
ומקורה של הכלי והוא - פעולת המשכת האור בכלי -
הוא בבחינת רצון בהאור בו.
וזהו הטעם מה שהוסד (נקבע יסוד) בסדר השתלשלות
להיות כפי הכלל⁴⁰ נעוץ תחלתו בסופן דוקא, - אחד
מהיסודות של סדר ההשתלשלות הוא הכלל ש"נעוץ
תחלתו בסופן", היינו, שהתחלה נעוצה (מתגלית)
דיוקא בסוף, בדרגה האחרונה. ולכאורה, מהי הסיבה
לזה? למה שלא יעשה הקדוש ברוך הוא שיהיו דרגות
עליונות ותחתונות, והדרגה התחתונה תהיה נמוכה
באמת, ללא שום עילוי על הדרגה העליונה? למה
הוצרך כביכול לעשות את העיקרון הזה, שבדרגת הסוף
יש משהו גבוה ונעלה יותר מהראש?
על זה אומר הרבי נ"ע, שהסיבה לזה היא בכדי שיהיה
ענין אחר הקיים בסדר ההשתלשלות, הענין של משפיע
ומקבל, - כלומר, הבורא ברא את העולם באופן כזה
שבנוי על משפיע ומקבל. וכיון שצריכה להיות השפעה
מהעליון לתחתון וכל השפעה צריכה להיות - כנזכר
לעיל - ברצון המשפיע, חייבת להיות מעלה במקבל על
גבי המשפיע, כדי שהמשפיע ירצה להשפיע לו.
דהרי המשפיע לא היה רוצה מצד עצמו להשפיע
לתחתון מפני שזהו ירידה לגביו, שהרי הוא עליון
והמקבל הוא תחתון, רק משום שעל ידי ההשפעה
נתוסף אור במשפיע על ידי זה יש רצון בהמשפיע
להשפיע אל המקבל בו, על כן יסד ה' יתברך שתהיה
מעלה בתחתון על העליון, ואז ירצה העליון לרדת
לתחתון.
וכמו שנתבאר בסדר עם דא"ח בהדרוש שאחר עלינו
לשבח⁴¹, שכל השפעה היא על ידי טורח וירידה, ולכן

חזר והאיר בצורה של צמצום ומיעוט, ואם כן, יש
חידוש ושינוי בגילוי האור והוא השתנה מכפי שהוא
בשלימותו האין סופית.
ונתבאר שם³⁹ הבדל זה שבין הכלים לאורות על ידי
משל מהחילוק שבין הניצוץ שנבדל מהמדורה לבין
השלהבת שקשורה בגחלת. שניצוץ הנבדל מהשלהבת
הוא חלק מגוף ועצם הגחלת ולא משהו נפרד ממנה,
ולמרות שכרגע הוא מרוחק ממנה, הוא חלק ממנה,
והוא המשל לכלים שהתהוו בדרך ריחוק אך הם חלק
מהעצמיות. ואילו השלהבת עצמה, למרות שהיא
קשורה לגחלת ודבוקה בה, היא לא חלק ממנה, והיא
המשל לאורות שהם בדרך קירוב, אך עברו שינוי ואינם
חלק מהעצמיות ממש.
ועל פי זה מבאר הרבי נ"ע בענייננו, שזו היא הסיבה
לכך שהאורות נמשכים לכלים. כיון שהאור מרגיש את
מעלת שורש הכלים - שהם בבחינה שלפני הצמצום
ממש - הוא חושק לעלות לאור המקיף, ולכן הוא יורד
ומתלבש בכלים.
ולגבי האור הרי זה מאיר בגילוי, - כלומר, האור מרגיש
בגילוי את מעלת הכלים. וכשהוא רואה את הכלי, הוא
לא רואה את הצד המגביל והמסתיר שלו אלא את
שורשו כפי שהוא במקיף, וכיון שמרגיש בגילוי את
שורשו, יש לו חשק גלוי לרדת ולהתלבש בכלים.
דהנה בהכלים גופא כח שרשם ומקורם הוא בהם
בהעלם מפני שהכלים בעצמם הם בחינת העלם, - אופן
האצלת הכלים הוא על ידי ריחוק וזריקה, והיינו,
שהמשכת הכלים ממקורם היא באופן שאינם מרגישים
את מקורם, וכמשל הנזכר לעיל מהניצוץ הנפרד
מהמדורה. והסיבה לזה היא, כיון שהכלי הוא ביטוי של
כוח הגבול של הבורא, ולכן עניינו הוא מציאות של
גבול - היינו, ריחוק והעלם. ולכן, אף שבאמת שורש
הכלי הוא במקיף ממש כפי שנתבאר, הכלי עצמו לא
יודע את מעלתו.
אבל האור הוא בחינת גילוי - המשכת האור היא באופן
של דביקות וגילוי, על כן בחינת שרש ומקור הכלי
מאיר בהאור בגילוי - האור - כיון שעניינו גילוי - יודע
ומכיר את מעלת הכלי יותר מאשר הכלי עצמו (על דרך
שהנשמה יודעת את מעלת הגוף יותר מאשר הגוף
עצמו), ומשום זה יש חשק בהאור לירד ולהאיר את
הכלי כדי לקבל את מעלת הכלי,
אלא שלכאורה יש לשאול, מדוע צריכים לבאר שהכלי

39. במאמר השלישי.

40. ספר יצירה, פרק א משנה ז.

41. שער הת"ת, וזה לשונו שם: הנה תחלה יש להקדים ענין
א' בשרש ההשתלשלות והוא אשר היה כוונת רצון המאציל

העליון בהשתלשלות שיהי' נעוץ בהן תחילתו בסופן וסופן
בתחילתו דיוקא כידוע. ויש להבין תחילה הטעם לזה למה עלה
ברצונו כך. הענין הוא לפי שבאמת אין ערוך כלל וכלל בין
עצמות ואו"ס ממש לבחי' התפשטות השפע מאתו להיות נקרא

יסודות - אש, רוח, מים ועפר, והם נמצאים תחת גלגל
 הירח, אלא שישוד האש אינו אור, אלא רק מקור שממנו
 נמשכת אחר כך האש כפי שהיא אצלנו, וזה שנמשכת
 באופן שמאירה ומחממת הוא על ידי שנאחזת בפתילה
 ועל ידו נעשה בבחינת אור להאיר בו.
 והענין הוא - לבאר משל זה בפרטיות יותר, דהנה האש
 היסודי ידוע⁴² שהוא עצם חשוך - ומבהיר הרבי נ"ע את
 כוונתו, רצוננו לומר שאינו אור, - כלומר, כשאומרים
 שהוא עצם חשוך, אין הכוונה שהוא חושך ולא אור
 שהרי לא שייכת בו לא בחינת אור ולא בחינת חושך,
 וזה שנקרא בשם 'עצם חשוך' בא רק לשלול שהוא לא
 מציאות של אור⁴³.
 והראיה לכך שהוא אינו עצם מאיר, שאם היה כאש
 שלנו המאיר לא היה חשוך כלל בלילה בו, שהרי את
 העצם לא ניתן לשנות, ואם זה שהוא מאיר היה חלק
 מעצמותו, לא היה ניתן לבטל זאת, וממילא היה מאיר
 תמיד וגם בלילה לא היה חושך בגלל שמאיר, אלא
 מכאן ראייה, שאין יסוד האש כאש שלנו כי הוא רוחני
 מאד ולא ממהות אש שלנו ולמעלה מבחינת אור עדיין,
 וכל ענין ה'אור' במושגים שלנו, הוא ירידה עבורו.
 ולכך - כיון שהאש היסודי - העצם של יסוד האש -
 היא למעלה מגדר של אור, גם הארת האש הנמשך ממנו
 גם כן אינו מאיר מצד עצמו, שהרי האור הוא מעין
 המאור, וכמו שהמאור לא מאיר גם האור אינו מאיר,
 אלא אם כן יש לו כלי שבו נתפס בו, והסיבה לכך
 שאינו מאיר ללא כלי הוא, לפי שהמשכנתו ממקורו הוא
 בבחינת קירוב על כן הוא כמו מקורו העצמי שאינו
 בבחינת אור עדיין,
 כי אם על ידי הכלי שנאחז בו והוא הפתילה להיותה
 מציאות אחר מהאש - הפתילה אינה המשך מהאש
 עצמה, אלא גוף ועצם זר ביחס אליה, הרי זה מסתיר
 קצת על האור ועל ידי זה נעשה בבחינת אור המאיר
 בו.
 לסיכום, המקור עצמו (האש היסודי) אינו מאיר, וכיון
 שהאור נמשך בקירוב למקורו, גם הארת האש הנמשכת
 ממנו אינו מאירה. ומה שגורם לו להיות כפי שהוא
 בעולם שלנו, מאיר ומחמם בפועל, זה הכלי - הפתילה
 - שמרחיק אותו ומושך אותו ממקורו, ואז הופך להיות
 אור מאיר. עד כאן ביאור המשל.

שבת פרשת וירא. תנ"ך

ההשפעה מצד עצמה היתה נפסקת, ורק בגלל שעל ידי
 ההשפעה מתווסף דבר חדש במשפיע, זה גורם לחידוש
 ההשפעה. ומביא לזה כמה משלים, מתלמיד המחכים
 את רבו, ממאכל שהוא ממין הצומח המחיה את האדם
 שהוא ממין המדבר, וכן מציור קומת אדם, שהשכל
 שבראש צריך לקבל שפע מהגידים שברגל המעמידים
 את הראש.
 וכן הוא באורות וכלים דנעוץ תחלתן בסופן דוקא,
 והיינו שבהכלים שהן למטה במדרגה מהאורות (והם
 בדרגה של ה'סוף') יש בהם דוקא בח התחלה, דהיינו
 דהבחינת אור אין סוף שלמעלה מן האורות - ששורשם
 של האורות הוא דווקא באור הקו המוגבל והמצומצם
 - הוא בהכלים דוקא, ששורשם מהרשימו, שנקרא בשם
 'רשימו' כיון שהוא רשם מהאור אין סוף ממש, היינו,
 שהתגלה על ידי הצמצום אך נשאר במהותו העצמית
 כפי שהיה קודם.
 והסיבה לכך שהקדוש ברוך הוא קבע את הסדר באופן
 הזה היא, בכדי שיהיה ירידת והמשכת האור להאיר את
 הכלי, וההמשכה היא ברצון וחשק, מפני שעל ידי זה
 שיוורד האור להתלבש בכלי נתוסף בו אור בו' מהאור
 העצמי הנמצא בהעלם בכלי ומתגלה על ידי האור
 שעניינו גילוי, וכמו שנתבאר במקום אחר.
 ונמצא דלולא הכלים היה האור בבחינת הסתלקות
 למעלה והכלים ממשיכים את האור להיות למטה בו'.
 - לולי מעלתם הנסתרת של הכלים, לא היה רוצה האור
 לרדת, ורק בזכות מעלתם שלמעלה מהאורות, רוצים
 האורות לרדת למטה.
 וכמו כן על ידי הכלים נגרמת לא רק המשכת האור,
 אלא גם הוא התגלות האור והיינו שנעשה בבחינת אור
 המאיר, דלולא הכלים לא היה בבחינת אור המאיר כלל
 בו'. - יכל להיות מצב שהאור ימשך למטה אך לא יאיר,
 וזה שמאיר הוא בגלל הכלים. והיינו, שלא רק שהכלי
 גורם לאור להימשך למטה, אלא הוא גם גורם לו להיות
 מאיר.

ומביא לזה הרבי נ"ע משל: וכמו על דרך משל באור
 האש מה שהוא מאיר זהו על ידי שהאש נתפסת בדבר
 הנאחז דוקא, שהרי כשהאש מסתלק מהפתילה אינו
 מאיר כלל בו, דהדבר הנאחז - הכלי והפתילה - ממשיך
 את הארת האש מהאש היסודי - כידוע, שיש ארבע

בכח המשפיע כמו תלמיד המחכים את רבו כו' אז זה יגרום ירידת
 המשפיע כו'. עיי' שם המשך באריכות.

42. ראה גם המשך זה, חלק שלישי שלא נאמר, עמוד א'שכט.

43. ראה המשך זה פרק שכ.

גם בשם מאציל כידוע. והנה אנו רואים שכל שפע מהמשפיע
 למקבל הית' מופסקת מיד מפני שאין ערוך לגבי עצמות המשפיע
 ואין זה התחדשות כלל לגביה ולמה לו הטורח והירידה לצמצם
 א"ע כ"כ כו'. ולהיות כן היה כל עילה מופסקת שפעה לעלול
 והיתה נכללת בעצמותה. אך כאשר ימצא בעלול דבר חדש שאינו

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – קונטרסים

לפני התפלה צ"ל כובד ראש – הכנעה ושפלות. הנשמה באצילות – טהורה היא.
בראתה, יצרתה, נפחתה – ביי"ע. לפני התפלה, חסר החיבור לעצם הנשמה שנעשה ע"י
התפלה, ולכן נקרא במה – ישות וגסות רוח, שגם הרוחניות היא בגסות

בְּעִנְיָנִים הַנִּפְשִׁיִּים, וְכִמּוֹ הֶהְמוֹן מַעֲמֵי הָאָרֶץ שְׁעוֹסְקִים
רק בישובה שֶׁל עוֹלָם וּטְרוּדִים כָּל יְמֵיהֶם בְּעִנְיָנֵיהֶם
הָאָרְצִיִּים וְאֵין לָהֶם שׁוּם מַשָּׁג בְּעִנְיָנִים הַנִּפְשִׁיִּים, כִּי אִם
פְּרוּשׁ גִּסּוּת הָרוּחַ, דְּהִירוּחָנִיּוּת עֲצָמוֹ הוּא בְּגִסּוּת. וְכִמּוֹ
שָׁאֲנוּ רוֹאִין כְּחוֹשׁ בְּטָבְעֵי הַחֲכָמִים, דִּישׁ חֲכָם אֲשֶׁר כָּל
הַמַּצָּאוֹת הַשְּׂכָלוֹתָיו בְּאוּרֵיו וְהַסִּבְרֵיו הֵם מְלַבְּשִׁים
בְּעִנְיָנִים גִּשְׁמִיִּים, וְהִינוּ דָּאָף גַּם כְּאֲשֶׁר גּוֹף וְעֶצֶם הַשֶּׁכֶל
הוּא הַמַּצָּאָה שְׂכָלִית שֵׁישׁ בְּהַ דְּקוּת, וְכֵן הַבְּאוּרִים
וְהַסִּבְרִים הָרִי יֵשׁ בְּהֵם דְּקוּת, בְּכָל זֶה הֵנָּה הַכֹּל כֹּא אֲצֵל
הַחֲכָם הַהוּא בְּהַגְלָמָה וּבִדְבָרִים גָּסִים, וְגַם הַשְּׂכָלָה דְּקָה
בִּיּוֹתֵר הֵנָּה כְּאֲשֶׁר מְבַאֵרָה וּמְסִבִּירָה הָרִי הוּא מְלַבִּישָׁה
בְּלִבוּשִׁים גָּסִים, וְהֵגַם דָּעַל יָדֵי זֶה הֵנָּה מוֹכֵן הַהַשְׂכָּלָה
בְּטוֹב, אֲכָל עִם זֶה הֵנָּה הִיא בְּגִסּוּת. וְיֵשׁ חֲכָם אֲשֶׁר כָּל
הַמַּצָּאוֹת הַשְּׂכָלוֹתָיו בְּאוּרֵיו וְהַסִּבְרֵיו מְלַבְּשִׁים בְּעִנְיָנִים
דְּקִים וְרוּחָנִיִּים, וְאָף גַּם אֲשֶׁר גּוֹף וְעֶצֶם הַמַּצָּאָה שְׂכָלִית
הוּא פְּשוּטָה בִּיּוֹתֵר, אָף כְּאֲשֶׁר הַחֲכָם מְבַאֵרָה וּמְסִבִּירָה
הָרִי הִיא נַעֲשִׂית דְּקָה וּבִהִירָה בִּיּוֹתֵר, כִּי הַחֲכָם מְלַבִּישָׁה
בְּלִבוּשִׁים דְּקִים בִּיּוֹתֵר. וְזֶה גִסּוּת הָרוּחַ, דְּהִירוּחָנִיּוּת הִיא
עֲצָמָה בְּגִסּוּת, וְכִמּוֹ בְּטָבֵעַ הַחֲכָם הַמְּלַבִּישׁ כָּל דְּבַר
חֲכָמָה וְשֶׁכֶל בְּלִבוּשִׁים גָּסִים, הֵנָּה גּוֹף וְעֶצֶם הַשֶּׁכֶל הוּא
רוּחָנִי, אֲלָא דְּרוּחָנִי זֶה כֹּא בְּלִבוּשֵׁי הַגְּלָמָה, וְעַם הִיּוֹתוֹ
רוּחָנִי הֵנָּה מֵאֲחֵר שְׂבָא בְּלִבוּשִׁים גָּסִים הֵנָּה כְּלָלוֹת
הַהַשְׂכָּלָה הִיא גִּסָּה, הֵנָּה כֵּן הוּא בְּגִסּוּת הָרוּחַ, דָּעַם
הִיּוֹתוֹ רוּחָנִי אֲכָל מֵאֲחֵר שֶׁהוּא בְּגִסּוּת, הֵנָּה גַּם הִירוּחָנִיּוּת
הוּא בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָה, וְזֶהוּ "חִדְלוּ לָכֶם מִן הָאֵדָם" אֲשֶׁר
נִשְׁמָה בְּאֶפֶס כִּי בְּמָה נִחְשָׁב הוּא, דְּמֵאֲחֵר דְּהַנִּשְׁמָה הִיא
רַק בְּאֶפֶס, הֵנָּה הוּא בְּמָה בְּכַחֲנִית יִשׁוּת וְגִסּוּת, וְכִמּוֹ
שָׁאֲנוּ רוֹאִין בְּמוֹחַשׁ בְּטָבְעֵי בְּגֵי אֵדָם, דְּמִי שֶׁהוּא פְּשוּט
בְּכַחוֹת הַגְּלוּיִים וּבְחֻשֵׁי הַנֶּפֶשׁ, הֵנָּה הוּא מְתַגָּאָה יוֹתֵר
וְעַל פִּי רַב הֵם גָּסִי הָרוּחַ, וְמִי שֶׁהוּא מַעְלָה בְּכַחוֹת וְחוּשֵׁי
הַנֶּפֶשׁ הֵנָּה עַל פִּי רַב הֵם בְּלִתֵּי מְתַגָּאִים, וְזֶהוּ מַה שָּׁאֲנוּ
רוֹאִים אֲשֶׁר רַב הַחֲכָמִים בְּחֻמָּת הַטָּבֵעַ כִּי הֵם בְּיִשׁוּת,

אֵין* עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל אֲלָא מִתּוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ". וְצָרִיךְ
לְהִבִּין מַהוּ עֲנֵן כְּבֹד רֹאשׁ, וְאֵיזָה צִרְף יִשְׁנֹו
בְּכְבֹּד רֹאשׁ לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, דְּמֵאֲמָרוֹ "אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל
אֲלָא מִתּוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ" מוֹכֵן דְּזֶהוּ אֶחָד מֵעֲקָרֵי תִּנְאִי
הַתְּפִלָּה שֶׁתִּהְיֶה מִתּוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ דְּקָא. וְרַש"י פִּרְשׁ
"כְּבֹד רֹאשׁ – הַכְּנָעָה וְשִׂפְלוּת", דְּהַכְּנָעָה וְשִׂפְלוּת עִם
הִיּוֹת דְּשִׁנְיָהֶם הוּא עֲנֵן הַשְּׂבִירָה הַנִּקְרָא צוּבְרָא כְּעֻנְקִיט,
בְּכָל זֶה הֵנָּה הֵם תְּלוּקִים בְּסִבְתָּם מֵהוּתָם וּפְעֻלָּתָם,
דְּמֵהוּת עֲנֵן הַכְּנָעָה הוּא שְׂבִירַת הַגּוֹף הַבָּא בְּסִבְת
הַדְּבָרִים הַמְּשַׁבְּרִים אֶת הַחֲמֹר, וּפְעֻלָּתוֹ הוּא הַכְּשֵׁרַת
הַכְּלִי, וּמֵהוּת עֲנֵן הַשְּׂפָלוּת הוּא שְׂבִירַת הָרוּחַ הַבָּא
בְּסִבְת דְּבָרִים הַמְּשַׁבְּרִים אֶת הָרוּחַ, וּפְעֻלָּתוֹ הוּא הַכְּשֵׁרַת
הָאוּר, וְהַכְּנָעָה וְשִׂפְלוּת הוּא עֲנֵן הַכְּבֹד רֹאשׁ שֶׁקֹּדֶם
הַתְּפִלָּה. וְהַעֲנֵן הוּא, דְּהֵנָּה אֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "כָּל
הַנוֹתֵן שְׁלוֹם לְחִבְרֹו קֹדֶם הַתְּפִלָּה כָּאִלוּ עֲשָׂאוֹ בְּמָה,
שֶׁנֶּאֱמַר "חִדְלוּ לָכֶם מִן הָאֵדָם" אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאֶפֶס כִּי בְּמָה
נִחְשָׁב הוּא, אֵל תִּקְרִיא בְּמָה אֲלָא בְּמָה", וְהִינוּ דְּקֹדֶם
עֲבוּדַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא עֲבוּדַת הַלֵּב נִקְרָא "נִשְׁמָה בְּאֶפֶס",
דְּהֵנָּה אֲנוּ אוֹמְרִים "נִשְׁמָה שְׁנֵתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא, אֵתָּה
בְּרִאתָהּ אֵתָּה יִצְרָתָהּ אֵתָּה נִפְחַתָּהּ בִּי", דְּ"טְהוֹרָה" קָאִי
עַל הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּאֲצִילוּת שְׁנִקְרָאת טְהוֹרָה,
בְּרִאתָהּ" "יִצְרָתָהּ" נִפְחַתָּהּ" הֵם הָעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה
יִצִּירָה עֲשִׂיָּה, וּבְחִיב "וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נִשְׁמַת חַיִּים", וְזֶהוּ
דְּקֹדֶם הַתְּפִלָּה נִקְרָא "נִשְׁמָה בְּאֶפֶס" וְאֵין לְהַנִּשְׁמָה
הַתְּחַבְּרוּת עִם עֶצֶם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא לְמַעְלָה,
דְּהַתְּחַבְּרוּת זוֹ דְּהַנִּשְׁמָה בְּאֶפֶס עִם עֶצֶם הַנִּשְׁמָה הוּא עַל
יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּתְּפִלָּה, אֲכָל קֹדֶם הַתְּפִלָּה הוּא רַק בְּאֶפֶס
בְּלִבָּד, וְלִכֵּן הֵנָּה "בְּמָה נִחְשָׁב הוּא, אֵל תִּקְרִי בְּמָה אֲלָא
בְּמָה", דְּבְּמָה מוֹרָה עַל הַגִּסּוּת וְהִישׁוּת. וְהָא בְּהָא תִּלְאִי,
דְּלֵהִיּוֹת דְּנִשְׁמָה בְּאֶפֶס, הֵנָּה מִזָּה עֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה בְּכַחֲנִית יֵשׁ
וּמִצִּיאוּת, וְכִמּוֹ בְּפִרוּשׁ עֲנֵן גִּסּוּת הָרוּחַ, אֵין הַכְּנָעָה
שֶׁהוּא יֵשׁ חֲמֹרִי וּמִצִּיאוּת גִּשְׁמִי בְּלִבָּד וְאֵין לוֹ שׁוּם מַשָּׁג

(*) נדפס בספר המאמרים קונטרסים חלק ב' עמ' תלו ואילך.

1 הנה זהו מצד הישות דהשפלה ואין זה הענין דגסות,
2 וזהו ד"נשמה באפו" שהוא צדין יש ומציאות, הנה זהו

5 טהורה – שרש הנשמה, חי' יחידה – אלקות שבנשמה. נר"ו מתלבשים בגוף: נפש
6 כבד, רוח בלב, נשמה במוח. עצם הנשמה נשאר למעלה ורק הארה מתלבשת בגוף.
7 השכל הוא כלי שע"י מתחברת עצם הנשמה עם הארתה שבגוף

8 וזהו "נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה",
9 דלכאורה היה צריך להיות הנסח "נשמה שנתת
10 בי בריאה", דהנה היא בריאה, ומפני מה מקדים
11 "טהורה" ל"בראתה". אף הענין, דטהורה קאי על
12 שרש הנשמה שהיא למעלה מבחינת בריאה, וכמאמר
13 "ישאל עלו במחשבה", ובכללות הרי בנשמות יש
14 ארבע מדרגות כמו שאמרו בזהר, והם נפש רוח
15 נשמה ונשמה לנשמה, ובמדרש רבה איתא: "חמשה
16 שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חיה יחידה, דחיה
17 יחידה הם אלקות שבנשמה, דנפש רוח נשמה הם
18 רק פלים לאלקות המתלבש בהם, ונחיה יחידה שהם
19 אלקות שבהנשמה, לכן נקראת בזהר נשמה לנשמה.
20 והנה שלש בחינות נפש רוח נשמה מתלבשים בגוף
21 האדם, נפש הוא בכבד כמו שכתוב "כי הים הוא
22 הנפש", וכבד הוא דם, ורוח הוא בלב, כי הרוח חיים
23 משכנו בלב, ונשמה הוא במח שבראש, דשם הוא
24 ההשראה דכללות החיות שבגוף. והנה הנשמה

25 שבגוף אינה גוף ועצם הנשמה, ואינו אלא הארה
26 ומקצת הנשמה, כי גוף ועצם הנשמה אין ביכלת
27 הגוף להכיל, ועצמות הנשמה נשארה למעלה דבוקה
28 משרשה ומקור חצובה, כי במעלות בחינות ומדרגות
29 הקדשה הרי אי אפשר שהמדרגה ובחינה העליונה
30 תהיה נמשכת פלה למטה במעלה ומדרגה ממונה, ומה
31 שנמשך הוא רק הארה לכבד, וכן הוא בעצם הנשמה,
32 דמה שיוגר להתלבש בגוף הוא רק הארת הנשמה
33 בלבד. ומה שכתוב "ונשמת שדי תבינם", הרי מזה
34 מוכן דהנשמה היא שכל, אבל בעמק הענין הנה אין
35 הנשמה ענין ההשפלה כלל, ומה שכתוב "ונשמת שדי
36 תבינם", הפונה שהשכל הוא כלי, דבה ועל ידה
37 נמשך ונתחבר עצם ושרש הנשמה עם הארת הנשמה
38 שבגוף, אבל עצמות הנשמה היא למעלה משכל, כי
39 כל ענין השכל הוא ההשגה וההתבוננות בענין אלקי
40 שעל ידי זה הוא בא לאחבה את ה' וליראה מלפניו
41 יתברך.

ד"ה אין עומדין להתפלל

ד. כתוב.

ספר השיחות – ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק

1 לפני שתיים עשרה שנה, בהיותי אצלכם
2 בשיקאגא, אמרתי, שבאתי לא רק לקבל כסף עבור
3 אירופה, אלא גם לתת, וזהו תעודתי בחיים במשך
4 שנות עבודתי בעזה"י בהרבצת התורה ביראת שמים
5 וחינוך הכשר.
6 זה מה שאמרתי אז.
7 כעת, כשההשגחה הפרטית טלטלה אותי ממדינה
8 למדינה עד לאמריקה, הרי זה ה"מה" מצעדי גבר
9 כונו"62, עם שליחות מסוימת להרבצת התורה
10 ביראת שמים וחינוך הכשר.
11 שליח מוכרח למלא שליחותו בכל המצבים ובכל
12 הנסיבות.

13 במסירות נפש מוכרח השליח לבצע את השליחות
14 שההשגחה הפרטית העליונה הטילה עליו.
15 בואי לאמריקה, וכן בואם של רבנים כעת
16 לאמריקה, איננו מפני שהרווחנו אצל השי"ת להינצל
17 מידי הדם של הצורך, כי-אם השי"ת שלח אותנו
18 למדינה זו בשליחות כפולה אל יהדות אמריקה ואל
19 הרבנים והעסקנים בראשיהם.
20 שליחותי היא, שיהדות אמריקה והרבנים
21 והעסקנים בראשיהם יעשו כל אשר ביכולתם לפרנס
22 ולהציל את היהודים שמעבר לים מכליון.
23 בודאי שנעשה משהו בזה – ועל כך אני מביע
24 'ישר-כח' למחזיקי מוסדות התורה מעבר לים

46 העזובה נראית בכל שטחי החיים הדתיים
47 בשיקאגא, הרבנים התבטאו כאן שהרחוב היהודי
48 חרב והבתים היהודיים הרוסים.
49 אכן, הרחוב היהודי חרב והבתים היהודיים
50 הרוסים, אין זו התבטאות מליצית, זוהי לדאבון
51 האמת לאמיתה של המצב הדתי באשר הוא
52 בשיקאגא, וכפי שהרבנים בעצמם מציינים, שמצב זה
53 הולך ורע מזמן לזמן.
54 כל הצעות התיקונים להטבת מצב הדת בשיקאגא
55 שהציעו הרבנים בוועידתנו היום, הן בודאי מלאות
56 תוכן וברות פועל, ובודאי תשפיענה בעזה"י להטבת
57 המצב הדתי. אך, אחרי ככלות הכל, כל אשר הציעו
58 כאן הם פרטים בלבד, חסר העיקר, היסוד שהכל
59 תלוי בו.
60 יסוד הכל הוא החינוך וההדרכה, שבמהות
61 ה"חדר", התלמוד תורה והשיבה, תלוי כל המצב
62 הדתי של כלל ישראל.
63 בידי המלמד והמלמדת, המנהלים ומנהיגי
64 החדרים, תלמודי התורה והשיבות, מונח גורל כלל
65 ישראל לחיים דתיים או ר"ל למות דתי.
66 בכך, ברוח ועד החינוך, במהותם של מנהלי
67 החדרים, תלמודי התורה והשיבות, במהותם של
68 המלמדים והמלמדות - תלוי המצב הדתי, לא רק של
69 הילדים והמחונכים והמחונכות, אלא אכן של מצב
70 כלל ישראל.
71 מה צריך להיעשות?
72 תורה וחינוך צריכים להימסר בידיים בטוחות של
73 יראת שמים, שתהיה להם ההכרה הנכונה בחינוך
74 הכשר. וראשית לכול, ינוקה לחלוטין הלכלוך
75 האפיקורסי הנמצא בשדה החינוך.
76 ועד החינוך צריך להימסר בידיים חזקות של יראת
77 שמים, שירצו ויוכלו לנקות את תלמודי התורה
78 והשיבות גם מהלכלוך האפיקורסי החי, מנהיגים,
79 מלמדים ומלמדות, וגם מהלכלוך האפיקורסי הכתוב,
80 ולהכניס בתלמודי התורה ובישיבות אור חי של
81 יהודים יראי אלקים בתור מנהיגים, מלמדים
82 ומלמדות, וספרי חינוך כשרים.
83 דבר זה צריך להיעשות מיד וברצינות. אם חלילה
84 לאו - יגדל החורבן עוד יותר.
85 הרבנים מוכרחים להבהיר היטב לקהל עדת
86 ישראל בשיקאגא את מצב החינוך האיום, ולהזהיר
87 את הורי הילדים, שמנהלים, מלמדים ומלמדות,
88 מחללי שבת - מובילים את ילדיהם לשמד.
89 אתם, רבנים, נושאים עליכם את מלוא האחריות
90 למצב החינוך. עליכם לדעת שכל חלל של חינוך
91 הטריפה, ילד או ילדה, הנקלט בידי המיסיונרים, הוא

1 ולתומכי עבודתי בפדיון שבויים - אך זה מעט מאד,
2 נדרש מאמץ גדול יותר.
3 חוויותי האיומות מהאינקוויזיציה של היבסקציה,
4 אינן בדומה כלל לחוויה המרה שאחינו בני ישראל
5 עוברים כעת מעבר לים.
6 שם, במקומות המלחמה, הם הרי שבורים מקוצר
7 רוח ועבודה קשה, שאין בהם כוח לזעוק, הייתי יחד
8 אתם למעלה משלשה חדשים ועברתי אתם האימים
9 של המצב בכלל ושל בני ישראל בפרט.
10 מן ההכרח שתאורגן עזרה גדולה יותר של צרכי
11 אוכל במקום, ולחזק ולהגדיל במרץ הרב ביותר, את
12 אפשרויות ההגירה משם.
13 השליחות השניה שהטילה עלי ההשגחה העליונה,
14 היא העבודה בהרבצת תורה ביראת שמים והחינוך
15 הכשר במדינה זו.
16 מיד בבואי לכאן יסדתי את הקרן של "פדיון
17 שבויים", וישיבה ברוחה של "תומכי תמימים
18 ליובאוויטש".
19 בחסדי השי"ת נפעל רבות במשך הזמן הקצר, הן
20 בעבודת "פדיון שבויים" והן בעבודה ישיבת "תומכי
21 תמימים ליובאוויטש". הרוח החסידי בתורה ויראת
22 שמים של "תומכי תמימים ליובאוויטש" משתקפת
23 ב"ה גם על תלמידי שאר הישיבות.
24 נסיעתי לשיקאגא היא מאמץ קשה עלי, ואני מאד
25 שבע רצון להיפגש עם הרבנים, נכבדים, בעלי-בתים
26 ועסקני הכלל, נשיאי בתי הכנסת, וביחוד עם מנהיגי
27 מוסדות הדת והצדקה המיוסדים על פי התורה.
28 ברצוני לשמוע מה נעשה בשטח טהרת המשפחה,
29 שמירת שבת, ובמיוחד מעניין אותי מצב החינוך
30 בתלמודי התורה.
31 * * *
32 (הרבנים שליט"א מרצים בענייני טהרת המשפחה, כשרות,
33 שמירת שבת וחינוך).
34 למותר לציין איזה רושם עצוב עשו עלי הרצאות
35 הרבנים על המצב הדתי בשיקאגא. הרי זה איום.
36 כאב הלב גובר כאשר בשיקאגא, מצב כבוד הרבנים
37 והרבנות הוא במעמד של כבוד, הן מצד מהותם
38 העצמי מגיע לרבני שיקאגא כבוד זה
39 - ישנן עוד קהילות שרבניהן ראויים לכבוד זה,
40 אך לדאבון אין להם זאת -
41 והן מצד קהל עדת ישראל שבשיקאגא שיש להם
42 ב"ה און שומעת, כן העתונות בשיקאגא מוכנה לעזור
43 לרבנים ולעסקנים בהרבצת התורה וחיזוק היהדות,
44 ולמרות כל זאת נעשה לדאבון מעט מאד על שדה
45 התורה והחזקת היהדות.

- 1 קרבן לרשלנות שלכם ולפוליטיקה שאתם מנהלים
- 2 בשדה החינוך.
- 3 רבנים! היו רציניים כלפי הפיקוח העצמי שלכם,

אור ליום ג', ט' שבט, שיקאגו

אגרות קודש

[תחלת ניסן תרצ"ג]

27 אותו אשר יגיד לפניכם השיעור, וזה הנני חפץ במאד.
28 ובטח אחר השיעור יהי איזה שיחה בדברי מוסר, שיש לו
29 ת"ל חוש טוב. והנני מבקשו בזה מאד מאד. כן יכירנו -
30 מאכין בעקאנט עם מר ניידיטש, והוא בזה, כי מר
31 ניידיטש חפץ לעשות זכרון טוב לידידיו המנוח ר"ה ז"ל
32 זלאטאפאלסקי, ואמר לידידי אשר יבוא אליו לדבר בזה,
33 ויגיד למר ניידיטש כי יבקש את חתני הנ"ל שי להשתתף
34 בישוב הדעת זה, וכן יבקש את חתני הנ"ל שי שיבקר את
35 מר ניידיטש.

36 אם הזדמן לו לדבר עם מר ראבינאוויטש, ויאמר לו
37 אשר הנני פורש בשלומי, ושואל אם שומר הנחת תפילין,
38 וטוב הי' הדבר אשר כבוד ידידי יתן לו איזה מהשיחות
39 שהם בלי זארגון שיעיין בהם, ואם יחפץ לשלוח מתנה
40 לאביו שי לבעקארעשט יתן לו, ויגיד לו כי יכתוב לאחיו
41 שי אשר ישתדל בשמירת שבת אכילת כשר והנחת
42 תפילין, יעזר לו השי"ת בעבודה קלה וכשורה.

43 יהי מטובו לצלצל בטעלפאן לטשיערנאק, וישאל
44 אצלה בשלום אמה תי, ואיך מתנהגים בעניני רפואה,
45 והשי"ת ישלח לה רפואה, ואשר תכתוב אלי מזמן לזמן
46 מצב בריאות אמה תי (יכולה היא לכתוב גם בלי רוסיא
47 אם קל לה יותר מכמו באידעש). בהיותי בפאריז נתנה לי
48 על צדקה פעם א' 700 פראנק פעם ב' 400 פראנק, ואם
49 תשאל אצלו איך אפשר לשלוח על צדקה, או שהוא מצדו
50 יעורר אותה בזה, לא בלשון בקשה שיבקש מאתה כ"א
51 להגיד לה אשר אלו החפצים לשלוח לצדקה על דעתי
52 יכולי להכניס בטשייס באנק על הקאנטע שלי, ולהודיע
53 לי קבלות על הנ"ל נשלח ע"י ידידו רי"ל שי העבער.

54 יכתוב מענה בהקדם.

1 מאת חתני הר"ש שי נודעתי מההחלטה, ויכתוב לי
2 מה מהותו של המזכיר אשר בחר, אם הוא שומר שבת,
3 אברך או בא בשנים, באיזה שפה הוא כותב.
4 קבלתי מכ' מנידיטש, וגם עניתי לו כפי ההעתק.
5 בבואי כתבתי ג' מכ' מהירים,
6 א) לסליזברג, ובו הי' מכ' למערקין וקריינעס, באשר
7 לא ידעתי האדרעסין, ונשלחו לי חזרה במכ' לחתני. מדוע
8 לא שלח ישר אלי. שם הי' הרצאה - דאקלאד, וכן נוסח
9 קול קורא. ידבר עם סליסבערג, וידוע אם נתקבלו ומה
10 דעתם בזה, בהמשך הדברים יגיד לו אשר אנכי כותב
11 בלה"ק אשר בודאי מבין הוא, והוא יכול להשיב בלי
12 רוסיא. ואגב ידבר עמו אודות הפאטעגראפיע כפי
13 שאמרתי לו בפאריז, ואם הי' פאטעגראפיע שלו עם בניו
14 ובני ביתו א פאמילינע קארטע הי' לי לענג, כן יאמר הנ"ל
15 בשם עצמו (לא בשמי).

16 ב) מכ' לנידיטש, שיש לי עליו מענה.
17 ג) לסופר, ואין לי מענה. ומכ' מערקין קריינעס שלחתי
18 בהמהיר של סליסזבערג.

19 מה נחלט בהועידה אצל ידידו ר"ד ראפפארט אודות
20 המשולח גרינבערג. אנכי כתבתי להרה"ג הערצאג שי
21 אודות הישיבות.

22 חפצי אשר יכיר, איהר זאלט מאכן בעקאנט את חתני
23 הרב רמ"מ שי ש"ס עם הרב הערצאג, עם ידידו מר
24 מערקין, ועם ידידו מר סופר יחיו.

25 חפצי אשר חתני הרמ"מ ש"ס יהי מזמן לזמן בעת
26 הלימוד אצל מר מיללער, וכאשר יהי שם בטח יכבדו

אג"ק מוהריי"צ נרד יז

המשך מעמוד ג

שהדבר בידו הוא. שאם יוסיף תומי"י בעניני הצדקה כהנ"ל ועוד יותר הרי בטוח הוא השי"ת למלאות
הבטחתו וכנ"ל. אלא שכיון שבכל דבר צ"ל סייעתא דשמיא הרי צריך לקבוע שיעור בלימוד תורת הנגלה
ותורת החסידות נוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נגמ"מ זי"ע בחומש תהלים ותנאי הידועים. והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל ויהי"ר שיהי זה בהקדם.

בברכה.

פרשת שמיני

ט וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: ז וַיֹּאמֶר אֶל־אַהֲרֹן קַח־לָךְ עֶגְלָה
בֶּן־בָּקָר לַחֲטָאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקֹּרֶב
לִפְנֵי יְהוָה: ח וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ
שְׂעִיר־עִזִּים לַחֲטָאת וְעֶגְלָה וּכְבֹּשׂ בְּנֵי־שֹׁנָה
תְּמִימִם לְעֹלָה: ט וְשׂוֹר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לִזְבֹּחַ לִפְנֵי
יְהוָה וּמִנְחָה בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה
אֵלֵיכֶם: י וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
אַהֲל־מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ בְּלֹהֶעֱדָה וַיַּעֲמֵדוּ לִפְנֵי יְהוָה:
י וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ
וַיֵּרָא אֵלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: (לח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל־אַהֲרֹן קֹרֵב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־חַטָּאתְךָ
וְאֶת־עֹלֹתְךָ וּכְפַר בַּעֲדָךְ וּבַעֲדֵה הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת־
קֶרְבֶּן הָעָם וּכְפַר בַּעֲדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:
י וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת־עֶגְלָה
הַחֲטָאת אֲשֶׁר־לוֹ: י וַיִּקְרְבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם
אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבָּעוֹ בָּדָם וַיִּתֵּן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־הַדָּם יִצַּק אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: י וְאֶת־הַחֵלֶב
וְאֶת־הַכֶּלֶת וְאֶת־הַיִּתְרֹת מִן־הַכֹּהֵן מִן־הַחֲטָאת
הַקָּטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
(ישראל) י וְאֶת־הַבֶּשֶׂר וְאֶת־הַעֹר שֶׁנָּה פֶּאֶשׁ מִחוּץ
לַמִּחֲנֶה: י וַיִּשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה וַיִּמָּצְאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן
אֵלָיו אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
י וְאֶת־הָעֹלָה הִמָּצְאוּ אֵלָיו לְנִתְחִיָּה וְאֶת־הָרָאשׁ
וַיִּקְטֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ: י וַיִּרְחֹץ אֶת־הַקֹּרֶב וְאֶת־
הַכֹּרֶעִים וַיִּקְטֹר עַל־הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחַ: י וַיִּקְרַב
אֶת קֶרְבֶּן הָעָם וַיִּקָּח אֶת־שְׂעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר
לָעָם וַיִּשְׁחַטְהוּ וַיַּחַטְּאֵהוּ בְּרָאשׁוֹן: י וַיִּקְרַב אֶת־
הָעֹלָה וַיַּעֲשֵׂה כַּמִּשְׁפָּט:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התוודעויות תשמ"ח ח"ב ע' 473)

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי (ט, א)

אותו יום נטל עֶשֶׂר עֲטוּרוֹת - ראשון לַמַּעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית . .

ראשון לַחֲדָשִׁים (שבת פז, ב)

צִרְיָה לְהִבִּין מִה הַשִּׁכּוֹת בֵּין 'רָאשׁוֹן לַמַּעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית'
'רָאשׁוֹן לַחֲדָשִׁים' לְהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן?

וְיֵשׁ לְבָאֵר: תְּכִלִּית הַמִּשְׁכָּן הִיא כָּלשׁוֹן הַמְּדֻרָשׁ "לַעֲשׂוֹת
לוֹ יֵת" דִּירָה בְּתַתְּחוֹנִים". מִצַּד אֶחָד זֶה צִרְיָה לְהִיּוֹת 'דִּירָה'
- מְקוֹם מְאֹד נִעְלָה שֶׁבּוֹ תִתְּגַלֶּה הַדִּירָה הָאֱלוּקִית הַנִּעְלִית
בִּיּוֹתֵר. וּמִן הַצֵּד הַשְּׁנִי 'בְּתַתְּחוֹנִים' - בַּעֲלוֹם הַתַּתְּחוֹן שְׂאִין
לְמִטָּה מִמֶּנּוּ.

וְזֶהוּ הַקָּשֶׁר בֵּין שְׁתֵּי הַעֲטוּרוֹת הַלְלוּ לְהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן:
'רָאשׁוֹן לַמַּעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית' - תְּכִלִּית הַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן הִיא
שֶׁהָאֱלוּקוֹת תִּתְּגַלֶּה בְּבִרְיָאָה עֲצֻמָּה, וְתִהְיֶה לְחֶלֶק מִמֶּנָּה.
'רָאשׁוֹן לַחֲדָשִׁים' - הַגְּלוּי שֶׁבִּשְׂכִּילוֹ הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן, הוּא גָלוּי
נִעְלָה וְנִשְׁכָּב - בְּבִחִינַת חֲדוּשׁ (חֲדָשׁ - לְשׁוֹן חֲדוּשׁ) -
לְאִין־עֲרוֹף מִהָעוֹלָם עֲצֻמוֹ.

שני י וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כַּף מִמֶּנָּה וַיִּקְטֹר
עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלֵּבָד עַל־תְּהִיב הַבָּקָר: י וַיִּשְׁחַט אֶת־
הַשׂוֹר וְאֶת־הָאֵיל זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעָם
וַיִּמָּצְאוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: י וְאֶת־הַחֵלֶב מִן־הַשׂוֹר וּמִן־
הָאֵיל הָאֵלִיָּה וְהַמִּכְסָּה וְהַכֶּלֶת וְהַיִּתְרֹת הַכֹּהֵן:
י וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַחֵלֶב עַל־הַחֲזוֹת וַיִּקְטֹר הַחֵלֶב
הַמִּזְבֵּחַ: י וְאֶת־הַחֲזוֹת וְאֶת־שׁוֹק הַיָּמִין הַנִּיף
אַהֲרֹן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה:
י וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן כְּתִיב אֶת־יָדָיו אֶל־הָעָם
וַיְבָרֶכֶם וַיֵּרֶד מֵעֵשֶׂת הַחֲטָאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים:
י וַיִּבְא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־אַהֲל־מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ
אֶת־הָעָם וַיֵּרָא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חז"ב ע' 19)

וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לָךְ עֶגְלָה בֶּן־בָּקָר לַחֲטָאת (ט, ב)
לְהוֹדִיעַ שֶׁמִּכְפָּר לוֹ הַקֹּבֶ"ה עַל־יְדֵי עֶגְלָה זֶה עַל מַעֲשֵׂה
הָעֶגְלָה שֶׁעָשָׂה (רש"י)

ז' לְהַקְשׁוֹת: מִצִּינוּ כִּכָּר בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמִּלּוּאִים שֶׁהַקֹּרֶב
פֶּר "לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה שֶׁהוּא פֶּר", וְלָמָּה הֶעֱרָךְ לְהַקְרִיב
קֶרֶבן נוסף לְאוֹתָהּ מִפְּרָה? וְיֵשׁ לומר, שֶׁשְּׁנֵי קֶרֶבָנוֹת אֵלוּ
מִהוּיִם שְׁנֵי שְׁלָבִים בַּפְּרָה: הַשְּׁלָב הָרָאשׁוֹן, בַּפְּרָה שֶׁהִיא
מְחִילַת הַחֲטָא - "שֶׁנִּמְחַל לוֹ לְגִמְרֵי מִה שֶׁעָבַר עַל מִצְוֹת
הַמִּלְךָ". וְהַשְּׁלָב הַשְּׁנִי הוּא בַּפְּרָה נִעְלִית יוֹתֵר - "שִׁיחִיָּה
לְרִצּוֹן לִפְנֵי ה' וּמִרְצָה וְחִבִּיב לִפְנֵי וְתִבְרָךְ כִּדְמֵי הַחֲטָא".
וְזֶה אִפּוּא שְׁנֵי הַקֶּרֶבָנוֹת שֶׁהִבִּיאוּ לְכַפֵּרָה עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות ח"י ע' 298)

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה' (ט, ו)

לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום - לא שרתה בו שכינה. לך אמר להם: . אהרן אחי בדאי וחשוב ממני, שעל־ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בהם (רש"י ט, כג) אחד ההבדלים בין אהרן למשה, משה הוא בבחינת "שושבינא דמלכא" - שתפקידו להמשיך ולהוריד אלקות לעולם - ולכן על ידו נתנה התורה לישראל. ואהרן הוא בבחינת "שושבינא דמטרוניתא" - שתפקידו לעלות ולרומם את בני ישראל למעלה - אהב את הכריות ומקרבן לתורה. לכן השפעת השכינה היתה דוֹקא על־ידי אהרן, היות שתכלית ירידת השכינה לעולם, היא בכדי שבסופו של דבר העולם עצמו יעלה לדרגה נעלית יותר - וזהו תפקידו של אהרן.

רבי י' וידבר משה אל־אהרן ואל אלעזר ואל איתמר ו בניו הנותרים קחו את־המנחה הנותרת מאשי יהוה ואכלוהּ מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא: * ואכלתם אתהּ במקום קדוש כי חקך וחק־בניך הוא מאשי יהוה כי־כן צויתי: * ואת חוה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתהּ ובניך ובנותיך אתהּ בִּי־חקך וחק־בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל: * שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתהּ לחק־עולם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות ח"י ע' 64)

וישחט את העלה וימצאו בני אהרן אלו את הדם ויזרקוהו על המזבח (ט, יב) וימצאו - לשון הושטה והזמנה (רש"י) לגבי קרבן חטאת נאמר הלשון "ויקריבו בני אהרן", ואלו קאן - בקרבן עולה - ובקרבנות נוספים הלשון הוא "וימצאו בני אהרן". ויש לבאר את סבת ההבדל, ובהקדים: אחד ההבדלים בין קרבן חטאת לשאר הקרבנות, הוא בקריאת הדם על המזבח. בקרבן חטאת, הנזיקה היא

הראשון למחילת החטא, והשני בכדי פפרה נעלית יותר שתביא לך שֶׁאַהֲרֹן יִהְיֶה "מִרְצָה וְחִיב כְּקֹדֶם הַחֹטָא", ויוכל להביא להשפעת השכינה במשכן.

שלישי כִּי וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל עֹל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כֹּל־הָעַם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם: * וַיִּקְחוּ בְנֵי־אַהֲרֹן נֹדֶב וַאֲבִיהֶוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אִשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֶיהָ קִטְרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה אִשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם: * וַתֵּצֵא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי יְהוָה: * וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן הֲוֹא אֲשֶׁר־דָּבַר יְהוָה | לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל־פְּנֵי כֹל־הָעַם אֶכָּבֵד וַיֵּדַם אַהֲרֹן: * וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־מִישָׁאֵל וְאֵל אֶלְצָפָן בְּנֵי עֲזִיזָל דָּד אַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קִרְבֹּי * שְׂאוּ אֶת־אֲחֵיכֶם מֵאֵת פְּנֵי־הַקֹּדֶשׁ אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה: * וַיִּקְרְבוּ וַיִּשָּׂאֻם בְּכַתְּנֵתָם אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה: * וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־עֲזָרָה וְלֵאֲחִיתָמָר | בְּנֵי רָאשֵׁיכֶם אֶל־תִּפְרְעוּ | וּבְגֵדֵיכֶם לֹא־תִפְרְמוּ וְלֹא תִמָּתוּ וְעַל כֹּל־הָעֵדָה יִקְצֹף וְאֲחֵיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכּוּ אֶת־הַשֹּׁרֶפֶת אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה: * וּמִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ פֶן־תָּמָתוּ בִּי־שָׁמַן מִשַּׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כְּדָבָר מֹשֶׁה: * וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: * יֵין וְשֹׂכָר אֶל־תִּשְׁתְּ | אַתָּה | וּבְנֵיךְ אַתָּה בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמָתוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: * וְלַהֲבִיֵּל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר: * וְלַהֲוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כֹּל־הַחֲקִים אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֲלֵיהֶם בִּיד־מֹשֶׁה: * פ

(*) הקורא יטעים הגריש קודם התלישא

ששי יא א וידבר יהוה אל משה ואליהרן
לאמר אלהם: בדברו אלי בני ישראל לאמר
זאת החיה אשר תאכלו מפלהבהמה אשר
עלהארץ: כל מפרסת פרסה ושסעת שסע
פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: אך
אתזה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי
הפרסה אתהגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה
איננו מפריס טמא הוא לכם: ואתהשפן
כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא
הוא לכם: ואתהארנבת כי מעלת גרה הוא
ופרסה לא הפריסה טמאה הוא לכם: ואת
החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע
פרסה והוא גרה לא יגור טמא הוא לכם:
מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו
טמאים הם לכם: אתזה תאכלו מפלה אשר
במים כל אשרלו סנפיר וקשקשת במים
במים ובנחלים אתם תאכלו: וכל אשר
אינלו סנפיר וקשקשת במים ובנחלים מפלה
שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ
הם לכם: ושקץ יהיו לכם מבשרם לא
תאכלו ואתנבלתם תשקצו: כל אשר אינלו
סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם: ואת
אלה תשקצו מזהעוף לא יאכלו שקץ הם
אתהגשר ואתהפרס ואת העזניה: ואת
הדאה ואתהאיה למינה: את כלעורב
למינו: ואת בת היענה ואתהתחמס ואת
השחף ואתהנץ למינהו: ואתהכוס ואת
השלק ואתהיגשוף: ואתהתנשמת ואת
הקאת ואתהרחם: ואת החסידה האנפה
למינה ואתהדוכיפת ואתהעטלף: כל שרץ
העוף ההלך עלארבע שקץ הוא לכם: אך
אתזה תאכלו מפלה שרץ העוף ההלך על
ארבע כתיב אשרלא קרי אשרלו כרעים ממעל

באמצעות טבילת האצבע בדם. בשאר הקרבנות זריקת הדם
היא באמצעות הפלי שבו נמצא הדם. והיו הטעם לשנוי
הלשון בין קרבן חטאת לשאר הקרבנות:
בכל הקרבנות, מיד עם הושטת הפלי היה הדם מוכן
ומזמן לזריקה על המזבח, ללא פעולה נוספת - לכן נאמר
"וימציאו - לשון הושטה והזמנה". ואלו בקרבן חטאת,
שגם לאחר הגשת הפלי נדרשת פעולה נוספת של טבילת
האצבע - נאמר "ויקריבו" בלבד.

חמישי ט ואת שער החטאת דרש דרש משה
והנה שרף ויקצף עלאלעזר ועלאיתמר בני
אהרן הנותרם לאמר: מדוע לאאכלתם
אתהחטאת במקום הקדש כי קדש קדשים
הוא ואתה נתן לכם לשאת אתעון העדה
לכפר עליהם לפני יהוה: הן לאהובא
אתדמה אללהקדש פנימה אכול תאכלו אתה
בקדש באשר צויתי: וידבר אהרן אלמשה
הן היום הקריבו אתחטאתם ואתעלתם לפני
יהוה ותקראנה אתי כאלה ואכלתי חטאת
היום היטב בעיני יהוה: וישמע משה וייטב
בעיניו: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטרשיחות ח"א ע' 169)

ויברכו את העם (ט, כג)

אמרו: ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, יהי רצון שתשרה
שכינה במעשה ידיכם (רש"י)
גם בפרשת פקודי מזכיר רש"י לשון דומה של ברכה,
בברכת משה לעושי מלאכת המשכן. אך שם סדר הברכות
הפוך - קדם 'יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם'
ולאחרמכן 'ויהי נעם ה' אלקינו עלינו'. טעם שנוי הדברים
הוא, כי בפרשת פקודי ברכת משה לעושי המלאכה היא
בסיום מלאכת המשכן - והוא מברכם לפי סדר הדברים,
קדם ברכה לעושי המלאכה 'מעשה ידיכם' כי מלאכת
המשכן נעשתה בעקר על ידם, לאחריוה הוא כולל את
עצמו - ויהי נעם ה' אלקינו עלינו - שכן משה רק סים
וגמר את מלאכת המשכן. אך בפרשתנו הברכה מתחסת
לעבודת הקרבנות בימי המלוואים, ועבודה זו נעשתה על ידי
משה ואהרן, לכן פתח וברך 'ויהי נעם...עלינו' שזה מתניח
על עבודתו ועבודת אהרן. ואחרכך הוסיף ברכה לכלל עם
ישראל, שכתוצאה מעבודת הקרבנות תשרה שכינה
במעשיהם של ישראל.

לְרַגְלָיו לְנִתֵּר בָּהֶן עַל־הָאָרֶץ: כ אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹּאכְלוּ אֶת־הָאֲרֵבָה לְמִינֹו וְאֶת־הַסִּלְעָם לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲרָגֵל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲגָב לְמִינֵהוּ: ז וְכֹל שֶׁרֵץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אֲרַבֶּע רַגְלִים שֶׁקֶץ הוּא לָכֶם: ח וְלֹאֵלֶּה תִּטְמְאוּ כִּלְהִנְגֹּעַ בְּגִבְלָתָם וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: ט וְכֹל־הַנֶּשֶׂא מִגִּבְלָתָם יִכָּבֵּם בְּגִדָיו וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: י לְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֶסֶת פֶּרֶסָה וְשִׁסֶּע | אֵינְנָה שֹׁמֶעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מַעֲלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם כִּלְהִנְגֹּעַ בָּהֶם וְיִטְמֵא: יא וְכֹל | הוֹלֵךְ עַל־כַּפָּיו בְּכִלְהֲחִיָּה הַהֲלָכָת עַל־אֲרַבֶּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כִּלְהִנְגֹּעַ בְּגִבְלָתָם וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: יב וְהַנֶּשֶׂא אֶת־גִּבְלָתָם יִכָּבֵּם בְּגִדָיו וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם: יג וְזֶה לָכֶם הַטְּמֵא בַּשָּׂרִץ הַשָּׂרִץ עַל־הָאָרֶץ הַחַלְד וְהַעֲכָבֵר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ: יד וְהָאֲנָקָה וְהַכֹּחַ וְהַלְטָאָה וְהַחֲמָט וְהַתְּנַשְׁמָת: טו אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכִלְהִישָׁרֵץ כִּלְהִנְגֹּעַ בָּהֶם בְּמָוֶתָם וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: טז וְכֹל אֲשֶׁר־יִפְלֶעֱלֹיו מֵהֶם | בְּמָוֶתָם וְיִטְמֵא מִכָּל־כְּלִי־עֵץ אוֹ בְּגֵד אוֹ־עוֹר אוֹ שֶׁקַּ כְּלִי־אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלֶּאכָה בָּהֶם בְּמִיּוֹם יוֹבֵא וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"י"ב ע' 53)

וְיָמְתוּ לִפְנֵי ה' (י, ב)

לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה

רבן (רש"י)

לכאורה בני אהרן הורו הלכה גם בפני אהרן אביהם שהיה גם רבם, והפגיעה בכבודו היא יותר מאשר הפגיעה במשה, שהרי יש על כך צווי מפרש "כבוד את אביך"? וגם לתרץ: מצינו בנזגע להסבה בליל הסדר שתלמיד שיושב לפני רבו אינו מסב בפניו משום מורא וכבוד הרב. ואלו בן שיושב לפני אביו חייב להסב אפילו אם אביו הוא גם רבו, והסבה לכך היא, שמסתמא אביו מוחל על כבודו. והוא הדין בענייננו, פגיעתם של נדב ואביהוא באהרן לא נחשבה לחטא, כי מן הסתם אהרן מחל על כבודו.

שְׂבִיעִי ז' וְכֹל־כְּלִי־חָרָשׁ אֲשֶׁר־יִפֹּל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמֵא וְאִתּוֹ תִּשְׁבְּרוּ: ח מִכָּל־הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מִיּוֹם יִטְמֵא וְכֹל־מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכִל־כְּלִי יִטְמֵא: ט וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל מִגִּבְלָתָם | עָלָיו יִטְמֵא תָנוּר וְכִירִים יִתֵּן טְמֵאִים הֵם וְטְמֵאִים יִהְיוּ לָכֶם: י אֵךְ מַעֲיֵן וְכוֹר מְקוּה־מִּים יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגַע בְּגִבְלָתָם וְיִטְמֵא: יא וְכִי יִפֹּל מִגִּבְלָתָם עַל־כְּלִי־זָרַע זָרַע אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר הוּא: יב וְכִי יִתֵּן מִיּוֹם עַל־זָרַע וְנָפַל מִגִּבְלָתָם עָלָיו טְמֵא הוּא לָכֶם: יג וְכִי יָמוּת מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־הִיא לָכֶם לֹא־כִלְהִי הַנֹּגַע בְּגִבְלָתָהּ וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: יד וְהָאֹכֶל מִגִּבְלָתָהּ יִכָּבֵּם בְּגִדָיו וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב וְהַנֶּשֶׂא אֶת־גִּבְלָתָהּ יִכָּבֵּם בְּגִדָיו וְיִטְמֵא עַד־הָעֶרֶב: טו וְכֹל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֹאכַל: טז כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל | הוֹלֵךְ עַל־אֲרַבֶּע עַד כִּלְמִרְבֵּה רַגְלִים לְכָל־הַשָּׂרִץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם: טז אֶל־תִּשְׁקָצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכִלְהִישָׁרֵץ הַשָּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָּהֶם וְנִטְמָתֶם בָּם: טז כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהַתְּקַדְּשֵׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בְּכִלְהִישָׁרֵץ הָרָמָשׁ עַל־הָאָרֶץ: טז כִּי | אֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָהִיֵּת לָכֶם לֵאלֹהִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי: טז זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׁת בָּמִים וְכֹל־נֶפֶשׁ הַשָּׂרֵצַת עַל־הָאָרֶץ: טז לְהַבְדִּיל בֵּין הַטְּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחַיָּה הַנֹּאכְלָת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל: פפפ

★ ★ ★

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמוה רבא. אמן בעלמא די ברא

כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בתיכון וכיומיכון ובתי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתגשא, ויתחדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמאתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות חיי"ב ע' 50)

וימתו לפני ה' (י, ב)

שתניי זין נכנסו למקדש. תדע, שאחרי מיתקן הזהיר הנוטרים שלא יכנסו שתוניי זין למקדש. משל למלך שהיה לו בן בית וכו' פדאיתא גויקרא רבה (רש"י) לכאורה אם הפהנים הזהירו שלא לשתות זין רק לאחר מות נדב ואביהוא, מדוע נעשו נדב ואביהוא, הרי לא נצטוו שלא להכנס שתוניי זין? ויש לומר שקושא זו רש"י מתרץ בהביאו את המשך דבריו "משל למלך שהיה לו בן בית": בני אהרן נחשבו לבני ביתו של הקדש, ולכן גם אם אמנם לא נצטוו שלא להכנס שתוניי זין, היה עליהם להבין זאת מעצמם, שכן בן ביתו של המלך מכיר את הנהגותיו.

צ"א פסוקים, עבר"ה סימן.

מפטיר יט א וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמור: זאת חקת התורה אשר־צוה יהוה לאמור דבר. אל־בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין־בה מום אשר לא־עלה עליה על: ונתתם אתה אל־אלעזר הכהן והוציא אתה אל־מחויץ למחנה ושחט אתה לפניו: ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל־נכח פני אהל־מועד מדמה שבע פעמים: ושרף את־הפרה לעיניו את־ערה ואת־בשרה ואת־דמה על־פרשה ושרף: ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל־תוד שרפת הפרה: וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל־המחנה וממא הכהן עד־הערב: והשרף אתה וכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים וממא עד־

הערב: ואסף. איש טהור את אפר הפרה והניח מחויץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני־ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא: וכבס האסף את־אפר הפרה את־בגדיו וממא עד־הערב והיתה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם לחקת עולם: והנגע במת לכל־נפש אדם וממא שבעת ימים: הוא יתחטא־בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם־לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר: כל־הנגע במת בנפש האדם אשר ימות ולא יתחטא את־משכן יהוה טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה לא־זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו: זאת התורה אדם פיימות באהל כל־הבא אל־האהל וכל־אשר באהל יטמא שבעת ימים: וכל פלי פתוח אשר אין־צמיד פתיל עליו טמא הוא: וכל אשר־יגע על־פני השדה בחלל־הערב או במת או־בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים: ולקחו לממא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל־פלי: ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על־האהל ועל־פל־הפלים ועל־הנפשות אשר היו־שם ועל־הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר: והזה הטהר על־הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב: ואיש אשר־יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוד הקהל כי את־מקדש יהוה טמא מי נדה לא־זרק עליו טמא הוא: והיתה להם לחקת עולם ומוזה מ־הנדה וכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד־הערב: וכל אשר־יגע־בו הטמא יטמא והנפש הנגעת תטמא עד־הערב: פ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲיֵינֵיהֶם הָיָה לְמַחְזִיקֵם בָּהּ, וְהִמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיבֻתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בַּיּוֹמָהּ, בְּשִׂמְאֻלָּהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפִץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֶמֶת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

תוכן הנבואה היא נחמה לישראל מן ויהי דבר־יהוה אלי לאמר: עתה בא לפרש דבריו, מה שאמר בתחלה ותרביתי עליכם אדם ואחר־כך והולכתי עליכם אדם, שרמזו בזה שנאמרה בפרש לא תהיה נצחית, ולמה נגלם ויחזור ויקבצם? אמר. זו בן־אדם בית ישראל ישבים על־אדמתם בבית שני ויטמאון אותה בדרךכם ובעלילותם כטמאת הנדה היתה דרךם לפני שעל ידי זה היא כרוחקת מבעלה, וצפיתי שישתהו מטמאתם ואשוב אליהם: יח ואשפך חמתי עליהם על־הדם בעבור דם הנקד אשר־שפכו ובעלוליותם טמאון שעל שניהם תקרא הארץ את יושביה: יט ואפיץ אתם בגוים ויזרו בארצות כגמול בדרךכם ובעלילותם וימשיכם שפטתים: כ ויבוא אליהגוים אשר־באו שם ויחללו את־שם קדשי באמר להם כי הגוים ההם אגזרו עליהם השם עס־יהוה אלה

הפטרת פרשת פרה לקריאה בציבור

ולשמו"ת ביחזקאל פרק לו

לו מן ויהי דבר־יהוה אלי לאמר:

ז בן־אדם בית ישראל ישבים על־

אדמתם ויטמאון אותה בדרךכם

ובעלילותם כטמאת הנדה היתה

דרךם לפני: יח ואשפך חמתי עליהם על־הדם אשר־שפכו

על־הארץ ובעלוליותם טמאון: יט ואפיץ אתם בגוים ויזרו

בארצות בדרךכם ובעלילותם שפטתים: כ ויבוא אליהגוים

שי למורא

(ז) היתה דרךם לפני, היתה דרךם טמאה לפני עד להרחיקם.

(כ) ויבוא, לפי פשוטו מוכב על "בית ישראל" שנאמר לעיל, שהוא לשון יחיד. ומדרשו, הקב"ה בא

עמקם בגולה. באמר להם וגו', וזהו החלול, באמר אויביהם עליהם
 "עם ה' אלה ומארצו יצאו", ולא היתה יכלת בידו להציל את עמו ואת
 ארצו. (כב) אני עושה, את התשועה שאושיע אתכם. (כד) ולקחתיו
 אתכם מן הגוים וגו', וזהו אקדש את שמי. (כו) את לב האבן,
 חלב החזק והקשה באבן. לב
 בשר, לב נקנע ורד בשר.
 (כז) ואת רוחי אתן בקרבכם,
 כלומר, אחזיר לכם רוח הנבואה.
 (כח) והייתם לי לעם, לשמר
 מצותי. אהיה לכם לאלהים,
 לעזר לכם ולהושיע אתכם.
 (לא) ונקמתם בפניכם,
 ותתקוטטו על עצמכם, לומר, למה
 עשיתו מעשים כאלו.

ומארצו יצאו כי אין לו יכולת להשארים בארצו: כא ואחמל על-שם
 קדשי אשר חללהו אשר נחלל על ידי בית ישראל בגוים אשר-באו
 שמה: כב לכן אמר לבית-ישראל כה אמר אדני יהוה לא
 למענכם אני עשה בית ישראל להוציאם מארץ העמים ולהביאם אל
 ארצם כי אם-לשם-קדשי אשר
 חללתם בגוים אשר-באתם
 שם: כג מעתה וקדשתי אקדש
 את-שמי הגדול המחלל בגוים
 אשר חללתם בתוכם וידעו
 הגוים כי-אני יהוה נאם אדני
 יהוה בהקדשי ככם לעיניהם:
 כד וזה הוא הקדוש ולקחתיו
 אתכם מן-הגוים וקבצתי אתכם
 מכל-הארצות והבאתי אתכם
 אל-ארמתיכם כה אקדש שמי:
 כה וזרקתי עליכם מים טהורים
 כו יקראו כי אפר פרה אדומה
 וטהרתם מכל טמאותיכם
 ומכל-גלוליתם אטהר אתכם:
 כז ונתתי לכם לב חדש לב
 שומע ורוח חדשה לקבל דברי האל
 ויהרדו באהבה אתן בקרבכם
 והסרתי את-לב האבן לב החזק
 והקשה באבן מבשרכם ונתתי
 לכם לב בשר לב נקנע ורד בשר:
 כז ואת-רוחי רוח הקדש אתן
 בקרבכם ועל ידי השראת השכינה
 ורוח הקדש תקבלו טבע אחר
 ועשיתי את אשר-בחקי תלכו
 ומשפטי תשמרו ועשיתם:
 כח וישבתם בארץ אשר נתתי
 לאבותיכם והייתם לי לעם
 להאמין כי ולשמור מצותי ואנכי
 אהיה לכם לאלהים לעזור לכם
 ולהושיע אתכם: כט והושעתי
 אתכם מכל טמאותיכם
 שהייתם רגילים להאמין בו, כי יעיר
 לכם להיות נזהרים מהם וקראתי
 אליהדגן והרביתי אתו אצוה
 שיהיה ורבה ולא-אתן עליכם
 רעב: ל והרביתי את-פרי העץ
 ותנובת השדה למען אשר לא

אשר-באו שם ויחללו את-שם קדשי
 באמר להם עם-יהוה אלה ומארצו
 יצאו: כא ואחמל על-שם קדשי אשר
 חללהו בית ישראל בגוים אשר-באו
 שמה: כב לכן אמר לבית-ישראל כה
 אמר אדני יהוה לא למענכם אני
 עשה בית ישראל כי אם-לשם-קדשי

אשר חללתם בגוים אשר-באתם שם: כג וקדשתי את-שמי
 הגדול המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים
 כי-אני יהוה נאם אדני יהוה בהקדשי ככם לעיניהם:
 כד ולקחתי אתכם מן-הגוים וקבצתי אתכם מכל-הארצות
 והבאתי אתכם אל-ארמתיכם: כה וזרקתי עליכם מים טהורים
 וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל-גלוליתם אטהר אתכם:
 כז ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי
 את-לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: כז ואת-רוחי
 אתן בקרבכם ועשיתי את אשר-בחקי תלכו ומשפטי תשמרו
 ועשיתם: כח וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי
 לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: כט והושעתי אתכם מכל
 טמאותיכם וקראתי אליהדגן והרביתי אתו ולא-אתן עליכם
 רעב: ל והרביתי את-פרי העץ ותנובת השדה למען אשר
 לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים: לא וזכרתם את-דרכיכם
 הרעים ומעלליכם אשר לא-טובים ונקמתם בפניכם על
 עונתיכם ועל תועבותיכם: לב לא למענכם אני-עשה נאם

בגוים כי מאן לא יקראו לכם חסרי לחם, כשאדם יוצא מארצו לארץ אחרת בעבור הרעב הוא הרפה: לא וזכרתם
 ומעלליכם אשר לא-טובים ונקמתם בפניכם ותתחרטו תמיד על עונתיכם ועל תועבותיכם: לב לא

עטרת מרים

למענכם אנדעושה את הנאולה הזאת נאם אדני יהוה יודע לכם שאין הנאולה למענכם כי בושו והכלמו מדרכיכם אשר לא טובים בית ישראל: לג כה אמר אדני יהוה ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי להיות מושבת באנשים את־הערים ונבנו החרבות: לד והארץ הנשמה השוממה תעבד או בחרישה ובזריעה תחת אשר היתה שממה לעיני כל־עובר: לה העוברים דרך כם יתמוו ואמרו הנה הארץ חלוצה הנשמה

שי למורא

(לד) הנשמה, אשר היתה שוממה עד עכשיו. חלוצה, הזאת. כמו שאמר בלשון זכר "האיש חלוצה" (בדאשית כד, טו). לה) בצורות ישובו, נהיו מושבות באנשים ובמגדלים ובחומות.

היתה עתה כגון הנשמה בעדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישובו ותישבו באנשים: לו וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם ויבירו לדעת כי אני יהוה בנתי הנשרסות נטעתי הנשמה ולא נעשה הדבר במקרה אני יהוה דברתי ועשיתי אני הוא המדבר שכן יתה, ואני הוא העושה הדבר:

אדני יהוה יודע לכם בושו והכלמו מדרכיכם בית ישראל: לג כה אמר אדני יהוה ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי את־הערים ונבנו החרבות: לד והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל־עובר: לה ואמרו הארץ

חלוצה הנשמה היתה כגון־עדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישובו: לו וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי אני יהוה בנתי הנשרסות נטעתי הנשמה אני יהוה דברתי ועשיתי:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריו, ודבר אחד מדבריו אחור לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלוכת נפש תושיע ותשמה במהרה בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהיו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו

מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

המזל: יום ו', שעה 1 בבוקר, 25 דקות ו-17 חלקים.
ראש-חדש ניסן, ביום השבת-קודש, הבא עלינו לטובה.

עטרת מרים

שי למורא

א וינסף עוד דוד את כל בחור בִּישְׂרָאֵל, לפי שהיו רבים נאספים אליו מעת המלכו, אמר פאן שהוסיף עוד לאסוף אליו את הנבחרים בִּישְׂרָאֵל להעלות את ארון הקדש. ובירושלמי (סנהדרין פרק י' הלכה ב') למדו מאן שְׁדוּד המלך סמך ביום אחד שלשים אֵלף מִישְׂרָאֵל שִׁהְיוּ ראויים לסנהדרין.

וראה רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ד'

הלכה ז'. (ב) מִכְּעָלִי יְהוּדָה, היא

"קרית יערים", שלשם העלה ארון

הקדש מבית שמש. אֲשֶׁר נִקְרָא

שֵׁם שֶׁם ה' וגו', אֲשֶׁר נִקְרָא לוֹ

לְאָרוֹן שֵׁם, ומהו השם, שִׁתְּהָ ה'

צְבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עָלָיו. (ג) אֵל

עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה, לכבוד ארון הקדש

עשו עגלה חדשה שלא השתמשו

בה לְצֹדֵק הַדְּיוֹט. אֵל אֵל טַעַם בְּדָבָר,

כי לא זהו הכבוד שצריך לעשות לו,

אֵלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה "בְּקִתְּהָ

יִשְׂאֹר" (במדבר טו.) על ידי הלויים.

נִהְיִים אֵת הָעֲגֻלָּה, העגלה

היתה רחוקה לִבְקָר, ומה נהגו בה.

(ד) וַיִּשְׂאָהּוּ וגו', הבקר נשא את

העגלה עם הארון אשר עליו.

(ה) בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים, בכל כלי

שיר העשויים מעצי ברושים.

(ו) וַיִּשְׁלַח עֲזָה, הושיט את ידו.

פי שִׁמְטוּ הַבָּקָר, פי שִׁמְטוּהוּ

הַבָּקָר וַנִּעְנְעוּהוּ. (ז) וַיַּחֲרֹ אֵף ה'

בְּעֲזָה, על שהושיט ידו לארון

הקדש, ולא נתנה רשות כִּי־אֵם

לָלֶיֶם. ועוד, שִׁתְּהָ לוֹ לִדְרֹשׁ קִל־

וְחֹמֶר, אם הארון נושא את נושאי

כִּפִּי שִׁתְּהָ בְּעִבְרִית בִּינְדוּ בִּטּוֹן

וְהוֹשֵׁעַ, הוא עצמו לא כִּלְשָׁפֶן. על

השל, על השבחה והשגחה. עם

ארון, סמוך לארון הקדש.

(ח) וַיַּחֲרֹ לְדָוִד, על עצמו חרה

א כִּשְׁהַמְלִיכוֹ אֵת דָּוִד בַּחֲבָרֹן נֶאֱסַפוּ עָלָיו רַבִּים, וזו היתה אסיפה שניה, לזה

אמר וַיִּסָּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בַּחֲוֹר בִּישְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֵלָף להעלות

הָאָרוֹן: ב וַיָּקָם | וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִכְּעָלֵי יְהוּדָה הֵיא

קִרְיַת יַעֲרִים (יהושע טו ט) כי באו שָׁמָּה לְהַעֲלֹת מִשְׁם אֵת אָרוֹן

הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא לוֹ לְאָרוֹן

שֵׁם ומהו השם, שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת

יֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עָלָיו: ג וַיִּרְכְּבוּ

אֶת־אָרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגֻלָּה

חֲדָשָׁה וַיִּשְׂאָהּ עַל יְדֵי הַבָּקָר אֲשֶׁר

מִשְׁכּוֹ הָעֲגֻלָּה מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר

בִּגְבֻעָה וְעֹזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב

נִהְיִים נִהְגוּ הַבָּקָר הַמְּוֹשְׁכִים אֶת־

הָעֲגֻלָּה חֲדָשָׁה: ד וַיִּשְׂאָהּ עַל יְדֵי

הַבָּקָר אֲשֶׁר מִשְׁכּוֹ הָעֲגֻלָּה מִבֵּית

אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בִּגְבֻעָה עִם אָרוֹן

הָאֱלֹהִים וְאֶחָיו לְבֵר הַלֵּךְ לִפְנֵי

הָאָרוֹן וְעֹזָה הָלַךְ מִצַּד הָאָרוֹן, וְלֹא

הָרִישׁ הוּא אֲשֶׁר שִׁמְטוּ הַבָּקָר לְאָרוֹן,

וְאֶחָיו אֶחָיו לֹא הָרִישׁ: ה וַיִּדְרֹד |

וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל מִשְׁחָקִים לִפְנֵי

אָרוֹן יְהוָה בְּכָל כְּלֵי שִׁיר הָעֲשׂוּיִים

מִעֲצֵי בְרוֹשִׁים וּבִכְנָרוֹת וּבִנְבָלִים

וּבַחֲתָפִים וּבִמְנַעֲנָעִים וּבְצִלְצָלִים:

ו וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּזֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָה

הַיֹּשֵׁט אֵת יָדוֹ אֶל־אָרוֹן הָאֱלֹהִים

וַיִּזְחֹרֶנָּה בּוֹ כִּי נִעְנְעוּהוּ מִמְּקוֹמוֹ כִּי

שִׁמְטוּ הַבָּקָר וַחֲשָׁב עֲזָה שִׁפּוֹל מִן

הָעֲגֻלָּה: ז וַיַּחֲרֹ־אֵף יְהוָה בְּעֲזָה

עַל מַעֲוֵת הַתְּאֵמָנוֹת בּוֹ, לְחֹשֹׁב שִׁפּוֹל

אֲרוֹנוֹ לְאָרֶץ וַיַּכּוּהוּ שֵׁם הָאֱלֹהִים

עַל־הַשָּׁל עַל הַשְּׁגָה וַיָּמָת שֵׁם עִם

סְמוּךְ לְאָרוֹן הָאֱלֹהִים: ח וַיַּחֲרֹ

לְדָוִד עַל עֲצוֹמוֹ חֲרָה בְּדָרֵךְ הַמִּצָּר

הָאֱלֹהִים: ה וַיִּחַר לְדָוִד עַל־אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרֵץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמָקוֹם

הָאֱלֹהִים: ה וַיִּחַר לְדָוִד עַל־אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרֵץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמָקוֹם

שי למורא

לו, בדרך המצר ונבקה. ט) אִיךְ יְבוֹא אֵלַי וגו', כי חשב שאי אפשר להיות נזקק בקדשתי. י) וַיִּטְהֹר יְרֵד, הטה אותו מדרך עיר דוד אל בית עובד אדום. הַגִּתִּי, שהיה מתגורר גת. וְהָיָה מִשְׁבֵּט לִי מִן הַשְּׁוֹעֲרִים, כפתוב בספר "דברי תמים". יא) וַיִּכְרֶךְ ה' אֶת עֶבֶר אָדָם, אשתו ושמונה בנותיה ילדו

אָדֶם, אַשְׁתּוֹ וּשְׁמוֹנָה בְּלוֹתֵיהֶן יָלְדוּ וְכָתוּב שֶׁשָּׁה בָּנִים בְּכֶרֶם אַחַת, וּבְכָתוּב "דְּבָרֵי תִּנְיִינִים" רַבּוּי הַבָּנִים שֶׁהָיוּ לָהֶם. (יב' עֵיר דָּוִד, לְעִיר דָּוִד. (יד) מְכַרְכֵּר, מְקָרֵד מִתּוֹךְ שִׁמְחָה. אֶפֹּד בֶּדֶ, מְעִיל גְּשׁוּי מִפְּשָׁתָן. (טז) מִפְּזֹז, גַּם הוּא עֲנִין רָקוּד (בַּפְּזוֹת וּמִתִּירוֹת). וְתַבּוֹ לֹ בִלְבָבָהּ, כִּי חֲשָׁבָה שֶׁאֵין זֶה מִדְּרֹךְ הַמֶּלֶךְ לְעֹשׂוֹת קָבָה אֶפֹּלוּ לִפְנֵי אֲרִיזִן תִּקְדָּשׁ. (יט) לְאִישׁ, בְּלוֹמֶר, לָבֵל אַחֵר. בֵּין אִישׁ וּבֵין אִשְׁתּוֹ. וְאֶשְׁפֹּר, מִנֶּה יִפֹּה שֶׁל בֶּשֶׂר.

הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד תַּיִם הַזֶּה׃ ט וַיֵּרָא דָּוִד
אֶת־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יִבְּנָא אֵלַי
אֲרוֹן יְהוָה׃ י וְלֹא־אָבָה דָּוִד לְהִסִּיר אֵלָיו
אֶת־אֲרוֹן יְהוָה עַל־עֵיר דָּוִד וַיִּמָּחֻו דָּוִד בֵּית
עֲבֹד־אָדָם הַגָּתִי׃ יא וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן יְהוָה בֵּית
עֲבֹד אָדָם הַגָּתִי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיִּבְרַךְ יְהוָה
אֶת־עֲבֹד אָדָם וְאֶת־כָּל־בֵּיתוֹ׃ יב וַיֵּגֶד לְמִלְכָּד
דָּוִד לֵאמֹר בָּרַךְ יְהוָה אֶת־בֵּית עֲבֹד אָדָם

וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּלָּךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת־אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים מִבַּיִת עֹבֵד אָדָם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה: יג וַיְהִי כִּי צָעְדוּ נְשֵׂאֵי
אֲרוֹן יְהוָה שֹׁשֶׁה צָעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: יד וְדָוִד מְכַרְפֵּר בְּכָל עֹז
לִפְנֵי יְהוָה וְדָוִד חֲגוּר אֶפֹּד בָּד: טו וְדָוִד וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים
אֶת־אֲרוֹן יְהוָה בְּתִרְעוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: טז וַהֲיָה אֲרוֹן יְהוָה בָּא עִיר דָּוִד
וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל נִשְׁקָפָה | בְּעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי
וּמְכַרְפֵּר לִפְנֵי יְהוָה וַתָּבוֹז לוֹ בְּלִבָּתָּהּ: יז וַיָּבֵאוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ
בְּמִקְוָמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה־לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֲלוֹת לִפְנֵי יְהוָה
וַיִּשְׁלָמִים: יח וַיְכַל דָּוִד מִהַעֲלֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיִּבְרַךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם
יְהוָה צְבָאוֹת: יט וַיַּחֲלֵק לְכָל־הָעָם לְכָל־חֶמְדוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֹאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה
לְאִישׁ חֵלֶת לֶחֶם אֲחֹת וְאֶשְׁפָּר אֶחָד וְאִשִּׁישָׁה אַחַת וַיִּלָּךְ כָּל־הָעָם אִישׁ
לְבֵיתוֹ:

עטרת מרים

וַיִּהְיֶה עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פֶּרִץ בְּעֵתָהּ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם הַהוּא פֶּרֶץ
 עֵתָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַיִּרְא דָּוִד אֶת־יְהוָה בֵּינִים הַהוּא וַיֹּאמֶר
 אֵיךְ יָבוֹא אֵלַי אֲרוֹן יְהוָה הַלֵּא אִי אֶפְשָׁר לְהִיטֵּן מִנֶּה בְּקִדְשׁוֹ:
 יֵלֵא־אֲבָהָה דָּוִד לְהַסִּיד אֵלָיו אֶת־אֲרוֹן יְהוָה עַל־עֵיֹר דָּוִד וַיִּשְׁתּוּ

רֹדֶף נָטָה אֹתוֹ מִדֶּרֶךְ עֵיר דָּוִד אֶל
בֵּית עֲבֹד־אֲדָם הַגִּתִּי: יֵא וַיִּשָּׁב
אֲרֹן יְהוָה בֵּית עֲבֹד אֲדָם הַגִּתִּי
לְוִי הָיָה וּמִן הַשּׁוֹעֲרִים הָיָה (ד"ה טו

(כא), וקראו גתי לפי שהתגורר בנת
שלושה חדשים ויברך יהוה
את עבד אדם ואת כל ביתו:
יב ויגד למלך דוד לאמר ברך
יהוה את כל ימיך ואת כל ימיך ואת

כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעֶבֶד אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיַּעַל אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֶבֶד אֲדָם לַעֲרֹךְ דָּוִד הָאִישׁ הַזֶּה הָאֵלֹהִים

הָלָכּוּ גִשְׁאֵי אֲרוֹן יְהוָה שְׁשֶׁה
צִעֲדִים פְּסִיעוֹת וַיִּבָּח שׁוֹר וּמָרִיא
שׁוֹר פָּטָם: יָד וְדָד מְכַבֵּר מְרַבֵּר
בְּכָל עֹז לִפְנֵי יְהוָה וְדָד חֲגוֹר
מְבִיר כֹּחַ מְלִיכֵי עַמּוֹת

הַאֲפֹדֶר שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל: מִזֶּה וְדֹדֶר וְכֹל־
בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אֲרוֹן
יְהוָה בְּתִרְעָה וּבְקוֹל שׁוֹפֵר:
מִזֶּה וְהִחַל אֲרוֹן יְהוָה בֹּא עִיר דָּוִד

וּמִיכַל בִּתְּשָׁאוֹל נִשְׁקְפָה |
הַבִּיטָה בְּעֵד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא אֶת־
הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפֶּזֶז וּמִכָּרְבִּי לִפְנֵי
יְהוָה וַתָּבוֹ לוֹ בִּלְבָבָהּ בִּזְתָּה אוֹתוֹ

וַיִּבְאוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וַיִּצְיֹגוּ
 אֹתוֹ בְּמִקְוָמוֹ בְּמָקוֹם שְׁחֵכֵן לֹא
 בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נִטְהַלּוּ דָּוִד
 וְעַל דָּוִד עֲלוֹת לִפְנֵי יְהוָה

וּשְׁלָמִים: יח וַיִּבֶל דָּוִד מִהֶעֱלֹת
הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיִּבְרֹךְ אֶת
לְאִישׁ לְכָל אֶחָד חֶלֶת לֶחֶם אֶחָת

לֹא כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָּה זָכָר
יָמֵי נִדָּת דָּוְתָהּ תִּטְמָא:

וַיֵּלֶךְ אֶת־אֲרֹן
יְהוָה וַיְהִי כִּי
צָעָדוֹ נִשְׁאֵי

לִּבְיִית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים
אֶרְוֹן יְהוָה בֶּא עִיר דָּוִד
אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּנֵי

וַיִּצְיֶנּוּ אֹתוֹ
דָּוִד עֲלֹת לִפְנֵי יְהוָה
וַיִּבְרַח אֶחָדֵם הַנְּעִיִם

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱיֶינָהּ
 וְאֶל לְמֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה
 חַת וּבִלְךָ כָּל־הָעָם אִישׁ

וְלִהְיוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה
וְכָל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ:

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֵל
וּמִמָּאָה שְׁבַעַת יָמִים

וַיִּלְכְּ אֶת־אֶרְוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּלְכְּ
 בָּם עֵיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה:
 וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: יד

אֶפְסֹד בָּד: מו וְדוֹל וְכ
וּבְקוֹל שׁוֹפָר: מז וְהִיָּה ז
ה | בַּעַד הַחֲלוֹן וְתֵרָא

וְלֹא בְּלִבָּהּ: יִזְכָּרוּ אֶת
אֲשֶׁר נָטָה לֹדֹד וַיַּעַל
הַיָּלֹת הַיְּזֵלָה וְהַיְּלִמֹת

לְכֹל־הָעָם לְכֹל־הַמּוֹן יֵשׁ
אֲשֶׁר אֶחָד וְאִשִּׁישָׁה אֶ

לֵךְ לְכַלֶּהֶם הַבָּאִים עִם הָאָרֶץ לְכָל
הָאָחַת כָּל־אִשָּׁר יִשְׁמְעוּ בָּהּ תִּינוּ, וְגַל־

מנחת שבת-קודש
שֶׁהָ לְאָמֹר: בִּדְבָר אֶל-

וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּעַבְדּוֹ
הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֶבֶד אֲדֹנָי
אֲרוֹן יְהוָה שְׁשֶׁה צַעֲדִים

לִפְנֵי יְהוָה וּדְוֹד חֲגֹר
אֶת־אַרְוֶן יְהוָה בְּתִרְעָה
וּמִכָּל בֶּת־שָׂאִיל נִשְׁכַּף

וּמִכְרֶכֶר לִפְנֵי יְהוָה וּתְבִי
בְּמִקְוֵמוֹ בְּתוֹךְ הָאֶחָל אֵל

יְהוָה צְבָאוֹת: יֵשׁ וַיַּחֲלֶק
לְאִישׁ חֶלֶת לֶחֶם אֶחָת וְ

הַעֵם בִּשְׁם יְהוָה צְבָאוֹת: יֵשׁ וַיֵּחַ
וְאִשְׁפָּר מִנָּה יִפָּה בֶּשֶׂר אֶחָד וְאִשִּׁישׁ

קריאת התורה לב
יב * וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹ

קריאת התורה למנחת שבת-קודש
 יב * וַיֹּדְבֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כֹּדֶבֶר אֶל־

יג. « וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
בְּאָדָם כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בָּשָׂרוֹ שָׂאת אוֹסֶפֶתְחָל אוֹ
בְּחֶרֶת וְהָיָה בְּעוֹר־בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת וְהוּבֹא
אֶל־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים:
וַיֵּרָא הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשָׁעַר
בַּנֶּגַע הִפָּךְ | לָבָן וּמֵרָאָה הַנֶּגַע עִמָּךְ מֵעוֹר
בָּשָׂרוֹ נֶגַע צָרַעַת הוּא וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן וְטָמֵא
אֹתוֹ: » וְאִם־בְּחֶרֶת לִבָּנָה הוּא בְּעוֹר בָּשָׂרוֹ
וְעִמָּךְ אֵין־מֵרָאָה מִן־הָעוֹר וְשָׁעַרָה לֹא־הִפָּךְ
לָבָן וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים:
ה וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהָיָה הַנֶּגַע עִמָּךְ
בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן
שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית:

ז וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יִמּוֹל בָּשָׂר עֶרְלָתוֹ: » וְשָׁלְשִׁים
יּוֹם וְשָׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדַמִּי טְהָרָה בְּכָל־קֹדֶשׁ
לֹא־תִנָּע וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד־מָלֵאת יְמֵי
טְהָרָה: (ל"ה) ה וְאִם־נִקְבְּהָ תֵּלֵד וְטָמֵאָה שְׁבַעַת
כַּנְדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יּוֹם וְשָׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דַּמִּי
טְהָרָה: » וּבְמָלֵאת | יְמֵי טְהָרָה לָבָן אוֹ לִבְתִּי
תָּבִיא כָּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבְנִי־יוֹנָה אוֹ־תֵר
לְחֻטָּאת אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן:
וְהִקְרִיבֻּ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֹּר עָלֶיהָ וְטָהָרָה מִמִּקְדָּשׁ
דְּמִיָּה זֹאת תּוֹרַת הַיִּלְדֹת לְזָכָר אוֹ לְנִקְבָּה:
ה וְאִם־לֹא תִמָּצֵא יָדָהּ דִּי שֶׁהָ וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי
תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד
לְחֻטָּאת וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהָרָה: פ (ישראל)

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' א

12 לטמא אדם וכלים, וצריךין הקשר במשקים כדי לקבל טומאה, אף
13 כל דבר שדומה לזרעים, דהיינו שאין סופו לטמא טומאה חמורה
14 – שאינו מטמא אדם וכלים לעולם, צריך הקשר, ולמעט בהמה
15 טמאה המפרכסת, שכיון שסופה לטמא טומאה חמורה כשתמות,
16 אינה צריכה הכשר, וקשה על התנאים ששנו לעיל שצריכה
17 הכשר.
18 וכן תניא בברייתא, אמר רבי יוסי, מפני מה אמרו (סנהדרין פ"א מ"א)
19 שנבלת עוף טהור צריכה מחשבה לאכילה כדי שתקבל טומאת
20 אוכלים מן השרץ, ואינה צריכה הקשר משקים כדי לקבל טומאה,
21 מפני

1 הגמרא מקשה מברייתא על התנאים ששנו לעיל שבהמה טמאה
2 המפרכסת צריכה הכשר כדי לקבל טומאה, ומקשה הגמרא:
3 הקשר משקים כדי לקבל טומאה למה לי, הרי סופו של בהמה זו
4 לטמא טומאה חמורה – שכשתמות ותהיה נבלה תטמא אדם וכלים
5 בכזית, ומטמאת אפילו במשא, וכל דבר שסופו לטמא טומאה
6 חמורה, לא פעי הקשר משקים, דתני דבי רבי ישמעאל, כתוב
7 בתורה לגבי טומאת אוכלים (ויקרא יא לח) 'וכי יתן מים על זרע',
8 ומאחר שדין הכשר כתוב לגבי זרעים אנו למדים דין הכשר בשאר
9 דברים מזרעים, מה – כשם שמצינו בזרעים שאין סופן לטמא
10 טומאה חמורה – שאינם נעשים אב הטומאה עולמית, ואפילו אם
11 נגעו במת שהוא אבי אבות הטומאה, אינם נעשים אב הטומאה

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' ב

11 נבילה. אומרת הגמרא: אמר רב הונא, מה שמחייב רבי יהודה,
12 והוא – היינו דווקא כשנכנסו בעצמו, שאז החשיבו וגילה דעתו
13 שלא בטלו מתחילה, אבל אם נתכנס מאליה, כגון שכנסו אותו
14 התינוקות לאחר הפשטו, מודה רבי יהודה שאין חייבים עליו,
15 שמאחר שבטלו הוא מתחילה ונעשה עור, שוב אינו חוזר להיות
16 עליו דין נבלה.
17 הגמרא מביאה עוד דין של רב הונא לגבי טומאת נבלות: ואמר רב
18 הונא, שני חצאי זיתים של נבלה, שישנן – שנמצאים על גבי העור,
19 הדין הוא שהעור מכבדן מדין בשר, ואין בהם טומאת נבלה כלל.

1 שאפשר לומר כך ואפשר לומר גם כמו שאמר רב ששת, אי אפשר
2 להוכיח דין זה מהברייתא.
3 הגמרא מביאה פסק של אביי בענין זה: אמר אביי, בהמה
4 המפרכסת אינה מצלת על הכלים הבלועים שבתוכה, דהא מטמאה
5 טומאת אוכלין, ואם כן יש לחשוש שמא דינה כמותה, וצריך
6 להחמיר מספק, והרובקעה חייב מיתה אם עשה כן במזיד, ומביא
7 חטאת אם עשה כן בשוגג, דהא אינה מטמאה טומאת נבלה, ואם
8 כן דינה כבהמה חיה שהרובעה חייב.
9 שנינו במשנה: רבי יהודה אומר האלל [וכו'] של נבלה המכונס
10 במקום אחד, אם יש בו כזית במקום אחד חייבים עליו משום

לוח זמנים לשבוע פרשת שמיי - פרשת פרה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה	סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה	מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת	
		מג"א		אדמונה"ז			א	ש	א	ש	א	ש			
		א	ש	א	ש										א
באר שבע (ח)	6:33	5:40	8:08	9:03	8:42	9:37	9:45	10:41	12:18	13:16	17:55	18:20	19:24	18:38	19:35
חיפה (ח)	6:31	5:39	8:06	9:01	8:41	9:36	9:44	10:40	12:17	13:16	17:57	18:20	19:25	18:31	19:35
ירושלים (ח)	6:31	5:38	8:06	9:01	8:40	9:35	9:43	10:40	12:16	13:15	17:58	18:19	19:23	18:21	19:33
תל אביב (ח)	6:33	5:40	8:08	9:03	8:42	9:37	9:45	10:41	12:18	13:17	17:55	18:21	19:25	18:38	19:35
אוסטריה, וינה (ח)	5:50	5:38	8:09	8:01	8:54	8:47	9:58	9:52	12:32	12:31	18:13	18:21	18:55	18:02	19:08
אוסטרליה, מלבורן (ק)	7:26	7:32	9:48	9:50	10:24	10:26	11:26	11:27	13:57	13:55	19:28	19:19	19:54	19:02	19:56
אוקראינה, אודסה (ח)	5:53	5:42	8:13	8:06	8:57	8:50	10:00	9:55	12:34	12:33	18:15	18:23	18:47	18:03	19:08
אוקראינה, דונייצק (ח)	5:25	5:12	7:43	7:36	8:28	8:21	9:32	9:27	12:06	12:05	17:47	17:55	18:20	18:29	18:42
אוקראינה, דניפודטרובסק (ח)	5:35	5:23	7:54	7:46	8:39	8:32	9:43	9:38	12:17	12:16	17:58	18:07	18:31	18:40	18:54
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	6:00	5:47	8:17	8:09	9:04	8:57	10:08	10:03	12:43	12:42	18:24	18:34	18:59	19:09	19:23
אוקראינה, קייב (ח)	5:53	5:40	8:10	8:01	8:57	8:49	10:01	9:55	12:35	12:34	18:17	18:26	18:52	19:02	19:16
איטליה, מילאנו (ח)	6:20	6:08	8:41	8:33	9:23	9:16	10:27	10:22	13:00	12:59	18:43	18:50	19:12	19:20	19:33
אקוודור, קיטו (ח)	6:17	6:15	8:48	8:46	9:17	9:15	10:19	10:17	12:51	12:49	18:24	18:22	18:46	18:04	18:52
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:00	7:05	9:23	9:24	9:58	9:59	11:00	11:00	13:30	13:28	19:01	18:52	19:26	19:18	19:29
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:52	7:58	10:11	10:14	10:50	10:52	11:51	11:52	14:22	14:20	19:50	19:40	20:20	20:10	20:21
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:04	6:54	9:29	9:22	10:06	10:01	11:10	11:06	13:43	13:42	19:22	19:28	19:51	19:57	20:08
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:53	6:43	9:17	9:11	9:56	9:50	10:59	10:55	13:33	13:32	19:12	19:18	19:41	19:48	19:59
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:53	6:44	9:17	9:11	9:56	9:50	11:00	10:55	13:33	13:32	19:12	19:19	19:42	19:48	20:00
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:29	7:18	9:52	9:45	10:32	10:26	11:36	11:31	14:09	14:08	19:49	19:56	20:19	20:26	20:38
ארה"ב, האוסטון (ק)	7:21	7:13	9:49	9:44	10:22	10:18	11:25	11:22	13:58	13:57	19:36	19:40	20:01	20:04	20:14
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:50	6:42	9:17	9:12	9:52	9:47	10:56	10:52	13:29	13:28	19:07	19:11	19:33	19:38	19:48
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:21	7:14	9:50	9:46	10:22	10:18	11:25	11:22	13:58	13:56	19:34	19:37	19:58	20:01	20:11
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:49	6:39	9:12	9:06	9:52	9:46	10:55	10:51	13:29	13:28	19:08	19:14	19:37	19:44	19:56
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	7:17	7:07	9:41	9:35	10:20	10:14	11:23	11:19	13:57	13:56	19:36	19:42	20:05	20:12	20:23
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:47	6:37	9:11	9:04	9:50	9:44	10:54	10:49	13:28	13:26	19:07	19:14	19:37	19:44	19:55
בוליביה, לה-פס (ח)	6:37	6:38	9:06	9:06	9:36	9:35	10:38	10:37	13:09	13:07	18:40	18:36	19:03	18:59	19:08
בלגיה, אנטוורפן (ח)	6:37	6:23	8:53	8:44	9:41	9:33	10:45	10:39	13:20	13:19	19:01	19:11	19:37	19:47	20:02
בלגיה, בריסל (ח)	6:37	6:24	8:54	8:45	9:41	9:34	10:45	10:40	13:20	13:19	19:02	19:11	19:37	19:47	20:01
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:12	6:14	8:39	8:39	9:10	9:11	10:12	10:12	12:43	12:41	18:18	18:12	18:38	18:32	18:41
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	6:00	6:02	8:27	8:28	8:58	8:58	10:01	10:00	12:31	12:29	18:02	17:56	18:26	18:20	18:29
בריטניה, לונדון (ח)	5:55	5:41	8:11	8:02	8:59	8:51	10:03	9:57	12:38	12:37	18:21	18:31	18:55	19:06	19:20
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	6:03	5:48	8:16	8:07	9:07	8:59	10:11	10:05	12:46	12:46	18:29	18:40	19:06	19:18	19:33
גרמניה, ברלין (ח)	6:01	5:47	8:15	8:06	9:05	8:57	10:09	10:03	12:44	12:43	18:27	18:38	19:03	19:14	19:28
גרמניה, פרנקפורט (ח)	6:20	6:07	8:37	8:29	9:24	9:17	10:28	10:23	13:03	13:02	18:44	18:54	19:19	19:29	19:43
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:13	6:15	8:39	8:40	9:11	9:12	10:13	10:13	12:44	12:42	18:21	18:14	18:39	18:32	18:42
הודו, מומבאי (ח)	6:40	6:35	9:10	9:07	9:40	9:37	10:43	10:40	13:15	13:14	18:50	18:52	19:14	19:15	19:24
הודו, פונה (ח)	6:36	6:31	9:06	9:03	9:37	9:33	10:39	10:37	13:11	13:10	18:46	18:48	19:10	19:11	19:20
הונגריה, בודפשט (ח)	5:40	5:27	7:59	7:51	8:43	8:36	9:47	9:42	12:21	12:20	18:01	18:10	18:34	18:43	18:56
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:58	5:48	8:22	8:15	9:00	8:55	10:04	9:59	12:37	12:36	18:16	18:23	18:46	18:52	19:04
יוון, אתונה (ח)	6:23	6:14	8:48	8:43	9:26	9:20	10:29	10:25	13:02	13:01	18:40	18:46	19:08	19:14	19:25
מולדובה, קישינב (ח)	6:01	5:49	8:20	8:13	9:04	8:57	10:08	10:03	12:42	12:41	18:22	18:31	18:55	19:03	19:16

רטו
 לוח זמנים לשבוע פרשת שמייני - פרשת פרה בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:37	6:31	9:07	9:03	9:37	9:34	10:40	10:37	13:13	13:11	18:48	18:49	19:11	19:13	18:31	19:22
ניו-זילנד, קרייטטצ'רץ (ח)	6:36	6:44	8:52	8:55	9:34	9:37	10:36	10:37	13:06	13:04	18:35	18:24	19:07	18:55	18:08	19:08
נפאל, קטמנדו (ח)	6:04	5:57	8:32	8:28	9:05	9:01	10:08	10:05	12:41	12:39	18:17	18:20	18:42	18:45	18:01	18:55
סין, בייג'ין (ח)	6:12	6:03	8:36	8:30	9:15	9:09	10:18	10:14	12:51	12:50	18:30	18:36	18:58	19:05	18:15	19:16
סינגפור, סינגפור (ח)	7:08	7:06	9:39	9:37	10:07	10:05	11:10	11:08	13:41	13:40	19:14	19:13	19:36	19:35	18:55	19:44
פולין, ורשא (ח)	5:30	5:16	7:45	7:36	8:35	8:27	9:39	9:33	12:13	12:13	17:55	18:06	18:32	18:43	17:46	18:57
פרו, לימה (ח)	6:12	6:13	8:42	8:42	9:11	9:11	10:14	10:13	12:45	12:43	18:16	18:13	18:39	18:35	17:55	18:44
צרפת, ליוון (ח)	6:37	6:25	8:58	8:50	9:40	9:34	10:44	10:39	13:18	13:17	18:58	19:06	19:30	19:38	18:47	19:51
צרפת, פריז (ח)	6:46	6:33	9:04	8:56	9:50	9:43	10:54	10:48	13:28	13:27	19:10	19:19	19:43	19:52	19:00	20:06
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:59	5:56	8:30	8:28	8:59	8:57	10:01	9:59	12:33	12:31	18:06	18:05	18:29	18:28	17:48	18:36
קנדה, טורונטו (ק)	7:14	7:03	9:36	9:29	10:17	10:11	11:21	11:16	13:55	13:54	19:37	19:44	20:05	20:13	19:25	20:25
קנדה, מונטריאול (ק)	6:50	6:39	9:11	9:04	9:54	9:47	10:57	10:52	13:31	13:30	19:13	19:21	19:43	19:51	19:01	20:04
קפריסין, לרנקה (ק)	6:44	6:36	9:11	9:05	9:46	9:41	10:50	10:46	13:22	13:21	19:00	19:05	19:27	19:32	18:46	19:43
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	6:50	6:34	9:01	8:51	9:54	9:46	10:59	10:52	13:34	13:33	19:17	19:28	19:55	20:08	19:08	20:23
רוסיה, מוסקבה (ח)	6:23	6:07	8:33	8:23	9:28	9:19	10:32	10:25	13:07	13:06	18:54	19:06	19:30	19:43	18:46	19:59
רוסיה, ורסטוב על-הדון (ח)	6:17	6:05	8:37	8:29	9:21	9:14	10:24	10:19	12:58	12:57	18:39	18:47	19:11	19:20	18:28	19:33
שווייץ, ציריך (ח)	6:22	6:10	8:41	8:33	9:25	9:18	10:29	10:24	13:03	13:02	18:48	18:56	19:16	19:25	18:37	19:38
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:20	6:16	8:51	8:48	9:20	9:17	10:23	10:21	12:55	12:53	18:29	18:30	18:52	18:53	18:12	19:02

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעֲדֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחֲזֵז חַפְצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׁמֻחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחְזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּף כָּל-אֹיֵב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיִּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמִכָּל-פּוֹרְעָנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לָחֵן וְלַחֶסֶד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רוֹאֵינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִידִים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפְלָתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל-פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

לזכות

לוי ש"י הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת ובעלה **גדעון יעקובסון**

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומואמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל – P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com • www.lahak.org • www.Chasidut.TV

...

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: office@chazak.co.il – www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00673
24/03/2019

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

